

TÓKÉS ISTVÁN

**A KORINTHUSBELIEKHEZ ÍRT
ELSŐ LEVÉL
MAGYARÁZATA**

629/1995

Kiadja a Királyhágómelléki Református Egyházkerület
Nagyvárad – 1995

A szerző eddig megjelent jelentősebb munkái:

A Román Népköztársaságban levő Református Egyház Statutuma, I. főrészt
Kolozsvár - 1949

Pál apostol Filemonhoz írt levelének magyarázata
Kolozsvár - 1957

Commentarium in Confessionem Helveticam Posteriozem - A Második Helvét
Hitvallás magyarázata, latin-magyar bilingvis szöveg, a Hitvallás új fordításával
együtt
Kolozsvár - 1968

Öt hallgassátok, prédikációs kötet, László Dezső és Borbáth Dániel társszerzőkkel
Kolozsvár - 1975

Református Keresztyén Tanítás
Kolozsvár - 1981

A Filippibeliekhez intézett levél magyarázata
Kolozsvár - 1983

A bibliai hermeneutika története
Kolozsvár - 1985

Hétköznapiak - Ünnepek
Székelyudvarhely - 1991

ELŐJÁRÓBAN

Hadd jusson szóhoz - megfelelő értelmezéssel és alkalmazással - a prófétai beszéd: "Véneitek álmokat álmodnak, ifjaitok pedig látomásokat látnak." Hadd vonatkozzék az üzenet most kimondottan a **magyar nyelvű szentírásmagyarázat** útkeresésére. Nem mintha létezne valamely elszűkített (népekhez és helyekhez kötött) bibliai exegézis, hanem azért, mert Krisztus megváltó üzenetének épp az "itt és most"-ban kell "léteznie" a befogadás szolgálatában. Ezt jelenti az trott Ige mint a próféták szerinti "teher".

Szükséges, hogy a "vének" és az "ifjak" - teológiai professzorok és más lelkipásztorok - álljanak tudományosságuk és hivatásuk őrhelyére, és a "hegyekre tekintő" engedelmesség hiteles közösségében alkossák meg, vagy bár kezdjék el annak a **kommentár-sorozatnak** a kidolgozását, amely felöleli a teljes ó- és újszövetségi Szentírást. Ennél jelentősebb és parancsolóbb feladata aligha lehet a református egyház felelőseinek.

Megjegyzendő, hogy a szóban forgó vállalkozás terve egyáltalán nem új. Erdélyben - például - megfogalmazást nyert a két világháború közötti időben, később pedig ismétellen felvetődött. A láng azonban gyorsan kialudt. A kialvásnak se nem fékezője, se nem cáfolata a "Jubileumi Kommentár", amely a maga helyén és nemében kiváltképpen szellemi-lelki ajándékot hordoz. **Mellette** azonban olyan más természetű és felépítésében különböző "**kommentár-sorozat**" szükséges, melynek birtokában valamennyi Szentírás-olvasó, elsősorban az igehirdetők, **minden bibliai vers** értelmezésénél megtalálják nemcsak a tudományos magyarázatot, hanem egyidejűleg a kutató szerzők által felmutatott **Szentlélek-vezette üzenetet is**. Némelyek nem tekintik ezt az exegézis tartozékának, de - egyebek között - épp ezen a ponton kell jelentkeznie az újértelmű közösségi szolgálat sajátosságának. Az elképzelés vonatkozik a nemzeti táblázatokra éppúgy, mint az Ószövetség - mintegy - "botránkoztató", illetve más beállításban "időszzerűtlen" és "elfogadhatatlan" részeire. Hadd győződjék meg az olvasó, hogy miért nem "üres frázis" a teljes Szentírás ihletettsége. Tűnjék ki, de valóban versről versre haladva, hogy mit lehet és kell, illetve mit nem szabad a bibliai korhoz tartozó csupán edénynek minősíteni; miben és hogyan kell felismerni a kommentártíró szerinti örökérvényű evangéliumot, egészséges hermeneutikai beállítottsággal.

Az IKorinthusi levél jelenlegi exegézise igyekszik a teológiai kritika mérő zsinórja alá állítani az érintett "kommentár-sorozatra" vonatkozó elképzelést. Akár elfogadásával, akár módosításával vagy épp visszautasításával, újból meg kell(ene) gyűjtani és ki nem alvó lángra lobbantani a terv életrehtvását.

A következőkben néhány olyan munkarendi szempontot nyomósítunk, amelyeket figyelembe vehet, illetve kiegészíthet a reménység feltétele alatt megszülető vállalkozás.

Előszőr: magukat odaszentelő olyan **teológusokat** igényel a munka, akik elsőrendű feladatuknak ismerik, hogy legjobb tudásuk és "csontjaikba rekesztett tüziük" igénybevételével egy-egy bibliai könyvet feldolgozzanak. Itt dől el a teológiai seregszemle a főiskolákon és azokon kívül egyaránt.

Másodszor: elengedhetetlen egy olyan **egyházkormányzat**, mely a szervezést és a kivitelezést minden rendelkezésére álló vagy állítható eszközzel támogatja, még jobb esetben pedig saját gondjaiba veszi. Itt dől el, hogy beszélhetünk-e ilyen egyházkormányzatról.

8, 1-6	Nincsenek bálvány-istenek	197
8, 7-13	Az erőtelenek gondviselése	204
9, 1-2	A Pál szabadsága és apostolsága	211
9, 3-6	Az apostoli szabadság védelmezése	215
9, 7-12	A védekezés indoklása	218
9,13-18	Ingyen-evangélium	223
9,19-23	Mindeneknek minden lettem	228
9,24-27	A "versenypályán"	233
10, 1-5	A kőszikla-Krisztus	237
10, 6-11	Intő példák	242
10,12-13	Hű az Isten	248
10,14-22	Krisztus-közösség és ördög-közösség	251
10,23-24	"Minden szabad, de nem minden használ"	260
10,25-30	A keresztyén szabadság példája	264
10,30-11,1	Isten dicsőségére cselekedni	268
11,2-10	A keresztyén szabadság korlátja	272
11,11-16	A "példa" és "korlát" harmóniája	282
11,17-19	Kipróbáltak legyetek	286
11,20-22	Nincs úrvacsorázás	292
11,23-26	Az úrvacsorázás helyes módja	296
11,27-34	Méltatlan úrvacsorázás	306
12, 1-3	Bálványok helyén Szentlélek	314
12, 4-11	Az ajándékok különbözősége	319
12,12-13	Egy test - egy Lélek	327
12,14-27	A test egy-sége	331
12,28-31a	A különbözőségek harmóniája	337
12,31b-13,3	A szeretet sarkítása	343
13, 4-7	Amit a szeretet nem cselekszik és amit cselekszik	348
13,8-13	A szeretet jövője	353

14,1-6	A szeretet és a lelki ajándékok együvértartozása	361
14,7-12	Az építő beszéd érthetősége	367
14,13-19	A nyelveken szólás	370
14,20-25	Nyelveken szólás helyett építő beszéd	375
14,26-33a	Az építő beszéd gyülekezeti rendje	380
14,33b-36	Az asszonyok beszéde a gyülekezetben	386
14,37-40	Mindenek ékesen történjenek	390
15,1-11	A halál - feltámadás - megjelenés evangéliuma	393
15,12-19	Feltámadnak-e a halottak?	405
15,20-28	A feltámadás bizonyossága és teljessége	410
15,29-34	A feltámadás személyi tekintete	423
15,35-44a	A feltámadás misztériuma	431
15,44b-49	Természeti és lelki test	436
15,50-53	Test és vér nem örökölhet	441
15,54-58	A halálnak nincs fullánkja	445
16,1-4	Adakozásra hívás	450
16, 5-9	Személyes viszonyulás	454
16,10-12	Munkatársak	457
16,13-18	Vigyázzatok!	459
16,19-24	Levélező köszöntés	463

IZAGÓGIKAI BEVEZETÉS

Minden bizonnyal állítható, hogy az egész páli irodalomban a gyülekezeti életet és állapotokat a legszélesebb skálán épp az első Korinthusi levél rajzolja meg; a mindenkori egyház életének sok-sok és **állandóan időszerű kérdése** tárul elénk. Minőségileg ugyan nem több, s nem is kevesebb, mint Pál apostol bármelyik írása, de a színek változatosságában és sajátosságaiban valamennyitől különbözik. "Leggazdagabban tájékoztat arról, hogy az apostol miképpen alapított és épített föl egy gyülekezetet, s eközben valamennyi intése és tanácsa hogyan irányul az egész gyülekezet építésére" (Wendland). És hozzátehetjük: gazdagon és mélyrehatóan ösztönöz, készítet és képesít a jelenkori egyház evangélium-hú építésére. A többi levél más színeket ragyogtat erőteljesebben, hogy aztán így valamennyit a maga helyén egyenlő értékűnek tekinthessünk. Most épp az első Korinthusi levél üzenete árad életünkbe, hogy nyomában felismerjük: a benne nyert ajándék nélkülözhetetlen az Úr Krisztus földi testében (12. f.): az Anyaszentegyházban.

Míg Thesszalonika Macedoniának a székhelye, addig **Korinthus** Achája görögországi tartományának a fővárosa. Igazi nagyváros és tengeri kikötő a korinthusi öböl nyugati részén; kelet és nyugat szellemi életének a találkozási helye. Bousset az akkori kereskedelmi városok királynőjének nevezi, és a múlt század Párizsával hasonlítja össze.

Korinthus valóban nagy **kereskedelmi** központ, mely a nyugatról keletre (Spanyolország, Szicília-Itália-Görögország-Ázsia), és keletről nyugatra irányuló kereskedelemnek egyik fontos csomópontja. Gazdagsága közismert. Rajta vezetett át nyugat és kelet **szellemi** termékei kicserélésének az útja. Az egykorú filozófiák és vallások mind megtalálhatók benne. Tehát nemcsak gazdasági, hanem szellemi központ is, ezenkívül épp kulcshelyzete folytán a római prokonzul tartózkodási helye (Csel. 18,12), azaz **politikailag** szintén kiváltképpen jelentőségű. Minden tekintetben a római birodalom vérkeringésében él.

Nemzeti hovatarozás szerint a város **lakossága** nagyon vegyes. A **foglalkozási** ágak tarka képet mutatnak: rabszolgák, kereskedők, hajósok, papok, utcanők, vándorprédikátorok, filozófusok, művészek, mind-mind megtalálhatók. **Anyagiak** tekintetében egyesek dúsgazdagok, s mások nincstelenek. Mindazáltal a város legjellegzetesebb vonása nem az ellentétek és a változatosságok nagy száma, hanem a **könnyelmű életfolytatás**. Annyira romlottak a közerkölcsök, hogy fogalomává vált a "korinthusi módra való élés" (korinthisztesztháj=korinthusiaszkodni). Közismertek a korinthusi utcanők (korinthisz koré) is. A Strabo följegyzése szerint több mint 1000 ilyen saját testével kereskedő és jórészt kultikus papnő (kis házacsákban, rózsáligetekkel) képezte a lakosság jelentős részét.

Ime a világ, amellyel szemben találja magát az apostol, amidőn Kr.u. 51 végén (második térítő útján) megérkezik erre a missziói területre, ahol a gyülekezetet valóban ő **alapította** (Csel. 18, 1-18). Amint írja: "Ha tízezer tanítómesteretek lenne is Krisztusban, de nem sok atyátok; mert tölem vagytok a Krisztus Jézusban az

evangélium által" (1Kor. 4,15). Itt hallotta: "Ne félj, mert én veled vagyok, és senki sem támad rád, hogy neked ártson, mert nekem sok népem van ebben a városban" (Csel. 18, 9-10). Így is történt. Pál engedelmeskedett, és másfél évi korinthusi tartózkodás alatt (Csel. 18,11. 18) életre hívta az ottani keresztyén ekléziát.

Korinthusba érkezése után az apostol először a zsinagógát keresi föl. Itt hirdeti (Csel. 18,4) a keresztt bolondságát (1. Kor. 1,18). A római üldözés elől a városba menekült Akvila és Priscilla házában száll meg. Saját keze munkájával szerzi meg mindennapi kenyerét. Foglalkozása szerint sátor-ponyva készítő, akárcsak elszállásoló gazdája (Csel. 18, 1-3).

Mind a zsinagóga ténye, mind az Akvila és Priscilla személye mutatja, hogy a misszió künduló pontja itt is a **zsidóság**. Mivel azonban visszautasító elzárkózás, sőt: ellenséges indulat akadályozza a szolgálatot, az apostol elhagyja a választott nép zsinagógáját, s egy Juszusz nevű pogány férfi házához megy (Csel. 18, 6-7), ahol szívesen fogadják.

A gyülekezeti tagok túlnyomó része **pogánykeresztyén**. Erre figyelmeztetnek a bálványáldozati kérdések, a pogányos bűnök, a világi törvényszék körüli viták, a házasságra vonatkozó dolgok, a pártoskodások és a keresztyén szabadság sokrétű problematikája. Bizonyos. hogy jelentős számúak a **zsidókeresztyének** is. A Csel. könyve említést tesz pl. Kriszpuszról, aki épp a zsinagóga feje; ő miután egész házanépével elfogadja az evangéliumot, Pált követve átmegy Juszuszhoz, mint aki hitt az Úrban (Csel. 18,8). Úgy kell elképzelni, mintha ma egy közismert városi lekipásztor térne át más vallásra, s vinné magával egész családját és a gyülekezeti tagok egy részét.

A korinthusi keresztyének nagyjából vagyontalan **szegények** voltak. Nem tartoztak az előkelő osztályhoz, a hatalmasokhoz, a magas műveltségűekhez. Épp ezen a ponton jelekedik szembevetően az evangélium hatalma azért, hogy Isten a maga erejét az erőtelenek felhasználásával bizonyítja meg.

Másfél évi munkásság után távozik az apostol a városból (Csel. 18,18). Még mindig Gallio a helytartó (Kr. u. 52-53). Ebből következtethetünk arra, hogy a távozás ideje **53 tavasza** lehetett.

A város elhagyása előtti idő **veszedelmes** az apostol számára. A Kriszpusz áttéréséből származó zsidó ellentét miatt Gallio elé kerül a súlyos összekülönbözés. Gallio nem akar belekeveredni a vallási vitába és egyéb egyenetlenségekbe. Mindössze a közrendről és jogbiztonságról gondoskodik (Csel. 18, 12-17). Ilyen előzmény után hagyja el az apostol Achája fővárosát, a zsidók gyűlöletétől kísérve.

A távozás után nem szakad meg a **kapcsolat** az apostol és a gyülekezet között. Az apostol gondoskodik az állandó összeköttetésről. Mivel a harmadik térítő út alkalmával több éven át tartózkodik Efézusban, viszonylag könnyű lehetőség nyílik a kapcsolat ápolására. Leveleket ír a gyülekezetnek, és pedig szám szerint négyet. Az első levél (5,9) elveszett; a második a mi első korinthusi levelünk; a harmadik (2Kor. 2,4; 7, 8-9) szintén elveszett, s az első és a második között foglalt helyet; a negyedik levél a mi második korinthusi levelünk.

A levelek mellett és azokkal párhuzamosan az apostol **munkatársakat** küld Korinthusba (1Kor. 4,17 - Timóteus), s ezen felül közvetlenül is meglátogatja a gyülekezetet (2Kor. 13,2 - "másodszori ottlét"). Azonban nemcsak Páltól vezet az út

Korinthusba, hanem Korinthusból is az apostolhoz. Többször kap rossz hírt a gyülekezetéről, egyrészt levél útján (1Kor. 7,1), másrészt a küldöttek útján (1Kor. 1,11; 16, 17). Az 1Kor. megírásának közvetlen oka épp az a hír, melyet a Kloé embereitől vesz (1Kor. 1,11) a gyülekezetben lábrakapott pártoskodásról.

A rendelkezésre álló adatok arra engednek következtetni, hogy a kapcsolatok fenntartása nem jelenti valamely bensőséges viszonynak a meglétét. Nem, mert a gyülekezet állapota **sok kívánnivalót** hagy maga után. A nemi élet terén még mindig jelentkeznek a "korinthusiaskodás" tünetei. Egyik keresztyén férfi például atyjának feleségével paráználkodik (bizonyára a mostohaanyjáról van szó), s ezt a gyülekezet nem ítéli el. Olyan visszáságok vannak, amelyek még a pogányok számára is visszataszítók (1Kor. 5,1 sk). Ezek mellett vannak olyanok is, akik a nemi életet teljesen visszautasítják, s asketikus magatartásukkal a másik végletbe esenek (1Kor. 7. f.). Hasonlóképp visszáságnak számít, hogy az akkori szokástól eltérően az asszonyok közül egyesek fedetlen fővel jelennek meg a gyülekezetben (11. f.), mások pedig pogány bíróságokat vesznek igénybe (6. f.); a pártoskodások napirenden vannak. Ezekről a közösségi tünetekről egyrészt a levelekből (7,1), másrészt a küldöttek közvetítésével (a Kloé emberei - 1,11 - Stefánász, Fortunátusz, Achaikusz és mások - 16, 17; 11, 18) szerzett tudomást az apostol. Mivel a pártoskodásra fordítja a legnagyobb gondot (1-4. f.), feltételezhető, hogy levele megírásának ez volt a közvetlen oka. Ezzel együtt azonban a gyülekezet minden gondját lelkében hordozza, s az írás tükörképében szemlélhető, hogy nemcsak a pártoskodás elleni küzdelemben, hanem egyéb kérdésekben is pásztori segítséget nyújt. Sorra vizsgálja a felmerülő problémákat, s lépésről lépésre haladva közli válaszát, talán épp abban a sorrendben, ahogyan - feltehetőleg - azok egy hozzá intézett levélben előtte állottak.

A **tartalmi áttekintés** első lépése a sajátos páli bevezetéshez és a hálaadáshoz vezet (1,1-9). Ezt követi az 1-4. fejezetekben a pártoskodások feltárása és a gyógyítás igyekezete. Négy személy köré csoportosulnak a korinthusiak: Pál, Apollós, Kéfás és Krisztus.

A **Apollós** alexandriai zsidókeresztyén férfi (Csel. 18,24-28). Föltehető, hogy a Keresztelő János csoportjához tartozott (Csel. 19,3), s filozófiai elemeket vegyíthetett prédikációjába. Mindezek ellenére hű keresztyén, aki az Akvila és Priscilla útmutatásával megismerte Krisztust. Hogy külön párt alakult körülötte, ennek magyarázata az ékesszólás, vagy talán az általa képviselt filozófiai gondolkozás. Mai kifejezéssel az értelmiség pártjának nevezhetők a mellette elkülönülők.

A **Kéfás**-pártiak Palesztinából származó zsidók lehetnek, akiket hazájukban Péter apostol kereszttelt meg, vagy valaki a Péter-tanítványok közül. Ugyanis valószínűtlen a Péter korinthusi tartózkodása, jóllehet ez sincs teljességgel kizárva, bár semmi nyoma az Újszövetségben. Ha pedig hozzávesszük, hogy az apostoli konvent szerint a Palesztinán kívüli terület a Pál missziói köréhez tartozik, úgy még kérdésesebb a Péter korinthusi időzése. Mindenesetre a Kéfás-párt létezett, s mint ilyennek el kellett térnie valamilyen szempontból a többiek tanításától. Eltérő vonás lehetett például a judaizáló színezet, vagy más ismeretlen tényező.

A **Krisztus**-pártnál olyan gyülekezeti tagokra gondolhatunk, akik mintegy kisajátították maguknak Krisztust, s kétségbe vonták a nem hozzájuk tartozók igaz keresztyéniségét. Szektás elkülönülésről lehet szó. Akik visszautasítják ezt a felfogást, úgy

vélik megoldani a kérdést, hogy Krisztus helyett Kriszpuszt olvasnak, feltételezve a kéziratmásolók hibáját, akik a két nevet fölcserélték (Csel. 18,8. és 1Kor. 1,12-14).

Az apostol természetszerűen elítéli a pártoskodást, mégpedig első helyen a köréje csoportosuló **Pál-pártiakat**. Krisztus nem osztható részekre (1,13), s következésképpen nem csoportosulhatnak a hívők emberi beszédek köré. A megfeszített és feltámadott Krisztuson kívül senki sem vethet más fundamentumot (3,11). Nem a plántáló (Pál) a fontos, sem az öntöző (Apollós), hanem a növekedést ajándékozó Isten (3,7).

Az 5. fejezet egy botránkoztató **paráznasági** esetet ad elő, igényelve a hamis kovász kivetését. A 6. fejezet a pogány bírák előtti **perlekedéstől** óv, s ennek kapcsán figyelembe ajánlja az egészséges keresztyén szabadságot, vigyázván a testre mint Szentlélek templomára (6,19). A 7. fejezet a **házassággal** és általában a családdal kapcsolatos kérdésekkel foglalkozik. A 8-10. fejezetek a **pogány áldozati hús** összefüggésében részletesen elemzik a keresztyén szabadság lehetőségeit és korlátait. Eközben hiteles mérték az egészséges ismeret (8,7), mely azonban semmiképp nem vezethet a botránkoztatáshoz (8,10; 8,13; 9,14-15). Az apostol a zsidónak zsidó, a görögnek görög akar lenni (9. f.), azaz mindenkit a maga sajátos helyzetében igyekszik megérteni, de csak Isten dicsőségének a feltétele alatt (10,21).

A 11. fejezet az **istentiszteleti** magatartással és az **úrvacsorával** folytatja a gondolatsort. A 12. fejezet a **Krisztusban való egységet** (különfélék az adományok, de ugyanaz a Lélek), míg a 13. fejezet **“a szeretet himnusza”**. A 14. fejezet az **istentiszteleti rendről** szól, s a 15. a **feltámadásról**. A záró 16. fejezet a jeruzsálemi szenteknek való **adakozásra** hív, s intéssel és köszöntéssel fejeződik be.

Mindeneket szem előtt tartva, hangsúlyozni kell egyfelől, hogy a keresztyén szabadság összefüggésében az **evangéliumi kegyesség** etikája sehol másutt nem jelentkezik olyan elevenen, áttekinthetően és parancsolón, mint épp az 1Kor. levélben. A XX. század eltérő életviszonyai között, valamint a keresztyénségnek más-más (gyakran homlokegyenest ellentétes) társadalmi életterében ez a levél biztosítja a pluralitás egységét. Évezredek egyháztörténete és egyházépítési parancsa zsong a bizonyágtételben: “Mert én, noha mindenki iránt szabad vagyok, magamat mindenkinek szolgáljává tettem, hogy a többséget megnyerjem. És a zsidónak zsidóvá lettem, hogy zsidót nyerjek meg; a törvény alatt valónak törvény alatt valóvá, hogy a törvény alatt valókat megnyerjem. A törvény nélkül valóknak törvénytől valóvá, noha nem vagyok Isten törvénye nélkül, hanem Krisztus törvényében való, hogy törvény nélkül valókat nyerjek meg. Az erőtlenneknek erőtlenné lettem, hogy az erőtlenekeket megnyerjem. Mindeneknek mindenné lettem, hogy minden módon megtartsak némelyeket”. Ezzel az apostoli üzenettel még nem élt igazán a XX. század keresztyén egyháza.

Másfelől a **feltámadás** evangéliuma sehol nem jelentkezik (t. i. a páli irodalomban) annyira kortörténeti kötöttség nélküli sarkítással és sokrétűséggel, mint épp ebben a levélben. Nem mintha másutt nem ugyanarról a feltámadott Krisztusról, és a feltámadásnak ugyanarról a halált legyőző hatalmáról tenne Kijelentés-erejű bizonyágot, hanem itt annyira átütő erővel szól, hogy a temetők ellenére sem marad más utolsó szó a halállal szemben, mint a győzelmi harsona (és ez nem üres pátoz

az apostolnál): "Hála Istennek, aki a diadalmat adja nekünk a mi Urunk Jézus Krisztus által" (15,17).

Az áttekintés nyomán könnyen észrevehető, hogy nem műlével van dolgunk, hanem valóságos üzenettel. Egy valóságos gyülekezetnek és gyülekezet-gondozónak a képe rajzolódik elénk, fény és árnyoldalakkal együtt. A **keletkezési hely** minden bizonnyal Efézus (16,8). Innen küldhette írását azok által, akik hírt (esetleg levelet is) vittek neki a korinthusbeli gyülekezet állapotáról.

A **keletkezési idő** pontos megállapítása lehetetlen. Ha azonban figyelembe vesszük, hogy Korinthusból való távozása után levélváltásra került sor, s ezzel párhuzamosan (előtte-utána?) küldöttek útján is többszöri érintkezés következett; továbbá arra figyelve, hogy milyen sok esemény játszódott le a gyülekezet életében a levélírás előtt, akarva, nem akarva föl kell tételezni két-három esztendőnek a leforgását az apostol távozásától számítva. Így módon az időpont (53 tavaszától számítva) **56-ra** tehető.

1, 1-3: APOSTOLI KÖSZÖNTÉS

(1) Pál, Krisztus Jézusnak Isten akaratából elhívott apostola, és Szószthenész az atyafi, (2) Isten ekléziájának, mely Korinthusban van, a Krisztus Jézusban megszentelteknek, elhívott szenteknek, mindazokkal együtt, akik a mi Urunk Jézus Krisztus nevét segítségül hívják bármely helyen, az övéken és a miénken: (3) Kegyelem néktek és békeség Istentől, a mi Atyántól és az Úr Jézus Krisztustól.

1. "Pál" = (Paülosz = Paulus) kicsiny, csekély, egyszerű. A Szentírásban az apostolnak két nevével találkozunk. Az egyik: **Saul**, a másik: **Pál**. Némelyek úgy vélik, hogy az apostol eredeti neve "Saul". Ezt használta volna megtéréséig, vagyis az Úr Jézus megtalálásáig. Megtérése után felvette a "Pál" nevet, hogy ezáltal is kifejezze az életében beállott nagy változást.

Ez a feltevés nincs ugyan kizárva, de valószínűbb, hogy a bibliai korban megszokott dolog volt két nevet adni a gyermekeknek. Így történt az apostol esetében is. Neki kezdettől fogva két neve lehetett. Egy azonban bizonyos: az Úr Jézussal való találkozása után a Pál nevet használja a Szentírás, jelölve annak, hogy a régiek elmúltak, és Isten újjá teremtette az apostolt. Az ó-ember meghalt, az új ember megelevenedett. Ez az újjászületett Pál hirdeti most az Igét az írott szónak, a gyülekezeti levélnek az eszközével.

Először saját magáról beszél. Alkalmazkodik az első század levélkezdesi formájához, de saját személyének háttérbe szorításával: **"Krisztus Jézusnak Isten akaratából elhívott apostola."** Tehát a tisztséget viselő szolga alakja áll előttünk. Ő **"apostol"** (áposztolosz), mégpedig **"Krisztus Jézusnak"** az apostola. Szerencsés eset, hogy anyanyelvünk egyszerűen átvette a görög eredetű "apostol" kifejezést, mely önmagában is közelebb hozza a szó tartalmát (áposztelló = elküldök, kiküldök). Főnévi alakban: "apostol" = kiküldött. A küldött szolga megbízásban, küldetésben jár. Oda megy, ahova szól a küldési parancs, és azt cselekszi, amire nézve megbízást nyer. Nem a saját elképzelése szerint rendezi dolgait, hanem rajta kívül álló nagyobb akaratnak veti alá magát. Nincs "autonómiaja". Nem állhat módjában visszautasítani küldetését. Egyébként nyomban megszűnne az **apostolság**, a küldetésben járás. Nincs helye az önállóságnak. A küldönc mindig azt kérdezi: hova küldesz Uram, és mit akarsz, hogy cselekedjem?

Bizonyos, hogy Jézusnak csak tizenkét apostola volt, akik között nem találjuk a Pál nevét. De az is bizonyos, hogy az Újszövetség Pált és kívülre másokat is nevez apostolnak (Csel. 14,14; 1Kor. 12,28; Éf. 4,11; 1Kor. 4,9).

Munkájuk nem volt helyhez kötve. Faluról falura, városról városra jártak, és prédikálták az evangéliumot. Évszázadok hosszú sora alatt az apostol elnevezés csaknem teljesen háttérbe szorult. Ma már csak a tizenkettőt és Pált jelöli. Ennek ellenére azonban nincs olyan nyomós teológiai érv, mely arra készítené, hogy Isten igehirdető szolgálait ne nevezhessük apostoloknak mindmáig. Nyilvánvaló, hogy nem ugyanabban az értelemben vagyunk apostolok, mint Pál vagy Péter. Ők közvetlenül az Úrtól vették a Kijelentést, minket pedig bizonyosságtételük alapján ajándékoz meg Isten a maga beszédével és az **apostoli** szolgálattal.

Pál "Krisztus Jézusnak elhívott" apostola. Közöséges értelemben másoknak is lehet "apostoluk", miként ez az első századi pogány nyelvhasználatban ellenőrizhető. Bibliai értelemben viszont az apostol mindig a **Jézus Krisztus** apostola, még abban az esetben is, ha egy gyülekezetnek a küldöttéről van szó (Fil. 2,25). Az egyházon kívüli nyelvhasználatból teljesen kiesett az "apostol" kifejezés. Ha ma apostolról beszélünk, szükségképpen Krisztus Jézus apostolaira gondolunk, akiket ő "**elhívott**". A küldetést megelőzi tehát a **hívás**. Krisztus előbb nevükön szólítja és magához hívja azokat, akiket küldeni akar. Nem az apostol indul el a maga evangéliumhirdetési terveivel, rátermettségével, hanem Krisztus megy hozzá, és megszólításával elindítja az apostolság páratlan útján. Személyes kapcsolat és név szerinti elhívás nélkül nincs lehetőség arra, hogy bárki a szó teljes értelmében Krisztus küldöttje lehessen. Az elhívásban tudomásul adja az Úr, hogy mire hívja. Nem ígér földi kincseket, tekintélyt, megbecsülést, zavartalan nyugalmat és hasonlókat. A hívásnak egyedüli tartalma: legyél **apostolom**, küldöttem, követem. Az "**elhívott apostol**" kifejezi a hívás személyes elfogadását, vagyis az engedelmisséget. Elhívása után Pál nem hadakozott többé Krisztus ellen, hanem Damaszkuszban bevárta a küldési parancsot, hogy hordozza az Úr nevét a pogányok és Izrael fiai előtt.

A fentiekhez még hozzáteszi az Ige: Pál "**Isten akaratából**" elhívott apostol. Jézus Krisztus hívása és küldése azt jelenti, hogy benne és általa maga az élő Isten szólítja és küldi, azaz **Isten akarata** nyilvánul meg. Isten akarata tehát úgy jut el az apostolokhoz, hogy Isten Jézus Krisztusban személyesen közel jön és megvilágosítja a maga parancsát. Jézus Krisztus nem függetleníthető Istentől, mintha egy más személy volna. Senki sem léphet fel azzal az igénnyel, hogy csak **Isten** szavára hallgat, de nem akar tudni Krisztusról. Nem, mert **Isten Krisztus Jézusban jött közel**, és általa adja tudtunkra mindazt, amit cselekszik velünk és értünk.

"**És Szószthenész az atyafi**". Az Újszövetségben kétszer fordul elő a "Szószthenész" név. Először találkozunk vele a Cselekedetek könyvében (18,17), ahol úgy szerepel, mint a korinthusi zsinagóga feje; másodszor a korinthusbeliekhez intézett első levélben (1Kor. 1,1). Valószínű, hogy mindkét esetben ugyanazon személyről van szó, akit jól ismernek a levél olvasói. Abban az időben, amikor a Csel. könyve említi, még vezető férfiú (=zsinagóga-főnök) volt, a keresztyének ellensége. Feltételezhető, hogy a Pál igehirdetése nyomán fogadta el Krisztust, akárcsak Kriszpusz, aki szintén a zsinagóga feje egy korábbi időben (Csel. 18,8). Miután Szószthenész keresztyénné lett, ő maga is Krisztus evangéliumának a hirdetését végezte. Életéről és munkájáról nem tudunk közelebbit. Mindössze arról tájékoztat az Ige, hogy a levél írásakor az apostol mellett áll, mint munkatárs. Hogy mikor és hogyan jutott Efézusba, ahonnan Pál a levelet küldi, ma már nem állapítható meg. Végeredményben a vers összefüggésében az életkörülmények ismeretének nincs különösebb jelentősége. Lényeges, hogy őt "**atyafi**"-nak nevezi az apostol; régebben ellenség, most pedig testvér, aki ugyanahhoz a családhoz tartozik, mint Pál, ugyanaz a Lélek munkálkodik benne, mint Pálban, hitéről éppúgy tesz bizonyosságot, mint Pál. A két név egymásmellettségéből tudniok kell a levélolvasó korinthusiaknak, hogy az a Szószthenész, aki régen szemük láttára és fülük hallatára akadályozta az evangélium ügyét, most Pállal együtt Krisztushoz tartozik. Kiszakadt előbbi környezetéből, feladta régi zsidós gondolkodását, elhagyta a zsinagógában viselt tisztségét,

s örvend annak, hogy az apostol "testvére", "atyafia". Vér szerint is testvérek, hiszen ugyanazon népközösséghez (zsidóhoz) tartoznak, de az atyafiság ismérve többé nem a külső kötelék, hanem a belső-, lelki kapcsolat. Atyafinak lenni nem több és nem kevesebb, mint élő tagként beleoltatni Krisztus testébe, az eklézsiába, a testvérek közösségébe. Tulajdonképpen anyafiakról kellene beszélni, mivel a kifejezés alapja a delfűsz = anyakebel. Atyafiak tehát azok, akik ugyanegy anyától nyerik tápláltságukat és gondozásukat.

2. **"Isten ekléziájának"** szól a levél. Magyar nyelven az "ekléziát" (eklézia) egyháznak, Anyaszentegyháznak, gyülekezetnek szoktuk fordítani. Sem az egyik, sem a másik fordítás ellen nem lehet kifogást emelni, feltéve, ha tisztán látjuk a görög eredeti jelentését. Mégis célravezetőbb megoldás lenne, ha fordítás helyett a többé-kevésbé meghonosodott "eklézia" kifejezést használnánk, mely pusztán jelenlétével is kényszerít a tartalom szem-előtt tartására. Igei alakjával (ekkáleó = kihívok, előhívok) nem találkozunk az Újszövetségben. Jelentése szerint azok vannak az ekléziában, akiket Isten kihívott a bűn mélységéből és messzeségéből önmagához. Ekléziában lenni ugyanaz, mint Isten közelségében állni. Tehát az eklézia azoknak a serege, akik Isten hívása folytán őhozzá tartoznak. Ezt a tartalmi vonást egyáltalán nem zavarja az a körülmény, hogy a görög "eklézia" szó jelentheti mindennapi értelemben a keresztyénségen kívüli tömeggyűléseket éppúgy (Csel. 19, 32. 40), mint más gyűléseket (Csel. 19, 39). A Szeptuaginta szintén ekléziának mondja a zsidók vallásos összejöveteleit (5Móz. 4,10; 31, 30 stb.).

Az Újtestamentumban könnyen ellenőrizhető módon az "eklézia" négy formában jelentkezik. **Először** - és legritkábban - egy alkalmi gyülekezés, amikor istentiszteletre sereglenek egybe a ki-hívottak (3Ján. 6; 1Kor. 11,18). **Másodszor** az "eklézia" az ugyanazon polgári közösségben, városban lakó keresztyének gyűjtő fogalma (1Kor. 1,2; 2Kor. 1,1; Fil. 4,15). **Harmadszor** az "eklézia" az egész föld kerekéségén lakó keresztyének közös fogalma, azaz kifejezi az egyetemes egyházat (Mát. 16,18; Csel. 9,31; 1Kor. 12,28; Ef. 1,22, stb.). **Negyedszer** az "eklézia" házi gyülekezet, vagyis azoknak a közössége, akik valamely gyülekezeti tagnak a házában rendszeresen összegyűlnek istentiszteletre (Róm. 16,5; 1Kor. 16,19; Kol. 4,15; Filem. 2).

Bármely szóhasználatra gondolunk, az "eklézia" **"Isten"** ekléziája, Isten tulajdona. A kihívottak nem rendelkeznek szabadon önmagukkal, sem magán-, sem közösségi életükben. Életrendjüket Isten határozza meg. Sem egyének, sem szervezetek, senki sem tekintheti saját birtokának. Mihelyt vitássá válik a tulajdonjog, fennáll az a veszély, hogy az ekléziából olyan testület, szervezet, alakulat legyen, amely lényegében nem különbözik más szervezetektől.

Isten ekléziája most épp **"Korinthusban van"**. Az "eklézia" mindig helyhez kötött. Amint láttuk: egy adott háznál, egy adott közösségben vagy városban, egy nagyobb földterületen, az egész föld kerekéségén található. A Szentírás sehol sem beszél ekléziáról a megfoghatatlanság homályában. A mennyei Jeruzsálem (Gal. 4,26; Jel. 21,2) nem azonosítható az ekléziával. Az eklézia minden körülmények között elhívott, kihívott embereknek a földön levő közössége. Annyira helyhez kötött, hogy tudható a pontos címe, és levelet lehet írni neki. Amelyik ekléziának nem lehet levelet írni azzal a bizonyossággal, hogy el is olvassák, ott vagy egyáltalán nincs eklézia, vagy pedig annyira beteg, hogy nem tud még olvasni sem. **"Korinthus-**

ban” ténylegesen volt eklézsia! Alig lehet kirívóbban bűnöktől megterhelt ekléziát találni az egyháztörténetben, mint épp a korinthusit; és mégis “eklézsia”, melyről az apostol nagyon sok rosszat és nagyon sok jót tud elmondani. Aki a maga **Korintusában**, azaz falujában, városában, közösségében nem látja az “ekléziát”, annak nem lehet helyes fogalma róla.

Az eklézsia tagjai a **“Krisztus Jézusban megszenteltek”** és az **“elhívott szentek”**. Megszentelünk (hágiádzó = megszentelek, itt perf. part.) valamit vagy valakit, amidőn istentiszteleti célra alkalmassá tesszük és átadjuk rendeltetésének. Az arany azáltal szentelődik meg, hogy beviszik a templomba (Mát. 23,17); Áront azzal szentelik be, hogy átadják neki a papi hivatalt (2Móz. 28,41). Ugyanígy az eklézsia tagjai azáltal lesznek megszentelve, hogy a szent Isten szolgálatába állnak, neki adják át magukat. Eddig nem voltak “megszenteltek”, mivel a bűnhöz tartoztak. Mióta azonban kiszakították a bűn hatalmából, és beoltattak a keresztelés által az ekléziába, azóta valóban **“megszenteltek”**. Megszentelésük befejeztetett tény ugyan, de nem pusztán történeti emlék. A “perfektum” igealak épp azt juttatja szóhoz, hogy a megszentelés állapota még mindig tart: nemcsak voltak egykor, hanem most is megszenteltek, mert most is a szent Isten szolgálatában járnak.

A megszenteltetés **“Krisztus Jézusban”** történik. Nem a korinthusiak cselekedtek hősiessé akarással és erőfeszítéssel, hanem velük és rajtuk cselekedett (pass.) az Úr Krisztus. Amint a keresztelés kifejezi: Krisztus Jézus lemosta bűneiket, belefűrösztek az ő vérébe, hogy ezáltal a szent Isten kezében alkalmassá legyenek. Az eklézsia tagjai ily módon a szentségtelenségből, a hitetlenségből kiragadott és az ekléziába Krisztus által beiktatott emberek. Továbbra is emberek maradnak, de új életközösségekben! Többé nem a bűnhöz, hanem Krisztus testéhez, az ekléziához tartoznak.

Az eklézsia tagjai egyszersmind **“elhívott szentek”**. Szent az, akiben nincs hiba, fogyatékoság, miként az áldozati állatnak is hibátlanak kellett lennie. Az Újszövetségben ilyen fogyatkozás nélküliek, vagyis szentek a keresztyének. Nem önmagukban kifogástalanok, hanem azért, mert Krisztus reájuk ruházta a maga szentségét, tisztaságát, jóságát. Isten úgy tekint őket, mint a sajátját. Ezért, és csakis ezért szentek (de ezért valóban szentek) az egyébként sok nyomorúsággal megterhelt korinthusbeliek. Ezzel magyarázható, hogy itt a **“szentek”** tulajdonképpen már nem jelző, hanem főnév, akár csak a “keresztyének”.

A “szentek” nem egyszerűen szentek, hanem **“elhívott”** szentek. Nem apostolságra - azaz sajátos szolgálatra - hívtak el, mint Pál, de mégis ugyanabban a hívásban (1,1) részesültek. Személyesen megszólította és **elhívta** őket Isten, hogy a szentek közé számláltassanak. Nem mi lépünk be saját elhatározásból a szentek közé, hanem Isten indít el megszólításával; ő tesz készkévé arra, hogy Krisztus szentségét elfogadjuk és a “szent” nevet hálaadással hordozzuk.

“Mindazokkal együtt, akik a mi Urunk Jézus Krisztus nevét segítségül hívják bármely helyen, az övékén és a miénken”. Bizonyos, hogy sem a görög szöveg, sem a magyar fordítás nem érthető minden további nélkül. Nehézkes a mondat szerkezet. Kikre vonatkozik a **“mindazokkal együtt”**? Ha a levélíró Pált tartjuk szem előtt, úgy arról lenne szó, hogy Pál és Szószthenész ír a korinthusiaknak **“mindazokkal együtt”**, akik a Krisztus nevét segítségül hívják; vagyis saját levelének hátvédjeként tudja a világ összes keresztyéneit. Ez azonban kizárt lehetőség; nemcsak azért, mert nem talál az apostoli kor levélkezdesi formájához, hanem azért is, mert tartalmilag

érthetetlen, hogy miért tekintené Pál épp a bevezető köszöntésben a világ összes keresztyéneit úgy, mint akik vele együtt írják a levelet. De nyelvileg szintén valószínűtlen ez a lehetőség. Ha viszont az olvasókra vonatkoztatjuk, ami nyelvileg sem ütközik nehézségbe, akkor arról lenne szó, hogy az apostol nemcsak a korinthusiaknak ír, hanem a világ összes keresztyéneinek, akikhez majd eljut írása Korinthusból. Azonban ez a megoldás kizártnak tűnik főként azért, mivel az 1Kor. - akárcsak a többi páli levél - alkalmi írás, mely annyira sajátosan korinthusi viszonyokat tételez fel, hogy elképzelhetetlen a címzettek körének ilyen tág értelmezése.

Mind formailag, mind tartalmilag megfelelőbbnek látszik, ha a **“mindazokkal együtt”** kezdetű mondatrészt az **“elhívott szentek”**- hez kapcsoljuk. A vers tehát így szól: **“Pál... Isten ekléziájának, mely Korinthusban van... az elhívott szenteknek”, akik** beletartoznak a föld kerekiségén lakó keresztyének nagy közösségébe, akik **“a mi Urunk Jézus Krisztus nevét segítségül hívják bármely helyen, az ővékén és a miénken”**. Tehát egy mellérendelt mondattal azt fejezi ki az apostol, hogy a korinthusiakat nem nézi a maguk helyi elszigeteltségében, amiként nekik sem szabad így gondolkozniuk magukról. Ők benne vannak egy nagy seregben, azaz együvé számláltatnak mindazokkal (= **“mindazokkal együtt”**), akik az Úr nevét segítségül hívják. Az **“együtt”**-nek itt az a jelentése, hogy a korinthusbelieket szervesen beletagolja a hívők egyetemes közösségébe.

A szentekhez tartoznak **“mindazok”**, akik **“a mi Urunk Jézus Krisztus nevét segítségül hívják”**. A **“mindazok”** kifejezés nem ismer szűkítő szempontokat. Nem számít, hogy valaki zsidó vagy görög, férfi vagy nő, szolga vagy szabad. Az egyetemes eklézsia szétfeszíti az egyébként természetes válaszfalakat. A **“mindazok”**-nak viszont van egy határozott korlátja, amelyet nem szabad és nem lehet áthágni. Semmiféle szintelen felekezeti köziség (interkonfesszionalizmus) vagy szabadelvűség (liberalizmus) nem talál létjogot az apostolnál. Azok közé számláltatnak a korinthusbeliek, akik **“segítségül hívják”** (epikáleó = segítségül hívok, **med.** = magam számára hívok) segítségül az Úr nevét. Segítséget mindig onnan kérünk, ahonnan reméljük a biztos támaszt. Azt szólítom meg nyomorúságomban, akinél látom a segítség forrását, s aki iránt bizalmat táplálok, hogy nem utasít vissza. Isten **“elhívott szentjei”** már megtapasztalták a legnagyobb segítséget: az elhívást és a szentséget ingyen kapták. Minden bizodalmukat szabadítójukba vetik, és őt hívják segítségül: az **“Úr Jézus Krisztust”**.

Úrnak (küriosz) nevezték a pogányok is a maguk isteneit. A római birodalom császár-kultuszára kell gondolnunk, ahol a Rómában székelő császár isten volt, azaz úr. Előtte kellett térdet hajtani, neki kellett áldozatokat bemutatni, és róla kellett vallást tenni **“a császár az úr”** hitvallással. Ezt a keresztyének jól tudták az első századokban, hiszen sokan lakoltak életükkel, amiért nem ismerték el a császár istenségét, és nem imádták őt. Ahelyett, hogy **“Úrnak”** mondták volna a római császárt, Jézusról hangzott a biznyságtétel: **“Úr”** Jézus Krisztus. Úr volt ő nemcsak abban az értelemben, hogy uralkodott a római birodalom és az egész világ felett, hanem azért is, mert birtokosa és kormányzója az elhívott szenteknek. A keresztyének boldogan elismerték uraságát, s engedelmesen az ő akarata alá rendelték életüket. Erős kezekben érezték sorsukat, mert Uruk hatalma korlátlan. Amikor Urat mondtak, hitvallásukat áthatotta az Ószövetség Jáhvéjának teljes hatalma. Nem egy úr volt a többiek között, hanem az egyedüli, az uraknak Ura, aki **“legyen”**

szavával teremttette a mindenséget, aki birodalmakat semmisített meg, kicsinyeket felmagasztalt, és hatalmasokat megalázott, csodajelek sokaságával mutatta meg uralmát a választott nép életében. Ezt az Urat hívták segítségül a keresztyének.

Az Úr egyszersmind **“Jézus”**, vagyis **Szabadító**. Ilyen nevet másoknak is adtak az apostol idejében és azelőtt. Eléggyé gyakori név a zsidóságban. Az Úr **“Jézus”** azonban nem egyike a többi Jézusnak, hanem ő az egyedüli **“Szabadító”**, mert **“ő szabadítja meg népét annak bűneiből”** (Mt. 1,21). Az **“Ige”** azért lett testté, hogy megkeresse és megtartsa azt, ami elveszett. Az ember - a korinthusiak éppúgy, mint mi magunk - a halálnak, a Krisztus-nélküliségnek, a kárhozatnak a börtönében - a Sátán rabságában - vergődik. Saját erejéből nem képes szétszakítani a bűn béklyóit, és semmiképp nem tud Istenhez emelkedni. Képessége csak a rosszra van, hogy bálványokat készítsen magának, s azokat imádja. Éppoly tehetetlen, amilyen tehetetlenül szenvedett Izrael népe az egyiptomi -, vagy a babiloni fogságban. Fogságának csak akkor lett vége, amikor Isten hatalommal kiszabadította. Így avatkozott be Isten nemcsak a zsidóságnak, hanem minden népnek és embernek az életébe, amikor Jézus földre szállott és a szabadítás evangéliomát (örömmüzenetét) hírül adta: ha valaki hiszen benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen. Jézus segítségül hívni annyi, mint szabadítását elfogadni és újra, meg újra kérni. Igen, mert **“nincs senkiben másban üdvösség; nem is adatott emberek között az ég alatt más név, mely által kellene nekünk megtartatnunk”** (Csel. 4,12). Ezt a Jézust hívták segítségül az első keresztyének.

Jézus egyszersmind **“Krisztus”** is. **“Krisztus”** megfelelője az ószövetségi Messiásnak (másah = khrió = bekenek, felkenek).

A Heidelbergi Káté szerint Krisztus a mi legfőbb prófétánk, főpapunk és királyunk. Kétségtelen, hogy a hitvallásnak ez a tétele a teljes evangéliumi igazságot fejezi ki. Azonban itt a **felkent “király”** alakját kell magunk előtt látnunk. A választott népnek azt az ígéretet adta Isten, hogy elküldi a Messiást, az örökkévaló felkent királyt, aki végképp megszabadítja szenvedő népét a nyomorúság és rabság kínjától. Krisztusban ez az ígért Messiás jött el. Ő tehát Krisztus = Messiás = Felkent Király, aki megvalósítja mindazt, ami a **“Jézus”** névben foglaltatik. A **szabadítás** (Jézus = Szabadító) azáltal történik, hogy a **felkent** próféta kijelenti a mi váltságunk felől Isten titkos tanácsát és akaratát; a felkent főpap testének egyszeri áldozatával minket megvált; és az örökkévaló **felkent** király az általa szerzett váltságban minket oltalmaz és megtart (Heid. Káté 31).

Az első keresztyének nemcsak azt mondták, hogy **“Jézus az Úr”**, hanem azt is, hogy **“Jézus a Krisztus”**. Ezt a Krisztust hívták segítségül Pál apostollal együtt a korinthusbeliek és valamennyi elhívott szent.

A vers így zárul: **“bármely helyen, az övéken és a miénken”**. A segítségülhívás nincs helyhez kötve: sem Palesztinához, sem Rómához, sem más területhez. Az evangélium útja a **“földnek mind végső határáig vezet** (Csel. 1,8). Sokszor kérdezte az exegézis: mit jelent az **“övéken és a miénken”**? Mi azt a feltevést látjuk szöveg-hűnek, mely szerint az **“övéken és a miénken”** kifejezés közelebbi meghatározója a **“bármely helynek”**. Az Úr Jézus Krisztust segítségül hívó keresztyének szét vannak szóródva a világban. Falvakban és városokban laknak, és itt, vagyis a maguk helyén (= az **övéken**) imádják az Urat. Isteni tiszteletük, segítségülhívásuk beletagolja őket az **“elhívott szentek”** társaságába, akárcsak Pált és Szószthenészt, valamint a ko-

rinthusbelieket, akiket az apostol a **“miénken”** szóval foglal egybe. Mintha így szólna: ők (= a föld kerekiségén lakó összes hívők) a **“maguk helyén”** hívják segítségül az Úr Jézus Krisztust, mi pedig (Pál, Szószthenész és a korinthusbeliek) a magunk helyén (Korinthusban). A földrajzi távolságok ellenére is ugyanazon egy ekléziában vannak mindnyájan, ugyanazon elhívott szentek közösségét képezik mindnyájan, mert név szerint ismerik és nevéen szólítják Urukat, aki összekapcsolja valamennyiüket. Íme az Anyaszentegyház (= az **“una sancta ecclesia”**), melyet nem az tesz eggyé, hogy a **“bármely helyen”** lévőök ökuménikus szervezetekbe tömörülnek; sem az, hogy közös fejük volna akár Rómában, akár Konstantinápolyban vagy másvalahol; mégcsak az sem, hogy egységes liturgiájuk, dogmatikájuk, egyházszervezetük van, hanem az, hogy az Úr Jézus Krisztus nevét segítségül hívják. Az egység száalai tehát nem közvetlenül, hanem Krisztuson át kötik össze a tagokat. Bizonyos, hogy Krisztus testében egymással is közösségben vannak a hívők, de az összetartozás kötele egyedül az Úr Jézus Krisztus.

3. **“Kegyelem néktek és békesség Istentől, a mi Atyántól, és az Úr Jézus Krisztustól”**. Ezt az üdvözlést találjuk szó szerint több más páli levélnek (Rom. 1,7; 2Kor. 1,2, stb.) a homlokzatán. A levelek mind más-más természetűek, de az üdvözlésnek mindenütt ugyanaz a tartalma.

“Kegyelem néktek”. Kegyelem (khárisz) - legyen - néktek, vagyis a kegyelem áradjon ki reátok, töltse be szíveteket. Nehéz visszaadni a **“kegyelem”** jelentését. Kegyelmes volt Pál idejében az uralkodó, amikor uralkodói fényességéből, magasságából aláhajolt alattvalóihoz; kegyelmes volt, amikor nem haragudott, hanem országa lakóiról gondoskodott, vagy amikor a halálos ítéletet megváltoztatta és felmentést adott. Mindezek a tartalmi vonások együtt hangzanak a **“kegyelemben”**. Nyilvánvaló eközben, hogy nem a hatalmas római császár kegyéről van szó, hanem a világot kormányzó Úr Istenéről, aki nem távoli hozzáférhetetlenségben lakozik, hanem Jézus Krisztusban emberek közé jött, hogy minden szem meglássa és megtapasztalja. Ő kegyelmes, azaz nem ítéletet szóró, haragvó kényúr, hanem a bűnöst kereső, érthetetlen módon a bűnösért aggódó jóságos király, aki vállalja azt a büntetést, melyet gonosz alattvalóinak kellene elhordozniuk. Ez a leereszkedés, ez a szeretetteljes gondoskodás, ez az alaptalan jóság a **kegyelem** (Lk. 7,42). Pál azt kívánja, hogy mindenki számára kijusson ebből az ajándékból, mely fontosabb, mint a **“jó egészség”**, a **“boldog ünnep”**, a **“boldog újév”**, a **“boldog névnap”**, vagy bármi egyéb, amit írásban és szóban egymásnak kívánni szokás. Csupán nem szabad megfeleledkeznünk arról, amit a legkitűnőbb kommentárok sem emelnek ki eléggé (talán azért, mert magától érthetőnek tartják), hogy ti. nincs szó itt emberi jókívánságról. Nem Pál kíván valamit, nem Pál ad valamit - mégcsak kívánság formájában sem - a korinthusbelieknek. Ehelyett kéri Istent: ő árássa ki kegyelmét a Korinthusban lakó elhívott szentekre. Tehát a Pál apostol jókívánsága levélbe írott imádság: esedező fohászkodás a kegyelem kitöltéséért.

Az imádság másik tárgya a **“békesség”**. Ez a **“békesség”** (ejréne) lényegesen különbözik a mi béke-fogalmunktól. A béke általában az embereknek egymásközi viszonyára vonatkozik. Béke van ott - mondják -, ahol nincs háború, és nem haragoskodnak az emberek. Bizonyos, hogy ez is hozzátartozik a békességhez, de benne mégis sokkal többről van szó. A **“békesség”** ott kezdődik, ahol Isten megbékél az emberrel, és a hívő elfogadja Istentől a megbékélést. Istennek bőséggel volna oka a

haragra, a békétlenségre. Ehelyett azonban ő békejobbot nyújt, azaz nem haragszik. Ahelyett, hogy ellenséges indulatot táplálna, körülveszi a bűnöst megbocsátással, s tudtára adja megbékélését. Tehát Isten megbékél az emberrel, s azt akarja, hogy az ember is békességben éljen vele. Erről a kölcsönös, vagyis az Isten és ember -, az ember és Isten közötti békességről szól az apostol. Ahol helyreáll ez a békesség, ott szükségképpen bekövetkezik az egymás közötti béke is. Eközben a békesség bibliai ellentétje nem a háború, hanem a békétlenség, melynek a háború csupán egyik megnyilvánulási formája. Az ekléziában mindig ez a sorrend az irányadó: előbb fogadd el Isten békességét, s annak nyomán jönni fog az egyesek közti megbékélés. Ennek az evangéliumnak az erejét egyáltalán nem gyöngíti az a körülmény, hogy Isten gondviselése folytán a pogányok között szintén lehetséges az együttélés béke-állapota. Adyra gondolhatunk: "Békíts ki magaddal és magammal, hiszen te vagy a béke.

Mind a "kegyelem", mind a "békesség" **"Istentől"** származik, a **"mi Atyánktól és az Úr Jézus Krisztustól"**. Tehát nem tőlem, sem másvalakitől; nem az elme élességétől, nem a vallásosságtól, a gazdasági viszonyoktól, az egyház-politikai ügyességtől vagy hasonlótól. **"Isten"** önmagában üres szó. Ugyanígy nevezik isteneiket a pogányok is. Istent lehet formálni az érzékelhető tárgyakból, a látható és láthatatlan lényekből, az eszmékből, a nagy hadvezérekből és egyebekből, a mindenkori ember hajlamaihoz képest. Az ilyen isteneket valóban kis betűvel kell írni. De az ilyen istenektől nem származik sem "kegyelem", sem "békesség". Ezért teszi hozzá az apostol: Istentől **"a mi Atyánktól"**. Az üres fogalomból azáltal lesz élő, személyes valóság, hogy felismerjük benne az úri imádság kezdő szavának a mélységét és magasságát: "mi Atyánk". Isten éppoly személyesen hozzánk közel álló valóság, akárcsak testi atyánk. Ő Atyánkká lett, azaz megmutatta: ő teremtett minket, és pedig avégre, hogy gyermeki hozzátartozásunkat elismerjük és engedelmisségben éljünk. Ő a "mi Atyánk", aki gondot visel rólunk és tanít, mert szeret minket. Ő a "mi Atyánk", aki engedetlenségünkért megdorgál, de kárhoztató ítélet helyett atyai karokkal átölel és kegyelmesen cselekszik velünk. Ő a "mi Atyánk", akinek atyai jóságából származik a kegyelem és a békesség. A hiten kívül lehet ő "kíméletlen sors" ("balsors"), lehet félelmetes hatalom, végzet, de gyermekei számára öröktől fogva édes **"Atya"** marad. Ezért mondja Pál: ő a **"mi"** Atyánk. A **"mi"** személyes- és birtokos névmás egyszerre. Személyes névmás, mely arra figyelmeztet, hogy Isten és az eklézsia tagjai között személyes kapcsolat van. Nem valakik-, akárkik számára **"Atya"** ő, hanem éppen a **"mi"** Atyánk, akit nagyon jól ismerünk személyes viszonyunknál fogva. És birtokos névmás a **"mi"**; arra figyelmeztet, hogy Isten nekünk adta önmagát. Engedi, hogy miénknek szólítsuk és bármely helyen (2 v.) segítségül hívjuk. Isten gyermekei nem árvák, akik elveszítették Atyjukat, hanem a mennyei Atya oltalmában élő fiak és leányok.

Isten, a mi Atyánk, az **"Úr Jézus Krisztusban"** jelentette ki magát. A láthatatlan Atya emberi testbe öltözött, és gyermekei közé jött, hogy "kegyelmet" és "békességet" lehessen kérni tőle. A mi Atyánk orcája akkor tündökölt előttünk igazi dicsőségében, ha megismerjük őt közelebbről úgy, ahogyan megmutatta és mutatja magát az **"Úr Jézus Krisztus"**-ban (1. a 2. vers magyarázatát).

1, 4-9: HÁLAADÁS

(4) Hálát adok Istennek mindenkor tiérettetek, Istennek ama kegyelme alapján, mely néktek adatott Jézus Krisztusban, (5) mivelhogy mindenben meggazdagodtatok általa, minden beszédben és minden ismeretben(6) - úgy -, amint megerősítettet bennetek a Krisztus felől való bizonyágtétel, - úgyannyira -, (7) hogy ti semmi kegyelmi ajándékban nem szűkölködtök, várván a mi Urunk Jézus Krisztus megjelenését; (8) aki meg is erősít titeket mindvégig, hogy feddhetetlenek legyetek a mi Urunk Jézus Krisztus napján. (9) Hű az Isten, aki elhívott titeket az ő Fiával -, a mi Urunk Jézus Krisztussal való közösségre.

4. **“Hálát adok Istennek”**. Sokkal több ez, mint levélkezdesi formáság. Az apostol köszönetet mond, mivel tele van a szíve Isten iránti hálával. A hívőt körülveszi a kísértés, hogy szem elől tévessze azokat a dolgokat, amelyekért hálával tartozik az Úrnak. Inkább a hiányokat, a bajokat veszi észre, és azok miatt kesereg. Máskor a bűn hatalmát látja oly mérhetetlennek, hogy az egyébként őszinte töredelem állapotából nem tud felemelkedni. Aki viszont “hálát ad Istennek”, az fölismeri, hogy amit Isten megad, sokkal több annál, mint amit nem ad meg; felismeri, hogy a kegyelem sokkal nagyobb, mint a bűn hatalma. Így aztán a panaszkodásból, a bűnök meddő siratásából kiemelkedik és eljut a hálaadás boldog állapotába. Mivel a hálaadás mögött mindig Isten cselekvésének a megtapasztalása áll, ezért szól a hála **“Istennek”** (1. 1,13), nem pedig valaki - vagy valami másnak. A keresztyén ember nem a “szerencsének”, nem a “sorsnak” vagy a “véletlennek” hálálkodik. Jellemző, hogy az Újszövetségben a hálaadás csaknem kivétel nélkül Istennek szól. Ez a körülmény nem zárja ki az emberek iránti háladatosságot, de figyelmeztet arra, hogy minden jónak az adományozója maga Isten, aki embereket is felhasznál kegyelmének és gondviselésének a megmutatására.

A hálaadás **“mindenkor”** tart. Nem az a helyzet, hogy némelykor okunk van a hálaadásra, máskor pedig nincs. Aki csak néha-néha akar hálát adni, az még nem látja világosan Isten cselekedeteit, amelyek állandó hálára köteleznek. Pál azért írja: “mindenkor”, mivel nap-nap után szemléli az Úr csodálatos munkáját.

A hálaadás tárgya sokféle, a dolgok természete szerint. Hálát lehet adni személyekért, testi és szellemi-lelki javakért egyaránt. Jelen esetben az apostol személyekért: a korinthusbeliekért (= **“tiérettetek”**) ad hálát. Ugyanannyi ez, mint amidőn mi imádságunkban hálát mondunk Istennek akár saját gyülekezetünkért, akár más gyülekezetekért, ismerősökért, barátokért. Az Ige mindenesetre nekünk szegi a kérdést, vannak-e testvéreink, akikért hálát szoktunk adni?!

A hálaadásnak sajátos a légköre. Mielőtt elmondaná, hogy miért ad hálát épp a korinthusbeliekkel kapcsolatban, elénk tárja az alapot, azt az indító okot, ami felébresztette benne a hálaadást. Mintha így szólna: hálaadásom alapja nem a korinthusbeliek jósága, sem az ő egyéni érdemeik, kegyességük, és egyáltalán semmi, ami emberekre vethetne fényt. A hálaadásnak az az alapja, hogy Isten kegyelme kiáradt a korinthusbeliekre: **“Istennek ama kegyelme alapján, mely néktek adatott Jézus Krisztusban”**. Ez a kegyelem teszi lehetővé, hogy az apostol **“mindenkor”**

hálát adjon a gyülekezetért. A Csel. 11,23. szem előtt tartásával arra kell gondolnunk, hogy itt **“Isten kegyelme”** nem értendő általánosságban, hanem sajátos megnyilvánulási formájában. Arról van szó, hogy a gyülekezeti tagok Jézus Krisztus hatalma által megismerték Istent. Saját maguk erejéből sohasem jutottak volna erre. Ők maguk egyáltalán nem is keresték Istent. Nem saját fáradozásuk eredménye, hogy megszabadultak hitetlenségüktől, hanem mert Jézus Krisztus prédikáltatott közöttük, azért találkozhattak Istennel. Nem ők mentek Istenhez, hanem Isten vonta magához őket. Nem ők lettek hívőkké, hanem Isten ajándékozott nekik hitet. Ez az értelme annak, hogy **“Krisztus Jézusban”** **“adatott”** nekik a kegyelem. Velük történt valami, amit nem ők idéztek elő, hanem ajándékként vettek. Ebben az ajándékban, ebben a kegyelmi cselekvésben van az **“alapja”** (az epi jelentése itt = alapján) mind annak, amiért a következőkben hálát ad Pál, s amiért egyáltalán hálát lehet és kell adni az ekléziában.

5. **“Mivelhogymindenben meggazdagodtatok általa”**. A korinthusbeliek gazdagok, azaz nem szegények. Gazdagok minden tekintetben: **“mindenben”**. Ennek a gazdagságnak azonban semmi köze az aranyhoz és az ezüsthöz. Isten kegyelme nem ad teli pénztárcát, vagy teli magtárat. A keresztyén hívő élhet jó anyagi viszonyok között, de élhet gyötrelmes nyomorúságban is. A Jézus Krisztus által való **meggazdagodást** nem semmisítik meg a külső körülmények. A Krisztusban hívő gazdag tudja, hogy földi javai csak kérő szegénység a mellett a gazdagság mellett, amelyet az Úr Jézus ad neki. Ugyanígy a Krisztusban hívő szegény is tudja, hogy anyagi terhei ellenére végtelenül gazdag, mert Istentől olyan kincset nyert, amely nem hasonlítható semmiféle jóléthez. Félreérthetetlen tehát, hogy a **“mindenben való meggazdagodás”** a lélek javaira vonatkozik. Ezek a javak Krisztus által (= **“általa”**, **“benne”**) lesznek a mieink. Innen érthető, hogy aki előzőleg nem találkozik Krisztussal, annak nem lehet fogalma a szóban forgó meggazdagodásról. Krisztuson kívül, azaz nem benne, nem az ő földi testében, ez a beszéd nevetséges **“bolondság”** és **“botránkozás”**. Hogyan lehetne meggazdagodásról szólni ott, ahol nincs elegendő kenyér és ruha? Minduntalan a Sátán kísértése szól: **“változtasd előbb a köveket kenyerekké”**. Ha ezt cselekszed, akkor elhisszük, hogy mindenben meggazdagítász. Aki viszont Krisztusban él, az látó szemmel észreveszi a gazdagságot, szegényes otthona mennyei kincsek tárháza lesz. Ez pedig nem kegyes szólam, hanem a **“hálaadás”** megrendítő beszéde.

A meggazdagodásnak két példáját adja elénk az apostol: meggazdagodtatok először **“minden beszédben”**, másodsor **“minden ismeretben”**. A **“beszéd”** (logosz) Isten ajándéka. Nyilvánvaló, hogy ez a **“beszéd”** azonos az igehirdetéssel, az Úr Jézusról szóló bizonyágtétel különböző formáival. Ilyenek: **“bölcseiségek beszéde”**, **“tudománynak beszéde”**, **“nyelvek nemei”**, **“nyelvek magyarázása”**, **“prófétálás”**, **“ének”**, **“imádkozás”**. Most nem foglalkozhatunk ezekkel (1Kor. 12. és 14. f.) külön-külön. A szóban forgó vers csupán általánosságban utal arra, hogy a bizonyágtétevő **“beszédnek”** mindezek a formái megtalálhatók Korinthusban. Gazdagságot jelent, ha egy ekléziában hirdetik az Ige, és a tagok énekben-imádságban dicsérik az Urat. Gazdagságot jelent, ha ebben a minősített beszédben részesülnek a gyülekezeti tagok. Azonban a szegénység jele, ha elnémul a **“beszéd”**, vagy helyette a Sátán szava uralkodik. A **“minden”** beszéd tehát nem foglalja magában a káromlásokat és egyéb hitetlen szövegeket.

A görög szöveg élesen rávilágít arra, hogy az igehirdetés nem „szónoklás”, hanem a legtermészetesebb emberi **“beszéd”**. A későbbi korok „műfogásai idegenül állanak a „minden beszéd””. A beszéd hatalmát nem az jelenti, amit a beszélő ad hozzá (szónoki fordulatok, választékos kifejezések a prédikálásban, többszólamú művészi énekkarok az éneklésben, idegen szavak a tudományban, stb.), hanem az, amit Isten öltöztet bele a természetes emberi szavakba. Más szóval: a „beszéd”-ben jelenlévő Ige (= Jézus Krisztus) az, aki tartalmat kölcsönöz a szónak (= logosz, mely egymagában fejezi ki a mi magyar „beszéd” és „Ige” szavainkat).

A meggazdagodás másik szemléltetője az **“ismeret”**: „minden ismeretben” (gnószisz = ismeret, tudás). Tisztán kell látni, hogy az „ismeret” nem azonos az általános emberi ismerettel. Pál nem arra céloz, hogy az olvasók „képzettek”, „műveltek”, „kiművelt koponyák”, s ezért gazdagok az ismeretben. Arra sem céloz, hogy Istenről különböző vallástörténeti elméleteket állítottak fel, és kegyes képzelődéstől áthatott tudományt képeztek ki Jézus Krisztusról, vagy általában a vallás dolgairól. Mégcsak arra sem céloz, hogy kitűnően ismerték az ótestamentomi törvény rendelkezéseit. A **“minden”** határozó más irányba mutat. Az „ismeret” nem az emberi művelődésnek egy része, nem kitermelt vallásos gondolatok foglalatja, sem Isten törvényei gépies betanulásának az eredménye. Ez az „ismeret” minden más ismerettől abban különbözik, hogy forrása nem a földön található, hanem a mennyben. Isten kijelentette magát az Úr Jézusban, aki emberek közé jött és megismertette az Atya akaratát. Ez előtt az ismeret előtt megnyitja szívünk ajtaját Szentlélek, aki a próféták és apostolok bizonyágtételének felhasználásával belénk árasztja Isten megváltó akaratának a megismerését. Megismertet Isten útjaival, amelyek magasabbak minden mi útjainknál. Ebben a felülről való ismeretben gazdagok a korinthusbeliek, s ebben kell gazdagnak lenniük mindenkor az elhívott szenteknek. A **“minden”** tükrözi, hogy az igaz ismeret teljes ismeret. Nem szabad egyoldalúságba esni azért, hogy az ismeret bizonyos vonatkozásait elfogadjuk, míg egyéb részeiben mellőzzük. Az „ismeretből” semmit sem szabad elvenni, sem a magunk-, sem mások tetszése szerint. Isten ismeretét a maga teljességében kell elfogadni.

6. **“Amint megerősítettett bennetek a Krisztus felől való bizonyágtétel”**. Az **“amint”** (káthósz) határozó szónak itt lehet akár összehasonlító, akár megalapozó értelme. Első esetben az 5. vers „meggazdagodását” párhuzamba állítaná a „Krisztus felől való bizonyágtétel” megerősítésével. Hasonlattal élve, ez a párhuzamba állítás mintegy azt jelenti: a fű olyan mértékben növekedik, amilyen mértékben csapadékot és napfényt kap. A hívők olyan mértékben gazdagodtak meg, amilyen mértékben megerősítettett bennük a Krisztus felől való bizonyágtétel. Második esetben az 5. vers „meggazdagodásának” az alapját, igazi okát adja. Mintha ezt mondanánk: a fű azért növekedik, mert napot és csapadékot kap. A hívők azért gazdagodtak meg mindenben, mert megerősítettett bennük a Krisztus felől való bizonyágtétel. Nincs olyan nyomós nyelvtani megfontolás, mely kizárná, hogy jelen esetben mindkét lehetőséget szem előtt ne tartsuk. A tiszta értelmet ugyanis a kettő együtt adja, annál inkább, mert egyik szükségképpen magába foglalja a másikat. A meggazdagodás **azért** és **olyan mértékben** történt, amiért és amilyen mértékben a Krisztus felől való bizonyágtétel megerősítettett.

A **“Krisztus felől való bizonyágtétel”** (mártürion tú Chrisztú, gen. obj.) nem más, mint a prédikálás, az evangéliumhirdetés. Minél inkább jó talajba esett, azaz

megerősödött, erőre kapott a hívőkben a Krisztusról szóló prédikálás, annál inkább bekövetkezett a meggazdagodás. Istennek gondja volt arra, hogy hirdettessék és megerősítettessék a bizonyágtétel. Amiként később olvassuk: “Nem végeztem, hogy egyébről tudjak tiköztetek, mint Jézus Krisztusról, mégpedig mint megfeszítetttről” (2,2). Ez az a Krisztus felől való bizonyágtétel, melyet megerősített és gyümölcsözővé tett Isten a korinthusbeliek között. Innen magyarázható, hogy a “meggazdagodás” (5. v.) bekövetkezett.

A Krisztus felől való bizonyágtétel megerősítésének az eredménye az is, amiről a következő versben olvasunk:

7. **“Ti semmi kegyelmi ajándékban nem szűkölködtök”.** Az Újtestamentumban a **“kegyelmi ajándék”** (khárizmá) kettős értelemben fordul elő. Tágabb értelemben kegyelmi ajándék minden, amivel Isten megajándékozza gyermekeit, akiket szeret, akiknek bűneit megbocsátja, akikre nem haragszik, akik iránt kegyelmes. Aki iránt nem kegyelmes az Úr, annak nem ad kegyelmi ajándékot. Aki iránt viszont kegyelmes, annak számára nyilvánvalóvá teszi kegyelmét, különféle jó adományok nyújtása által. Ilyen kegyelmi ajándék mindenképp előtt magának a kegyelemnek a közlése (Róm. 1,11; 5,15; 5,16; 6,23). De ugyancsak tágabb értelemben vett kegyelmi ajándéknak nevezi az apostol, azokat a sajátos adományokat, amelyekkel Isten elhalmozta a választott népet (Róm. 11,29). “Akié a fiúság, a dicsőség, a szövetségek, a törvényadás, az isteni tisztelet és az ígéretek; akiké az atyák, és akik közül való test szerint Krisztus” (Róm. 9,4-5). Ugyancsak Isten kegyelmi ajándéka, hogy Pál apostolt kiszabadította a halálos veszedelemből (2Kor. 1,11). A “kegyelmi ajándéknak” viszonylag kisszámú újtestamentumi előfordulási helyei közül ezek vehetők tágabb értelműnek. Bővíteni lehetne a példák sorát anélkül, hogy magával a “kegyelmi ajándék” kifejezéssel találkozoznánk. A Jakab apostol “minden jó adománya és minden tökéletes ajándéka” (Jak. 1,17) nem kevésbé kegyelmi ajándék - ti. ebben a tágabb értelemben -, mint a Pál apostol “khárizmája”.

Szorosabb értelemben viszont, az Újszövetség **kegyelmi ajándéknak** nevezi a keresztyén ember tisztét felékesítő sajátos isteni adományokat, amelyek keresztyéni hivatását kijelölik és szolgálatára képessé és alkalmassá teszik. Eközben a Pál leveleire kell gondolnunk, hiszen egyetlen kivételtől eltekintve (1Pét. 4,10) csak Pálnál találjuk a “kegyelmi ajándék” kifejezést. Hiánytalan felsorolásról természetesen nincsen szó. Az írásmagyarázatnak az a feladata, hogy áttekintse az előforduló eseteket, s ezáltal a szóban forgó vers kegyelmi ajándékait megvilágítsa. Látnunk kell tehát, hogy Pál apostol mit nevez szűkebb értelemben vett “kegyelmi ajándéknak”.

A Római levél 12. részében találkozunk az “írásmagyarázás”, “szolgálat”, “tanítás”, “intés”, “adakozás”, “előljárás”, “könyörületesség” kegyelmi ajándékaival (Róm. 12,6-8). Az 1Kor. levél szintén több “kegyelmi ajándékra” utal: “bölcsségnek beszéde”, “tudománynak beszéde”, “hit”, “gyógyítás”, “csodatevő erők”, “prófétálás”, “lelkek megkülönböztetése”, “nyelvek nemei”, “nyelvek magyarázása” (1Kor. 12,4-10); lásd még 1Kor. 7,7; 12,31; 1Tim. 4,14). Minden keresztyénnek megvan a maga kegyelmi ajándéka, melyet épp neki adott Isten (1Kor. 7,7). A kegyelmi ajándék tehát Istentől származik (1Kor. 7,7; 12,4). Nem szabad visszautasítani (1Tim. 4,14), hanem igyekezni kell a nagyobb kegyelmi ajándékokra (1Kor. 12,31).

Az előttünk fekvő vers alapján nem bocsátkozhatunk részletekbe, mivel a részletkérdéseket a maguk helyén kell megvizsgálni. A mondottakból viszont kitűnik, hogy

mit tartott szem előtt az apostol, amikor a korinthusbeliekhez így írt: "ti semmi kegyelmi ajándékban nem szűkölködtök". Más szóval **"semmi"**, azaz "egyetlen" (médejsz) kegyelmi ajándék sincs, amelyik nem volna megtalálható a ti gyülekezetekben. Ez nyilvánvalóan arra céloz, hogy a korinthusbeliek elfogadták a kegyelmi ajándékokat, és életükkel bizonyosságot tettek a bennük munkálkodó Szentlélekről. Egyszóval, a kegyelmi ajándékok jelei felismerhetők a gyülekezetben.

"Várván a mi Urunk Jézus Krisztus megjelenését". A versnek ez a része tükrözi azt a gyülekezeti légkört, lelkiséget, közszellemet, melyben a kegyelmi ajándékok munkája folyik. A tagok feszülten várakoznak. Várakozásuk mindenestre nem a "földi" nehézségek között vergődő ember megszokott várakozása. Azon sem kellene ugyan csodálkozni, ha több kenyér-, jobb életmód után várakoznának. Várakozásuk azonban nem anyagi természetű, mintha a nyomasztó gondoktól való szabadulás volna a központi kérdés. Nem is társadalmi színezetű a várakozás, mintha egy új - pl. demokratikus - életrend lenne álmaik netovábbja. Ezek és hasonló váradalmak lehettek Korinthusban, s bizonyára lennie is kell ilyen váradalomnak is minden keresztyén gyülekezetben, de az átütő erejű váradalom az Úr Jézus megjelenéséhez kapcsolódik. Nincs ebben világmegvetés, mely semmibe veszi a mindennapi élet sokféle feladatát. Pál apostolnak a személye bőszeges kezesség mellett, hogy álmódzás helyett állandó munkában kell élnie Isten gyermekének.

Krisztus megjelenésének feszült váradalma a végre néz és az azt követő páratlan kezdetre. Itt, ezen a földön, dolgozni kell! A kegyelmi ajándékokkal úgy kell munkálkodni, ahogyan kinek-kinek adatik. Tehát nem világmegvetés, hanem kiegyensúlyozott élet, hivatástudat, köteleességteljesítés, hitbenjárás! Azonban mindez abban a tudatban történik, hogy lesz egy meghatározott idő, amikor Jézus megjelenik és minden térd előtt hajol meg, s minden nyelv őt magasztalja. Ez lesz az a nap, amikor Istent szemtől szemben fogjuk látni valamennyien. Arról nem szól az apostol, hogy mikor következik be ez a nap, de bizonyos, hogy Krisztus megjelenése visszavonhatatlanul valósággá lesz számunkra halálunk pillanatában (1.15,23). Mi nem számítgatjuk az időket, nem tűzünk ki éveket, hónapokat és napokat, hanem örvendünk annak, hogy nem kell rettegve tekintenünk Krisztus megjelenésére. A közbeeső idő a kegyelmi ajándékokkal való élés ideje; türelmi idő, melyet azért ad Isten, hogy senki el ne vesszen, hanem megtérjen és éljen (2Pét. 3,9). Így volt Korinthusban, és miközöttünk szintén így kell lennie.

8. **"Aki meg is erősít titeket mindvégig"**. Jézus Krisztus (= **aki**) az, aki megerősít. A mondat súlypontja a nyomósító **"is"** szócskán nyugszik, mely az egész verset sajátos beállításba helyezi azáltal, hogy szorosan hozzákapcsolja az előzőhöz. Jézusról nemcsak azt kell tudni, hogy megjelenik amaz utolsó napon (7. v.). Ha csak ennyit tudnánk róla, úgy megjelenése annyira rettenetes nap lenne, hogy senki sem állhatna meg előtte. Ha ő csak ítélő bíró volna, aki megszabja cselekedetünk mértékét, és kérlelhetetlen igazsággal nézi vergődésünket, akkor sokféle engedetlenségünk és erőtelenségünk súlya alatt összerskadmánk. Azonban Jézus nem így cselekszik. Ő nemcsak megjelenik az utolsó napon, hanem ezen felül már most **"megerősít titeket mindvégig"**. Az utolsó nap előtti időben, azaz földi életünknek minden egyes napján velünk van és **"meg is erősít"**. Ő ad erőt ahhoz, hogy élni tudjunk; ő újítja meg lankadozó hitünket; ő tanít imádkozni; ő ad szót ajkunkra; ő ad ismeretet szívünkbe;

ő veszi el félelmünket; ő szabadít meg bűneinktől; ő táplálja lelkünket, ő visel gondot testünkre. Tehát erős jobbával vezet zarándok-útunkon állomásról-állomásra, míg hozzá jutunk. Az ő erejét ajándékozza nekünk, és ugyanazt mondja, amit Illésnek: "Kelj fel, egyél, mert erőd felett való utad van" (1Kir. 19,7). Így erősít erőkfeletti útunkon Jézus Krisztus, amidőn állandóan táplál az Ige erejével.

Erősítő hatalmát Krisztus nem szorítja bizonyos napokra és alkalmakra. Távol áll tőle, hogy csupán néemelykor terjessze felénk megtartó jobbát, s aztán ismét magunkra hagyjon. Nem, hanem "mindvégig", egészen a befejezésig, amaz utolsó napig szüntelenül erősíti övét. Nem jöhet olyan jövőendő, melyben ő ne lenne jelen, és erejét ne árasztaná ki gyermekeire (bebájószei, fut!). Jöhetnek hajótörések, éhezések és szomjazások, betegségek és különféle próbák, mélységek és magasságok, de ő "mindvégig" megerősít. Aki így jár, az valóban erős, mint Sámson, mert Krisztus ereje lakozik benne.

"Hogy feddhetetlenek legyetek a mi Urunk Jézus Krisztus napján". A "feddhetetlenek" eredetije másként hat, mint a mi közhasználatú "feddhetetlen" szavunk. Mi azt nevezzük feddhetetlennek, aki - úgymond - makulátlan, tiszta erkölcsű, fogyatkozás nélküli. Az Igében viszont nem a makulátlanság jellemzi a feddhetetlen (ánenklétosz) személyt, hanem az, hogy ellene nem emelnek vádat, nem feddik meg. Legtálálőbb magyarázatát találjuk a "feddhetetlen" szónak a Rom. 8,33-ban: "Kicsoda vádolja Isten választottjait?" Nyilvánvaló, hogy Jézus Krisztus, az igaz bíró az, aki vádolhatná és elítélhetné. De ő nem vádol, hanem "megigazít". Azért és annyiban leszünk feddhetetlenek az "Úr Jézus Krisztus napján", amiért és amennyiben ő nem fog vádolni minket. Feddhetetlenségünk ily módon nem a mi saját makulátlanságunk és jóságunk, nem a mi erkölcsiségünk, etikus magatartásunk, hanem az, hogy a jogos vád elesik, és feddőzés helyett gyermekeivé fogad Isten. Ezért, és csakis ezért tudjuk feszülten várni az Úr Jézus megjelenését, az ő "napját". Erre nézve erősít meg mindvégig, hogy aztán sohase csüggedjünk, hanem felemelt fővel tekintsünk ama nagy napra, mely immár nem a haragnak, hanem a kegyelemnek a napja.

9. **"Hű az Isten, aki elhívott titeket az ő Fiával, a mi Urunk Jézus Krisztussal való közösségre".** "Hű", hűséges (pisztosz) az, akire fenntartás nélküli teljes bizalommal rábízhatjuk magunkat. Emberekre vonatkoztatva is gyakran megtaláljuk a Szentírásban (Mt. 25,21; 2Tim. 2,2; 1Kor. 4,17, stb.), de míg embereknel a hűség és hűtlenség váltakozik, addig Istennél csak a merő hűség lehetséges. "Elfeledkezhetik-e az anya gyermekéről, hogy ne könyörüljön méhe fián? És ha elfeledkeznének is ezek, én terólad el nem feledkezem" (És. 49,15). Íme az Úr hűsége! Sokszor úgy tűnteti fel a Sátán, mintha hűtelenné lett volna Isten. Azonban biztos zengéssel hangzik az Ige: **"Hű az Isten"**. Hű, azaz nem csaló, nem hamis, nem ingadozó. Elhagyhatják egymást barátok, testvérek, házastársak; elhagyhatják szülőiket a fiak, és fiaikat a szülők, de az Úr mindenkor hű marad. Az ember hűtelenné válhat Isten iránt - és kicsoda, aki itt kivételt képezne? -, de Isten mindig hű marad. Az elrohant évszázadok sokszorosan beszélnek az emberi hűtlenségről, de még többszörösbbe Isten hűségéről, aki indokolatlanul és megmagyarázhatatlanul mindig várta a tékozló fiaikat, kereste az elveszett juhokat és a betegeket.

Ennek a versnek a fényében Isten hűsége az elhívásban jelentkezik. Isten **"elhívott titeket"** (dia hú ekléthéte). Volt egy meghatározott idő (aor.), amikor a

korinthusiak fülébe - és a mi fülünkbe is - belekiáltott Isten: Jöjjetek énhozzám: a távolságból az én közelembbe! A sötétségből jöjjetek a világosságba; a halálból az életbe! A pogányságból jöjjetek az elhívottak seregébe: az eklézsiába. Jöjjetek, mert atyai karokkal várlak, és azt akarom, hogy senki se hiányozzék, és senki se vesszen el. Ebben az elhívásban tündöklük Isten hűsége. Hívó szava gyermekkorunktól halálunkig szól, amiként nemzetségről nemzetségre szólott és szólani fog. Hűsége kezesség afelől, hogy a hívó szó állandóan történik. Ez a vers nem foglalkozik azzal, hogy ki fogadja el, és ki utasítja vissza. Lényeges az, hogy a hívás elhangzott, és nekünk bizonyosaknak kell lennünk: valahányszor felharsan az Ige trombitája (Zsolt. 89,16), mindannyiszor a hűséges Isten hívogatja hűtlenségekkel teletűzdelt életű gyermekeit.

És mire hív Isten? "Az ő Fiával -, a mi Urunk Jézus Krisztussal való közösségre." "**Közösségre**" (ejsz kojnónián) szól a hívás. A közösség szó eredetije önmagáért beszél. Közös (kojnosz) az, amiben osztozom valakivel, vagy amiben osztozik valaki énvelem, mivelünk. Jézus Krisztus minden javát megosztja, azaz közössé teszi mivelünk. Övé az örök élet, és nekünk adja; övé a hatalom, és nekünk ajándékozza, hogy győzzünk a bűn felett; övé a bűnbocsánat, és részeltet benne, hogy megigazuljunk. Önmagát osztogatja, hogy egészen a miénk legyen. Beleépít a maga testébe, hogy vele maradjunk életben és halálban. Nemcsak egyikre vagy másakra vonatkozik a közösség, hiszen "**titeket**" (plur.) hívott el. Nekünk együtt kell legyen közösségünk övele. Ő nemcsak az én Uram, hanem a mi Urunk Jézus Krisztusunk.

Megjegyzendő, hogy az Isten "Fia" kifejezés az Úr Jézust kiemeli az emberek sorából. Ő nem egyike az apostoloknak és a prófétáknak, hanem Isten egyszülött Fia, a testté lett Ige. Természetesen nem szabad anthropomorfizálni, hiszen szimbólikus szóhasználat van dolgunk, de nagyon komolyan kell venni, hogy ő az emberi testbe öltözött élő Isten, az ószövetségi Immánuel (Mt. 1,23), az újszövetségi Isten-Fia, az apostoli hitvallás "egyszülött Fia".

Hű az Isten! Várja, hogy hívásában jelentkező hűségét elfogadják, és reábízzák magukat a "korinthusbeliek", akármelyik században és akármelyik faluban vagy városban élnek.

1, 10-17: A SZAKADÁSOK ELLEN

(10) Kérlek pedig titeket, atyámfiai, a mi Urunk Jézus Krisztus nevére, hogy ugyanazt szóljátok mindnyájan, és ne legyenek köztetek szakadások, hanem legyetek teljesen ugyanazon értelemben és ugyanazon véleményben. (11) Mert megjelentették nekem rólatok, atyámfiai, a Kloé emberei, hogy viszálykodások vannak köztetek. (12) Ezt pedig úgy értem, hogy mindenitek azt mondja: én a Pálé vagyok, én meg Apollósé, én meg Kéfásé, én meg Krisztusé. (13) Részekre osztatott-e Krisztus? Csak nem Pál feszítettet meg érettetek, vagy a Pál nevére kereszteltetted meg? (14) Hálát adok, hogy közületek egyet sem kereszteltem meg, kivéve Kriszpuszt és Gájuszt; (15) hogy valaki azt ne mondja: az én saját nevemre kereszteltetted meg. (16) Megkereszteltem ugyan a Sztefanász házanépét is; ezen kívül nem tudom, hogy valaki mást megkereszteltem volna. (17) Mert nem azért küldött engem Krisztus, hogy kereszteljek, hanem hogy az evangéliumot hirdessem, - de - nem szólásban való bölcsességgel, hogy Krisztus keresztje hiábavaló ne legyen.

10. "Kérlek pedig titeket, atyámfiai, a mi Urunk Jézus Krisztus nevére". A fordítás csak egyszerű kérést mutat, de többről van szó. Pál apostol nem úgy **kér** (párakáleo = kérek, felhívok, felszólítok, intek valakit valamire), ahogyan kenyeréért esedezik a koldus, vagy segítségért a gyermek. Az apostol kérése a féltőn szerető atyának a szava, aki nagy gonddal és szülői tekintélyével kérve inti gyermekeit. Nem parancsol, hanem szelíd szóval kér, mert feltételezi, hogy a gyermekek hallgatnak rá. Egyszersmind azonban súlya, ereje van ennek a kérésnek, mely kötelezi a levél olvasóit. Úgy hangzik, mintha egy édesanya írna a veszélyek és kísértések között járó fiainak, s mintegy mondaná: kérve kérlek, azaz nagyon komolyan figyelmeztetek, óvlok, intelek titeket, gyermekeim. Itt a gyermekek az **"atyafiak"**, vagyis a korinthusbeli keresztyének. Annak az "Atyának" a fiai, aki kegyelmet és békességet ad (1,3) övéinek. Atyafiak, akiknek közös a származásuk az ugyanazon elhívás (1,2) folytán; közös a táplálékuk (az Anyaszentegyház Igével tápláló keblén = delfűsz) és életrendjük az ugyanazon családhoz (eklézsiához) tartozás (1,2) következtében. Atyafiak, akik testvéri közösségben élnek egymással; nem a vér, hanem a közös hit kapcsolja össze őket. Tisztán kell látni, hogy az "atyafiak" valóban "fiak és lányok", akik engedelmességgel tartoznak a mennyei Atyának. Az apostol azért szólítja így, mert engedelmisséget kér tőlük éppen fiúságukra, azaz gyermeki kötelességükre hivatkozva.

"A mi Urunk Jézus Krisztus nevére" hivatkozással történik a kérés. Nyelvészetileg a **"re, ra"** (diá - genitivusszal) a sürgető, szorgalmazó kérés bevezetésére szolgál. Tehát az apostol szavai nem erőtelényíthetők el a tág idői keret beállításával. Nem úgy kér, hogy egyszer-valamikor teljesítsék igényét, ha majd jönnek látják. Nincs mód arra, hogy előbb félretegyék a dolgot, s csak majd hónapok múlva gondolkozzanak felőle. Ellenkezőleg: az úgy sürgős, amiért azonnali cselekvés szükséges. Végeredményben nem Pál apostol, hanem az **Úr Jézus Krisztus** (1. a 2.

v. exegézisét) támasztja a sürgősségi igényt. Ezért történik hivatkozás az ő **“nevére”**. A név jelenti mindazt, amit az Úr-Jézus-Krisztus személye magában hordoz. **“Úr”**-voltánál fogva hatalmi igénye van, és a levél olvasóinak érezniök kell engedelmességre való elkötelezettségüket.

A kérés tárgya: **“ugyanazt szóljátok mindnyájan, és ne legyenek köztetek szakadások”**. Nehezíti a megértést az a körülmény, hogy az **“ugyanazt szóljátok mindnyájan”** felhívásnak nem érthető világosan a közelebbi tartalma. Bizonyosnak látszik azonban, hogy az apostol a közös hit beszédére gondol, vagyis azt köti lelkükre, hogy a hit kérdéseiben **ugyanúgy** beszéljenek. Nem szabad megtörténnie, hogy egyesek más hit szerint beszélnek, mint mások. Mivel **“egy a hit”** (Ef. 4,5), azért a hit beszéde is csak egy és ugyanaz lehet. Nincsenek kivételes személyek, akik más utat járhatnának. **“Mindnyájan”**, azaz a gyülekezet valamennyi tagja el van kötelezve, hogy a közös hit szerint gondolkozzék és beszéljen, akár a levélben előforduló kérdésekről, akár egyebekről.

A kifejezett igényhez természetsszerűen kapcsolódik: **“ne legyenek köztetek szakadások”**. A **“szakadás”** (szkhizma) helyes magyarázata ezen a helyen különös fontosságú. Nyilvánvaló, hogy maga a szó (szakadás) az igei alakból érthető (szkhidzó = elszakítok, szétszakítok, széttépek). Szakadás keletkezik a ruhán, ha elszakítjuk. Szakadás áll elő, ha elhasítjuk a fát, vagy széttörjük a követ. Egyszóval megszűnik az egység, miközben az egészet képező anyag részekre bomlik. Megszűnik a szerves összetartozás, és beáll a részleges vagy a teljes szétesés aszerint, hogy milyen és mekkora a szakadás. Ezt a gazdag tartalmú szóképet viszi át az apostol a korinthusbeli eklézsia életére. A pusztá nyelvi vizsgálat nyitva tartja a lehetőségét annak, hogy vagy egyszerű véleménykülönbözőségekre, felfogásbeli ellentétekre gondoljunk a gyülekezet szerves egységének érintetlenül hagyása mellett, vagy pedig szorosabb értelemben vett szakadást (szkhizmát) tartsunk szem előtt. Előbbi esetben arról lenne szó, hogy a korinthusi eklézsiaiban vannak bizonyos csoportosulások, eltérő gondolkodású kisebb-nagyobb közösségek, amelyek lényegileg ugyanazt a hitet vallják, de eltérések jelentkeznek akár központi-, akár részletkérdésekben, veszélyeztetve az osztatlan egységet. Ilyen eltérésnek vehetnénk napjainkban pl. a reformátusok és a lutheránusok közötti különbséget, vagy az un. **“bethánisták”** és nem-bethánisták közti különbözőségeket. Igaz, hogy Krisztus testében jelentkeznek ezek a **“szakadások”**, de mégsem tartoznak a teljességhez. Utóbbi esetben viszont a **“szakadás”** mind a központi, mind a részletkérdésekben való mélyreható elkülönülést jelenti. Itt már a hitnek és tévhitnek a szétválasztásával állunk szemben: Krisztus hívó gyermekei elszakadnak az egyházban a Krisztust megtagadóktól, a békességre igyekezők kiszakadnak a háborúságot követőktől, a kegyelemből élők különválnak a saját cselekedeteikben bízó öngazságúaktól. Míg előbbi esetben hívő buzgóságból is származhat a **“szakadás”**, addig utóbbi esetben színre lép a romboló tévhit. Mi inkább az előbbi lehetőséget látjuk fennforogni. De bármiként álljon a helyzet, bizonyos marad, hogy az apostol a szakadást minden formájában helyteleníti. **“Ne legyenek köztetek szakadások”**, azaz ne bomolják meg az eklézsia teljes egysége. Ne legyenek egymással szembenálló csoportok, amelyek külön-külön úton járnak.

“Hanem legyenek teljesek ugyanazon értelemben és ugyanazon véleményben”. A szakadások egészségtelen állapota helyett szükséges, hogy az atyafiak legyenek

teljesek először ugyanazon értelemben. A **“legyetek teljesek”** inkább szabatos-, mint szó szerinti fordítás. Tulajdonképp teljes felkészítettséget, megfelelő, igazi állapotot jelent a görög ige (kátártidzó = megfelelő állapotba helyezek, felkészítek, helyre állítok - itt perf. part. pass.). Tehát az az igény, hogy a korinthusiak legyenek állandóan felkészülve, akárcsak az utazás előtt álló ember. Ne hiányozzék semmi szükséges dolog, azaz legyenek **“teljesek”**, mint akiknél a felkészülés már befejeződött. Ez a teljesség (= felkészültség) egyfelől az **“ugyanazon értelemben”** nyilvánul meg, másfelől pedig az **“ugyanazon véleményben”**. Az **“értelem”** (nusz) alapjelentése szerint a gondolkodás lehetőségessé tevője. Aki értelemmel rendelkezik, az tud gondolkodni és gondolatait érthetően kifejezni (1 Kor. 14,14). Ez az értelem önmagában nem hívő, se nem hitetlen. A szónak azonban van egy olyan tartalmi vonása is, mely az ember egész gondolkodásvilágát, beállítottságát, felfogását, meggyőződését magában foglalja (Bauer, Kálvin). Itt minden bizonnyal ezzel a szóképpel van dolgunk. Az **“ugyanazon értelem”** a keresztyén gondolkozásmódot, beállítottságot juttatja szóhoz. Ugyanazon értelemben vannak, vagy legalábbis kell lenniök a gyülekezeti tagoknak. Megengedhetetlen, hogy akár egyesek, akár csoportok a szeretet helyett szeretetlenség által -, a hit helyett hitetlenség által engedjék kormányoztatni gondolkodásukat.

Az ugyanazon értelemből következik az **“ugyanazon vélemény”**. A latin szöveg itt a **“scentencia”** (sententia) szót használja, ami megfelelője a **“véleménynek”** (gnómé). Ez már nem általános mint az értelem, hanem adott helyzetekre vonatkozik. Véleményt mindig egy adott kérdéssel kapcsolatosan nyilvánítunk. Ha az atyafiak ugyanazon értelemben vannak, vagyis pl. a szeretet jegyében gondolkodnak, akkor természetes, hogy egy adott kérdésben a véleményük is ugyanaz. Nincs szó egyenmősítési (= uniformizáló) kísérletről, mintha senkinek sem lehetne eltérő véleménye kisebb-nagyobb kérdésekben (ünnepnapok, étkezések stb.), de mindenképp arról van szó, hogy a véleményeknek egységesen Krisztus vezetése alatt kell állaniuk. Ha az ugyanazon keresztyén értelem a feslettséget, a kicsapongást, a hazugságot, a tolvajlást, a pártos szellemet rossznak tartja, akkor az ugyanazon vélemény eredménye az, hogy az eklézsia tagjai egybehangzóan ítélik el a pártos szellem szítóit, a tolvajokat és a hitetlenség minden megnyilvánulását.

11. **“Mert megjelentették nekem rólatok, atyámfiak, a Kloé emberei, hogy viszálykodások vannak köztetek”**. Ide, erre az adott helyzetre néz a megelőző versnek minden egyes szava. Hogy ki volt Kloé (= szöke) nem tudjuk. Lakhatott Korinthusban éppúgy, mint Efézusban, ahonnan levelét írja Pál. Lehetett akár keresztyén, akár pogány nő, akinek rabszolgái, **“emberei”** voltak. Nincs különösebb jelentősége ezeknek a kortörténeti adatoknak. Lényeges, hogy volt egy Kloé nevezetű nő, akinek a háztartásához olyan keresztyének tartoztak (gen. originis), akik Eféusból utaztak Korinthusba, és visszatérésük után tájékoztatták Pált a korinthusi helyzetről, vagy Korinthusból utaztak Efézusba, és visszatérésük előtt megfordultak Pálnál, híreket hozva neki Korinthusból. Talán ez utóbbi föltevés látszik valószínűbbnek, hogy ti. az apostolnak jelentést tettek (= megjelentették) a Kloé emberei a korinthusbeli eklézsia áldatlan állapotáról. Ennek a hírnek nyomatékos jelentőséget tulajdonít az apostol. A magyar fordításból nem tűnik ki, de a görög szöveg **“atyámfiak”** (1,10) helyett **“én atyámfiak”**-t ír. A birtokos névmás kitévése a testvéri kapcsolat kiemelését

tükrözi. Jelentős dologról szól Kloé embereinek a híradása, amiért az atyafiságnak, az apostol és a gyülekezeti tagok közötti hívő viszonyulásnak a hangsúlyozása elengedhetetlen: a levél olvasóinak az apostol levelét az atyafiak lelkületével kell tudomásul venniük.

A híradás rövid tartalma ez: „viszálykodások vannak köztetek”. A **“viszálykodás”** (erisz) sajátosságához tartozik, hogy mindig adott (konkrét) megnyilvánulási formájában szemlélhető. Az ellenségeskedés meghúzódhat a tettetett baráti viszony ruhája alatt is bármely külső tünet nélkül, míg a viszálykodásnak érzékelhető külső tünetei vannak. Minden viszálykodás ellenségeskedés, de minden ellenségeskedés nem viszálykodás. A viszálykodásnak egyik megnyilvánulása kétségtelenül a **“versengés”** (Károli), de most általában szól az apostol a viszálykodásról, mely lehet testvérietlen szóharc és veszekedés is. A fogalom elszűkítése (konkrétizálása) könnyen észrevehető módon a 12. versben következik:

12. **“Ezt pedig úgy értem, hogy mindenitek ezt mondja: Én Pálé vagyok, én meg Apollósé, én meg Kéfásé, én meg Krisztusé”**. A viszálykodásról nem beszélnek - mondja az apostol - általánosságban, hanem **“ezt (= a viszálykodást) úgy értem”** (szó szerint: ezt pedig úgy mondom), vagyis abban az értelemben mondom, hogy **“mindenitek” más-más személyhez ragaszkodik**. Úgy látszik, hogy a viszálykodás az egész gyülekezetre kiterjedt. A gyülekezet részekre van szakadva. Egyik csoport tagjai ezt mondják: **“Én Pálé vagyok”**. Ezek Pálhoz tartozónak vallják magukat (ejnáj tinosz = valakihez tartozni, valakihez kapcsolódni). A Pál prédikálása jobban tetszik, mint a másoké, a Pál személye megnyerőbb, mint más vezetőké. Az sincs kizárva, hogy ebben a csoportban olyanok tömörültek, akik Pál igehirdetése nyomán lettek az eklézsia tagjai. Mások ugyanígy csoportosultak Apollós köré, és azt mondták: **“Én meg Apollósé”** vagyok. Apollós alexandriai származású zsidó férfiú, aki ékes szólásával tűnt ki. Tudós volt az írásokban, ismerte az Úrnak útját, buzgó volt lélekben, szorgalmasan és bátorsággal prédikált. Hatalmasan meggyőzi vala a zsidókat nyilvánosan, bizonyítva az írásokból, hogy Jézus a **“Krisztus”** (Csel. 18, 24-28). A harmadik csoport így szól: **“Én meg Kéfásé”** vagyok. Kéfásnak, vagyis Péter apostolnak a személye ismeretes. Nem tudjuk, hogy mikor, de esetleg ő is megfordulhatott Korinthusban (1Kor. 9,5). Az sincs kizárva, hogy a személyes jelenléttől függetlenül, csupán a Péter tanítására utal az apostol. A negyedik csoporthoz olyanok tartoznak, akik ezt mondják: **“Én meg Krisztusé”** vagyok. Minden bizonnyal úgy értendő ez, hogy Krisztust egy sorba helyezték tanítóikkal, s ezáltal egyenértékűvé tették őt az evangélium szolgálóival. Azonban elképzelhető az is, hogy olyan gyülekezeti tagokra kell gondolni, akik csak saját magukénak tekintették Krisztust, s a többi pártot szektás módon kizárták a Krisztus-közösségből. Ha nem ez vagy az előbbi magatartás lenne az eset, akkor Pál nem helyteleníthetné magatartásukat. Némely írásmagyarázók úgy gondolják áthidalni a nehézséget, hogy szövegromlást tételeznek föl: **“Krisztus”** helyett **“Kriszpuszt”** olvasnak (1Kor. 1,14; Csel. 18,8). Nincs ugyan kizárva ez a lehetőség, de a szöveg annyira biztos kéziratokra támaszkodik, hogy a pusztá teológiai megfontoláson kívül más erőssége nincs a feltételezésnek. Meg kell maradnunk tehát az előttünk fekvő szöveg mellett.

Az előbbieket szem előtt tartásával megállapítható, hogy Pál nem az Apollós személye ellen szól, sem Péterrel szemben nem beszél, vagy épp Krisztus ellen.

Apollóssal testvéri-szolgatársi viszonyban áll (1 Kor. 16,12); Péter apostollal a közösség képszerűsége fűzi össze (Gal. 2,9), amit nem hatálytalanít az antiochiai nézeteltérés (Gal. 2,11-14); Jézus Krisztusnak pedig engedelmes szolgálója, akire ráhelyezte egész életét. Tehát nem az említett evangéliumhirdetőkkel van baj, akik szintén Krisztusért égnék, s nem saját személyük köré, hanem Krisztus közösségébe hívják az embereket. Azonban baj van a korinthusbeli keresztyénekkel, akik között felütötte fejét az áldatlan viszálykodás, a pártoskodás, a szakadás szelleme. Még nem szakadtak el egymástól, még a gyülekezethez tartoznak, hiszen együtt szólítja meg őket (1,2), és együtt beszél hozzájuk az apostol mindvégig. A csoportosulások tehát az eklézsián belül vannak, és a Krisztusban való egységet (1,10) veszélyeztetik. Kísért az igehirdetők személyének egészségtelen túlbecsülése: a személyimádat. Kísért annak a veszedelme, hogy a hírnökök fontosabbá lesznek mint Krisztus, Krisztus pedig a hírnökök szintjére alacsonyíttatik, mintha nem volna több, mint egy kiváló prédikátor. A szolgák között található ugyan különbség, hiszen a kegyelmi ajándékok különbözők, de ez senkit sem jogosíthat fel a "szakadásra". Az igazi evangéliumhirdetők Pállal együtt tiltakoznak az ellen, hogy saját személyük kerüljön a középpontba, azaz a Krisztus helyére. De bárhogyan is lássuk a valóságot, az igaz hitben nincs helye az ilyen mondásnak: "Én a Pálé vagyok", "és a Kálviné vagyok", "én a Lutheré vagyok", stb. A "kálvinizmus", a "barthianizmus", a "lutheranizmus" mind-mind csak egy a kísértetiesen hangzó izmusok közül, amelyek ellen a Kálvin, a Luther és a Barth szelleme föltétlenül tiltakozik. Nem ezekkel a személyekkel van baj, amiként nem volt baj sem Apollóssal, sem Péterrel, hanem az izmusok képviselőivel és azokkal, akik az izmusok ürügye alatt Isten hűségese szolgáit (Pétert, Apollóst, stb.) hibáztatják.

13. **"Részekre osztatott-é Krisztus?"** - halljuk tovább a gyógyító beszédet. Kijelentő módon ez így hangzik: Tudnotok kell, hogy Krisztus nincs részekre bomolva. Krisztus oszthatatlan. Vagy egészen elfogadom őt, vagy egyébként semmit sem fogadtam el belőle. Lehetetlen, hogy egyes tanításait magamévá teszem, a többit pedig mellőzöm; nem lehet, hogy születését és halálát szívembe zárom, de feltámadásán megbotránkozom; hogy emberi természetéhez ragaszkodom, de istenségét megvetem. Egyszerűen Krisztus nem osztható részekre. Ugyanígy nem osztható részekre Krisztusnak a teste sem, aki az Anyaszentegyház, az eklézsia. Különbözőségek, eltérések lehetnek, de csak Krisztuson belül, csak az ő fősege és uralma alatt. Márpedig ahol egymással szemben álló csoportok sorakoznak föl Krisztus ellenére, akár a Pál-, akár a Péter elképzelt zászlója alatt, ott alapjában véve Krisztust osztják részekre, az ekléziát szaggatják szét, vagy a pártosságot ápolják. **"Csak nem Pál feszített meg érettetek, vagy a Pál nevére kereszteltetettek meg?"** A pártszellemet gyökerében ragadja meg az apostol. Az eklézsia tagjai azért képeznek oszthatatlan egységet, mert Krisztus **megfeszített** érettük, és halálával megvásárolta, magáévá tette őket, hogy ugyanazon közösségekben éljenek. A tagok mindent a megfeszített Úrtól vesznek, mindent neki köszönhetnek, mindenben neki tartoznak engedelmisséggel. Ennélfogva Krisztusnak a fősege kizárólagos. Isten senkivel sem osztja meg a saját dicsőségét. Milyen jogn mondják tehát egyesek, hogy ők a Páléi vagy más igehirdetőkéi? Világosan látniuk kell, hogy gyökerében hamis a gondolkozásuk, mivel nem Pál apostol feszített meg érettük. Pál - vagy bárki más - csak bizonyosságot tesz a megfeszített Krisztusról. Mint ilyen bizonyosságtévőt szeretni kell, de vele mintegy személyi kultuszt űzni csak a tévelygés lelke szerint lehet.

Az eklézsia tagjai másodszor azért képeznek osztatlan egységet, mert **Krisztus nevére kereszteltettek meg**. A keresztelés az eklézsiába való beoltatásnak a látható jegye. Lehet vitázni afölött, hogy az ősegyházban vajon a keresztelés szereztetési Igéjét (Mt. 28,19) mondták-e a keresztelés alkalmával, vagy pedig egyszerűen Krisztus nevére történt a keresztelés. Sem az előbbi, sem az utóbbi nincs kizárva. Az is lehet, hogy nem volt általános gyakorlat, ahogyan a hitvallásnak sem volt egy kialakult változatlan formája. A lényegen mindenesetre nem változtat az a körülmény, hogy esetleg csak Krisztus nevére kereszteltek. Igazuk van a régieknek (Aquinoi T.), amidőn az egytagú keresztelési formulát tartalma szerint egyenlőnek veszik a háromtagúval. Pál apostol itt most nem a keresztelésről szóló tanítást adja elénk, hanem azt akarja megmutatni, hogy akik Krisztus nevére kereszteltettünk meg, mind Krisztus osztatlan testében vagyunk. Nem Pál biztosítja az egységet, hanem Krisztus. A hívőket nem az kapcsolja közösségbe, aki nagyobb ékesszólással keresztel, hanem Krisztus. Nem tételezhető föl, hogy a korinthusi gyülekezetben némelyek így vélekedtek volna: Ők a Pál nevére kereszteltettek meg (Ef. 4,5), amiként olyanok sem voltak, akik azt mondták: érettük Pál feszített meg. De lehettek és voltak olyanok (többen vagy kevesebben?), akik a keresztelő szolga személyéhez egészszegtelenül ragaszkodtak. Ehhez az adottsághoz kapcsolódik Pál a következő versekben, mivel nagyobb fontosságot tulajdonít a dolognak.

14. **“Hálát adok, hogy közületek egyet sem kereszteltem meg, kivéve Kriszpuszt és Gájuszt”**. A kritikai szövegből hiányzik, hogy a hálaadás Istennek szól. Ez azonban kimondottan formai dolog, mivel tartalmilag mindenképp Istennek szól a hálaadás, akár ki van téve a neve, akár nincs. Az egész Újszövetségben csak egy olyan esettel találkozunk (Rom. 16,4), ahol embereknek ad hálát Pál apostol. Most köszönetet mond Istennek, hogy **Kriszpusz és Gájusz** kivételével senkit sem keresztelt meg. Kriszpusz, a korinthusi zsinagóga feje, egész háza népével együtt hitt az Úrban (Csel. 18,8), és megkeresztelkedett. **Gájuszt**, Pálnak és az egész korinthusi eklézsiaának a gazdáját (Rom. 16,23), szintén Pál keresztelte meg. Másfél esztendei korinthusi tartózkodása alatt tehát csak két személyt részesített a keresztelés sákramentumában. Sokan tértek az Úrhoz, de a keresztelést nyilvánvalóan mások végezték; hogy miért, azzal még foglalkozunk a következő versekben. Egyelőre az a fontos, hogy hálát ad Istennek, amiért csak két hívőt keresztelt meg. Isten gondviselő munkájának az elismerését mutatja ez a hálaadás. Nem tekinti véletlennek, hogy csak két családot keresztelt meg: Isten vezetését látja ebben. Krisztus gyermekeinek egyik szembeszökő sajátossága, hogy életükben és munkájukban naponta érzik Isten irányítását, a nagy dolgokban és a kicsinyekben egyaránt. Ezért az irányításért pedig imádkozó szívvel mondanak hálát. Pál nem így szól: “milyen szerencse”, “milyen véletlen”, hanem: “hálát adok Istennek”.

15. **“Hogy valaki azt ne mondja, hogy az én saját nevemre kereszteltettetek meg”**. Ha Pál sokakat keresztelt volna, akkor olyanok is lehetnének a sokaságban, akik félreértik a keresztelést, s úgy gondolják, hogy a keresztelő a maga saját nevére keresztel. Így azonban ez a lehetőség ki van zárva. Akik Pálénak mondják magukat (1,12), nem állíthatják, hogy az apostol a saját maga nevére keresztelt, azaz maga köré gyűjtötte a hívőket. Hasonlóképp nem állíthatják ezt más igehirdetőkről (Apollós, Kéfás) sem. Egyszóval az egyház szolgálai által véghezvitt keresztelés nem

hozható fel indokul arra, hogy a gyülekezeti tagok a keresztelest végzők személye köré csoportosuljanak, és másoktól elszigetelődjenek. Nem tudjuk, hogy Apollós sokakat keresztelt-é, de biztosan tudjuk, hogy az általa megkeresztelteknek sem szabad Apollós-pártot alakítaniuk. Ha valaki mégis a keresztelő szolgára való hivatkozással bontja meg az egységet: hamis úton jár.

16. **“Megkereszteltem ugyan a Sztefánász házanépét is; ezen kívül nem tudom, hogy valaki mást megkereszteltem volna”.** Még mindig az általa megkeresztelt személyekkel foglalkozik. Érezhető: valóban a keresztelessel állhatnak kapcsolatban a pártoskodások, hiszen egyébként indokolatlan, hogy Pál ennyire aprólékosan számba vegye a maga kereszteleseit. Előbb csak két személyről emlékezett (1,14), de amint írja levelét, eszébe jut még a **Sztefánász** (16, 15. 17) neve, akit **házanépével** együtt megkeresztelt. Másról vagy másokról nincs tudomása: **“nem tudom, hogy valaki mást megkereszteltem volna”.** De ha még más eset is újuina fel, jutna eszébe, vitán felül áll, hogy nagyon kevesen hivatkozhatnak az ő nevére; a pártos szellem alap nélküli. Ezt be kell látniuk nemcsak a Pál-pártiaknak, hanem a többieknek is.

Igen figyelemre méltó az apostol eljárása. Ugyanis nem az Apollós-pártiakat vagy a Péter-pártiakat igyekszik elsősorban felszámolni, hanem a Pál-pártiakat, azaz a saját személye köré csoportosulókat. Nem fél attól, hogy népszerűtlenné válik, és többen-kevesebben elfordulnak tőle. Most az evangélium ügyéről van szó. Krisztusnak emelkednie kell, mindenki másnak pedig alászállania. Tűnjék el az emberi hírnév, s maradjon meg az Úr kizárólagos dicsősége. Így csak igazi szolga, igazi “apostol” (1,1) beszélhet, aki hűséggel jár küldetésben.

17. **“Mert nem azért küldött engem Krisztus, hogy kereszteljek, hanem hogy az evangéliumot hirdessem”.** Első olvasásra az a benyomásunk, mintha Pál háttérbe szorítaná a keresztelest; mintha a keresztelésnek nem volna olyan döntő jelentősége, mint például az igehirdetésnek. Hogy ez a benyomás nem felel meg a vers igazi értelmének, afelől nem hagy kétségben a szöveg alapos vizsgálata.

Az apostoloknak nem az a feladatuk, hogy mindenképp ők merítsék víz alá, vagy ők öntsék le vízzel azokat, akik elfogadják az evangéliumot. Ők is cselekedhetik ezt, hiszen nyerték a keresztelési parancsot. Pál szintén keresztelt - láttuk - néhány esetben. Jézus ritkán keresztelt (Jn. 4,2), de keresztelt (3,22). Inkább tanítványaira hagyta a keresztelés szertartását. Ugyanez lehetett gyakorlatban Jézus halála és feltámadása után az apostoloknál. Ők maguk úgy látták, hogy nem keresztelni küldötte őket az Úr. Kereszteltek ugyan, de nagyjából munkatársaik és kíséretük végezték a szolgálatot. Az apostolok helyről helyre, faluról falura mentek, s így aligha volt lehetőségük arra, hogy mindenkit ők részesítsenek keresztelésben. A történeti adatok hiányoznak ahhoz, hogy a keresztelő személyek felől kimerítő pontossággal beszélhessünk. Pálnak az értesítéséből mindössze annyit lehet bizonyosan megállapítani: a keresztelési parancshoz tartozó külső cselekményt ebben a kezdeti korban nem kellett föltétlenül az apostoloknak ellátniuk. A keresztelő személyről éppúgy hiányzik a pontos leírás, mint a keresztelés egyéb külsőségeiről. Ez arra enged következtetni, hogy szigorú keresztelési megkötések nem lehettek. Egyébként találnánk leírásokat és utasításokat. Keresztelhettek a munkatársak (Timóteus, Titusz, Silás, stb.), vagy akár a keresztyén gyülekezet egyes tagjai, esetleg a presbiterek. A keresztyén szabadság hozza magával, hogy az egyház későbbi törté-

netében az igehirdető presbiterek végzik a keresztelest, aminek azonban dogmatikai kötöttsége nincs. Mindez távolról sem jelenti azt, mintha a keresztelest sákramentumának kisebb lenne a jelentősége (1,13), mint az igehirdetésé, amiként az úrvacsora sem szorul háttérbe azért, mert helyenként a szent jegyek kiosztásánál mind a mai napig segédkeznek hívő egyháztagok (presbiterek). A keresztelest megmarad valóságos méltóságában, azaz a Krisztus testébe való beoltásnak a jegye lesz változatlanul, de kiszolgáltatása nem szükségképpen tartozik az apostoli tiszthez. Az indoklás magától érthetően az, hogy a keresztelest igazi végzője Jézus Krisztus, aki Szentlélekkel keresztele (Jn. 1,33). A keresztelest személye nem teszi hatékonyabbá az ígéretet, sem erejét nem töri meg.

Az apostol feladata az igehirdetés. Azért küldött engem Krisztus, mondja Pál, hogy **“az evangéliumot hirdessem”**. Így is fordíthatnánk: azért küldött Isten, hogy **“evangélizáljak”**. Azonban az “evangélizálás”-t - napjainkban - annyira megterhelik a zavaros képzetek, hogy helyesebbnek látszik egyáltalán nem említeni; tartalma is tisztábban tükröződik az “evangéliumhirdetés” kifejezésben. Az “evangélium” az Ószövetségben örvendeztető üzenetet, jó hírt jelent. Amikor Dávidnak tudtul adják a Saul halálát, úgy vélik, hogy ezzel örömhírt visznek számára (2Sám. 4,10). Az ellenségtől való szabadulás tudtuladása szintén örömhír (2Sám. 18,26). A legkifejezőbb az Ésaías szóhasználata, aki várja Jáhvénak a győzelmét, hirdeti a fogság végét, a hazatérést. Isten győz, s győzelmével új korszak kezdődik: a szabadulás ideje. A szabadulás hirdetése örömuzenet, evangélium. Az Újtestamentum átveszi az Ésaías szóhasználatát (És. 52, 7; 60, 6). Mindenek előtt Jézus hirdeti az evangéliumot, éspedig nem úgy, hogy majd jönni fog egy új korszak (mint Ésaíasnál), mely szabadulást hoz, hanem magának az örömuzenetnek a hirdetése jelenti a bekövetkezett új időt. Az evangéliumnak az a tartalma, hogy Jézus Krisztusban eljött az új idő, a szabadulás ideje. Az nyer evangéliumot, aki elnyeri Jézus Krisztust, az ő szabadítását, az ő uralmát, az ő békességét, örömét, kegyelmét. Erről, vagyis az Úr Jézusról és az általa hozott váltságról szól az evangéliumhirdetés. Tehát nem embereket “evangélizálunk”, hanem Krisztust; őt hirdetjük az embereknek, hogy befogadják és benne maradjanak. Ez volt az apostol küldetése, és azóta is minden evangélium-hirdető szolgának ez a küldetése. Ennek megvalósítása érdekében jár faluról-falura, házról-házra, templomból-templomba; ezt a feladatot vette küldőjétől, és ezt viszi tovább zsidónak meg görögnek egyaránt. Szolgálatában minden egyéb ekörül helyezkedik el: ennek az útját egyengeti.

A vers második része az evangéliumhirdetésnek egyik sajátos vonásáról szól: **“nem szólásban való bölcsességgel, hogy Krisztus keresztje hiábavaló ne legyen”**. Az evangéliumhirdetésnek nem szabad **“szólásban való bölcsességgel”** (en szofia logú) történnie. Formai szempontok arra vezetnek, hogy Apollós elleni célzást lássunk itt. Ugyanis Apollós “ékesen szóló férfiú” (Csel. 18,24). Feltételezhető, hogy sokakat lebilincsel ékesszólásával, s az ilyen gyülekezeti tagok köréje csoportosultak, mint kedvenc prédikátoruk köré. Ennek a föltevésnek azonban nincs alapja, hiszen Pál apostol zavartalan testvéri viszonyban élt vele. Kétségtelenül ékesen szóló férfiú, de ő sem “szólásban való bölcsességgel” hirdette az evangéliumot. A “szólásban való bölcsesség” egyebet jelent, mint szép kifejezési formát, ami akár Apollósnál, akár másnál az igehirdetés értékes eszköze lehet. A “szólásban való bölcsesség” itt megbe-

lyegző jellegű. Nincs helye az engedelmes evangéliumhirdetésben. A részletismeretek hiánya miatt ma már nem lehet pontosan megállapítani, vajon mire gondolt az apostol. Viszont megállapítható, hogy mire (mikre) gondolhatott, s azzal az exegézisnek meg kell elégednie. Gondolhatott egyfelől szónoki fogásokra, a hatáskeresés külső eszközeire. Szólásban való bölcsességgel az beszél, aki keresi, hogy milyen kifejezések, milyen hanghordozás tetszik a hallgatónak. A tartalom háttérbe szorul, vagy lényegtelennek válik a mű-fogások mellett. Szépen és kellemesen (halkan, hangosan, változatosan) csengő szavak hangzanak, de kongnak az ürességtől. Ma azt mondanánk az ilyen beszédre, hogy kenetteljes frázisok halmaza. Gondolhatott másfelől a világ szerinti bölcsesség beszédére, ami mindig kísértheti az igehirdetőt. Így beszél az, aki minden áron "korszerű" akar lenni. A racionalizmus hatása alatt racionálisan értékeli át Isten Igéjét; csak arról és csak úgy beszél, hogy a hirdetendő Igét a hallgatók ész-szerűnek találják. A "nacionalizmus" hatása alatt nacionalista, mert a nemzeti érzéssel semmi sem kerülhet ellentétbe. Létrejönnek a "nemzetmentő" prédikációk. A "szocializmus" hatása alatt szocialista színezetet ölt az Ige, és megszületnek a szocialista igehirdetések. Ahány "izmus", annyiféle veszély. A "szólásban való bölcsesség" bármely alakjában jelentkeznek is: mindig emberi bölcsességnek az érvényesülése. Az evangélium ügye eszközzé lesz az emberi akarások szolgálatában. Hogy pontosan mire céloz Pál, az - sajnos - nem állapítható meg. De hogy lényegileg ebben a szellemben mozog, afelől nem vagyunk kétségben. Az írásmagyarázatnak egyébként is nem a régi, hanem a mai "szólásban való bölcsességet" kell megkeresnie, tisztáznia és mellőznie, hogy aztán **"Krisztus keresztye hiábavaló ne legyen"**; szó szerint: Krisztus keresztye ne üresíttessék meg. Az emberi bölcsesség érvényesülése nem megtölti, hanem üressé teszi a keresztről szóló beszédet. Üresek pl. a magyarokodó "magyar nagypéntek" és a "magyar feltámadások"; üresek a "szocialista Jézusok" és az ilyen apostolok; üresek az "antiszemita Pálok" és a "filoszemita" történetek; üresek az "izmusok" alá rendelt "evangéliumhirdetések", mégha ezerszer nagyobb emberi bölcsességgel igyekeznek is elismerést kiérdemelni; üresek, mert az Úr Jézus Krisztus helye üresen kong. Nem így hirdette az evangéliumot Pál apostol, s nem szabad soha így hirdetni azt a Krisztus ekléziájában. A **"Keresztről"** szóló evangélium helyét (a következő 18. vers értelmében) semmi sem foglalhatja el az igehirdetés szolgálatában.

1, 18-25: A KERESZT BESZÉDE

(18) Mert a keresztről való beszéd bolondság ugyan azoknak, akik elvesznek, de nekünk, akik megváltatunk, Istennek hatalma. (19) Mert meg van írva: Elvesztem a bölcsék bölcsességét, és az értelmesek értelmét elvetem. (20) Hol a bölcs? Hol az írástudó? Hol e világnek vitázója? Nemde bolondsággá tette Isten a világ bölcsességét? (21) Minthogy pedig Isten bölcsességében nem ismerte meg a világ a bölcsesség által Istent, tetszett Istennek, hogy az igehirdetés bolondsága által váltsa meg a hívőket. (22) Mivel egyfelől a zsidók jelt kívánnak, másfelől a görögök bölcsességet keresnek, (23) mi mégis Krisztust hirdetjük mint megfeszítettet, a zsidóknak ugyan botrányozást, a görögöknek pedig bolondságot, (24) de maguknak az elhívottaknak, mind zsidóknak, mind görögöknek Krisztust, Istennek hatalmát, és Istennek bölcsességét. (25) Tudniillik Isten bolondsága bölcsőbb az embereknél, és Isten erőtlensége erősebb az embereknél.

18. A **“keresztről való beszéd”** (gen.obj.) nemcsak ennek a versnek, hanem az egész szakasznak (1,18-25) a központja. Azt a prédikációt, igehirdetést (= beszédet) jelenti, mellyel az apostol, s utána a bizonyágtevők sokasága, alkalmas és alkalmatlan időben vallást tettek az Úr Jézus által hozott váltságról. A **“keresztről való beszéd”** természetesen nem magyarázható úgy, mintha a keresztet el lehetne választani akár Krisztus születésétől, akát feltámadásától vagy mennybemenetelétől. A **“keresztről való beszéd”** nem több, se nem kevesebb, mint a testté lett, a megfeszített, a feltámadott és mennybe ment **Krisztusról szóló igehirdetés**. Az apostoli bizonyágtétel iránti hűségben csak így - ilyen egységben - szabad a **“kereszt teológiájáról”** beszélni. Az igehirdetésben nemcsak lehet, hanem kell is Krisztus keresztyén a maga sajátos üzenete szerint kiemelni, ahogyan ezt az apostol most cselekszi, de anélkül, hogy a keresztet a születés vagy a feltámadás fölé emelnénk. Itt azért áll középpontban épp a **“keresztről való beszéd”**, hogy a pártoskodó korinthusbeliek megértsék: őket drága véren váltotta meg Jézus (1,13), s így oltotta be a maga testébe, ahol nincs helye a szakadásnak. Bűneiket a kereszten vette magára Jézus, és a kereszten szabadította meg mindnyájukat az örök kárhozattól. Az igazságosan ítélő Isten előtt nincs más menedék, mint belefogózni Krisztus keresztyénjébe, s tőle fogadni el a váltságot.

A **“keresztről való beszéd”** **“bolondság azoknak, akik elvesznek”**. Ebben a pár szóban erőteljesen hangzik a régmúltak és a jelennek minden vádja, hitetlensége, közömbössége, kételkedése és gyilkos támadása. Az evangéliumhirdetők **“keresztről”** szóló prédikációját számtalan ok miatt szokás visszautasítani. Minden okot egyetlen szóban tömörít az apostol: **“bolondság”** (móriá). **“Engem nem érdekel”** a kereszt - mondják -, mert nincs mit kezdenem évezredekkel ezelőtti vallásos gondolatokkal. Lehet, hogy megfelelt a keresztről való beszéd az első században, de ma már túl kell lennünk rajta. Engem nem érdekel a kereszt - mondják mások -, mert a keresztyén-ségen kívüli vallásokban szintén vannak meghaló és feltámadó istenségek. Ebből következik, hogy Krisztus keresztyén csupán egy a többi váltságméletek közül. Engem

nem érdekel a kereszt, mert ellene mond bármely értelmes, józan megfontolásnak.. Nincs is szükségem rá, mivel nem érzem bűnösnek magam, hogy aztán szabadulás után vágyakozzam. Én nem törődöm a kereszttel, hiszen még az sem biztos, hogy Jézus egyáltalán élt volna. De ha élt, akkor is elfordulok tőle, mivel kétezer esztendő leforgása alatt nem tudta átalakítani az életet, sőt: a kereszt jogcíme alatt a vallásháborúkban és az inkvizíciókban halomra pusztították egymást az emberek; a vallásfelekezetek farkasszemet néznek egymással; a meddő vitatkozások végnélküliek, de ezer meg ezer indokot tudok felsorakoztatni amellet, hogy a keresztről való beszéd **“bolondság”**, amit nem szabad komolyan venni. Az indokok idő- és helyek szerint, sőt egyénenként is változnak, de a **“bolondság”** vádjá változatlan.

A való helyzetet tisztán látja az apostol. Mindössze annyit jegyez meg, hogy a keresztről való beszéd csak azok számára bolondság, **“akik elvesznek”**. Tehát végeredményben nem ismeri el a **“bolondság”** tényét, hanem csak azt, hogy mindössze az elveszettek szemében tűnik bolondságnak a kereszt beszéde. Ilyen elvesző volt Feszтусz, a római tisztartó, aki így szólott: **“Bolond vagy te, Pál! A sok tudomány téged űrülségbe visz”** (Csel. 26, 24). Ilyen elvesző volt Judás, aki pénzért árulta el Megváltóját. Ilyen elveszők voltak sokan mások, akik a keresztet eltaszították maguktól. Az elveszés távolról sem azt jelenti, mintha hitetlenségük miatt a szenvedések sorozatát kellene viselniök, vagy hogy korán kellene elhalniok. Az **elveszettek** azok, akik élet helyett az örök halálban részesülnek. Már földi létükben is elveszettek a hit mértéke alatt, mivel Isten nélkül élnek, de elveszett állapotuk majd haláluk után lesz nyilvánvaló.

“Nekünk, akik megváltatunk, Istennek hatalma”. A Károli-szöveg **“megtartatunk”** kifejezése mellett a **“megváltatunk”** fordítást látjuk helyesebbnek (szózdó = sértetlenül megőrzök, megtartok, kimentek, veszedelemtől és haláltól megóvok). A **“megváltás”** a görög eredeti valamennyi jelentésárnyalatát magába foglalja. Együtt hangzik benne, hogy a megváltottakat Isten őrzi a hitetlenség veszedelmétől, s megtartja az igaz hitben; kimenti az örök halálból, s kiszabadítja őket a bűn rab-ságából. A megváltottak az örök üdvösségre elválasztott hívők, akik nem a Sátánnak, hanem Krisztusnak a közösségében élnek, s az élet után mindenkor az Úrral maradnak. Nem ők váltják meg magukat, hanem Krisztus keresztyéért részesülnek ebben a kibeszélhetetlen jótéteményben, legyenek akár zsidók, akár görögök. Innen érthető, hogy a kereszt beszéde számukra **“Istennek hatalma”** (dünámisz theú).

Vigyázni kell, nehogy üres szólamná alakuljon a nagyon eleven apostoli bizony-ságtétel. A **“hatalom”** (dünámisz) a határtalan képességet, a cselekvési lehetőséget, az erőmegnyilvánulást hordozza magában. Amikor a megváltott hívő hallgatja az Úr Jézus keresztyéről szóló igehirdetést, nem bolondságot lát benne, hanem Isten hatalmának a megnyilvánulását. Az igehirdetés eszközával megtapasztalja, hogy Isten a maga legyőzhetetlen és visszautasíthatatlan hatalmi szavával beleszólt életébe, útirányát megváltoztatta, magához térítette. Megérzi, hogy a prédikációval Isten legyőzte benne azokat a gonosz indulatokat, amelyek ellen hiába harcolt eddig. Megérti, hogy leesett róla a bűn terhe, amely előzőleg kibírhatatlan vádként nehe-zedett reá; többé nem fél a haláltól, mely a múltban áttörhetetlen sötétségként körülvette. A prédikáció hallgatásakor Krisztus mint hódító jár az emberek között, s ezren meg ezren csatlakoznak hozzá engedelmes szívvel. Ilyeneket és hasonlókat

tapasztalnak a megváltottak. Személyesen meggyőződnek arról, hogy a kereszti beszéde nem valami hatástalan emberi erőlködés, több-kevesebb beszélő készséggel és felkészültséggel rendelkező prédikátorok kétségbeesett próbálkozása, hanem valóban **“Istennek hatalma”**, a mindenható Isten erejének megnyilvánulása, mely előtt térdet kell hajtani. A görög szó igei alakja (dünámáj) még inkább megvilágítja a **“hatalmat”**. Igei formájában ugyanis ezt jelenti: képes vagyok valamire, rendelkezem azokkal a feltételekkel és eszközökkel, amelyekkel akaratomat megvalósíthatom. Ehhez képest a **“hatalom”** valóban azt mutatja, hogy a prédikáció előtt **“nincsen gát, mit ne törhetne át”**. Nemcsak beszél Isten hatalmáról, hanem magát a **hatalmat** adja. Más - hitvallási - szóval ez így is kifejezhető: **“Isten Igéjének a hirdetése azonos Isten Igéjével”**.

19. **“Mert meg van írva: Elvesztem a bölcsek bölcsességét”**. A **“mert”** szócska figyelmeztet arra, hogy ez a vers szorosan kapcsolódik az előzőhöz. Láttuk, hogy vannak olyanok, akik **“bolondságnak”** nevezik a keresztről való beszédet. Az ilyenek a maguk szemében (s esetleg másokéban is) nagyon bölcseknek, értelmeseknek és érdekeseeknek látszhatnak, sőt: valóban bölcsek és értelmesek. Azonban a bölcsességük Isten számára nem jelent semmit; neki nem tetszik. Szó sem lehet arról, hogy Isten mintegy többnek és nagyobbnek érezné magát, ha a **“bölc”** férfiak és nők elismerőleg foglalkoznak vele, vagy mintha ő (Isten) bizonytalanságba jutna, ha a **“bölcsek”** rossz véleményrel vannak róla és az ő beszédéről. Erről azért nem lehet szó, mert régóta **“meg van írva”**, azaz Isten régtől fogva közölte a maga akarát a magabizós bölcsesség kérdésében. Közölt akarata pedig (= meg van írva) nemcsak a múltra vonatkozik (praet.), hanem érvényes a szüntelenül tartó jelenben (praes.) is.

“Elvesztem a bölcsek bölcsességét” egyfelől, másfelől pedig **“az értelmesek értelmét elvetem”**. Maga az idézet Ésaías prófétától származik (És. 29,14), de nem látható világosan, hogy az apostol egész pontosan milyen történelmi helyzetet tart szem előtt. Vajon arra gondolt volna, hogy Isten megelégtelte a zsidó nép vezetőinek emberi okoskodásait, amelyekkel el akarták kerülni a reájuk szakadó asszír veszedelmet? Vajon arra céloz, hogy a vezetők nem Istenben bíztak, hanem a maguk okosságában, politikai fogásokban? Ezért mondaná Isten: **“Elvesztem a bölcsek bölcsességét”**? (lásd Zsolt. 33,10). Vagy esetleg egy más történelmi kép áll az apostol előtt a pogányokra való tekintéssel? Ebben az esetben a faraó tanácsadóira gondolna az apostol, akik Isten akarát nem ismerve, saját elképzeléseik szerinti balga tanácsot adtak a faraónak? (És. 19,11-15).

Bárhogyan álljon a helyzet, bizonyos, hogy az Ésaiaától kölcsönzött idézetet most azokra vonatkoztatja - és ez döntő fontosságú -, akik a keresztről való beszédet **“bolondságnak”** (1,18) minősítik. Ezek lehetnek a maguk módján igen kiváló személyek, akik értelmükkel, tudásukkal, műveltségükkel és egyéb adottságaikkal megbecsülésre tarthatnak igényt. Nincs kizárva, hogy tömegek járnak nyomukban, s velük együtt kiáltják a kereszti bolondságát. De Isten elveszti ezeknek a bölcseknek a bölcsességét. A **“bölcesség”** (szofia) itt az Istentől függetlenített emberi bölcsességet jelenti. Ennek megfelelően bölcsessége van annak, aki helyesen tudja mérlegelni akár az egyéni-, akár a közösségi élet szövevényes eseményeit; nehéz helyzetekben célravezető tanácsokat tud adni; nem veszti el a fejét akkor, amikor a rövidlátók hanyat-homlok rohannak a veszedelembe; a dolgokat a maguk összefüggésében vizsgálja, s

helyesen ítéli meg a kérdéseket. Az Ige elismeri az ilyen bölcsesség létezését. Nem vonja kétségbe, hogy vannak **“bölcssek”**, bölcs emberek. Azonban Isten **“elveszti”** a bölcsességet. Az elvesztés nem abban áll, hogy megszűnik a józan ítélőképesség a világ dolgaira nézve, hanem abban, hogy a kereszt beszédével kapcsolatosan a **“bölcsesség”** tökéletesen felmondja szolgálatot. A **“bölcssek”** hiába indítanak hadjáratot Isten Igéje ellen, mert semmi eredményt nem érhetnek el. Hiába igyekeznek bölcsességgel eligazodni Isten Igéjében, mert bölcsességük nem vezet eredményre. Hiába keresik a kiutat sok nehéz kérdésben, mert minden józanságuk semmisnek bizonyul. Igen, mert Isten a szó szoros értelmében elveszti, nyomtalanul eltünteti a bölcsességet.

A bölcsesség elvesztésével együtt Isten **elveti az értelmesek értelmét**. Az **“értelem”** (szüneszisz) más szóval éleselméjűséget, a dolgok mélyére való látást, világos megértést jelent. Az **“értelmes”** ember belát az eseményekbe, hogy aztán a megértett helyzetben a bölcsesség kellőképpen tudjon dönteni. Úgy is mondhatjuk, hogy az értelem a bölcsesség feltétele. Isten ezt **“elveti”**, hatálytalanítja, meghíúsítja. Nem engedi, hogy az értelmesek betekintsenek a keresztről való beszéd titkaiba, sem azt, hogy ennek a beszédnek a dolgaiban érvényesítsék értelmüket. Ezzel magyarázható, hogy bolondságnak látják azt, ami valójában Istennek hatalma. Röviden: Isten megmutatja, hogy ő uralkodik az emberek bölcsessége és értelme felett. A szellem függetlenítheti ugyan magát Isten akaratától, de törekvéseit meddővé teszi Isten épp akkor és addig, amikor és amilyen mértékben jónak látja.

20. **“Hol a bölcs?”** Megkezdődik az általános értelmű kijelentésnek (19. v.) mintegy a részletes kifejtése. **“Hol a bölcs?”** - kérdezi Pál. Mutassatok csak egyetlen személyt, aki a maga bölcsességével helyesen tudná mérlegelni a kereszt beszédét; aki a maga bölcsességével egyáltalán fel tudná mérni és fel tudná számolni azt a nyomorúságos állapotot, melyből viszont ki akar és ki tud szabadítani az evangélium. A filozófiák szerint sok bölcs lehet, de egy sincs, aki bölcsességével megváltást ajándékozhatna.

“Hol az írástudó?” Mutassatok akár egyetlen írástudót, azaz olyan embert, aki ismeri a Krisztustól függetlenített ószövetségi törvényt, magyarázza azt, és alkalmazni tudja az élet különféle viszonylataira, s egyidejűleg törvényismeretével segíteni képes rajtuk. Hiábavaló az írástudók minden fáradozása, mivel ők is bolondságnak tekintik a kereszt beszédét. A Krisztust visszautasító törvényismeret okatlan és céltalan vergődés.

“Hol e világnak vitázója?” **“Vitázó”** az, aki akár filozófiai, akár más természetű kérdésekben ügyesen vitatkozik. Ilyen vitatkozók voltak pl. az antiochiai gyülekezetben, amikor kétségbe vonták az apostol igehirdetésének a helyességét (Csel. 15,2). Ezek a vallási vitatkozók. Jelen esetben az apostol a **“világ”** vitázóit tartja szem előtt. Valószínűleg azokra a filozófusokra utal, akikkel gyakran volt alkalma találkozni. Ezek a vitatkozók **“csacsogónak”** tekintették Pált (Csel. 17,18), és fölüeny magatartást tanúsítottak irányában. **“Hol e világnak vitázója?”** - halljuk az apostol ajkáról a kérdést. Nincsen senki a vitázók közül, aki a maga rátermettségével megérthetné a keresztről szóló beszédet.

Az előbbi három csoport mellett az értelmeseknek és bölcseknek más képviselőit is említhette volna az apostol. De az említetteket is csak példaként hozza fel, hogy

nyilvánvalóvá tegye az emberi szellem képességeinek a csődjét. A vers második fele azt világítja meg, hogy mivel magyarázható a magában bízó bölcsesség csődje.

“Nemde bolondsággá tette Isten a világ bölcsességét?” Ez nem olyan kérdés, melyre a korinthusbeliektől - vagy tőlünk - várna feleletet. Nem, mert együtt hangzik mind a kérdés, mind a felelet, mind pedig az olvasók iránt támasztott igény. A kérdéssel együtt hangzik a benne rejlő felelet: De igen, Isten bolondsággá tette a világ bölcsességét. Az igény az, hogy a korinthusiak ezt lássák be, és a maguk részéről válaszoljanak az apostol igenjével.

A **“világ bölcsességével”** már foglalkoztunk. Nem más, mint az Istentől függetlenített, a magabízó bölcsesség. A **“világ”** azokat a zsidókat és görögöket (= pogányokat) jelenti, akik hitetlenségükben Isten akaratát megvetik, s a keresztről szóló igehirdetést visszautasítják. Ezeknek az embereknek a bölcsességét Isten **“bolondsággá tette”** (emóránen, aor.). A 19. versben az Ésaiaától vett idézettel tulajdonképp azt adta elő az apostol, hogy Istennek hatalma van az emberi bölcsesség felett, amelyet bármikor elveszthet (fut.) a saját tetszése szerint. Itt beszámol arról, hogy Isten beteljesítette a prófétai bizonyágtételt, amennyiben már ténylegesen **“bolondsággá tette”** (aor.) a világ bölcsességét. A bolondsággá tevés nem azt fejezi ki, hogy megzavarta az emberek gondolkozását, s ezáltal szellemi tevékenységüket megszüntette, azaz mai értelemben bolonddá tette őket, hanem azt, hogy a bölcses bölcsességét, amely a maga nemében továbbra is bölcsességnak tűnik, hatalmánál fogva bolondságnak minősítette. Azt mondta a világ bölcsességéről, hogy értéktelen, használhatatlan, céltalan erőlködés. Hiába kísérleteznek a bölcses, az írástudók és a vitázók, mert Isten haszontalanná tette minden törekvésüket. Sem egyikük, sem másikuk nem képes nemcsak a keresztről való beszédet megérteni, nemcsak az ember bűnös nyomorúságát megszüntetni, hanem arra sem, hogy a keresztről szóló beszéd diadalmas útját feltartóztassa. Egyszóval Isten valóban bolonddá tette a világ bölcsességét.

21. **“Minthogy pedig Isten bölcsességében nem ismerte meg a világ a bölcsesség által Istent ...”** A **“minthogy pedig”** nem szó szerinti fordítás, de értelemhű visszaadása az eredetinek. A **“pedig”** (=gár) itt magyarázó jellegű. Azt vezeti be, hogy Isten miképpen tette bolondsággá (20. v.) a világ bölcsességét. Az **“epejdé”** időhatározó is lehet, amiért a **“minekutána”** (Károli, Kecskeméthy) átültetés nyelvi szintén kifogástalan. Azonban az összefüggés arra késztet, hogy jelen esetben ne idői-, hanem okozati (kauzális) vonatkozásban gondolkozzunk, azaz a **“minekutána”** helyett a **“minthogy”** okhatározóval fordítsunk (B1. D. 456:3). Látszólag csak árnyalati különbségről van szó, de mégis fontos a változtatás. Tudniillik arra figyelmeztet: súlyos oka van annak, hogy Isten a maga megváltó akaratát miért közli épp az igehirdetés által, melyet a **“bölcses”** bolondságnak tekintenek. Isten nem köteles igazolni magát az emberek előtt, és nincs is szó öngazolásról. Viszont szükségesnek tartja leplezetlenül feltárni, kijelenteni, hogy a keresztről való beszédet kell elfogadnia annak, aki a bűn nyomorúságából szabadulni akar. Erre az okra mutat rá a **“mivelhogy pedig”**.

“Isten bölcsességében” nem tudott eligazodni az ember. Itt a **“bölcsesség”** a maga különféle megnyilvánulásait jelenti. Isten bölcsessége, hogy ő teremtetten a világot, s mindeneket csodálatos szép rendben fenntart és kormányoz. Isten bölcses-

ségét tükrözik pusztá létükkel a látható és a láthatatlan égi testek, a természet világa, az élet csodája, és egyáltalán minden, ami az ő teremtető akarata folytán előállott. Ebben a bölcsességben, azaz Isten bölcsességének ezekben a nyilvánvaló bizonyosságaiban és jeleiben az ember megismerhette volna Istent, hiszen teremtetőjére mutat a teremtetett világ. A tisztaságban és szentségben az Isten képére és hasonlatosságára teremtetett embernek nem volt szüksége igehirdetésre, mivel zavartalanul (= a bűn zavarása nélkül) szemlélhette az Urat. Az ember azonban a Sátánnak engedve, felázadt. Isten ellen támadt; nem engedelmeskedett, hanem saját bölcsességére (= a világ bölcsességére) támaszkodott. Ahelyett, hogy bízott volna Istenben, inkább önmagában bízott, és a csábító Sátánban. Úgy vélte: olyan lesz, mint Isten: jónak és gonosznak tudója, ismerője (1Móz. 3,5). A saját bölcsességére alapozott mindent. Ime az ember a maga határtalan nagyravágyásával, önnön bölcsességében való elbizakodottságával! Ime az ember, aki úgy képzei, hogy megoldhatja az élet és halál titkát; megmagyarázhatja, hogy Isten csak az emberi agy szüleménye; megszüntetheti a halál nyomorúságát, s fel tudja számolni azt a sok-sok égető kérdést, melyeknek súlya alatt nyög és szenved időtlen idők óta. Ime, a bölcsék, az írástudók és a világ vitázói (1,20)...

Az apostol nem ringatja magát hiú ábrándokban, sem üres tetszelgésben. Leplezetlenül tolmácsolja Isten akaratát, mely szerint az ember **“nem ismerte meg” Istent**. Ezért minden álma és fáradozása a hitre nézve merő önámítás. A maga úttalan útjait járja, ismeretelméleteket dolgoz ki, megváltó terveket sző, de nincs fogalma arról, hogy kicsoda Isten, sem arról, hogy a bűn rabságából miképpen szabadulhat. Háborút háború követ, betegség után betegség jön, éhséget éhség váltogat, gyűlölségből gyűlölségbe visz az út, hitetlenség hitetlenségnek adja át a helyét, s a halál réme megmarad. Egyszerűen az ember **“nem ismerte meg Istent”**, amiért vállalni kellett a reá szakadó következményeket.

Ezt a feneketlen mélységet látta (és látja) Isten. Ahelyett, hogy elfordult volna az ismeret nélkül szűkölködő embertől, **“tetszett Istennek , hogy az igehirdetés bolondsága által váltsa meg a hívőket”**. Valami **“tetszett”** Istennek, valamiben gyönyörűségét lelte. Egy pillanatra sem lehetünk kétségben afelől, hogy nem az ember tetszett neki, sem az ember bölcsessége, lángelméje, egyre haladó tudományossága, sem semmi ehhez hasonló. Ellenben **“tetszett”** Istennek, gyönyörűségét lelte abban, hogy **“megváltsa”** az embert. A megváltás fogalomkörét láttuk a 18. versben. Most ugyanarról van szó. Tetszett Istennek, hogy az embert elesettségére ellenére is sértetlenül megőrizze, kimentse a bűn veszedelméből, megóvja a tudatlanságtól, és megtartsa az igaz ismeretben. Tetszett Istennek, hogy újjá teremtsen az embert, aki újjá-teremtett állapotában többé nem vergődik a Sátán rabságában, nem tévelyeg Isten ismerete nélkül, és így nem folytatja azt az életet, amelyet megváltása előtt kényszerűségből folytatnia kellett. Tetszett Istennek, hogy új távlatokat nyisson meg az ember előtt: sötétség helyett világosságot, rabság helyett szabadságot, háborúság helyett békességet, hitetlenség helyett hitet, ítélet helyett kegyelmet, halál helyett életet! **“Tetszett”** Istennek ez a megváltás, amely minden vonatkozásban az ő műve. Jól jegyezzük meg - főként a következőkre való tekintettel -: Isten váltja meg az embert, nem pedig az ember önmagát. Semmiféle elhatározással, vallásos arravalósággal, szellemi mélységgel, műveltségbeli magassággal, erkölcsi tökéletes-

séggel, társadalmi renddel, politikai kormányzattal nem tudhatja megváltani magát. Nem, mert "tetszett" Istennek, hogy ő váltsa meg az elveszett embert.

A megváltás eszköze az **"igehirdetés bolondsága"**. Fölösleges fáradozás volna valami különös mondanivalót keresni ebben a kifejezésben. A főnevesített melléknév, ti. a **"bolondság"**, a 18. vers miatt áll az "igehirdetés" után. Nem egyéb, mint nagy figyelmeztető, óriási felkiáltó jel. Isten belekiált a maga figyelmeztető szavával a bölcsek, az írástudók és vitázók fülébe: ti bolonsdágnak neveztetek az én beszédemet (1,18), de tudnotok kell, hogy épp ezzel a beszéddel, ezzel a megvetett, kinevetett és lenézett "csacsogással", vagyis az igehirdetéssel viszem véghez a megváltást.

Az **"igehirdetés"** (kérügmá) tulajdonképp hírüladás, híradás, hírdetés. Hírnök (kérüksz) volt a régi világban az, akinek egy nyilvános közleményt kellett elmondania, ki kellett valamit hirdetnie egy meghatározott embercsoportnak. Hírnök továbbította például a megnyert háború után hazatérő király győzelmi hírét. Hírnökök voltak pl. azok a falusi hírdetők, akik a dobolás vagy trombitálás után közhírré tették az általános érdekű közleményt. Amit a hírnök mond, az a hírdetés (kérügmá). Istennek a hírnökei az elhívott és kiküldött szolgák. Megbízatásuk közhírré tenni éppen azt az üzenetet, melyet küldő Uruk az emberek tudomására akar hozni. Amit mondanak, az a prédikáció, az (Ige-) hírdetés, az (evangélium-) hírdetés, (Krisztus-) hírdetés. Anyanyelvünkben teljesen meggyökerezett az "igehirdetés" szó, amiért "hirdetés" helyett lehetséges és szükséges az (Ige-) hírdetést használni. Az igehirdetésben Isten megváltó üzenetet közöl. Kiprédikáltatja, közhírré téteti, hogy miképpen nyerik el a váltágot a hallgatók. Mindenesetre: nem minden hallgató részesül megváltásban, hanem csak azok, akik hisznek, vagyis a hívők. Az egész Szentírásban alig lehet szemléletesebb képet találni a hit kifejezésére, mint épp itt. Hinni annyit jelent, mint teljes bizodalommal elfogadni a hírnök híradását. Az hisz, aki nem kételkedik a megváltó hírben, hanem a felkínált lehetőséget magáévá teszi; a hit felelet a hozzám intézett felhívásra; sohasem az az első lépés, amelyet nekem kell megtennem. Isten kezdeményez, miközben az igehirdetés által megszólít, s én igennel válaszolok, azaz hiszek.

22. **"Mivel egyfelől a zsidók jelt kívánnak, másfelől a görögök bölcsességet keresnek..."** A **"mivel"** (kauzális értelemben Bl. D. 456:3) azt a háttérrel vezeti be, mely a mondat alapanyagának (23. v.) mintegy az indoklását képezi. A háttér, a mellékkörülmény az, hogy **"egyfelől a zsidók jelt kívánnak"**.

A jelt kívánásnak több példájával találkozunk az Újszövetségben. Jelt kívánt a Sátán, amikor azt kérte, hogy Jézus változtassa kenyerekre a köveket (Mt. 4,3). Ismételten jelt kívántak Jézustól a farizeusok (Mt. 12, 38; 16,1). A manna-hulláshoz hasonló jelt kívánt Jézustól a hitetlen sokaság (Jn. 6,30). A történészek számára érdekes téma lehet, hogy vajon a jelt kívánásnak milyen vallástörténeti párhuzamai vannak. Arról is lehet beszélni, hogy milyen valláskeveredési (szinkretisztikus) elemek érvényesülnek a jelt kívánásban. A teológiai írásmagyarázat azonban nem régiségtan, nem nyelvészet, se nem vallástörténet. Innen is, onnan is felhasználja azt, ami a megértést előbb viszi, de nem bocsátkozik lényegtelen fejtegetésekbe. Jelen esetben ez az írásmagyarázási (= hermeneutikai) tétel azt vonja maga után, hogy a zsidók jelt kívánását magából a Szentírásból igyekezzünk megérteni. A hitetlen zsidók ahhoz a feltételhez kötötték hitüket, hogy előbb érzékszerveikkel győződjenek meg a való-

ságról. Tamás nem hitt Jézus feltámadásában mindaddig, amíg a szegek helyét meg nem tapintotta. A Golgothán pedig halljuk: Ha Isten Fia vagy, szállj le a keresztről. Azóta is jelt kívánunk, valahányszor bizonyos eseményektől tesszük függővé hitünket. Az ilyen igények: "bizonyítsd be a Jézus feltámasztását", "mutasd meg Istent", ha ő az orvos, akkor gyógyítson meg, ha mindenható ő, akkor adjon kenyeret az éhezőknek, stb., mind-mind beszédes esetei a jelkívánságnak. A zsidós gondolkodás messze túlhaladja a zsidóság kereteit.

"Másfelől, a görögök bölcsességet keresnek". A **"görögök"** magukban foglalják az egykorú hellén világ valamennyi nyelvét. A görög műveltség áthatotta a többi nép gondolkodását; a görög nyelv világnyelvvé lett, s a görög szellem megtermékenyült különféle hatásoknak a befogadásával. Kialakult egy kétségtelenül értékes művelődés (kultúra), amely pompás alkotásokat hozott létre nemcsak a filozófiában, hanem a szobrászatban, a sportban, a színjátszásban és egyebekben. A hellén ember **"kereső"** ember volt. Szellemével uralkodni akart a világ felett. Az eleven szellem mindig új dolgokra vágyott, amint Pál hűséggel jellemzi az athénieket és az ott lakó jövevényeket, akik "semmi másban nem valának foglalatosak, mint valami újságnak beszélésében és hallgatásában" (Csel. 17,21). Ha előállott egy vándorfilozófus, mindjárt emberek gyűltek köréje, és szívesen hallgatták, mert keresték a **"bölcsességet"**. Feszült figyelemmel várták, hogy az elme milyen megoldásokat tud ajánlani az élet kérdéseiben. A nagy filozófiai rendszerek (Szokrátesz, Pláton, Arisztotelesz) ebben a korban hiányoznak. Inkább a mindennapi élet kérdései állanak a középpontban: hogyan lehet erőssé, hőssé tenni az embert az élet küzdelmei között és a halálban? (Szeneka). Komoly önvizsgálattal miként lehet az ember engedelmese a természetnek? (Marcus Aurelius).

A felelet a kérdésekre nem egységes, de nagy általánosságban az egykorú "sztoikus" filozófia fejezi ki a jellemző vonásokat. Azt tanítja, hogy a megoldás a zúgolódás nélküli önátadás Istennek. Istennek engedelmeskedni pedig annyi, mint a természet törvényszerűségeit elismerni, és a természet szerint élni. Ez a legfőbb boldogság: a megváltás. Ami természetes, az egyszersmind ész-szerű, racionális. Hogy aztán mi a természetes és ész-szerű, azt maga az ember állapítja meg. Függetlenítenie kell magát a külső világtól, és mindenben meg kell találnia a vigasztalást. Ne okozzon neki gondot a halál - mondják -, mert nem szabad félni tőle; ne bántsa a gonoszság, mert nem szabad magára vennie; ne sújtsa a szolgaság, mert nem szabad szolgának éreznie magát. Teljes passzivitás ez a külvilággal szemben, vagyis **"apáthia"**, érzéketlenség; olyan állapot, melyben az ember semmi behatást nem enged úrrá lenni maga felett...

Az előbbi gondolatokat azért ragadtuk ki, hogy látni lehessen: körülbelül mire gondolhatott az apostol, amikor a **"görögök bölcsességéről"** beszélt. A hézagos kortörténeti háttérnek immár csak muzeális az értéke. Aki az Igét akarja megérteni és megértetni, tisztában kell lennie azzal, hogy mit jelent a **"görögök bölcsessége"** éppen ma. Ha a korabeli filozófia materialista, pantheisztikus, etikus volt, akkor a mai olvasónak a mai bölcsességet kell szem előtt tartania, vagyis azt, hogy mit **"keres"** épp annak a gyülekezetnek az emberé, melyben az igehirdetés szól. És ezen a ponton el kell hallgatnia az exegézisnek, hogy tisztán és hatalommal jusson szóhoz a prédikálás bizonyágtétele.

23. **“Mi mégis Krisztust hirdetjük, mint megfeszítettet”.** Itt valóban talál, hogy a **“mi”** fejedelmi többesben hangzik. Pál nemcsak önmagát érti bele a többes első személybe, hanem a prédikálásra elhívott minden szolgát. A prédikátorok jól tudják egyfelől, hogy a zsidók jelt kívánnak, azaz megvannak az igehirdetés iránt támasztott un. vallásos követelések, amelyek szerint az igehirdetőnek ki kell elégítenie a hallgatók **“lelki igényeit”**. De jól tudják másfelől azt is, hogy a görögök bölcsességet keresnek, vagyis az emberek vallásos színezetű világi bölcséletet várnak: nemzetieskedő beszédeket, társadalmi kérdéseknek korszerű fejtegetését, és más hasonlókat. Az időszerűség egészségtelen keresése ez. Az apostol nem perlekedik a felfogásokkal. Nem akarja azokat mintegy visszaverni. Nem is vitatkozik. Egyszerűen az egyetlen lehetséges utat tárja elő: **mi “mégis” Krisztust hirdetjük** (kérüszó = hirdetek, kihirdetek, itt aor.). A világnak (20. v.) igényei vannak, de **“mi”** megmaradunk küldetési parancsunk mellett. A **“mi”** hírünk az örömhír: **“Krisztus”**. Róla pedig úgy beszélünk, mint **“megfeszítettről”** (sztáüroó = keresztre feszítek, perf. part. pass.). A **“megfeszítetben”** (akár az allegória vállalásával is) sokkal többet kell látni, mint amit a pusztá szóállomány kifejez. Krisztust hirdetni mint megfeszítettet, távolról sem egyenértékű azzal, hogy az igehirdető csupán Krisztus váltságshaláláról beszél, s Jézus életének más tényeit figyelmen kívül hagyja, illetve azokat háttérbe szorítja. Csak homályos látással lehet azt állítani, hogy az apostolnál legfontosabb például a **“kereszt”,** vagy a **“hit”,** vagy a **“feltámadás”,** vagy a **“predestináció”,** vagy a **“Lélek”,** vagy valami más. **“Távol legyen”** A megfeszített Krisztust nem szabad részekre bontani. A megfeszített Krisztusról van szó, amikor a kereszteletről, úrvacsoráról, közösségről, szeretetről, békességről, hitről, feltámadásról, Szentlélekről szól az apostol, de ugyanígy akkor is, amikor kimondottan a **“keresztről”** prédikál. A Lélek a megfeszített Krisztus Lelke, a feltámadás az ő feltámadása, a keresztele a ő halálába való belemerítetés, az úrvacsora az ővele való közösség, a szeretet az ő szeretete, a predestináció az őbenne való kegyelmi kiválasztás, és hitünk a maga egész valóságában az ő elfogadása. Végeredményben azt is írhatta volna az apostol: Krisztust prédikálja mint feltámadottat. Ez nem több, sem kevesebb, mint a megfeszített Krisztus. Az igehirdetés a dolog természete szerint, vagyis a véges emberi beszéd mértékéhez képest, csak részeket nyújthat az egészből, de a részt mindig úgy adja, mint az egésznek (Krisztusnak) a részét.

A vers második feléből és a következő versből kitűnik, hogy **“miért szól az igehirdetés épp a “megfeszített Krisztusról”, aki a “zsidóknak ugyan botránykozás, a görögöknek pedig bolondság”.** Jelen összefüggésben a **“botránykozás”** (szkándálon) magába foglalja mindazt, ami utálatos, visszataszító, felháborító, ellenszenvet és ellentmondást kihívó. A megfeszített Krisztus ilyen volt a **“zsidók”** szemében (És. 53,3). Felháborodtak azon, hogy Istennel egyenlőnek mondja magát, holott ő egy erőtlén ember, aki nem képes magát megvédeni. Utálták, amiért megváltónak hirdették a tanítványok, holott még saját magát sem tudta megszabadítani a kereszttől. Visszataszító már maga a gondolat is, hogy egy király ne uralkodjék, hanem a szenvedő szolga útját járja, s végül a kereszten fejezze be életét. Felháborító és ellenszenvet keltő, hogy olyan személyt nevezzenek Messiásnak, aki nem teljesítette be az ószövetségi Messiáshoz fűzött váradalmakat: nem szabadította fel népét az idegen uralom alól, nem hozott jólétet, nem gyűjtötte össze a szétszóródott nyáját,

és nem foglalta el a Dávid trónját, hanem a legundokabb halállal meghalt és eltemettetett. Csak felháborodással hallgathatók azok az álhírek (feltámadás, mennybemenetel), amelyek az örökre megfeszített Krisztusról közszájon forognak. Ime: a zsidók botránkozása..

A **“görögöknek pedig bolondság”** a megfeszített Krisztus. A 22. versben megismerkedtünk a görögök bölcsességének néhány vonásával. Átütő erejű ebben a bölcsességben az, hogy maga az ember akarja megváltani önmagát. Semmit sem fogad el, ami nem ésszerű, nem meggyőző, s amit nem lehet filozófiai érvekkel alaposan megindokolni. Magától érthető, hogy a **“görög”** (= hellén műveltségű) elme bolondságnak minősíti a megfeszített Krisztust és a róla szóló igehirdetést. Bolondság azt állítani, hogy valaki egyáltalán feltámadhat a halálból, és hogy ilyen elképzelhetetlen mesékhez kötik az ember boldogságát; bolondság, hogy az ember nem maga váltja meg önmagát (aszfékízzel, okossággal, hősiességgel és egyebekkel), hanem saját-hozzájárulás nélkül, mintegy készen hulljon ölébe a boldogság. A filozófiai rendszerek mindenestre más kivezető utat mutatnak, múltban és jelenben egyaránt. Egyszóval: a megfeszített Krisztus a görögöknek bolondság.

24- **“Ámde maguknak az elhívottaknak, mind zsidóknak, mind görögöknek, Krisztust - prédikáljuk -, Istennek hatalmát és bölcsességét”**. Igaz, hogy a zsidóknak botránkozás a kereszt, s a görögöknek bolondság, **“ámde”** nem szabad általánosítani! Nem, mert vannak, akik kivételt képeznek. A kivételezettségnek nem az az alapja, hogy bizonyos emberek nem születtek zsidónak, s az sem, hogy nem részesei a görög műveltségnek. Az igazi alap az, hogy őket Isten kivételezte, kivette, kihívta a sokaságból. Nevükön szólította, a messzeségből magához hívta: a sötétségből a világosságra, a rabságból a szabadságra, a halálból az életre. Az elhívottak engedelmeskedtek a megszólításnak, s valóban követték a hívó Urat. Lehet, hogy nemzeti hovatartozás szerint zsidók; lehet, hogy műveltség tekintetében a hellén (= görög) bölcsesség emlőin nőttek fel, **“ámde”** mindez nem állhatta útját az elhívásnak. A népeket helytelen dolog aszerint csoportosítani, hogy egyesek fogékonyak az evangélium iránt, míg mások természeti adottságaik folytán képtelenek engedni Isten hívásának. Az is helytelen, hogy művelődési színvonaluk szerint osztályozzuk az embereket, mintha a magasabb műveltség számára idegen volna az evangélium, míg az alacsonyabbnak megfelelő. Ilyen és hasonló csoportosításokra nem ad módot az Ige. Az elhívás előtt nincsenek sem nemzeti, sem műveltségi korlátok. A nagy **“ámde”** előtt leomlanak a választófalak, s az elhívottak serege bizonyosságot tesz amellett, hogy a megfeszített **“Krisztus Istennek hatalma és bölcsesége”**.

“Istennek a hatalma” itt is ugyanazt jelenti, mint a 18. versben (l. 18. v. exegézisét). Lényeges, hogy Istennek hatalma Krisztusban lesz a miénk, vagyis Krisztus hozza közel, Krisztus mutatja meg, Krisztus teszi nyilvánvalóvá. Ez az a hatalom, mely előtt az apostol földre esett és hallotta a szót: **“Én vagyok a názáreti Jézus (Csel. 22,7-8); ennek engedelmeskedtek az apostolok, amikor hálójukat elhagyván, követték Jézust (Mt. 4,20); hatalom, mely tömlöc-ajtókat nyitott meg, betegeket gyógyított, vihart csendesített le, és bűnöket bocsátott meg. Tömören szólva: a “Mi Atyánk” “hatalma”**.

“Istennek bölcsességével” szintén találkozunk a 21. versben. Láttuk, hogy Isten bölcsessége tükröződik a világ teremtésében, fenntartásában és kormányzásában,

az élet csodájában, s általában a gondviselésnek minden tényében. Ezt a bölcsességet az ember nem képes felismerni, sőt: kétségbe vonja és eltéved saját képzelgéseinek útvesztőiben. Azonban az elhívottak Krisztus által felismerik és elismerik Isten bölcsességét, tudva azt, hogy mindennek benne és reá nézve teremtetek. Ha nem volna bűnös az ember, akkor Isten bölcsességét megismerhetné az ő alkotásaiból (Rom. 1,20). Így azonban egyedül Krisztus az az út, mely (= aki) Isten bölcsességének az ismeretére vezet. Isten Krisztusban jelentette ki magát, a maga bölcsességét, a maga üdvtervét. Ezért Krisztus "Istennek bölcsessége".

25. **"Tudniillik Isten bolondsága bölcsőbb az embereknél, és Isten erőtlensége erősebb az embereknél"**. Szokatlanul hangzik a **"tudniillik"** (hoti) kifejezés (Károlinál: "mert"), de mégis tanácsosabb ezt használni, mivel határozottabban szóhoz juttatja a 24. és 25. versek együvé tartozását. Megerősítése, kiemelése annak, hogy a megfeszített Krisztus miért Istennek hatalma és bölcsessége (24. v.) az elhívottak számára. Azért, mert az elhívottak biztosan tudják (= tudniillik), hogy **"Isten bolondsága bölcsőbb az embereknél"**. Az emberek, akik elvesznek, bolondságnak minősítik a kereszt beszédét (18. v.), de ez a bolondságnak minősített beszéd (mórosz = ostoba, értelmetlen, bolond) mégis megszégyeníti az embert, mivel "bölcsőbb" bármely emberi gondolatnál. A középfok (= bölcsőbb, a szofosz középfoka) nem úgy értendő, mintha létezne valami bölcs dolog (alapfok), aminek Isten bolondsága (= "bölcsőbb") egy magasabb mértékét (= középfok) jelentené, hogy így el lehessen képzelni egy "legbölcsőbbet" is (felsőfok). A "bölcsőbb"-nek teljes (abszolút) a jelentése (Bauer), melyhez semmi nem hasonlítható. Maga Isten a bölcsesség. Minden bölcs, amit ő cselekszik. Innen érthető, hogy az elválasztottak töretlen hittel fogadják el Krisztust mint Isten bölcsességét, mivel Krisztusban Isten teljessége lakozik az emberek között. Aki ismeri Krisztust, annak számára kitárul Istennek egész bölcsessége.

"Isten erőtlensége erősebb az embereknél". Az emberek erősnek, hatalmasnak képzelik magukat. Úgy vélik, hogy úrrá lehetnek a világ felett, s még a halált is képesek legyőzni. Ebben a tekintetben nincs érdemi különbség ókoriak és jelenkoriak között. A maga erejében és képességeiben bízó ember erőtlen semmiséget, gyermekes naivságot lát a megfeszített Krisztusban és a róla szóló prédikációban. Az elhívottak viszont vallják, hogy az erőtlennek bélyegzett prédikáció erősebb valamennyi emberi erőlködésnél. Erősebb, mert Isten hatalma nyilvánul meg benne, miközben a prédikáció nyomán Krisztus veszi át az uralmat az újjászületetteken. De erősebb azért is, mert az elhívottak biztosan tudják, hogy Isten hatalmas kezében található az egész teremtett világ, s benne az ember. Isten ereje előtt semmi és senki nem állhat meg. Ezzel nincsenek tisztában a hitetlenek, de meg vannak győződve felőle az elválasztottak (24. v.), a hívők (21. v.), a megváltottak (18. v.)

1, 26-31: DICSEKEDÉS AZ ÚRBAN

(26) Mert tekintétek meg a ti elhívástokat, atyámfiai, hogy nem sokan - vagytok - bölcsek test szerint, nem sokan hatalmasok, nem sokan nemesek, (27) hanem a világ bolondjait választotta ki Isten, hogy megszégyenítse a bölcseket; és a világ erőtleneit választotta ki Isten, hogy megszégyenítse az erőseket; (28) és a világ nemteleneit és megvetettjeit választotta ki Isten; a semmiket, hogy a valamiket semmivé tegye, (29) hogy ne dicsekedjék Isten színe előtt egy test se. (30) Tőle vagytok pedig ti Krisztus Jézusban, aki bölcsességgül lett nekünk Istenről, és igazságossággul és szentséggül és váltságul, (31) hogy amint meg van írva: Aki dicsekedik, az Úrban dicsekedjék.

26. A revideálatlan fordítás kijelentő módot használ a parancsoló mód helyett. Ehhez képest a **“mert tekintétek meg”** (parancsoló mód: blepete) helyett a **“mert látjátok”** kijelentő módot írja. Nyelvtanilag mindkét eljárás helytálló. A görög eredeti mindkét esetben ugyanaz. Magunk részéről a parancsoló módot látjuk helyénvalóbbnak az összefüggésre való tekintettel. Ugyanis a korinthusi gyülekezet beteges tüneteinek a láttán inkább valószínű, hogy az apostol tisztánlátásra hívja fel az olvasókat, semmint feltételezi a tisztánlátást.

Az előbbiekben (18-25. v.) beszélt a keresztre néző biznyságtételről, mely a világ szerint bolondság és erőtlen dadogás, de Istennek a hatalma nyilvánul meg benne. Most ugyanezt a gondolatot viszi tovább, de a gyülekezeti tagok viszonylatában mutatja meg, hogy Isten a maga hatalmát - a világ szemében érthetetlen módon - tündökölteti. Ezt kell felismerniök és tisztán látniök a korinthusiaknak. Ezért szól hozzájuk a parancs erőteljes felhívással: **“Mert tekintétek meg a ti elhívástokat”**. Nem kell messzire mennetek, hiszen ti magatok vagytok Isten hatalmának a példázói. Jól nyissátok ki a szemeteket! Nézzetek a magatok “elhívására”. Titeket már elhívott, ki-hívott Isten (1,2). Bármely egyéni kezdeményezések nélkül abban a méltóságban részesültetek, hogy hallhattátok és követhettétek a hívó szót. A hívás folytán az eklézsia tagjai vagytok: Istennek gyermekei, a szerető Atya fiai, azaz **“atyafiak”**, egymásnak testvérei (1,1, 10). Erre tekintetek tehát, mert így világosan fogtok látni.

Az elhívásnak a világ szerint nincs indokoltsága, hiszen **“nem sokan - vagytok - bölcsek test szerint”**. A **“bölcsekkel”** már előbb (1,19) találkoztunk. Itt meghatározón befolyásolja a tartalmat a **“test szerint”** kiegészítés. Vagy arról van szó, hogy test szerint bölcsek azok, akik emberi értelemben éles elméjük, jó ítélő képességűek, szövevényes kérdésekben könnyen eligazodók, azaz emberi mérték szerint tényleg bölcsek; vagy arról, hogy az emberi megítélés (= test szerint) némelyeket bölcsnek minősít, függetlenül attól, hogy tulajdonképpen pusztán emberi mérték alatt sem érdemesek a “bölcs” névre. Úgy látjuk, hogy a **“bölcsek test szerint”** magukba foglalják mind a két értelmezési lehetőséget. Pál apostol valószínűleg nem gondolt a **“bölcseknek”** egy bizonyos fajtájára. Ő a mindennapi életben mozgott és gondolkodott, s számára - jelen összefüggésben - bölcsek azok, akiket akár rátermettségük folytán, akár arravalóságuk nélkül, de bölcseknek tartott a közvélemény. Ilyenek - mai szóhasználattal - a gyakorlott közéleti vezetők, a különféle tanácsadók, a műveltek, a tudósok és általában a közisztettségnek örvendő szellemi vezetők. Nem

tévedünk, ha az un. "szellemi elit"-ben látjuk a Pál apostol által hivatkozott bölcseket. Ezek közül "nem sokan" voltak a korinthusi gyülekezetben. Vagyis nem a köztisztességben álló szellemi rétegből kerültek ki az ősgyülekezet tagjai. Nem hiányoztak ugyan teljességgel az ilyenek, hiszen közéjük tartozott pl. Kriszpusz, a zsinagóga feje, de mégis igaz marad, hogy **"nem sokan"** voltak bölcsek.

Miközben így beszél az apostol, nem tételezhető fel róla, hogy ellene lett volna magának az egészséges bölcsességnek, vagy hogy megvetette volna a bölcseket éppen ő, aki a zsidónak zsidó lett, a görögnek pedig görög. Viszont határozottan meg akarja mutatni, hogy Isten elhívása nem emberi szempontok szerint történik. Mi sem lett volna megnyerőbb, mint hogy az ősgyülekezet elsősorban bölcsekből álljon. A szellemi vezetők tekintélyt és megnyerő erőt kölcsönöztek volna az eklézsiának. Követték volna őket azok, akik tisztelettel néztek reájuk, s a keresztyénség hódító útja gyorsabban haladt volna - emberileg - Jeruzsálemtől a föld végső határáig (Csel. 1,8). Ez lett volna az ésszerű, a gyakorlati, a célszerű, a tetszetős, az emberileg bölcs eljárás. Ehelyett pedig olvassuk: **"nem sokan"** bölcsek a test szerint. Istennek nem volt szüksége az emberi bölcsesség támaszpontjára. Örök figyelmeztetés arra nézve, hogy az eklézsia léte nem függ a tekintélyesek, a műveltek, a bölcsek sokaságától.

"Nem sokan hatalmasak" (dünátój)! **"Hatalmasak"** azok, akik erőt, hatalmat képviselnek: a dúsgazdagok, a királyok és a királyi főemberek, a rabszolgatartók, a pénzmágnások, a hadvezérek. Hatalmánál fogva egy rabszolgatartó a keresztyénség felé terelhetette volna rabszolgáit; egy hadvezér nagy befolyást gyakorolhatott volna katonáira; egy pénzember megoldhatta volna a gyülekezet anyagi kérdéseit. A hatalmasok nem kisebb kezességei lettek volna a sikernek, mint a bölcsek. Valamennyi emberi megfontolás indokolná, hogy elsősorban a hatalmasok foglaljanak helyet az eklézsiaiban. Ehelyett pedig ismét csak arról értesülünk, hogy **"nem sokan"** voltak hatalmasok. Isten Igéjének nincs szüksége a hatalom gyámolító eszközére. Ő a hatalmasok nélkül-, vagy akár a hatalmasok ellenére viszi véghez megváltó akaratát. A hatalmasok hiú képzelődés áldozatai lesznek, valahányszor úgy vélik, hogy tőlük függ az evangélium ügye. Isten orcája előtt egyáltalán nincsenek külön becsben a hatalom képviselői, mintha nélkülözhetetlenek volnának az egyházban. Eközben az apostol hangja távol áll bármely demagógiától. Filemon pl. a "hatalmasok" közé tartozott, s mégis "atyjafia" volt mind Pálnak, mind saját rabszolgáinak. Az apostol nem kelt a hatalmasok elleni forradalmi hangulatot, hanem egyszerűen utal arra, hogy Istené egyedül a hatalom, az erő és a gazdagság.

"Nem sokan nemesek". "Nemes" (eügenész) az előkelő származású, a divatos társadalmi osztályból való, aki a maga rendjén éppoly fémjelzett, mint a "bölc" és a "hatalmas". A magyar történelem "nemesei", az "árja származásúak" és hasonlók szemléltetik elevenen, hogy az apostol milyen gondolatkörben mozog, amikor "nemesekről" beszél. Korok és világnézetek szerint a "nemések" különös súlyt képviselnek a történelemben, akárcsak az első században. Isten szemében viszont a "nemességnek" nincs önértéke. A korinthusi gyülekezetben "nem sokan" vannak nemesek. Az eklézsia sorsa nem függ a nemesektől sem. Ők is lehetnek gyülekezeti tagok, de nemességüknek nincs semmi jelentősége Krisztus testében.

27. Ebben és a következő (28) versben a "bölcsek", a "hatalmasok" és a "nemeselek" ellenpárjával ismerkedünk meg.

"Hanem a világ bolondjait választotta ki Isten, hogy megszegyenítse a bölcseket". Ez az első ellenpár: a bölcsekkel szemben a "világ bolondjai" (tá mórátú kozmú). A többszámú semleges alak arra enged következtetni, hogy ne személyekre gondoljunk, hanem így fordítsunk: "ami a világon bolond..." (Kecskeméthy). Ez az eljárás azonban nem helyes, mivel a semleges nem jelen esetben személyekre irányul, ugyanannyira, hogy a szóban forgó személyeknek egy bizonyos tulajdonságát (= bolondságát) emeli ki (Bl. D. 138:1). Tehát főnevesített melléknévvél van dolgunk. A **"világ bolondjai"** olyan személyek, akiket bolondoknak nevez a világ (revideálatlan Károli). Bolondok, azaz nem bölcsek, nem értelmesek, ti. az általános emberi megítélés szerint. Nem voltak tanult emberek, iskoláztak; nem tartoztak az un. szellemi elithez. Egyszerű, csiszolatlan személyek álljanak előttünk, akik nem érdeklődtek a görög filozófia sokágú kérdésvilága iránt, nem értettek a közügyek intézéséhez, nem tudtak írni-olvasni, egyszerűen a műveletlen néphez tartoztak. Istennek azonban tetszett, hogy épp ezeket **válassza ki**. Kiválasztása meg is történt (exelexáto - aor.), hiszen a korinthusbeli gyülekezet ilyen bolondokból tevődik össze. Nem a műveletlenséget dicséri Pál, mintha inkább vonzódna hozzá, mint a műveltséghez. Az Ige nem művelődési kérdéseket boncolgat. A hangsúly azon van, hogy Isten egy az emberek által megvetett, lenézett állapotot használ fel a maga céljaira: **"hogy megszegyenítse a bölcseket"**.

A megszegyenítésnek nyilvánvalóan az az értelme, hogy a "bölcseknek" rá kell döbbeniök a maguk siralmas állapotára. Amidőn látják, hogy a semmibe vett emberek békességet találnak az eklézsiában, a testvéri szeretet közösségében élnek egymással, támogatják egymást, és boldogok Isten kegyelmének a megtapasztalásában, akkor ráébrednek, helyesebben: rá kell ébredniök arra, hogy a saját bölcsségük mindezt nem adja meg. Szegyenkezve kell bevallaniok: képtelenek megváltani magukat. Az Ige nem állítja, hogy a bölcsek valóban mind megszegyenülnek. Lehetséges, hogy vannak olyan "bölcsek", akik semmiféle szégyenérzetet nem hordanak szívükben. Ez viszont nem teszi erőtlenné Isten munkáját. A kiválasztott "bolondok" állandó figyelmeztetést és megtérésre való felhívást jelentenek a "bölcsek" számára. Ezzel tisztában kell lenniök a gyülekezeti tagoknak, hiszen ezért olvassák az apostol levelét. Akik pedig valóban megszegyenülnek a bölcsek közül, azok maguk is "bolondokká" lesznek. Elítélik régi életüket, s szegyenkezve vallják be, hogy bölcsségük nem segített rajtuk. Istennek az a célja, hogy minden "bölcst" megszegyenüljön és bekapcsolódjék a kiválasztottak seregébe, ahol többé nem emberi bölcsségük az irányadó, hanem Istennek a "bolondsága" (1,25).

A második ellenpár a hatalmasok (1,26) és az erőtlének: **"A világ erőtleneit választotta ki Isten, hogy megszegyenítse az erőseket"**. A **"világ erőtlenei"** (tá aszthené tú kozmú) azok, akik nem "hatalmasok". Más szóval: nem fejedelmek, nem milliomosok, nem hadvezérek vagy hasonlók. Nincs olyan emberi erőforrásuk, amiben bízhatnának. Feltételezhető, hogy ide gondolta Pál a betegeket is, akiknek hiányzott a testi erejük, szép izomzatuk. Magunk előtt kell látnunk a nagy kereskedelmi város egyszerű hajós-munkásait és a rabszolgákat, akik a "hatalmasok" erejétől függöttek. Ezeket választotta ki Isten, azaz megszólította és kihívta, kiemelte nyomorult istennélküliségükből, tudatlanságukból. A távolságból közel vitte önmagához,

hogy megismerjék az ő véghetetlen hatalmát és erejét. Emberileg erőtelenek, de mégis legyőzhetetlen erőnek a részesei, mivel Isten erejét nyerik el napról-napra.

Az **“erőtelenek”** megszégyenítik az erőseket, miközben bizonyóságot tesznek arról, hogy az igazi élet forrása nem a hatalom, nem a pénz, nem az uraság, nem a testi erő, hanem Istennek a hatalma, amellyel kiragadja övéit a bűn mélységéből, s új életnek a részeseivé teszi. Aki egyszer találkozik Isten hatalmával, erejével, annak szemében az emberi erők jelentéktelenné válnak az Úr ereje mellett. Többé nem kérkednek, hanem szégyenkeznek amiatt, hogy előzetesen milyen szalmaszálla igyekeztek ráépíteni életüket. Jönnie kell ennek a szégyenkezésnek (= bűnvallásnak), valahányszor Isten kiválasztó hatalma feltündököl az önnön erejétől megigézett szívbén. Az **“erősekből”** egyszerre erőtelenek lesznek, akik Isten erejéért hálát adnak, s ennek az erőnek a kiadásáért imádkoznak.

28. Harmadik ellenpár a **“nemesek”** (1,16) és a **“nemtelenek”**: **“a világ nemtelenit és megvetettjeit választotta ki Isten, a semmiket, hogy a valamiket semmivé tegye”**. A **“nemtelen”** (ágenész) ellentétje a **“nemesek”** (1,26). Idetartoznak mindazok, akik társadalmi helyzetüknél fogva nem sorozhatók be az előkelők osztályába. Ilyen nemtelenek voltak egykor a rabszolgák. Az egészséges igehirdetésnek azt kell megkeresnie, hogy a mindenkori jelenben kik a nemtelenek. Az Ige ugyanis nem a közel kétezer évvel ezelőtti korinthusbeli gyülekezetnek szól, hanem a mai eklézsiáknak. Lehet, hogy az egyház időnként hozzákötötte magát bizonyos **“nemesekhez”**. Fennforog a kísértés, hogy mintegy megtiszteltetésnek vegyük a nemesek jelenlétét az egyházban. Mégis igaz marad: a mi tévedéseink nem változtathatják meg Isten akaratát, aki előtt nincsenek nagyobb becsben a nemesek, mint a nemtelenek. Bizonyos eközben, hogy a nemtelenek sem bírnak nagyobb értékkel Isten előtt, mint a nemesek. A nemtelenek kiválasztásának azért tulajdonít különös jelentőséget az apostol, mivel így akarja szemléltetni, hogy Isten ügye valóban nem függ attól: vajon melléje állanak-e azok, akik a világ szerint döntő jelentőségűek.

A képet még inkább élessé teszi az a körülmény, hogy a nemtelenek után a **“megvetettekről”** és a **“semmikről”** olvasunk. Valószínűnek látszik, hogy a **“megvetettek”** és a **“semmik”** nemcsak a **“nemteleneket”** foglalják magukba, hanem az előző vers **“bolondjait”** és **“erőteleneit”** is. A **“bolondok”**, az **“erőtelenek”** (1,27) és a **“nemtelenek”** azok, akiket megvetnek és semmibe vesznek a **“bölcsek”**, az **“erősek”** (1,27) és a **“nemesek”** (1,28). **“Megvetettek”**, azaz lenézettek, akikkel nem érdemes egy asztalhoz ülni. Még nagyon közel állunk ahhoz az időhöz, amikor a szolgálóval és a szolgálóval nem társalgott a ház ura; amikor a **“buta paraszt”** mellett nem érezte jól magát a nemes; amikor a **“rongyos nép”** valóban megvetettségben részesült ugyanúgy, amiként később ugyanaz a megvetettség jutott osztályrészül a rossz nemzeti vagy társadalmi származásúaknak. Isten előtt ezek a megvetettek nem csökkent értékű emberek. Akiket a világ **semmibe vesz** (= semmik, szó szerint: nem létezők = tá mé ontá), azaz jelenlétükkel, szavukkal nem törődik, mintha egyáltalán nem is léteznének, azokat Isten drága edényekként felhasználhatja. Nem minden **“megvetett”** és **“semmi”** volt tagja a gyülekezetnek, hiszen közülük sem mindenki fogadta el a kereszt bolondságát. Azonban mégis innen került ki a gyülekezet zöme, hogy ezáltal **“a valamiket semmivé tegye”** Isten. Ez nem úgy értendő, hogy Isten megszüntette a **“bölcsek”**, az **“erősek”** és a **“nemesek”** előkelő helyzetét, vagy hogy meg-

fosztotta volna anyagi javaiktól, egészségüktől és egyéb hasonlóktól. A “semmivé tevés” abban nyilvánul meg, hogy a “valamik”, vagyis akiket a világ sokra tartott, Isten szemében “semmibe” vétettek, s az eklézsiák az ő támogatásuk nélkül, sőt: akaratuk ellenére növekedtek és izmosodtak napról-napra. Itt is valóra vált a prófécia: Isten útjai magasabbak a mi útjainknál, és gondolatai a mi gondolatainknál.

29. **“Hogy ne dicsekedjék Isten színe előtt egy test se”**. A dicsekedés hozzátartozott az akkori világ előkelőinek a magatartásához. A farizeusok dicsekedtek, hivalkodtak törvényhű életfolytatásukkal; az írástudók dicsekedtek iskolázottságukkal, a gazdagok vagyonukkal, az erősek erejükkel, és a bölcsék bölcsességükkel. Az emberi természethez hozzátartozik a saját értékekkel való dicsekedés, az önteltség. Isten színe előtt azonban semmiféle dicsekedésnek nincs helye. Az ő orcája előtt önmagában nem érték sem a gazdagság, sem a szegénység, sem a nemesség, sem a nemtelenség, sem a vallásosság, sem a vallástalanság, sem az okosság, sem az oktalanság. A **“ne dicsekedjék”** tehát nem vonatkoztatható csupán az előkelőkre. Az **“egy test se”** felölel kivétel nélkül **“minden”** (pász) embert. Megóv attól a kísértéstől, amely időnként megejtí az egyházat, hogy ti. a szegénységet, az elesettséget, a nyomorult állapotot valami olyan értéknek tekintse, amely Isten szemében elismerésre, dicsőségre tarthat igényt. A hitetlen szegény éppúgy nem kedves Istennek, mint a hitetlen gazdag. **“Egy test se”**, azaz egyetlen ember sem mondhatja farizeusi mellveregetőn Istennek, hogy külső állapotára való tekintettel előnyösebb elbírálást érdemel. “Az egy test se” nem tűr kivételt. Ha mégis voltak és vannak dicsekedések az ekléziában, azok egyáltalán nem teszik hatálytalanná az Igét. Az engedelmességet váró parancs ereje megmarad, s változatlanul azt igényli az olvasóktól és hallgatóktól, hogy Isten előtt ne dicsekedjék **“egy test se”**. Emberek előtt lehet helye a csendes, a magára néző dicsekedésnek (Gal. 6,4), de “Isten előtt” soha. A keresztyén gyülekezetből el kell tűnniök a maguk kegyes cselekedeteivel eltelteknek, és az azokkal hivalkodóknak. A farizeizmusnak, a cselekedetek keresztyéniségének éppúgy meg kell semmisülnie, mint a világ szerinti előkelő állapotra való hivatkozásnak.

30. **“Tőle vagytok pedig ti Krisztus Jézusban”**. Úgy is mint ellentétet kifejező, úgy is mint magyarázó szócska: a **“pedig”** (de) azt emeli ki, hogy miért nincs helye a dicsekedésnek. Ha a saját maguk által lerakott fundamentumon állnának a korinthusbeliek, ha keresztyén életükben volna valami, amit saját érdemüknek lehetne betudni, ha a szegénységnek, a nemtelenségnek, az erőtelenségnek önértéke volna Isten szemében, akkor indokolt lenne a dicsekedés. Mivel azonban ilyen és hasonló dolgokról nem lehet szó, azért ki van zárva a dicsekedés. Ami egyáltalán dicséretre méltó a korinthusbelieknél, kizárólag Istenben leli magyarázatát. Más szóval: **“tőle (= Istentől) vagytok ti”**. Egyedül Isten kegyelmi akaratából és az ő elhívó szavából magyarázható, hogy a korinthusiak nem maradtak régi elesett állapotukban, hanem beoltattak az Anyaszentegyházba, s így új életnek a részeseivé lettek.

Az új állapotot szembevetően mutatja, hogy a korinthusiak **“Krisztus Jézusban”** vannak. Beleágyazódtak Krisztus testébe: az ekléziába. Fejük az Úr Jézus Krisztus, éltetőjük az Úr Jézus testének a vérkeringése, igazságuk a Krisztus igazsága, békességük a Krisztus békessége, jövődjük a Krisztus jövődje, gazdagságuk a

Krisztus gazdagsága, és szeretetük a Krisztus szeretete. Egyszóval azt az életet élük, amelyet Krisztus Jézus közösségében egyáltalán élni lehet. Nincs külön saját életük, nincsenek külön saját célkitűzéseik. Életüknek minden gyökérszála Krisztusból táplálkozik. Mindez csak úgy lehetséges, hogy Krisztus **“bölcességül lett nekünk Istentől, és igazságul és szentségül és váltságul”**. A **“nekünk”**, a mi számunkra, a mi érdekünkben kiszélesíti a kört. Krisztust nem szabad bizonyos szűk keretek közé szorítani, például csoportosulások, osztályok részére lefoglalni. Ő valóban mindenki számára (= nekünk = az apostolnak, a korinthusbelieknek és valamennyi gyülekezetnek) lett azzá, amivé lett, hogy mindenki részesüljön az ő javaiban, valakik csak **“Krisztus Jézusban”** vannak.

Négy vonatkozásban adja elénk az apostol, hogy a Krisztus Jézusban való életet milyen páratlan ajándékkal gazdagítja meg Isten. Először Krisztus **“bölcességül lett nekünk”**. A bölcesség itt természetesen Isten bölcsessége (1,21), mellyel a világmindenséget megalkotta, mindeneket szép rendben fenntart és kormányoz, az embert értelemmel ruházza fel, hogy Isten munkáját megértse. Ennek a bölcességnek ismerete hiányzik az emberből, aki saját maga igyekszik megmagyarázni mindazt, amire bűnei miatt nem képes. Krisztus megszüntette az elesett állapotot, a bölcsességnélküliséget, amidőn **“bölcességül”** lett nekünk. A látható és láthatatlan égi testek, az élet csodája, a természet élete, az ember szellemi alkotásai: mind-mind gondolkozóba kellene hogy ejtsék az embert, s egyidejűleg Isten bölcsességének felismerésére és elismerésére készítsék. A bűn miatt azonban hiányzik a képesség. Egyedül Jézus Krisztus oltja mibélünk Isten bölcsességének az ismeretét. Ahol Krisztus lakozik a szívekben, ott Isten bölcsességét tükrözik az óceánok, az erdőrengetegek, a fűszálak, a pompás virágok, a lélek valósága, a gondolkodás folyamata, a természeti törvények, és általában mindaz, amit Isten bölcsessége létrehozott. Krisztus úgy lett **“bölcességül”** nekünk, hogy ezzel a bölcsességgel megajándékozott. A bölcesség ílymódon nem filozófiai fogalom, hanem a Krisztustól nyert új gondolkodás eredménye. **“Bölcsessége”** van annak, akinek Krisztusa van, mert Krisztus képessé teszi arra, hogy Isten akarata szerint szemlélje a világot és önmagát, a múltat és a jövőndőt. Egyszerre megszűnik az önmaga bölcsességére támaszkodó ember, s helyébe lép a Krisztus vezetése alatt járó hívő, akinek minden bölcsessége Krisztus.

Másodszor Krisztus **“igazságosságul”** lett nekünk. Az **“igazságosság”** (dikajoszüné) az Újszövetségben **“megigazulásnak”** vagy **“megigazíttatásnak”** is fordítható, az adott bibliai vers összefüggése szerint. Az egyes fordítási kifejezések más-más hangsúlyt képviselnek, de érdemileg ugyanazt a belső tartalmat hordozzák. **“Igazságossága”** van, azaz megigazult, megigazított ember, akit Isten igaznak, hamisságnélkülinek, ítéletre érdemtelennek tekint. A farizeusok úgy vélték, hogy a törvény betöltése által nyerhetik el az igazságosságot, vagyis az Istennek tetsző kifogástalan állapotot. A pogány bölcsek és vitázók úgy vélték, hogy nekik kell megtalálniuk a helyes életfolytatás útját, amely megfelel az általuk elképzelt bálvány-isten akaratának. Pál apostol Isten megváltó üzenetét tolmácsolja, amikor azt írja a korinthusbeliekhez, hogy Krisztus **“igazságosságul”** lett nekünk. Más szóval: nekünk nincs olyan igazságunk, igaz beszédünk, cselekedetünk, melyre Isten előtt a magunk javára hivatkozhatnánk. A mi életfolytatásunk nem szerez nekünk igazságosságot, nem tesz igazzá, nem igazít meg Isten orcája előtt. Megigazítottságunknak egyetlen járható útja: ha

Krisztus Jézus nekünk ajándékozza a maga igazságát, amelyet Isten úgy tekint, mintha sajátunk lenne (Heid.k.) Igazságtalanságunk megbocsáttatik Krisztus érdeméért, s ajándékként nyerjük az Úr Jézus igazságát. Ezt jelenti, hogy Krisztus "igazságosságu" lett nekünk. Mindenki számára nyitva áll a megigazulás útja, de csak Krisztus által.

Harmadszor Krisztus "**szentségül**" lett nekünk. A "szentség" (hágiászmosz) a szent élet eredménye: makulátlanság, tisztaság, kifogástalanság, hibátlanság. Szentsége van annak, akinek nincs bűne. Ilyen embert - mondani sem kell - az Ige nem ismer, sem az un. "szenteket", sem másokat. Isten előtt azonban tökéletes "szentség" nélkül senki sem állhat meg. Hiábavaló a "szentek segítségül hívása", amiként hiábavaló bármely szentnek nevezett életfolytatás. A keresztyén ember megszentelődésének, szentségre jutásának egyetlen lehetséges útja Krisztus elfogadása, aki "**szentségül lett nekünk**". Ő azért lett testté, hogy a maga tökéletes szentségét odaajándékozza a benne hívőknek. Nincs saját szentségünk, de van Krisztustól nyert szentségünk, mivel Isten úgy tekint reánk, mintha makulátlanak, fogyatkozás nélküliek volnánk. Ha van megszentelődés a keresztyén életben - aminthogy tényleg van -, úgy az nem egyéb, mint Krisztus szentségének egyre engedelmesebb elfogadása és az ezzel járó gyümölcstermés. Eközben minden körülmények között igaz marad, hogy nem a gyümölcstermésből származik a szentség, hanem a szentségből (= Krisztus nekünk adott szentségéből) a gyümölcstermés.

Negyedszer Krisztus "**váltáságu**" lett nekünk. A "váltás" (ápolütrószisz) fogalomköre szempontjából annyira eligazító az ifj. Varga Zs. idevágó tanulmánya, hogy szó szerint közlünk belőle néhány részletet: "A megváltás... gazdag képanyaga a rabszolgaság mozzanataiból és főképp annak a felszabadításra vonatkozó részéből van véve. Amit a mai ember a papirusok és feliratok bizonyága nélkül olyan nehezen értene meg, az ott gyökerezik kifejező képzetanyagával a nép életében, a rabszolga-felszabadítási eljárás ismeretében. Aki hallotta vagy olvasta, azonnal ráismert benne a saját sorsa jobbrafordulására, lelki élete megváltására. Nem kellett hozzá semmi magyarázat, tisztában volt mindennek az értelmével. Ez magyarázza meg, hogy miért fogadták a szegény emberek, az elkínzott lelkek, a rabszolgák olyan lelkesedéssel az enagéliumot, és találkozunk velük oly tömegesen a páli gyülekezetek hívei sorában. Természetesen Pál kiterjeszti a megváltás fogalomkörét, és... mindennemű rabszolgaságtól való felszabadulásra, kiváltásra vonatkoztatja... Az ember lehet rabszolgája a bűnnek, a törvénynek, a bálványoknak, az embereknek és a halálnak is... A különböző rabszolgaságokból Krisztus által jön a váltás (ápolütrószisz)... a szabaddá vásárolás, az árért való megváltás... A felszabadításnak különösen az a módja hatott az apostolra, mely a rabszolga sacralis szabadonbocsátását tartalmazta. Ez abból állott, hogy a rabszolgatartó úr megjelent rabszolgájával valamelyik isten templomában, és ott megkapván a templom kasszájából az eladási összeget, átadta a szolgát az isten tulajdonába. Az eladási árat a rabszolga takarította meg előzetesen, és fizette be a templomi pénztárba. Az eladással a rabszolga isten birtoka lett, de többé nem szolga, hanem védenc, urával szemben pedig visszanyerte teljes szabadságát. Erről az ünnepélyes aktusról tanúk jelenlétében jegyzőkönyvet vettek fel, melyet gyakran kőbe vésvé is megörökítettek... Az élő jog gondoskodott róla, hogy a szabaddá lett szolga ne jusson ismételt rabszolgaságba... Ez annál kevésbé volt

kívánatos állapot, mert az illető szabados az érte Krisztus által lefizetett ár ellenében a Krisztus rabszolgája... lett. De ez a szolgaság egyúttal szabadság is, és a Krisztus szolgája az Úr felszabadította.... A rabszolga-felszabadításért lefizetett összeg neve a feliratokban: lütron = váltságpénz volt. A Krisztus által lefizetett váltságdíj az ő halála, áldozata, vére..." (118-120).

A fentiek pontosan megvilágítják, hogy mit jelent: Krisztus **"váltságul"** lett nekünk. Ő vitte véghez a szolgaságból való kiváltásunkat a kereszt áldozata által. A hívő számára nem kisebb jelentőségű a Krisztus váltsága, mint a rabszolga számára a rabságból való szabadulás.

31. **"Hogy amint meg van írva: Aki dicsekedik, az Úrban dicsekedjék"**. Az előző (30.) vers után nyilvánvaló, hogy a keresztyén élet a maga teljességében Krisztusnak köszönhet mindent: a bölcsességet, az igazságosságot, a szentséget és a váltságot. Ilyen helyzetben pedig szükségképpen következik, **"hogy - a keresztyén embernél mindennek úgy kell történnie -, amint meg van írva"** Jeremiás prófétánál (9, 23-25): "Aki dicsekedik, az Úrban dicsekedjék". "Ne dicsekedjék a bölcs az ő bölcsességével, az erős se dicsekedjék erejével, a gazdag se dicsekedjék gazdagságával, hanem azzal dicsekedjék... hogy én vagyok az Úr, aki kegyelmet, ítéletet és igazságot gyakorlok a földön, mert ezekben telik kedvem". Van helye tehát a dicsekedésnek, de ez a dicsekedés az Úrnak a dicsérete. Valamit csak kaptam, az Urat magasztalom érte. Önmagamnak semmit sem tulajdonítok, hanem Krisztusban való új életemet mindenestől ajándéknak veszem. Sem nemes, sem nemtelen származásom, sem gazdagságom, sem szegénységem, sem semmi más nem képezheti dicsekedésem tárgyát. Bárki lettem légyen, Istentől vagyok az, akivé lettem a Krisztus Jézus közösségében. Egyszóval az ekléziában nincs helye annak, hogy az Úrnak járó dicséretet akár saját személyemre, akár másokra - bárkik legyenek, pl. Péter, Apollós, Pál - átruházzam.

2, 1-5: CSAK A KRISZTUS KERESZTJE

(1) Én is, amikor hozzátok mentem, atyámfiai, nem úgy mentem, mint aki kiváló ékesszólással, avagy bölcsességgel hirdette nektek Isten bizonyágtételét. (2) Mert - úgy - végeztem, hogy ne tudjak egyébről köztetek, csak Jézus Krisztusról, és pedig mint megfeszítettéről. (3) És én erőtelenséggel és félelemmel és nagy rettegéssel voltam közöttetek, (4) és az én beszédem és az én prédikálásom nem - történt - bölcsességnek hitető beszédével, hanem léleknek és erőnek a megbizonyítása által, (5) hogy a ti hitek ne nyugodjék emberek bölcsességén, hanem Istennek hatalmán.

Ez a szakasz egyenes folytatása az előzőnek (1, 12-25; 1, 26-31). Itt is minden fény Istenre esik, csupán azzal a különbséggel, hogy a fény visszatükrözője most nem a gyülekezet, hanem az apostol személyes munkája.

1. **“Én is, amikor hozzátok mentem, atyámfiai...”** Nemcsak a gyülekezeti tagok nem rendelkeznek semmivel (bölcsesség, hatalom, előkelőség), amivel dicsekedhetnének (1, 26-31), hanem “én is” azok közé tartozom, mondja az apostol, akik csak az Úrban dicsekednek. Pál beletagolja magát az Isten dicsősége előtt alázatosan meghajló hívők közösségébe. Amit másoknak hirdet, abban ő sem kivétel. Ő is (= “én is”) Isten dicsőségét zengi osztatlan szívvel, az eklésia élő tagjai között, egész munkája által. Ebben a versben életének és munkájának egy meghatározott szakaszára utal, hogy azáltal tegyen vallást. Emlékeztet arra az időre, amikor első ízben érkezett Korinthusba: **“amikor hozzátok mentem, atyámfiai”**.

Athénből vezetett az útja a nagy kereskedelmi városba (Csel. 18, 1-17). Nyilvánvalóan azért ment, hogy Krisztus parancsára seregyűjtést végezzen az erkölcseiről híres világvárosban. Minden oka meg lett volna arra, hogy az evangéliumtól idegen korinthusbeliek között előbb emberi mesterkedéssel igyekezzék felhívni a figyelmet önmagára és az általa képviselt ügyre, s így mintegy csalogatással keressen “kapcsoló pontot” munkája számára. Az akkori világban elsőrendű jelentősége volt például a szónoklásnak. Mi sem természetesebb, mint szónoki fogásokkal hatni a szívekre. Ezáltal tekintélyt és dicsőséget szerezhetett volna magának, és az ékesszólás hatalmával ígéretesebb eredményre számíthatott volna. Tehát a szónoklás művészete állott volna a középpontban, mintegy a “próbaprédikációk” jellegével, hogy annak dicsfénye alatt meghúzódjék az evangélium ügye mindaddig, amíg az emberek meggyőzése sikerül. Ilyen magatartás természetesen csak úgy lehetséges, hogy valaki nem bízik Isten Igéjének a hódító erejében, s emiatt akár szónoklással, akár gazdagok, előkelők, bölcsek (1,26) támogatásának az igénybevételével igyekszik megalapozni az igehirdetés sikerét. Ez a munkamódszer teljesen idegen tőle. Amint maga mondja: **“nem úgy mentem, mint aki kiváló ékesszólással avagy bölcsességgel hirdetem néktek Isten bizonyágtételét”**.

“Isten bizonyágtétele” (mártúrium tú theú - gen. subj.) ugyanannyi, mint Istennek önmagáról szóló tanúságtétele, beszéde, kijelentése, evangéliuma. A cselekvő alany (gen. subj.) maga Isten. Az elküldött apostolnak tisztában kell lennie, hogy Isten Igéjének az ügye mellett maga Isten kezeskedik, tanúskodik. Neki hatalma van arra, hogy beszédének igazságát a szívekben megerősítse. Embereknek tanúkra, hites bizonyágtevőkre van szükségük, ha igazságukat elfogadható módon bizonyítani akarják. Istennek nincs szüksége semmiféle külső erősítő eszközre. Ő saját maga

tesz bizonyyságot tulajdon beszédéről. Az apostolokat és prédikátorokat mindössze avégből választja el a szolgálatra, hogy "hirdessék", kikiáltásák, közhírré tegyék az önmagáért kezeskedő Isten bizonyyságtételét (kérüszó = hirdetek).

A hirdetésben a hírnök tevékenysége domborodik ki. Ilyen hírnökök voltak a külföldi követek, vagy a sztoikus filozófusok, akik utcákon és tereken hirdették tanait. Ugyanilyen hírnöki tevékenységet végeztek a győztes uralkodó érkezését kijelentő küldöncök. "Amiképpen a király kocsija előtt szalad a héraold, és jelenti az uralkodó érkezését, ugyanúgy megy a prédikátor a világba, és kiáltja: készüljete, mert Isten országa egészen közel van" (Kittel-szótár). A hirdetés történhetik utcákon - tereken, de igazi otthona a zsinagóga. A hirdető nem azzal van elfoglalva, hogy milyen igényű környezetbe megy (falú, város, földműves, gyári munkás, stb.) hanem mindenestől küldő Urán csüng. Csak azt mondja, amire parancsot nyert, de azt hűséggel közhírré teszi, kihirdeti. Jelen esetben a hirdetés tárgya "Isten bizonyyságtétele".

A hirdetésnek nincsenek emberi mankói, amelyek nélkül mintegy meddő vállalkozás volna a szolgálat. Az apostol ezt így fejezi ki: nem "**kiváló ékesszólással avagy bölcsességgel**" végeztem munkámat. Fenntartás nélküli tiltakozással van dolgunk bármely prédikatori műfogás ellen. A "gyönyörködteve" prédikálás fölöttébb idegenül hangzik, akárcsak a "szónoklattan" egyéb jóhiszemű tanácsai. Ez nem azt jelenti, hogy nincsen helyük és jelentőségük az ékesen szóló hírnököknek, hiszen Isten az ékesszólást is felhasználhatja. De mindenképp jelenti azt, hogy az igehirdetés kezesége, sikerének biztosítója sohasem lehet valamely szónoki művészet. Aki úgy véli, hogy virágos szavakkal, megható történetekkel, érzelmeket felkorbácsoló témákkal, hanghordozással és hasonlókcal nyeri meg a hallgatókat, az még nem találkozott "Isten bizonyyságtételével", amelynek - ismételjük - a hathatóságát egyedül maga az Úr biztosíthatja. Az "**ékesszólás**", vagyis a "**beszéd kiválósága**" (hüperokhé = kiválóság, jelesség, mértékfelettség, kitűnőség) nevezhető szép ruhának, tisztességes edénynek, de sohasem lehet a hűséges idehirdetés ismérve vagy épp a hathatóság kezesége. Ugyanez mondható az emberi "**bölcsességről**". Bölcsen prédikál - a vers szellemében - az, aki pl. gondosan vigyáz, hogy a korabeli gondolkozással ne jusson ellentétbe. Ha az időszerű filozófiáknak nem tetszik a csodahit, akkor a bölcs prédikátor valamiképpen elkerüli a csodákkal járó idegenséget; ha a koreszme a szegényeknek kedvez, akkor a "bölcs" prédikátor a gazdagok ellen szól, s a szegénységnek önértéket tulajdonít; ha a természettudomány a fejlődést tanítja, akkor a "bölcs" prédikátor kerüli a fejlődés-ellenes bibliai részeket. A bölcsesség a kiegyenlítő kísérleteknek a mezeje. Lényeges, hogy minden korban arra kell rámutatnia az egészséges exegézisnek, ami éppen a maga idejében jelenti a "bölcsességgel", ti. az emberi bölcsességgel való állást.

2. "**Mert úgy végeztem, hogy ne tudjak egyébről köztetek, csak Jézus Krisztusról, és pedig mint megfeszítettéről**". Az igehirdetőben kell lennie egy szilárd elhatározásnak, végzésnek, döntésnek. Ezt a szilárd eltökéltséget juttatja szóhoz az "**úgy végeztem**" (= elvégeztem = ekrina - aor.). Amikor Korinthusba ment Pál (2,1), "elvégzett" magában egy bizonyos dolgot. Ilyen változhatatlan végzésnek kell végbemennie az igehirdetőben, valahányszor gyülekezetbe megy, szószékre lép, vagy más helyen nyitja szólásra ajkát. A végzés abban áll, hogy "**ne tudjak egyébről köztetek, csak Jézus Krisztusról**". Az igehirdetés egyetlen tárgya, kizárólagos tartalma "**Jézus**

Krisztus". Bármiről szóljon a prédikáció, mindig órála tesz bizonyosságot. A szabadulás a Jézus szabadítása, a szeretet a Jézus szeretete, az igazság a Jézus igazsága, a békeség a Jézus tanítása szerinti békeség, az életfolytatás a maga sokféleségében a Jézus nyomában való járás, a hit a Jézus Krisztusban való hit, a Lélek az Úr Jézus Lelke és az általa újjáteremtett lélek Tehát nem az a döntő, hogy minduntalan a "Jézus Krisztus" szavakat ismételjük, hanem az, hogy bizonyoságtételünkben az apostolok példájára Jézus Krisztust hirdessük a gyülekezetben, a családokban, a magánbeszélgetésekben és az igehirdetésnek minden alkalmával. Ezen felül semmi "egyéből" nem szabad tudni. Krisztusban benne van az igehirdetés tartalmának egész teljessége. Az igehirdetésben nem lehet szó egy más megváltóról, amiként az igehirdetés nem alakulhat át kultúrkérdések szócsövévé, gazdasági eszmék terjesztőjévé, társadalmi problémák boncolgatójává, tudományok népszerűsítőjévé és hasonlókká.

Hogy a kibúvónak egerútja se maradjon, az apostol hozzáteszi: **"és pedig mint megfeszítettéről"**. Az igehirdetés tehát nem szólhat egy akármilyen "Jézus Krisztusról", akit emberi kíváncsalmak szerint alakíthat a prédikátor, hol népvezérnek, hol nemes embernek, hol forradalmárnak, hol filozófusnak, hol fél-istennek, hol erkölcs-szabónak, hol elhunyt nagyságnak, hol valami egyébként, korok és divatok ízléséhez képest. **"Jézus Krisztus"** csak egy van, aki megfeszítettett, vagy még hübb fordítással: **keresztre feszítettett** (esztáürömenon - perf. part. pass., aki egyszer megfeszítettett, és mint ilyen örökkön örökké megmarad az állandó jelenben). A kereszten kiöntött vér által megvásárolt, kiszabadított (Jézus = Szabadító) a bűn rabságából; a kereszten mutatta meg, hogy ő az én felkent főpapom, aki önmagát áldozta fel örök életemért (Krisztus = Felkent); ő az én felkent királyom, aki királyi hatalmával a kereszten legyőzi a Sátán halálos erejét; a kereszten mutatta meg, hogy ő a prófétai jövendölések beteljesítője, a tökéletes szeretet. Jézus Krisztus útja a kereszt mélységébe vezet, és a kereszt mélységéből a feltámadásnak, a mennybemenetelnek és Szentlélek ajándékának a magasságába. Jézus Krisztus a golgothai keresztből érthető meg. Ha máshonnan akarnánk megérteni, úgy bezárulna a hit ismeretének az ajtaja.

3. **"És én erőtelenséggel és félelemmel és nagy rettegéssel voltam közöttetek"**. Ez az apostoli szó semmiképp nem nevezhető öntetszelgő dicsekedésnek. Épp ellenkezőleg: a magát megalázó, emberi erőire támaszkodni nem tudó és nem akaró lélek tükröződik belőle. Elsősorban "erőtelennek" (ászthenejá = erőtelenség, gyönge-ség, betegség) érezte magát az apostol Korinthusban. Nem mintha betegség emésztette volna, - jóllehet beteg volt - (2Kor. 12,7), vagy más emberekhez viszonyulva szellemileg és lelkileg gyöngének érezte volna magát. Nem, hanem erőtelennek látta magát ahhoz a felelősségteljes szolgálathoz viszonyulva, amelyet Isten rábízott a korinthusiak között. Alázatos szíve úgy mutatta, hogy nagyobb a feladat, mint az ő ereje. Nincs olyan írásmagyarázó kongeniálítás, mely maradék nélkül vissza tudná adni az **"erőtelen-ség"** minden tartalmi vonását és árnyalatát, úgyszintén a hozzákapcsolódó történelmi helyzetet. Mindössze tapogatózunk. Érdemileg azonban mégis biztosan tudjuk, hogy az "erőtelen-ség" az emberi képességek feladása. Az apostol nem azzal az öntudattal járt Korinthus utcáin és házaiban, hogy képességeivel "megmisszionálja" az egész várost, vagy hogy lelkének meggyőző erejével sikeresen fogja "evangelizálni" a feslett erkölcsű polgárokat. Képességek helyett képtelenséget -, tetszelgő lelki erő helyett az erő kicsinységét, erőtelenségét vette észre önmagában.

Az "erőtelenység" mellett **"félelem"** (fobosz) honolt a szívében. Nem csoda, hiszen a zsidók ellenszegültek és káromlást szóltak (Csel. 18, 6); a zsinagógából távoznia kellett (Csel. 18,7), később törvényszék elé állították (Csel. 18,12). Félelme nem azonos a szorongó ijedtséggel, melyben tehetetlenül vergődik az ember a gyávaság miatt. Ezzel a félelemmel nincs rokonsága a félelmének. Nem az ellenszegülőktől félt, sem azért, hogy vajon mi lesz most, amikor a zsinagógában (templomban) való összegyülekezés természetes lehetősége elesett. Úgyszintén nem félt a törvényszéki ítélettől és hasonlóktól. **"Félelme"** nem az iskolai vallástanítás nehézségei miatti félelem, nem az üldözéstől, az anyagi próbáktól való félelem, sem a "lelkési előjogok" elvesztése miatti félelem. Ilyen félelem egyszerűen hiányzott belőle. De "félelemmel" járt Korinthusban a szónak egészen más jelentése szerint. Félt attól, hogy erőtelensége miatt nem képes megfelelni a reá bízott küldetésnek; félt attól, hogy Isten mértéke alatt nem állhatja meg a helyét. Így félni csak az tud, aki személyes felelősséget hordoz az Úr színe előtt. Erre a félelemre vette a mennyei választ: "Ne félj, hanem szólj és ne hallgass, mert én veled vagyok" (Csel. 18, 9-10).

A **"rettegés"** (tromosz) erősebb kifejezés, mint a "félelem". Nem hoz új tartalmi elemet, de a félelem tartalmát aláhúzza, felfokozza a belső megrendültség állapotáig. Az Újszövetségben, a Mk. 16, 8-at kivéve, minden esetben a "félelemmel" együtt található. Ez a formai szempont is arra késztet, hogy ne keressünk benne külön tartalmat, hanem csak fokozást, ti. a félelem fokozását. Az apostol egész súlyában látta a hivatását, s tisztában volt a nehézségekkel. A hivatás nagyságához képest teljes felelősséggel járt, s minden idegszálával azon csüngött, hogy valamiképpen megfeleljen küldetésének. Az "erőtelenység", a "félelem" és a "rettegés" ennek a felelősségnek a kifejezője. Így viszonyult Isten orcája előtti önvizsgálatban a korinthusbeliekhez, azaz **így volt közöttük** (prosz hümász = közöttetek; grammatikailag helyénvaló a "mentem hozzátok" vagy a "voltam irántatok" - Kecskeméthy - is, de a vers szelleme inkább a "voltam közöttetek" nyelvi lehetőség mellett dönt).

4. **"És az én beszédem és az én prédikálásom nem - történt - bölcsességnek hitető szavaival"**. A "beszéd" és "prédikálás" ugyanazon evangéliumi szolgálatra emlékeztet, de a gazdag tartalomnak más-más vetületében. A **"beszéd"** (logosz) az egyszerű, a természetes gondolat kifejezésnek az eszköze. Idegen tőle az ékesszólás (2,1) és a mesterkéltség. Az igehirdetés mindig a természetes beszédnek a hangján szól, ahogyan legmegfelelőbb módon közölni lehet a gondolatokat. Nem véletlen, hogy a Szentírásban az igehirdetés kifejezésére leggyakrabban a "beszéd", "szólani", "mondani" szavak használatosak. A "prédikálásban" (kérügma = prédikálás, igehirdetés, kérügma) az jut szóhoz, hogy a beszélő a hírnöki küldetésben jár; amit mond: nem önmagától mondja, hanem küldőjének a parancsára és parancsa szerint. Tehát a köztársaság domborodik ki benne, valamint az az igény, hogy a prédikálás (prédikáció) a küldő Úr akaratának a közvetítője. A latin eredetű szó (prae-dico = előre-mondok) hűen adja vissza a tulajdonképpeni értelmet, hogy ti. a prédikátor Isten orcája előtt jár, elő-adja, elő-mondja Isten üzenetét. Következésképpen itt a prédikálás nem jövődő dolgoknak az előremondása (bár ez is lehet), hanem Isten elhangzott beszédének az előadása.

Magától érthető, hogy az ilyen "beszéd" és "prédikálás" nem folyamodik **"emberi bölcsességnek hitető szavaihoz"**. A "bölcsességgel" már előbb találkoztunk (2,1). Most az a lényeges, hogy a prédikálás annyira kötött beszéd (= kérügma), hogy

benne semmiféle idegen elem nem foglalhat helyet. A prédikáló nem helyezkedik arra az álláspontra, hogy műfogásokkal, hatáskeltéssel, azaz **“hitető szavakkal”** nyerje meg a hallgatókat. Ilyen eljárás illetlen a hirdetett Ige méltóságához. Bebizonyítás helyett bizonyágtételre, erőlködő rábeszélés helyett beszélésre, hitetés helyett hitvallásra van szükség. Az ilyen beszéd a **“léleknek és erőnek a megbizonyítása által”** történik. A prédikátor úgy beszél, hogy igehirdetése bizonyság legyen, azaz **“megbizonyítása”** (ápoleiksizsz) annak, hogy Szentlélek vette hatalmába a “lelkét”. A **“lélek”** - itt - az Isten Lelkétől telített-, az újjászületett hívő “lélek”. Az igazi prédikálásból rá lehet és rá kell ismerni arra, hogy a szóló “lelke” Szentlélek vezetése alatt áll. Az **“erőt”** kifejező görög szót (dünámisz) máshol (1,24; 2,25) hatalomnak fordítjuk, ami azonban nem következetlenség, hanem a vers szelleméből adódó szükségszerűség, akárcsak a “Szentlélek” helyett a “Lélek”. Itt ugyanis az “erő” Isten hatalmának a megnyilvánulása az igehirdetésben. **“Erővel”** szól a prédikátor, ha szavainak a fundamentuma Istennek a hatalma; ha nem önnön erejére támaszkodik, hanem Istén hatalmára. Az ilyen erő szükségképp érezhető a prédikálásban. Mindenesetre Pál úgy prédikált, mint aki abban volt erős, hogy felmutatta Istennek a hatalmát. Hogy aztán az “erő” megbizonyítása csodákat vont maga után, vagy más megnyilvánulásai voltak, az nem tartozik ennek a versnek a magyarázatához. Lényeges, hogy nem emberi erőre, hanem Isten hatalmára támaszkodott az apostoli prédikálás.

5. **“Hogy a ti hitetek ne nyugodjék emberek bölcsességén, hanem Istennek hatalmán”**. Szó szerint: “Hogy a ti hitetek ne legyen emberek bölcsessége által, hanem Istennek hatalma által.” Az **“által”** prepozíció itt arra az alapra, szülőokra utal, amely beindítja és hordozza, megtartja a hitet. Ha “kiváló ékesszólással és bölcsességgel” (2,1) igyekezett volna megnyerni a korinthusbelieket, úgy **“emberek bölcsessége”**, azaz emberi bölcsesség lenne a hit beindítója. Így a hitben nem volna szilárdság, mert mihelyest továbbmegy az ékesen szóló prédikátor, nyomban megszűnik a tartó oszlop. Példák tanúskodnak az egyház múltjában és jelenében arról, hogy amikor az emberi bölcsességhez kapcsolódik a hit, mindjárt összezsugorodik vagy épp eltűnik a “bölcsesség” eltűnésével együtt. Istennek ugyan arra is van lehetősége, hogy ezt az utat felhasználja, de ez kizárólag az ő (= Isten) lehetősége. Az igazi hit **“Istennek a hatalmán”** nyugszik. Ez azt jelenti, hogy a hívő a prédikálásban minden emberit (ékesszólás, bölcsesség) mellékesnek tekint, s kizárólag azt az egyet látja döntőnek, hogy Isten legyőzhetetlen erővel, hatalmasan beleszólt az életébe. Olyan ellenállhatatlan hatalommal mutatta meg hitetlenségének a mélységét, és szabadulásának a magasságát, hogy nem maradt más hátra, mint igent mondani és elfogadni a felkínált üdvösséget. A kemény szív megpuhul, a büszke térdek meghajolnak, az engedetlenből engedelmes lesz, s aki eddig elzárkózott az Úr akarata elől, most boldogan vállalja Isten megváltó akaratát a maga személyes életében.

Mindez pedig “Isten hatalmának” a minden gátat legyőző műve. A **“hit”** nem kérkedhetik és nem hivatkozhat saját teljesítményeire, sem másoknak (igehirdetőknak) a bölcsességére. Lényege szerint nem egyéb, mint Isten hatalmának az elfogadása, a felkínált életnek, bűnbocsátnak, békességnek, szabadításnak a megragadása. Nem hit által ragadom meg Isten hatalmát, hanem Isten hatalma által lesz hitem, s hit által új életem, melyben aztán erős fundamentumon állok, lévén a fundamentum, a tartó oszlop egyedül **“Istennek - változhatatlan - hatalma”**.

2, 6-9: ISTEN BÖLCSESSÉGE

(6) Bölcsességet szólnak pedig a tökéletesek között, ámde nem ennek a világnak-, sem e világ veszendő fejedelmeinek a bölcsességét, (7) hanem Istennek titkon való bölcsességét szólnak, azt az elrejtettet, melyet elrendelt Isten öröktől fogva a mi dicsőségünkre; (8) melyet e világ fejedelmei közül senki sem ismert; mert ha megismerték volna, nem feszítették volna meg a dicsőség Urát; (9) hanem amint meg van írva: Amiket szem nem látott, és fül nem hallott, és embernek szíve meg nem gondolt, amiket Isten elkészített az Őt szeretőknek.

6. A **“pedig”** (de) szócska nyomatékosítja a bölcsességet. Mintegy ezt fejezi ki az apostol: tudjátok meg, hogy igazán, valóban (= pedig) bölcsességet szólnak, mivel van egy olyan bölcsesség, amely reánk bízott.

Erről a **“bölcsességről”** először azt kell tudniuk az olvasóknak, hogy mivel nem szabad összetéveszteniök. Nevezetesen: ez a bölcsesség **“nem ennek a világnak”** a bölcsessége. Megmaradtunk ugyan a Károli-szöveg **“világ”** kifejezése mellett, de azzal a megjegyzéssel, hogy a **“világ”** (ájón) itt az idői elemet domborítja ki. Tehát nem olyan **“bölcsességről”** van szó, mely a mindenkori időben, vagyis az állandó emberi mostban jön létre. A mostani idő (= ez a világ) az eljövendőnek, Isten eljövendő országának az ellentéte. Jellemzője, hogy bűn alá van rekesztve és mindenestől fogva véges. Ami ehhez a **“világhoz”** (ájónhoz) tartozik, szükségképpen osztozik a bűnben és a végességben, a múlandóságban. Nem képez kivételt maga az emberi kifinomult **“bölcsesség”** sem. Az előttünk fekvő versben **“nem ennek a világnak”** (ájónnak) a bölcsességéről van szó, sem **“e világ veszendő fejedelmeinek a bölcsességéről”**. Érdemileg nincs különbség a **“világ bölcsessége”** és a **“világ fejedelmeinek”** a bölcsessége között. A kétféle kifejezés inkább két oldalról való megvilágítása ugyanannak a dolognak. Míg a **“világ bölcsessége”** általános kifejezés, amelybe belefér pl. a filozófusok bölcsessége éppúgy mint a pogány vallásoké, vagy a keresztyén (?) vallástörténeti iskoláké, addig a **“világ veszendő fejedelmeinek a bölcsessége”** egy meghatározott szűkebb körre vonatkozik. A **“világ fejedelmei”** Pálnál tulajdonképp démonikus láthatatlan lények (Ef. 6,12), amelyek a Sátán főisége alatt állanak. Ezek tartják megszállva a gonosz királyokat, a kegyetlen uralkodókat, amilyen volt pl. Heródes, a római császárok és azok helytartói. Az Újszövetségben bőséggel találunk példákat arról, hogy a gonosz szellemek (démonok) miként hajtják uralmuk alá az embert, főpapoktól kezdve, és a világi fejedelmeken bevégezve. Igénk összefüggésében ilyen démonoktól megszállott hatalmasságokra kell gondolnunk, amilyenek voltak a Jézust halálra adó zsidók, az üldözéseket végrehajtó római fejedelmek, stb. A Szentírás számol valóságukkal, az apostoli levelek éppúgy mint az evangéliumok. Az **“ájónhoz”** tartoznak és uralkodási lehetőségük éppoly időhöz kötött, mint a bűn alá rekesztett **“világé”**. Ezért mondja róluk az apostol, hogy **“veszendők”**. Krisztus eljövendő országában nem lesz maradásuk, amiként elveszítik hatalmukat a hívő ember felett is. Krisztus gyermekeinek lelke felett nincs uralmi lehetőségük, mert belőlük Krisztus kiűzi a gonosz lelkeket.

Tehát egy az ajóntól függetlenül álló, azzal össze nem elegíthető bölcsességet **“szólnak a tökéletesek között”**. Az apostol nem egyedül szól: a prédikátorokkal, az evangéliumhirdetőkkel együtt végzi a **“bölcsesség”** szolgálatát. Lemondanak arról,

hogy kultúrát terjesszenek, tudomány-népszerűsítést végezzenek, gazdasági és társadalmi ismereteket közöljenek, a kor fontos eszméit hirdessék a szószerűről, amint ez gyakran történt pl. a múlt században. Mindezek és hasonló helyett **“bölcsest”** szólnak a **“tökéletesek között”**.

A tökéletesek közötti prédikálás nem értelmezhető úgy, mintha az igehirdetők csak a hívők között szolgálnának, gondosan kerülve mások társaságát; sem úgy, mintha kétféle prédikáció létezne: egyik Isten bölcsestének a prédikálása a tökéletesek között, s a másik egy más bölcsestnek a prédikálása az ún. tökéletesek között. A prédikátorok mind hívőknek, mind hitetleneknek, mind zsidóknak és görögöknek ugyanazt az egyetlen **“bölcsest”** szöveg, hogy mindenek Istenhez térjenek. Azonban a nem-hívők számára a **“bölcsest”** prédikálása **“bolondság”** (1,18), míg a **“tökéletesek között”** valóban **“bölcsest”** a szó evangéliumi értelmében. A **“tökéletesek”** (telejosz = tökéletes, nagykorú, érett) itt azok, akik hitben nagykorúak lettek, vagyis megnyílt a szívük Isten bölcsestének a magasságai és mélységei előtt. Egyszóval nem a bűnnélküliség állapotát fejezi ki, hanem azt a valóságot, hogy a hitben nagykorúak hazaérkeztek a szülői házhoz, Jézus Krisztusban újjászülettek. Krisztus kegyelme eltörli tökéletlenségüket, miközben bűneik megbocsáttatnak. Nem önmagukban tökéletesek, hanem tökéletesek azért, mert bűneik ellenére is tökéleteseknek mondja őket Krisztus, mintha soha semmi bűnt nem cselekedtek volna. **“Közöttük”** a hirdetett Ige többé nem bolondság, hanem bölcsest. (Egyes kutatók vallástörténeti analógiával igyekeznek megmagyarázni a **“tökéletesek”** kifejezést. Az analógiát a misztérium-vallásokban keresik, ahol vannak a **“beavatottak”** és a **“kívülállók”**. A magasabb bölcsestben, a titkos mély tudásban csak a beavatottak részesülnek. Ezek a beavatottak lennének a **“tökéletesek”**.)

7. Ez a vers közelebbről meghatározza a **“bölcsest”**. Míg az előző vers azt mutatta, hogy mire nem szabad gondolni a bölcsesttel kapcsolatban, addig most arról értesülünk: mit kell értenünk rajta. Három vonatkozásban áll előttünk a kérdés.

Először a bölcsest **“Istennek titkon való bölcsest”**. Egyedül Istennek a tulajdona. A forrás tehát nála keresendő (2,6). Az a bölcsest, melyről szól az igehirdetés, nem úgy állott elő, hogy hosszú vallástörténeti fejlődés rendjén az ember eljutott a primitív ősvallástól a tökéletesebb (vagy akár legtökéletesebb) keresztyén-ségig. Ebben az esetben nem Istené volna a bölcsest, hanem az emberé. Azonban Istené a bölcsest, azaz tőle származik, az ő akaratát tükrözi mindaz, amit a prédikátorok szólnak. Ez a bölcsest **“titkon való bölcsest”**. Némely nyelvészek úgy látják, hogy a **“titok”** (müstérion) nem a bölcsestre, hanem a **“szólásra”** (lálúmen = szóljuk) vonatkozik. Ehhez képest a fordítás így hangzana: titkon, vagyis titok formájában szóljuk Istennek bölcsestét. (Bl. D. 220:2; Bauer). Bár nyelvi nem emelhető kifogás, az Újszövetség szellemében helyesebbnek látszik a bölcsestre vonatkoztatni a **“titkot”**, és így **“titkon való bölcsesttel”** fordítani. **“Titok”** (misztérium) alatt értendő a **“Istennek titkos gondolatai”,** tervei, rendelkezései, melyek az emberi értelem számára hozzáférhetetlenek (Bauer). Az ember csak úgy szerezhet tudomást róluk, ha előbb maga Isten nyilvánvalóvá teszi, kijelenti. Istennek a bölcsest ilyen **“titkon való”,** emberi erővel megközelíthetetlen, hozzáférhetetlen, megismerhetetlen bölcsest.

Másodszor Isten bölcsest **“elrejtett”** (ápokrüptó = elrejt, itt perf. part. pass.). Nemcsak a régiek elől, hanem most is és mindig el **van** rejtve (praes. perf.) az emberi képességek elől. A sokezeréves fejlődés sem tud többet Isten **“elrejtett”**

bölcsességéről, mint az évezredekkel ezelőtti. Az elrejtettségen nem változtat sem a könyvtárakat kitevő keresztyén irodalomnak a tanulmányozása, sem a finom lelkiség, sem az éleselméjűség, sem semmi más képesség és fáradozás. Az "elrejtett"-ség csak abban az egy esetben szűnik meg, ha maga Isten veszi le a takarót az ő saját bölcsességéről, amint később (10. v.) látni fogjuk.

Harmadszor arra tanít az Ige, hogy a titkon való és elrejtett bölcsességet **"elrendelte Isten öröktől fogva a mi dicsőségünkre"**. Szó szerint: előre elrendelte Isten e világ előtt a mi dicsőségünkre. Tehát Isten bölcsessége nem önmagában álló, önmagáért való, hanem reánk néző, a mi javunkat szolgáló bölcsesség. Isten "öröktől fogva" (az ájónok előtt, a világ előtt), azaz még mielőtt teremtetett volna a világ és benne az ember, úgy határozott, úgy döntött, úgy rendelkezett, vagyis "elrendelte" (proóríszén - aor.), hogy az ő bölcsessége az ember **"dicsőségére"** fog szolgálni. Ebben szemlélhető az ő önzetlen atyai gondoskodása, az ő szerető irgalma. Az ember nem szolgált rá, nem járult hozzá, hogy maga felé fordítsa Isten jóságát. Isten nem az ember érdeméért döntött az ember érdekében, hanem atyai jótetszésből, saját elhatározásából. Elhatározta, hogy a benne hívőket (a tökéleteseket, 2,6) nem hagyja bűneikben, nem engedi át a halálnak, hanem Krisztus érdeméért örök üdvösségben tartja, életben és halálban magához kapcsolja, hogy örökkön örökké vele maradjanak és dicsőségét szemléljék. Ezt jelenti a hívők **"dicsősége"**; más szóval: Isten dicsőségében való részesedésük. Számunkra nehezen fogható föl a **"dicsőség"** (doxá) fogalma, mert mi az elismerést, a hatalmat, a tiszteletet, a nagyrabecsülést és korok ízlése szerint egyebeket tekintünk dicsőségnak. Az Ige azonban nem hagy kétségben afelől, hogy az Isten szerinti dicsőség az, amiben ő részesíti hívő gyermekeit. Ilyen dicsősége mindenkinek lehet, ha megismeri és elfogadja Istennek iránta való bölcsességét. Ha pedig a keresztyének máshol keresik dicsőségüket, úgy gyökeres baj van keresztyénségükkel.

8. **"Melyet e világ fejedelmei közül senki sem ismert..."**. A **"melyet"** (hén) vonatkozó névmás a **"bölcsességhez"** kapcsolódik, nem pedig a **"dicsőséghez"**. Tehát a **"világ fejedelmei"** (l. 2,6 magyarázatát) nem ismerték a bölcsességet. Az ember sohasem volt hajlandó minden további nélkül tudomásul venni, hogy a maga lehetőségei-keretei között nem ismerheti meg Isten bölcsességét. Innen van, hogy közvetítőkhöz folyamodott és folyamodik, nemcsak szellemidézőként és más okkult eljárások művelőjeként, hanem általában mint **"az"** ember, aki az Ige szerint, gonosz szellemeknek, démonoknak (2,6) az uralma alá kerülhet. Ebben a szolgaságban (akár tud róla, akár nem), úgy véli, hogy nincs szüksége **"Isten bölcsességére"**, mert minden bölcsesség vagy már az övé, vagy az övé lesz a fejlődésnek egy későbbi szakaszában. Az apostol határozott nemet mond erre. Az elképzelt lehetőséget lehetetlenségnek minősíti, mivel Isten bölcsességét nemcsak az ember nem ismerte és nem ismeri, hanem ez a bölcsesség ismeretlen a **"világ fejedelmei"** előtt is, akikben (tudva vagy nem tudva) bizakodik az ember. Sem a démonok, sem a bennük bízó emberek nem tudnak semmit Isten bölcsességéből.

"Mert ha megismerték volna, nem feszítették volna meg a dicsőség Urát". Krisztusnak csak az lehet a gyilkosa, aki nem ismeri azt a véghetetlen **"dicsőséget"**, melyben részletetni akarja Isten a benne hívőket (2,7). Ha a Krisztust keresztre feszítőknak tudomásuk lett volna a **"dicsőség Uráról"**, vagyis Jézus Krisztusról, aki

örök életet, örök dicsőséget ajándékoz az őt elfogadóknak, akkor nem szegezték volna keresztre. De mivel keresztre feszítették, ezzel bizonyosságát adták annak, hogy ellenségei az Úrnak, és nem ismerik Isten bölcsességét. Pál nyilvánvalóan azért beszél így, hogy olvasóit hitük épsége céljából elszakítsa a "világ fejedelmeitől", a gonosz szellemektől és mindazoktól, akik szolgálatukba állottak. Isten bölcsessége megismerésének az egyházban nincsenek Isten akaratától függetleníthető vagy épp vele ellentétes útjai.

9. **"Hanem amint meg van írva..."** Az előbbi versekben előadottak egyáltalán nem új dolgok: nem a Pál kitalálása, nem az első század vallásának a tartalma. Az Ige útján nincs vallástörténeti fejlődés. Ellenkezőleg (= **hanem**): minden úgy történt, **"amint meg van írva"**. Az idézet a maga szószerintiségében nem található az Ószövetségben. Ez a körülmény azonban nem zárja ki, hogy az apostol szabadon idézett az Ószövetségből, mégpedig úgy, hogy saját szavaival foglalt egybe több ótestamentumi verset (És. 52,15; 64,3; Jer. 3,16). Fontos, hogy Isten bölcsességének a megismeréséhez nem vezetnek emberi utak, mert meg van írva: **"Amiket szem nem látott, és fül nem hallott, és emberek szíve meg nem gondolt, amiket Isten készített az őt szeretőknek"**. **"Szem"**, **"fül"**, **"szív"**! Ezek az emberi kutatás legfontosabb eszközei.

Nagyító segítségével a "szem" elképzelhetetlen parányok meglátására képes. Ugyanakkor hihetetlen messzeségekbe, mélységekbe és magasságokba tud betekinteni. Látja a betegségek kórokozóit, a távoli égi testeket és sok-sok mindent, amiről fogalma sem lehetett az évezredekkel előtti embernek. Az egyre többet látó **"szem"** azonban ma sem lát többet Isten bölcsességéből, mint a világ teremtése óta bármikor.

Ugyanez vonatkozik a **"fülre"** is, mely hangerősítő és egyebek segítségével csodálatos dolgokra képes. Mondhatni nincsenek ma már távolságok a fül számára. A föld legtávolabbi részén beszélőt, sőt a világűr hangjait is csaknem ugyanabban az időben hallgatja a fül. A fejlődés útja nemcsak nyitva áll, hanem lehetőségei úgyszólván határtalanok. És mindezek ellenére biztos marad, ami meg van írva, hogy Isten bölcsességét semmiféle emberi műszerrel nem hallgathatják ki a fülek.

Végül következik a **"szív"**, a gondolkodás középpontja. Ma talán agyvelőt írna az apostol, vagy egyebet, ami magába foglalja az összes emberi megismerő képességeket. Régi-, és új feltalálások, valamint a tudománynak sok-sok csodája hirdeti, hogy mire képes a "szív". De egyre nem képes soha: Isten bölcsességének a megértésére.

Emberi szemek, fülek és szívek nem ismerhetik meg és nem érthetik meg, **"amiket Isten elkészített az őt szeretőknek"**. Az **"amik"** Isten üdvösségszerző bölcsességének, üdvtervének az alkotó elemei. Minden ide tartozik, amivel Isten öröktől fogva az ember üdvösségét munkálja. Az Ó- és Újszövetségben vannak ezek az **"amik"**. Az Urat "szeretők" bizonyosak afelől, hogy mindezeket érettük cselekedte Isten, azaz megváltásukra "készítette el". Egyszóval minden készen áll. Nem emberek találták ki az Isten bölcsességéről szóló bizonyágtételt, nem emberek eszelték ki a Kijelentést, sem annak akárcsak legkisebb részét, hanem mindeneket Isten készített el az ember számára.

A következő szakaszban arról olvasunk, hogy az elkészített javakban hogyan részesíti övéit az Úr.

2, 10-16: A BÖLCSESSÉGBEN VALÓ RÉSZESEDÉS A SZENTLÉLEK ÁLTAL

(10) Nekünk azonban kijelentette a Lélek által; mert a Lélek mindeneket vizsgál, még Isten mélységeit is. (11) Mert kicsoda tudja az emberek közül az ember dolgait, ha nem az ember lelke, mely őbenne van? Ugyanúgy az Isten dolgait is senki sem tudja, csak Istennek a Lelke. (12) Mi pedig nem a világ lelkét vettük, hanem azt a Lelket, aki Istentől van, hogy megtudjuk azokat, amiket Isten ajándékozott nekünk. (13) Ezeket szolgáljuk is, - de - nem oly beszédekkel, melyekre emberi bölcsesség tanít, hanem amelyekre Szentlélek tanít, lelkiekhez lelkieket szabván. (14) Természeti ember pedig nem foghatja fel Isten Lelkének a dolgait; mert számára bolondság, és nem képes megérteni, mivelhogy lelki megítélés alá esik. (15) De a lelki - ember - mindent megítél, miközben ő senkitől nem ítéltetik meg. (16) Mert kicsoda ismerte meg az Úr értelmét, hogy taníthatná őt? Bennünk pedig a Krisztus értelme van.

10. Az előző versekből kitűnt, hogy Isten bölcsessége emberi képességekkel és erőfeszítésekkel nem közelíthető meg. Most pedig látni fogjuk azt az egyetlen utat, amelyen Isten bölcsessége az emberekhez jut.

“Nekünk azonban kijelentette a Lélek által”. Az **“azonban”** (gár) itt magyarázó jellegű. Igaz, hogy emberi oldalról nem vezet út Isten bölcsességéhez, **“azonban”** (= magyarázatul tudni kell): Isten megcselekedte azt, amire emberek nem képesek, hogy ti. **“nekünk kijelentette”** az ő bölcsességét. **“Kijelenteni”** (ápokáliptó) annyit tesz, mint felszínre hozni azt, ami el van ásva, kitakarni azt, ami le van borítva, nyilvánvalóvá tenni azt, ami rejtve van. Minthogy Isten bölcsessége számunkra olyan mint mélyen elásott, betakart, elrejtett drága kincs, amelyről tudomásunk sem lehet, csak úgy ismerhetjük meg, ha előbb maga Isten kijelenti, hozzáférhetővé teszi. A **“kijelentés”** már megtörtént, de nem általánosságban; nem úgy, hogy saját tetszése szerint bárki bármikor vizsgálhatja a napfényre hozott kincset, s ha tetszik elfogadja, ha pedig nem tetszik, akkor önhatalmúlag visszautasítja; nem, mert Isten **“nekünk”** jelentette ki. A **“nekünk”** ugyanazt teszi, mint előbb (2,6) a **“tökéletesek”**. Tehát Isten kijelentett bölcsességét, a keresztről szóló beszédet, a megváltó üzenetet csak azok értik, akiknek kijelentette **“Lélek által”**. Szentlélek (= Lélek) az, aki látást ad a szemnek, hallást a fülnek, és értelmet a szívnek. Hiába olvassuk a Szentírást, hiába tanulmányozzuk Jézus Krisztus életét, hiába hallgatunk előadásokat és lelkes prédikációkat, mert nem látunk világosságot, nem hallunk mennyei szót, és nem értjük meg a drága kincsnek személyes életünket meggazdagító erejét, ha a Szentlélek láthatatlanul nem költözik szívünkbe, és legyőzhetetlen hatalommal nem győz meg Isten bölcsességének a csodájáról. Innen van, hogy sokan sok mindent tudnak a keresztyén hitről, de mégis idegenül-, vagy épp ellenségesen állanak vele szemben mindaddig, amíg a Szentlélek megvilágosítása folytán le nem hull szemükről a fátyol, és kemény szívük meg nem puhul. Szentlélek mindenesetre szüntelenül munkálkodik. Amiként az üdvözítő evangéliumot kijelentette Pál apostolnak és a korinthusbelieknek, ugyanúgy minden időben elvégzi a kijelentést. Keresztyén gyülekezet ott van, ahol együtt tudják és tudjuk mondani az apostollal: **“nekünk azonban kijelentette a Lélek által”**.

“Mert a Lélek mindeneket vizsgál, még Isten mélységeit is”. A **“Lélek”** nyilvánvalóan az Úr Jézus Lelke, Szentlélek. Más szóval: nem valami ködös fogalom, világ-szellem, világ-erő, hanem élő személy, aki éppúgy cselekszik, amiként cselekedett testben az Úr Jézus. A Lélek nem más, mint Jézus Krisztus láthatatlan jelenléte miközöttünk. Krisztus nemcsak egykor járt a földön, nemcsak egykor tanított, gyógyított, hanem ugyanúgy cselekszik szüntelenül a világ végezetéig velünk maradó Lelke által.

A személyes Szentlélekről (= Lélekről) halljuk, hogy **“mindeneket vizsgál”**. Látja és tudja mindenek legbensőbb rejtékét; minden-tudó és minden-ható. Azért találjuk itt épp a **“vizsgál”** kifejezést, hogy félreérthetetlenül álljon szemünk előtt, miszerint Szentlélek hatásköréből senki és semmi nem vonhatja ki magát. A **“vizsgálás”** **“mindenre”** kiterjed. Vissza lehet ugyan utasítani, de akár az elfogadás, akár a visszautasítás formájában számolni kell vele.

A **“mindenekbe”** beletartoznak **“Isten mélységei”** is. Azzal, hogy külön említi az Ige, nyomatékosan fel akarja hívni a figyelmet arra, hogy a megközelíthetlent, a hozzáférhetetlent jelenti. Úgy viszonylik egyebekhez, mint a tenger színe a fenékhez, vagy az ég a földhöz. Az ember több-kevesebb ismerettel rendelkezik a mindenség látható és láthatatlan elemei és erői tekintetében. Vizsgálja és felhasználja a természeti erőket (víz, szél, stb.), fölfedezi és vizsgálja a betegségek kórokozóit, sőt a mai atom-korszakban a kutatás lehetőségei mondhatni valóban határtalanok. Mindez - és sok egyéb - azonban az Ige értelmében csak a tenger színe. A **“mélység”** ajtaja be van zárva, kérdései alapjában véve ismeretlenek. Ami Isten **“titkos bányájában”** történik, mindaz az ismeretlenség mélységében rejtőzik; Szentlélek épp ezeket a mélységeket vizsgálja, azaz mindenestől ismeri. Isten mélységei a Lélek mélységei.

11. **“Mert kicsoda tudja az emberek közül az ember dolgait, ha nem az ember lelke, amely őbenne van?”** Ez egy hasonlat, mely túltal önmagán. Nem azért írja le Pál, hogy az emberi önismeretről, az élet megfigyelésének lélektanáról beszéljen, hanem azért, hogy elevenebben láttassa a vers második felét, vagyis a hasonlat célját. Hogy mennyi minden játszódik le napról-napra, esztendőről esztendőre egy-egy ember életében, arról igazi tudomása csak az illető személynek lehet. Kívülállók sohasem tudhatják, hogy a nevetés mikor takar keserves sírást, vagy a látszólagos szomorúság gyilkos kárörömet. A hasonlat célja (szkópusa) szerint arról van szó, hogy mindenki maga tudja a saját dolgait. A vers beállításában ehhez nem férhet kétség. **“Ugyanígy az Isten dolgait is senki nem tudja, csak Istennek a Lelke”**. Jól vigyázzunk a hasonlat céljára! Az emberben nem választható el a **“lélek”** a **“testtől”**. Beszélünk ugyan testről és lélekről, de a kettő egyetlen szerves (organikus) egységet képez. Ezt tartja most szem előtt az apostol. Ahogyan nincsen test lélek nélkül, ugyanúgy Szentlélek nélkül sem képzelhető el a lét. Szentlélek nem az első pünkösöd óta létezik, hanem kezdettől fogva; Isten Lelke a teremtés hajnalán a vizek felett lebeg vala (1Móz. 1,2). Nincs olyan őскеzdet, ahol ne lett volna jelen Istennek a Lelke, és nincs olyan jövőendő, ahol nem lenne jelen Istennek a Lelke. Innen érthető, hogy **“Isten dolgait”**, vagyis mindent, amit Isten gondol és cselekszik, amit gondolni és cselekedni fog, egyedül Szentlélek = Istennek a Lelke tudja; rajta kívül **“senki”** más.

12. **“Mi pedig nem a világ lelkét vettük, hanem azt a Lelket, aki Istentől van”.** A többes első számú személyes névmás (= **“mi”**) magában egyesíti mind a korinthusbeli-, mind a többi gyülekezetből való hívőket. Ők azok - igehirdetők és igehallgatók egyaránt -, akik **“nem a világ lelkét”** vették. A **“világ lelke”** a megromlott lélek, úgy, amint számtalan vetületében bennünk él. Ez a lélek a maga természeténél fogva csak a világot ismeri és szereti. Istenről nincs tudomása. Amint Kálvin mondja: tőle nem vezet út Istenhez. Sokféle és ellentétes úton halad a **“világ lelke”**. Távolról sem minősíthető sátáninak. Egyetlen vonatkozásban azonban mindig ugyanaz: a világé, azaz nem Istené. A hívő a megtéréskor **nem** a világ lelkét veszi. Senkit sem tesz keresztyénné az a tény, hogy emberbaráti (filantrop) munkákat végez, amiként az sem, hogy harcol a világbékéért, tanulmányozza a vallások történetét, stb. Nem ritka jelenség, hogy a nem-keresztyének áldozatosabbak pl. a békeharcban, mint a hívők, továbbá műveltebbek és erkölcsösebbek is. Az apostol által használt többes első számba (= **“mi”**) azok tartoznak, akik vették **“azt a Lelket, aki Istentől van”**. Más szóval: akik igennel válaszolnak a kérdésre: **“Vajon vettétek-e a Szentlelket?”** (Csel. 19,2). A Léleknek az az ismérve, hogy nem a világtól van, hanem Istentől. Vevése után (elábomen = vettük, aor.) szükségképpen fordulópont következik a keresztyén ember életében. Nincs szó arról, hogy mikor és hogyan történik a nagy változás; fontos csak az, hogy **“vettük”**, és pedig **“azt a Lelket, mely (= aki) Istentől van”**.

Szentlélek elfogadásából következik **“hogyan meg tudjuk azokat, amiket Isten ajándékozott nekünk”**. A hangsúly a **“hogyan meg tudjuk”** ígére esik. A hiná (= **hogyan**) prepozíció konjunktívussal (perf. conj.) esetenként a parancsoló módot írja körül. Ezért használjuk a **“meg tudhassuk”** helyett a **“meg tudjuk”** fordítást. A Szentlelket azért vettük, hogy egyidejűleg elfogadjuk Istennek a Szentlélek vételéhez kapcsolt parancsát is. Szentlélek vezetése alatt meg kell tudni, meg kell ismerni **“azokat, amiket Isten ajándékozott nekünk”**. Isten ajándéka nem más, mint az ő bölcsességének, az evangéliumnak, a megváltó üzenetnek a kijelentése. Az igehirdetés üzenetei a nyomorúságról, a megváltásról, a háládatosságról; a keresztről és egyebekről, mind-mind az ő kegyelmi (= ingyen való) ajándéka. A tétlenkedő keresztyén élet számára nem marad hely. Folytonosan a mélyre kell evezni, és tudomást szerezni a kegyelem kiadásáról.

13. **“Ezeket szóljuk is”**; szó szerint: amelyeket- ti. a megtudott ajándékokat - szóljuk is. Íme a bizonyoságtétel, a **“szólás”**, a prédikálás, a továbbmondás, az evangéliumhirdetés. A megtelt szívből kiömlik az élet vize. Nem lehet, hogy valaki Szentlelket vegyen, s az elnyert kincset magában elraktározva, önmagának való életet éljen. Jönnie kell a befogadás után a szólásnak. Valóságba öltözik ez a második lépés! Az apostol nem azt mondja, hogy **“szólani fogjuk”**, vagy **“szólani akarjuk”**, **“szólani igyekszünk”**, hanem: már **“szóljuk is”**, mégpedig azt, amit vettünk (= **ezeket**), vagyis nem egyebeket. Egyebeket (tudományt, kultúrát, stb.) mások is szólhatnak, esetleg sokkal jobban, de **“ezeket”** csak azok, akik Istentől vették.

A vers következő része a bizonyoságtétel természetére és formájára vonatkozik: **“nem olyan beszédekkel, melyekre emberi bölcsesség tanít, hanem amelyekre Szentlélek tanít”**. Milyen nagy kérdés: **“hogyan prédikáljunk?!”** és **“mit prédikáljunk?!”** Milyen szavakba öltöztessük a drága kincset? Ezt állandóan kérdezni kell,

de abban a tudatban, hogy a feleletet nem nekünk kell kitalálnunk. Anélkül, hogy a prédikálás mikéntjére vonatkozó feladatok megszűnnének, hallanunk kell egy **“nemet”** és egy **“igent”**. Először: **“nem olyan beszédekkel, melyekre emberi bölcsesség tanít”**. Jelen esetben a “beszéd” tágabb értelműek, mint a “prédikációk”. Ide tartoznak a hitből származó beszélgetések elejtett mondatai, a különböző megnyilatkozások, a templomi és a templomon kívüli bizonyágtételek. Mindenikre nézve irányadó, hogy egyiket sem taníthatja emberi bölcsesség. Az igehirdető nem bizakodhatik sem a szónoklattan szabályaiban, sem egyéniségének lenyűgöző erejében, sem egyebekben. Minden lehetséges eszközzel élni lehet (és talán élni is kell), de abban a tudatban, hogy semmiféle bölcsesség nem kölcsönöz hatalmat a szólásnak.

Másfelől hallanunk kell az “igent” is: **“hanem amelyekre Szentlélek” tanít**. Úgy kell beszélnie az igehirdetőnek, ahogyan Szentlélek tanítja. Ha a Lélek vezetését nem tapasztaljuk, akkor frázissá korcsosodik ajkunkon az apostol szava. Ha azonban bizonyosak vagyunk afelől, hogy Szentlélek igazgatja a prédikátor nyelvét, úgy kibeszélhetetlen erőt kölcsönöz az apostoli szó: a Szentlélek tanít a beszédekre. Eközben nincs szó arról, hogy valami mennyei nyelvezete volna az igehirdetésnek, hanem csak arról, hogy a prédikálás formája tekintetében is fő követelmény az engedelmisség.

A gyakorlatra nézve az apostol nem részletez; csak példaként említi: **“lelkiekhez lelkieket szabván”**. Nyelvtanilag eldöntetlen ennek a mondatrésznek az értelme. Ugyanis a “lelkiekhez” (pneumátikosz) szó lehet akár hímnemű, akár semlegesnemű. Előbbi esetben ún. lelki emberekre kell gondolni, akik Isten Lelkének a vezetése alatt járnak, s ezért nevezhetők pneumatikusoknak. Utóbbi esetben, ha ti. semleges nemet tételezünk fel, úgy lelki dolgokra kell gondolni, vagyis Isten dolgaira, az igehirdetés tartalmára. A **“szabván”** igének hasonlóképp kettős jelentése lehet. Ha a hímnemhez igazodik, úgy valószínűleg ezt jelenti: magyarázni, fejtegetni. Ha viszont a semlegesnemhez igazodik, úgy az egybevetésnek, az összekapcsolásnak, a hozzászabásnak felel meg. Mi abból indulunk ki, hogy az igehirdetés szempontjából a Pál leveleiben nem található egy lelki és egy nem lelki tartalmú beszéd. A prédikálás minden körülmények között a Szentlélek által kijelentett (2,10) bölcsességet szólja, vagy egyébként nem igehirdetés. Hasonló a helyzet a hallgatók oldaláról nézve is. Nincs egy külön lelki beszéd a tévelygő galáciabeliek számára, és egy külön nem-lelki beszéd az érettebb filippibeliek részére. Ennélfogva nem látszik helyesnek a hímnemet részesíteni előnyben, s mintegy így fordítani, illetve a már adott fordítást így értelmezni: lelkieknek (= lelki embereknek) lelkieket (= lelki dolgokat) magyarázván. Ennek szükségképpen ellenpárja: nem-lelkieknek nem-lelkieket magyarázni.

Láttuk, hogy ebben a versben az igehirdetés formájáról van szó, s jelenleg egy példával van dolgunk a forma tekintetében. Minthogy a prédikálás a Szentlélektől származó dolgokról, azaz lelkiekről szól, azért ezekhez a lelki dolgokhoz olyan formákat kell használni, szabni, amelyeket szintén Szentlélek mutat meg. Ha a bűn nyomorúságáról beszél az igehirdetés, akkor nem szabad emberi bölcsességnek engedve, felületes könnyedséggel eljelentékteleníteni az üzenetet; ha a bűnbánatról beszél az igehirdetés, akkor nem szabad valami fölényeskedő hanghordozással élet venni a bűnbánat komolyságának; ha a pártoskodás elleni intelemről hangzik a beszéd, akkor nem szabad eltompítani a belső tartalmat egy alkalmatlan, megalkuvó

beszédmodorral, stb. Ezek a példák azt juttatják kifejezésre, hogy a Szentlélek dolgaihoz valóban a Szentlélek által megkívánt ruhát (=lelkieket) kell szabni. (A hallgatókhoz való alkalmazkodás később következik. Mindenesetre ott (3,1) sem az az értelme, hogy lelki embereknek lelki beszédet mond az apostol, másoknak pedig nem-lelki beszédet.)

14. **“Természeti ember pedig nem foghatja fel Isten Lelkének a dolgait”**. Ebben és a következő (15.) versben az elhangzott beszéd további sorsára utal az apostol. A lelkieket (= Szentlélektől származó dolgokat) tartalmazó beszédet hallgatják mind a hívők, mind a hitetlenek. A **“természeti ember”** (pszüchikosz = természeti, szellemi (?), földi) “érzékinék” is fordítható (Károli, Kecskeméthy), de nem célravezető, mivel nyelvhasználatunkban az “érzéki” egészen más jelentéssel bír, s akarva, nem akarva a nemiségre emlékeztet, amiről itt nincsen szó. **“Természeti ember”** az, akiben van egy sajátos szellemiség (melyet adott esetben meghatározhat részben vagy egészben pl. az érzékiség, az askétizmus vagy egyéb), de hiányzik a Szentlélek által teremtett lelkiesség. “Természeti” az ember a maga születésével járó természeti állapotában. Ez a “természeti ember” **“nem foghatja fel Isten Lelkének a dolgait”**. Fogantatásánál és születésénél fogva a hitre nézve nincs felfogó és felvevő képessége. Nincsenek benne kapcsoló pontok, tapadási felületek. Ha csak újjá nem születik Szentlélektől, azaz ha megmarad természeti állapotában, akkor menthetetlenül az Ige ajándéka nélkül marad. Hallja ugyan a szavakat, de nem tudja sajátjának tekinteni, **“mert számára bolondság, és nem képes megérteni”**. “Bolondság”, vagyis kerüendő, visszautasítandó (1,18). Amint a bolondtól visszavonulnak az épek, ugyanúgy visszavonul a “természeti ember” az Ige “bolondságától”. Jobb esetben sajnálja, rosszabb esetben kineveti; jobb esetben eltűri, rosszabb esetben igyekszik kipusztítani. Igen, mert **“nem képes megérteni”**. Lehet, hogy foglalkozik vele, és igyekszik áttekinteni, sőt: gyakran úgy véli, hogy tisztán látja “Isten Lelkének a dolgait”. Ilyenkor aztán elnevezi “idealizmusnak”, “miszticizmusnak”, “naivitásnak”, de fennmarad a valóság: semmit sem érthet belőle. A kifinomult lélekbúvárokra éppúgy vonatkozik ez, mint a csiszolatlanokra, azaz valamennyi természeti emberre. Ennek az a magyarázata, hogy az igehirdetés bolondságával nem tud megbirkózni, **“mivelhogy”** Isten bölcsessége **“lelki megítélés alá esik”** (= a “lelkiképpen ítéltetik meg” = ánákrinó - jogi kifejezés = kérdések által felkutatott és felkutatva megítélek, megvizsgálók valamit). Csak az képes áttekinteni és helyesen megítélni Isten Igéjét, aki lelkiképpen gondolkodik, vagyis akinek a gondolatait Isten Szentlelke irányítja. Ha ez nincs így, akkor a természeti ember éppúgy zavarosan lát, mint az a bíró, aki nem képes áttekinteni egy bonyolult jogügyi esetet.

15. **“De a lelki - ember - mindent megítél”**. A **“mindent”** (pántá) semleges nemben kell fordítani, nem pedig hímnemben. Tehát nem az a jelentése, hogy “mindenkit”, “minden embert” megítél, hanem az, hogy minden lelki dolgot, amire az előző vers szerint nem képes a természeti ember. Akit Szentlélek belsőleg megvilágosít (= “lelki-ember”), az a nyert világosság segítségével helyesen gondolkodik és beszél Isten dolgairól. Egészséges “megítélése” nyilvánvaló lesz hitének a megvallásában, “megítélésének” a kifejezésre juttatásában. Arról beszél, amiről már ítéletet alkotott, amiről meggyőződött és igent mondott rá. Világos tehát, hogy a “megítélés” nem azonosítható az emberi elbírálással, ami esetek szerint egyformán lehet akár helyeslő, akár visszautasító.

Az így gondolkodó lelki ember **“senkitől sem ítéltetik meg”**. Távolról sem állítja az apostol, hogy a lelki ember nincs kitéve ítéletéseknek. A magyarázatban meg kell maradni a “megítélésnek” már ismert tartalma mellett. Nevezetesen: a lelki embert “senki” természeti ember nem tudhatja megérteni és a megértés alapján megítélni. Következésképpen a róla alkotott elismerő vélekedések éppoly alaptalanok, mint a lenézésnek, a megvetésnek a szavai. Ami a lelki emberben történik, megközelíthetetlen a Szentlélek vezetését nélkülöző természeti ember számára. Innen van, hogy az egyház munkáját végeredményben kívülről sohasem lehet a szó igazi értelmében “értékelni”, sem fundamentumosan alábecsülni.

16. **“Mert kicsoda ismerte meg az Úr értelmét, hogy taníthatná őt?”** Ez a vers márcsak formájára nézve is visszamatat az előbbiekre. A **“mert”** szócska jelzi, hogy ugyanannak a tartalomnak a folytatólagos kibontása áll előttünk. A természeti emberről hallottuk, hogy nem képes megérteni a Lélek dolgait (2, 14-15). Hasonlóképpen hallottuk azt is, hogy Isten bölcsessége kizárólag mint Szentlélek ajándéka lehet a mienk (2, 10-13). Most mintegy összegezi a mondottakat két vonatkozásban:

Egyfelől az **“Úr értelmét”** senki sem ismerhette és ismerheti meg. A kérdő mondat (= kicsoda ismerte meg?) alapján véve kijelentő jellegű. Mintha egy felhívás hangzana: álljon elő, aki a már hallottakkal szemben arra hivatkozik, hogy ő saját erejéből megismerte az Úr értelmét, s aki **“taníthatná őt”**. Az Ésaiaástól vett idézet (És. 40, 13) összefüggésében a természeti ember semmiségét, tehetetlenségét kell látnunk. Isten sem a maga világteremtő munkájában, sem üdvtervének az elhatározásánál nem kérte ki az ember tanácsát. Bármennyire el van telve önmagával az ember, tudomásul kell vennie, hogy az Úr dolgaiba nincs betekintése, s ennél fogva az emberi élet döntő kérdései előtt tehetetlenül áll. Miközben bölcsőbb akar lenni Istennél, és Isten Kijelentését hol tudatlanul bírálja, hol bolondságnak minősíti, ezzel tanítani akarja az Urat. Magatartása azért menthetetlen, mert tudatlan mind abban, amiben tanítómesternek képzei magát.

Másfelől a természeti emberrel szemben áll az új ember, a Szentlélek által megvilágított hívő. Valamennyi hívőt magában foglal a **“mi”** személyes névmás. Tehát nemcsak Pált és közelebbi szolgatársait, hanem az összes gyülekezeti tagot: **“mi pedig Krisztus értelmét birtokoljuk”**, vagy szabatosan: **“Bennünk pedig a Krisztus értelme van”**. Igazi ellentétje a vers első felének. A természeti állapotából fölemelt keresztyént az jellemzi, hogy nem saját ismereteire, tudására hivatkozik, hanem arra az **“új értelemre”**, melyet ajándéku nyert: **“Krisztus értelmére”**. Helyesnek látszik azoknak a nyelvészeknek a megfigyelése (Bauer), akik itt az **“értelmet”** a **“Lélekkel”** azonosítják. Ehhez képest a hívőben Krisztus Lelke lakozik, aki meghatározza és irányítja a gondolatokat. Olyan új élet kezdődik, melynek belső mozgatója az Úr Jézus Krisztus Lelke.

3, 1-4: MÉG MINDIG TESTIEK VAGYTOK...

(1) Én is, atyámfiai, nem beszélhettem nektek mint lelkieknek, hanem mint testből valóknak, mint Krisztusban gyermekeknek. (2) Tejnek italával tápláltalak titeket, nem - pedig - kemény eledellel; ugyanis még nem bírtátok meg; sőt: még most sem bírjátok meg. (3) mivel még - mindig - testiek vagytok. Mert amennyiben féltékenység és viszálykodás van közöttetek, nemde testiek vagytok - é és ember szerint jártok? (4) Mert amikor egyik - ezt - mondja: Én Pálé vagyok, a másik pedig: én Apollósé, nem emberek vagytok - é?

1. **“Én is”** (kágó), nem pedig: “és én”. Az apostol az előző szakaszhoz (2, 10-16) kapcsolódik. Ott a bölcsesség összefüggésében arról beszélt, hogy milyen nagy a különbség a természeti és a lelki ember között. Most arra hivatkozik, hogy épp neki is személyesen volt alkalma megtapasztalni a szóban forgó különbséget. Igaz, hogy **“atyafiak”** a korinthusbeliek (l. az 1, 10 magyarázatát), de ez a körülmény mégsem zárja ki a szomorú tapasztalatot. Nem, mert bajok voltak és vannak az **“atyafiak”** között. Az 1-4 vers ezekkel a bajokkal foglalkozik.

“Nem beszélhettem nektek mint lelkieknek”. A szokványos értelmezés az, hogy Pál apostol lelki módon hirdette az Igét a lelki embereknek, s akik viszont nem voltak lelkiek, azoknak a dolog természete szerint nem úgy beszélt mint lelkieknek. Más szóval: alkalmazkodott a hallgatók állapotához. Nem prédikált olyan dolgokról, amikről csak a lelkieknek lehet beszélni. Ez az értelmezés azonban nem állja meg a helyét. Az apostolnak nem volt egy külön igehirdetése a lelkiek számára, és ismét egy másik igehirdetése a nem-lelkiek számára. Ő a keresztről való beszédet prédikálta mindenütt és mindenkinek. Nem volt egy magasabbrendű és egy alacsonyabbrendű, egy elsőosztályú és egy másodosztályú igehirdetése. Jézus Krisztusról beszélt a korinthusbelieknek is, de **„nem... mint lelkieknek”**, azaz a korinthusiak nem bizonyultak lelkieknek az igehirdetés hallgatása alkalmával. Ugyanazt az egyetlen lehetséges beszédet hallgatták, mint bárki más, de **“nem... mint lelkiek”**, hanem **“mint testből való, mint Krisztusban gyermekek”**.

A görög eredetihez alkalmazkodva **“testiek”** (Károli) helyett **“testből valókkal”** fordítottunk (szárkinosz = testből való, testből álló). Még ilyenek voltak a korinthusiak, vagyis túl közel állottak régi természeti állapotukhoz akkor, amikor az apostol - talán első ízben - közöttük munkálkodott. Pogányságuktól még nem tudtak szabadulni, keresztyén életüknek a kezdetén állottak. Talál rájuk a **“Krisztusban gyermekek”** jelző. A revideált Károli-szöveg a **“kisdedek”** kifejezést használja a **“gyermek”** helyett. Itt azonban inkább gyermekekre (népiosz = kiskorú, gyermek, infans, parvulus) gondol az apostol, nem pedig csecsemőkre, kisdedekre. Kis gyermekekhez hasonlítja a gyülekezeti tagokat, akiknek a sorában lehettek egész kicsik is, de lehettek nagyobbak is. A Krisztusban való növekedés csak épp megkezdődött, de sok éretlen gondolat és cselekedet mutatja, hogy régi emberük: **“természeti emberük”** (2,14), **“testből való”** emberük még mindig akadályozza az új élet kibontakozását.

2. **“Tejnek italával tápláltalak titeket, nem - pedig - kemény eledellel”**. A fordítás szükségképpen nem lehet szó szerinti, mivel a görög szöveg nyelvtani alkata foggyatékos. Szó szerint: **“tejjel itattalak titeket, nem kemény eledellel - ti. etettelek”** -.

Hogy a fordítási nehézség áthidalható legyen, ezért kell használni a **“tápláltalak”** kifejezést (az itattalak helyett), amely mind az itatásra, mind az etetésre vonatkozik.

A szokványos magyarázás szerint a “tej” valami egészen egyszerű tanítást jelent, amit a “Krisztusban gyermekek” is megérthetnek. A **“kemény eledel”** viszont mélyebben szántó igehirdetést, komolyabb hit-kérdések előadását jelentené; egyik - mai kifejezéssel élve - a népszerűsítő ismeretközlést, másik a nehezebb tudományt. Ez a megoldás tetszetősnek látszik, de mindent egybevetve mégis tarthatatlan, és pedig nem annyira nyelvészeti szempontból, mint inkább a páli levelek nagy összefüggésében. Nyelvészetileg nem esik kifogás alá; az eredeti szöveg ezt az utat is járhatónak mutatja, akárcsak azt, amelyiket teológiai megfontolással tartunk helyesebbnek. A “tej” gyermek-eledel: a csecsemőknek és az apró gyermekeknek csaknem kizárólagos tápláléka, s később is fő-táplálékuk marad. Ezzel szemben az egészséges felnőttek **“kemény eledel”** táplálkoznak; vagy egyáltalán nem isznak tejet, vagy viszonylag keveset. Nem lehet a gyermeket felnőttnek való eledellel táplálni, sem az egészséges felnőtt nem tartható gyermek-eledellel.

A hasonlat a dolog természete szerint céljában (Kálvin) leli értelmét. Pál nem azt akarja kimutatni, hogy a Léleknek kétféle eledele van: egyik a gyermekeknek alkalmas tej-ital, másik a felnőtteket kielégítő komolyabb eledel. Egyetlen eledel lehetséges: a kemény eledel, a lelkieknek való eledel. Még csak elképzelni is képtelenség, hogy a kereszti beszédén kívül, a Lélek beszédén kívül lenne egy másik is. Akár a bűnről, akár a bűnbánatról, a megváltásról, a Krisztusban való gyülekezeti közösségről, akár egyebekről szóljon az igehirdetés, mind-mind ugyanannak az egyetlen eledelnek a része. Nem könnyebb eledel például az imádkozásról szóló tanítás, mint az utolsó ítéletről való beszéd; Krisztus születéséről prédikálni sem könnyebb, mint a Szentlélek munkáját hirdetni. Egyszóval nincs két más-más minőségű táplálék. Mindazáltal igaz marad, hogy a **“Krisztusban gyermekek”** a kemény eledelt nem bírják meg. Ilyenek voltak a korinthusiak, amiért hallaniok kell: **“ugyanis még nem bírtátok meg”**. Számukra gyermek-eledellé lett, azaz megváltozott, mássá lett a hallott Ige. Így is mondhatjuk: nem értették meg, illetve egyebet értettek rajta. Átminősítették azt, amit vettek. Az apostol csak a “kereszt bolondságáról” tudott közöttük, s azt hirdette nekik. Hirdette a Krisztusban való egységet és a testvérek Krisztus-közösségét. Ezt a kemény eledelt nem bírták meg, amennyiben a hallottak után is lehetségesnek tartották a pártoskodást, vagyis tejitallá változtatták, eltorzították az evangéliumot. Tehát csak számukra lett tej-ital az egyébként kemény eledel. Ilyen értelemben írja Pál, hogy **“tejjel itattalak titeket”**, azaz tejet itattok, holott én kemény eledelt adtam. Ez volt a múltban.

A jelen sem vigasztaló, mivel olvassuk: **“Sőt még most sem bírtátok meg”**. Pedig most is kemény eledelt adok néktek, gondolja az apostol. Amit levelem eddigi részében leírtam, maradék nélkül mind kemény eledel (1,1 - 2,16), de ezt sem vagytok képesek megemészteni. Megtérésetek óta hiába telt el rövidebb-hosszabb idő, mert még mindig tejitallá változik szívetekben a kemény eledel. Igaz, hogy sok dicsérni való található bennetek, hiszen “mindenben meggazdagodtatok általa, minden beszédben és minden ismeretben... úgyannyira, hogy semmi kegyelmi ajándékban nem szűkölködtek” (1,5-7). Mégis igaz marad, hogy még mindig jelentkezik a “természeti ember” (2,14), a “testből való ember” (3,1). Vannak dolgok, amelyek

előtt értelmetlenül állotok, mivel ezeket nem "bírátok meg". Még mindig nem értettétek meg az egyetlen kemény eledelet: az Úr Jézus Krisztust (1,23).

3. **"Még mindig testiek vagytok".** Nemcsak "testből valók" voltatok, hanem még mindig "testiek" (szárkikosz = testi) vagytok. A "testből való" (3,1) magát a tényt állapítja meg, hogy ti. "túl közel állottak régi természet szerinti állapotukhoz". A "testiek" viszont azt juttatja szóhoz, hogy bár nem lenne szabad ilyennek lenniök, mégis ilyenek (Bachmann). Mintegy szemrehányólag bélyegzi meg őket az apostol, kimondottan a szóban forgó pártoskodás kérdésében. Sok mindent megértettek, de a Krisztusban való egység tekintetében (ami foglalkoztatja az 1, 10-től kezdődőleg) hajótörést szenvedtek.

Hogy mennyire az említett részlet-beállításban van szó a testiségről, kitűnik a vers második feléből: **"Mert amennyiben féltékenység és viszálykodás van közöttetek, nemde testiek vagytok-é?"** A **"féltékenység"** (dzélosz) bizonyos gondolatoknak, helyzeteknek, előnyöknek a féltése másokkal szemben. A féltékeny ember saját személyével és saját gondolataival van elfoglalva. Érintve érzi magát másoknak látszólagos vagy tényleges előmenetele miatt. A féltékeny ember veszedelmet lát felebarátjával magára-, vagy a maga által képviselt ügyre nézve. Korinthusban a féltékenység azt jelenthette, hogy a pártokra szakadozott hívők féltették a másik párttól a maguk igazságát. Krisztus gondolatai helyett a maguk gondolataival voltak elfoglalva. Egyik pártnak az erősödése, vagy már a pusztja jelenléte a féltékenység gondolatát ébresztette fel a másikban. Akár egyoldalú a féltékenység, akár kölcsönös, mindenképp elvetendő, mert nem a Szentléleknek való engedelmességet mutatja, hanem a test akaratának az érvényesülését.

A féltékenység bizonyos körülmények között rejtve is maradhat, ti., amikor nem jelentkezik érzékelhető megnyilvánulási formában. Máskor azonban - és ez volt az eset Korinthusban - külső jelekkel mutatkozik. A külső jelek itt a **"viszálykodásra"** utalnak. A viszálykodás mindig megnyilvánulási keretében, érzékelhető módon kerül felszínre. Míg pl. az ellenségeskedés meghúzódhat a tettetett szeretet ruhája alatt, addig a viszálykodásnak külső tünetei vannak. Ilyenek lehetnek: a versengés, veszekedés, testvérietlen szóharcok, egymás gáncsolása, egymás elítélése és kárhoztatása, kölcsönös elhidegülés, egymás kerülése, stb. Hogy a korinthusiaknál miben állott a viszálykodás, azt kétezer esztendő távlatából legfennebb sejteni lehet. Nincs olyan gyülekezet-rajzunk, amelyből bővebb adatismeretet szerezhethénk. A mindenkori prédikálás számára azonban nem is az a döntő, hogy a korinthusi hibákat apró részletességgel előadja, hanem az, hogy tudjon beszélni a mai viszálykodásokról és azok ellen, kellő pásztori bölcsességgel.

Ilyen helyzetben az apostol magukat az olvasókat kérdezi meg: **"Nemde testiek vagytok-é és ember szerint jártok?"** Az imént azt mondtam nektek, hogy "még mindig testiek vagytok". Most ti magatok tartsatok komoly önvizsgálatot, s válaszoljatok őszintén: igazat mondtam-é? Minden kétséget kizárólag igenlő feleletet vár az olvasóktól. Ha Krisztus evangéliumához ragaszkodnak, és a Szentlélek parancsát elismerik, úgy bűnvallásnak kell következnie. Be kell látniok, hogy pártos gondolataik a test gondolatai, amelyekről régóta szabadulniok kellett volna. Be kell látniok, hogy nem Krisztushoz szabják magatartásukat, hanem emberi mértékhez igazodnak, emberi szempontokat érvényesítenek, "ember szerint járnak".

4. Szemléltetésül megismétli az apostol a pártoskodó szellem egyik jelmondatát: **“Én Pálé vagyok... én Apollósé”**. Más jelmondatok is lehettek és voltak (1,12), hosszabbak vagy rövidebbek, de ez önmagában eléggé szemlélteti az **“ember szerinti”** járást (lásd az 1,12. v. magyarázatát). Meggyőződhetnek a korinthusiak arról, hogy **“amikor”** ilyen gyülekezeti viszonyok között élnek, végeredményében csak **“emberek”**, ti. ó-emberek, Szentlélek vezetését megvető emberek.

Nem lehet eléggé nyomatékosan hangsúlyozni (s ezért bocsátkozunk ismétlésbe), hogy a döntő kérdés nem a korinthusi viszonyok részletezése. Az exegézisnek nem kell azon rágódnia, hogy ebben a versben miért van szó csak Pálról és Apollósról, holott előbb (1,12) még a **“Kéfás”** és **“Krisztus”** nevével is találkoztunk. Lehet találgatásokba bocsátkozni, logikus következtetéseket levonni (= a Pál és Apollós pártja volt az erősebb; Pálnak Apollós volt az érdemi ellenfele(?), stb.), de nem lehet hiteles történelmi képet alkotni.

Az exegézisnek kötelessége ugyan, hogy kihámozza a valószínű történelmi helyzetet, de éppoly kötelessége összekötni a régmúltat a jelennel. A **“petrinizmus”**, a **“paulinizmus”**, a **“kálvinizmus”**, a **“lutheránizmus”** és valamennyi régi vagy új **“izmus”** mind-mind a korinthusi melegágy egészségtelen terméke. Amiképpen Pál apostol tiltakozik a **“paulinizmus”** (= én Pálé vagyok) ellen, éppoly bizonyos, hogy Kálvinnak az irodalmi hagyatéka a maga egészében tiltakozás a **“kálvinizmus”** ellen. Csak egy izmus lehetséges: a krisztianizmus. Sokféle nehézség jelentkezhet Krisztus egyházában, de az emberekről való neveztetés mindig a **testiség** félreérthetetlen ismérve.

3, 5-9: ISTEN ADJA A NÖVEKEDÉST

(5) Micsoda azért Apollós? Vagy micsoda Pál? Szolgák, akik által hívőkké lettetek, és pedig kinek-kinek amint az Úr adta. (6) Én plántáltam, Apollós öntözött, azonban Isten vitte véghez a növekedést. (7) Ennélfogva sem aki plántál nem valami, sem aki öntöz, hanem a növekedést véghezvivő Isten. (8) A plántáló és az öntöző egyik, mindenik pedig a maga jutalmát veszi a maga fáradozása szerint. (9) Mert Isten munkatársai vagyunk; Isten szántóföldje, Isten épülete vagytok.

5. **“Micsoda azért Apollós? Vagy micsoda Pál?”** Nem “kicsoda” (textus receptus), hanem **“micsoda”** (kritikai szöveg). Nem Apollósna és Pálna a személyéről van szó (kicsoda), hanem arról a szolgálatról, amelyben járnak. Nem arra néz a kérdés, hogy miért csoportosulnak a korinthusiak épp a két (vagy több) szóban forgó személy körül, sem arra, hogy mik azok a személyi okok (választékos beszéd, közvetlen megjelenés, stb.), amelyek a pártokra szakadást előidéznek. Az apostol gyökerében, lényegében ragadja meg a kérdést. Azt akarja megvilágítani, hogy semmi személyi beállítottság nem érvényesülhet. Nem Apollós-kérdésről van szó, sem Pál-kérdésről. A nevek lényegtelenek. Inkább arra a tisztségre kell tekinteniök, amelyet akár Pál, akár Apollós, akár másvalaki visel. Ilyen beállításban kérdezi: “Micsoda azért Apollós? Vagy micsoda Pál?”

“Szolgák, akik által hívőkké lettetek”. A magyar fordítás eléggé világosan mutatja, hogy általános értelmű a **“szolgák”** (diákonok) kifejezés. Tehát nem “diakónusokról” beszél az apostol, hanem általában az egyházi “szolgákról”, bármely sajátos tisztség (apostol, próféta, tanító) megjelölése nélkül. A “szolga” mindig valakinek vagy valaminek a szolgája, aki a vett parancs szerint látja el feladatát. Szolgák forgolódtak a mennyegzői ház asztala körül (Jn. 2,5), vagy szolgák állottak a király rendelkezésére (Mt. 22,13). Ugyanilyen szolgák találhatók az egyházban is, akik azonban nem valamely házúrnak, földi királynak, hanem Istennek szolgálnak. Urukna a rendelkezéseit teljesítik, bármilyen tisztségük is legyen. Apollós és Pál ilyen szolgák. Ők nem különféleképp beállítható és értékelhető személyek, akiket bizonyos csoportosulások vezéreivé lehetne tenni. Egyszerűen “szolgák”, Isten szolgálói, **“akik által hívőkké lettek”** a korinthusbeliek. Az **“akik által”** kizár minden lehetőséget a személykultusz vonatkozásában. A szolgák nem forrásai, hanem csak eszközei a hit fölébresztésének. Mint eszközök azonban nagy jelentőségűek, hiszen arra méltóztatta őket Isten, hogy szócsövek, trombitások legyenek a hit útkészítésénél. A korinthusiak úgy **jutottak hitre**, hogy Pál apostol prédikálta közöttük az evangéliumot, majd pedig Apollós végezte ugyanezt a szolgálatot. Amint a római levélben olvassuk: “Mimódon hisznek abban, aki felől nem hallottak? Mimódon hallának prédikáló nélkül?” Ez a prédikálás és meghallás történt Korinthusban, s ennek a következménye, hogy a gyülekezeti tagok hívőkké lettek.

“És pedig kinek-kinek amint az Úr adta”. Az **“és pedig”** (káj) magyarázó jellegű; tehát nem “és”, hanem “és pedig”, mivel ún. “exegétikus”, azaz magyarázó “és” (Bl. D. 442:9). Az utána következő mellékmondat a “hívőkké lettetek” ígének a közelebbi megvilágítása. Nem úgy lettek hívőkké, hogy azzá tették őket a szolgák, hanem **“kinek-kinek amint az Úr adta”** (= mindenki, amint neki az Úr adta). A szolgák

eszközök maradnak, mert a hitet maga az Úr ajándékozta személy szerint mindenkinek. Az igehirdetők sohasem képesek hitet adni, mégha ezerszer nagyobb buzgósággal teljesítik a feladatukat. Beteg az a hit, mely csak az evangéliumhirdető szolgákhoz vezet vissza eredetét. Ne csüngjenek tehát a korinthusbeliek - egészségtelenül - sem az Apollós, sem a Pál személyén, mivel a hitet nem ők, hanem "az Úr adta".

6. **"Én plántáltam, Apollós öntözött, azonban Isten vitte véghez a növekedést"**. Itt egy képnek, egy hasonlatnak a ruhája alatt ugyanazt vesszük, amit az előző (5.) versben már hallottunk. A szemléltetésnek igen kifejező az ereje. Semmi félreértést nem hagy maga után. A szántó-vető életéből kölcsönzi az apostol a hasonlatot. A magot elvetik, a palántát elültetik, s azután jönnie kell az esőnek, vagy az öntözésnek. De mindez a munka hiábavalónak bizonyul, ha a palánta nem növekedik. A hasonlatot természetesen nem szabad mezőgazdasági ismeretek szerinti aprólékos-sággal boncolgatni. Nem szabad úgy vélni, hogy az első lépés a Pálé, a második az Apollósé, a harmadik pedig az Úré. A hitet mind az első, mind a második lépésnél az **"Úr adta"** (5.v.) A hasonlat szellemében azt kell megérteni, hogy a szolgák csupán elvégezték a rájuk bízott munkát, de a növekedést, az életet Isten hozta létre. Pál apostol **plántált**, azaz Korinthus városába ment és ott prédikált. Amiként a bevetetlen földbe magot szór a magvető, ugyanúgy őt Isten arra a szolgálatra rendelte, hogy a korinthusiak szívébe elhintse az Ige magvát. Ez volt az ő sajátos munkaköre, amelyet neki kellett ellátnia. Utána jött **Apollós**, aki egy ideig szintén szolgált Korinthusban. Őreá már nem az úttörés, hanem a folytatás munkája: az öntözés várt. Odamenetelekor eleven keresztyén gyülekezetet talált a városban; neki csak a barázdába kellett állania. Eközben valószínűtlen az a föltevés, hogy az öntözés a keresztelest jelenti. A maguk rendjén mindketten hűséggel láták el szolgálatukat, de az eredmény nem tulajdonítható sem az egyiknek, sem a másiknak, mert **"Isten vitte véghez a növekedést"** (imperf.).

Azért térünk el a Károli szövegtől (= Isten adja vala a növekedést), hogy jobban kitűnjék a befejezetlen (imperf.), a folyamatban lévő, az állandóan történő cselekvés ténye. Amíg dolgoztak a szolgák, addig Isten titkon munkálkodott a szívekben; hitet ajándékozott, embereket fordított magához, táplálta őket, erősítette, vezette, azaz véghez vitte a növekedést. Nincs olyan emberi igyekezet, buzgóság, erő vagy egyéb arravalóság, mely beindíthatná és végezhetné a növekedést. A növekedést kizárólag Isten hatalma adja. Az egyháztörténelemből és a jelenkori életből egyaránt ismeretesek azok az esetek, amikor az odaadó pásztori munka, vagyis a plántálás és az öntözés nem termi meg a várt gyümölcsöt, vagy nem akkor termi, amikorra várjuk. Ez a körülmény senkit se mentesít a még buzgóbb plántálás és öntözés alól, de mindenkit figyelmeztet arra, hogy a növekedést egyedül Isten valósíthatja meg.

7. **"Ennélfogva sem aki plántál nem valami, sem aki öntöz"**. Az **"ennélfogva"** (hőszte) bizonyossá teszi, hogy a mondottaknak határozott következményei vannak. Az apostol nem szórakoztatni akarta az olvasókat, amikor a hasonlatot elibük adta. Az volt a célja, hogy kigyógyítsa a személykultusz betegségéből, és így a személyekről Istenhez fordítsa tekintetüket. Evégből ő maga vonja le a következtetést: "sem aki plántál nem valami, sem aki öntöz".

Jellemző, hogy ki van kapcsolva mind a Pál személye, mind az Apollósé. Joggal hivatkozhatott volna Pál arra, hogy a nehezebb és nagyobb munka az úttörőé. Arra

is hivatkozhatott volna, hogy a plántálás fontosabb, mint az öntözés, mivel az első lépés hiányában értelmetlen a második. Ilyen fontolgatásokat mellőzve és önmagát háttérbe szorítva mondja: sem ő, sem Apollós **“nem valami”**. Ez nem jelenti Isten szolgáinak a leértékelését, de mindenképp jelenti, hogy a tisztség gyakorlása a szolga személyét nem emeli egy őt nem illető méltóságba. A személynek nincs életteremtő hatalma; ő csak eszköz. A hit átadása szempontjából az igehirdető szolga semmi. Reája nem hullhat idegen fény, nem sütkérezhet elképzelt dicsőségében, nem várhat olyan tiszteletet, amely csak az Urat illeti; ő nem feje az eklézsiának, aki körül pártok alakulhatnak. Ezt pedig tudniuk kell mind a szolgáknak, mind a gyülekezeti tagoknak. Sem öntetszelgésnek, sem személykultusznak nincs helye az ekléziában.

Amilyen tisztán kell látni a szolgák kicsinységét, éppoly világosan kell látni Isten páratlan nagyságát. János evangélistával szólva: “Annak növekednie kell, nékem pedig alább szállanom” (Jn. 3,30). Ez valósul meg a Pál szavaiban: **“hanem a növekedést véghez vivő Isten”**. Az ember **semmi** (= **nem valami**), Isten minden; az ember a mélységben, Isten a magasságban; az ember erőtelenségben, Isten a maga határtalan erejében. Ahol így ismerik meg Istent, ott a gyülekezet életét egyedül hozzá kötik, egyedül őt magasztalják, és minden jót egyedül tőle várnak. A következő (8.) vers megóv attól, hogy Isten szolgáinak a munkáját mintegy lényegtelennek és elhanyagolhatónak tekintsük, mintha Isten nem kívánná az emberi erők legteljesebb kifejtését az evangéliumhirdetés mezején.

8. **“A plántáló és az öntöző egyek, mindenik pedig a maga jutalmát veszi a maga fáradozása szerint”**. Itt nem azt akarja kifejezni az apostol, hogy az egyházi szolgák (= a “plántáló és az öntöző”) mind “egyformák” (Kecskeméthy), azaz nincs köztük fokozati különbség, nincsenek nagyobbak és kisebbek, fontosabbak és kevésbé fontosak. Ez külön kérdés, amellyel most nem foglalkozik. Az **“egyek”** azt fejezi ki, hogy a szolgákat nem szabad egymástól elszakítva nézni, hanem csak Krisztus szerinti együvé tartozásukban. Ahogyan a kezét nem lehet külön venni és értéktelenebbnek nyilvánítani, mint pl. a szemet, ugyanúgy a szolgákat is Krisztus testének az egységében kell látni. Más ugyan az öntöző, mint a plántáló, más a tanító, mint a diakónus, de ugyanazt az egy parancsot teljesítik, amelyet Istentől vettek. Tehát az ügy szempontjából mind együvé tartoznak. Nem sajátíthatók ki az egymással szemben álló csoportok számára. Ennek ellenkezőjéhez nem vezethetnek azok a személyi különbségek, amelyek egyébként a szolgák között fennállhatnak.

Az együvé tartozásból senki sem kovácsolhat magának tőkét, azaz nem bújhat ki a személyi felelősség alól, hiszen **“mindenik a maga jutalmát veszi a maga fáradozása szerint”**. Nincs egy üdvözítő papi rend, egy klérikus osztály, melynek minden egyes tagjára ugyanúgy tekint Isten, függetlenül attól, hogy az egyik sokat dolgozik, a másik keveset, az egyik függetlenségre törekszik, a másik dorbézol, az egyik keresi Isten mélységeit, a másik nemtörődomséggel viseltetik az ügy iránt. Erről szó sem lehet. Isten előtt felelősséggel tartoznak a szolgák mind azért, amit cselekesznek. Isten nyilvántartja kinek-kinek a **“fáradozását”**, vagyis azt a buzgóságot, amellyel küldetésében eljár.

A **“jutalom”** nem marad el. A köznyelvhez igazodva bérnek mondhatnánk a **“jutalmat”** (miszthosz). Ettől a kifejezéstől nem kell idegenkedni. Fölösleges “zsidós gondolkodás maradványát” (Bousset) gyanítani, amely zavarólag jelentkezik a Pál

teológiájában. Ellenkezőleg: örömmel kell tudomásul venni, hogy Isten szolgáinak a munkáját maga Isten jutalmazza meg; nem megfizeti, hanem **jutalmazza**. Neki szabad lehetőségében áll: akkor és úgy jutalmazni, amikor és amint ő látja jónak. Emberek részéről jöhet hálátlanság, a szolgákat érheti sok csalódás, sőt: szenvedés után szenvedés következhet a buzgó "fáradozás" mellett. Isten jutalmát azonban mindez nem zavarja. Ő már itt a földön megajándékozhat a jó lelkiismeret örömeivel, némelykor a munka gyümölcseivel, máskor a hit vigasztalásával, az előljárókat körülvevő szeretettel és hasonlókkal, de az **igazi jutalom** (1Kor. 4,5) a szemtől szembe való látás napjára van fenntartva. Ne azt várják tehát a szolgák, hogy pártok alakuljanak a személyük körül, s róluk nevezzék magukat; mégcsak azt se, hogy végzett munkájukért föltétlenül elismerésben részesüljenek. Egyáltalán ne várjanak jutalmat szolgálatukért! Éljenek abban a rendületlen bizonyosságban, hogy az Úrnál készen áll számukra a jutalom. Nem jutalomért dolgoznak, nem érdemükért üdvözlőnek (üdvösségük nem fáradozásuknak a bére), de boldogan örvendeznek afelett, hogy Isten elfogadja fáradozásukat mint élő hálaáldozatukat.

9. "**Mert Isten munkatársai vagyunk**". Szokatlanul hangzik, s a páli levelek közül csupán az első thessalonikai levélben (1Thess. 3,2) olvasunk még arról, hogy Timóteus Isten "**munkatársának**" nevezetik. Márcsak erre való tekintettel is felmerül a kérdés: nem szükséges-e azt a fordítási lehetőséget választani, mely szerint a munkatársi viszony nem Istenre vonatkozik, hanem az egyház szolgáira. Ebben az esetben így hangzana a fordítás: "Mert munkatársak vagyunk Isten szolgálatában" (Bauer), azaz munkatársak vagyunk, s mint ilyenek Isten tulajdonai. A revideálatlan Károli szöveg ezt a megoldást választja, amikor "Isten mellett munkálkodó szolgákról" beszél. Mi a revideált szöveget tartjuk helyesebbnek (ugyanúgy Kecskeméthy). Csupán a szórendre kell vigyázni, hogy ti. "Isten munkatársai vagyunk", nem pedig: "munkatársai vagyunk Istennek". A mondat súlya azon van: **Isten** munkálkodik, **Isten** viszi véghez a növekedést, **Isten** minden mindenkiben, s a szolgák részt vehetnek, meg van engedve nekik, hogy részt vegyenek Isten munkájában. Ha fordított szórendről lenne szó (= munkatársai vagyunk Istennek), úgy könnyen adódhatna az a lényeges tévedés, hogy egy síkon mozgó társként szerepelnének az egyházi szolgák Istennel. Így oda jutnánk: egyfelől dolgozik Isten, másfelől ugyanazt a munkát végzik a szolgák. Vagy: a munka egyik részét végzi Isten, a másik részét pedig a szolgák. Ilyen magyarázatra nem nyújtanak módot márcsak a 6-7. versek se (1Kor. 3,6-7). A munkatársi viszony azt jelenti, hogy Isten munkálkodik, az egyházi szolgákat pedig eszközül használja, igénybe veszi, munkába állítja. Nem mintha nélkülük nem tudna dolgozni, hanem úgy akarja, hogy a drága kincs törekeny edényeken keresztül jusson el az ő választottjaihoz. A szolgák azért nyerik Istentől a "jutalmat" (1Kor. 3,8), mert "**Istennek** a munkatársai", Istennek a vezetése alatt és az ő szölejében fáradoznak.

A külön tisztséggel felruházott szolgák egy adott gyülekezetben végzik munkájukat. A gyülekezetet alkotó tagokat "**Isten szántóföldjének**" és "**Isten épületének**" nevezi az apostol. A "**szántóföld**" olyan terület, amelyet munkával kell megdolgozni. A terméketlen talajt föl kell szántani, be kell vetni, el kell boronálni, s azután gondozni kell, hogy termő föld legyen belőle. Ilyen szántóföld a keresztyén gyülekezet, beleértve a szolgákat is. A föld tulajdonosa maga Isten. Ő munkálja meg a szántóföldet,

miközben felhasználja igehirdető szolgálait, akik tehát nem tulajdonosok, nem urak, hanem valóban munkatársak. A szántóföld rendeltetése a mag befogadása és a termés (Mt. 13,23), a gyümölcsözés (Gal. 5,22). Nyilvánvaló, hogy élő szántóföldre utal a hasonlat, vagyis az eklésia tagjaira, akiknek személyesen kell dönteniök a termő élet mellett. Az **“épület”** hasonlóképp **“Istennek”** az épülete. A ház ura maga Isten, nem pedig a **“szolgák”** vagy mások. Az épület élő kövekből rakattatik össze, akiknek éppoly szilárdan egymáshoz kell kapcsolódniok, miként az épületben a köveknek. Isten építi fel a maga házát, mégpedig szolgálainak az igénybevételével, amint ez a következő szakaszban előttünk áll.

3, 10-15: NINCS MÁS FUNDAMENTUM

(10) Az Istennek nékem adott kegyelme szerint, mint bölcs építőmester, fundamentumot vetettem, de más épít reá. Ki-ki azonban meglátta miképpen épít. (11) Mert más fundamentumot senki sem vehet azon kívül, mely vetetett, amely Jézus Krisztus. (12) Ha pedig valaki aranyat, ezüstöt, drágaköveket, fát, szénát,, pozdorját épít a fundamentumra, (13) kinek-kinek a munkája nyilvánvaló lesz; mert az a nap megmutatja, mivel tűzben jelenik meg, és hogy kinek-kinek milyen a munkája, azt a tűz próbálja meg. (14) Ha valakinek a munkája, melyet ráépített, megmarad, jutalmát veszi; (15) ha valakinek a munkája elég, kárt vall, ő maga pedig kiszabadul, úgy azonban mintegy tűzön keresztül.

10. A vers főmondata szerint az apostol fundamentumot vetett. És mégsem a főmondattal kezdődik az üzenet, hanem egy magyarázó mellékmondattal: **“Az Istennek nékem adott kegyelme szerint”**. A sajátos kezdésnek az az értelme, hogy a mellékmondat fontosabb - dacolva a grammatikával -, mint a főmondat. Ami történik, annak igazi háttere és tartalma a mellékmondat.

Az apostol alapvetése csak úgy lehetséges, hogy előzőleg **kegyelmet adott neki Isten**. A **“kegyelem”** nem általánosságban hangzik, hanem egyik adott megnyilvánulási formájában. Pál Isten kegyelmének tulajdonítja, hogy apostoli tisztséget visel, mint akit Isten hívott el (1,1) a szolgálatra. Hasonlóképp Isten kegyelmének tulajdonítja, hogy olyan szellemi és lelki erővel, munkakészséggel rendelkezik, amely tisztsége gyakorlására alkalmassá teszi. Nem magától lett azzá, ami, hanem Istennek feléje kiáradó jóságából.

Nincsenek saját erői; Istennek az ereje munkálkodik benne. Ez a neki adott kegyelem a döntő; csakis erre nézve nevezi magát **“bölcs építőmester”**-nek.

A hivalkodó, magát nagyra tartó emberrel nincs rokonsága Pálnak. Nem azt mondja: nézzétek, milyen bölcs építőmester, milyen elsőrendű igehirdető vagyok. Nagyon félreértenénk az apostolt, ha nem vennénk észre, hogy nála a **“bölcs építőmester”** kifejezés csak hasonlat (= **“mint”**), mégpedig az Isten kegyelmére támaszkodó hasonlat. Nem személyének szól, hanem munkájának. Nem személyét emeli ki, hanem elvégzett munkáját világítja meg. **“Bölcs építőmester”** az, aki megfelelő hozzáértéssel, felkészültséggel, pontossággal és céltudatossággal építi a házat. Kiválasztja a helyet, ahova építeni lehet. A homokra épített ház nem időtálló (Mt. 7, 24-27). Az építéshez jó anyagot használ, mert egyébként összeomlik a ház. Pál az első századi építészet szem előtt tartásával gondolt az **“építőmesterre”**; nekünk pedig a mi századunkban gondolkozva kell szakszerű építészmérnökökre gondolnunk. Ilyen mérnökök munkájához hasonlítja a magáét úgy, hogy minden építő képességét Isten kegyelmi ajándékának tekinti. Csak ezután következik a főmondat:

“Fundamentumot vetettem”. A **“bölcs építőmester”** hasonlata meghatározza a fundamentum minőségét: kifogástalanul jó a fundamentum. Egyelőre csak az áll előttünk, hogy az alapvetés szilárd, és az apostolhoz kapcsolódik. Őt hívta el Isten, hogy Korinthusba elvigye az evangéliumot. Amint a ház építését az alapkövek lerakásával kell kezdeni, ugyanúgy Istennek Korinthusban levő háza, vagyis az

eklézsia azzal indul növekedésnek, hogy az apostol lerakja a fundamentumot. Ezt az alapvetést mutatta a 2. fejezet: "Úgy végeztem - olvassuk -, hogy ne tudjak egyébről köztetek, csak Jézus Krisztusról" (2,2). Így lehet és így kell fundamentumot lerakni. Nem azon mesterkedett a városba érkezésekor, - mintegy "próba-prédikációval" - hogy előbb rokonszenvet keltsen a saját személye iránt, s majd a személyi kapcsolat révén könnyebben végezheti tulajdonképpeni feladatát. Egyéb kapcsolópontokat sem keresett a gyülekezet felé. Mélyre ázott. A szívek mélyébe helyezte az alapvetést. Prédikált hűséggel: küldetési parancsa szerint Krisztust hirdette. Hogy nem csupán kísérletezéssel van dolgunk, hanem a fundamentum lerakása ténylegesen megtörtént, kitűnik a **"vetettem"** ige beálló cselekményéből (ethéka - aor.), de abból is, hogy készen áll a továbbépítés lehetősége: **"más épít reá"**. Az apostol sok gyülekezetben szolgált. Az alap lerakása után továbbment; munkáját mások folytatták. Nincsenek kielégítő adataink arról, hogy távozása után kik vezették a korinthusi gyülekezetet. Csupán annyi látszik bizonyosnak, hogy Apollós föltétlenül munkálkodott a városban. A név azonban lényegtelen. A **"más"**-ban benne foglaltatnak mindazok az ismertek (Apollós, Kéfás?) és ismeretlenek, akik az apostol nyomába léptek. Nekik már nem kellett fundamentumot vetniök. Építhettek a készen vett fundamentumra, aminthogy építettek is.

A késői szolgáltnak tisztán kell látniok mind a fundamentum lerakása, mind a ráépítés tekintetében. Bizonyos értelemben mindig megmarad az alapvetés szolgálata, hiszen mindig lesznek (és itt nemcsak a "külmisszióra" kell gondolni), akik még nem találkoztak az Úr Jézussal. A szóban forgó versnek az éle viszont az, hogy föl kell ismernünk az előttünk járók szolgálatában a fundamentum lerakását, a magvetést, a plántálást. Látnunk kell az előttünk járókat, és éppoly szorosan kell munkájukhoz kapcsolódnunk, amilyen szorosan ráépül az építmény a fundamentumra. Nem menthető az a pásztori munka, amely szemet húny a múlt felett, s öntelt képzelődéssel nemtetszőnek tekinti a meglevő fundamentumot. Természetesen a megrongálódott fundamentumot ki kell javítani, de az előttünk fekvő vers most nem ebben a beállításban hangzik.

A továbbépítésnél hallani kell a parancsot: **"Ki-ki azonban meglássa, miképpen épít reá"**. Az exegézis történetében két jól megkülönböztethető magyarázati irány alakult ki e parancsjellegű felhívással kapcsolatban. Egyfelől fennforog annak lehetősége, hogy a parancsot az egyházi szolgákra vonatkoztassuk, akiknek végezniök kell az építést. Másfelől nincs kizárva, hogy valamennyi gyülekezeti tagra alkalmazzuk a parancsot, beleértve az egyházi szolgákat is. Előbbi esetben a **"ki-ki"** (= mindenki) azokat a gyülekezetvezetőket foglalja magába, akik Pál után Korinthusban munkálkodtak. Hozzájuk szól a parancs: a továbbépítést éppoly nagy gonddal végezzék, amilyen nagy gondossággal megvetetett a fundamentum. Így aztán értelelmű alkalmazással minden igehirdető szolgának, minden egyházi munkásnak szól ugyanaz a felhívás, az első évszázadtól napjainkig. Nekik kell vigyázniok arra, hogy egyház-építésük a "bölcs építőmester" hasonlata szerint menjen végbe. Második esetben a **"ki-ki"** magában foglalja azokat az eklézsia-tagokat, akik a fundamentumvetésben részesültek, azaz Jézus Krisztus beleplántáltatott a szívükbe. Reájuk hárul, hogy teljes felelősséggel építsék saját lelki házukat, vagyis növekedjenek a vetett fundamentumon...

Mind a két föltevés mellett lehet érveket felsorakoztatni. Mi magunk inkább az első lehetőséget látjuk valószínűbbnek, de a másodikat sem tartjuk kizártnak. Sőt: a kétértelműség veszedelme nélkül, azaz a szöveg betűje és szelleme iránti hűségben még azt sem tartjuk kizártnak, hogy Pál apostol együtt gondolt a két tartalmi vonásra. Tehát nem vétkezik az igehirdető, ha a Lélek vezetése mellett a fentieket mind belehallja a textusba. A következőkben mi is a szélesebbkorú beállításban vizsgáljuk a szöveget.

11. **“Mert más fundamentumot senki sem vethet azon kívül, amely Jézus Krisztus”.** Jól jegyezzük meg, hogy az eklézsiában vagyunk! A bölcselek beszélhetnek más fundamentumról, akárcsak a vallásbölcselek, de az Anyaszentegyház tagjai között nincs **“más fundamentum”**! A különböző világnézetek gyakran lépnek fel a fundamentum igényével. Hasonlóképp gazdag fundamentum-igényt találunk a vallások történetében. Nem egyszer előfordult, hogy az egyházban is helyet szorított magának a **“más”** fundamentum.

Hogy miben áll a **“más fundamentum”**, abból tűnik ki, ha ráállunk az egyetlen igazi fundamentumra, **“amely vettetett, amely Jézus Krisztus”**. Ezt a fundamentumot úgy vetette Pál, és a többi apostol, ki-ki a maga helyén -, hogy prédikálják **Jézus Krisztust**. Nem a Pál prédikációja volt a fundamentum, nem lelkigondozói munkája, nem úttörő fáradozása, hanem az Úr Jézus, aki a szolgálatok felhasználásával, vagyis a prédikálás által a korinthusiak között megjelent, és bennük kiabrázolódt. Valósággá lett mint Szabadító (= Jézus), aki a korinthusiakat kiszabadította istentelenségük és gonosz életük, pogányságuk börtönéből. Életvalósággá lett ő mint egyetlen Felkent (= Krisztus), aki prófétai, főpapi és királyi tisztjében a kiszabadítottakat tanítja, egyetlen áldozatával táplálja az örök életre, és királyi hatalmával megőrzi és kormányozza. Íme, a fundamentum, íme az ajándék, amely elhelyeztetett (= vettetett) Korinthusban.

Más fundamentumot vet az, aki Jézus Krisztuson kívül vagy mellett más szabadítót hirdet, s más felkentől beszél. Ilyen irányú kísérletezések tényleg voltak, de a **“más”** fundamentumok nem bizonyultak **“fundamentumoknak”**. Jött az eső és az árvíz, fűjtak a szelek, és elsodorták mind a fundamentumot, mind a reá épített házat (Mt. 7, 24-27). Így kellett történnie, s így fog történni mindig, mert más fundamentumot **“senki sem vethet”**.

A görög szöveg szemléletesebben és erőteljesebben fejezi ki az igazságot. Szó szerint: **“senki sem képes vetni”**, **“egy sem képes vetni”** más fundamentumot. **“Senki”** (= egyszem, mé = nem, de = pedig, hejssz = egy = egyszem). Sem Péter nem jöhet szóba, akinek hitvallását a kösziklához hasonlítja Jézus (Mt. 16,18), sem Pál, sem más valaki. **“Senki”** sincs, aki más fundamentumot vethetne, vagy akit fundamentumnak lenne szabad nevezni. Ami a Jézus fundamentumán kívül, mellett vagy felett található, mind-mind **“más fundamentum”**.

12-13. **“Ha pedig valaki aranyat, ezüstöt, drágaköveket, fát, szénát, pozdorját épít a fundamentumra, kinek-kinek a munkája nyilvánvalóvá lesz”.** Kikre gondolt Pál, amikor kiejtette ajkán a **“valaki”** szót? Az egyházi atyákra vagy általában az utókor keresztyén tanítóira és igehirdetőire? Ez kizártnak látszik. Ő a korinthusi gyülekezethez intézi alkalmi levelét, s nyilvánvaló, hogy a korinthusi helyzetet tartja szem előtt. Nekünk nemcsak szabad, hanem kell a mi saját helyzetünkre gondolnunk

abban a szellemben, amelyben az apostol a magáéra figyelt. Tehát a múltat és a jelent egymás mellett tartva, a **“valaki”** szónál - a 10. vers szellemében - lehetőségünk nyílik arra, hogy vonatkoztassuk mind az egyházi szolgákra, a tisztségviselőkre, mind pedig általában a gyülekezeti tagokra, esetleg a pártokra, csoportokra (felekezetekre?).

Az építésnek sok mozzanata és fajtája lehet. Épít a pásztor, amikor a pásztoráció beláthatatlan mezején és előszámlálhatatlan eseteiben teljesíti az intés, buzdítás, feddés, erősítés feladatát. Épít az igehirdető, amikor szószékre lép, vagy más helyről prédikálja az evangéliumot. Épít a tanító, amikor a teológiai tudományokkal foglalkozik, és végzi a tanítás szolgálatát. Épít a szeretetmunkás, amikor Krisztus szeretetét viszi a testvéri segítségben. De építi mindenki a maga lelki házát, amikor az eklézsiában éli napról napra a saját életét: Igét hallgat, énekel, imádkozik, adakozik, tisztséget visel, másokkal érintkezik, stb. Ilyen és hasonló eseteket kell szem előtt tartanunk, ha a **fundamentumra való építésről beszélünk**. Az építés valóban a fundamentumon megy végbe: Krisztusra épít mindaz, aki = **“valaki”** egyáltalán épít. Tehát egyházi ügyről, keresztyén építésről van szó, nem pedig arról, amit **“más fundamentumon”** állva végeznek az emberek. Az építők közé tartoznak mindazok, akik az Úr Jézus nevét segítségül hívják és őt mint Urukat imádják (1,2), bármely korinthusi csoporthoz (1,12), vagy bármely keresztyén felekezethez tartoznak.

Az Ige hasonlata szerint a fundamentumra építeni lehet **“aranyat, ezüstöt, drágaköveket, fát, szénát (= füvet), pozdorját”**. Igen nehéz, sőt lehetetlen biztosan megállapítani, hogy az apostol pontosan mire gondolt, amikor az építéshez felhasználható különféle anyagokat felsorakoztatta. Kísért annak a feltételezése, hogy két csoportra oszthatók a szóban forgó anyagok. Az elsőben van az arany, az ezüst és a drágakövek mint szilárdabb és értékesebb ercek; a másodikban található a fa, a széna és a pozdorja mint gyöngébb és értéktelenebb anyagok. Ehhez képest beszélni kellene jó (arany) és hamis tanításról (fa); jó (ezüst) és rossz (széna) igehirdetésről; jó (drágakövek) és rossz (pozdorja) munkáról. Azonban ez a részletekbe menő skatulyázás idegen az apostoltól. Legtovább annyi tételezhető föl, hogy esetleg az értékes és értéktelenebb elemek két csoportja állott szeme előtt. Inkább arra gondolhatunk, hogy különösebb csoportosítási szándék nélkül, szilárdsági és értékeségi szempontból egymás mellé helyezi az említett anyagokat. Eközben nem az építészet szabályaira tekint, hiszen adott esetben pl. a fa nem pótolható semmiféle drágakővel. Az építészeti szabályok helyett az érték-szempontok határozzák meg gondolkodását. Vagyis: vannak jó munkák és rossz munkák; a jó munkába elegyedhetnek hamis vonások; vannak időtálló, azaz értékes szolgálatok, és vannak értéktelenek, amelyeket megítél az Úr. Némelykor minden jó szándékunk ellenére széna és pozdorja értékével bírnak beszédeink és cselekedeteink, jóllehet az egyetlen fundamentumra igyekeztünk építeni. A korinthusi pártoskodók is buzgósággal végzik munkáikat. Egyáltalán nem mondhatók hamis szándékú embereknek. Lényeges, hogy jó fundamentumon állva is beszélni lehet és kell aranyról, ezüstről, drágakövekről, fáról, szénáról és pozdorjáról. Az igazságot szüntelenül veszélyezteti a fél-igazság és a hamisság; a jó gyümölcsöt a fanyar vagy épp a romlott gyümölcs; az aranyat a salak, a fát a korhadás; az egyenes utat a görbe; és a tanítást a tévedés. Az apostol most épp a fundamentumra helyezett veszedelmekre figyelmezteti a korinthusiakat.

Mínta így szólna: ti Krisztusra építetek ugyan, és ezt jól teszitek. Csupán vigyázzatok, hogy építések minden részében időtálló legyen, méltó a fundamentumhoz. A korinthusi csoportoknak (felekezeteknek?) nagyon gondos önvizsgálatot kell tartaniok, és teljes igyekezettel azon kell lenniök, hogy a fundamentumra az Úr akaratának megfelelő házat építsenek.

Nincs teljességgel kizárva az a lehetőség se, hogy az apostol nem gondol érték-sorrendre. A maga helyén mindenik anyag egyformán értékes és szükséges az építés-hez. A "pozdorja" (kálámé = nád, mely a Talmudban jelképesen az értéktelen embertömeget jelenti, de egyébként a házfödéshez szükséges építő anyag) éppoly nélkülözhetetlen, és magas értékű lehet a házfödésnél, mint más viszonylatban az arany. Így aztán az volna a hasonlat értelme, hogy a maga munkáját mindenki jól végezze, akár fával, akár pozdorjával, akár arannyal dolgozzék. Ebben az esetben nincs értékssorrend az egyes anyagok, illetve munkák között.

13. **"Kinek-kinek a munkája nyilvánvaló lesz"**. A **"kinek-kinek"** ugyanabban a körben mozog, mint az előző (12) vers "valaki"-je, azzal a különbséggel, hogy most erőteljes utalás történik az egyes személyekre. Tehát **"kinek-kinek"**, azaz minden egyes személynek, külön-külön minden egyes rá-építőnek a "munkája nyilvánvaló lesz". Most még nehéz, sőt lehetetlen csalhatatlan biztonsággal eldönteni, hogy ki-ki mit helyezett a fundamentumra. Fennforoghatnak ismeretlen tévedések, rejtve maradhatnak hibák, és így tovább. De jönni fog egy olyan idő, amikor minden személynek a munkája nyilvánvaló lesz a maga igazi minőségében: értékében és értéktelenségében. A keresztyén ember felelősségére utal az apostol. Úgy kell munkálkodni, hogy szüntelenül a számonkérésre gondoljunk.

A vers második fele közelebből mutatja a szóban forgó eljövendő időt: **"Mert az a nap megmutatja, mivel tűzben jelenik meg"**. **"Az a nap"** az ítélet napja, amikor Krisztus eljön ítélni eleveneket és holtakat; amikor kinek-kinek meg kell állania az ő ítélszéke előtt. Hogy ez a nap egybeesik vagy nem esik egybe halálunk órájával, azzal itt nem foglalkozik az apostol. A hangsúly arra esik, hogy lesz egy ilyen nap, és ez a nap **"tűzben jelenik meg"**. Az ószövetségi prófécia hasonlatával él az apostol: **"Mert imé, eljön a nap, lángoló mint a sütő-kemence"** (Mal. 4,1). A vers szelleme nem engedi, hogy a **tűzzel** kapcsolatban szabad utat engedjünk emberi képzeletünknek, s kiszínezzük, vagy mások képzeletvilágával jelenítsük meg a tűz rettenetességeit. A lényeg nem a mi "tűz" fogalmunk, hanem az, amire a tűz hasonlata utal. Amilyen komoly dolog a tűz, éppoly komoly valóság Istennek ama napja. Az Úr szemmel kíséri az egyházban folyó munkát, és ítélete sürgető felhívás a hűséges építésre.

"Hogy kinek-kinek a munkája milyen, azt a tűz próbálja meg". A tűz az aranyról és egyéb drága ércokről leolvasztja, leégeti azokat az anyagokat, amelyek nem bírják ki a tüzet. A pozdorját és egyéb hasonlókat teljesen megsemmisíti. Ami a tűzben megmarad: időtálló, igazi érték. Így próbálja meg Isten az építők munkáját az ítélet napján. Kinek-kinek (= kivétel nélkül mindenkinek) a gondolatai és cselekedetei, úttörései és csendes munkálkodásai, reménységei és csüggedései, bölcs megfontolásai és lelki vívódásai, átmennek a tűz próbáján. A próba aztán megmutatja, hogy kinek-kinek **"milyen"** a munkája. A **"milyenség"** a dolog természete szerint a minőségre vonatkozik, vagyis arra, hogy mennyiben egyezik Isten akaratával. A pártoskodás és annak kísérő jelenségei éppúgy megpróbáltatnak, mint az apostol igehirdetése.

14. **“Ha valakinek a munkája, melyet ráépített, megmarad, jutalmát veszí”. Vannak munkák, amelyek “megmaradnak” a tűzben. Ezek csak azok lehetnek, amelyek valóban “ráépítettek” a fundamentumra. A fundamentum mellé vagy éppen alá épített munkák nem maradhatnak meg. A Krisztus szerinti szeretet és a szeretet cselekedetei, a békesség, a hitvallás, a szelídség, és általában a Léleknek minden jó gyümölcse megmarad, akárcsak az engedelmességben történő evangéliumi szolgálat. A tűz próbájában a hívők csak azt tudják mondani, hogy nem bírják ki Isten igazságos ítéletét (Mt. 25, 37-39). De az Úr kegyelmesen közli velük: “Éheztem, és ennem adtatok, jövevény voltam, és befogadtatok...” (Mt. 25, 35-36). Egyszóval hűséges munkájuk “megmarad”, elfogadásra talál, bármennyire is nem tartják tűzállónak cselekedetüket**

A **“jutalom”** (lásd a 8. v. magyarázatát) nem a munka, nem a jócselekedetek megfizetése, hiszen a “Jézus Krisztusban való hit által” (Gal. 2,16) van az üdvösség. A jutalom az élő hálaáldozatoknak Isten részéről való (Rom. 12,1) elfogadása. Nem látjuk indokoltnak, hogy a “jutalmat” elvonatkoztassuk az örök üdvösségtől. A hitbenjárás, a tűzben megmaradó munka, a mindhalálíg tartó hűség Istentől örök jutalmat nyer. Az építő nem a jutalomért épít, amiként a fa sem a jutalomért termi gyümölcsét, de Istennek a fénylő napja bearanyozza a tűzben megmaradt munkát, azaz “jutalmat” ad.

15. **“Ha valakinek a munkája elég, kárt vall, ő maga pedig kiszabadul, úgy azonban mintegy tűzön keresztül”.** A 14. és 15. versek egybevetése megerősít abban, hogy a munka megmaradása (14. v.) és elége (15.) nem azonos az üdvösséggel és a kárhozattal. Mindkét esetben üdvösségről: jutalomról (14. v.) és kiszabadulásról (= megváltásról - 15. v.) van szó. Az általunk ismert exegétikai irodalomban nem találunk ugyan támpontot, de mégis lehetségesnek tartjuk a 14. és 15. verset ugyanazon személyekre vonatkoztatni. Tehát nem két embercsoportról beszél az apostol, hanem az üdvösség birtokosairól, a fundamentumon állókról. Ezeknek, vagyis ugyanazon embereknek bizonyos munkái megmaradnak (14. v.), bizonyos munkái pedig elégnak (15. v.). Ami megmarad a tűz próbáján, azt Isten elfogadja (14. v.), ami pedig elég (15. v.) azt elveti. Ha jól szemügyre vesszük a korinthusi viszonyokat, akkor nem is juthatunk más eredményre. Korinthusban ugyanis fennforog a pártoskodás betegsége, s az apostol erre nézve írja levelének ezt a részét. A négy pártra szakadt gyülekezet tagjai Isten ítéletében megpróbáltatnak. Ami dicséretre és hálaadásra méltó életükben (1, 4-9), azért egyen-egyen jutalmat nyernek; ami pedig nem tűzálló, abban kárt vallanak, ugyancsak egyen-egyen. Egyébként érthetetlen a vers, és nem illeszthető bele a Pál gondolkodásába, sem általában az Újszövetségbe. Az Újtestamentum nem ismer példát arra, hogy valakinek egész munkája megég, tehát egész életét hitetlennek, elvetendőnek tekinti Isten, s mégis üdvösséget ajándékoz neki. Az ilyen ember nem hívő, hanem hitetlen, nem fundamentumon álló, hanem más fundamentumra építő. Márpedig itt fundamentumra építő, azaz hitben járó emberekkel van dolgunk, akiknél építésük egy része (a pártoskodás) a **tűzben elég**, mert nem bírja ki a próbát. Ebben a részben az ilyen ember “kárt vall”. Kárt vall, azaz látnia kell engedetlenségének, tévedéseinek, bűneinek a súlyát. A korinthusiak pártoskodása, a Péter ügyetlen buzgósága (Mt. 16, 22-23), és a mi számtalan jóhiszemű tévedésünk, hibáink, mind-mind kárt vallanak, mert az ítéletben értéktelennek bizonyulnak, bármennyire is a “fundamentumon” állva cselekedtünk.

A kárvallás azonban nem zárja ki az üdvösséget, mert a kártvalló **“kiszabadul”** (szóthészetáj = kimentetik, kiszabadíttatik). A gonosz cselekedetek elégnek. A tűzön keresztül kell menni, s látni kell, amint elég a pozdorja, a fa, a széna, az arany és az ezüst salakja. De ott van az Úr Jézus keresztye, mely “kiszabadít”. Nem a cselekedetek szabadítanak ki. Nem mi visszük véghez kiszabadulásunkat, hanem Isten cselekszik velünk (= kiszabadíttatik - fut. pass.), Isten nyúl utánunk, s kiemel a tűzből, felment az ítélet alól a “fundamentumért”, az Úr Jézusért. Ilyenképp ennek a versnek semmi köze a “purgatoriumhoz”, mintha rövidebb-hosszabb ideig tartó vezeklés eredményeként (= nem Krisztusért, nem a fundamentumért) nyernénk el az üdvösséget; sem a törvényből való megigazuláshoz, mintha az el nem égő (= megmaradó - 14. v.) cselekedetekért juttatna örökéletre Isten.

3, 16-17: AZ ISTEN LELKE BENNETEK LAKOZIK...

(16) Nem tudjátok-e, hogy Isten temploma vagytok, és Istennek Lelke bennetek lakozik? (17) Ha valaki Istennek a templomát megrontja, megrontja azt Isten; mert Istennek a temploma szent, akik ti vagytok.

16. **“Nem tudjátok-e?”** Olyan kérdés, melyre az olvasóknak, a hallgatóknak felelniök kell. Gondolkozniuk kell: tisztában vannak-e a kérdés tartalmával. Azután pedig nem maradhatnak adósok a válasszal. A kérdést azonban nem nekik kell megfejtetniök. A formája szerint feleletet váró kérdés egyidejűleg kijelentő tartalmú. Ugyanannyi, mintha így szólna az apostol: nektek, korinthusi levélolvasóknak, nagyon jól kell tudnotok, amit tőletek kérdezek. Én egyszersmind tudtokra adom helyes válaszokat. Rátok csak az vár, hogy magatokra nézve elismerjétek, amit én kérdező formában tudtul adok, hogy ti. **“Isten temploma vagytok”**.

Templomuk volt a pogányoknak is. Most azonban az apostol az ószövetségi templom fogalmát használja a hasonlatnál. Vagyis a templom itt Istennek a háza, az **“Atyának a háza”** (Jn. 1,26), melyben ő lakozik. Isten nem köthető ugyan kézzel csinált templomhoz (1 Kir. 8,27), de ígérete szerint elfogadja a neki épített hajlékot, és abban lakozik az ő neve, azaz ő maga (5Móz. 12, 11). A templom szent; Istenhez tartozik, és mindenben az ő akarata szerint kell felépülnie. Az Ószövetségben kinos pontossággal le van írva, hogy milyennek kell lennie a templomnak, s mit kell cselekedni benne. Ehhez a templomhoz pedig **“féltő szeretettel”** (Jn. 2,17) viseltetik az Úr.

Ilyen gondolatok között beszél Pál apostol átvitt értelemben arról, hogy a korinthusi keresztyének **“Istennek a temploma”**. Mindenesetre a **“templomot”** nem szabad csak az egyes tagokra, sem csak a gyülekezetre (= a tagok összeségére, közösségére) vonatkoztatni. Az apostol mindkét gondolatot együvé foglalja, és Isten templomának mondja a korinthusiakat mind külön-külön, mind a gyülekezet közösségében. Legtermészetesebben és legegyszerűbben kell itt a kongenialitásra törekedni. Igaz, a templom köveit nem lehet csak magukban, azaz külön-külön **“templomnak”** nevezni, de arról sem szabad megfeledkezni, hogy a **“templom”** végeredményében egyes kövekből van felépítve. A súlypont az egyes személyeken nyugszik, mivel az apostol nem valami összeverődött színtelen tömeget tart szem előtt, hanem annyi meg annyi ismerős arcot, akik személyes keresztyén életet folytatnak. **“Isten temploma”** ilyenképpen az egyes hívők, de nem elszigeteltségükben, hanem az eklézsia közösségében. A korinthusi levelek paralel helyei szintén ebbe az irányba mutatnak (1Kor. 6, 19; 2Kor. 6,16).

Az előbbieken láttuk, hogy miképpen és kikre vonatkozik az **“Isten temploma”**. Most azt kell megértenünk, hogy Isten templomának melyek a tartalmi elemei, azaz mi lehetett az apostol szívében, amikor az **“Isten temploma”** kifejezést a korinthusiakra vonatkoztatta.

Az első tartalmi vonást maga a birtokos eset (náosz theú) adja. Ehhez képest a gyülekezet tagjai nem önmagukéi, nem rendelkeznek szabadon önmagukkal, de nem is tartoznak akárkinek a tulajdonába (Apollós, Pál stb.). Ők Istennek a tulajdona, akikkel Uruk rendelkezik. Másodszor a gyülekezet tagjainak az élete aszerint alakul,

ahogyan alakítja Isten. Miként a kőtemplom méretei, berendezése és belső életrendje elő van írva, ugyanúgy Isten előírja azt is, hogy a hívőknek milyen legyen a magatartása. Harmadszor a gyülekezeti tagok szorosan együvé tartoznak. Ahogyan a templomot nem lehet részeire bontani, ugyanúgy a tagok is egymáshoz vannak kapcsolva, s egymásra nézve élnek. Más szóval: létformájuk az eklézsiái közösség. Ezekhez a tartalmi vonásokhoz járul, amit külön is kifejez az apostol: **“Istennek Lelke lakozik bennetek”**.

Az ószövetségi templom Istennek a háza, mert Isten lakozik benne (5.Móz. 12,11). A hívők Istennek a temploma, mert **“Istennek Lelke”** lakozik bennük. A **“lakozik”** (praes.) sokkal kifejezőbb, mint pl. a **“van”** ige (= Istennek Lelke **“van”** bennetek”). Kifejezi, hogy Istennek Lelke nem csupán egyszer-egyszer látogatja meg a hívőket, s azután magukra hagyja, hanem szüntelenül jelen van, állandóan velük marad. Kifejezi továbbá, hogy Istennek Lelke otthon érzi magát a hívőkben, akárcsak az ember is otthon érzi magát a saját lakásában. Kifejezi, hogy a házban Istennek Lelke tartja a rendet, s ő határozza meg a ház szellemét; ő irányítja a hívők gondolatait, ő vezeti lépéseiket, ő gondoskodik a ház karbantartásáról, s ő vigyáz a maga házára, hogy idegen tulajdonba ne jusson. **“Istennek Lelke”** mindenestre nem valami megfoghatatlan lélek, akit más lelkekkel (a Sátán lelkével, az emberi szellemmel, a **“világszellemmel”** stb.) össze lehetne téveszteni. Istennek Lelke nem más, mint az Úr Jézus Krisztus Lelke mibennünk. Jézus nincs közöttünk testben, de közöttünk és **“bennünk”** lakozik Szentlelke által. A Léleknek bennünk lakozása semmivel sem kevesebb, mint az, hogy Jézus Krisztus földi vándorlása alatt házakba járt, házakban lakozott, és hallhatóan az emberekkel volt. Isten Lelkének a jelenléte nélkül senki sem lehet Istennek a temploma.

Emlékezzünk a vers elejére: **“Nem tudjátok-é? Tisztában vagytok-é a hallottakkal? Igen, ti mindezt most már tudjátok, de az a kérdés, hogy magatokra nézve elismeritek-é, komolyan veszitek-é?”**

17. **“Ha valaki Istennek a templomát megrontja, megrontja azt Isten”**. Ez a lehetőség kétségtelenül fennáll. Amint a jeruzsálemi templomot **“megrontották”** a pénzváltók és a különféle árusok, ugyanúgy a Lélek templomát is meg lehet rontani. A megrontásnak az a lényege, hogy a templomot más célra használják, mint amire rendeltetett. Az exegézis csak utalás formájában, de az igehirdetés részletesen és a jelenre, egy adott gyülekezetnek, vagy személynek a jelenére való tekintettel beszél arról, hogy mit jelent Isten templomának a **“megrontása”**.

A korinthusi első levél összefüggésében a **megrontás** elsősorban a pártoskodás, a féltékenység, a viszálykodás (3,3), a személykultusz (1,12; 3,4), a testiség (3,1) és mindaz, ami a természeti ember engedetlenségét és ellenszegülését jellemzi. A levél további részei szintén bőséges anyagot nyújtanak arra, hogy miben nyilvánul meg Isten templomának a megrontása. A paráznaság, a törvényszékek előtti perlekedés, a pogány szokások gyakorlása és hasonlók, mind-mind Isten templomának a megrontása. Megromlik az egyéni élet, s vele együtt a gyülekezeti élet is. A megrontás mögött az épület szétszedésének vagy megrongálásának a képe áll. Megromlik egy ház, ha köveket vesznek ki belőle, ha beszennyezik, ha nem tartják karban, vagy ha szétrombolják. Ilyen romlásnak induló vagy épp szétrombolt házhoz hasonlít a megrontott keresztyén élet mind egyéni vonatkozásban, mind gyülekezeti síkon.

A templom megrontását Isten nem nézi tétlenül. Ellenkezőleg: féltő szeretettel viseltetik az ő temploma iránt. Ez a féltő szeretet mutatkozik abban, hogy **“megrontja azt”**, aki az ő templomát megrontja.

A magyar fordítás ugyanazt a görög igét (fthejró = megrontok) ugyanazzal a szóval adja vissza mindkét előfordulás esetében. Azonban az exegézisnek nyilván kell tartania, hogy Istennek a **“megrontása”** (az Istentől származó megrontás) tartalmilag nem azonos a templom megrontásával. Helyesnek látszik tehát azoknak a magyarázatos fordításoknak az útkeresése, amelyek második esetben **“megrontás”** helyett **“elvesztést”**, **“megsemmisítést”** használnak (revidéálatlan Károli: **“elveszti azt az Isten”**; Vulgata: **“disperdet illum Deus”**). Isten temploma így is, úgy is megmarad, mert neki gondja van arra, hogy temploma legyen akár Korinthusban, akár más városban vagy faluban. De örökké tartó **“elvesztés”** (revidéálatlan Károli) vár azokra, akik a **“templomot”** megrongálják, illetve a sajátmagukét teljesen elvesztik. Természetesen a csökönyös templomrontókra kell gondolni, akik nem akarnak **“tudni”** (3,16) arról, hogy ők Isten temploma. Aki elismeri és megvallja, s engedelmes-ségével bizonytságot tesz arról, hogy ő Istennek a temploma, azt Isten nem rontja meg. De aki nem veszi tudomásul az Úr beszédét, s magát a Sátán templomává teszi, ítéletet vesz magára, azaz Isten megrontó haragját viseli. A megrontás nem abban mutatkozik, hogy földi életében emberi nyomorúságok sorozatában részesül; s nem is abban, hogy elveszti vagyonát, egészségét és egyéb földi javait. A templom-rontók sokszor könnyebben élnek - emberileg szólva -, mint a hívők. De megmutatkozik Isten megrontó haragja abban, hogy az **“Úr napján”** (1,8), a **“tűz”** próbájában (3,13) értéktelennek, veszendőnek nyilvánítja nemcsak a **“munkát”** (3,15), hanem azt a személyt is, aki letért az egyetlen fundamentumról, és templomrontóvá lett.

“Mert Istennek a temploma szent, akik ti vagytok”. A korinthusiak még nem lettek templomrontók. Fennforog ugyan a kísértés, hiszen pártoskodás, viszálykodás, személykultusz, testiség és egyéb veszedelmek fenyegetik, de még a fundamentumon állanak. Ők még **“szentek”**, mert Krisztusban vannak, Krisztushoz ragaszkodnak, Krisztusnak akarnak engedelmeskedni. Szentségük nem saját szentség, hanem a bűneik megbocsátásából, a megmosatásukból származó szentség. Szentek azért, mert Istennek Lelke bennük lakozik, s ő őrzi meg házukat. Innen van, hogy jelen időben lehet és kell beszélni (= **vagytok**) szentségükről.

Az előbbi két vers minden szavából a szeretetteljes féltés, a jó pásztor gondosko-dása sugárzik. Pál apostol félti és pásztoralja - mint hűséges szolgálta (3,5) - a reá-bí-zottakat. Veszedelmekre figyelmezteti, Isten emésztő haragját tartja szemük elé, s egyszersmind megerősíti a fundamentumon való állásukban; bizonyossá teszi szent-ségük felől, hogy mint szentekhez, mint engedelmes hallgatókhoz szólhasson az intézés további szavaival, a 3. fejezet hátralevő részében.

3, 18-23: AZ ÖNCSALÁS ELLEN

(18) Senki önmagát meg ne csálja! Ha valaki úgy véli, hogy ő bölcs köztetek e világban, bolond legyen, hogy bölcs lehessen. (19) Mert ennek a világnak a bölcsessége bolondság Isten előtt. Mert meg van írva: Aki megfogja a bölcséket az ő csalárdságukban; (20) és ismét: Az Úr ismeri a bölcsék gondolatait, hogy hiábavalók. (21) Ezért - hát - senki se dicsekedjék emberekkel; mert minden a tiétek, (22) akár Pál, akár Apollós, akár Kéfás, akár a világ, akár az élet, akár a halál, akár a jelenvalók, akár az eljövendők, minden a tiétek, (23) ti pedig Krisztuséi, Krisztus pedig Istené.

18. **“Senki önmagát meg ne csálja”.** Ez a felhívás természetesen következik abból, hogy a korinthusi keresztyének Istennek a temploma (3, 16-17). Mint ilyeneknek, tehát mint hívőknek szól a parancs. Mások, akik nem vállalják, hogy Isten temploma legyenek, meg nem érthetik az apostol felhívását. A gyülekezet tagjainak azonban érteniük kell: **“senki”** (= egy sem, senki) sem maradhat az öncsalók között. Az emberi természet ösztönösen vigyáz arra, hogy saját személyét ne károsítsa meg, sajátmagát ne csapja be. Megszokott értelemben tehát senkit sem kellene buzdítani az öncsalás elkerülésére. Senki sem lop önmagától, senki sem beszél önmaga ellen, senki sem bántja önmagát. Viszont a Szentlélek vezetése alatt járók (3,16) tudják, hogy Isten mértéke szerint van egy olyan **öncsalás**, mellyel saját magunkat rövidítjük meg, jöllehet nincs tudomásunk róla (ekszápátáo = megcsalok, ámítok, félrevezetek - itt imper.). Úgy látszik, hogy jó úton haladunk, pedig romlásba vezet az utunk; úgy látszik, hogy javunkat és előmenetelünket munkáljuk, pedig kárt okozunk saját magunknak. Ettől a látszat-magatartástól óvja Pál a korinthusiakat.

Az öncsalás sokféle lehet.. Most csupán egyik esetével találkozunk: **“Ha valaki úgy véli, hogy ő bölcs köztetek e világban...”** Vannak, akik magukat “bölcsnek” képzelik. Kétségtelen, hogy létezik egy természetes bölcsesség, amely megnyilvánulhat az események helyes mérlegelésében, az egészséges állásfoglalásokban, az önmérsékletben, az idők jeleinek a felismerésében, és sok olyan kérdésben, aminek áttekintéséhez az emberi szellem józansága, finomsága szükséges. Az apostol nem vonja kétségbe ezt a bölcsességet, s nem is rosszalja. A baj ott kezdődik, amikor az Isten adományából nyert bölcsesség függetleníti magát, és a keresztről való beszédet, illetve az evangéliumot megveti. Arra a véleményre jut, hogy önmaga képes megoldani az életnek minden kérdését. “Autonom” filozófiákat állít fel, és hirdeti azok elégséges voltát. Ilyen bölcseségek megszokottak voltak az apostol idejében. A “bölcsék” (1,20) közismert tényezői a mindennapi életnek. Ezeknek a bölcséknek a hatása mutatkozhatott magában a gyülekezetben is. Lehetek, sőt: egész bizonyosan voltak olyanok a korinthusiak “közt”, akik saját felfogásukat, véleményüket a gyülekezet kérdéseiben makacsul érvényesíteni akarták. Nem az a kérdésük, hogy az adott helyzetben mi az Úr akarata, hanem természet szerinti bölcsességükre támaszkodtak - egyébként jóhiszeműen - azzal a meggyőződéssel, hogy úgy van jól, amint ők helyesnek látják. Bizonyos megfontolásból kiindulva, bölcsességük felhasználásával megállapíthatták, hogy valamely igehirdetőnek a személyi tulajdonságai méltóvá teszik őt a köréje csoportosulásra; a tagok róla nevezhetik magukat Péter-

pártiaknak, Apollós-pártiaknak, kinek-kinek a bölcs megfontolása szerint. Véleményükhöz makacsul ragaszkodtak, mert bölcsességük helyességét kétségbevonhatatlannak tartották. Emberileg érthető ez a magatartás egy olyan korban, amikor filozófiai iskolákra és kitűnő vezető férfiakra esküdtek az emberek. Máskülönben is "bölcsnek" látszik olyan ember mellé állani, aki tapasztalatával, tudásával, hozzáértésével, józan ítélőképességével szilárdságot sugároz magából. Azonban az eklézsiában nem szabad emberekre építeni, bármit is diktáljon a bölcsesség. A tagok bölcsenek lehetnek a "világban", a világ dolgaiban, de bölcsességük nem érvényesíthető olyan kérdésekben, amelyek túlterjednek az emberi bölcsesség határain. Mihelyst az emberi bölcsesség szólal meg ott, ahol Isten akaratának kellene érvényesülnie, a maga helyén és idejében szükséges bölcsességből látszat-bölcsesség lesz. Csak **"vélik"** (dokej = véli = maga előtt úgy hiszi, de valójában másként van, dokétizmus) a bölcsenek, hogy ők tényleg bölcsenek, de alapjában véve önmagukat csalják meg. Ettől az öncsalástól szabadulni kell. A szabadulás útja az, amit a vers második felében olvasunk:

"Bolond legyen, hogy bölcs lehessen". Éles, csaknem bántó bibliai szavak! Nehéz útra terelnek, mivel a saját vélemény feladásáról, a saját bölcsesség helytelenítéséről van szó bennük. Ismételjük: nem az Isten ajándékából vett józan bölcsesség megsemmisítését kívánja az apostol. A **"bolond legyen"** különös szóhasználat az azt jelenti, hogy Isten akaratára figyelve, kell lemondani bármely emberi erőről és képességről. Engedni kell, hogy "bolondnak" nevezzenek mások. Önmagunktól annyira nem szabad semmit várnunk, mintha a szó szoros értelmében "bolondok", szellemileg képtelenek volnánk. "Régi dolog, hogy a törökök a bolondokat szent embereknek tartják, s mi keresztyének a szenteket tartjuk bolondoknak" (Móra). Ezt az inkább karikatúrájában helyes megjegyzést kell vállalni. Más kifejezéssel élve, az önálló emberi bölcsesség tehetetlenségének az elismerését parancsolja az Ige. Ezen az alázatos meghajlason, önmegüresítésen vezet át az Isten szerinti "bölcsesség ösvénye. Az öncsalással szakító ember valóban "bölcs" lesz, mégpedig Isten mértéke alatt; bölcsességét az jellemzi, hogy saját akaratát alárendeli az Úrnak, természetes bölcsességét az Úr szolgálatába állítja, döntéseiben a benne lakozó Szentlélekre figyel (3,16), egyszóval bölcsességének kezdete az Úrnak félelme (Péld. 1,7).

19-20. **"Mert ennek a világnak bölcsessége bolondság Isten előtt"**. Nem szabad megelégedezni arról, amit az eddigiekben is láttunk, hogy ti. **"ennek a világnak bölcsessége"** nem csupán az Istentől függetlenített bölcsesség, hanem az Isten akaratával szembehelyezkedő bölcsesség, ha ti. akár egészében, akár részeiben bolondságnak tekinti Isten kijelentett akaratát. Ez a látszat-bölcsesség, az öncsalás bölcsessége Isten ítélete alatt áll, mivel "bolondság Isten előtt". **"Isten előtt"**, azaz Isten ítélete szerint (párá dátívusszal = -nál, nél, mellett, valakinek az ítélete szerint - Bl. D. 238) annyi értéke van a tőle függetlenített és vele szembehelyezkedő bölcsességnek, mint az emberek szemében egy megbomlott elmélyűnek.

Hogy Isten miképpen tekinti "bolondságnak" az emberi bölcsességet, azt két ószövetségi idézettel szemlélteti az apostol. Egyik a Jób könyvéből való: (5,13, nyilvánvalóan nem a Septuaginta szószerintiségével): **"Aki megfogja a bölcsenket az ő csalárdságukban"**. Ez ugyanannyi, mint hogy "Istennél bolondság" ennek a világnak a bölcsessége. Ahogyan az örülteket megfogják és elkülönítik, nehogy

magukban vagy másokban kárt tehesse nek, ugyanúgy Isten "megfogja", megragadja a bölcseket. Ajkukon elnémítja a szót, munkájukat eredménytelenné teszi, amint erre sok példát mutat különösen az Ószövetség, hogy ne vihessék véghez "csalárdságukat". A "csalárdság" rosszindulatú, gonosz szándékú ravaszság, Istennek a kijátszása, rászedése. Ebben akadályozza meg Isten a "bölcseket". Ő nem engedi magát megcsúfolni.

A másik ószövetségi idézet a zoltárok könyvéből van: **"Az Úr ismeri a bölcsek gondolatait, hogy hiábavalók"** (Zsolt. 94,11). A "bölcsek" nem ismerik Istent (2,8), de "az Úr ismeri a bölcsek gondolatait". Még mielőtt meg akarnák valósítani "csalárdságukat", azaz gonosz cselekedetüket, az Úr már tisztában van minden titkos gondolatukkal. "A föld királyai felkerekednek, és a fejedelmek együtt tanácskoznak az Úr ellen és az ő felkentje ellen" Zsolt. 2,2). "A főpapok, az írástudók és a nép vénei... tanácsot tartanak, hogy Jézust álnoksággal megfogják és megölik" (Mt. 26, 3-4). Mindezeknek a "bölcseknek" a gondolatait ismeri az Úr, hogy **"hiábavalók"**. Hiábavalók, semmitérők azért, mert sikertelenségre vannak ítélve. Egyetlen kitervelt "gondolat" sem valósulhat meg a feltett szándék szerint. Krisztust halálra akarták adni a bölcsek, de Krisztus feltámadt; Józseffel gonoszt akartak cselekedni, de Isten jóra fordította. Tehát Isten meghusítja, megsemmisíti a bölcsek gondolatait.

Mindkét ószövetségi példát szívükbe kell fogadniok a korinthusbelieknek, hogy szabadulhassanak attól a kétségtelenül fennforgó kísértéstől, amelyet "ennek a világnak a bölcsessége" jelent számukra.

21. **"Ezért hát senki se dicsekedjék emberekkel"**. Világosan kitűnik, hogy az emberekkel (Pállal, Apollóssal, Kéfással) való dicsekedést a világ bölcsessége (3,19) hatásának tulajdonítja az apostol. Ebben a tekintetben elszakadtak, vagy legalábbis elszakadóban vannak a bennük lakozó szentlélektől (3,16), s elhajlottak a világ bölcsessége irányába. Eltávolodásukban meg kell állaniok. Hallották, hogy mit mond Isten a világ bölcsességéről és a bölcsekről (3,19-20). Ilyenképpen most már tisztában vannak (kellene lenniök) gondolkodásuk és rosszirányú cselekedeteik értéktelenségével, hiábavalóságával. **"Ezért hát"**, vagyis mivel elibük adatott az igazság, többé **"senki se dicsekedjék emberekkel"**. A dicsekedésnek van helye, de csak az "Úrban" és az Úrral (1,31). Hagyjanak fel az igehirdetőik egészségtelen tiszteletével, hiszen ezt a szolgálók nem várják (nem szabad várniok, az Úr pedig határozottan tiltja (imperat). A **"senki"** egyetlen korinthusi pártnak sem nyújt lehetőséget arra, hogy magát kivételezze és csak a másikhöz tartozókra vonatkoztassa a parancsot. Nem, mert egyetlen csoportnak sem szabad dicsekednie emberekkel. Az evangélium szolgálait a maguk helyén kell nézni (3,5). Nem szabad őket mintegy az Úr Jézus helyére emelni.

"Mert minden a tiétek". Egyes magyarázók (Bousset) ezt így fordítják: minden a ti szolgálatotokra van. Anélkül, hogy eltérnénk a szó szerinti fordítástól, mégis látnunk kell, hogy **"minden a tiétek"** azt jelenti: a hívőnek Isten **"mindent"** a javára rendel. Helytelenül járnak el tehát a korinthusbeliek, amikor csoportokra oszolva, némelyek csak Pált, mások csak Apollóst, újra mások csak Kéfást (Pétert) tekintik magukénak. Így végeredményében visszautasítják Isten ajándékát. Emberi bölcsesség szempontjai alapján válogatnak abban, amit Isten a maga egészében nekik ajándékozott. Természetes, hogy ily módon megfosztják magukat a teljességtől, s szükségképp megszegényednek. A **"mindenből"** csak részt nyerne.

Az apostol nem ad teljes felsorolást arról, hogy mi értendő a **“minden”** kifejezésen. Csak példaként és összefoglalón említi: **“akár Pál, akár Apollós, akár Kéfás, akár az élet, akár a halál, akár a jelenvalók, akár az eljövendők”**. Akik csak Pált tekintik magukénak, s elzárkóznak Apollóstól és Kéfástól (és viszont), azoknak most hallaniuk kell, hogy valamennyi igehirdető szolga a gyülekezet építésére rendeltetett; egyiket sem szabad visszautasítani. Nem mondhatják, hogy ők csak az Apollós ékesszólásában gyönyörködnek, de nem vágyakoznak a Pál alázatos beszéde után (2,3). Azt se mondhatják, hogy nekik csak Péter kell, mert Jézus a Péter hitvallását nevezte **“kösziklának”** (Mt. 16,18), de megvetik Apollóst, aki személyesen nem látta testben az Urat. Azt sem hozhatják fel, hogy számukra csak a Pál **“teológiája”** (vagy az Apollósé, a Péteré) irányadó. Az elzárkózó **“paulinizmusok”** és **“petrinizmusok”** mindig gyanúsak az eklézsiában; minden bizonynyal a betegség kifejezői.

Az igehirdető szolgálk mellett a gyülekezeti tagoké az **“élet”** és a **“halál”**, a **“jelenvalók”** és az **“eljövendők”**. Más helyen (Róm. 8,39) az élet és a halál, a jelenvalók és az eljövendők úgy szerepelnek, mint amik el akarnak szakítani Isten szeretetétől (Róm. 8,38). Az **“élet”** a maga sokféle kísértésével szüntelenül csábít a hitből a hitetlenségbe, a világosságból a sötétségbe, az engedelmességből az engedetlenségbe. Aki az **“élet”** csalogatása szerint akarja folytatni **“életét”**, könnyen ingoványos talajra léphet, s annyira belemerülhet az **“életbe”**, hogy elszakad az Úr Jézustól. A kiutat sok kereső lélek abban igyekezett megtalálni, hogy visszavonult az élettől, hátat fordított az életnek (házasság, művészetek, eledlek, örvendezés stb.). Az apostol azonban azt írja, hogy az **“élet”** is a miénk. Isten azért adta az életet, hogy éljünk vele a maga gazdagságában. **“Nékem az élet Krisztus”**, olvassuk egy másik levélben (Fil. 1, 21). Aki Krisztussal éli életét, annak az élet mindenestől javára és szolgálatára van. Nincs ok az idegenkedésre, az életből való kiszakadásra. Az **“élet”** a **“tiétek”**, de vigyázzatok, hogy ne mondjátok magatokénak benne a bűnt, amely megrontja és beszennyezi azt.

A **“halál”** szintén a Krisztus gyermekeié. Csodálkozhatunk ezen, hiszen a halál **“a bűnnek a zsoldja”** (Rom. 6,23), és **“ellenség”** (1Kor. 15,26). Azonban dacolva minden emberi megfontolással és bölcsességgel, a **“halál”** is a hívők javát szolgálja. Nem uralkodik felettünk, hanem ők veszik birtokukba a halált, amelyet magukénak nevezhetnek, és Pállal együtt **“nyereségnek”** tekinthetnek (Fil, 1,21). A halál többé nem veszedelmes rém, hanem -ti. hitben - átalmenetel az örök életbe.

Hasonlóképpen **“tiétek”** - olvassuk - a **“jelenvalók”** és az **“eljövendők”**. Sem ennek a versnek az összefüggésében, sem a Rom. 8,39-ben nem kell a halál előtti és utáni időre gondolni. A **“jelenvalók”** egyszerűen azok, amik a mindenkori jelenben velünk kapcsolatban állanak, hozzánk tartoznak, akár mint öröm, akár mint bánat, akár mint tetszetős vagy nem tetszetős dolgok. A hívők számára a **“jelenvalók”** birtokká lesznek, mert minden jelenvalóban felismerik Isten gondviselő szeretetét, aki javukra fordítja egész jelenüket. Hasonló a helyzet az **“eljövendőkkel”**, amelyek a beláthatatlan holnapnak a méhében szunnyadnak. Bármit hozhat a holnap, mert Szentlélek vezetése alatt (3,16) a jövődő eseményei nem igázhatják le a keresztyén embert. Megismétli az apostol, hogy annál kitörölhetetlenebbül megértsék a

Korinthusbeliek: **“minden a tiétek”**. Minden: az is, amit felsoroltam, az is, amit nem soroltam fel.

23. **“Ti pedig Krisztuséi, Krisztus pedig Istené”**. Az előző versnek az állott a középpontjában, hogy minden a hívőké. Egyetlen kivétel van a “minden” alól: a saját személyük. Saját személyük már nem az övék, hanem Krisztusé: **“ti pedig Krisztuséi”**. Önmagukkal nem rendelkeznek. Amint a dicséret mondja: “Nem vagyunk mi magunkéi”. A lényeg azonban nem az, hogy ők nem a magukéi, hiszen ettől még lehetnek a Sátánéi is. A vers idegpontja az, hogy mindenestől Krisztus tulajdonában vannak, azaz Krisztus rendelkezik velük. Nem szabad elhinniök magukat, mintha mindennel önkényesen rendelkeznének (3,22). Igaz, hogy minden az övék, de csak Krisztus fősege alatt. Velük nem Péter rendelkezik, sem Pál, hanem Krisztus.

“Krisztus pedig Istené”. Azt a benyomást kelti a vers, hogy fokozati viszonyban állanak: a gyülekezeti tagok, Krisztus és Isten. Ezt a fokozati viszonyt különösen a régi írásmagyarázók azzal akarták kiküszöbölni, hogy Krisztusnál az ő emberi természetére gondoltak (“Christus autem, secundum quod homo, Dei est” - Aquinói T.). Ha viszont az evangéliumok és az apostoli levelek nagy összefüggését tartjuk szem előtt - márpedig ezt kell tennie az exegézisnek -, akkor a fokozati viszony magától eltűnik. A **“Krisztus pedig Istené”** semmivel sem több, s nem is kevesebb, mint hogy Krisztus “Istennek Fia”, Krisztus a “szerelmes Fiú”, “engem az Atya küldött”, “az én Atyám” stb. Márpedig tudjuk, hogy az ilyen és rokon szentírási lókusok Krisztusból nem faragnak valámi középlényt, aki felett trónolna az Atya. Amikor Pál azt mondja, hogy Krisztus az Istené, ezzel nem kevesebbet mond, mint hogy az Ige testté lett, Isten Krisztusban az emberek közé jött. Krisztussal és az ő beszédével nem rendelkezhetnek saját bölcsességük szerint a korinthusbeliek, mert Krisztus nem képezi emberi értelemben vett tulajdonukat, akivel kedvük szerint cselekedhetnek. Krisztus nem az emberek játékszere, akivel szellemi tornát űzhetnek és ki-ki kénye-kedve szerint alakíthatja őt, besorozván az emberi nagyságok közé (1,12). A **“Krisztus Istené”** annyit jelent, mintha ezt mondanánk: Krisztus egyenlő Istennel, Krisztus maga az élő Isten, aki szolgai alakot öltött magára (Fil. 2,6). Végeredményében tehát a korinthusiak Istenéi (= Krisztuséi), azaz ők Istennek az eklézsiája (1,2).

4, 1-5: KRISZTUS SZOLGÁI

(1) Úgy tekintsen minket az ember, mint Krisztus szolgáit, és Isten titkainak sáfárait. (2) Ebben a dologban egyébiránt megkívántatik a sáfároktól, hogy mindenik hívnek találtságuk. (3) Rám nézve pedig legkevesebb, hogy tőletek ítéltessem meg, avagy emberi ítélet-naptól; sőt én magamat sem ítélem meg. (4) Mert semmit sem tudok magamra, de nem ebben vagyok megigazulva; aki pedig megítél engem, az Úr az. (5) Ezért - hát - idő előtt semmit se ítéljete, amíg eljő az Úr, aki egyfelől világosságra hozza a sötétség titkait, másfelől megjelenti a szívek szándékait; és akkor mindenkinek Istentől lesz a dicsérete.

1. **”Úgy tekintsen minket az ember, mint Krisztus szolgáit”.** Komoly gyülekezeti háttere van annak, hogy Pál így írt. Nevezetesen, a korinthusi gyülekezet tagjai helytelenül gondolkoztak az egyházi szolgákról. Az előttünk fekvő versek élénken rávilágítanak az egészségtelen gondolkozásmódra.

Az apostol a korinthusi adott helyzet szem előtt tartásával általánosságban egyetemes igénnyel (= a korinthusiakon túltekintve) szól arról, hogy miként kell nézni az Ige munkáit (= **”minket”** = pásztorokat, tanítókat, apostolokat). Az irány meg van szabva. Csak egy az egészséges nézőpont: **”Úgy tekintsen minket az ember”**. Csakis **”ügy”**, nem másként, vagy esetleg **”ügy”** is, de másként is. Semmi lehetőség arra, hogy pl. felerészből az emberi bölcsesség követelményei érvényesüljenek, s így emberi igények mértéke alá állíttassanak az igehirdetők, felerészből pedig Isten akarata jusson szóhoz. Bár tartalmilag mitsem változtat a helyzeten, mégsem tartjuk járhatónak azt az exegetikai útkeresést - Bachmann -, mely szerint az **”ügy”** nem a **”mint”**-re vonatkozik, hanem a 3. fejezetben az Ige szolgáiról mondotakra. Ehhez képest a versnek ez volna az értelme: Minket, mint Krisztus szolgáit **”ügy”** tekintsen az ember, amint az előbbieken le van írva. Az **”ember”** fogalma a legnagyobb általánosságban mozog. Tehát nem csak a korinthusiaknak kell **”ügy”** tekinteniök, ti. pártkülönbség nélkül, hanem bárki másnak, akárki legyen és bárhol éljen.

Az **”ügy”** irányát határozza meg pontosan a vers második fele: **”Mint Krisztus szolgáit...”** A **”szolga”** itt más görög szóval jut kifejezésre (hüperetész), mint pl. a 3,5-ben (diákonosz). Minthogy az érdemi tartalom mindkét esetben ugyanaz, azért nem kifogásolható, ha a fordítás itt is ott is a **”szolga”** kifejezést használja. A mindennapi nyelvben (Bauer) azokat a személyeket foglalja magába, akik egy magasrangú előljáró mellé vannak rendelve segítőnek. Ugyanígy nevezik a hatósági szolgáló személyzetet (pl. bíróságnál), vagy a zsidóknál a szinedrium szolgáit (Jn. 7,32), akiket Krisztus elfogására küldenek ki. Mindenik szóhasználatban a függő viszony a döntő. Jelen esetben nem egy magasrangú személytől, nem a polgári hatóságoktól, nem magas vallási szervektől, vagy hasonlóktól függenek a **”szolgák”**, hanem Jézus **”Krisztustól”**. Krisztus adja a parancsot, s neki kell engedelmeskedni. Krisztus adja a szót, s azt kell továbbítani. Krisztus a tulajdonos, és tőle nem szabad eltávolzni. Megszűnik nyomban a **”szolgai”** viszony, mihelyt másvalaki vagy másvalami lép Krisztus helyére.

A szolgák közelebbi meghatározása, hogy ők **“Isten titkainak a sáfárai”**. **“Isten titkai”** (müszterion = titok) Istennek a “titkos gondolatai, tervei, rendelkezései, amelyek az emberi értelem számára hozzáférhetetlenek” (Bauer). Ugyanarról van itt szó, mint a 2, 17-ben Isten “titkon való bölcsességé”-nél. Isten gondolatai magasabbak a mi gondolatainknál (És. 55, 8-9); emberi utak nem vezetnek oda. Azonban Isten az emberek közé jött, titkait az Úr Krisztusban kijelentette úgy, amint előttünk áll a Szentírásban. Ezeket a titkokat rábízta és rábízta a “szolgákra”, akik épp ezért a titkok “sáfárai”. A **“sáfár”** (ojkonomosz) az a rabszolga volt, akit a ház ura megbízott házának a vezetésével, vagyonának a kezelésével, a szolgaszemélyzet irányításával. Gondnoknak, igazgatónak, kezelőnek, házmesternek nevezhető, vagy “gondviselőnek” (Gal. 4,2 - Károli). Itt azonban idegenül hangzana a fordításban akár a gondnok, akár a gondviselő (amiként a Gal. 4,2-ben idegenül hangzana a “sáfár”), amiért helyesen találta meg a “sáfár” szót Károli. A “sáfár” nem vonatkoztatható egy szűkebb körre, mint például az örökös vagyonának a kezelésére, hanem - bármely alárendelt szemponttól eltekintve - a teljes adminisztrálást, a kezelést tartalmazza a ház urának a megbízása alapján. Így vannak megbízva Isten titkainak az adminisztrálásával Krisztus szolgálói. Ezért ők “sáfárok”, akik azzal sáfárkodnak, hogy a nekik átadott titkokat, vagyis Istennek a kijelentett beszédét (amely egyébként titok maradna) hirdetik az eklézsiában. A II. Helvét Hitvallás szavaival élve: az evangéliumot hirdetik, és a sakramentumokat kiszolgáltatják (XVIII : 9).

2. **“Ebben a dologban egyébiránt megkívántatik a sáfároktól, hogy mindenik hívnek találtassék”**. Mondható, hogy ahány fordítás, annyi féleképp igyekszik tükrözni az eredetit. Szerencsére a többféle fordítási eljárás nem okoz lényegbevágó nehézséget, mivel az egyező tartalom megmarad. Hogy mégis eltérünk a hagyományos (revideálatlan és revideált) szövegtől, csak az indokolja, hogy nagyobb hűséggel igyekszünk megközelíteni az eredetit. (Közbejátszik természetesen az a körülmény is, hogy a “textus receptus” helyett a kritikai szöveg alapján állunk.)

“Ebben a dologban...” A görög szócska (hóde) tulajdonképp helyhatározó = ide, itt (Bauer). Jelen esetben lazább alkalmazásával találkozunk, mintegy ilyen értelemben: ennél a pontnál, ennél a dolognál, itt, azaz szabatosan: **“ebben a dologban”**. Tehát a sáfárkodásban (= ebben a dologban) “egyébiránt” megkívántatik valami a sáfároktól. Az **“egyébiránt”** mindössze továbbviszi a gondolatot. Vagyis nem arra céloz, hogy már eddig is (= az előző versben) előfordultak bizonyos kívánságok, s most továbbiak következnek, hanem arra, hogy eddig (4,1) a sáfárokról beszélt, s most továbbmegy, amidőn a sáfárok elköteleztetéséről szól.

“Megkívántatik a sáfároktól”, szó szerint: “kerestetik a sáfárokbán”. A sáfárok munkakörét kijelölő házi úr szemmel kíséri a munka végzését. Azt keresi és kívánja, hogy **“mindenik hívnek találtassék”**, azaz ne lopjon, ne henyéljen, ne álljon idegen érdekek szolgálatába. Maradjon hűséges a ház urához. Ez a hasonlat világítja meg Isten sáfárainak az elköteleztetését. Híveknek kell lenniök! Úgy kell kezelniök a rájuk bízott “titkokat”, amint megbízatási parancsuk rendeli. Különösképpen vigyázni kell itt a reformátori írásmagyarázás-elméletnek arra a szabályára, hogy a Szentírás önmagát magyarázza, s amit a levelek elvont formában nyújtanak, azt az evangé-

liumok szemléletesen adják elő. Így módon a **“hív”** szónak valóban legjobb magyarázata az evangéliumi kép a jó sáfárról (Lk. 12, 42-46).

A következő három vers (3-5) alapján véve a hívséghez kapcsolódik, és arról beszél, hogy kinek-kinek (igehallgatónak és hirdetőnek egyaránt) miképpen kell gondolkoznia a hívségről.

3. **“Rám nézve pedig legkevesebb, hogy tőletek ítéltessem meg, avagy emberi ítéletnaptól”**. A **“hívség”** (4,2) kérdésében adódhatnak és mindig adódnak olyan körülmények, amelyeket a sáfárok nem vehetnek figyelembe. Nemcsak **“csekély dolognak”** (rev.Károli) kell tartaniok ezeket, hanem **“legkevesebbnek”**; annyira kicsinynek, hogy ne is lehessen tovább kicsinyíteni. Pál apostol így gondolkozott (= **“reám nézve”**) a szóban forgó körülményekről. Legkevesebbnek tartom - írja -, hogy **“tőletek ítéltessem meg”**.

A háttér magától adódik a levél első három fejezetéből. A pártokra szakadt korinthusiak sokat foglalkoztak az egyes sáfárok (Pál, Apollós, Kéfás) személyével és szolgálatával. Egymás között felsorakoztattak megfigyelt tényeket, fontolgattak lehetőségeket, kerestek hibákat. A **“megítélek”** (ánákrinó, itt. aor. conj. pass.) ige a vers összefüggésben olyan vizsgálódást jelent, amely az előzetes bírói felderítésnek felel meg, hogy utána következze az ítélkezés (krinó = itélek). Ez játszódott le Korinthusban úgy, hogy az apostol ellen különféle kifogások és megszólások jutottak a közbeszédbe. Mindezt az apostol **“megítélésnek”** (tehát nem elítélésnek, melyet ő Istennek tart fenn) minősíti, és nyilvánvalóan semmibe veszi. Nem mintha elzárkózna a munkájára vonatkozó észrevételektől és jótanácsoktól, vagy mintha vissza akarna fojtani bármely vélemény-nyilvánítást. Az adott helyzetben az emberi bölcsességre (3, 18-19) támaszkodó felelőtlen beszédnek a félretevésével van dolgunk. Mai nyelven így lehetne megfogalmazni a Pál szavait: Reám nézve legkevesebb, hogy idegen szempontok alatt mit mondanak rólam az emberek; nem érdekel, ha igehirdetésem nem tekintik ékesszólásnak; nem okoz gondot, ha prédikálásomban kifogásolják az időszerűségek (aktualitások) hiányát; nem adok arra, hogy elmarasztaló észrevételek hangzanak el a fehér asztalok mellett vagy bizalmas beszélgetések rendjén. Mindez emberi bölcsességből származó emberi megítélés, amit nem tekinthet mértékadónak a hív sáfár.

Nemcsak a megítélést, hanem az **“emberi ítéletnapot”** is legkevesebbnek tartja az apostol. Feltételezhető (Bousset), hogy Korinthusban valami gyűlésre jöttek össze, amikor Pál állott a beszélgetés középpontjában, mégpedig az elmarasztalás szellemében. Az együttlévők amellettt dönthettek, hogy Pál helyett inkább Apollóshoz vagy Kéfáshoz csatlakoznak. Könnyelműség volna az ilyen **“emberi ítéletnapot”** a törvényes egyházi fegyelmi gyűlésekhez hasonlítani. Azonban föltétlenül azonosítani kell minden olyan egyház-bíráskodással, melyre talál az **“emberi”** jelző. Mihelyt emberi akarások, emberi bölcséletek, emberi érdekek szolgálatában megy végbe az egyházi gyűlés, csak az apostol visszaautásítása szerint szabad gondolkozni róla. Igaz, kényes területen mozgunk, hiszen a hűtlen sáfár részéről fennforog a lehetősége, hogy **“emberi ítéletnapnak”** minősítse a törvényes gyűléseket. Márpedig Pál apostol nem szándékszik kibúvót nyújtani a hűtlenség számára. Ő nem akar sem demagógiát, sem lázítást, se pedig az egyház jó rendjét nem akarja megbontani. Mindössze egyet

akar: kivenni a hív sáfárt az emberek felelőtlen ítélgetése és az éppoly felelőtlen "emberi ítéletnapok" alól. Ehhez természetesen hív munka szükséges. A hív sáfárnak készen kell állania, hogy "legkevesebbnek" tekintse a törvényesség ruhájába öltözködő hűtlenséget. Az egyház történelme nem egy példát ismer - a jelenkorban is -, amikor hív szolgák zsinatokat és más "ítéletnapokat" utasítottak vissza. Ez pedig nem rendetlenség, nem a fegyelem megbontása, hanem engedelmesség a küldő Úr iránt.

"Sőt én magamat sem ítélem meg". A "sőt" (állá) nyomatékosan vezet be egy szorosan kapcsolódó gondolatot (Bl. D. 448:6). Mintha így szólna az apostol: nemcsak a mondottakról van szó, hanem azokon felül még arról is, hogy "én magamat sem ítélem meg". A hív sáfár nem lehet önmagának a tárgyilagossá mértője. Megtörténhet, hogy különösen rossz véleménnyel van önmagáról, vagy fordított esetben: túlértékeli saját magát. Az egyéni elfogultság több irányban érvényesülhet, ami éppoly veszedelmes, mint a másoktól jövő megítélések. Ez nem zárja ki az önvizsgálatot, a mérték alá állást, de kizárja a saját emberi mérték alkalmazását. Röviden: nem én mondom meg, hogy híven sáfárokodok-e, sem azt, hogy hűtlen sáfár vagyok-e. A sáfároknak csak az bízott, hogy hívek legyenek, nem pedig a hívség megállapítása.

4. **"Mert semmit sem tudok magamra, de nem ebben vagyok megigazulva"**. Ha önmagát ítélné meg az apostol (4,3), akkor azt kellene megállapítania, hogy **"semmit sem tud"** felhozni maga ellen. Nincs tudomása arról, hogy szolgálatában hűtlenséget követett volna el. Így aztán nyomban meg is állapíthatná magáról, hogy minden tekintetben hív sáfár, akit semmiben sem lehet elmarasztalni. Ámde a hívség megállapítása nem ezen az úton történik. Az a tény, hogy semmit sem tud magára, még nem dönti el a hívség kérdését. A vers szavaival élve: **"nem ebben vagyok megigazulva"**. A **"megigazulás"** (dikájoó = igaznak nyilvánítok; passivumban = igaznak nyilvánítottam) itt nem az üdvözlés tartalmával bír, hanem a hívségre vonatkozik. Szabatosan így is fordíthatnánk: de nem ebben nyilvánítatom híveknek! Hogy mit tudok vagy mit nem tudok magamra, az még nem mérője az én hívségemnek. Semmit sem tudok ugyan magamra, de ebből nem vonhatom le a következtetést, hogy hív sáfár vagyok. Nem, mert **"aki megítél engem, az Úr az"**. Minden ítélkezési jog az Úrnak van fenntartva. A sáfár az Úr sáfára (4, 1), és egyedül a munkát kiadó Úr jogosult és képes arra, hogy szolgálóinak a magatartását helyesen mérlegelje. Az Úr pedig nemcsak jogosult, hanem ténylegesen él is ezzel a saját jogával, azaz **"megítél"**. Látja az Úr, hogy mit csinált Pál Korinthusban; tisztában van az ő valamennyi cselekedetével, beszédével és gondolatával. Ilyenképp a sáfárságot a maga teljességében, helyességében vagy helytelenségében értékelni csak ő képes, mint aki a hívség megállapításához szükséges összes ismerettel rendelkezik. A sáfár nem a felelősségtől szabadul, hanem elismeri a lehető legnagyobb felelősséget, melyet az Úr előtt kell hordoznia.

5. **"Ezért hát idő előtt semmit se ítéljetek, míg eljő az Úr"**. Ebben a versben már nem "megítélésről" (4, 3-4), hanem "ítélésről" van szó. A helyzet megítélését (kivizsgálását) követi a joggyakorlatban az ítélet kimondása. A korinthusiak azt a felhívást kapják, hogy "idő előtt semmit se ítéljenek". Nem szabad kimondaniuk az egyébként belőlük kikívánczoló utolsó szót. Sok baj származik az eklézsiában az **"idő előtti"** ítéletmondásból. Sem a sáfárok szolgálatát, sem az eseményeket,

jelenségeket nem lehet könnyen áttekinteni. Vannak olyan részletek, amik egyáltalán nem ismerhetők, illetve amelyekhez helytelen ismeret, félreismerés kapcsolódik. Egyedül az Úrnál nem foroghat fenn a félreismerés lehetősége. Ő igazán ítél. **“Ezért”**, vagyis mivel az Úrnál van az ítélet, embereknek nem szabad ítélni. Nem szabad pálcát törni sem a sáfárok felett, sem általában **“semmi”** felett, lévén szó (és a szakasz összefüggésében ez nagyon fontos!) hív sáfárokról és hűséges szolgálatról. A rosszat mindig rossznak kell mondani, a jót pedig jónak, és a lelkeket meg kell próbálni, hogy Istentől vannak-e (1Ján. 4,1). Ez a körülmény azonban nem teszi indokolttá, hogy a jó sáfárok hívségére nézve ítéletet mondjanak a gyülekezeti tagok. Az ítélet ideje akkor következik el, amikor **“eljő az Úr”**. Övé az **“ítélet-napja”**, amely azonban nem **“emberi ítéletnap”** (4,3). Van egy idő, amikor Krisztus eljön ítélni eleveneket és holtakat, amikor számonkéri a sáfárokat, s mindenkinek meg kell jelennie az ő ítélőszéke előtt (2Kor. 5,10). Ebben a páratlan időben fog végbemenni az **“ítélet”**; akkor fog elhangzani az utolsó szó. Mindenesetre, az ítéletet akkor sem a korinthusiak fogják kimondani, hanem a sáfárokat megbízó Úr, és kinek-kinek a munkája nyilvánvalóvá lesz (3,13).

Eljövetelekor az Úr **“egyfelől világosságra hozza a sötétség titkait, másfelől megjelenti a szívek szándékait”**. A **“sötétség titkainál”** önkéntelenül a titokban végrehajtott cselekedetekre terelődik a figyelem. Pedig jelen esetben nem ezekről, mindenesetre nem csak ezekről van szó. A **“sötétség”** itt nem a gonoszság jelképes kifejezése, hanem az ismeretlenség állapota (Bauer). Az életnek mindig vannak olyan szövevényei, olyan jelenségei, amelyek az ember számára ismeretlenek, mivel nem érzékelhetők. Miként nem tudható, hogy mi van a koromsötétben, ugyanúgy nem tudhatók az élet érzékelhetetlen jelenségei sem. Ezeket **“titkoknak”**, rejtett dolgoknak mondja az apostol. A titkok lehetnek a gonoszság titkai, de éppoly mértékben lehetnek más természetű ismeretlen (=sötétségben maradó) tényezők is. Sajnos, nem vagyunk abban a helyzetben, hogy történelmi hitelességgel szemléltessük a **“sötétség titkait”**, mert itt sem tudjuk, hogy az elvont fogalom leírásakor pontosan mire gondolt Pál. Ha tehát szemléltető anyagot keresünk, csupán kérdőjelek között beszélhetünk. Nevezetesen, a korinthusi csoportok merő ügybuzgóságból arra a meggyőződésre juthattak, hogy pl. Apollóshoz kell csatlakozniok, mivel ő érthetőbben szólja az evangéliumot, mint Pál; vagy Kéfáshoz (Péterhez), aki testben látta az Urat, és így a dolog természete szerint hitelesebb bizonyoságtévő. Ennek a mindenestől emberi jószándékú magatartásnak az igazi mozgató erői ismeretlenek. Nem lehet eligazodni, hogy a korinthusiak ügybuzgóságával mimódon egyeztethető össze a testi gondolkodás, egyidejűleg a Pál megvetése, vagy az Úr Krisztus háttérbe szorítása a szolgálak mellett. A helyzet felmérhetetlen. A **“sötétségnek titkai”** vannak, amelyekkel az eklézsiában is számolni kell. Mindezek a titkok azonban **“világosságra”** kerülnek úgy, hogy Krisztus eljövetelekor maga az Úr átvilágít mindent (fotidzó - itt fut.). Az élet ismeretlen sarkaiba behatol a mennyei fény, és mindenek áttekinthetők lesznek. Nem maradnak olyan ismeretlen körülmények, amelyek az ítéletet károsan befolyásolhatnák. Előkerülnek a gonoszság titkai éppúgy mint a sáfárok cselekedetei.

Eljövetelekor az Úr **“másfelől megjelenti a szívek szándékait”**. A hagyományos **“szívek tanácsai”** helyett szükségesnek tartjuk a **“szívek szándékait”** részesíteni

előnyben. Nemcsak azért, mert a “szívek tanácsa” igen tág értelmű, hanem főként azért, mert a szöveg kimondottan a “szívek szándékait” említi. A szív tanácsa inkább nyilvánvaló, mint rejtett, de bizonyos, hogy tulajdonképpen éppúgy lehet nyilvánvaló, mint rejtett. Viszont a “szándék” általában rejtve van, mint ki nem mondott akarat, terv, kísérlet. A **“megjeleníti”** (fáneroó = megjelentek, megmutatok, tudomásul adok valamit, ami nem volt látható, világos, ismeretes, áttekinthető) ige feltételezi, hogy csak nyilvánosságra nem kerülő szándékról lehet szó, mely a szív mélyén marad. Ezeket a titkos szándékokat eljövetelekor megmutatja az Úr, azaz mindenkit szembeállít önmagával. Semmi helye nem lesz a rejtegetésnek. A hívség és a hűtlenség a maga meztelenségében fog az Úr előtt állani a legapróbb részletekig.

“És akkor mindenkinek Istentől lesz a dicsérete”. Az Úr eljövetele előtti dicséretnek alapjában véve mind kétes értékűek, akárcsak az ítéletek. Sok alaptalan dicséret hangzik el, és sok jogos dicséret marad el az egyházban. Tehát az emberi dicséretnek nem tükörképei a sáfároktól megkívánt hűségnek (4,2). De jönni fog egy más idő, egy **“akkor”** (töte), amikor **“mindenkinek Istentől lesz a dicsérete”**. Félreértések elkerülése végett hangsúlyozni kell: ez távolról sem jelenti, hogy “istentől mindenkinek dicsérete lesz”. A “dicséret “forrása” Istennél van, és pedig mindenkire nézve. Isten tévedés nélkül bírálja el kinek-kinek a sáfárságát, tévedés nélkül hangzik el ajkáról a hív szolgák dicsérete. Hűtlenség esetén viszont elmarad a dicséret, mert a sötétség titkait és a szív szándékait is látó Úr nem téveszti össze a hűtlenséget a hívséggel.

4, 6-13: AZ APOSTOLI PÉLDA

(6) Ezeket pedig, atyámfiai, átvonatkoztattam én magamra és Apollósra tiérettetek, hogy rajtunk tanuljátok meg: nem szabad okoskodni annak felette, ami meg van írva, hogy senki se fuvalkodjék fel egyikért a másik ellen. (7) Mert ki ítél téged különbnek? Mid van pedig, amit nem - úgy - kaptál? Ha pedig - úgy - kaptad, mit dicsekedel, mintha nem - úgy - kaptad volna? (8) Már jól vagytok lakva; már meggazdagodtatok; nálunk nélkül uralkodásra jutottatok; és bárcsak uralkodásra jutottatok volna, hogy mi is veletek együtt uralkodhatnánk. (9) Mert úgy vélem, hogy Isten minket, az apostolokat, utolsókul állított, mint halálra ítéltet, mivel látványossága lettünk a világnak, mind angyaloknak, mind embereknek. (10) Mi bolondok Krisztusért, ti pedig okosak Krisztusban; mi erőtlének, ti pedig erősek; ti megbecsültek, mi pedig becstelének. (11) Mindmostanáig éhezünk is, szomjuhozunk is, mezítelenek is vagyunk, arcul is veretiünk, hajléktalanok is vagyunk, (12) fáradozunk is, tulajdon kezünkkel munkálkodván; mint a világ személtje; olyanokká lettünk, mindeneknek söpredékévé, mindmostanáig.

6. A zavaros helyzetben és sokféle nyomorúság között, a korinthusiakat ismét **“atyafiaknak”** szólítja az apostol, akárcsak a levél elején (1,10). Igazi szeretettel beszél hozzájuk, mint testvérekhez, akiket nem a test és a vér köt össze, hanem a közös atyai ház mennyei Atyja (lásd 1,10 magyarázatát).

Ezeknek az Atya-fiaknak mondja Pál, hogy amikről előbb beszélt (=ezeket) **“átvonatkoztatta(m) ő (én) magára (magamra) és Apollósra”**. Előbb arról beszélt, hogy mind ő, mind Apollós a gyülekezet szolgálatában áll (3,22); aztán arról, hogy őket Isten sáfárainak kell tekinteni (4,1), akikre a hív szolgálat bízott (4,3); végül pedig arról, hogy ki kell rekeszteni a felelőtlen ítéletéseket, mert egyedül Isten az, aki a maga napján igaz ítélettel megállapítja a sáfárok hívségét. Mind ebből könnyen azt érthették, hogy csak róla (ti. Pálról) van szó, és Apollóstól; mintha Pál magát védelmezné a részben tőle elszakadt korinthusiak előtt. A helyzet azonban nem ez. Valóban úgy van, hogy elsősorban önmagát említette az apostol, de ez nem jelenti, hogy az ő és a korinthusi gyülekezet személyi kérdése áll a középpontban. Ennél sokkal több forog most kockán. A mondottakat csupán **“átvonatkoztatta”** (= átvonatkoztattam, magamra alkalmaztam) a saját személyére és az Apollóséra, de végeredményben minden sáfár belefoglaltatik az ő nevébe és az Apollóséba. Minden szolgáról és minden sáfárról ugyanúgy kell gondolkozni. Bármely sáfár a gyülekezetért él, és mindeniknek hívnek kell lennie. Senkit közülük nem szabad emberi beállításban nézni és mérni. A pártoskodó korinthusiaknak minden sáfárt ugyanazzal a lélekkel kell tekinteniök, ugyanazt kell tőlük várniok. Az **“átvonatkoztatás”** csak a korinthusiakért (= **“tiérettetek”**) történik. Tehát nem a Pál önvédelmi érdeke kívánja, hogy önmagáról beszéljen és Apollósról, hanem a gyülekezeti érdek vonja ezt maga után. A vers további részéből kitűnik, hogy miképpen áll minden a gyülekezet érdekében.

“Hogy rajtunk tanuljátok meg...” Ilyenképpen az átvonatkoztatásnak nemcsak az oka (=”tiérettetek”), hanem a célja is a gyülekezetre néz. Azért beszél az apostol önmagáról és Apollósról, hogy rajtuk tanuljanak a hívők. Isten mindig tanítja a gyülekezetet. A tagoknak egyre teljesebben és helyesebben kell megismerniök Isten akaratát, kicsiny és nagy kérdésekben egyaránt. A tanulás szükségképpeni feltétele a tanítványság elismerése, és a tanítás elfogadása. Hiába tanítana az apostol, ha makacs visszautasítással találkozna. Ő azonban az **“atyafiakról”** feltételezi, hogy valóban kitárják szívüket, vállalják a tanítást, és meg is tanulják azt, amire taníttatnak. Magától adódik a vers összefüggéséből, hogy a sáfároknak olyanoknak kell lenniök, akik saját személyüket akár áldozatok vállalásával is képesek odaszentelni a gyülekezet tanítására. Úgy kell végezniök a szolgálatot a maguk módján és helyén, hogy a gyülekezet szüntelenül tanulhasson rajtuk (Bl. D. 220:2).

A tanulás tartalma ez: **“nem szabad okoskodni annak felette, ami meg van írva”**. Az exegetáknak sok fejtörést okozott: vajon mi értendő az **“ami meg van írva”** kifejezésen. A föltevések sorozatával találkozunk: szabad ószövetségi idézet, ismeretlen apokrifus iratból vett szólás, közszájon forgó közmondás, Krisztusnak egy egy írott formában fennmaradt mondása. Végeredményben egyik föltevés sem tekinthető kizártnak, de egyikre nézve sem rendelkezünk olyan támaszponttal, amely elfogadására késztetne. Inkább elfogadhatónak látszik: Pál apostol a levél eddigi részére gondol, vagyis arra, hogy nem **“szabad okoskodni annak felette”**, amiről az eddigiekben írt. Így aztán élénk világosság derül a kifejezésre. Ugyanis az eddigiekben a pártoskodás bűnével kapcsolatosan közölte Isten üzenetét. Leírt mindent, amit a gyógyítás szempontjából a Lélek parancsolt. Ezekre a leírottakon felül nem szabad **“okoskodniök”** a korinthusiaknak. (Az **“okoskodni”** - fronein - hiányzik a kritikai szövegből, de az apparátusból felvettük. Akkor is fel kellene venni, ha történetesen nem szerepelne az apparátusban, mivel az **“okoskodni”**, infinitivus, hozzátartozik a vers nyelvtani alkatához. Más olvasatokat is élénk ad a szöveggkritika - lásd az apparátusban -, de a dolog lényege ugyanaz marad.) Nem szabad mintegy így szólaniök: mi annyira a Szentlélek vezetése alatt állunk, hogy túl kell néznünk a Pál által írottakon, vagy azokon, amik általában **“meg vannak, írva”**; mi közvetlenül halljuk a Szentlélek beszédét, s nincsenek kötöttségeink. Ez ellen és hasonló szabadságok ellen tanítja őket Pál, hogy tanítása nyomán megmaradhassanak az igaz ösvényen. Mindig súlyos veszélyt jelent az eklézsiában, ha a hívők a Lélek szavát ellentétbe helyezik az Írás bizonyágtételével. A reformátori hermeneutikának egyik erőteljes figyelmeztetése, hogy csak az a Lélek szava, amit az Írás igazol, de csak az a jól értelmezett Írás szava, amit igazol a Lélek. Egyiket sem szabad a másikkal szemben kijátszani. Ami ezen túl van, az már **“annak felette”** való **“okoskodás, ami meg van írva”**.

Ennek az általános jellegű tanításnak az a gyakorlati következménye, **“hogyan senki se fuvalkodjék fel egyikért a másik ellen”**. A nyelvi megértésnél irányadónak tartjuk a Blass-Debrunner-féle újszövetségi nyelvtan útmutatását, mely szerint hiányos mondattal van dolgunk. A teljes szöveg így hangzana: **“Egyik az egyikért, a másik ellen, másik az egyikért a másik ellen”** ne fuvalkodjék fel (Bl. D. 247:4). Vagyis: egyik pártnak a tagja se fuvalkodjék fel egyik igehirdető személye miatt a másik igehirdető ellen, se pedig egy másik pártnak a tagja ne fuvalkodjék fel egyik

igehirdetőért a másikkal szemben. A mi szövegünk ugyanezt adja röviden: **“Senki se”** (Bl. D. 305), azaz egyetlen személy, egyetlen pártnak a tagja se **“fuvalkodjék fel”** (fűszíuszthe - con. pass., bár az ómega helyett **“ú”** áll, ami azonban előfordul a késői görögseben, Bl. D. 91) **“egyikért”**, ti. bármelyik igehirdetőért. sáfárért **“a másik ellen”**, azaz egy másik igehirdető szolga ellen. A felfuvalkodottság abban állott, hogy a maguk okoskodására támaszkodva, egyiket a másik miatt elhagyták vagy épp megvetették, lenézték, megítélték, s így a szolgálakat egymással szemben kijátszották; azokat a szolgálakat, akik egyébként nemcsak nincsenek egymással ellentétben, hanem egymással testvéri közösségben (= **“rajtunk”** 4,6 b) élnek. Ennek a tarthatatlan felfuvalkodottságnak, önféjűségnek nincs helye az eklézsiában, mivel nem a hű (=hív) és hűtlen sáfárok közti különbségtétel játszódik le, nem a lelkek megvizsgálása történik, hanem a hű sáfárok közötti beteges válogatás egázságtelen folyamata megy végbe. Így aztán a tagok egymás ellen, az egyik tag a másik ellen is felfuvalkodhatott. A kegyelmi ajándékokban elbizakodott gyülekezetnek vissza kell térnie az engedelmesség útjára.

7. **“Mert ki ítél téged különbnek?”** (Kecskeméthy), **“kicsoda különböztet meg téged?”** (rev. Károli), **“ki tűntet ki téged”** (Masznyik). Mindenik fordítás tartalmaz valami szövegszerű sajátosságot, ami benne cseng az eredetiben (diakrinó act. = elkülöníték, elválasztok, két dolog között különbséget teszek, valakit valakitől megkülönböztetek). A kérdés értelme ez: ki biztosít számodra előjogot ahhoz, hogy te magadat illetékesnek tekintsd arra, amire nem vagy illetékes, hogy ti. a 6. vers szerint felfuvalkodjál? A **“téged”** általános igényű megszólítás, amely magában foglalja az összes pártoskodót, pártállásuktól függetlenül. Mintha így szólna Pál: te, azaz ti mind, honnan veszitek magatoknak a bátorságot a felfuvalkodásra? Ki ítél titeket olyanoknak, mint akik ezt méltán cselekedhetitek? A ki nem mondott felelet természetesen a **“senki”**! Ugyanis Krisztus senki számára nem nyújt hasonló lehetőséget.

“Mid van pedig, amit nem - úgy - kaptál?” Célzás ez a korinthusiak felfuvalkodottságára (4,6), amellyel magatartásukat függetlenítük Isten akarától. Úgy cselekszenek, mint akik saját bölcsességükre támaszkodnak. Saját véleményüket irányadónak tartják, és el vannak telve önmagukkal: kegyességükkel, vallásosságukkal, véleményükkel, álláspontjukkal, ítéletükkel és általában mindennel, ami tőlük származik. Önelégült és öntetszelgő emberek benyomását keltik, akik hivalkodnak kegyelmi ajándékaikkal. Ami pedig még fontosabb: kegyelmi ajándékaikat minden valószínűség szerint az általuk előnyben részesített sáfároknak tulajdonítják, dicsekedvén velük. Erre a hamis magatartásra mondja Pál: **“Mid van pedig, amit nem úgy kaptál?”** Csak formájában kérdés, de valójában merő kijelentés: Nincsen semmitek, ami tőletek származna, vagy amit kedvenc sáfáraitoktól vettetek volna. Nincs, mert minden jót Istentől nyertetek. **“Ha pedig - úgy - kaptad, mit dicsekedel, mintha nem - úgy - kaptad volna?”** Elesik bármely dicsekedési lehetőség. Nem hivalkodhatnak sem önmagukkal, sem tanítóikkal: Pállal, Apollóssal, Kéfással vagy mással. Nem, mert sem az egyik, sem a másik sáfár nem állítható Isten helyére, akitől mindent kaptak, legkevésbé pedig saját maguk, akik ajándékként bírák mindazt, amivel keresztyén életükben rendelkeznek. Erről természetesen megfeledeztek, amikor figyelmen kívül hagyták ajándékaik forrását, **“mintha nem - úgy - kapták volna”**.

8. **“Már jól vagytok lakva”**. Ezután és a következő mondat (“meggazdagodtatok”... “uralkodásra jutottatok”) után egyes olvasatok kérdőjelt tesznek (lásd az apparátust), mintha az apostol kérdezné: “már jól vagytok lakva?” Akár kérdőjel, akár pont, akár pontosvessző - mindenképpen ugyanaz az értelem. Az apostol csípős iróniával mondja - illetve kérdezi -: “Már jól vagytok lakva” (?) Úgy érzik, hogy eljutottak a keresztyén élet teljességére. Már nem kell többet tanulniok, nem kell újabb intéseket elfogadniok. Minden igényük ki van elégítve, és minden kérdésüket lezárhatják, miután az előnyben részesített valamelyik szolga mellett és mások ellen állást foglaltak. Ennek a jóllakottságnak semmi köze az Úr szavához: “Boldogok, akik éheznek és szomjúhozóak az igazságot, mert ők megelégtetnek” (Mt. 5,6).

A csípős gúny második mondata a gazdagság hasonlatához kapcsolódik: **“Már meggazdagodtatok”**. Ez ugyanazt a felfuvalkodást juttatja szóhoz, mint a “jóllakottság”, csupán más színárnyalattal. Miként a gazdag ember, úgy a korinthusiak is feltételezik, hogy biztonságban vannak, nincsenek reászorolva senkire. Saját maguk által szerzett gazdagságuk a befutottság érzését kölcsönzi nekik. A laodiczeabeliekkel együtt szólnak: “Gazdag vagyok és meggazdagodtam, és semmire sincs szükségem” (Jel. 3,17). Ennek a gazdagságnak természetesen semmi köze a Úr Jézus dicséretéhez: “Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyeknek országa” (Mt. 5,3). Bod Péter értelmezése szerint “gazdag az - ti. az 1Kor. 4,8-ban -, aki a maga lelki szegénységét megismervén, Krisztus igazságát hit által magáévá tette” (Bod Péter: A Szentírás értelmére vezérlő magyar lexikon).

“Nálunk nélkül uralkodásra jutottatok (?)” Ebben csúcspontodik ki az apostol féltő iróniája. A korinthusiak annyira el vannak bizakodva, hogy Isten országát, Isten királyságát megvalósulva vélik maguk között. Azt gondolják, hogy a kegyelmi ajándékok gazdag kiáradása (1,5-7) folytán mindenestől Isten akarata öltött testet közöttük. Amit cselekesznek: mind jó; amit gondolnak és mondanak: mind helyes; sehol semmi hiba, semmi nyoma a Sátán uralmának. Mintegy királyoknak képzelik magukat, akik ellen nem lehet kifogást emelni, s úgy vélik, hogy ilyenek lesznek majd Isten országában. Ez az állapot a keresztyén reménységnek a célja, ami azonban a földi vándorlás alatt mindig a hit valósága, azaz csupán Krisztus keresztye által a kegyelemben és a bűnbocsánatban igaz. Ha erről megfeledkeznek a hívők, úgy a bűntelenség hamis képzeletvilágában, az öncsalásban, az elbizakodottságban élnek. Az **“uralkodásra jutottatok”** finom célzást tartalmaz az önámítás kidomborítására, hiszen az apostol nem ismeri el valóságnak a korinthusiak álmodozását. Hogy egyáltalán így gondolkoznak, az csak az igazi sáfároktól függetlenül (**“nálunk nélkül”**) lehetséges. Ebben a gondolkodásban nincs része sem Pálnak, sem Apollónak. Ezért mondja: **“És bárcsak uralkodásra jutottatok volna, hogy mi is veletek együtt uralkodhatnánk”**. Bárcsak úgy volna, amint gondoljátok. Bárcsak igazatok lenne abban, hogy Isten országa már megvalósult, hiszen így mi magunk is részesei lehetnénk az új Jeruzsálemnek, az új égnek és földnek. Ha úgy volna, akkor nem lennének pártoskodások, betegségek, szenvedések, gonosz hatalmasságok és semmi abból, amit a bűn következményeként nap mint nap hordoznia kell a keresztyén embernek. Az apostol vágyakozik arra, hogy a korinthusiakkal együtt uralkodhassék, de tudja, hogy a földi életben Krisztus királysága csupán hitben valósul meg; szüntelen harcot kell vívni a Sátán uralma ellen. A harc kimenetele nem bizonytalan. A hit számára

már el van dőlve, de ez még nem uralkodásra jutás, még nem új ég és föld, még nem bűn-nélküliség. Most "hitben járunk, nem látásban" (2Kor. 5,7).

9. A felfuvalkodott képzelődésnek ellentétje az, ahogyan az igaz hitben gondolkozni kell, s ahogyan az apostol tényleg gondolkodik: **"Mert úgy vélem, hogy Isten minket, az apostolokat, utolsókul állított"**. Az uralkodás állapotában, Isten majdani országában az utolsókból elsőek lesznek, de addig járni kell az Isten akarata által kijelölt utat, s tisztában kell lenni ennek az útnak a természetével. Az **"úgy vélem"** (dokeó = vélek, hiszek) igének itt nincs kétes értéke, mintha csak egy esetleges egyéni véleményről lenne szó a más vélemények között. Ellenkezőleg: a biztos tudást, a szilárd meggyőződést fejezi ki. Ti más véleményen vagytok ugyan, de már megmutattam (4,8), hogy helytelenül gondoltok. Most azért halljátok meg az igazságot: **"Isten minket, apostolokat, utolsókul állított"**. Nem akarok rólatok beszélni, hanem továbbra is a magunk személyére "átvonatkoztatom" (4,6) Isten akaratát, hogy így "rajtunk tanuljátok meg" (4,6) a helyes ösvényt. Ha igaz volna az "uralomra jutásról" (4,8) szóló véleményetek, akkor mi, az apostolok is, "veletek együtt uralkodhatnánk" (4,8). Azonban Isten másképp rendelkezett. Mi apostolok vagyunk (= "minket apostolokat"), Apollóssal együtt. Innen is kitűnik, hogy az Újtestamentum szóhasználatában az **"apostol"** szó nemcsak a tizenkettőre vonatkozik, anélkül, hogy a tizenkettő páratlan szerepe elvitatható lenne. Mindössze arról van szó, hogy az **"apostol"** kifejezést nem szabad kiküszöbölni és pusztá történelmi emléknek tekinteni. Istennek minden küldöttje apostol, akárcsak Apollós.

Tehát az apostolokat **"utolsókul állította"** Isten. Nem elsőkül, hanem utolsókul, nem sérthetetlen királyokul (ahogyan lesznek majd Isten országában), hanem legalacsonyabbrendű szolgálk! Sem a tanítóknak, sem a tanítottaknak a személye nincs bebiztosítva a nyomorúságokkal szemben. Sőt, Isten arra rendelte, arra állította be őket, hogy legkevésbé képezzenek valami kiváltságos rendet. Vannak csendes idők, amikor Krisztus szavára elülnek a viharok, de ez távolról sem jelenti, hogy az apostolok kivételes elbánásban részesülnek. Akár hamis buzgóságból tápálalkozzék az "uralkodásra jutás" gondolata, mint pl. az 1. században, akár hamis kényelmi szempontokon, méltóságtudaton, egyházi előjogokon nyugodjék, mint pl. a 19. században, mindenképp illik rá az Ige: nem elsőkül, hanem "utolsókul".

Hogy mi volt Pál apostol számára az "utolsókul állíttatás", annak hűséges visszatükrözője a vers további része, valamint a következő 10-13. versek.

Az apostolok olyanok, mint valami **"halálra ítélték"** (=halálra szántak). Sokkal élesebb kifejezés, mint ha ezt mondaná: nyomorúságra, szenvedésre, háborúságra szántak. A korinthusiak "uralomrajutásának" (4,8) se híre, se helye. A halálra-ítéltséget így írja körül: **"látványossága lettünk a világnak, mind angyaloknak, mind embereknek"**. A halálra-ítéltségnek ez a beszédes tartalma. Kétségtelen, hogy a levél írásakor még nem kezdődtek el az általános és rendszeres keresztyén-üldözések. Tehát nem ezekre utal Pál. Azonban sem az Apostolok Cselekedeteiről szóló könyv, sem maguk a korinthusi levelek nem hagynak bizonytalanságban affelől, hogy Krisztus szolgálói mégis súlyos veszedelmeknek lesznek kitéve.

Elegendő, ha csak az apostol fogságaira gondolunk. Életveszedelmek között halad az evangéliumhirdetők útja. **"Látványossága"** lettek a világnak. A "látványosság" (theatron) egyfelől az a hely - színház, teátrum -, ahol nyilvános gyűléseket,

összejöveteleket szoktak tartani - pl. Csel. 19, 29 -, ahol színházi játékokat szoktak bemutatni, vagy vadállatokkal való cirkuszi viadalokat; másfelől maga a látványosság (theáo = megtekintek, figyelmesen nézek), melyet a nyilvános összejövetelel hely nyújt, vagyis ítéletes kiszolgáltatottság. Nem járnak helytelen úton a régiek, ha a cirkuszi gladiátorok által nyújtott látványosságra emlékeztetnek ebben az összefüggésben. Krisztus szolgálai a **“világ”** számára, azaz a gonosz **“emberek”** és **“angyalok”** szemében olyanok, mint vadállatokkal küzdő halálra-ítéltek. Küzdelmük céltalan, mert a halál vár rájuk. Védtelenek, hiszen nemcsak részvétlenül szemlélik őket a színházban összegyűlt tömegek, hanem halálra kerestetnek, megveretnek, megköveztetnek. Képtelenség földeríteni, hogy az apostol a saját életének, vagy esetleg munkatársai életének milyen próbájára (próbáira) gondol. Nincs ugyan kizárva, de mégsem bizonyos, hogy az 1 Kor. 15, 32-ben említett fenevadakkal való viaskodást tartaná szem előtt. Inkább feltételezhető - márcsak a többes szám miatt is -, hogy konkrétum nélküli általánosságban szemlélteti a sáfárok (4,1) szolgálai állapotát. Az **“angyalok”** az egykorú nyelvhasználatban nem csupán Isten angyalait jelentették, hanem azokat a láthatatlan lényeket, amelyek benépesítették az emberek világát.. Az apostol számolt, és a hívő ember hasonlóképp számol azzal, hogy vannak démonikus lények, amelyek sokszor megszállják az embert. A hívőkhöz nem férhetnek, de kárörömmel örvendenek, ha szenvedni látják a megszállottakat. A szövegből lehetetlen arra a következtetésre jutni, hogy az apostol tagadta ezeknek az **“angyaloknak”** a létét, és csak a korabeli képzetekre hivatkozik, amikor **“angyalokról”** beszél. De bármiként lett legyen a helyzet, bizonyos, hogy az Ige szolgálai **“látványossága lettek a világnak”**.

10. **“Mi bolondok Krisztusért, ti pedig okosak Krisztusban”**. Aligha férhet kétség ahhoz, hogy újból ironikusan beszél az apostol, miközben feleleveníti a Korinthusban lábra kapott közszellemet. Úgy látszik, hogy az Ige szolgálait **“bolondoknak”** minősítik **“Krisztusért”**, vagyis azért, mert Krisztus evangéliumának a bolondságát prédikálják, s eközben nem keresik a hallgatók tetszését. A pártokra szakadozó gyülekezeti tagoknak sajátosak a váradalmaik, igényeik, elképzeléseik, amiket nem osztanak az **“apostolok”** (4,9). Innen magyarázható a tőlük való elfordulás, személyüknek a megvetése. Ezt Pál úgy fejezi ki, hogy a **“bolond”** jelzőt alkalmazza a megvetett szolgálákra, akiktől eltávolodnak a saját magukról jó véleményt alkotó korinthusiak. Úgy látják, hogy ők **“okosak Krisztusban”**. Nem mintha meg akarnák tagadni Jézust! Ellenkezőleg: meggyőződésük, hogy Krisztus iránt engedelmesek és Krisztus örömét leli magatartásukban. Nem az a helyes, az **“okos”**, a célravezető, a Krisztusnak tetsző, amit a **“bolond”** szolgálak cselekesznek, hanem amit ők, az **“okosak”**. Az **“okos”** a **“bolond”** ellentétje, akárcsak a jó a rossznak, az igaz a hamisnak. Annyira el vannak telve önmagukkal, hogy nem veszik észre kegyességüknek, buzgóságuknak, jóhiszeműségüknek a fonákságát. Ez a vers szigorú önvizsgálatra készítet minden hívőt, nehogy valamiképp okosnak mondja a bolondot, se bolondnak az okost. Még kevésbé történjék meg, hogy Krisztusra hivatkozással (= Krisztusban) menjen végbe a veszedelmes tévelygés.

“Mi erőtelenekek, ti pedig erősek”. Ez is a korinthusi közgondolkodást tükrözi. A megvetett szolgálak **“erőtelenekek”**. Nincs hatalmuk ahhoz, hogy urrá legyenek a helyzet fölött. Kicsúszott lábuk alól a talaj. Tehetetlenek a fennforgó gyülekezeti

adottságok láttán. Kész helyzet elé vannak állítva. Olyanok, mint az ágybanfekvő beteg (ászthenész = beteg, gyöngé, erőtlen), aki nem képes magán segíteni. Tehetetlenségük onnan származik, hogy nincs bennük az a belső erő, az az adottság, az az okosság, amit a képzelgő korinthusiak emberi gondolatok szerint várnak. Egyszerűen **“erőtlenek”**, akik mellett kiemelkednek az **“erősek”**, a beképzelt pártoskodók. Ezek el vannak bizakodva lelki ajándékaikkal. Úgy vélik, hogy szilárdan állanak a hitben, s képesek (erősek) ahhoz, hogy önmagukra támaszkodva megoldják kérdéseiket. A magabízó ember elfogultságával, elbizakodottságával van dolgunk, amit Pál finom iróniával igyekszik gyógyítani. Amit ír, mind azért írja, hogy olvasói észhez térjenek s az igazság ösvényére visszataláljanak.

“Ti megbecsültek, mi pedig becstelenek”. A **“megbecsültek”** (endoxosz = dicsőségben álló, tisztességben álló, elismert, előkelő, megbecsült) kapcsán aligha lehet arra gondolni, hogy a korinthusbelieket nagyra becsülték a pogányok, vagy hogy egyáltalán jó véleménnyel lettek volna róluk a kívülállók. Nem, hanem önmaguk szemében voltak **“megbecsültek”**. Magukról csak jót tudtak mondani. **“Okosoknak”** és **“erőseknek”** képzelték magukat. Ehhez hozzákapcsolódik természetesen, hogy másoktól is elvárták a személyüknek szóló megbecsülést, véleményüknek a tiszteletbentartását, az elismerő szót. Az apostolokat viszont **“becsteleneknek”** tartották. Tökéletesen rossz visszaadása a görög eredetinek, akárcsak Károlinak a **“gyalázatosok”** kifejezése. Ugyanis itt arról van szó, hogy Krisztus szolgálait nem becsülték meg, nem adták meg nekik az evangélium hirdetőit megillető tisztességet (átimosz = tisztesség nélküli, megbecsülés nélküli, megvetett).

Pál apostol nem tiltakozik az ellen, hogy Krisztus apostolai valóban **“bolondok”**, **“erőtlenek”** és **“becstelenek”**, de egészen más beállításban, mint ahogyan a korinthusiak elképzelik. A következő három vers erről a más beállításról számol be, vagyis az Ige szolgálainak a tényleges helyzetéről.

11. **“Mindmostanáig éhezünk is, szomjuhozunk is, mezítelenek is vagyunk, arcul is veretünk, hajléktalanok is vagyunk”**. **“Mindmostanáig”**, vagy szó szerint: **“a mostani óráig”**, azaz a múltban mindig, és most is. Az **“is”** szócska egymáshoz fűzi, egymás mellé állítja azokat a nyomorúságokat, amelyek között végighalad a sáfárok útja. **“Éhezünk is, szomjuhozunk is”**, mondja Pál. Egyáltalán nem azt akarja elhíttetni, mintha szüntelenül böjtölne, vagy állandóan éhesen és szomjasan járna, étel és ital nélkül. A Fil. levélből tudjuk, hogy ismerős volt nemcsak az éhezéssel, hanem a bővölködéssel és a jóllakással is. Azonban az Ige sáfárai nem rendezkedhetnek be valami zavartalan jólétre. Az éhezéstől és a szomjúhozástól nincsenek megkímélve. A korinthusiak jóllakottaknak érzik magukat (4,8) a lelki élet terén, és ezzel az állapotukkal dicsekednek. Az apostol a testi hiányokkal emlékezteti őket életük nyomorúságára, hogy a megelégedettség öncsalását kiszakítsa lelkükből. Ugyanezzel a céllal folytatja: **“mezítelenek is vagyunk”**. A korinthusiak gazdagoknak érezték magukat (4,8) - ismét csak a lelki élet terén -, s így elbizakodtak. Ezzel szemben a rosszul öltözöttségre, a gyenge ruházatra hívja fel figyelmüket Pál, vagyis a szegénységre. Krisztus gyermekeinek terheket kell viselniök, próbákat kell kiállaniuk, szegénységet kell meg tapasztalniuk, hogy világosan kitűnjék: még nincs itt a teljesség. A mezítelenségnek ilyenképp az az értelme, hogy az önelégültségtől és

elbizakodottságtól visszatartson. A mezítelenséggel ismerős ember nem bízza el magát, nem fuvalkodik fel; külsőleg elesett állapotán keresztül lelkiekben is alázatos-ságra inti őt Isten.

Az éhezés-szomjuhozás és a mezítelenség után a szolgai állapotnak még két tünetével ismertet meg a vers, melyhez mondattanilag hozzátartozik a következő (= 12.) vers első feléből a **“fáradozunk is, tulajdon kezünkkel munkálkodván”**.

A korinthusiak abban a tudatban élnek, hogy ők már uralkodásra jutottak (lásd a 4,8 exegézisét). Isten országának a nyugalmát, zavartalanságát megvalósulva érzik. Lehet, hogy ti így vélekedtek - mondja az apostol -, de én ezzel szemben azt tudom, hogy **“mi arcul is veretünk, hajléktalanok is vagyunk”**. Az “arculveretés” jelen összefüggésben általánosan fejezi ki a testi bántalmaztatást, az arculütést, a megpálcázást és egyéb hasonló sértéseket. Ilyenekben bőséggel volt része mind Pálnak, mind a többi apostolnak (2Kor. 11, 23-26; 6,5). Bár a római jogrend világában éltek, bár nem voltak bűnözők, személyük sérthetetlenségéről nem álmodozhattak. Talán akkor tudjuk egész horderejében felmérni ezt a megaláztatást, ha egy mai egyházfőt, vagy egy közbecsülésben álló lelkipásztort állítunk a Pál helyére. A bűnnek ilyen megnyilvánulásai között merő képzelődés úgy vélni, hogy uralkodásra juthat a keresztyén ember, mintha már nem is volna számára égető kérdés a Sátán uralma. Vagyis ebből a szempontból nincs helye az önelégültségnek. Az arcul-veretésnél még nagyobb horderejű a **“hajléktalanok is vagyunk”** (ásztáto = bizonytalanságban vagyok, földél nélkül vagyok). Az apostol egész élete bizonytalanság. Talál reá az Ige: “Nincs itt maradandó városunk” (Zsid. 13, 14). Ugyanarról van szó, amit az Úr Jézus így fejezett ki: “A rókáknak vagyon barlangjuk, és az égi madaraknak fészük, de az ember Fiának nincs hová fejét lehajtani” (Mt. 8,20). Sem az apostolok, sem a korinthusbeliek nem ringathatják magukat a biztonságérzés hiú álmában. Minden szilárd (“stabil”) pontot elvesz Isten, hogy kizárólag őreá helyezzük bizodalmunkat. Szintén ebbe a gondolatkörbe tartozik - amint előbb már említettük - a következő vers első fele:

12. **“Fáradozunk is, tulajdon kezünkkel munkálkodván”**. Az apostol személyes tapasztalatból tudja, hogy mit jelent az Úr szava: “Orcád verítékével egyed a te kenyeredet, míglen visszatérsz a földbe” (1. Móz. 3,19). A hitben-járás senkit se mentesít a fáradozástól. Míg a földi vándorlás ideje tart, addig Krisztus gyermekei a bűnre és az abból folyó elesettségre emlékeztető munkával gondoskodnak mindennapi kenyérükről. Isten adja a kenyeret, de nem a fáradtságos munka terhe nélkül (Csel. 18,3; 20, 34; 1Thess. 2, 9; 2Thess. 3,8). Ilyen beállításban (4, 11-12 a) az apostolok valóban bolondok, erőtelenekek és becstelenekek (4,10). Ebben a szolgai állapotban megtanulták az alázatosságot. Nem fuvalkodnak fel, miként a korinthusiaknak sem szabad ezt cselekedniök (4,6). Felfuvalkodás helyett üresítsék meg magukat. Engedjék, hogy Isten Lelke vezesse őket úgy, amint a vers második fele és a 13. vers első fele kifejti.

“Ha szidalmaznak, áldunk; ha üldöznek, elviseljük”, “ha rágalmaznak, szépen beszélünk”. A felfuvalkodott (4,6) korinthusiaknak ebbe az iskolába kell beiratkozniok. Az apostolok példáján kell megtanulniok, hogy milyen a “Krisztusban” (4,10) való engedelmes magatartás.

“Ha szidalmaznak, áldunk”. Szidalmazásban részesül az, akiről lekicsinylőn beszélnek, akit semmibe vesznek (Jn. 9, 28-29), akiről tiszteletlenül nyilatkoznak (Csel. 23, 3-4). Ilyen szidalmazásban bősséggel részesült Pál magától a korinthusbeli gyülekezettől, aminek bizonyossága főként a második korinthusi levél. Emberileg természetes volna, hogy a szidalmazott átkozódjék és bosszúvágyat hordozzon szívében. De Krisztusban erre nincs lehetőség. A szidalmazást kiszorítja az áldás. Nem szidalmazunk, hanem **“áldunk”** - mondja Pál. Ez nem jelenti, hogy minden gonoszt szó nélkül elhallgatnak Isten szolgálói, hiszen az erőszakos főpapot “kimeszelt falnak” bélyegezte az apostol (Csel. 23,3). Azonban bosszút nem táplált lelkében senki iránt. Isten kemény ítéletét hirdette, akárcsak Jézus (Lk. 13, 32; Mt. 23. fejezet), de önmagáért nem állott bosszút, akárcsak Jézus, aki így szólt a kereszten: “Atyám, bocsásd meg nekik, mert nem tudják mit cselekesznek” (Lk. 23, 34). De ha adott esetben valamely szolga másként cselekedne, akkor is változatlanul igaz a parancs: nem átkozni, hanem áldani, azaz Isten segedelmét, megigazítását kérni a szidalmazóra. Tehát nincs szó a szidalmazás helyesléséről, vagy a szidalmazó dicséréséről, hanem arról, hogy a gyűlöletnek és a bosszúnak az indulata helyett a krisztusi szeretetet kell gyakorolni (Mt. 5,44).

“Ha üldöznek, elviseljük”. Az üldözésnek sok esetével találkozunk mind az Ómind az Újszövetségben. Üldözték a prófétákat és az apostolokat azok, akik fellázadtak az Úr akarata ellen, s nem tudták elviselni, hogy Isten küldöttjei beleszóljanak életükbe. Amiként nem üldözték a hűtlen prófétákat, ugyanúgy nem volt részük üldöztetésben azoknak sem, akik Isten akaratát megtagadták és a bűn szolgálatába szegődtek. Itt tehát olyan üldöztetésről beszél az apostol, mely a hívő engedelmes-ségnek a következménye. Ez ugyan nem tűnik ki magából a szövegből, de szükség-képp következik a Szentírás szelleméből. Az ilyen üldöztetést el kell **viselni** (ánechó = kitartok, elviselek - a ker. irodalomban csak médiumban fordul elő, Bauer), azaz türelmesen vállalni kell, és benne rendületlenül kitartani. Semmi nyoma annak, hogy az apostol kereste volna az üldöztetést, a szenvedést; de annál több a példája annak, hogy szilárd hittel mindvégig kitartott.

13. **“Ha rágalmaznak, szépen beszélünk”.** Károli “gyaláztatással” fordít, amely magában hordozza ugyan a rágalmazást, de annyira tág a fogalomköre, hogy mégsem fedí a görög eredetit (düszzfémeó = rágalmazok, valakinek alaptalanul rossz hírét keltem). A “gyaláztatásba” belefér a “szidalmazás” és az “üldöztetés” is, amiket külön említ a vers. Tehát helyesnek látszik a “rágalmazás” (Kecskeméthy) mellett maradni. Rágalmazták Jézust, amidőn azt állították róla, hogy Istent káromolja; rágalmazták az őskeresztyéneket, amidőn az emberi nem ellenségeinek nevezték; rágalmazták Pált, amidőn sok és súlyos alaptalan vádat hoztak fel ellene (Csel. 25, 7-8). Ilyen rágalmazások között Krisztus szolgálói **“szépen beszélnek”**. A “könyörgünk” (Károli), “kérünk” (Kecskeméthy) ugyanabba az irányba mutat, mint a “szépen beszélünk”, de könnyen azt a benyomást kelti, mintha csak “imádkozásról” (Masznyik) lenne szó. Márpedig itt azt juttatja szóhoz az apostol, hogy Krisztus szolgálói a gonosz rágal-makra nem a rágalmozó indulatával válaszolnak, hanem továbbra is kitartanak a szeretetben. A **“szépen-beszélés”** lehet alapjában véve imádkozás (Mt. 5,44) de lehet “igaz és józan beszédekkel” való védekezés is (Csel. 26,25). Semmiesetre sem lehet a rágalmozó lelkület megnyilvánulása.

“Mint a világ szemétje, olyanokká lettünk, mindeneknek söpredékévé mind mostanáig”. Ebben csúcsosodik ki a “bolondságnak”, az “erőtelenségnek” és a “becstelenségnek” (4,10) a szemléltető leírása.

Mínt hogy a **“szemét”** helyett nem tudunk jobb kifejezést találni, tanácsos megtartani a hagyományos fordítást, aminek az értelme: az a szenny, szemét, piszok, melyet egy általános tisztogatásnál kidobnak. Ehhez képest jelen összefüggésben azonos értelmű lehet a bűnért való áldozattal vagy a váltságdíjjal, ami átvitt értelemben szintén a tisztaságnak, a megtisztulásnak a szolgálatában áll. Helyesnek látszik szabatosan az “áldozati kos” szóval adni vissza a görög eredeti értelmét (Bauer). Miként a tisztaság érdekében eltávolítják a szemetet, ugyanúgy az emberi lélek megtisztulásáért áldozati állatokat öltek le a különféle vallási kultuszokban. Arra is van eset, hogy állatok helyett embereket áldoztak, ti. megvetett gonosztevőket, akiket “szemétnek” neveztek (Bousset-Wess kommentárja az 1 Kor. 4,13-hoz). Pál apostol - feltételezhetően - ilyen halálra szánt áldozatnak mondja magát, akivel úgy bánnak, mint értéktelen szeméttel. Mindazáltal szolgálata a “világ” megtisztulásának az eszköze, hiszen szenvedése által a bűnöktől való megszabadulás következik be, akárcsak ahogyan a szemét kivetése folytán megtisztul a ház.

A **“söpredék”** rokonjelentésű a szeméttel. Az a görög ige (peripszáó), amelyből származik, annyit jelent, mint körülmosni, letörölni, megtisztítani. A “söpredék” az a tisztátalan és értéktelen anyag, mely a takarítás után kikerül. Míg a “szemétnél” a tisztító jelleg domborodik ki, azaz Pál apostol ilyen tisztító eszköz, addig a **“söpredéknél”** az értéktelenségre kerül a hangsúly, azaz Pált és apostol-társait annyira lenézik, mint valami tűzre való söpredéket.

4, 14-21: APOSTOLI SZILÁRDSÁG

(14) Nem azért írom ezeket, hogy titeket megszegyenítselek, hanem mint szeretett gyermekeimet intelek. (15) Mert ha tízezer - tanító-mesteretek volna is Krisztusban, de nincs sok atyátok; mert Krisztus Jézusban az evangélium által én nemzettelek titeket. (16) Kérlek azért titeket, legyetek az én követőim. (17) Éppen ezért küldöttem el hozzátok Tomóteust, aki nekem szeretett és hű gyermekem az Úrban, aki eszetekbe juttatja az én útaimat a Krisztus Jézusban, amint mindenütt minden gyülekezetben tanítok. (18) Mintha nem is mennék el hozzátok, úgy felfuvalkodtak némelyek; (19) elmegyek pedig hamar, ha az Úr akarja, és megismerem a felfuvalkodottaknak nem a beszédét, hanem az erejét; (20) mert nem beszédben áll Istennek az országa, hanem erőben. (21) Mit akartok? Vesszővel menjek-e hozzátok, avagy szeretettel és szelídséggel lelkével?

14. **“Nem azért írom ezeket, hogy titeket megszegyenítselek”.** Az előző szakaszok (3,18 - 4,13) után különös figyelemre tart igényt ez a kezdés. Ugyanis a mondottaknak helyel-közel ironikus hangja és kemény beszéde azt a benyomást kelti, hogy az apostol meg akarja szegyeníteni az olvasókat: hadd érezzék szellemi és lelki alacsonyabbrendűségüket, s ismerjék el a Pál szellemi és lelki felsőbbrendűségét; hadd vegyék észre, hogy le vannak győzve s Pál győztesként kerül ki az összecsapásból; hadd szégyenkezzenek mindig, valahányszor találkoznak az apostollal. Azonban sem ilyen, sem más természetű megszegyenítéssel nem foglalkozott az apostol. Amelyik szolga saját személyében akar mintegy dicsőségesen győzelmet aratni a reábízott gyülekezetnek egyik vagy másik pártja felett, hogy azután megszegyenítve lássa maga körül ellenlábasait, az még nem találkozott Istennek a Pálban lakozó Szentlelkével. Az igehirdető int, fedd, dorgál, bűnbánatot prédikál, de sohasem akarhat önös emberi dicsőségkeresésből másokat megszegyeníteni. Mintha így szólana Pál a korinthusiakhoz: senki se értesen félre engem! Amit eddig írtam (= **“ezeket”**), távolról sem megszegyenítési szándékkal tettem. Én nem legyőzendő ellenséget látok bennetek, sem magamat nem tekintem ellenségeiteknek. Sőt inkább: **“mint szeretett gyermekeimet intelek”**. Tehát a pártoskodó és az apostollal szembeforduló korinthusiak valóban nem ellenségek, hanem **“szeretett gyermekek”**. Olyan fiak és lányok, akikhez a megbocsátó, hosszútűrő, kegyes szeretet lelkével viszonyul az apostol. Ahogyan a szülők intik gyermekeiket, úgy intette ő is a levél olvasóit. **Intette** (nutheto = intek, figyelmeztetek, rendre utasítok, észhez térítek, a nusz és tithémi együttese) és inti **írásban** (= “írom ezeket”), hogy gyermeki kötelelességtudatukat felébressze, és az engedelmesség útjára vezesse. Az intés tartalma az, hogy szakítsanak a pártoskodással és annak valamennyi kísérő jelenségével: ne haragoskodjanak, ne ítéljenek, ne csalják meg önmagukat, ne fuvalkodjanak fel, stb. Fogadják úgy az apostoli intést, mint engedelmes gyermeknek el kell fogadnia a szülők intelmét. Hiába beszél hozzájuk az apostol úgy, mint gyermekeihez, ha ők maguk továbbra is megmaradnak idegenkedő lelkületükben. Így meg sem érthetnék, hogy valóban nem megszegyenítésről van szó, hanem a féltő szeretet intő szaváról.

15. **“Mert ha tízezer - tanító - mesteretek volna is Krisztusban, de nincs sok atyátok”.** A “tanító mester” (pájdágógosz) szó szerint gyermek-vezetőt, nevelőt jelent. Az antik világban az előkelő családok gyermekei mellett ilyen pedagógusok, gyermek-vezetők állottak, akik a rabszolgák sorából kerültek ki. Távolról sem az a rendeltetésük, mint a jelenkori nevelőknek és tanítóknak. Csupán a külső gondoskodás feladatát látták el. Óvták és védtek a gyermeket a külső veszedelmektől, a könnyelmű cselekedetektől. Elkísérték az iskolába, de ők maguk nem tanították, se nem nevelték, mintegy mai értelemben. Tehát meghatározott küldetésben jártak, s a maguk rendjén szép hivatást gyakoroltak. Mégis nyilvánvaló jele a vers annak, hogy itt a tanító-mesterek szembe vannak állítva az apostollal, ami márcsak onnan is következik, hogy sem a páli levelekben, sem az Újszövetség többi írásában nem használatos a tanító-mester kifejezés úgy, mint pl. az “apostol”, “próféta”, “tanító”, “sáfár” megfelelője. Arra utal Pál, hogy valami baj van azokkal a gyülekezeti vezetőkkel, akik távozása óta mindmostanig Korinthusban munkálkodnak. Baj, hogy ők is osztoznak (esetleg elsősorban részesek) azokban a hibákban, amelyek ellen küzd a levél. Más szellemet képviselnek, mint az “apostolok” (4,9), azaz letértek a helyes ösvényről. Ha nem így lenne, akkor sem értelme, sem szüksége nem volna a **“tanító-mester”** megjelölésnek. Nem lettek eretnekekké, veszedelmes tévelygőkké, hiszen **“Krisztusban”** vannak (egyes magyarázók szerint “Krisztusban” = a “gyülekezetben”), akárcsak a korinthusiak általában, de nem állanak hivatásuk magaslatán. Hiába hivatkoznak rájuk a levél olvasói, mert ha **“tízezen”** volnának is (irreális beszédfordulat, Bl. D. 372:1), mégsem irányadó a magatartásuk. Valahányszor eltérnek az apostoli tanítástól a hivatalos szolgák, csak “tanító-mestereknek” nevezhetők, akiknek visszafordulásra van szükségük.

A “tanító-mesterektől” az apostolhoz kell visszatérniök a korinthusiaknak. Ez az értelme annak, hogy **“nincs sok atyátok”**. Nekik, mint “gyermeknek” (4,14), az atyai “intést” kell elfogadniok. Az atyaság ismérve nem a Pál személye, hanem az, hogy a hamisítatlan evangélium által jutott el a korinthusiakhoz: **“Mert Krisztus Jézusban az evangélium által én nemzettelek titeket”**. Pál megengedte magának, és minden hív sáfár megengedheti magának ezt a hangot a “tanító-mesterekkel” szemben, de nyilvánvalóan csak hasonlat formájában, azaz tudva, hogy az új élet tulajdonképpen adója maga a Szentlélek. Ez nem dogmatikai belemagyarázás, hanem a vers alkatának a kényszere. Végeredményében - nyelviileg - így is írhatott volna Pál: Én nemzettelek titeket Krisztus Jézusban, az evangélium által. A szórend azonban másképp alakul. Az **“én”** a mondat homlokatáról a mondat végére kerül. Bele kell élnünk magunkat az apostol lüktető lelki világába, s meg kell éreznünk azt a finomságot, mely alapjában véve Krisztushoz vezet vissza a nemzést. Igaz, hogy Pál hirdette elsőnek az Igét Korinthusban, de még inkább igaz, hogy ez a Pál **“Krisztus Jézusban”** van. Nem akármilyen beszédet hirdetett, hanem a töről metszett “evangéliumot”. Ebben különbözik ő a “tanító-mesterektől”, s ezért kell őt **“atyának”** tekinteni - hasonlat formájában -, aki joggal tart igényt az engedelmességre. A hivalkodó **“én”** tökéletesen megsemmisül. A látszat szerinti teremő **“én”**, a “nemző én”, eszközzé lesz, hogy Krisztus Jézus lépjen helyére. Más értelemben nincsenek, mert nem is lehetnek lelkipásztorok, akik “életet teremtenek” egy gyülekezetben.

16. **“Kérlek azért titeket, legyetek az én követőim”**. Az atyai szó jogán (4,15), vagyis “azért” beszél így az apostol, mert ehhez Krisztus Jézustól nyert felhatalmazást. A **“kérlek”** ige az édesanya engedelmisséget igénylő kérése. Nem rideg parancs, melyet egy úr mondhat rabszolgájának, vagy egy katona intéz alattvalójához, hanem szeretetteljes kérés, melyben benne foglaltatik a felszólítás, a felhívás, a komoly intelem. Olyan kérés, mely az “atyaságnak” és a “fiúságnak” az elismerésén (4,14-15) alapul. Ha megértették az előbb mondottakat, akkor semmi kibúvó nem maradhat. Jönnie kell az engedelmisségnek.

A felhívó kérés célja ez: **“legyetek az én követőim”**. Nincs az olvasókra bízva, hogy saját emberi belátásukat kövessék és a maguk választotta úton járjanak. Határozott irány van kijelölve, melyet nem szabad más irányokkal felcserélniök. Követniök kell az apostolt; szó szerint: “legyetek az én utánczóim”. Ha nem hangzana idegenül az **“utánczóim”** szó, vagyis ha nem viselné magán egy egészségtelen teológiai gondolkodás terhét, akkor végeredményében nyugodtan használhatnánk a fordításban is. Így viszont megmaradunk a **“követőim”** mellett, jóllehet az utánczás súlyát nem ejtjük el. Ugyanis arról van szó, hogy a gyülekezeti tagoknak nem immel-ámmal, nem félerővel, nem félig-meddig, hanem teljes buzgósággal ugyanazon az ösvényen kell járniok, amelyen halad az apostol. Eközben nem azt kívánja, hogy olvasói is apostolok legyenek, sem azt, hogy keressék az éhezést, a szomjúhozást, a mezítelenséget, a halálos veszedelmeket és a betegségeket. De utánozniok kell abban a magatartásban, melyet ő tanúsít a Szentlélek iránti engedelmisségben. Tehát hagyjanak fel a pártoskodással, felfuvalkodottsággal, haragoskodással, s általában mindazon beszédekkel és cselekedetekkel, amelyek beszennyezik a Lélek templomát (3, 16-17). Az “én” személyes névmás nem igényel önállóságot, hiszen mindenestől a Krisztus fősege alatt áll. Amint a galáciabeli levélben olvassuk: “Élek pedig többé nem én, hanem él bennem a Krisztus” (Gal. 2, 20). Ezt a Pált kell követni, akinek nincs többé saját “énje”, aki egészen alászállott, hogy benne felemelkedjék Krisztus. Semmi sem hangzik idegenebbül, mint “paulinizmusról” beszélni a szokott módon. Pál számára csak egy “izmus” lehetséges: a krisztianizmus. Ehhez képest a Pál-követés, a Pál-utánczás azonos a Krisztus-követéssel.

17. **“Éppen ezért küldöttem el hozzátok Timóteust”**. Hogy mennyire az atyai gondoskodó szeretet lelkével beszél az apostol, nem pedig a rideg parancs szellemében, mutatja az, hogy “kérésének” (4,16) teljesítésében a korinthusiak segítségére siet. **“Éppen ezért”**, vagyis hogy eleget tehessenek a felhívásnak, elküldi hozzájuk Timóteust, a munkatársát. A kísértések között bizonytalanul járó gyülekezetnek támogatásra van szüksége. Nem tudjuk, hogy a részleteket illetően milyen megbízatása volt Timóteusnak. Egy azonban biztos: a hitben erősebb testvérnek a gyámoltását, Krisztus sáfárának a melléállását kellett megmutatnia. Nevében (Timó-teus = Istent félő) vitte az Isten-félelmet. Isten akarata iránti engedelmisséghez kellett hozzásegítenie az atyfiakat. Semmi nyoma annak, hogy Timóteus vonakodott volna. Egészen magától érthetően hangzik az **“elküldöttem”**, jelölve annak, hogy a munka mezején egészséges szolgálati viszony létezik a munkatársak között. Aki a “segédlelkességet” lealacsonyítónak és evangéliumellenesnek tekinti, annak sokszor kell elolvasnia ezt a verset. Nem szolgáját küldi a kényúr, nem béresét a gazda, nem alárendeltjét a parancsnok, hanem mellérendelt szolgatársát bízta meg feladattal a nagyobb

munkakörért felelős vezető. Hogy kettőjük között milyen volt a viszony, és hogy általában milyen feladat várt Timóteusra, azt a vers további részéből könnyen megismerhetjük.

Pál így ír Timóteusról: **“nekem szeretett és hű gyermekem az Urban”**. Az egyes számú **szeretett** gyermek ugyanaz, mint a levél olvasói többes számban: a **szeretett** gyermekek (4,14). A munkarend tekintetében lehetnek és vannak a szolgák közötti viszonyt meghatározó szabályok, hiszen maga a “küldés” ténye is függőségre utal. Egyébként viszont ugyanabban az egyetlen szeretetben kapcsolódnak egymáshoz, mely a szülő és a gyermek viszonyát jellemzi. A szeretetben nincs “három lépés távolság”, nincs parancsuralom, nincs lealacsonyító érzés, de van belső fegyelem, mely a gyermek számára sohasem teher, a hívő részére pedig sohasem önkényesség. Míg a “szeretett” jelző inkább Páltól vezet Timóteushoz, addig a **“hű”** (pisztosz = hív, hűséges, hű, megbízható) jelző mindenestől az Úrtól nyer világosságot. A fejezet elején szabályként olvastuk: a sáfároktól megkíváncsatik, hogy “mindenik hívnek találtsassék” (4,2). Most előttünk áll Timóteus mint ilyen hív sáfár, mégpedig az **“Urban”**. Úgy dolgozik és úgy viszonyul Pálhoz, mint aki az Úr előtt érzi felelősnek magát. A kötelességteljesítés mindig bizonytalan értékű, valahányszor csak emberek számonkérése határozza meg. Timóteus iránt azért lehetnek teljes bizalommal a gyülekezetben, mert ő nem pártoskodó érdeket szolgál (pl. a Pál-csoport érdekeit), és nem hamisítja meg az evangéliumot. Pál apostol is teljes bizalommal támaszkodik rá, mert hűsége akkor is megmarad, ha száz kilométerek választják el egymástól. Az Úr mindenütt egyformán közelről lát.

A Timóteus feladata - igazodva a 17. vershez - ez: **“eszetekbe juttatja néktek az én útaimat a Krisztus Jézusban”**. Az **“utak”** kifejezés a “rabbinus teológiából származik” és a “törvény magyarázatait jelenti (Bousset). Akár ezt a szóhasználatot tartotta szem előtt az apostol, akár nem, mindenképp bizonyos, hogy az ő “utai” felölelik egész forgolódását. Tehát amit személyes jelenléte alkalmával tanított, amit önmagáról, saját korábbi életéről elbeszélt, ahogyan dolgozott, ahogyan imádkozott, általában ahogyan Isten akaratáról szóban és cselekedetekben bizonyosságot tett, mind-mind benne foglaltatik az ő **“utaiban”**. Természetes, hogy nincs szó egyéni utakról. Számára csak egy út volt: Krisztus, aki az út, az igazság és az élet. Erre az útra állott rá, és ezen haladt megalkuvás nélküli hűséggel. Erre az útra emlékeztet, ezt juttatja a korinthusiak eszébe Timóteus. Nem új dolgokat közöl, hanem megérkezése után feleleveníti az olvasók lelkében mindazt, amiről megfélemedtek. Isten akaratát újra meg újra hirdetni kell. Nem az a cél, hogy újszerűségek prédikálásával megnyerje a figyelmet, kiküszöbölje az unalmasságot, biztosítsa az érdekességet, hanem egyszerűen szüntelenül ismételnie kell a mindig régi és mindig új Igét

“Amint mindenütt minden gyülekezetben tanítok”. A korinthusiak részére nincs külön tanítás, és ismét egy külön tanítás az efézusiak számára. Nincs egy külön tanítás a városiaknak és a falusiaknak. Európaiak - nyugatiak vagy keletiek - és ázsiaiak, zsidók és görögök, műveltek és műveletlenek mind-mind ugyanabban a tanításban részesülnek. Előfordulhat, hogy egyik helyen arámul hangzik az Ige, másutt pedig görög nyelven. Tehát formai tekintetben a viszonyokhoz alkalmazkodik az igehirdető, de tartalmilag **“mindenütt és minden gyülekezetben”** ugyanazok az utak. A tanítás nem különbözik. Ezt is a korinthusiak eszébe juttatja Timóteus. Nekünk szintén eszünkbe kell vennünk.

18. **“Mintha nem is mennék el hozzátok, úgy felfuvalkodtak némelyek”.** A “felfuvalkodás” lényegét már láttuk a 6. versben (4,6). A különbség csupán az, hogy itt múlt időben beszél róla, mint beállott cselekményről (aor. pass.). A kedvenc igehirdetők köré csoportosult gyülekezeti tagok (1,12) képzelt igazságuk hamis tudatában szembefordultak mind a tetszésük ellenére való sáfárokkal, mind azokkal, akik nem az ő csoportjukhoz tartoznak. Felfuvalkodottságuk megrontja a közösségi életet, s a dolog természete szerint szembehelyezkedést jelent Isten akaratával. Ameddig közöttük volt Pál, nem voltak ilyen beteges tünetek. Ő maga látja, hogy személyes távollétével is kapcsolatban áll a felfuvalkodottság. Ha nincs jelen a pásztor, könnyen elszéled a nyáj, mivel bizonytalan hangzású a trombita szava. Nyilvánvaló, hogy a korinthusiak között nincs egy biztos zengésű trombita, hanem csak a “tanító-mesterek” (4,15) erőteljes szava. Oda jutottak a felfuvalkodottak, hogy - az apostol feltételezése szerint, vagy esetleg az általa hallott hírek alapján - egyáltalán **nem gondolnak az apostol visszatérésére**. Nem tudják, hogy Isten hív sáfára nemcsak levélben, hanem élő szóval is számon kéri magatartásukat. Ebből megérthetjük, milyen nagy jelentőségű, ha megfelelő, azaz valóban hívő vezető nélkül marad egy gyülekezet. A távollét ideje alatt inkább jelentkeznek a kísértések, és magukkal ragadhatják még azokat is, akik egyébként igyekeznek szilárdan állni a hitben.

19. **“Elmegyek pedig hamar hozzátok, ha az Úr akarja, és megismerem a felfuvalkodottaknak nem a beszédét, hanem az erejét”.** Érezni lehet Isten szolgálja tekintélyének a súlyát! Az apostol úgy beszél, mint akinek auktoritása van. Olcsó kedveskedés és hangulatkeltés helyett, vagy durva fenyegetőzés helyett azzal a hatalommal él, melyet küldő Urától vett; közli a korinthusiakkal, hogy személyesen fogja számon kérni a felfuvalkodottakat. Ennek semmi köze az egyéni önkényeskedéshez. Istennek a felhatalmazott szolgálja beszél: **“Elmegyek pedig hamar hozzátok, ha az Úr akarja”**. Istennek az akaratótól van függővé téve a pásztori terv. A hitetlen így szólana: “Elmegyek ama városba, és ott töltök egy esztendőt, és kalmárkodom és nyerek” (Jak. 4,13). De a hív sáfár ezt mondja: “Ha az Úr akarja és élek, ím ezt, vagy amazt fogom cselekedni” (Jak. 4,15). Mindazáltal az Úr akaratának a feltétele nem gyöngíti a kilátásba helyezett útitervet. Pál valóban minél előbb (=hamar) a helyszínen akar lenni, hogy a felfuvalkodás (4,18) betegségében szenvedő gyermekeinek (4,14) hathatós segítséget vigyen. Előre közli menetelét, hogy gondolkodzanak. A rajtaütésszerű “megszégyenítés” (4,14) nem célja. Annak kétségtelenül örvendene, ha érkezéséig megszűnnének a bajok. Erre azonban nincs remény. Egyáltalán nem áztatja magát azzal, hogy “nem is annyira komoly a veszedelem”. Sőt, számol azzal, hogy érkezése után szemben fogja találni magát a felfuvalkodottakkal: **“megismerem a felfuvalkodottaknak nem a beszédét, hanem az erejét”**. **“Beszédük”** már ismeretes, hiszen önteltségükben fennen hirdetik, dicsekedve mondják, hogy meggazdagodtak, jól vannak lakva és uralkodásra jutottak (lásd 4,8 magyarázatát). Könnyű dolog így szólni, de értéktelenek a szavak, ha nincs igazi tartalmuk, azaz ha a beszélők életéből nem sugárzik az a belső erő, mely a szavaknak értelmet és jogosultságot kölcsönöz.

Akkor lenne **“erő”** (dünámisz) bennük, ha valóban gazdagok volnának Isten igaz ismeretében; ha egészen telve lennének az igaz hittel, reménységgel és szeretettel; ha nyilvánvaló jelei volnának, hogy nem a bűn uralkodik rajtuk, hanem ők

uralkodnak a bűn felett. Az "erőnek" - ha van - látszania kell, mégpedig "megismerhető" módon. Erős lehet a bűn is, de itt olyan erőről van szó, melyet Isten ad gyermekeinek. Ez az erő megismerhető a bűn elleni küzdelemből, a közösség ápolásából, a szeretet gyakorlásából, s általában az Isten akarata előtti alázatos meghajlásból és engedelmességből. Az erő-próba el fogja dönteni a felfuvalkodottak beszédének az értékét. A következő vers mintegy magyarázó szempontot nyújt ahhoz, hogy miképpen értendő az üres "beszéd" és a ható "erő" viszonya.

20. **"Mert nem beszédben áll Istennek országa, hanem erőben"**. Hogy itt a "beszéd" nem akármilyen beszédet jelent, hanem üres, megtévesztő, emberi beszédet, afelől egy pillanatra sem lehetünk kétségben. A felfuvalkodottak azzal kérkedtek, hogy már "uralkodásra jutottak" (4,8), vagyis Istennek az uralmát, királyságát, "Istennek az országát" megvalósulva vélték magukban és maguk között. De tudniuk kell, hogy **"Isten országa"** ott található, ahol jelen van az Úr Jézus ereje, hatalma. Ez az "erő" nyilvánult meg Jézusnak a szavában (Mt. 8,8), amikor meggyógyította a százados szolgáját (Mt. 8,13), megbocsátotta a bűnöket (Mt. 9,2), és sok más dolgot cselekedett. Ez az "erő" nyilvánult meg a tanítványok igehirdetésében, akik örömmel mondták, hogy "még az ördögök is engednek nekik" (Lk. 10, 17); az apostolok bizonyosságtételében, akiknek beszédére ezek fordultak Krisztushoz (Csel. 2, 38-41); a rómabeliek életében, akiknek hite ismeretes az egész világon (Rom. 1,8); a filippibeliek engedelmességében, akik sok hívőre nézve példaképpé lettek (Fil. 1, 6-7). Mindezek a példák azt mutatják, hogy **"Isten országa"** ott van jelen, ahol az ő uralkodásának a jelei bizonyosságot tesznek róla. A pártoskodás, az irigység, a felfuvalkodás nem az "erőnek", hanem az erőtelenségnek a jele. Isten gazdagon kiárasztotta a maga erejét Korinthusban (1, 4-9), de most az a veszedelem fenyeget, hogy az elbizakodottságnak és az öntetszelgő dicsekedésnek engedik át magukat az egyébként Krisztushoz ragaszkodó hívők, vagy legalábbis azoknak egy része. Az apostol mindenesetre őrhelyén áll, hogy küldetéséhez híven feltartóztassa a veszedelmet. Ennek a hív szolgálatnak a bélyegét hordozza magán a szakasz utolsó verse is.

21. **"Mit akartok? Vesszővel menjek-e hozzátok, avagy szeretettel és szelídségnek lelkével?"** A kérdés fel van téve: "Mit akartok?" Azonban ne legyen félreértés! Pál nem azért kérdez így, mintha az olvasók akaratától akarná függővé tenni magatartását. Kérdésével inkább megfontolásra inti a korinthusiakat: szálljanak magukba, jól fontolják meg a helyzetet, gondolkozzanak a fentiekben hallottak felett. Vegyék észükbe, hogy ők "gyermekek" (4,14), akiknek teljes odaadással kel figyelniök az érettük aggódo "atyjukra" (4,15). Ha magukba szállnak, vagyis a kérdést nem engedik el a fülük mellett, úgy egészen más lesz a lelki "atyjukkal" való találkozásuk, mint abban az esetben, ha megmaradnak felfuvalkodottságukban. A gyermekéhez menő szülő ez utóbbi esetben kénytelen a "vessző" szigorúságával fellépni. Ezt a fenyegető eszközt nyilvánvalóan nem akarja igénybe venni az apostol. Nincs szándékában "megszégyeníteni" az olvasókat. Pedig ha nem látják be a közöttük uralkodó állapot tarthatatlanságát, akkor kénytelen lesz kemény szavakkal megdorgálni, és megmutatni beképzeltségük ürességét, melynek semmi köze az élő hithez. Ez nem valami "tréfás fenyegetés" (scherzhafte Drohung - E. Stange), hanem szó szerint veendő súlyos pásztori beszéd. Krisztus szolgálja Isten nevében a "vesszőt" is használhatják.

Nemcsak joguk, de kötelességük a rendetlenkedőket szigorú fegyelmezésben részesíteni. Egyelőre még nincs szó arról, hogy el akarná tiltani a testvérek közösségétől, ami szintén a "vesszőhöz" tartozik. De szó van arról, hogy a közös összejövetel alkalmával, azaz nyilvánosan megdorgálja és felfuvalkodottságukat kímélet nélkül reájuk olvassa. Ha ezt **"akarják"** akkor ettől sem riad vissza. Ő maga azonban szeretné, ha erre nem kerülne sor. Inkább **"szeretettel és szelídségnek lelkével"** kíván Korinthusba menni. A **"szeretet"** hosszútűrő, nem gerjed haragra, nem rója fel a gonoszt, és mindent elfedez. Az apostol türelemmel akar együtt beszélgetni a nehézségekről. Kerülni akarja a bűn elleni harag szigorú hangját; nem akarja lépésről lépésre felsorakoztatni a visszaállásokat. Ehelyett szeretné elfelejteni a csúf emlékeket, s csak mint átmeneti, de már a múlthoz tartozó jelenségekről beszélgetni. A **"vesszőben"** is szeretet jelentkezik, hiszen az édesanya mindenképp szeretettel viseltetik gyermekeihez.. Tehát a szeretetnek arról a megnyilvánulási formájáról van szó, melyet a "szelídség lelkével" fejez ki az apostol. Lehetőleg kerülni kell a "vesszőt". "Ha előfogja is az embert valami botlás", az ilyent "szelídségnek lelkével" kell "helyreigazítani" (Gal. 6,1). A cél a "helyreigazítás", hogy a botladozó visszatérjen a helyes útra - akár a galáciabelieknél, akár a korinthusiaknál. "Szelídség lelkével" csak ott lehet cselekedni, ahol szelíd emberek élnek. Ahogyan a vadállat nem kezelhető úgy, mint a szelíd galamb, ugyanúgy a csökönyös felfuvalkodottakkal sem lehet úgy beszélni, mint a tévedéseiket belátó hívőkkel. Ami Pálon múlik, ő a szelídség lelkére vágyakozik, de a korinthusiaktól függ, hogy mi történjék majd a személyes találkozásokkor.

5, 1-5: APOSTOLI FEGYELEM

(1) Mindenesetre hallatszik köztetek paráznaság, és pedig olyan paráznaság, amilyen még a pogányok között sem - említették -, hogy valaki atyjának feleségét elvegye. (2) És ti fel vagytok fuvalkodva, és nem keseredtek meg inkább, hogy kivetessék közületek, aki ezt a dolgot cselekedte. (3) Én pedig azért távol lévén test szerint, de jelen lévén lélek szerint, már kimondottam az ítéletet, mint jelenlévő a felett, aki ezt így elkövette. (4) Az Úr Jézus nevében összegyűlvén ti és az én lelkem, a mi Urunk Jézus hatalmával, (5) át kell adni az ilyent a Sátánnak a test romlására, hogy a lélek megtartassék az Úrnak a napján.

1. A **“mindenesetre”** (holász) szoros kapcsolatba állítja a verset az előbbi fejezet utolsó részével. Ott feltételezte az apostol, hogy levelének olvasóinál, legalábbis közülük egyeseknél, csak nagy szavak vannak, de hiányzik az erő, mint a Krisztusban újjászületett életnek a biztos jele. Ezért felelősségre vonja őket, s apostoli tekintélyének egész súlyával komolyan megintí (4,21). Most egy lépéssel tovább megy. Nem feltételez, nem kérdez, hanem szemük elé állítja a szomorú valóságot. Mintha így szólna: bármiként viszonyuljon beszédetek az erőtökhöz (4,19), bármit is mondjatok az én kérdésemre (4,21), van valami, amihez nem férhet kétség, ami **“mindenesetre”** (“bizonyval”) - revideálatlan Károli) fennforog. Ez pedig abban áll, hogy “hallatszik köztetek paráznaság”.

A **“hallatszik”** igének nem az az értelme, hogy egy ellenőrizhetetlen mendedmonda kapott lábra. Ellenkezőleg: köztudomásúlag megtörtént (Bl. D. 322) dologról van szó, melynek a híre messze túllépte a helyi kereteket. Hogy az apostol a Kloé embereitől (1,11) nyerte-e a tájékoztatást vagy máshonnan, azt nem lehet megállapítani. De nem is fontos. Lényeges maga a keserű valóság: a paráznaság ténylegesen megvan, de nem mint magánügy, mint elszigetelt jelenség, hanem közszájon forgó, az egész gyülekezetben jól ismert dolog. A **“köztetek”** erre a közbotránkoztató vonásra tereli a figyelmet. Nincs módja annak, hogy négy szemközt elintézhető pásztori esetet lássunk a fennforgó paráznaságban. Bár szó szerint csak egy gyülekezeti tagnak a konkrét helyzetével ismertet meg az apostol, a vers szelleme mégis oda irányul, hogy a paráznaságban általános betegséget tételezzünk fel. Korinthus egyébként is híres volt a prostitúcióról. “Korinthusi módon élni” egyet jelentett a paráznasággal (1.bevez.).

Mielőtt tovább mennénk, meg kell vizsgálni a “paráznaság” (pornejá) jelentését. Bizonyos, hogy Jézus tanítása szerint már az is paráználkodik, aki “asszonyra tekint gonosz kívánságnak okáért” (Mt. 5,28). És ebben a tekintetben az a Pál sem gondolkozik másképpen, aki minden embert a bűn alá rekesztettségben lát (Rom. 3,10 és 23). Mindazonáltal jelen összefüggésben a paráznaságnak emberi értelemben vett megnyilvánulásaival van dolgunk. **“Paráznaság”** a nemi életnek meg nem engedett formája (Bauer), azaz bármely sexualis kicsapongás, féktelenség. Az önfertőzés, homoszexualitás, a házasságtörés nem kevésbé paráznaság, mint a testtel való üzérkedés (prostitúció), vagy az ún. szabadszerелеm. A szó görög eredetijéből származik a “pornográfia” (szenny-irodalom), mely mondhatni hallgatólagos létjogot nyert

- manapság - a "modern" életben. Hogy nem újkeletű dologgal állunk szemben, mutatja az egész Ószövetség, de közelebbről maga a korinthusi levél. Pál megdöbbenéssel vesz tudomást a paráznaságról, mivel Isten törvénye (2. Móz. 20,4) tiltja a nemi kicsapongást. A pogányok közül Krisztushoz térőkre nem kényszerítik rá a zsidó vallási gyakorlatot, de azok között a meghagyások között, melyek az új életben különös jelentőséggel bírnak, szerepel a "paráznaságtól" való önmegtartóztatás is. Az etikáknak komolyan kell foglalkozniuk a kérdés helyes beállításával, s rá kell mutatniuk arra, hogy a társadalom némelykor paráznaságnak minősíti azt, ami nem paráznaság, és nem tekinti paráznaságnak azt, ami paráznaság. De mindenképp bizonyos, hogy a nemi kicsapongás nem nyerhet létjogot a keresztyén gyülekezetben, bármiként alakuljon a mindenkori társadalom erkölcsi felfogása. A nemi életnek vannak olyan formái, amelyek mindenestől érthetők Krisztuson kívül, de Krisztusban csak egyetlen elbírálásban részesülhetnek: Ne paráználkodjál (lásd 1.Kor. 7,1 ...).

A paráznaság általános fogalma egy adott esetben csúcsosodik ki: hallatszík köztetek **"olyan paráznaság, amilyen még a pogányok között sem - említették -, hogy valaki atyjának feleségét elvegye"**. Megállapítható, hogy egy keresztyén férfi nemi életet folytatott édesapjának második feleségével, vagyis mostohaanyjával. Előzőleg az apa meghalt volna? Esetleg csak együttélésről volt szó, nem pedig házasságról a fiú és a mostohaanyja között? Mindezekről lehet gondolkozni. Valószínűbb, hogy a görög kifejezés (házastársul bírni) inkább a házasság mellett kezekedik. Érdemileg azonban az ilyen kérdések jelentéktelenek. Akár házasságban, akár azon kívül, mindenképp a legsúlyosabb paráználkodás szennyezi be a gyülekezet életét. Az asszony valószínűleg pogány volt, hiszen a továbbiakban egyetlen szó sem esik róla. Talán ebből érthető az utalás: **"még a pogányok között sem említették"** (az "említették" csak az apparátusban szerepel) hasonló bűn. Ez úgy értendő, hogy nemcsak a római jog tiltotta, hanem a természetes emberi érzés is tiltakozott ellene. Igaz, hogy a görög jog lazább volt ilyen szempontból, de Korinthusban is ismert lehetett (Bachmann) a római felfogás, mely szigorúan büntette a hasonló nemi kicsapongást. Tehát pusztán emberi megfontolásból is gyalázatos cselekedet a vérfertőzés. Ha azonban a világi jog igazolná is a bűnöst, mégisincs mentsége az Úr törvénye előtt. "A te atyád feleségének szemérmét fel ne fedd" - mondja az Úr (3. Móz. 18,8). Hasonlóképpen: "Ne vegye el senki az ő atyjának feleségét" (5. Móz. 22,30). Ez alól a törvény alól nincs feloldva a hívő.

2. **"És ti fel vagytok fuvalkodva, és nem keseredtetek meg inkább, hogy kivettség közületek, aki ezt a dolgot cselekedte"**. A **"felfuvalkodottság"** (4,6; 4,18) a paráznaság viszonylatában is szilárdan tartja magát, azaz megszakadás nélkül meglévő valóság (pefüsziozenoj - perf. part. pass. - a jelenben folyamatosan tartó cselekmény). El vannak bízakodva a korinthusiak (14,8). Ezt azért ismételi az apostol, hogy újból rávilágítson felfuvalkodottságuk ürességére, alaptalanságára. Ha semmi egyéb nem volna felhozható ellenük, mint a szóbanforgó paráznasági eset, már akkor is mélységes bűnbánatnak kellene eltöltenie szívüket. Ezzel szemben átengedik magukat az önámításnak, amidőn meg vannak elégedve kegyességükkel. **Inkább keseregniök, sírniök, gyászolniök, szomorkodniök kellene**, hiszen a közöttük levő vérfertőzés nem egy embernek a magánügye, hanem az egész gyülekezet szégyene és nyomorúsága. A korinthusiak nyilvánvalóan könnyen napirendre tértek a dolog

felett. Megfeledektek (4,17) arról a különbségről, melynek lennie kellene köztük és a pogányok között. Mindkét lábukkal az elvilágiasulás sikamlós útján járnak. Nincs bennük az a fájdalmas érzés, mely betölti a halottas házban a gyászolók szívét, jóllehet náluk is gyászos az állapot. Ha igazán felismerték volna a mélységet, és igazán megkeseredtek volna, akkor **ki kellett volna vetniök maguk közül azt, aki a szóban forgó dolgot cselekedte**. Hogy miképpen történik a kivetés, az a következő versekből lesz világos. Egyelőre csak az elmúlasztott kötelelességre figyelmezteti olvasóit az apostol. A vérfertőzésnek nincs helye a gyülekezetben. Ő jószántából nem akarja elhagyni az eklézsiát, mert cselekedetét nem látja hitével összeegyeztethetetlennek. Ugyanígy gondolkoznak a többiek. Ehelyett viszont az egyházi hatalom eszközéhez kellett volna folyamodniok, hogy a **“kivetés”** (ájró = felelemek, kényszerrel eltávolítok) az illető akarata ellenére is bekövetkezzék.

Mindjárt látni fogjuk a részleteket, de már most megjegyezhető, hogy a **“közületek való kivetés”** alapjában véve annak az ítéletnek a kimondása, melyet életfolytatásával önmaga felett már kimondott a vérfertőző. Tehát nem arról van szó, hogy elvétetik a megtérés lehetősége egy bűnbánó embertől, hanem arról, hogy van egy olyan személy, aki nem akar bűnbánatot tartani, gonoszságát nem akarja elhagyni, a keresztyén életet nem akarja vállalni. Sőt: tudatosan és nyilvánosan szembe helyezkedik Isten akaratával. Ez az eset végeredményében nem paralelle, hanem ellentétje a házasságtörő nő történetének (Jn. 8,1-11). A Krisztushoz térő bűnös számára mindig nyitva áll az atyai ház ajtaja, de a tékozló fiúnak kiadatik az örökség, és elbocsáttatik, **“kivetetik”**, valameddig gonosz útjáról nem tér vissza. Itt is fiú marad, de az atyai háztól távol. Sírva, megkeseredve történik a kivetés, de mégis történik. A kivetett személy nem lehet tagja a hívők közösségének. Nem részesülhet az Úr vacsorájában, nem vehet részt az adakozásban, a gyülekezeti szeretetmunkában, a kormányzásban. Az 5, 9-11-ből arra következtethetünk, hogy még az ilyen nyilvános bűnösöket is az eklézsia tagjai között tartották nyilván - ti. mint a fenti értelemben kivetetteket. Tehát nem a szokott értelemben vett “exkommunikáció” esete áll előttünk, hanem a fegyelem gyakorlása. Indirekt következtetéssel azt kell mondani, hogy az eklézsia tagjai közül csak azt lehet törölni (nem “kivetni”, hanem törölni “exkommunikálni”), aki önmagát törli, aki hitét elhagyja, az eklézsiával szembefordul. Más magatartást nem látunk az Újszövetségben.

3. **“Én pedig azért távol lévén test szerint, de jelen lévén lélek szerint, már kimondottam az ítéletet, mint jelenlévő, a felett, aki ezt így elkövette”**. A verskezdő **“én pedig azért”** kifejezésnek nagyobb a jelentősége, semmint látszik. Az **“azért”** (gár = mert, azért hát) szócska azt jelzi, hogy egy megelőző általános tétel most alkalmazást nyer. Az általános tételt a 2. versben hallottuk: a nyilvános és tudatos vétkezőt ki kell vetni a gyülekezet közösségéből. Ezt az általános érvényű tételt ténylegesen érvényesíteni kell. Az **“én pedig azért”** felhívja a figyelmet arra, hogy a gyakorlati megvalósítás most bekövetkezik az apostol (= **“én”**) közbelépésével. Pálnak az eljárása emberileg nem magától érthető. Az volna a természetes - emberileg -, hogy figyelemmel legyen a közhangulatra, mely nem botránkozott meg a paráznság miatt. Számítania kellene arra, hogy szemben találja magát a többség ellenvéleményével, s beláthatatlan következményekkel járhat az összeütközés. Gondolhatott volna arra, hogy várni kell a beavatkozással addig, amíg személyesen megjelenhet

Korinthusban, s közvetlenül rendezheti a kényes kérdést. Az **“én pedig”** mintegy kiemeli, hogy az emberileg természetes magatartással ellentétben egy másik utat választ az apostol. Úgy, vagyis a gyülekezet által vélt módon természetes volna, **“én pedig”** másképp cselekszem. A személyes jelenlét kétségtelenül fontos és - észrevehetően - nélkülözhetetlen. Ezzel azonban nincs fennakadás, mert testben távol ugyan; de **“lélek szerint”** jelen van az apostol. Féltő szeretettel gondolkozik a korinthusi gyülekezet helyzetéről. Lelke izzó kohójában végbemegy mindaz, amit személyesen tenne, ha az olvasók között volna. Maga előtt látja mind a vérfertőző gyülekezeti tagot, mind a többi felfuvalkodottat. Tisztában van azzal, hogy lépésről lépésre mit cselekedne, ha a földrajzi távolság nem választaná el testben. Ez az ügynök való teljes önátadás nem más, mint a lélek szerinti jelenlét.

Mint lélek szerint ténylegesen **“jelenlévő”** **“már kimondottam** - olvassuk - **az ítéletet”** **“a felett, aki ezt így elkövette”**. A jó igyekezet esetén nincs helye az ítéletnek (4,5), de a nyilvánvaló gonosz fennforgásakor halogatás nélkül helyet kell adni neki. A rosszat rossznak kell mondani, vagyis a bűnt mindenkiben el kell ítélni. Aki szándékosan és tudatosan **“elköveti”** az Isten parancsa elleni lázadást, annak személyesen tapasztalnia kell Isten bűn elleni haragját. Az apostol ezt a haragot teszi nyilvánvalóvá, amikor kimondja az ítéletet. Maga a személy sokféle indoklással sajnálható, de most az egyéni érzéseknek háttérbe kell szorulniuk.

4. Az ítélet végrehajtása nyilvános gyűlésen történik az Úr Jézus tekintélyével: **“Az Úr Jézus nevében összegyűlvén, ti és én lelkem, a mi Urunk Jézus hatalmával...”** Röviden úgy is mondhatjuk: Krisztus-uralom (Kriszto-krácia) az eklézsiában. A gyűlés nem egyszerűen gyűlés, még kevésbé népgyűlés, ahol a nép akarata kifejezésre jut (demokrácia); nem is a vezetőknek higgadt emberi tanácskozása (arisztokrácia), sem egy-valaki parancsának a végrehajtása (monarchia). Ellenkezőleg: a gyűlést **“az Úr Jézus nevében”** kell összehívni és megtartani. Az Úr Jézus uralja a helyzetet, s minden az ő vezetése alatt megy végbe. A résztvevők egyfelől a gyülekezeti tagok (= **“ti”**), s másfelől lélek szerint (5,3) az apostol (= **“az én lelkem - “lélekben én”**). A döntés nem történhet önkényesen, hanem csak a **“mi Urunk Jézus hatalmával”**. Hiába mondanának bármit, ha nem lennének meggyőződve arról, hogy az Úr Jézus hatalma ad tekintélyt beszédüknek. Az összegyűlteknél tudniuk kell, hogy Jézus közöttük van és kezeskedik a végrehajtó **hatalom** felől. Amit határoznak, az a Jézus döntése, aki érvényt szerez a határozatnak, mert neki van reá hatalma. A gyűlési döntés ilyenképpen Jézus hatalmi szavának a szócsové.

5. A határozat tartalma ez: **“át kell adni az ilyent a Sátánnak a test romlására, hogy a lélek megtartassék az Úrnak napján”**. Bizonyos, hogy egyik igen nehezen értelmezhető verse ez az Újszövetségnek, amiért nagy körültekintéssel és óvatossággal lehet beszélni róla

Maga a Sátánnak való átadás még egy helyen fordul elő a Pál leveleiben: az 1Timóteusban (1,20), de ott is oly szűkszavúsággal, hogy érdemibb világosságot nem derít a kérdésre. Az 1Pét. 4,6-hoz nincs közvetlen kapcsolata.

Minden kétséget kizárólag meg lehet állapítani, hogy a Sátánnak való átadás nem jelentett végső és változtathatatlan lemondást a bűnösről. Nem jelentette azt, hogy kizárták volna az üdvösségből, azaz egyszer s mindenkorra szóló érvénnyel kirekesztették az egyházból. Sőt, mindent abban a reménységben cselekesznek, hogy

a **“lelket”** meg fogják menteni. Ezt fontos szem előtt tartani, nehogy valamiképp veszedelmes exegétikai tévedésbe sodródjunk.

Az 5,2 második fele (= “hogy kivetessék közületek”) és az 5,3 bevezetője (= “Én pedig azért” - lásd ennek az exegézisét) bizonyossá tesz afelől, hogy a **Sátánnak való átadás** tartalmilag azonos a gyülekezeti tagok közül való átmeneti kivetéssel. Aki a szentek közösségében van és részt vesz a közös imádkozásban, él az Úr vacsorájával, rendszeresen táplálkozik Isten Igéjével, az napról-napra védő pajzsot nyer a Sátán kísértése és támadása ellen. Bármilyen mélységbe hull alá, Isten kiemeli onnan, és a segedelemért esdeklő bűnbánók imádságát mennyei erő kiárasztásával megváltja. Így emelte ki a mélységből a paráznaság bűnében vergődő Dávid királyt; így emelte fel a tagadó Pétert, akinek hitbeli gyávasága nem volt kisebb bűn a maga nemében, mint a Dávidé. A vérfertőzőnél szemmel láthatólag nincs engedelkenység, mégpedig azért, mert ő szándékosan és büntudat nélkül folytatja gonoszságát. Négyszemközti megintésről azért nem lehet szó, mivel paráznasága közismert tény. Nem marad más hátra, mint **“átadni az ilyent a Sátánnak”**, azaz teljesen kiszolgáltatni. Engedni kell, hogy a Sátán, ez a személyes gonosz hatalom, mely befurakodott a szívébe, akadály nélkül vonja maga után a förtelmes bűn ingoványos útján. Minthogy nem akar Krisztusra hallgatni, hadd arassa azt, amit vetett és vet szünet nélkül. Többé nem fogja hallani Isten megbocsátó szeretetének örömezenetét, sem a testvérek intését; nem részesülhet azokban az áldásokban, melyeket a keresztyén közösség ajándékoz. Lehet, hogy az ilyen ember az önteltség gúnyszavával fogadja átadatását, s magára nézve nem tekinti veszteségnek. Viszont Krisztus gyermekei tudják, hogy a Sátánnak való átadás vége a **“test romlása”**. Minthogy a **“romlás”** az újszövetségi szóhasználatban a megsemmisülést, a halált jelenti, azért némely exegéták Anániásnak és Safirának a hirtelen pusztulásával hozzák kapcsolatba ezt a verset. (Csel. 5,1-10). Ilyenképp az volna az értelme, hogy az átadás után gyorsan meghal a test. Azonban ez a megoldás kizártnak látszik, hiszen Himéneust és Alexandert azért adta át a Sátánnak, hogy megtanulják: ne káromkodjanak (1Tim. 1,20). Tehát nem hálnak meg. Ennélfogva a **“test romlása”** azt jelenti, hogy ha a vérfertőző továbbra is megmarad a gonosz útján, végeredményében tönkre teszi saját szervezetét. A Sátán oly mélységbe vezet, mely a test állandó öldöklését vonja maga után. A **“romlás”** tehát nem azonos sem a hirtelen, sem a rövid időn belül bekövetkező testi halállal, hanem a testnek folytonos rombolásával, öldöklésével. Ez egyébként természetesen következik abból, hogy **“aki paráználkodik, a maga teste ellen vétkezik”**. (1Kor. 6,18).

A Sátán romboló munkájának a megtapasztalásától azt várja az apostol, hogy a parázna végülis rádöbbenjen nyomorúságos állapotára, és Krisztushoz térjen. Hazatalálásának az lesz a gyümölcse, hogy lelke megtartatik az Úrnak a napján. Ehhez képest nem az a képzet van a háttérben, hogy a vérfertőző hitetlenül meghal, de az Úrnak napján majd mégis megtartatik a lelke. (Ez az eset talán akkor foroghatna fenn, ha tartalmilag az 1Pét. 4,6-al állana kapcsolatban.) Ilyen gondolatnak nem találjuk nyomát az Újszövetségben (ti. Péter első levelében azokról van szó, akik Krisztus megismerése nélkül költöztek el). Egyszerűen az a helyzet, hogy az apostol jó reménységet táplál a közbotránkoztató bűnös felől, s abban a bizodalomban él, hogy a test romlása után vagy közben, de mégis visszatér az Úrhoz; amaz **utolsó**

napon pedig, amikor **Krisztus megítéli** a világot (1,8), **lelke** megtartatik. Ez a Pál reménysége és célja. A Sátánnak való átadás nem büntetés, hanem a megváltás eszköze. Hogy a bűnös valóban Krisztushoz fog térni, arról csak reménység alatt beszél. Ő sem tudhatja a végső kibontakozást. De a cél föltétlenül az, "**hogy a lélek megtartassék**" (szódzó = megváltok, sértetlenül megőrzök, kimentek; veszedelemtől, haláltól megóvok). Ugyanarról a "**kiszabadíttatásról**" beszél az apostol, mint a 3,15-ben (lásd 3,15 magyarázatát). Csupán a vers szelleméhez igazodva használjuk a "**megtartassék**" fordítást. A test megromlik, megöldököltetik, elpusztul, de a lélekkel ennek ellenkezője történik, vagyis nem romlik meg, hanem megtartatik, megmenekül, A megtartás (passivum!) nem az érdem következménye, hanem Krisztus kegyelmének a gyümölcse, a vád elejtése.

5, 6-8: ÚJ ÉLET AJTAJA

(6) Nem jó a ti dicsekedésetek. Nem tudjátok-é, hogy kis kovász az egész tésztát megkeleszti? (7) Tisztítsátok el a régi kovászt, hogy legyetek új tészta, amint hogy kovásztalanok vagytok; mert hiszen a mi húsvéti bárányunk, Krisztus, megáldoztatott. (8) Ennél fogva ünnepeljünk ne régi kovással, sem rosszáságnak és gonoszáságnak kovásával, hanem tisztaságnak és igazságnak kovásztalan-ságával.

6. **“Nem jó a ti dicsekedésetek”.** A korinthusbeliek dicsekedtek. Dicsekedésük nem volna szükségképp elvetendő, hiszen az Ige ismeri és lehetségesnek tartja a Krisztusban való dicsekedést (1,31), úgyszintén a hívő embernek “önmagára nézve” történő dicsekedését (Gal. 6,4), amikor titkon az Úr előtt számba veszi és hálaadással megvizsgálja azokat a cselekedeteket, amelyekkel életét gyümölcsözővé tette az Úr. A levél olvasói azonban nem így dicsekedtek, hanem önteltségükben felfuvalkodva kérkedtek (4,6-8). Ezért **“nem jó”**, azaz rossz, helytelen, elítélendő az ő dicsekedésük. Dicsekedésüknek a tárgya merőben hamis. Életüket ugyanis dicsekedésre alkalmasnak találják, holott pironkodniuk kellene állapotuk és magatartásuk romlottságáért.

A tényleges (= nem dicsekedésre méltó) helyzetet a következőkből ismerjük meg. Az apostol a kovász hasonlatával él: **“Nem tudjátok-é, hogy kis kovász az egész tésztát megkeleszti?”** Dicsekedésük rendjén megfélekeztek erről, amiért most Pál emlékeztetükbe idézi (= **nem tudjátok-é?**), hogy ezáltal tiszta látáshoz jussanak. A nyers tésztába helyezett kovász átjárja az egész tésztaanyagot és megkeleszti, bizonyos változáson viszi át az egészet. Ez a változás a kenyérfőzésnél elengedhetetlen. Tehát a kovász jó feladatot teljesít. Jelen összefüggésben a hasonlatnak csak az a vonása érvényesül, hogy a kis mennyiségű kovász megváltoztatja a nagymennyiségű tésztát. Eközben az apostol arra a rossz hatásra céloz, melyet a hamis gondolkodás gyakorol az egészséges evangéliumi magatartásra. A **“kis kovász”** ily módon nem azonosítható az említett (5,1) vérfertőzővel, a nagy tészta pedig a gyülekezet többségével. Inkább arról van szó, hogy sok szempontból Isten akarata szerint gondolkoznak a korinthusiak (1,4-9), de bizonyos tekintetben letérnek a helyes útról. Ez a letérés nyilvánul meg például a paráznasággal kapcsolatos laza felfogásukban. A lazaság a **“kis kovász”**. A Gal. 5,9 szellemében úgy is megfogalmazható a lényeg, hogy a hamis tan (= “kis kovász”) veszélyezteti a gyülekezetet, vagyis a “tésztát”. A veszély abban áll, hogy a “kis kovász” átjárja és megváltoztatja a gyülekezeti tagok gondolkodását a maga egészében. Rá kell döbbeniük a helyzet komolyságára. Egyébként könnyen átsikulhatnak a kérdés felett, melyet egyelőre jelentéktelennek tartanak. A **“nem tudjátok-é”** kérdésben erőteljes a felhívás: tudnotok kell, tisztában kell lennetek az igazsággal.

7. **“Tisztítsátok el a régi kovászt, hogy legyetek új tészta”.** A kovász nem egyszerűen kovász, hanem **“régi kovász”**; olyan kovász, melyet pogányságukból hoztak magukkal. Az egyházon kívül egészen természetes - különösen Korinthusban - a paráznaság és a kapcsolatos laza gondolkodás. Megszokott dolog, amely senkinek sem okoz botránkozást. Hozzá tartozik a természet szerinti életfolytatáshoz. Ezt a

“régi kovászt” - bármennyire természetes - el kell tisztítani, el kell távolítani. A háttérben a zsidók páska-ünnepe áll, melyet az Egyiptomból való szabadulás emlékére kellett szentelniök esztendőről esztendőre. Levágták a húsvéti bárányt, meghintették az ajtó-félfát, és hat napig kovásztalan kenyeret ettek; úgy el kellett takarítaniok mindent, hogy “hét napon át ne találassék kovász” a házaikban (2Móz. 12, 19. 34. 39). Ugyanilyen pontossággal kell eltisztítani Krisztus egyházában a “régi kovászt”, hogy **“új tészta”** lehessenek a tagok. A **“legyetek”** kívánalmat, felhívást, elköteleztetést fejez ki. Még nem mondhatók minden vonatkozásban “új tészta”, Isten parancsolata szerinti gyülekezetnek. Még mindig kísért a múlt, amelytől el kell szakadniok. Új tészta csak ott lehet, ahol engedelmességben folyik a keresztyén élet.

A “legyetek” felhívás után különösen feltűnő a kijelentő mód: **“aminthogy kovásztalanok vagytok”**. Ez a kijelentő mód (ind.) indokolja a felszólító módot (conj.) Azért kell új tésztává lenniök a régi kovász eltisztításával, mert Isten már biztosította számukra a “kovásztalanságot”, a “romlatlanságot” (Bousset), amidőn a keresztségben megmosattak és nyerték bűneik bocsánatának a zálogát. A kovásztalanság útja nyitva áll! Isten részéről ténylegesen nincs semmi akadály (ind.) az új életnek. Azért kell új tésztává lenniök, a régi kovászt eltakarítaniok és hálából új életet élniök, mivel Isten “kovásztalanoknak” nyilvánította őket, azaz bűneiket megbocsátotta és szentségével megajándékozta. Hogy ez nem valami erőltetett exegézis, hanem a szövegnek belemagyarázás nélküli hűséges értelmezése, mi sem bizonyítja inkább, mint a vers záró része: **“mert hiszen a mi húsvéti bárányunk, Krisztus, megáldoztatott”**. Ezért - és nem egyébért! - kovásztalanok a korinthusiak, s általában a keresztyének. Többé nem szükséges bárányt leölni és kovásztalan kenyeret enni az ószövetségi előírás szerint. A “kovásztalanság” biztosítója az Úr Krisztus, aki a Golgotha keresztyén megáldoztatott, **megöletett** (thüó = megölök; itt aor. pass.). A kritikai szövegben nem szerepel ugyan az **“érettünk”** (l. a Károli fordítást és a kritikai szöveg apparátusát) kifejezés, de nyilvánvaló, hogy a található olvasatok a helyes kommentárt adják, midőn az “érettünk”-et is felveszik a szövegbe. Krisztus érettünk feszítettet keresztre úgy, ahogyan a húsvéti bárány megáldozása az ő egyszeri áldozatát kiabrázolta és kiabrázolja. Miként a bárány vére az egyiptomi fogságból való szabadulást szolgálta és Isten ítéletét (az öldöklő angyalt) elfordította, úgy az Úr Jézus vére megszabadított a bűn rabságából, és Isten ítéletét elfordította. Innen származik a hívők “kovásztalansága”, romlatlansága, szentsége. Ezért kell új tésztává lenniök a keresztyén háládatosságban. Innen van, hogy a mi páskánk (pászchá = páskaünnep, húsvéti ünnep, páskabárány, húsvéti bárány), azaz húsvéti bárányunk valóban Jézus Krisztus, a kovásztalanságnak egyetlen szerzője. Nincs két vagy több páskabárány, hanem csak “a” páskabárány.

8. **“Ennélfogva ünnepeljünk!”** A keresztyén embernek ünnepelnie kell, mégpedig húsvétot kell ünnepelnie. A kérdés mindenesetre fennáll: mit jelent az ünneplés? Vajon szabad-e arra következtetni, hogy a húsvét előtt időben írta levelét Pál apostol, s így tekintettel volt a közelgő ünnepre? Vajon lehet-e beszélni ennek a versnek az alapján a húsvéti ünnep bibliai alapjáról? Legnagyobb valószínűség szerint nincs ilyen tárgyi lehetőség. Az **“ünnepeljünk”** felszólítás a keresztyén élet egészére néz. Az egész keresztyén élet egy nagy és állandó páska-ünnep, mely nem hét napig

tart, sem három vagy két napig, hanem a koporsóig, helyesebben az állandó jelenben folyik. Ez nem zárja ki a napokhoz kötött húsvéti ünnepet, de bizonyos, hogy túltal rajta, aminthogy minden ünnep túltal önmagán.

Az ünneplés lényege - negatív oldalról nézve - az, hogy ne legyen benne se **“régi kovász”**, se **“rosszaságnak és gonoszságnak kovásza”**. Tehát a keresztyén életben ne legyen egyfelől paráznaság, mely a vers összefüggésében a “régi kovászhoz” tartozik (lásd 5,7). Aki a hívők közül paráználkodik: megrontja az ünnepet, mivel tiltott kovásznak ad helyet az Úr akarata ellenére (5,7). Másfelől ne legyen a keresztyén életben **“rosszaságnak és gonoszságnak kovásza”**. Mivel ez különválasztva szerepel a paráznaság mellett, el kell fogadni, hogy az apostol a “rosszaságban” és a “gonoszságban” a paráznaságon túlmenően egyéb ünneprontó tényezőkre gondol. Bizonyos, hogy a paráznaság is benne foglaltatik a rokon-szavakban, de a paráznasággal együtt ide tartozik minden, ami a rossz értelemben vett “kovász” fogalmában elfér. Egyesek szerint a “rosszaság” inkább arra mutat, amit másokkal szemben, mások kárára elkövet az ember, míg a “gonoszság” egész általánosan arra, ami Isten kárhozható ítélete alatt áll, azaz gonosz (Bachmann). Mi az újszövetségi szóhasználat szem előtt tartásával nem tartjuk lehetségesnek az éles elkülönítést. Mindkét rokon-szó kétségtelenül a jó és az igaz ellentétjét fejezi ki általánosságban, konkrét felsorolás nélkül. Ez megfelel egyébként a mai élő nyelvhasználatnak is.

Az ünneplés lényege - pozitív beállításban - az, hogy **“tisztaságnak és igazságnak kovásztalanságával”** kell végbemennie. A **“kovásztalanság”** értelmezésével már foglalkoztunk a 7. versben. Láttuk, hogy a “kovásztalanság” Isten által biztosított ajándék. Krisztus érdeméért a hívők kovásztalanok, a bűnbocsánat által mentesek a gonoszság kovaszától; szabad az út előttük arra, hogy új életet éljenek. Itt most azt tanítja az apostol, hogy a kovásztalanság megnyilvánul a tisztaságnak és az igazságnak a követésében. A **“tisztaság”** a keresztyén magatartás helyességét, tisztaságát jelenti. A szó etimológiája szerint az a kép áll előttünk, hogy valaki vagy valami megvizsgáltatik (krinó = ítélek, kinyilvánítok) a nap (hélios=nap) fényében, és a világosságban tisztának találhatik (ejlikrinejá). Tehát olyan tisztasággal van dolgunk, melynek a mérője Isten akarata. Nem az a tiszta, amit ilyennek minősít az ember, hanem amit tisztának mond Isten. Az **“igazság”** (álélthejá) itt nem “az igazságot” jelenti (mint pl. a Jn. 1,14-ben) általában, hanem az igazságnak megfelelő gondolkozást, beszédet, cselekvést. Úgy is mondhatnánk, hogy azonos az igazságkövetéssel, mely megnyilvánul az igazmondásban, megbízhatóságban, őszinteségben és minden olyan magatartásban, mely ellentétben áll a hamissággal. Isten parancsolja az apostol által, és elvárja, hogy a “tisztaságnak és igazságnak” ez a “kovásztalansága” valósuljon meg gyermekei mindennapi életében. A húsvéti ünnepe (amennyiben azt is feltételezi a vers), jelen összefüggésben arra figyelmeztet, hogy ilyen új életre kell feltámadnia a hívő embernek.

5, 9-13: A FEGYELEM GYAKORLÁSA

(9) Megírtam nektek a levélben: ne érintkezzetek paráznákkal; (10) nem általában ennek a világnak paráznáival, vagy kapzsjaival és ragadozóival, vagy bálványimádóival, mivel így ki kellene mennetek a világból. (11) Most azért amint megírtam: ne érintkezzetek akkor, ha valaki atyafi léte parázna, vagy kapzsi, vagy bálványimádó, vagy szidalmazó, vagy részeses, vagy ragadozó; az ilyenekkel még együtt se egyetek. (12) Mert mit tartozik reám a kívülvalókat ítélni? Avagy nem a belülvivőket ítélitek-e ti? (13) A kívülvalókat pedig Isten ítéli. Vessétek ki a gonoszt ti magatok közül.

9. Ugyanabban a gondolatkörben mozog az apostol, mint az előző két szakaszban (5, 1-5 és 6-8), de a kérdést más beállításban nézi és félreértésektől megtisztítja. Mondanivalóját egy korábbi leveléhez kapcsolja, amelyben szintén kitért a paráznaság súlyos bűnére.

“Megírtam nektek a levélben”... Számunkra hozzáférhetetlen az elveszett levél tartalma, de a korinthusiak olvasták és emlékeztek rá, hiszen úgy beszél róla Pál, mint közismert dologról. Mintha így szólna: megírtam nektek abban a levélben, amelyre most emlékeztetek és amelyre ti visszagondoltok. Megírtam, hogy **“ne érintkezzetek paráznákkal”**. Látszik, hogy olyan betegséggel van dolgunk, mely korábban is gondot okozott az apostolnak. Tehát a “kovász” valóban “régi” (I Kor, 5,7). Az orvosság ugyanaz, mint első alkalommal: útját kell állani a “kovász” káros hatásának. Ennek a módja pedig az, hogy nem szabad érintkezni (szünánámeignümi - itt passivumban: belekeveredem, érintkezem valakivel, kapcsolatot tartok valakivel) a paráznákkal. A Károli-fordítás a “társalkodni” (ugyanígy Kecskeméthy) kifejezést használja, ami végeredményben nem rossz, de mégis elejtendő, mert elszűkíti a görög eredeti jelentését. A “társalkodás” az éritkezésnek csak egyik formája, a közvetlen beszélgetés eszközeivel. Itt viszont minden közvetlen és közvetett kapcsolatnak a megszakításáról van szó. Ha valaki a paráznaságnak adja át magát, és nem akar bűnbánatot tartani, hanem tudatosan tovább folytatja romlott életét, nem marad más hátra, mint megszakítani az ilyenekkel bármely testvéri érintkezést (társalkodás, közös asztal, közös baráti kör, közös üzlet, stb.). Bizonyos, hogy szigorú fegyelmezési eszköz, - mely - feltételezhetően (5,10) - nemcsak a paráznaságra vonatkozik, hanem egyéb közbotránkoztató magatartásra is (lopás, csalás, rablás stb.). A háttérben az áll, hogy a betegség terjedése megakadályoztassék a fertőzési felület kizárásával.

10. Akár a gyülekezet részéről merült fel a megfontolás, akár Pálnak a körültekintése hozta magával, mindenesetre a 9. versnek egy bizonyos alkalmazási szabályával találkozunk. Korinthusban ugyanis nem volt mindenki keresztyén, sőt: a lakosság nagyobb része nem volt az. Az élet fenntartása hozta magával, hogy a munkásoknak érintkezésben kellett lenniök a munkaadókkal, a katonáknak katonáskodniuk kellett, az eladelt be kellett szerezni, stb. Ilyenképpen sok vonatkozásban érintkezniök kellett a keresztyéneknek olyanokkal, akik a maguk Krisztus-nélküliségében egyáltalán nem csináltak kérdést sem a paráznaságból, sem a hazugságból, sem a keresztyén étellel ellentétes egyéb cselekedeteből és beszédekből. Mi legyen hát a tennivaló?

El kell zárkózni a világtól? A keresztyén elkülönülést (szeparatizmust) kellene gyakorolni? Hogyan oldhatók meg a felmerülő nehéz kérdések?

Az apostol állásfoglalása világos: **“Nem általában ennek a világnak a paráznaival, vagy kapzsijaival, vagy bálványimádóival, mivel így ki kellene mennetek a világból”**. Tehát nem az általános emberi érintkezés szabályozása áll előttünk. **“Nem általában”** (Bl. D. 433:2) szól az evangéliumi parancs. A világban, vagyis az eklézsián kívül vannak **“paráznák”** (lásd az 5,1 exegézisét) és **“kapzsi”**, akik nyereségvágyók, az anyagi élet rabjai. Az őskeresztyén egyházban a **“kapzsiság”** a legsúlyosabb bűnök között szerepel, úgyannyira, hogy a kapzsi ember Isten országának örököse nem lehet (Ef. 5,5; lásd 1Kor. 6,10). Hasonló elbírálás alá esnek a **“ragadozók”**, vagy maibb szóhasználattal a rablók, akik idegen javakat hamis úton és hamis eszközökkel ragadnak magukhoz. Erősebb kifejezés, mint a közönséges tolvajlás. A ragadozó ember olyan, mint a ragadozó vad, mely nem ismeri az élet értékét. A felsorolásban utolsó helyen említetnek a **“bálványimádók”**, akik hamis isteneknek hódolnak, pogány istenképeket vallási tiszteletben részesítenek (ejdölolátrész - az ejdolon = istenkép, idól, és a látreüő = szolgálok összetételéből). Tágabb értelemben a bálványimádáshoz tartozik bármely hamis istentisztelet... Mindezekkel az emberekkel nem szakíthatják meg az érintkezést a keresztyének. Ha mégis elszigetelődve akarnának élni, akkor ki kellene menniök a világból. Márpedig a hívő életfolytatás nem a világon kívül történik; nem a kolostorok celláiban, az erdők magányában, a külön keresztyén falvakban és városokban, hanem a világban. Az Úr Jézus főpapi imája az irányadó: **“Nem azt kérem, hogy vedd ki őket e világból, hanem hogy őrizd meg őket a gonosztól”** (Jn. 17,15). Következésképpen a keresztyének számára nincs megtiltva, hogy a mindenkori társadalomhoz igazodva érintkezzenek a sokféle nyomorúságban vergődőkkel. Életük fenntartásáról úgy kell gondoskodniok, amiként az adott korban egyáltalán gondokodni lehet, s vállalniok kell, hogy a más meggyőződésen levőkkel, vagy akár evangéliumellenesen gondolkozókkal és cselekvőkkel lépten-nyomon találkozzanak. Röviden: a keresztyén élet nincs sem emberekhez, sem földterületekhez, sem egyebekhez kötve, illetve ezektől bármely vonatkozásban függővé téve.

11. **“Most azért megírtam”**... Úgy hangzik, mintha a **“most azért”** időhatározó volna: régen írtam valamit, most pedig, ti. ebben a mostani levelemben ismét írok valamit. Ilyen irányba mutat a revideált Károli-szöveg **“Most azért azt írom (praes.) nektek”** fordítása. Azonban a **“most azért”** itt nem időhatározó. **“Nem ritkán”** adódik, hogy a **“most azért”** egy „irreális feltételes mondatral helyezi szembe az igazi tényállást” (Bauer). Az irreális mondat a 10. versnek az a része, hogy **“ki kellene mennetek a világból”**; ez viszont képtelenség, irrealitás. Ezzel szemben egyebet kell cselekedniök a korinthusiaknak. A **“most azért”** ennek az egyébnek a szembe-helyezését szolgálja. Szabad fogalmazással így hangzik a mondat: **Most hát, most azért, most pedig úgy áll a dolog, amint már előző levelemben megírtam nektek. Ott “azt írtam”, illetve amit írtam, úgy kell értenetek, hogy “ne érintkezzetek - akkor -, ha valaki atyafi létere parázna, vagy kapzsi, vagy bálványimádó, vagy szidalmazó, vagy részeges, vagy ragadozó”**. Az előző versben említett bűnökön kívül (parázna, kapzsi, bálványimádó, ragadozó) itt hozzáteszi a **“szidalmazást”** és a **“részegséget”**. Innen is kitűnik, hogy a felsorolásban az apostol nem törekszik teljességre, csak példának okáért ragad ki néhány közbotránkoztató gonosztságot.

“Szidalmazó” az, aki bármely oknál fogva gonoszszaggal beszél a másokról, hamis beállításba helyezi és gúnyszavakat mond róla, rágalmazza és káromolja. Hogy a rágalmazást mennyire komolyan veszi az Ige, mi sem bizonyítja jobban, mint az a tény, hogy egy síkba helyezi a rablással és a vérfertőző paráznasággal. A részegség hasonló elbírálás alá esik. A “részeges” elveszíti józan ítélő képességét, kivetkőzik emberi természetéből, és olyan dolgokat cselekszik, amelyeket józan állapotban nem cselekedne. Részegségben nem lehet sem imádkozni, sem Igét hallgatni, sem semmiféle feladatot hűséggel ellátni. Ezért szól kemény ítélettel a próféta: “Jaj azoknak, akik hősök borivásban, és híresek a részegítő ital vegyítésében” (És, 5,22). A részegség nem egyszerűen étel- és italkérdés, hanem Isten akarata iránti engedetlenség, amellyel mind másoknak, mind önmagának romlására van az ember. Eközben az apostol nem az idézőjeles “abstinenciának” a szószólója, hiszen ismeri mind az Ószövetséget, mind a kánai mennyegző történetét. Az étel-ital vetületében éppúgy nem érdekli általában a szeszfogyasztás, miként az eledelektől sem tiltja a korinthusiakat. De súlyos kérdéssé válik az alkoholos italok fogyasztása, mihelyst részegséggé válik. Ebben a beállításban hangzik a felhívás:

“Ne érintkezzetek akkor, ha valaki atyafi létere” fertőzi meg önmagát a felsorolt bűnök bármelyikével. Hogy Korinthusban az atyafiak közül hányan és kik voltak paráznak, kapzsiak, bálványimádók, szidalmazók, részegesek, ragadozók, azt semmiféle történet-kutatás nem hozza már napvilágra. Statisztikánk nincs. Megdöbbenünk azonban, hogy egyáltalán találkozunk a feltételezéssel. Az apostol számol azzal, hogy valaki **“atyafinak”**, gyülekezeti tagnak nevezetik, jóllehet kicsapongó nemi életet él, Istent szidalmazza, s bálvánnyá lesz számára akár a hasa, akár saját személye vagy egyéb, továbbá részeges és rabló, s mégsem akar megválni az eklézsiától. Érdekes, hogy az “atyafi” elnevezést az ilyentől sem tagadja meg; nem közösi ki az egyházból, hanem mint ragályos beteget gyógyítás végett elkülöníti (5,2). Ezt az elkülönítést jelenti a **“ne érintkezzetek”**. Ameddig valaki önként nem lép ki az atyafiak közül, mindaddig az eklézsiái fegyelmezés alá tartozik.

A “ne érintkezzetek” velejárója a vers záró része: **“az ilyennel még együtt se egyetek”**. A zsidóknál volt az a szokás, hogy pogányokkal nem ültek le egy asztaltársaságba (Gal. 2,12). Ez a gyakorlat nem találhat helyet a keresztyének között, hiszen nem szabad kiszakadniok a világból (1Kor. 5,10). Az együtt-étkezés tiltásának tulajdonképpen magyarázata az, hogy a tévelygő megtérjen és éljen (lásd 5,5 magyarázatát). A fegyelmi büntetés mindig csak orvosság lehet a maga végső céljában.

12. **“Mert mit tartozik reám a kívülvalókat ítélni?”** Előadhatta magát a kérdés, vagy esetleg csak az apostol gondolt arra, hogy olvasói különösnek tartják: miért a nagy szigorúság az atyafiak között, s nem az egyházon kívülieknél? Azokat talán méltányosabb elbírálásban kell részesíteni? A felelet világos: “Mert mit tartozik reám a kívülvalókat ítélni? Más szóval: mi közöm nekem ilyen szempontból a kívülvalókhoz? Mit érdekelnek azok, akik nem “atyafiak?” Egészen bizonyos, hogy a pogányok között sem helyeselte, sőt: nagyon helytelenítette a rablást, a paráznaságot és hasonlókat. A kívülvalók azonban nem tartoznak az eklézsia fegyelmi rendje alá. Ők **“kívül”** állanak, s így a keresztyén embernek - legyen akár Pál, akár másvalaki - nem állhat módjában, nem érezheti felhatalmazva magát arra, hogy **“ítéljen”**.

Amennyiben ki van zárva a kívülvalók elítélése, éppúgy természetes a fegyelem gyakorlása a belülvalók között: **“Avagy nem a belüllevőket ítéletek-e ti?”** Felelőtlen ítéletésnek, gyanúsításoknak semmi helye (4,1-5). A keresztyén embernek nem szabad pletykák és feltételezések alapján elindulni, s még kevésbé kétségbe vonni a jóhiszeműséget, az őszinte szolgálatot és életfolytatást. Ebben a tekintetben nem szabad ítélni. De ítélni lehet és kell, amikor közbotráncokzásra okot adó nyilvános és szándékos bűnöket tudatosan követ el valaki. Ítélni kell az 5,11. v. eseteiben. A rosszra csak azt lehet mondani, hogy rossz, és a gonoszt ki kell tisztítani. A “belüllevők” viszonylatában egyáltalán nem közömbös az életfolytatás. A tagok önként vállalják az Ige fegyelmét, s ameddig igényt tartanak az **“atyafi”** névre (5,11), az ítéletet gyakorolni kell. Ezt hozza magával a gyülekezet Isten-szabta életrendje. Hogy az ítélet mit jelent a gyakorlatban, azt már láttuk az 5, 1-5-ben is.

13. A **“kívülvalókat” pedig Isten ítéli**”. Az eklézsia keze alól ki vannak ugyan véve, de nincsenek kivéve Isten keze alól. Az apostol számára elképzelhetetlen, hogy bárkit vagy bármit függetleníteni lehetne Isten hatalmától és akaratától. Nincsenek olyan földterületek, ahova ne érne el az Úr keze, sem olyan emberek, akik kivonhatnák magukat az Isten előtti felelősség alól. Nem úgy van, hogy a kis számú keresztyénekre nézve van Isten, a nagyszámú pogányok esetében pedig nincs. Az egyház ugyan nem, de Isten a pogányokat is ítéli. Mindenkinek számot kell adnia azért, amit e testben cselekedett, jót vagy gonoszt. Igaz, hogy a pogányoknak **“törvényük nem lévén, önmaguknak törvényük”** (Róm. 2, 14-15), de az is igaz, hogy végeredményében a pogányok szintén **“Jézus Krisztus által”** (Rom. 2,16) ítéltetnek meg. Egyszóval az Isten előli menekülésnek nincs lehetősége. Egyszer **“minden szem meglátja őt, még akik általszegezték is”** (Jel. 1,7). Tehát nem kell aggodalmaskodni a pogányok felől. Ők az élő Isten uralma alatt állanak, s rá kell bízni őket az Úrra. Nincsenek pogányok feletti keresztyén bíróságok, keresztyén fogházak, keresztyén javító intézetek, keresztyén törvények, de van Isten végtelen hatalmába vetett szilárd hit, mely szerint **“a kívülvalókat Isten ítéli”**.

“Vessétek ki a gonoszt ti magatok közül”. A hangsúly a **“ti magatokon”** van. Az egész fejezeten átvonul, hogy a gonoszt ki kell vetni, és hogy miképpen kell kivetni. Ennek az ismételt hangsúlyozása fölösleges volna. De nem fölösleges aláhúzottan emlékeztetbe idézni, hogy éppen **“ti magatok közül”** kell kivetni a gonoszt. Érdekesen szemléltető ebben a vonatkozásban a magyar helyesírás, mely a határozóragokat egybeírja a személyes névmással: énrolam, miérettünk, míg a nyomósítást szétválasztja: én magam, ti magatok. Ennek megfelelően nem azt mondja, hogy vessétek ki a gonoszt tiközületek, hanem ti magatok közül. Ezt a nyomósítást fejezi ki most az apostol, midőn arra inti az olvasókat, hogy vessék ki a gonoszt épp maguk közül. Ne gondoljanak másra, hanem csak magukra. A gonoszt nem a pogányok közül kell kivetni, hanem épp saját maguk, azaz **“ti magatok”** közül (lásd az 5,2 és az 5,8 magyarázatát, és az egész 5. fejezetet).

6, 1-8: VISSZAVONÁSOK ELLEN

(1) *Merészel valaki közületek, ha peres dolga van a másikkal, az igaztalanok előtt törvénykezni, nem pedig a szentek előtt?* (2) *Avagy nem tudjátok-e, hogy a szentek a világot fogják megítélni? És ha állatok ítélik meg a világ, méltatlanok vagytok-e a legkisebb dolgokban való ítékezésre?* (3) *Nem tudjátok-e, hogy angyalokat fogunk ítélni? Mennyivel inkább a mindennapi életre tartozó dolgokat?* (4) *Ha azért a mindennapi életre tartozó dolgokban van törvénykezés, akkor épp akiket semmibe vesznek a gyülekezetben, azokat ültetik le.* (5) *Megszégyenítésül mondom néktek. Ennyire nincs köztetek senki bölcs, aki képes volna ítéletet tenni atyafi és atyafi között?* (6) *Sőt inkább atyafi atyafival törvénykezik, mégpedig hitetlenek előtt.* (7) *Egyáltalán már az is leveretés számotokra, hogy peres dolgaiatok vannak egymással. Miért nem tűrtek inkább a jogtalanságot? Miért nem viselitek el inkább a megfosztatást?* (8) *Sőt: ti cselekesztek jogtalanságot és megfosztotok másokat, mégpedig atyátokfiai.*

1. A mondat végén kérdőjel van csupán, de a vers értelme kérdő és felkiáltó jelt (?) igényel. Az apostol kérdezve felkiált, és felkiáltva kérdez: **“Merészel valaki közületek?!** Nem azért kérdez, hogy megtudja a valóságot, hanem a tényleges helyzet ismerete alapján mintegy felelősségre vonja az olvasókat. Az olvasók vették maguknak a bátorságot, hogy a gyülekezet természetes életrendjével szembehelyezkedjenek, s olyan dolgokat kövessenek el, ami nincs megengedve. Ez az ő “merészségük”, túlkapásuk. Lényegtelen, hogy személy szerint kik voltak a merészek, mert jelen esetben a gyülekezet egészét teszi felelőssé Pál a “valaki” általános alany eszközével.

A meg nem engedhető merészség abban áll, hogy ha valakinek **“peres dolga van a másikkal, az igaztalanok előtt törvénykezik, nem pedig a szentek előtt”**. Az ős-gyülekezetekben éppúgy volt **“peres dolog”** (prágmá = amit megcselekedtek vagy cselekedni fognak = eset, ügy, vitás ügy), akárcsak napjainkban. Nincs szó tulajdonképpen bírósági esetekről, amilyennek nevezhető például egy államfelforgató izgatás, lázadás, gyilkosság, köztörvények áthágása, stb. Ilyen peres dolgok annyira a hivatalos bíróságok elé tartoznak, hogy maga az apostol is a császárra hivatkozik (apellál) az ellene emelt vádak tisztázása érdekében. Az állami hatóságok a “rossz cselekedeteknek rettegésére vannak” (Róm. 13,3). Az Úr rendelte azokat “a gonosztevők megbüntetésére, a jól cselekvőknek pedig dicsérésére” (1Pét. 2,14). Hasonlóképp nem foglalkozik az apostol olyan “peres dolgokkal”, amelyek a mindennapi életben felmerülhetnek pogányok és keresztyének között. Ilyenkor szintén nem illetékes a gyülekezet. Azonban vannak olyan **“peres dolgok”**, amelyek hívő és hívő, keresztyén és keresztyén között adódnak: Neked van-e igazad, vagy nekem? Téged illet-e valami, vagy engem? Tied-e egy tárgy, vagy az enyém? Az állandó érintkezésben lépten-nyomon találkozunk hasonló peres dolgokkal a keresztyének között is. Úgy látszik, hogy ilyen “peres dologgal” (peres dolgokkal?) mentek állami törvényszékek elé a korinthusiak közül egyesek. Ezt-helyteleníti az apostol. Olyan merészséget lát ebben a magatartásban, melyet szigorúan el kell ítélni.

Az **“igaztalanok”** (ádikoj) szóból helytelen volna a világi bíróságok megvetésére következtetni. Az apostolnak nem az a célja, hogy a polgári hatóságokat bírálgassa, sem az, hogy a jogszolgáltatás terén szembeállítsa az eklézsiával. Még gondolatban sem ábrándozik arról, hogy az egyház feladatává tegye a bíraskodást, s egyidejűleg igaztalanoknak minősítse az állami közegek munkáját. Az **“igaztalanok”** kifejezés nem jogi meghatározás, hanem teológiai! Egyfelől van az egyház, másfelől a világ, egyfelől a **“szentek”** (1,2), másfelől az **“igaztalanok”**, akik nem részesei a Krisztus által ajándékozott **“szentségnek”**.

Az apostol felteszi a kérdést: miért nem viszitek peres dolgaitokat a szentek elé? Egymásközi vitáitokat miért nem oldjátok meg ti magatok? Olyan tévútra jutottatok, amelyet hitben járva csak megbélyegzendő merészségnek lehet minősíteni.

A következő versek több oldalról világítják meg ugyanazt az alapvető kérdést.

2. **“Avagy nem tudjátok-e, hogy a szentek a világot fogják megítélni?”** Igen nagy horderejű a kérdés formájába öltöztetett kijelentés. A legmagasabb felelősség-tudatot ébresztgeti az olvasókban. Mindennapi ügyes-bajos dolgaikba annyira belemerültek, hogy megfeledkeztek keresztyéni hivatásuk páratlan ígéreteiről. Nem tudják azt, amit nagyon jól kellene tudniok, s aminek gyakorlati következményét is tisztán kellene látniok. Ezért a megfeledkezésért hangzik az emlékeztető: **“Nem tudjátok-e?”** Mintha megrázná őket, és fülükbe kiáltaná: Vigyázzatok, emlékezzetek, ébredjete! Nektek tudnotok kell, hogy a **“szentek a világot fogják megítélni”**. De ne legyen félreértés. Az ítélő bíró egyedül Isten, aki előtt keresztyének és pogányok számot adnak cselekedeteikről. A világot Krisztus fogja megítélni amaz utolsó napon, amikor eljön ítélni eleveneket és holtakat. A szentek úgy **“ítélnek”**, hogy részesülnek Krisztus dicsőségében. Amint Kálvin mondja (a Mt. 19,28 magyarázatában): **“Részesei lesznek ugyanennek a dicsőségnek”**. Ők is jelen lesznek az utolsó ítéletnél, s Krisztus az ő jelenlétükben ítéli meg a világot. Tehát nem ők adnak tanácsot Krisztusnak, nem ők döntenek élet és halál felett, hanem kiárad rájuk Isten ítélő dicsőségének a fénye. Ebben az ítéletben Krisztus valamiképp eszközül használja fel a szenteket (Bl. D. 219:1). Nincs megengedve, hogy többet mondjunk, mint az apostol, de annyit mondani kell. Ha az apostol nem közöl részleteket, úgy nekünk sem szabad Isten ki-nem-jelentett titkai után kutatni, de ugyanakkor nem szabad elhallgatni Isten kijelentett üzenetét. Egyszóval a szenteket Isten részesíti a maga dicsőségében úgy, hogy nekik Krisztussal együtt szabad és kell zengeniök az igaz ítéletet: Krisztusnak az ítéletét; szabad és kell Krisztussal együtt jónak mondaniok a jót, és rossznak a rosszat, igaznak az igazat és hamisnak a hamisat.

“És ha általatok ítéltetik meg a világ, méltatlanok vagytok-e a legkisebb dolgokban való ítékezésre?” A világ megítélésére vonatkozó páratlan ígéret most vádolja a korinthusbelieket. Ők, akik az utolsó napon Krisztussal együtt hamisnak mondhatják a hamisat, és rossznak a rosszat, egymás között még a legkisebb dolgokban sem képesek ugyanezt cselekedni. Nem felelnek meg elhívásuknak. **“Méltatlanok”** arra, hogy kicsinél is kisebb = **“legkisebb”** személyi vitás kérdésekben helyes megoldást keressenek. Az a nyomorúságuk, hogy nem gyakorolják keresztyéni tiszt-jüket. Az egymás között egyenetlenkedők dolgaiban nem tudják és nem akarják (nyilvánvaló mulasztás folytán) Isten akaratát érvényesíteni. A belső szétesésnek, a bomlásnak a jeleit hordozzák magukon. Igaz, hogy nem szabad felelőtlenül ítékezni

senkinek a munkája felett; igaz, hogy senkit sem szabad kárhoztatni, de mindez nem zárja ki az elköteleztetést: Isten akaratát nyilvánvalóvá tenni a kisebb-nagyobb olyan nézeteltérések vagy más természetű egyenetlenségek láttán, melyek a gyülekezeti tagok között előadódnak.

3. **“Nem tudjátok-e, hogy angyalokat fogunk ítélni?”** Az előző vers példája szerint vonás helyett (kritikai szöveg) célszerűbb a kérdőjelt részesíteni előnyben (apparátus). Tehát ugyanolyan természetű kérdőrevonással van dolgunk, mint a második vers első felében. Mindössze itt még inkább kiéleződik a kérdőrevonás. Nemcsak a “világot” ítélik meg a szentek, hanem ennél többet kell tudniok. Még nagyobb ígéret számukra, és még nagyobb felelősséget kell érezniök, amikor hallják: **“angyalokat fogunk ítélni”**. Az **“angyalok”** - itt, akárcsak a 4,9-ben - láthatatlan gonosz lények (lásd a 4,9 magyarázatát), akik a Sátán szolgálatában állanak. Ezért beszél másutt (2Kor. 12,7) az apostol a Sátán angyaláról. Nincs érdemi okunk arra, hogy kortörténeti idegen elemet gyanítsunk a gonosz “angyalokban”. Az apostol számol velük, mint akik az utolsó ítéletkor a “világgal” együtt megítéltetnek. A “szentek” éppúgy részt vesznek az angyalok megítélésében, ahogyan megítélik a világot (lásd a 6,2 magyarázatát). A mai ember hajlandó “obszurantizmusra” gondolni az ilyen “megfoghatatlan dolgok” említésekor. Bizonyos, hogy nem a kétszer-kettő tapasztalati tényével állunk szemben, amiért bizonyító eljárásra semmi szükség. De az is bizonyos: Isten kijelentése iránti hűségben kell tudomásul venni és tudni (Nem tudjátok-e?), hogy Krisztus gyermekei angyalokat fognak ítélni, és látni fogják mind a láthatók, mind a láthatatlanok térdhajtását (Fil. 2, 10-11). Akkor majd nem lesz hatalmuk azoknak az angyaloknak, akik némelykor egyeseket, máskor egész népeket tartanak megszállva és sodorják katasztrófába.

Az angyalok megítélésének csodálatos ígérete szintén vádként nehezedik a korinthusbeliekre, akárcsak a világe. Ha az utolsó napon angyalokat ítélnék, **“mennnyivel inkább kell megítélniök a mindennapi életre tartozó dolgokat”**. A “mindennapi életre tartozó dolgok” azok, amelyek körül felmerülnek a perlekedések (6,1). A mindennapi életnek (biosz = élet) sok ügyes-bajos vonatkozása van, amikkel a keresztyén embernek találkoznia kell. Az apostol arra int, hogy ilyen dolgokkal kapcsolatban a gyülekezeti tagoknak meg kell találniok a súrlódások kiküszöbölésére vezető utat (lásd 6,2 magyarázatát).

4. **“Ha azért a mindennapi életre tartozó dolgokban van törvénykezelések, akkor épp akiket semmibe vesznek a gyülekezetben, azokat ültetitek le”**. A **“ha azért”**-nak (men ún - Bl. D. 450:4) az az értelme, hogy az előbbi versek (6,1-3) kérdéseire (= kérdőrevonásaira) adandó feleletet nyomatékosan bevezesse. Az apostol kérdőre vonta a korinthusiakat, és súlyos felelősségükre figyelmeztette. Kérdéseiből következtetni lehetett arra, amit most nyíltan kimond: a “peres dolgokban” (6,1), a “legkisebb dolgokban” (6,2), a “mindennapi életre tartozó dolgokban” (6,3) épp azokat ültetik le, akiket semmibe vesznek a gyülekezetben. Egyes magyarázók (Bousset) szerint a **“semmibe vettek”** (exútheneó, itt perf. part. pass., lenézek, lebecsülök, semmibe veszek) azok, akiknek nem volt tekintélyük a gyülekezetben. Ehhez képest megróvó kérdésről lenne szó: azokat ültetitek-e le ítélni, akik nem állnak közmegebecsülésben? Az egész szakasz összefüggésében gondolkozva aligha lehet helye ennek a föltevésnek. Valószínűbbnek látszik, ami jobban beillik az egységes

gondolatmenetbe -, hogy a **“semmibe vettek”** kifejezéssel a pogányokra céloz az apostol. A pogányok istentelenségét ugyanis valóban semmibe veszik a keresztyének. Tehát nem az állam jogszolgáltatásának a lenézéséről van szó, hanem arról, hogy a pogányságnak semmi köze a hithez, s a pogány gondolkozásnak semmi helye a gyülekezetben. És ennek ellenére mégis megtörténik, hogy a hívők között felmerülő peres dolgokban azokat ültetik le ítélezni, akik Isten ismerete nélkül tévelyegnek. Ezek egyébként lehetnek nagyon okosak, erkölcsösek, a maguk módján bölcssek és szelídek, igazságszeretők és becsületesek, csupán nem Krisztus gyermekei. Számukra a keresztről való beszéd bolondság (1,18), s mégis ők ítéleznek a keresztyének dolgai felett. Ez a kendőzetlen valóság. (A káthidzete indikativusban áll - leültetitek - Kecskeméthy, nem pedig imperativusban = ültessétek le - Károli; mint ilyen: a bírói tiszt kifejezője.) Figyelemre érdemes, hogy nem ők avatkoznak a hívők kérdéseibe, hanem a keresztyének által eléjük vitt dolgokban ülnek le ítélezni.

Ilyen helyzetben természetesen hangzik a következő vers első része:

5. **“Megszégyenítésül mondom nektek”**. A szomorú helyzet miatt szégyenkezniök kell az olvasóknak. Az apostolnak az a célja, hogy írásával felébressze bennük a szégyen érzetét. Más szóval úgy is mondhatjuk, hogy bűnbánatra serkentse őket. Be kellene látniok magatartásuk helytelenségét, vagyis azt, hogy szembehelyezkedtek Isten akaratával, s a keresztyén életrendet megsértették. A 4,14-ben Pál kerülte a megszégyenítést, mivel saját személyével kapcsolatos dolgokról volt szó. Ott a látszatát is mellőzni akarta annak, hogy személyi kérdést lássanak magatartásában. Most azonban személyileg semmi köze a korinthusiak közti perlekedésekhez. Ebben az összefüggésben nem magyarázhatják félre szavait. Hallaniok kell tehát, hogy viselkedésük szégyenletes.

A mondottakból nyilvánvaló, hogy mi miatt kell szégyenkezniök az olvasóknak. A következő versek még szembeszökőbben feltárják a szomorú helyzetet: **“Ennyire nincs köztetek senki bölcs, aki képes volna ítéletet tenni atyafi és atyafi között?”** A kérdésnek nem az az értelme, hogy nyilvánvalóvá tegye, miszerint Korinthusban nincs egyetlen **“bölcs”** sem, aki ítéletet tehetne atyafi és atyafi között. Sőt, a fejezet összefüggéséből nyilvánvaló, hogy az apostol számol ilyen gyülekezeti tagoknak a jelenlétével. Kérdése inkább ironikus; azt juttatja kifejezésre, hogy volnának ugyan megfelelő kegyelmi ajándékkal rendelkezők, de egyfelől ők maguk nem élnek ajándékukkal, másfelől őket sem veszik igénybe. Vannak **“bölcsök”** (3,18), de bölcsességüket nem gyakorolják. Nem rendelik alá magukat Isten akaratának, hanem a szóban forgó perlekedések tekintetében saját útjaikon járnak. **“Senki”** nincs, egy sincs, akinek bölcsessége megoldotta volna a vitás kérdéseket. Az apostol nem találja nyomát annak, hogy az atyafiak közti sűrűlódások eseteiben (szó szerint: az ő atyafia között = rövidítése az atyafi és atyafi között kifejezésnek - Bl. D. 139; lásd az apparátust is) bölcs gyülekezeti eljárók helyes ítélő képességgel döntötték volna el a peres ügyet, azaz **ítéletet tettek** volna a vitakozók között. Szem előtt kell tartani, hogy nincs szó ún. egyházfegyelmi kérdésről, hanem egyszerűbb nézeteltérésekről (lásd 6,1 exegézisét), amelyek veszélyeztetik a gyülekezeti közösséget. Napjainkban szokatlanul hangzik, hogy ilyen dolgokat az ekléziában kell elintézni, de az apostolnál az hangzott szokatlanul, hogy nem tudták és nem akarták éppen az ekléziában elintézni. Akik testestől-lelkestől benne élnek az egyházban, egyáltalán nem találhat-

ják visszásnak az apostol kérdőrevonását. Eközben fölösleges az egyházközségi "bíróságokra" gondolni, vagy sajátos fegyelmi testületeknek a meglétére. Egyszerűen olyan bölcs - és az egész gyülekezet előtt köztisztességben álló - előljárókról (egyről vagy többről?) van szó, akikhez bizalommal fordulhattak a tagok. Az ítélet-tevésnek természetesen nem az a lényege, hogy egyiknek vagy másiknak igazat adjon, egyiket a másikkal szemben jogban levőnek minősítse, egyiknek diadalt szerezzen, s a másikat alulmaradottnak nyilvánítsa. Az ítélet-tevés inkább Isten akaratának a kifejezése a bölcsesség által úgy, hogy az ítélet nyomán mindkét fél Isten akaratában nyugodjék meg, s azután is atyafiként álljon egymás mellett ugyanabban a közösségben. A mai egyháznak szintén nagy nyomorúsága, hogy az apostol által jelzett út mondhatni teljesen kiesett a gyakorlathól még lelkipásztorok és más egyházi szolgák között is. A sértődések, a sok jelentéktelen dolog miatti súrlódások, a "nekem-neked van-e igazad" kérdései sok kárt okoznak a közösségi életben. Gyanakvások, rossz-szemmel nézések, ki nem húzott szálkák és hasonló jelek sorakoznak fel **"megszégyenítésül"**. Mindezek nem létalapjában veszélyeztetik az eklézsiát, hiszen apró dolgok, amelyek nem törlik el a szentséget (1,2), de mégis fennmarad, hogy Isten ítélete alatt állanak, s harcolni kell ellenük az igazi atyafiúi közösség megvalósítása érdekében.

6. **"Sőt inkább atyafi atyafival törvénykezik, mégpedig hitetlenek előtt"**. Nem minden visszavonás jutott eddig a pontig, de némely belső egyenetlenkedés még idáig is kiterjedt. Nemcsak az igaz, hogy az eklézsiában nem találtak megoldást, hanem (= **"sőt inkább"**) az a valóság, hogy perlekedésükkel **"hitetlenek"** elé mentek jogszolgáltatásért. A "hitetlenek" ugyanazt jelentik, mint az első versben (6,1) az "igaztalanok". Olyanok foglalkoznak a hívők peres dolgaival, akik nem hisznek az Úr Jézusban. Az apostol rosszallása félreérthetetlen. Nem mintha megvetné a polgári hatóságokat (lásd 6,1 exegézisét), hanem hangsúlyozza, hogy a szóban forgó súrlódások nem a polgári hatóságok elé tartoznak. A hívőknek Istentől megszabott közösségi életük van, melyet senki sem csúfolhat meg Isten haragjának a magára vonása nélkül. A **"mégpedig"** (káj túto = idque, epexegetikus "is" Bl. D. 442:9; 290:5) nyomósítva fejezi ki a rosszallást. Mintha ezt mondaná: ha már mindenképp törvénykeztek, miért mentek "hitetlenek" elé? Egyéni viszályaitok nem tekinthetők magánügynek, hiszen ti az eklézsiához tartoztok. A ti magánügyeitek egyidejűleg egyházi ügyet jelentenek, s ezért helytelen a "hitetlenek" igénybevétele.

Nem tudhatjuk, hogy az apostol intő szava milyen mértékben talált meghallgatásra. Annyi azonban bizonyos, hogy a korinthusiak perlekedésének módja, a viszályok elintézésének a formája tarthatatlan a hívők gyülekezetében. "Módról" és "formáról" beszélünk itt, mert csak a következő versben kerül sor magának az egyenetlenségnek a tartalmi kérdésére, gyökerében való megítélésére.

7. **"Egyáltalán már az is leveretés számotokra, hogy peres dolgaitok vannak egymással"**. Ime a gyökér-kérdés, melyhez visszamegy az apostol a "módtól" és a "formától". Bármennyire természetes egyébként, hogy ahol emberek élnek egymás mellett, ott ügyszólván elkerülhetetlenek a kisebb-nagyobb súrlódások (s erre vannak tekintettel a 6, 1-6 versek), mégis tisztában kell lennie a hívőnek, hogy ez az állapot Isten akaratának a tükrében nem természetes. Annaira nem természetes, hogy mondanivalóját az **"egyáltalán már"** (egyáltalán már az is, teljességgel már az is) súlyos szavakkal vezeti be. Az eddigieket (6,1-6) el kellett mondani, de most következik az

igazi felelet, az igazi megoldás, amire a szabatos fordításból kihagyott **“azért”** (lásd 6,4 exegézisét) szócska is utal. **“Egyáltalán”** (= teljességgel, mindenképpen) már az is **“leveretés”** (héttáomáj = legyőzetem, alul maradok), hogy a hívők között perlekedések vannak. Nem az a körponti kérdés, hogy kinek van igaza, hanem a perlekedés pusztá ténye okozza a gondot. Maga az a körülmény, hogy **“peres dolgaik vannak egymással”**, leveretést jelent mind az érdekeltekre, mind az egész gyülekezetre (= **számotokra**) nézve. A **“leveretés”** jogi kifejezés a veszteség jelölésére. Még mielőtt **“igaztalanok”** (6,1) és **“hitetlenek”** (6,6) elé mennének a saját igazság bizonyítása érdekében, tudniuk kell, hogy senki sem nyerhet, hanem mindenki csak veszíthet; senki sem maradhat felül, hanem csak alul, a győztes nem kevésbé, mint a legyőzött. Aki el akarja kerülni a **“leveretést”**, annak a **“peres dolgokat”**, a perlekedést kell eltávoztatnia életéből, nem szabad belekezdenie a jogvitába. Az ügyvédeknek és bírának kevesebb dolguk lenne, de Isten akarata valósulna meg az Úr imádsága szerint.

A peres dolgok elkerülésének az útja a nagyon keskeny ösvény, mely a legerősebb hitet is próbára teszi: **“Miért nem tűritek inkább a jogtalanyságot?”** A jog-keresőknek, a saját igazság-keresőknek a jogtalanyság elviselését ajánlja az Ige. Ezzel nem ad tápot semmiféle jogtalanyságnak, mintha szabad utat akarna biztosítani neki, vagy épp előmozdítani akarná azt. Az volna a helyes, hogy adott esetben mindenki tisztában legyen a jogossággal, s ne merüljön fel nézeteltérés. De ha vitássá válik egy dolog, akkor az atyafiaknak testvéri beszélgetés rendjén békességben kellene tisztázniuk a kérdéseiket. Ha azonban ez bármilyen oknál fogva nem történik meg, akkor a folytatás ne a kívülállók igénybevétele legyen, sőt mégcsak az se, hogy bölcs gyülekezeti előjárókhhoz fordulnak döntésért, hanem a perlekedés kirobbanását meg kell előzni a lemondással, az áldozathozatallal, a jogkeresés feladásával. Nincs szándékában Pálnak, hogy a jót rossznak ismertesse el, az igazat hamisnak, hanem a jónak és igaznak saját javamra néző érvényesítéséről kell lemondanom. Engednem kell - harag nélkül! -, hogy az legyen jogban, aki ítéletem szerint igazságtalanul cselekszik velem. Véleményemet kifejezem, de ha nem találok megértésre, akkor inkább eltűrom a jogtalanyságot; engedem, hogy méltánytalanság történjék személyemmel. Jól jegyezzük meg: személyi peres dolgokról van szó, nem pedig az igaz tanról, sem más közérdekű, azaz nem-személyi kérdésről. Ugyanezen a síkon mozog a vers záró része is:

“Miért nem viselitek el inkább a megfosztatást?” Szó szerint: Miért nem engeditek inkább, hogy megfosszanak, megraboljanak. A **“megfosztatás”** egyaránt vonatkozhat anyagiakra és szellemiekre. A görög szóhasználatban meg lehet fosztani valakit igazságától, vagyonától, fizetésétől és egyebektől. Pál apostol konkrétumokat tarthatott ugyan szem előtt, de mégis általánosságban beszél a megfosztatásról. A perlekedés elkerülése érdekében vállalni kell a hátrányokat, a károkat, az alulmaradásokat. Nem az lesz a győztes, aki nyer, hanem aki veszít. Ezt az evangéliumi bolondságot kell magukéva tenniük az elhívott szenteknek, bármennyire is észszerűtlennek, gyöngeségnek, gyávaságnak és igazságtalanságnak tűnjék magatartásuk (lásd Mt. 5,39...; 1Thess. 5,15; 1Pét.3,9).

Ismételten és nyomatékkal kell hangsúlyozni, hogy keresztyének közötti perlekedésről van szó, nem pedig a közrendet és a közbiztonságot felforgató cseleke-

detekről. A közbiztonságról a hatóságok gondoskodnak (Rom. 13, 3-4; 1Pét. 2,14), és a bűncselekményeket azok fékezik és büntetik meg. Ennek semmiképp nem áll útjában az apostol. A bűnt mindig meg lehet bocsátani, de a vétet, a kihágást, a bűncselekményt nem szabad eljelentékteleníteni. A megtérő tolvaj **bűne** megbocsátás alá esik, de **vétke**, a tolvajlás mint büntetendő cselekmény, a hatalmasság feladatkörébe tartozik. A keresztyén ember megbocsátó szeretete és tűrése nem nyilvánulhat meg abban, hogy a közbiztonságot felforgató vagy veszélyeztető vétkeket, kihágásokat semmibe veszi. Világosan meg kell látni a határpontot, hogy a törvényt és az evangéliumot egymással szembe ne lehessen kijátszani. Tehát a közrend veszélyeztetése nélkül kell a keresztyéneknek eltűrniök a jogtalanságot, és elviselniök a megfosztatást. Mindenek felett pedig érvényes marad, hogy senki se legyen a keresztyének között, aki perlekedésre okot szolgáltat!

8. **“Sőt: ti cselekesztek jogtalanságot és megfosztotok másokat, mégpedig atyátokfiait!”** Az apostol kendőzés nélkül a korinthusiakra olvassa elesett állapotukat. Amit el kellene szenvedniök, azt éppen ők **szenvedtetik el** (= jogtalanságot cselekesznek) másokkal; amit nekik kellene elviselniök, azt épp ők **viseltetik el** (= megfosztanak másokat) másokkal. Ezek a **“mások”** nem akárhik, hanem épp **atyjokfiai**, Krisztusban testvéreik, gyülekezeti tagok. A káj túto adverbialis értelemmel bír, vagyis az ige (= megfosztotok) irányát mutatja: úgy, olyan értelemben, és **azt** aként cselekszitek... A **“ti”** személyes névmás nem jogosít fel arra, hogy valamennyi hívőt beleértsünk, de kényszerít annak elfogadására hogy az egyesek magatartása gyülekezeti ügy. Az apostol az egész gyülekezetet teszi felelőssé az áldatlan helyzetért. A **“mégpedig”** kétségtelenül különös nyomatékot kölcsönöz az **“atyafiaknak”**, de egészséges értelemben. Nem azt akarja mondani Pál, hogy a kívülvalókat meg lehet fosztani, azaz jogtalansággal is szabad illetni őket, miközben az atyafiakat kímélni kell. Távol legyen! Az **“atyafiak”** nyomósítása csupán a visszas helyzet kiélezésére szolgál. Bármilyen jogtalanság és megfosztás Isten haragját vonja maga után, de ha a testvérek is ezt az utat járják és egymást gonosszal illetik, ez különösképpen szembeszökő és fájdalmas dolog (Gal. 6,10). Mit lehet várni a kívülvalóktól, ha még a gyülekezetben is a visszavonás szelleme uralkodik? Márpedig uralkodik! Van amiért szégyenkezzenek az olvasók!

Hogy a betegséget miképpen orvosolja az apostol, azt a következő versekből értjük meg. Szélid, de mégis erős hanggal folytatódik a levél.

6, 9-11: NE TÉVELYEGJETEREK!

(9) Avagy nem tudjátok-e, hogy az igaztalanok Isten országát nem fogják örökölni? Ne tévelyegjeterék! Sem paráznák, sem bálványimádók, sem házasságtörők, sem pulyák, sem férfiszexplóitók, (10) sem tolvajok, sem kapzsik, sem részegesek, sem szidalmazók, sem ragadozók Isten országát nem fogják örökölni. (11) És ilyenek voltak némelyek, de megmosattatok, de megszenteltetettek, de megigazítottatok az Úr Jézus Krisztus nevében és a mi Istenünk Lelke által.

9. A 8. versben láttuk, hogy a korinthusiak "jogtalanságot cselekesznek" atyjokfiaival. Erre céloz Pál, amikor felteszi a kérdést: **"Avagy nem tudjátok-e, hogy az igaztalanok Isten országát nem fogják örökölni"**. Az **"igaztalanok"** görög megfelelője - ti. főnévi alakban (ádiok) - ugyanaz, mint a "jogtalanságot cselekvőké" igei alakban: ádiokjete. Az olvasóknak ismerniük kell felelősségük súlyát és helyzetük komolyságát. Isten akaratával nem szabad játszani. Nem gondolkozhatnak úgy, hogy "igaztalanok" csak a pogányok (6,1), akik Isten igazságát nem ismerik. Nem, mert igaztalan mindaz, aki nem engedelmeskedik az Úrnak, vagyis az ő kijelentett akaratát visszautasítja vagy átalhágja. A korinthusi keresztyéneket nem nevezi "igaztalanoknak", bármennyire is fennáll, hogy jogtalanságot cselekedtek. Ők Krisztus által, Krisztus érdeméért igazak, de épp mint ilyeneknek kell megérteniük, hogy engedetlenségük miatt veszélyben forognak. Az a veszély fenyegeti őket, hogy igaztalanokká válnak, ha az apostol intését semmibe veszik.

Az igaztalanokról nyilvánvaló, hogy **"Isten országát nem fogják örökölni"**. Ezzel a kifejezéssel is a korinthusiakra céloz. Engedetlenségük következményére irányítja tekintetüket. Ők le vannak kötve bizonyos mértékig az Isten országától idegen gondokkal és kérdésekkel. Peres ügyeik mind azt mutatják, hogy evilágra néző érdek-ellentétek foglalkoztatják. Védik a maguk igazát, a maguk vagyonát, a maguk tekintélyét és hasonlókat. Görcsösen ragaszkodnak a földi dolgokhoz. Meg akarják nyerni a világot. Nem akarnak lemondani jog szerinti javaikról, bármi is legyen érdek-védelmüknek az ára. Eközben félős - és ez az ő veszedelmük -, hogy **"Isten országának"** égető kérdéséről megfeledkeznek. Vajon tisztában vannak-e ezzel? Vajon **"tudják-e"** ezt? Szól az Ige, s azért szól, hogy megtudják.

Az apostol által hirdetett "ország" nem földi, hanem mennyei: **"Isten országa"**. A görög kifejezésben "Isten" áll elől, s utána következik az "ország". Nyelvtanilag a fordított szórend is lehetséges; az "ország" állhatna elől, s utána "Isten", ahogyan az általános páli szóhasználatban található (Róm. 14,17; 1Kor. 4,2; 6,10; 15,50; Gal. 5,21; Kol. 4,11, stb.). Hogy azonban "Istent" helyezi elől, ebből világosan kitűnik; hangsúlyosan beszél **"Isten"** országáról. Mintha ezt mondaná: ti földiek után törekedtek, én pedig "Isten" országáról szólok. Lehet, hogy az igaztalanok megnyerik a világot, de azt a másik országot, "Isten országát nem fogják örökölni". Ez az ország abban különbözik bármely országtól, hogy nincs benne bűn, hanem igazság és békesség. "Isten országa nem evés, nem ivás", nem perlekedés, nem békételenség, hanem "igazság, békesség és Szentlélek által való öröm" (Róm. 14,17). Az elhívott szentek azt a páratlan méltóságot nyerték, hogy az Úr "mennyei országára" tartatnak

meg (2Tim. 4,18), amelybe elhívtak (1Thess. 2,12). Drága örökség vár rájuk, mivel örökölni fogják Isten országát. A szerető Atya helyet ad nekik a maga házában; a dicsőséges Ur befogadja őket a maga országába, hogy örökké vele lehessenek és békességben örvendezzenek.

Az "igaztalanok" **"nem fogják örökölni"** az országot. Más szóval: kiesnek a fiúságból, árvákká lesznek, otthontalanokká válnak. A földön mindent elnyerhetnek, de "Isten országában" mindent elveszítenek; a földi élet szempillantásnyi ideje alatt minden jóban dúsálhatnak, de a végnélküli örökkévalóságban kérő szegények maradnak, azaz nem örökölnek. A vers szelleme hozza magával, hogy az apostol "Isten országát" a legfőbb és egyetlen jónak tekinti, mégpedig mint eschatologikus valóságot. Jövő időben beszél róla (= nem fogják örökölni) mint eljövendőről, melyet nem lehet ezen a földön megvalósítani sem tudománnyal, sem fegyverrel, sem semmiféle emberi akarással és jószándékkal. Ez az ország Krisztusban elközeltett, emberek közé jött, hitben a hívők szívében van, de a szemtől szemben való látásra nézve (1Kor. 13,12) mindig eljövendő marad. Ezt az országot hitben éljük, s remény-ségben várjuk, hogy örökösei lehessünk.

"Ne tévelyegjetek!" Ne legyen félreértés közöttetek! Ne rohanjatok vesztetekbe! Vigyázzatok, nehogy úgy járjatok, mint a nyájtól eltévedt, vagy a nyájból kiszakadt juh; ez minden pillanatban a szakadékba eshet, ragadozók martalékává válhat, míg végül elpusztul, ha nem tér vissza. A korinthusiak tévelygése, hamis útja abban állana, ha Isten országát szem elől tévesztenék. Nagyon tévednek, ha úgy vélik, hogy a pereskedésekben való felülmaradás és az előnyös helyzetek biztosítása, általában pedig az emberi vágyak kielégítése a legszükségesebb dolog. Tévelyegnek mindazok, akik meg akarják nyerni a világot, s úgy vélik, hogy ezáltal biztosítják önmaguk számára a boldogságot. A tévelygés lelke elfordít Istentől, s ajkunkra adja a szót: "Én lelkem... tedd magadat kényelembe, egyél, igyál, gyönyörködjél (Lk. 12,19). Isten Igéje azonban üzeni: "Ne tévelyegjetek!" Álljatok meg a hamis úton, térjete vissza. Vigyázzatok és ne lépjete rá a tévelygés széles útjára. Különösen városokban gyakran találhatók a figyelmeztetések: "Vigyázz! Érintése halálos!" Egészen más beállításban, de érdemileg ugyanezt jelenti a "Ne tévelyegjetek". Isten figyelmeztet a halálos veszedelemre, és parancsolón tiltja a veszedelembe-rohanást. Nem villanyáramtól tilt, hanem az iránta való engedetlenségtől (a bűntől), amint a továbbiakból kitűnik.

Példaképp adja elénk az Ige azokat az útvesztőket, amelyek halálba sodorják a tévelygőket.

"Paráznák" (pornoj) azok, akik Isten akaratával ellentétes módon folytatják nemi életüket. Az 5,1 exegézisében részletesen foglalkoztunk a fogalommal, amiért itt nem bocsátkozunk ismétlésekbe (lásd 5,1 exegézisét). Lényeges, hogy a paráznaságban járók az Isten által meghatározott természetes életrendet felforgatják, Isten akaratát megcsúfolják, és teremítő Urukkal szembehelyezkednek, ellene fellázadnak.

"Bálványimádók" (ejdólolátráj az ejdólon = istenkép és a látreüő = szolgálok összetétele) azok, akik hamis isteneket imádnak. Maga a szó nem fordul elő a Biblián kívüli profán irodalomban. Tehát "keresztyén szóképzéssel" van dolgunk. (ifj. Varga Zs.: A hellenistikus papyrusok... 37. old.) Ilyenképp a hiten kívül nem is tudható, hogy mi

a bálványimádás. A "bálványimádók" korok és helyek szerint különböznek. A régiek faragott képeket csináltak ezüsből és aranyból (És. 31,7; 30,22). Cselekedték pedig ezt nemcsak a pogányok, hanem a zsidók is, akik így szóltak Áronhoz: "Csinálj nekünk isteneket, akik előttünk járjanak... És borjúképet csináltak azokban a napokban, és áldozatot vittek a bálványnak, és gyönyörködének az ő kezeik csinálmányában" (Csel. 7, 40-41). Gyakran eltévelyedett Izráel népe "és imádá" a pogányok "isteneit" (4Móz. 25,2). Ma már ebben az alakban nem találkozunk "bálványimádókkal", hacsak a Heidelbergi Káté szellemében (95-98. kérdés) bálványimádóknak nem mondjuk (amiként immár valóban nem mondjuk) azokat a keresztyén testvéreket, akik Jézus Krisztusról képeket és szobrokat készítenek, úgyszintén a szentekről, hogy "azokat vagy azok által Istent tiszteljék". Bizonyos, hogy az apostol a pogány értelemben vett "bálványimádókra" gondol, de az is bizonyos, hogy a hűséges írásmagyarázatnak bár utálnia kell a kapcsolatos veszedelmekre. Korinthusban minden valószínűség szerint az lehetett az adott helyzet, hogy még kísértette egyik-másik hívőt a nemrég elhagyott pogányság. De bármiként lett légyen a múltban, nekünk a mai bálványimádással kell élesen szembenéznünk.

Bálványimádó mindaz, aki "az egy igaz Isten helyett vagy ő mellette, aki Igéjében magát kijelentette, valami mást képzel vagy tart Istennek, s az ő bizodalmát abba helyezi" (Heid. Káté 95. kérdés). "Bálványimádók", akik embereket istenítenek; "bálványimádók", akik saját magukat bálványozzák; "bálványimádók", akik a sorsba, a végzetbe, valamely eszmébe és egyebekbe (jólét, szellemek, szerető stb.) helyezik bizodalmukat, s ide adják az Istennek járó tiszteletet. Ragaszkodnak ugyan Istenhez, de mellette más istenük is van, akár tudatosan, akár tudat alatt. Ha ilyen beállításban nézzük a bálványimádókat, akkor pillanatra sem csodálkozunk azon, hogy az apostol a korinthusbeli keresztyéneket óvta a bálványimádás tévelygésétől, s minket is óv attól.

A "**házasságtörők**" (mojchoj) alapján véve a "paráznák" közé tartoznak. Külön említésük a házasságtörés bűnét emeli ki. "Házasságtörő" az, aki saját feleségét illetve férjét elhagyja és ezzel ketté töri azt a szövetséget, melyben egyggy lett a férfi és a nő; "házasságtörő" az, aki bár nem él házasságban, megrontja a mások házaseletét. Vonatkozik ez nemcsak a női nemre (Jn. 8,3), hanem a férfiakra is. Pál apostol nem tesz különbséget nők és férfiak között, mintha a férfiaknak szabadságában állana a "tévelygés". Kétségtelen, hogy Dávid király házasságtörésbe esett, de Náthán próféta keményen megdorgálta (2Sám. 12. fejezet), és a király a bűnbánat könnyeivel siratta el álnokságát (Zsolt. 51). Tehát ószövetségi példákkal nem szabad és nem lehet mentséget keresni. (A házasság kérdésével majd a 7. fejezetben foglalkozik részletesen az apostol).

"**Pulyák**" (málákoj = lágyak, puhányok) azok, akik férfi létükre férfiaknak adják oda testüket nemi kicsapongásra. Pulyák, puhányok, mivel nem állanak ellen a gonosznak, hanem magukat egyfelől kiszolgáltatják, másfelől maguk is élvezetet találnak a testükkel való természetellenes visszaélésben. A reformáció hangján szólva: "rút és szokatlan élvezetek kívánságának" adják át magukat (Bullinger).

"**Férfiszeplősítők**" (árszenokoitáj) azok, akik a pulyákkal förtelmeskednek. Elhagyják a női nemmel való természetes viszonyt és saját nemükhöz tartozókkal paráználkodnak. Ezek főként a züllött nagyvárosi környezetben találhatók, mint pl.

annak idején az erkölcstelenségéről híres Korinthusban. A hívők között, Isten akarátának az ismerői között nem lehet helye ilyen és hasonló nemi kicsapongásnak, mivel testük a Szentlélek temploma, melyet szentségben kell őrizniök.

10. A **“tolvajok”** (kleptáj) mind régen, mind napjainkban általánosan ismeretesek. Mindenesetre az apostol nem csupán azokat nevezi tolvajnak, akit tetten érnek és a törvények szerint elítélnék. Tolvajlás számba megy minden olyan mesterkedés, „amely által felebarátunk tulajdonát akár erőszakkal, akár hamissággal magunkhoz ragadni szándékozunk, mint például hamis súly és mérték, hitvány árú és hamis pénz, vagy uzsora, vagy bármi más eszköz által, amit Isten megtíltott” (Heid. Káté 110. kérdés).

Az Ige nem ismeri el a társadalmi szokássá vált tolvajlásokat, melyekhez igazodva helyenként elfogadhatónak tartják a gyümölcslopást, a közvagyon megkárosítását, stb. Ami hamis úton jut tulajdonunkba, mind a nyolcadik parancsolatban megtíltott lopás bélyegét hordozza magán. Az ítéletkor Isten nem azt kérdezi: voltál-e megbüntetve tolvajlás miatt, hanem hogy tolvajkodtál-e?

“Kapzsi” (pleonektáj) azok, akik mindig többre vágnak (pleon és echó), többet akarnak szerezni és bírni, mint amennyire ténylegesen szükségük van, vagy amennyi megilleti őket. Ezért ők **“telhetetlenek”** (Károli), akik sohasem képesek kielégíteni magukat. Kapzsiságuk természetesen sok más gonoszságnak az elindítója és táplálója lehet, amilyen a csalás, tolvajlás, gyilkosság, irigység és hasonlók. A kapzsi ember az anyagiak rabságában sínylődik, és a keresztyén közösségbe nem tudhat igazán beilleszkedni, mivel ennek törvényei ellentétben állnak a kapzsisággal.

Legközismertebbek a felsorolásban a **“részegesek”** (methüsoj). Magát a részegséget már láttuk az 5,1 magyarázatában. Itt azt kell hangsúlyozni, hogy különbség teendő a **“részeg”** és a **“részegesek”** között, amint erre Bullinger nyomatékosan figyelmeztet. A **“részeg”** nem szükségképpen rabjai az itálnak, sőt: ellene lehetnek a részegségnek. A megrészegedés bűnébe gyengeségből sodródhatnak bele anélkül, hogy ez rendszeresen ismétlődne életükben. Viszont a **“részegesek”** újra meg újra megrészegednek úgyannyira, hogy nem is tudnak másként élni. Magatartásukkal állandó botránkoztatást jelentenek, a hívők közösségét megcsúfolják, és Isten akarát semmibe veszik.

A **“szidalmazók”** (lojdoroj), gúnyolódók csoportjával szintén találkoztunk az 5,11-ben. Mindössze annyi jegyezhető meg kigyógyításként, hogy nemcsak emberek szidalmazására kell gondolni, hanem az élő Isten gúnyolására és káromlására is. Hogy Pál apostol pontosan milyen szidalmazást tartott szem előtt, azt nem lehet megállapítani. Az ígehirdető bizonyosan nem jár rossz úton, ha minél szélesebb körben értelmezi a kifejezést.

A **“ragadozók”** (hárpágesz) hasonlóképp előfordultak az 5,10-ben. Utalunk tehát az ott mondottakra.

A felsorolás nem igényel teljességet, mintha semmi sem maradt volna ki az ún. **“bűn-katalógusból”**. Csak példának okáért vannak felsorakoztatva azok a bűnök, amelyek épp Korinthus városában leginkább kísértettek. Az élő egyház kérdése azonban nem az, hogy mi volt egykor egy görögországi városban, hanem: mi van a mindenkori jelenben a mi városainkban és falvainkban. Isten azt akarja, hogy a saját életünket és közösségünket veszélyeztető bűnöket ismerjük meg, és azok ellen

harcoljunk abban a tudatban, hogy a felsorolt és fel nem sorolt bűnök szolgálai "Isten országát nem fogják örökölni". Ugyanezt írta a 9. versben is. Az ismétlés mindig nyomósít, amiként jelen esetben szintén erőteljesen domborítja kis az igazságot (lásd 6,9c exegézisét).

11. **"És ilyenek voltatok némelyek"**. Nem mindnyájan, hanem csak **"némelyek"**, mondja Pál. Feltehető, hogy a "némelyek" enyhítő kifejezést csupán lelkipásztori bölcsességből használja, hogy esetleges bántódásokat elkerüljön. Bár nem minden gyülekezeti tag volt pulya, férfiszeplősítő, részeges, mégis bizonyos, hogy a pogányságban mindenkinek volt valamilyen bűne, amelynek a szolgátságában vergődött. Ez volt a korinthusiak múltja (= **"voltatok"**), távolsága, sötétsége, mélysége. Azonban a múlt immár továtűnt: **"de megmosattatok, de megszenteltetek, de megigazítottatok az Úr Jézus Krisztus nevében és a mi Istenünk Lelke által"**.

A háromszor ismétlődő, vagyis nyomósító "de" azt a szöges ellentétet emeli ki, mely elválasztja a múltat a jelentől, a szennyet a tisztaságtól, a szentségtelenséget a szentségtől, a hamisságot az igazságtól. Egyszóval a hitelenségnek és a hitnek az ellentétjéről van szó. A **"megmosattatok"** igében mind a régi-, mind az újbabkori magyarázók a keresztelest látták és látják. Az olvasók életében volt egy páratlan határpont, egy beállott és végbement történet (aor.) melynek rendjén megmosattak, megtisztítottak. "A víznek feredőjével" tisztítja meg (Ef. 5,26), és "az újjászületésnek fürdője által" tartja meg övét az Úr (Tit. 3,5). A keresztelest egyszer történik mint külső cselekmény, de ereje mindenkorra megmarad. A mi egyházi gyakorlatunkban sokkal nagyobb jelentőségű az úrvacsora, mint a keresztelest, mely utóbbival általában csak keresztelest alkalmával találkozunk. Az Újtestamentumban hiányzik ez az aránytalanság. A keresztelestől éppoly gyakran olvasunk, akárcsak az úrvacsoráról. Hozzá tartozik az állandó igehirdetési anyaghoz. Nincs kisajátítva csupán a keresztelest szertartás számára. Ez természetes, hiszen a hívő abból él, hogy bűnei lemosattak és újra meg újra lemosatnak. Nem ő maga mossa le önmagát, hanem rajta megy végbe a megmosatás úgy, hogy belemerítetik Krisztus vérébe (halálába), és így megtisztul bűneitől (Rom. 6,4). Mindenesetre: a személyes döntésre utal az ige mediális alakja, vagyis arra, hogy a levél olvasói saját maguk elfogadták a megmosatást ajándékát. Ők maguk személyesen döntöttek a régi bűnök ellen és az új élet mellett.

A **"megszenteltettek"** és **"megigazítottatok"** szavakkal szintén a keresztelest történetét fejezi ki az apostol más-más beállításban. Nem a megmosatás után történik a megszentelődés és megigazulás, hanem egyidejűleg. A hívő életet nem lehet darabokra szaggatni, mintha élesen elválasztható időszakokat kellene megkülönböztetni benne. A keresztelestben megtörtént megszentelődés éppoly mindig tart, mint a megigazulás. A megmosott hívők szentségben részesülnek, ti. Krisztus szentségében. Isten úgy tekint rájuk, mintha semmi rútságuk nem lett volna. Elfogadja őket mint kifogástalanokat, épeket, makulátlanokat. Innen érthető, hogy az apostol a hívőket mind "szenteknek" (1 Kor. 1,2) nevezi. Nem mintha önmagukban szentek volnának, hanem mert **"megszenteltettek"** (aort. pass.), szentté nyilvánítottak. A szentek továbbá "megigazítottak" (dikájoó = igaznak tekintek valakit,

igazzá nyilvánítok - aor. pass.), azaz Isten nem számítja többé a bűnösök közé. Jogi kifejezés, melynek rendjén a vétkes felmentést nyer az ítélet alól. A bíró kimondja a szabadonbocsátást, s a vádlottat visszaadja az életnek.

A megmosatás, megszenteltetés és a megigazíttatás **“az Úr Jézus Krisztus nevében és a mi Istenünk Lelke által”** történik. A magyar fordításból nem tűnik ki, de tulajdonképp (= szó szerint: “az Úr Jézus Krisztus neve **által**”) arról van szó, hogy a fenti történés oka és magyarázója, alapja és biztosítója az **“Úr Jézus Krisztus neve”**, az ő “ereje és hatalma” (Bullinger). Az **“Úr Jézus Krisztus”** neve ilyenképp annyi, mint maga az **“Úr Jézus Krisztus”** (lásd 1,3 magyarázatát). A “névében”, “neve által” kifejezés abban leli értelmét, hogy a keresztelezés alkalmával az Úr Jézus “névére” (1,13; Csel. 22,16) kereszteleztek, amivel kifejezték, hogy a keresztelezésnek minden ajándéka (megmosatás, megszenteltetés, megigazíttatás) az Úr Jézustól származik. Jézus Krisztus mos meg, s ugyanő szentel meg **“a mi Istenünk Lelke által”**. Jézus Krisztus művének a gyümölcse úgy lesz a mienk, hogy **“Istennek Lelke”**, vagyis Szentlélek személy szerint nekünk ajándékozza. Jézus Krisztusnak a váltságműve a mi egyéni állásfoglalásunktól függetlenül érvényes. Akár hiszünk benne, akár nem hiszünk: mindenképp Úr Jézus Krisztus ő. Ez teológiai nyelven a “tárgyi (objektív) valóság”. Ahhoz azonban, hogy az egyes hívők életében is megvalósuljon, azaz személyes (szubjektív) tényezővé váljék az Úr Jézus Krisztus ereje és megváltó hatalma, szükséges Szentléleknek (= Isten “Lelkének”) a belső bizonyágtétele, megerősítése. “Szentlélek” (= Istennek Lelke, Krisztus Lelke) világosítja meg elménket, és tesz bizonyosakká afelől, hogy Jézus Krisztus által mi is megmosattunk, megszenteltettünk és megigazíttattunk.

(12) Minden szabad nekem, de nem minden használ. Minden szabad nekem, de nem szabad engednem, hogy bármi is hatalma alá vessen engem. (13) Az eledelek a hasnak - rendeltettek -, és a has az eledeleknek; Isten pedig mind ezt, mind azokat megsemmisíti. A test azonban nem a paráznaságnak - rendeltetett -, hanem az Úrnak, és az Úr a testnek; (14) Isten pedig az Urat feltámasztotta, s minket is feltámaszt az ő hatalma által. (15) Nem tudjátok-e, hogy a ti testeitek tagjai Krisztusnak? Leszakítva tehát Krisztus tagjait, parázna nőnek tagjaivá tegyem? Távol legyen. (16) Avagy nem tudjátok-e, hogy aki parázna nőhöz köti magát, egy test vele? Mert a kettő, úgymond, egy testté lesz. (17) Aki pedig az Úrhoz köti magát, egy lélek vele. (18) Meneküljetek a paráznaságtól. Minden bűn, melyet az ember cselekszik, a testen kívül van; a paráználkodó azonban a saját teste ellen vétkezik. (19) Avagy nem tudjátok-e, hogy a ti testetek a bennetek lakozó Szentlélek temploma, akít Istentől vetletek, és nem vagytok a magatokéi? (20) Mert áron vetettetek meg; dicsőítsétek hát Istent a ti testetekben.

12. Ez a vers Pálnak Isten akaratáról való személyes bizonyágtétele. Mint ilyen személyes bizonyágtétel hatol be az olvasók életébe.

“Minden szabad nekem”, mondja Pál. Némely kutatók (Bachmann) úgy vélik, hogy a 12. verssel kezdődő szakasznak nincs közvetlen kapcsolata az előző szakaszhoz (5,1-6). Mi azonban azt tartjuk, hogy szoros kapcsolatban áll a 12. vers a kontextussal. Nevezetesen: Pál apostol részletesen foglalkozott előbb a paráznasággal (5.fej.), majd a perlekedéssel és - utalás formájában - több más súlyos bűnnel (6, 1-11). Előadja az igaz tanítást, de ugyanakkor tisztán látja, hogy a korinthusiak más véleményen vannak. Ameddig saját botor gondolkozásukkal nem szakítanak, reájuk nézve terméketlen marad az evangéliumi tanítás. Ezért természetes, hogy az olvasók hamis gondolkozását gyökerében kell felszámolni.

Az elferdült gondolkozással találkozunk a - talán - közszájon forgó mondásban: “Minden szabad” a keresztyén embernek. Pálhoz is eljutott ez a vélekedés. Lényegtelen, hogy kitől, vagy kiktől szerzett tudomást róla. Fontos, hogy ismerte a gyülekezet hangulatát, szellemét. A korinthusiakat egyfelől meghatározhatta az egykorú görög gondolkozás, mely szerint a testből fakadó ösztönös nemi érzések kielégítése természetes dolog. Semmi bűnt nem követ el, aki enged ösztöneinek, és nemi szükségleteit a nagyvárosi élet szokott keretei között (prostituáció) kielégíti. A nemi élet éppúgy a természetes életfolytatáshoz tartozik, mint az étkezés. Másfelől (ti. az egykorú hellén szellemben) a Krisztus evangéliumát elfogadó korinthusiak tudták, hogy ők nincsenek többé a törvény szolgaságában, hanem szabadok a törvény alól. Tudták, hogy nem a törvény cselekvéséből igazulnak meg, hanem az Úr Jézus véérért, kegyelemből. Mindenestől jóhiszeműen gondolkoztak, amikor úgy állították be a paráznaságot, hogy az nem üdvösség-kérdés, nem hit-kérdés; semmi köze a hitben folytatott élethez. Meg voltak győződve, hogy “minden szabad” a hívőnek, ami nem érinti az üdvöség dolgát. Következésképpen a gyomor és a nemiség jogos

igényeit szabadon ki lehet elégíteni. Ha jól megfontoljuk: ezen a téren sok hasonlóság van az első és a huszadik század között. Valószínű, hogy csak kisebb eltérésekkel lehet egyáltalán századok közötti különbségről beszélni.

De bármi legyen a történelmi valóság, az apostol kimondja a döntő szót: **“Minden szabad nekem, de nem minden használ”**. Forma szerint igazatok van - korinthusiak -, hiszen én is veletek vallom, hogy “minden szabad nekem”, és természetesen “minden szabad” nektek is. Akik Krisztusban vannak, azok tényleg szabadok. Szabadságukban a törvénytől való félelem nélkül cselekedhetnek. A szabadságnak azonban megvan a maga jól elhatárolható területe, amit a kétszer ismétlődő **“de”** szócska fejez ki. Vajon az a tény, hogy a keresztyén ember mindenneknek szabados ura, azt jelenti-e, hogy Krisztusban jogosult olyan emberré lenni, mint bárki más: a maga személyiségét érvényesíteni, ösztöneit kielégíteni, jogait ott keresni, ahol épp lehetséges? Nyilvánvaló, hogy ez épp annyira nem engedhető meg, amennyire “Isten a maga mindenhatóságát és szabadságát nem használja arra, hogy bárhol és bárhogy többé ne legyen Isten” (Barth). Istennek a szabadsága valóban korlátlan, **“de”** ez nem jelenti, hogy ő időnként gonoszsgát is cselekszik vagy épp a Sátánnal lép szövetségre. Ugyanígy a hívő életében is ott rejtőzik a kitörölhetetlen **“de”**. Minden szabad, **“de nem minden használ”**. A szabadságot nem ronthatják meg, nem változtathatják szolgálattá a haszontalan dolgok, amelyek nem használnak, nincsenek a keresztyén létforma javára. A szabadság nem azt jelenti, hogy Krisztusban szabad ölni, lopni, paráználkodni, gyűlölködni, perlekedni, gyilkolni és minden olyan cselekedetet véghezvinni, amiket Isten törvénye szigorúan tilt. Ellenkezőleg, a szabadság azt jelenti, hogy a keresztyén ember többé nem a törvénytől való félelem miatt engedelmeskedik az Isten akaratát tükröző törvénynek, hanem önként, szabadon, kényszer nélkül. Szabad az, amit a keresztyén életre nézve Isten üdvösségesnek mond. Amit Isten tilt, azt teljes szabadságban veti el a hívő; amit pedig Isten megenged és parancsol, azt teljes szabadságban felkarolja. Így értendő a “minden szabad nekem”; mindenesetre így értette és hirdette az apostol.

Bizonyos, hogy vannak dolgok, amikre nézve nincs Istennek sem tiltása, sem parancsa. Ő nem ad parancsot arra, hogy fehér vagy fekete ruhát viseljünk a gyászban, húst vagy zöldséget együnk a test táplálásakor, hangosan vagy csendesen beszéljünk, korán vagy későn feküdjünk, fizetésünket milyen foglalkozási ágban keressük meg stb. A teológiai irodalomban ezek és a hasonlóak az **“adiafórákhoz”** (közömbös dolgokhoz) tartoznak, “amelyek önmagukban se nem jók, se nem rosszak, hanem közömbösek, és amelyeket Isten hatalmunk alá helyezett.” Azonban mértéket kell tartanunk a velük való élésben, hogy kitűnjék a különbség a szabadság és a szabadosság között” (Kálvin exeg. 1 Kor. 8, 1-hez). A “nem minden hasznos” körébe azok tartoznak, amik nem méltók a hívő életfolytatáshoz. Viszont minden szabad, ami “illik és tisztességes” (quae expediunt et honesta sunt - Bullinger). Isten nem állít fel aprólékos szabályozást, törvényes paragrafusokat, hanem azt akarja, hogy engedelmeskedjünk Szentlélek vezetésének. “Illik és tisztességes” mindaz, amit a bennünk lakozó Szentlélek illőnek és tisztességesnek, hasznosnak, javunkra szolgálónak mond. Alapjában véve más szavakkal ugyanazt magyarázza az apostol, amikor a vers második felében így ír: **“de nem szabad engednem, hogy bármi is hatalma alá vessen engem”**, vagy szó szerint: “de én nem fogom engedni, hogy

bármilyen hatalma alá vessen engem”. “Minden szabad nekem”, **de** a szabadságom levegője, éltetője az, hogy semmi se legyen úrrá felettem: sem emberek, sem dolgok, sem ösztönök, sem egyebek. Addig vagyok hatalommal rendelkező szabados ura mindenkinek, ameddig nem kerülök valaminek a hatalma alá. Mihelyt úrrá lesz felettem a pénz, az eledel, a nemi ösztön és egyéb kívánságok, nyomban rés támad a szabadságban (a “minden szabad”-ban), és én szolgál-sorsba süllyedek. A **“de”** nagy felkiáltójelként áll szemem előtt, mint szabadságomnak biztosítója.

A továbbiakban az apostol ugyanebben a gondolatkörben marad és konkrétizálja - bizonyos mértékig - a szabadság kérdését; segít abban, hogy a “minden szabad” és “nem minden használ” határpontját helyesen felismerhessük.

13. “Az eledelek a hasnak - rendeltettek -, és a has az eledeleknek”. A szemléltető példa tehát az “eledelek” (brómátá). Ezek önmagukban kétségtelenül közömbös dolgok (adiahórák), amelyek nem állanak kapcsolatban a hittel. Az eledelek a “hasnak” (kojlíá = gyomor, emésztő szervek együtt) rendeltettek. Mint ilyenek nem fertőztetik meg az embert, hanem az árnyékszékre jutnak. Nincsenek tiszta és tisztátalan eledelek - ti. a hit szempontjából. A **“has”** itt végeredményében a “hús és vér”-t jelenti, mely nem öröközheti Isten országát. Ezért folytatja az apostol: **“Isten pedig mind ezt (= az emberi szervezetet), mind azokat (= az eledeleket) megsemmisíti”**. Mindekettő a múlandóságnak, a romlandóságnak a világához tartozik. Mint ilyenek, egyszerűen nyomtalanul el fognak tűnni, azaz Isten akaratából meg fognak semmisülni, akárcsak egyéb romlandó anyagok.

“A test azonban nem a parázsnaságnak - rendeltetett -, hanem az Úrnak, és az Úr a testnek”. Az **“azonban”** arra a különbségre utal, mely fennáll a “has”, az “eledelek” és a “test” között. Semmiképp nem szabad mintegy ilyen következtetést levonni: ha a has az eledeleknek rendeltetett, akkor a test a nemi ösztönöknek szolgálhat. Érdemileg nincs különbség a kettő (=has és test) között. Ellenkezőleg: a **“test”** egészen más síkban helyezkedik el, mint a has és az eledelek. Sajnos, magyar nyelvünknek nincs külön használatos kifejezése a kétféle test (szárksz és szómá) megkülönböztetésére. Létezik ugyan a hús (test = szárksz) és a test (szómá) két szava, de ebben az értelemben az előbbi (szárksz) nem használatos. Vigasztal szolgálhat, hogy az újtestamentumi görög sem használja következetesen elkülönítve a két kifejezést. Vannak esetek, amikor az eltérő formák ugyanazt a tartalmat hordozzák. Ennélfogva az exegézisnek az a feladata, hogy esetről-esetre tisztázza a belső tartalmat. Ne igyekezzék egy általános sablont alkalmazni. Épp ez a megfontolás késztet arra, hogy jelen esetben ne foglalkozzunk érdemben a kétféle “test” közötti különbséggel. A **“test”** (szómá) itt nem egyszerűen a húsból és vérből álló emberi szervezetet jelenti, melyhez hozzátartozik egyebek között a “has” is. Ilyen tartalommal szintén előfordul másutt (pl. Rom. 8, 13-ban), de itt más a jelentése. Leghelyesebbnek látszik az apostol kifejező hasonlatával világítani meg a kérdést. Az elvetett mag megrothad, de belőle új élet támad. Az új növényi élet nem látható a magban, de mégis benne van láthatatlanul, hogy a maga idejében kikeljen. Az a **“test”**, melyről a vers beszél: a láthatatlan, a rejtett test, mely benne van a hús-vér szervezetben. Ez az a test, melyet a 15. fejezet (I.Kor. 15, 44) “lelki testnek” nevez. Nem áll hatalmunkban, hogy életünk minden vonalán szétválasszuk a kétféle testet, s legkevésbé a parázsnaság viszonylatában. Annyira rejtve van, annyira szétválaszthatatlan a két test, hogy a kettőt együtt kell úgy tekinteni, mint ami “nem a parázsnaságnak” rendeltetett. Tehát

nem tartható fenn a korinthusiak okoskodása (6,12), mely szerint a hús-vér szervezetnek semmi köze a hithez és az örökélethez, s így módon a nemi élet pusztán élettani (biológiai) kérdés. Erről szó sem lehet. Aki érzéki testével paráználkodik, ugyanakkor lelki "testét" is átadja a paráznaságnak, s így szembekerül isteni rendeltetésével. Isten ugyanis a "testet" nem a **"paráznaságnak"** rendelte. Ha a két test közötti szétválasztás minden tekintetben keresztülvihető volna, vagyis ha egy síkban lenne szabad nézni az eledeleket és a nemi életet, akkor igazuk volna a korinthusiaknak. Így "azonban" hallaniok kell - és meg kell érteniök -, hogy a "test" az "Úrnak, és az Úr a testnek" rendeltetett. Az **"Úrnak"** (lásd 1,2 exegézisét) rendeltetett a "test", azaz avégből teremtette Isten, hogy egyedül őt szolgálja, és ne vesse alá magát idegen hatalomnak (6,12), jelen esetben a nemiségnek. A test a maga egészében teremtetőjére néz, hogy neki szabadon szolgálhasson.

Csodálkozva olvassuk, hogy az "eledelek" és a "has" analógiájára (= az eledelek a hasnak, és a has az eledeleknek) ugyanazt a viszonyosságot hangsúlyozza Pál a test és Krisztus között. Tehát nemcsak a test rendeltetett az "Úrnak", hanem ugyanakkor **"az Úr a testnek"**. Mondani sem kell, hogy a Szentírást a maga egészében szem előtt kell tartani. Egyébként könnyen tévedésbe esünk. Az "Úr", aki "által van a mindenség és mi is általa" (1.Kor. 8,6; Ján. 1,1-2), nem úgy viszonyul hozzánk, mint a "has" az "eledelekhez". Az apostol mindössze azt akarja szóhoz juttatni, hogy az Úr önmagát adta a **"testért"**, s ezáltal megcselekedte az elképzelhető legnagyobbat, amivel magához kapcsolta a testet. A testet azért kell az Úrtól való függésében nézni, mivel az "Úr a testnek", vagyis az embernek ajándékozta önmagát.

14. **"Isten pedig az Urat feltámasztotta, s minket is feltámaszt az ő hatalma által"**. Helytelen dolog volna Krisztus "Úr"-voltát megcsorbítani azzal, hogy őt a halálban nem tekintjük Úrnak. Amikor az apostol azt mondja, hogy **"Isten... feltámasztotta"**, semmiképp nem zárja ki, hogy maga Krisztus támadott fel. Az Újszövetség felváltva használja az ilyen kifejezéseket: a "Szentlélek... feltámasztotta Jézust a halálból" (Róm. 8,11); "Krisztus feltámadott a halálból" (1 Kor. 15,20). Tehát Krisztus istensége, Úr-volta érintetlenül tündököl. Mindenesetre a hangsúly most nem ezen van, hanem Krisztus feltámadásának és a mi feltámadásunknak az együvé tartozásán: **"az Urat"** és **"minket is!"** Az apostol mindent arra összpontosít, hogy meggyőzze a korinthusiakat Istentől teremtett "testük" páratlan méltóságáról. Ne adják magukat a paráznaságra, hiszen testük nem múló örömekre teremtetett, hanem romolhatatlan örök életre. Az eledelek a hassal együtt megsemmisülnek (6,13), de a testet (= **"minket"**), a romolhatatlanságra alkotott embert **"feltámasztja"**, vagy szó szerint: "fel fogja támasztani" (fut.) Isten "az ő (= a Krisztus) hatalma által". A lélek nem választható el a testtől. Majd a 15. fejezet foglalkozik részletesen a feltámadással. Itt csupán a tény emeli ki, hogy a "test" is feltámad, amiért a hívőnek úgy kell élnie, mint aki mind lelkeستől, mind testestől az örökélet boldog várományosa. Krisztusnak "hatalma" volt arra, hogy legyőzze a halált. Ezzel egyszer s mindenkorra kivette a halál fullánkját. Ugyanezzel a hatalommal képes lesz a mi testünket **"is"** feltámasztani. Ez a beszéd "bolondság" (1,18) a görögöknek, és botránkozás a zsidóknak, de a hívők számára **"Istennek hatalma..."** zsidónak először meg görögnek". Egyszerűen Krisztusnak a **"hatalmát"** az ő feltámadása tükrözi és mutatja, s ez tesz bizonyossákká afelől, hogy minket "is" fel tud és fel fog támasztani ígérete szerint.

15. **“Nem tudjátok-e, hogy a ti testeitek tagjai Krisztusnak?”** Nem tudjátok-e?” (3,16; 6,2; 6,3; 6,9). Ismét csak a nagy figyelmeztetés: Tudnotok kell, vigyáznotok kell, meg kell tanulnotok Isten igaz akaratát. Tudnotok kell, hogy **“a ti testeitek tagjai Krisztusnak”**. Olyan kérdés hangzik tehát, amely minden részében a leg-határozottabb kijelentés, tudtuladás, felelet. A keresztyén ember nem csupán lélekben kapcsolódik Jézus Krisztushoz. Minden hívőnek a **“teste”** (= a ti testeitek) olyan szorosan öhozzá tartozik, amilyen szorosan a főhöz vannak kötve a tagok. “Mert amiként egy testben sok tagunk van... azonképpen sokan egy test vagyunk Krisztusban” (Róm. 12, 4-5). A “tagoknak” az az élete, hogy a főhöz viszonyulnak engedel-mességben. Mihelyt leváгатik valamely tag, nyomban megszűnik az élete. Ez pedig szó szerint vonatkozik a hívőkre, akik Krisztusba oltattak, s így bekapcsoltattak az egyetlen vérkeringésbe.

“Leszakítva tehát Krisztus tagjait, parázna nőnek tagjaivá tegyem?” Igazi erő-től duzzadó beszédfordulat. Mintha így szólana az apostol: mondjátok meg nekem őszin-tén, ti korinthusiak, egyáltalán cselekedhetik-e így a hívő ember? Egyáltalán el lehet-e képzelni, hogy valaki ilyen magatartást tanúsítson, miután tudomást szerzett Krisztusban való tagságáról? Lehetséges-e józan ésszel és élő hittel arra gondolni, hogy valaki levágja egészséges kezét, lábát vagy más tagját a testről? Ilyent csak örült elmével lehet véghezvinni. Márpedig aki leszakítja magát az Úr Krisztus testéről, alapjában véve a tagot fosztja meg természetes helyétől. A kérdést még tovább élezi az apostol, amikor a leszakított tagot a **“parázna nő”** (porné = utcai nő, kurva) tulajdonában mutatja. Senki se képzelje, hogy Krisztustól való elszakadásával mintegy önállósul, azaz kötöttség nélküli szabadságra jut. Ellenkezőleg: továbbra is **“tag”** marad, csak hogy nem Krisztusnak a tagja, hanem a paráznának a tagja. Életének meghatározója többé nem Krisztus, hanem a paráznaság, a nemiség. Életének moz-gató ereje, cselekedeteinek ösztökélője és irányítója a paráznaság. Ebben a dologban kell tehát dönteniök az olvasóknak.

“Távol legyen!” A feleletet nem bízsa a kérdezettek. Nem várja szorongó szívvel, hogy vajon mit fognak válaszolni olvasói. Nem nekik kell helyes megoldást keresniök, mintha ez rájuk lenne bízva. A helyes megoldást Isten mutatja meg. Nekik csak a döntés marad: engedelmesség vagy engedetlenség. A **“távol legyen”** az a felelet, melyhez a döntésnek kapcsolódnia kell. A **“távol legyen”** a legélesebb visszautasítás kifejezése. A tagokat nem szabad Krisztus testéről leszakítani és a paráznaság tagjaivá tenni. Egyáltalán nem jöhet számításba, hogy mi a korinthusiak véleménye a nemi élet kérdéseiről; sem az, hogy akár az orvostudomány, akár a hellén világszemlélet miképp vélekedik a kérdésben. A **“távol legyen”** egyedül Isten akaratára tekintő elutasítás: állásfoglalás Krisztus mellett, és a bűn ellen; döntés az élet mellett, és a halál ellen. Bizonyos, hogy a vers csak a paráznaság összefüggésében szól, de éppoly bizonyos, hogy végeredményében ugyanide tartozik bármely szembe-helyezkedés Isten akaratával. A paráznaság csupán egyik formája a Krisztustól való elszakadásnak. Mellette azonban még sok más - ugyanolyan értékű - lehetősége van a tagok leszakításának. A **“távol legyen”** - bármely hűtlenségre nemmel válaszol. Bálványimádás? Tolvajlás? Gyilkosság? Fösvénység? Gyűlölködés? Isten-káromlás?... **“Távol legyen”**.

16. **“Avagy nem tudjátok-e, hogy aki parázna nőhöz köti magát, egy test vele?”** Nyilvánvaló, hogy ezt nem tudják a korinthusiak. Nincsenek tisztában a paráznaság lényegével. Úgy vélik, hogy egyszerű természetes érintkezésről van szó, mely nyomtalanul eltűnik a közösülés után. Ezért kell tudniok, hogy **“aki parázna nőhöz köti magát, egy test - vele -”**. Többel és egyébbel van dolgunk, mint egyszerű “közösüléssel” (Károli) vagy akár “ragaszkodással” (Kecskeméthy). A “köti magát” (kolláo = összeilleszteni, összeragasztani; praes. part. med. = aki hozzátapad, hozzáköti magát, szorosan és bensőségesen hozzászerkeszti magát) kizárja a gyöngeségből származó elsiklás átmenetiségét. Itt meggyőződésből táplálkozó magatartásról, a paráznaság törvényesítéséről van szó. Nem mintha a megtántorodások enyhítése forogna fenn, hanem az apostol a korinthusiak tudatlanságát, vagy talán helyesebben: hamis tudását gyökérteleníti. Aki paráznához köti magát, a paráznaságban kiéli magát, természetes életfolyamatnak tekinti az Isten akaratával ellenkező nemi életet, az már “egy test” a paráznával. Az ilyen ember feladja szabadságát, és testestől-lelkestől szolgaságba süllyed, idegen hatalom alá kerül (6,12). Igen, **“mert a kettő, úgymond egy testté lesz”**. Ezzel az ószövetségi idézettel (1Móz. 2,24) erősíti meg bizonyágtételét az apostol. Az idézetnek az az értelme, hogy az olvasók meggyőződjenek: itt nem erkölcsi tanítások osztogatása, nem emberi vélemények kifejezése, nem világnézetek küzdelme, nem valami élettani fejtegetés áll előttük, hanem az apostol szavain keresztül maga Isten szól félreérthetetlenül. Ezt kell nekik nagyon jól tudniok ahhoz, hogy igazi halló fülük és látó szemük lehessen. A paráznaság igénybe veszi épp azt a “testet”, melyet Isten “nem a paráznaságnak” rendelt (6,13).

17. **“Aki pedig az Úrhoz köti magát, egy lélek vele”**. Az Úrhoz kötött, az Úrhoz szerkesztett ember **“egy lélek”** az Úrral. A **“köti magát”** itt is (akárcsak a 16. versben) testi és lelki hozzákapcsolódást jelent. Tehát az “egy lélek” kifejezés egyáltalán nem zárja ki a “test” (6,13b.) gondolatát. Az apostol nem ismeri a “testtől” elválasztott lelket, sem a lélektől elválasztott testet. Aki az “Úrhoz köti magát”, mind testestől, mind lelkestől az Úrnak adja át magát: az Urért és az Úrnak él. Ez a szabadságban végbemenő ön-lekötés maga után vonja, hogy az ilyen ember **“egy lélek”** az Úrral. Nincs benne idegen lélek: sem paráznaságnak, sem egyébnek a lelke, hanem Krisztus Szentlelke lakozik szívében. Saját lelke helyett új lelket, más lelket kap. Ismét meg ismét kísérhetnek és támadhatnak a más-lélek gondolatai, de szükségképp alul kell maradniok, mert nincs számukra hely. Az **“egy”**-ség kizárja a kettősséget. Igazi egyéniséggé (individummá = osztatalan egységgé = in-dividummá) lesz az ember; egy-éniséggé, akinek meghatározója, mozgatója az Úr Jézus Szentlelke.

18. **“Meneküljetek a paráznaságtól”**. **“Meneküljetek”** (imper.), fussatok el, távozzatok el. A menekülő ember mindig szabadulást keres. Azt szokták mondani, hogy a “futás székén”. Íme, van egy futás, menekülés, mely nem székén, hanem engedelmesség. Helyesen jegyzi meg Bullinger: “Nem azt mondja, hogy kerüljétek (Károli) a paráznaságot, hanem: fussatok a paráznaságtól”. Mi a “menekülés” szót használjuk, mivel egyfelől kifejezőbbnek és teljesebbnek látszik (benne van a futás is), másfelől pedig közelebb áll a görög eredetihez, mely elsősorban a mentésget kereső menekülést jelenti. Kétségtelen, hogy lehetne itt lélektani megfontolásokat érvényesíteni, hiszen a menekülés önmagában elismerése az ellenség legyőzhetetlenségének, vagy legalábbis a szembenállás sikere bizonytalanságának, továbbá halál

helyett az élethez való ragaszkodásnak. Ezeket a szempontokat lehet érvényesíteni, de a hangsúly mindenesetre Istennek a parancsán (az imperativuszon) van. A paráznaságtól azért kell fontolgatás nélkül menekülni, mert Isten így parancsolja, s parancsa a "tagok" (6,15) számára kötelező.

"Minden bűn, melyet az ember cselekszik, a testen kívül van; a paráználkodó azonban a saját teste ellen vétkezik". Bizonyos, hogy nem lehet, és nem szabad ezt a verset elintézni a szokott módon, hogy ti. csak a paráznaság az a bűn, mellyel az ember nemcsak másoknak árt, hanem önmagának is. Végeredményében a részegséggel, az öncsonkítással és egyebekkel éppúgy árt - sőt fokozottabban - saját szervezetének az ember, mint a paráznasággal. Egészen biztos, hogy Pál apostol nem gondolt a szervezetet felörlő nemi betegségekre, azaz nem csinált pusztá élettani kérdést a paráznaságból.

Itt az összefüggésekre kell gondolni. Az apostol teljes erejével küzd a paráznaság ellen. Anélkül, hogy egyéb bűnöknek a jelentőségét kisebbiteni akarná (nem is szólva a Szentlélek elleni bűnről), különösen kiélezi a paráznaságot. A paráznaság kétségtelenül legfeltűnőbbben mutatja az Istentől teremtet, a feltámadásra teremtet (6,14) testnek a megcsúfolását. Más bűnök (pl. a részegség) szoros kapcsolatban állanak a **"testtel"** (6,13b), de mégis inkább elválaszthatók tőle (lévén pl. a részegség elsősorban "has"-kérdés), mint a paráznaság. A bálványimádás, ragadozás, stb. szintén csak közvetett viszonyban áll a **"testtel"**. A testet annyiban érinti, amennyiben szerves egységet mutat a test és a lélek. Tehát ilyen értelemben elmondható, hogy "minden bűn... a testen kívül van", bár nem a testtől függetlenül. A paráznaság viszont minden vonatkozásában a testen belül van, márcsak azért is, mivel a "kettő egy testté lesz". Gyilkolni, lopni és egyéb bűnt is lehet elkövetni a "test" (6,13) önátadása nélkül, mintegy a szervezetet a gonosz lélek szolgálatába állítva, de a paráznaságnál szükségképpen egybeolvad a lélek a testtel. Kizáródik bármely megkülönböztetési lehetőség. Ezért mondja az apostol, hogy a paráználkodó közvetlenül (= nem közvetve) **"saját teste ellen vétkezik"**. Nem mintha hús-vér-testét károsítaná meg (ezzel sem pro, sem contra nem foglalkozik az apostol), hanem vétkezik a feltámadásra teremtet "test" ellen, miközben meggyalázza és beszennyezi azt. A fentieket támogatni látszik Bullinger, aki így ír: Ezt a lókvast a "szent írók különféleképpen magyarázzák; azonban az értelem nyilvánvaló. Ugyanis - az apostol - ezen a helyen test alatt nem a mi paráznaság által beszennyezendő testünket érti, hanem azt a lelki testet, melyről az előbbieken beszélt."

19. **"Avagy nem tudjátok-e, hogy a ti testetek a bennetek lakozó Szentlélek temploma, akit Istentől vettetek"**. Ebben a versben ugyanaz a tartalom ismétlődik, amelyet már kifejtettünk a 3,16. magyarázatában. Mindössze hangsúlybeli eltérést találunk a 3,16-hoz viszonyítva. Most azt emeli ki, hogy a hívők "teste" a **"Szentlélek temploma"**. A 3,16-ban általánosan szólott az apostol: ti "Isten temploma vagytok". Most kimondottan a testre utal: "a ti testetek" a Szentlélek temploma. Minden bizonynyal azért történik a kiélezés, hogy a "testet" ne lehessen elvonatkoztatni, függetleníteni Szentlélektől. Szentlélek természetesen élő valóság, aki "bennetek" lakozik. Szentlélek továbbá nem akármilyen lélek, hanem Istennek Lelke, "akit Istentől vettetek". Világosan látható, hogy Szentlélek nem egyéb, mint a bennünk lakozó személyes Isten. A 3,16-ban "Isten templomáról" szólott, itt pedig "Szentlélek templomáról" hallunk: ugyanarról az egy, örök Istenről.

“És nem vagytok a magatokéi”. Ez szükségképpen következik mind az eddigiekből, mind az ezutánakból. A test nem önmagára nézve létezik, hanem azért, hogy Szentlélek temploma legyen. A természeti ember számára aligha van nehezebben elfogadható üzenete Isten Igéjének, mint épp az önmaga feletti tulajdonjogának a kétségbevonása, sőt: megszüntetése. Milyen sokszor hallani: “Nekem senki sem parancsol”, “én azt csinálók, ami akarok”, “saját életemnek én vagyok az ura”, “önmagamat nem adom fel”, “a magam házában én vagyok az úr”. Ezek és hasonló közbeszéddek mind azt mutatják, hogy az ember legalább önmagával szabadon akar rendelkezni; saját magáról nem akar lemondani. “Kinek mi köze ahhoz, hogy én mit csinálók vagy hogyan gondolkozom?” Eközben bizonyos, hogy magunkon kívül mások is igényt tartanak reánk. Az Ige szerint pedig világos: “Nem vagytok magatokéi”. Nem ti rendelkeztek önmagatokkal, sem testetekkel, sem lelketekkel. Nem szabad eladni magatokat. Ha pedig mégis megteszitek - aminthogy sokszor megteszitek -, úgy bitorlók vagytok. Olyan jogot tulajdonítotok magatoknak, amellyel nem rendelkezhetek. Isten Igéjének a tükrében nincs “önrendelkezési jog”. Senki se ámtsa magát azzal, hogy egyedül az ő “privát” ügye, amit a testével, lelkével, szellemével művel, vagy az, hogy önmagában kinek vagy minek ad helyet, illetve, hogy önmagát kinek vagy minek adja át. Egyszóval: **“Nem vagytok magatokéi”**. Amint a dicséretben énekeljük: “Nem vagyunk mi magunkéi”. A döntő kérdés az, hogy énekben és imádságban, beszédben és cselekedetben vallást tudnak-e tenni a hívők arról, hogy valóban nem a magukéi!

20. **“Mert áron vétettetek meg”.** Ime a nagy **“mert”**, a nagy indoklás, a nagy valóság és igazság. A keresztyén ember azért vallja, hogy nem önmagáé, mivel **“megvétett”**, szó szerint: “mert megvásároltatatok áron”. A hangsúly kétségtelenül a megvásárlásra esik, miként ez kitűnik az ige (aor. pass.) mondattani helyzetéből. Legnagyobb valószínűség szerint a rabszolga-életből vett hasonlattal van dolgunk. Ahhoz, hogy a rabszolga szabaddá lehessen, súlyos árat kellett fizetnie. Megfelelő váltságdíj fejében azonban megnyílt a szabadulás útja. A hívők életében már beállott a nagy fordulat. Krisztus megvásárolta őket, szolgálai állapotukból kiszabadította és a maga tulajdonába vette. A vásárlás ára nem veszendő holmi, ezüst vagy arany, hanem az ő drága vére (1Pét. 1, 18-19), mely a keresztfán kiontatott. Aki jól érzi magát a rabszolgaságban, az visszautasíthatja és vissza is utasítja az új, szabad élet gazdag lehetőségét. De aki rábőbben nyomorúságos helyzetére: örömmel fogadja a szolgálattól való szabadulást. A mondatnak erre a részére is vonatkozik a kérdés: “Avagy nem tudjátok-e?” (6,19). Krisztus gyermekei tudják, hogy mi történt érettük. Nem csupán annyit tudnak, hogy többé nem önmagukéi (6,19), hanem biztos tudásuk van (biztos tudásuk kell legyen) arról is, hogy az őket megvásárló Krisztus tulajdonai. Gazdájuk van, aki vigyáz reájuk, parancsol nekik, vezeti őket, és mindezt a féltő tulajdonos szeretetével cselekszi. Olyan tulajdonos Krisztus, aki nem fölös pénzt adta övéiért, nem vagyonának egy részecskéjét, hanem önmagát áldozta fel, hogy másokat - minket - megmentsen. Egyoldalú a vásár. Benne csak mi kapunk: halál helyett életet, bűn helyett tisztaságot, békétlenség helyett békességet. Olyan ár fizetett érettünk, amelyet nem tudtunk volna kifizetni.

“Dicsőítétek hát Istent a ti testetekben”. A **“hát”** (dé) szócska a felszólításnak, a felhívásnak, a buzdításnak a kifejezője (Bl. D. 451:4). Pál apostolnak színtől tele

a szíve hálával, s azt akarja, hogy a korinthusiaké is telve legyen; nemcsak, hanem fejezzék is ki hálájukat Isten dicsőítésével. Eközben fél-engedelmességet tanúsít, aki csak lélekben dicsőíti Istent. Magyar fordításunkban (Károli) a lélekben való dicsőítés található, melyet a kritikai szöveg az apparátusba helyez. Természetes, hogy Istent lélekben dicsőíteni kell. Sohasem szakadhat meg a hálaadó imádság, a dicséretekben való magasztalás. Ez annyira magától érthető, hogy az igehirdetés nem is feledkezhet meg a lélek dicséretéről. Azonban a súlypont most a **“testen”** van. Istent testben dicsőíteni már nem annyira magától érthető (és erre példa a korinthusi gyülekezet), mint a lélekben való dicséret. Pedig az Úr egész embert kíván, mivel egész embert vásárolt meg drága áron. Az az ő szent akarata, parancsa (doxászate = dicsőítések, aor. imper.), hogy testünk is kifejezője legyen új állapotunkért érzett hálaadásunknak. Testben viszont az dicsőíti Istent, aki vigyáz a Szentlélek templomára, és úgy jár, hogy minden körülmények között engedelmes lakóhelye legyen Isten Lelkének. Nemi élet, étkezés, munka, szórakozás, stb. mind-mind Isten dicsőítésének, vagyis az engedelmességnek a mértéke alatt történik.

Ha visszagondolunk egyfelől a levél elején leírt pártoskodásra, majd pedig az 5-6. fejezetekben ismertetett paráznasági esetre, perlekedésekre és egyéb bűnökre, magunk előtt látjuk a korinthusbeli gyülekezet sokféle fogyatkozását. Pál apostol a való helyzetet világosabban szemlélte, mint ahogyan mi - évszázadok homályán át - egyáltalán be tudunk tekinteni a korinthusi viszonyok közé. Azonban látnunk kell a magunk és a mi gyülekezetünk helyzetét, főképpen pedig látnunk és “tudnunk” kell a mi saját “megvásároltatásunk” ajándékát. A régi felhívás egyszersmind mai is: “Dicsőítések hát Istent a ti testetekben”. Ami azután következhetik: a hálából fakadó szívbeli engedelmesség.

7, 1-7: FÉRJ ÉS FELESÉG VISZONYA

(1) Amikről pedig írtatok, jó az embernek asszonyt nem érinteni; (2) de a parázñaság miatt minden - férfinak - saját felesége legyen, és minden - asszonynak - saját férje. (3) A feleségnek adja meg a férj a köteles tartozást, hasonlóképp a feleség is a férjnek. (4) A feleség nem ura a maga testének, hanem a férje; hasonlóan a férj sem ura a maga testének, hanem a felesége. (5) Ne fosszátok meg egymást, hanem ha közös megegyezéssel bizonyos ideig, hogy az imádságnak szenteljétek magatokat; és - azután - ismét együtt legyetek, hogy ne kísértsen meg titeket a Sátán, önmegtartóztatások hiánya miatt. (6) Ezt pedig engedelményképpen mondom, nem parancsként. (7) Kívánnám pedig, hogy minden ember úgy legyen, mint én magam is; azonban kinek-kinek saját kegyelmi ajándéka van Istentől, egyiknek így, másiknak úgy.

(1) A vers értelmezéséhez fontos volna ismerni azt a történeti háttérrel, melyből kinőtt, illetve amelybe belenőtt. Bizonyossággal csak annyit tudunk, hogy az apostol levelet kapott a korinthusiaktól, s most utal a kézhez vett levélre: **“Amiről pedig írtatok”**. Nem lehet megállapítani, hogy hosszú írás állott-e előtte, vagy csak rövid levélke; azt sem tudjuk, hogy részleteiben milyen kérdésekkel foglalkozott a levél. Kétségtelen azonban, hogy témájához tartozott a férfi és a nő viszonya, házasságon kívül és házasságon belül. Az apostol felveszi a gondolatot, az előadott kérdéseket megválaszolja.

Szabatosan így lehet visszaadni a verskezdő pár szót: **Ami pedig azt illeti, amiről írtatok, nekem az a véleményem, hogy ...** Mondat elején a “ról, ről (peri) szócskának a jelentése = “ami... illeti” (Bl. D. 229). Hogy pontos fogalmazás szerint mi volt a kérdés, nem tűnik ki, hiszen a vers második fele nem a korinthusiak által írt levélből vett idézet, jöllehet ráutalással van dolgunk. Így aztán következtethetünk arra, hogy bizonytalanság uralkodott a férfi és a nő viszonya tekintetében. A pártoskodó gyülekezetben keresztezték egymást a vélekedések. Feltételezhetően egyesek azt állították Pálról, hogy szerinte a házasság teljesen kerülendő, azaz nem szabad megházasodni; mások szükséges rosszat láthattak a házasságban, mely nem jó ugyan, de kikerülhetetlen; újra mások a házasságnélküliséget ítélték el. Az apostol lépésről lépésre haladva, talán a vett levél gondolatmenetét követve (?), sok szempontból megvilágítja az adott kérdést. Így kezdi:

“Jó az embernek asszonyt nem érinteni”. Úgy hangzik ez a rövid mondat, mintha Pál bizonyos lekicsinyléssel beszélne a házasságról. Ha ugyanis **“jó”** asszonyt nem érinteni, azaz jó a házasságon kívüli tiszta életben maradni, akkor ennek az ellentétje, vagyis a házasság, logikus gondolkodás szerint vagy nem jó, vagy mindenesetre kevésbé jó. Ilyen gondolkodás viszont távol áll az apostoltól. Leveleiben a családi életet Isten akarata szerinti létformának tekinti, s az I Kor. 7,38-ban ő maga írja: aki férjhez adja leányát, **“jól”** cselekszik. Tehát jelen összefüggésben a **“jó”** nem a rossz ellentétjeként szerepel. Még azzal az indoklással sem szabad ilyen ellentétet feltételezni, hogy az apostol várta Krisztus közeli visszajövetelét, s így a házasságot értelmetlen dolognak tekintette. Egyes magyarázók azzal igyekeznek a kérdést

megoldáshoz segíteni, hogy az apostol privát véleményére utalnak, mely nem tévesztendő össze Isten akaratával (Rienecker). Figyelemre érdemes a **Bullinger** exegézise. Ő a "jó" kifejezést mintegy átértékeli. Szerinte a "jó" itt annyi, mint kényelmes (**commodus** = kényelmes, illő, alkalmas) és nyugalmas (quietus = nyugalmas, csendes, valamitől megóvó), nem pedig jó, tisztességes, melynek ellentétje a bűnös és rossz. Tehát hamisan gondolkozik, aki így érvel: ha jó nem érinteni asszonyt, következésképpen az asszony érintése rossz. Ilyenképp az volna az apostol mondásának a tartalma, hogy csendesebben és nyugodtabban élhet az, akinek nincs felesége.

Mi úgy látjuk, hogy meg kell hagyni a "jó" tulajdonképpeni jelentését, mely azonban ne okozzon nehézséget. Az apostolnak véleményét kell mondania, mégpedig apostoli tekintéllyel, hogy mi Istennek az akarata a nőtlenségben folytatott szent életre nézve. A felelet világos: "Jó az embernek asszonyt nem érinteni". Nem rossz, hanem jó! Senki sem róható meg azért, amiért nem házasodik meg. Nem csupán praktikussági szempontból kényelmes és nyugodalmas a szent nőtlenség, hanem egyszersmind nem áll ellentétben Isten akaratával. Annaira "jó", hogy a **nőtlen** ember az Úr előtti tiszta lelkiismerettel mondhatja: magatartása Isten jótetszésével találkozik. Ha Pál ilyen pozitív beállításban gondolkozott a nőtlenségről, nekünk se szabad másképp gondolkoznunk. (A következő versek teljességgel kizárják azt a Páltól egyébként idegen föltételezést, mely szerint arról lenne szó, hogy a keresztyén házasságon belül értelmezendő az 1. vers, azaz a házastársaknak mindenestől ki kell kapcsolniok a nemi érintkezést).

(2) Az első vers félremagyarázásától nyomban megóv ez a második, nem szólva - egyelőre - a 7. versről, mely szétoszlat bármely kétséget.

Igaz, hogy "jó" a nőtlenség (7,1); igaz, hogy Isten akaratával egyező, ha valaki asszonyt nem érint (7,1) **"de a parázناسág miatt minden férfinak saját felesége legyen, és minden asszonynak saját férje"**. Mintha így szólna az apostol: Korinthusiak, nehogy félreértsetek! Nehogy oktalanságot kövessetek el azért, amiért azt mondtam, hogy "jó az embernek asszonyt nem érinteni (7,1). Nehogy reám való hivatkozással a nőtlenségben rejlő "jó" után törekedjete" Majd később még visszatérek a nőtlenségre (7,7), de addig is vegyétek tudomásul, hogy mindenkinek legyen meg a saját élettársa, házastársa. Istennek az a rendelése, hogy a férfiak megházasodjanak, a nők pedig férjhez menjenek.

A mondottakból kitűnik, hogy Pál a monogám házasságot tartja szem előtt. Nem hagy kiutat ahhoz, hogy több feleségre, illetve több férjre gondoljunk, hanem csak a **"saját feleségre"**, a **"saját férjre"**. A helyel- közel jelentkező ószövetségi többnejűség (királyoknál, pátriárkáknál) nem befolyásolja a kérdést. A kétszer ismétlődő **"saját"** birtok-szócska még inkább kiélezi, hogy a férfi és a nő közötti nemi életnek az Istentől rendelt területe az **egynejűség** és az **egyférjűség**. Pál szerint nem tételezhető fel, hogy a házasságon kívül is példás életet folytathat a hívő. Ellenkezőleg: házasságon kívül, az egy férfinak és az egy nőnek a közösségén kívül a **parázناسági** esetek sorozata (a többesszám konkrét eseteket jelöl - Bl.D. 142) következnek. Egyszóval kizártnak látszik, hogy az emberek a házasság kikapcsolásával is megtalálják a nemek együttélésének az útját. Csak az egynejű és az egyférjű házasság jelenthet megoldást.

A következő vers a házaselet nemi vonatkozásával foglalkozik "eüfémikusan", botránkoztatást kerülő fogalmazással.

(3) **A feleségnek adja meg a férj a köteles tartozást, hasonlóképp a feleség is a férjnek**". Az apostol-kerüli a trágár kifejezéseket, de az ál-szemérem távol áll tőle. Ennélfogva ne botránkozzunk meg, ha az exegézis a Pál apostol keretei között ál-szemérem nélkül hangzik.

Már előbb említettük, hogy ez a vers a házaselet nemi vonatkozását tárgyalja. Nem a házasságról szóló tanítással van dolgunk, hanem a házasságnak egyik részletkérdésével: a nemi kapcsolattal.

Gyakran halljuk, hogy a keresztyén házasságban a nemi életnek egyetlen indoka és célja a gyermek-nemzés. Pál nem mondja, hogy a nemi életnek nem célja a nemzés, de kikapcsolja a kizárólagos felfogást. Nem azért kapcsolja ki, mivel egyébként természetellenes állásponthez jutna, s mintegy ritkaság lenne a szeplőtelen házasság, hanem azért, mert Isten akarata szerint a házastársak közötti nemi viszony nem a gyermek-nemzés függvénye.

A **"köteles tartozás"** (ofejlé = tartozás, adósság, kötelesség) eüfémikus körülírással a nemi közösülés helyett van. A történelemből ismeretesek olyan esetek, amilyenek bizonyára Korinthusban is előadódtak, hogy ti, egyik házafél akár hitbeli megfontolásra hivatkozva, akár egyéb indoklással nem akart nemi viszonyt ápolni házastársával. Ahelyett, hogy az apostol helyesléssel válaszolna, a maga módján eléggé nyersen azt írja: a házastársak adják meg egymásnak a "köteles tartozást". A házasságban a nemi élet nemcsak hogy nem bűn, hanem kötelesség, tartozás. Bűn a szabados és mértéktelen nemi élvezet (incontinentia sive libido), de nem bűn a sexuális érintkezés. A Zsidókhoz írott levél 13. fejezetében olvassuk: "Tisztességes minden tekintetben a házasság, és szeplőtelen a házasság... Saját élettárrsal való közösülés egyenlő a szűzességgel" (Bullinger). Csupán arra kell vigyázni, hogy az apostol nem propagandát űz, nem az élvezetek hajhászására ösztökél, hanem ál-szemérem nélkül szól a férfi és a nő közötti nemi viszonyról a házasságban.

(4) **A feleség nem ura a maga testének, hanem a férjé; hasonlóan a férj sem ura a maga testének, hanem a felesége.**" A 3. vers indoklása áll előttünk. A házassági kötelékben élő feleség nem mondhatja férjének (és viszont a férj a feleségnek), hogy testével egyedül ő rendelkezik, mintha szabados ura lenne a saját testének. A magyar fordítás inkább azt a benyomást kelti, hogy sem a férfi, sem a nő nem képes uralkodni önmagán, helyesebben nemi ösztönein, melyeket a másik nemen levő ébreszt fel benne. Az apostol azonban most nem ilyen beállításban foglalkozik a kérdéssel. A **"nem ura"** (exúsiázó = joggal-, hatalommal rendelkezem valaki vagy valami felett) itt azt jelenti, hogy teste nem egyedül az övé, hanem a társáé is, amiért nincs joga önhatalmúlag dönteni a nemi élet kérdéseiben.

A mondottak vonatkoznak mind a feleségre, mind a férjre. Egyik fél sincs előnyös helyzetben a másikkal szemben. Mindkettő a másikra néz és elismeri a másik jogát a saját teste felett. Nehéz kitérni a megjegyzés elől, hogy manapság aligha lehet - s talán nem is szabad - az apostol nyíltságával prédikálni a szóban forgó Igét. Nem mintha nem kellene, hanem mert a nemi élet dolgaiban annyira hozzászoktunk egy mindenestől ál-szemérmes (= külsőleg az erkölcsiséget színlelő, de egyébként bármely komoly alapot nélkülöző s a való életből, tökéletesen hiányzó) magatartáshoz,

hogy botránkoztatás nélkül nem lehet az egészséges apostoli szóhoz folyamodni. Előbb a gyülekezeteknek kell ismét odaalakulniok, hogy tagjaikban szembe nézzenek a nemiség problémájával, mely nem a Sátán alvilágához tartozik, hanem az engedelmes Krisztus-követéshez. Meg kell tanulni nemcsak "lélekben" hanem "testben" is Isten tulajdonává lenni. Meg kell tanulni, hogy testünknek nemcsak a nemes-, hanem az ún. "nemtelen" tagjai is Isten hatalmában vannak. Meg kell tanulnunk a társadalmi etika helyett az Úr Jézus etikáját, melynek lényeges része, hogy a "test az Úrnak rendeltetett" (1Kor. 6,13).

(5) **"Ne fosszátok meg egymást, hanemha közös megegyezéssel bizonyos ideig."** Az általánosságban mozgó előbbi fejtegetés után most levonja az apostol a gyakorlati következtetést: **"Ne fosszátok meg egymást"** (áposztereo = megrabolok-, megfosztok valakit az őt illető résztől), ne raboljátok el a másiktól, ami őt megilleti, ne kövessetek el jogtalanságot a másikkal szemben. Akik úgy vélik Korinthusban, hogy hívő életükre való hivatkozással házastársukkal be kell szüntetniök a nemi életet, azok értsék meg: eljárásukkal méltatlanul károsítják meg élettársukat. Az ilyenek abba a hibába esnek, hogy testüket önmagukénak tekintik, holott a férfi teste a feleségé, a feleség teste pedig a férjé (7,4).

A nemi élet nem hasonlítható a lovak közé dobott gyeplőhöz. Mindennek rendelt ideje van. "Ideje van az ölelgetésnek, és ideje az ölelgetéstől való eltávozásnak" (Préd. 3,5). A házastársak életében vannak idők, amikor kölcsönösen ellenállanak nemi kívánságaiknak. Nem egyoldalúan, hanem kölcsönösen **"közös megegyezéssel"** (ek szümfónú), szümfóniával, egybehangzó megállapodással, "konszenzussal" (Vulgata). Megfékezik indulataikat, és mintegy megsanyargatják testüket; nem hosszú ideig, hanem egy **bizonyos időre** (prosz kájon - ad tempus). Csodálatra méltó az a józanság, mellyel a nőtlen apostol megvilágítja a nők emberek életbevágó kérdéseit.

Az önmegtartóztatásnak az a célja, hogy **"az imádságnak szenteljétek magatokat"**. Véleményünk szerint helytelen dolog olyan beállításba helyezni a kérdést, hogy vajon csak akkor lehet-e imádkozni, amikor önmegtartóztató életet él a hívő. Vajon egyébként kiesik az imádság, s a házastársak mintegy az élvezeteknek adják át magukat? Ilyen beállítás idegen az apostol számára, mivel idegen az élő hittől. Pál nem darabolta fel az életet profán- és szent szakaszokra, az élvezeteknek szentségtelen-, és az önmegtartóztatásnak szent időire. Az előző versek (7,3-4) távolról sem az imádság-nélküliség kiaszott világában mozognak. Egyszerűen nem az az értelme a versnek, hogy a "közös megállapodással" történő önmegtartóztatás előtt nincs imádság, viszont utána következik az imádkozó időszak. Hasonlóan valószínűtlen az is, hogy az imádságnak pusztá eszközi jelentősége lenne mintegy ilyen értelemben: az önmegtartóztatás ideje alatt buzogni kell könyörögni azok ellen a kísértések ellen, amelyek az önmegtartóztató élet velejárói. Tehát nem azért fosztják meg egymást kölcsönös egyetértésben bizonyos időre a házastársak, hogy imádkozzanak, hanem azért imádkoznak, hogy a szóban forgó idő alatt a kísértésektől megóvják magukat. Ha nem így volna, akkor a **"hogy"** kötőszónak kiesne a célra mutató jellege. Egyszerűbben kell gondolkoznunk (ti. a hit egyszerűségével), ha világosan akarunk látni. A nemi élet, amint a fentiekből kitűnt (7,3-4), nem bűn, nem hit ellenes élettevékenység a házastársak között. Azonban magában hordozza a veszedelmet.

hogy úrrá legyen (6,12) a házastársak felett, s akadályozza őket a keresztyén élet gyakorlásában. Ennélfogva kell lennie olyan időnek, amikor a házastársak bizonyosságát adják, hogy ők nem engedik át magukat a szenvedély hatalmának (6,12), hanem uralkodnak nemi ösztöneiken. Ilyenkor megsanyargatják és szolgává teszik testüket (1Kor. 9,27), hogy az *“imádságnak szenteljék magukat”* (szkholádzó = foglalkozom valamivel - szkholé = iskola; odaszentelem magam valaminek, átadom magam ; *ebben a jelentésben* csak itt szerepel az Újszövetségben). Nem a szóállomány (proszekühé = imádság), hanem a mondat szelleme készítet annak föltételezésére, hogy az imádság a “mennyei dolgokkal való foglalatoskodást” (“studio rerum coelestium” - Bullinger) jelenti. (A Károlinál olvasható “böjtölés” hiányzik a kritikai szövegből, amiért elejtjük, mint későbbi betoldást).

“Es - azután - ismét együtt legyetek, hogy ne kísértsen meg titeket a Sátán, önmegtartóztatásotok hiánya miatt”. A 3. versre mutat vissza az apostol (“együtt legyetek”, egymás mellett, együtt). A közös megegyezés szerinti idő eltelte után **“ismét”** adják meg egymásnak a házastársak a “köteles tartozást”, ne fosszák meg egymást, **“együtt legyenek”**. Számolniuk kell saját erőtelenségükkel, mely **“önmegtartóztatásuk hiányában”** (ákrásziá) adódik. Semmi helye az idealista képzelgésnek, sem a kegyes önámításnak. Amíg testben járunk, mindig tudatában kell lennünk, hogy nincs erőnk (krátosz = erő, hatalom; innen az á-krásziá = önuralom hiánya, önmegtartóztatás hiánya, erő-nélküliség) önmagunk felett, hacsak nem Isten akarata szerint élünk. Isten akarata pedig az, hogy komolyan számoljunk erőtelenségünkkel, amely miatt képtelenek vagyunk huzamos ideig ellenállani nemi ösztöneinknek. Ilyenkor aztán tágas út nyílik a **Sátán kísértése számára**. A **“Sátán”**, ez a személyes hatalom, mindig leselkedik és keresi, hogy letérítsen az Úr útjáról. Az ellenállás hathatós fegyvere az Isten által rendelt házasság, mely megóv a kísértéssel szemben. Ki kell térni a kísértés elől, el kell menekülni tőle a “szeplőtelen házasságba” (Zsid. 13,4).

(6) **“Ezt pedig engedményképpen mondom, nem parancsként”.** A megértés kulcsa az, hogy mire vonatkozik az **“ezt”** (tútó) visszamutató névmás. Két érdemi lehetőség kínálkozik. Nyelvileg vonatkoztatható a 2. versre (7,2), melyben mintegy parancsként hangzik, hogy “minden férfinak saját felesége, és minden asszonynak saját férje legyen”. Ha ide mutat vissza Pál, úgy a 6. verssel esetleges félreértéseket akar elhárítani. Nevezetesen: nem parancsot ad, mely mindenkre kötelező erővel bír, hanem engedményt, kedvezményt tesz a hívők gyöngesége miatt. Szerintünk ez a lehetőség nem foroghat fenn márcsak azért sem, mert a házasság nem “engedmény”, hanem valóban parancs mindazok számára, akik nem nyerték el a nőtlenség kegyelmi ajándékát. Marad tehát a másik lehetőség, mely egyébként nyelvileg is valószínűbb, ti. a közvetlenül megelőző (5.) versre vonatkozik. Ehhez képest arról lenne szó, hogy az **“ismét együvé térjete”** kifejezés ténylegesen engedmény, nem pedig parancs. Akik tisztán meg tudják őrizni magukat a paráznasággal szemben, azoknak nem kell megszakítaniuk közös megegyezésen nyugvó önmegtartóztatásukat. Az apostol senkit sem zár el merev parancsoktól, hogy a nemi életet kikapcsolja. Ha viszont a Sátán kísértésével kell küzdeniök a házastársaknak, úgy éljenek az “engedménnyel” (szüngnómé) és **“együtt legyenek”**. Nincsenek “parancs” (epitágé) alatt, mely keresztyén szabadságuk gyakorlásában megkötné őket.

(7) **“Kívánnám pedig, hogy minden ember úgy legyen, mint én magam is”**. Az összefüggés kétségtelenné teszi, hogy az **“úgy legyen, mint én magam is”** kifejezés a Pál nőtlenségére és önmegtartóztató életére céloz. Isten szolgálatában ugyanis az önmegtartóztató nőtlenség kivételes és kiváltképpen kívánatos dolog. Igen, mert **“aki házasság nélkül van, arra visel gondot, ami az Úré, mimódon kedveskedhessék az Úrnak”** (7,32). **Kívánja**, hogy **“minden ember”** így legyen. A korinthusiak közül mindenkinek kívánja ezt az állapotot. Ez nem jelenti, hogy minden embertől elvárja a nőtlenséget, mintha a nőtlenséget tekintené az egyetlen igazi keresztyén életformának. Sem az előző-, sem a következő versek nem adnak módot ilyen következtetésre. Azonban kivétel nélkül mindenki számára nyereségnek tekintí, ha hozzá hasonló önmegtartóztató élettel ékeskedik. Bizonyos, hogy csakis hitben lehetséges ez a magatartás, mely egyfelől dicséri a nőtlenséget, s ugyanakkor azt kívánja, hogy minden férfinak saját felesége legyen (7,2), másfelől a házasságot jó dolognak (7,38) tartja, s ugyanakkor azt kívánja, hogy minden ember úgy legyen, mint ő maga. Az emberileg áthidalhatatlan ellentét a hitben oldódik fel. (Csupán tájékoztatásképpen utalunk a **Bullinger** felfogására, aki másként magyarázza a verset: **“Egyébként azt akarnám, hogy mindenki - minden ember - , aki szüzességet színl el és elhagyja feleségét, legyen olyan, mint én”**. Tehát dorgálja az apostol a színlelő hűteleneket).

A korinthusiaknak nem volt szabad, nekünk pedig nem szabad félreértelnünk az apostolt. Ő maga is érzi, hogy szavai könnyen félremagyarázhatók. Azt a látszatot keltik, mintha nőtlenségre buzdítaná a levél olvasóit. Könnyen úgy értelmezhetők szavai, hogy akik még nem házasodtak meg, azok maradjanak nőtlenségben, akik pedig már megházasodtak, azok szakítsanak a házas étellel. Bár a 2-5 versek (7,2-5) kihúzzák a talajt a félreértés alól, mégis szükségesnek ítéli Pál, hogy bármely bizonytalankodást eloszlasson, amikor így szól: **“Azonban kinek-kinek saját kegyelmi ajándéka van Istentől, egyiknek így, másiknak úgy”**. A nőtlenség nem egyéni elhatározásnak-, nem vallásos nekibuzdulásnak a kérdése. Tévednének a korinthusiak, ha az apostol kívánságára (7,7a) támaszkodva elhatároznák, hogy mostantól fogva úgy lesznek, mint ő. A döntés Istennél van. A nőtlenség **“kegyelmi ajándék”**, mely nem mindenkinek-, mégcsak nem is minden apostolnak adatott. **“Kinek-kinek saját kegyelmi ajándéka van”!** A **“saját”** (idiosz) az Újszövetségben helyenként ellentétje a **“közösnek”** (kojnosz), máshol pedig **“sajátságost”**, a sajátos alkatnak megfelelőt (Bl. D. 286,1) jelenti. Bármelyik tartalmi vonásra helyezzük a hangsúlyt, mindenképp azt az eredményt nyerjük, hogy sem az egyik, sem a másik kegyelmi ajándékot nem lehet általánosítani. **“Kinek-kinek”**, mindenkinek (hekasztosz) van valamilyen kegyelmi ajándéka aszerint, hogy mit ajándékozott épp neki Isten. Ehhez képest nem én választom ki a magam kegyelmi ajándékát, hanem alázatosan és hálával fogadom el **“Istentől”** azt, amellyel ő ékesít fel engem. Meg kell hajolnom a kegyelmi ajándékok különbözősége előtt, vagyis az előtt a tény előtt, hogy **“egyetik így, másik úgy”** nyeri az ajándékot. Nem mindenki nőtlen, nem mindenki szól nyelveken, nem mindenki gyógyít, hanem ki-ki azt cselekszi, amire **“saját kegyelmi ajándéka”** van (lásd az 1,7 magyarázatát és a 12. fejezetet).

7, 8-11: HÁZASSÁGBAN ÉS HÁZASSÁGON KÍVÜL

(8) Mondom pedig a nőtléneknek és az özvegyeknek: jó nekik, ha úgy maradnak, mint én is, (9) de ha nem tartóztatják meg magukat: kössenek házasságot; mert jobb házasságot kötni, mint égni. (10) A házásoknak pedig parancsolom, nem én, hanem az Úr: asszony ne váljék el férjétől; (11) ha pedig elválik, maradjon nőtlen, vagy a férjével béküljön ki; és férfi ne bocsássa el feleségét.

(8) A korinthusiaktól vett levélben (7,1) minden bizonnyal felmerült a kérdés: mi történjék azokkal, akik még nem kötöttek házasságot, illetve házastársuk halála folytán özvegyek maradtak. Ezekre vonatkozóan halljuk: **“mondom pedig”**. A nőtlenség éppúgy nem a keresztyén ember magánügye, mint a házasság. Istennek olyan dolgokban is üzenete van, amelyeket a régi és mai ember hajlandó kizárólag saját ügyének tekinteni.

“Nőtlenek” (ágámosz = nőtlen férfi vagy nő) azok a férfiak és nők, akik még nem kötöttek házasságot. Egyes írásmagyarázók (Bullinger) csak a férfiakra vonatkoztatják, mégpedig közelebbről az özvegy férfiakra, ti. a hímnemű névelő miatt. Azonban a 7,34-re és a szótárirodalomra támaszkodva (Bauer), inkább valószínű, hogy beleértendők mind a férfiak, mind a nők, akik még nem kötöttek házasságot. Mi legyen ezekkel? Miután hívókká lettek: megházasodjanak-e, vagy maradjanak nőtlenségben?

Hasonló kérdés merült fel az **“özvegyekkel”** kapcsolatban. Nyelvileg bizonyos, hogy az **“özvegyek”** az özvegy asszonyok (khéré = özvegy asszony; khérosz = özvegy férfi). Ők jelen összefüggésben az **“özvegyek”**. Nem jelentenek külön rendet (mint pl. 1Tim. 5,3-ban), amely rendhez nem szükségképp tartoznak hozzá az özvegységre jutottak mind, hanem csak a **“valóban özvegyek”**. Itt özvegyek általában a meghalt férjek hátramaradott élettársai, akik az árvákhoz hasonló sorsban élnek. Ismételjük: maga a szöveg csak özvegy asszonyokról beszél, mint akik elesettebbek a férfiaknál. Azonban nem vét a szöveg ellen az igehirdető, ha az özvegy férfiakat is beleérti az **“özvegyek”** csoportjába. Ennek nincs elvi akadálya, sőt: meg is kívánja az Írás szelleme. Feltételezhető módon csupán azért nem emlékezik róluk külön az apostol, mivel az előtte fekvő levélben (7,1) nem szerepelnek.

A nőtlenek és özvegyek kérdésében ezt olvassuk: **“jó nekik, ha úgy maradnak, mint én is”**. Ugyanaz a gondolat ismétlődik más keretek között, mint amellyel az 1. versben (7,1) találkoztunk. Isten előtt kedvesek a szent életet folytató nőtlenek és özvegyek, legyenek akár férfiak, akár nők. Eközben nem a házásokkal vannak szembeállítva a nőtlenek és az özvegyek, hanem önmagukban nézi őket az apostol. Jó dolgot cselekszik (tehát nem rosszat), aki a házassági gondoktól nem zavart életét az Úrnak szenteli. Így sokféle kötöttségtől függetlenül termi a keresztyén élet gyümölcseit. Ugyanezt cselekedte az apostol (= **“mint én”**) is. Ezzel mindenestre nem a maga özvegységét akarta kiemelni, mintha előbb felesége lett volna, és a levél írásakor **“özvegységben”** élne. Igaz, hogy az özvegy asszonyokat önmagához hasonlítja, de ugyanezt teszi a nőtlen férfiak viszonylatában is. Ha pedig szem előtt tartjuk a 7. verset, úgy bizonyossá válik, hogy az összehasonlítás nem az özvegyenmaradásra céloz, hanem a nőtlenség állapotára.

(9) **“De ha nem tartóztatják meg magukat: kössenek házasságot”**. Más szóval így is mondható: ha nincs kegyelmi ajándékuk a nőtlenségre (7,7), akkor házasodjanak meg. Az **önmegtartóztatás** nem fogadalom-kérdés, nem erős akaratnak a dolga, nem az önuralom emberi diadala. Ahol nincs kegyelmi ajándék, ott nincs helye az önmegtartóztatásnak. Az egyébként hívő lélekből fakadó jószándékot ideig-óráig siker koronázhatja, sőt: lelki tusák és önkínzások (aszketizmus) árán esetleg egész életen át megmaradhat a külsőleges önmegtartóztatás. Ha azonban állandóan ostromol a kísértés, azaz kíván a szem, és viaskodnak az ösztönök, akkor már hiányzik a kegyelmi ajándék, s fennforog a radikálisan értelmezett paráznaság oktan ismétlődése (Mát. 5,28). Ebben az esetben Pál nem azt tanácsolja, hogy minden áron folytatni kell az erőt meghaladó küzdelmet, hanem: kerüljék el a veszedelmet, **“kössenek házasságot”**. Az Isten akarata szerinti nemi élet természetes helye a házasság. A házasságot nem teszi függővé az apostol az anyagi jólétől, a viszonyok kedvező alakulásától és hasonló dolgoktól. Akinek nincs kegyelmi ajándéka a nőtlenségre, parancsként nyeri a felhívást: házasodjék meg. Vonatkozik ez mind a férfiakra, mind a nőkre, mind a még nőtlenekekre, mind a már nőtlenekekre, vagyis az özvegyekre.

Láthatjuk, hogy az apostol nemcsak nem tiltja a másodszori házasságot, hanem adott esetben épp parancsolja, **“mert jobb házasságot kötni, mint égni”**. A hagyományos magyar fordítás (revideálatlan és revideált Károli) szép csengésű szabatossággal így hangzik: “jobb házasságban élni, mint égni”. Nincs érdemi ok áttérni a szó szerinti fordításra, hiszen a lényeg nem változik. Azonban mégis kiemelendő (és ezt tükrözi a szószerintiség), hogy elsősorban a házasságkötés mozzanatáról van szó, amiből természetesen következik a házasságban való későbbi **“élés”**. A bizonytalankodóknak és félrevezetetteknek kimondottan azt kell megtanulniok, hogy a házasságra lépés, vagyis a nőtlenség feladása nemcsak lehetséges, hanem szükséges, amennyiben hiányzik a teljes önmegtartóztatás kegyelmi ajándéka; nemcsak lehetséges, hanem **“jobb”**! Sem lelkészi-, sem másféle nőtlenségnek (coelibatusnak) nincs helye a paráznaság hínárjában. Ez nem “jobb”, hanem rosszabb! Annyira rossz, hogy az ön-elégetéshez, az **égéshez** hasonlítja az apostol. Miként a tűzvész mérhetetlen károkat okoz és megemészt, ugyanúgy a tisztátalan nőtlenség biztos tűzként pusztítja el a hit emberét, mind testestől (6,13), mind lelkestől.

(10-11.) **“A házasoknak pedig parancsolom, nem én, hanem az Úr: asszony ne váljék el férjétől”**. **“Házasok”** azok, akik az előző versben foglaltak szem előtt tartásával már házasságot kötöttek. Nem nyerték az Úrtól a nőtlenség kegyelmi ajándékát, amiért lemondottak a nőtlenségről, s a férfi és a nő házastársi viszonyában élnek (7,2). Ugyanide tartoznak a pogányságuk idején megházasodottak is.

A keresztyén házaseletnek megvan a maga törvényes rendje, melyet **“az Úr”** parancsol. A **“nem én, hanem az Úr”** közbeiktatott megjegyzés által az apostol a Jézus Krisztus tekintélyére hivatkozik. Ez nem értelmezhető úgy, mintha a Pál írásában csak annak volna parancs-ereje, ami az Úr Jézusnak egy-egy mondására támaszkodik. Nem, mert az általa hirdetett evangélium a maga egészében Istentől származik (Gal. 1,1. 11-12). Az Úrra való hivatkozás mindössze nyomósítja a **parancsot**, hogy az előle való kitérés ösvénye el legyen vágva.

A parancs rövid és világos: **“asszony ne válják el férjétől”**. Mondani sem kell, hogy egynejű (monogam) keresztyén házasságokat tart szem előtt az apostol; közelebből olyanokat, melyekben mind a két házastárs keresztyén. Úgy látszik, hogy a házassági elválás az érdeklődés középpontjában állott. Kísérthetett egyfelől a külvilági szellem hatása, másfelől kísérthettek a gyülekezeti életben gyökerező megfontolások. Külvilági hatásokon értjük az egykorú hellén és zsidó szellemet. A hellénizmus talaján, vagyis az akkori korszellemben a házassági elválás érdekes képet mutat. Jogilag az a helyzet, hogy mind a férfinak, mind a nőnek lehetősége volt kezdeményezni a házasság felbontását. A közfelfogásban a végletek találkoztak. Egyesek a házassági hűség mellett állottak ki, mások viszont a lazaságot képviselték. “A házasságok különösebb nehézség nélkül felbonthatók. Előkelő asszonyok aszerint számlálják élet éveiket, hogy hányszor kötöttek házasságot. Az asszonyok abban elégitik ki nagyravágyásukat, hogy minél több szeretőjük legyen” (Preisker 20). Zsidó talajon nem hiányzott ugyan a házassági elválásra vonatkozó szigorú felfogás, de általában a házassági elválás megengedett dolog. „Míg Sammainak az iskolája csak akkor engedi meg a válást, ha valami botrányos eset forog fenn, addig Hillel és az ő iskolája számára válási ok az is, ha az asszony odaégeti az ételt, vagy ha a férfinak egy másik asszony jobban tetszik” (Preisker 288). Tovább tarkítja a házassági elválás kérdését az a tény, hogy magában a gyülekezetben is lábra kaphattak olyan felfogások, miszerint a keresztyén szabadság (1Kor. 6,12) lehetővé teszi a házasság könnyű felbontását.

Hogy a fentiek közül mi állott az apostol szeme előtt, nem tudhatjuk. A lényeges azonban nem is annyira az első századi háttér (mely csupán történelmi emlék), hanem sokkal inkább az időhöz nem kötött felelet és annak tükrében a mi jelenlegi (20. századi) helyzetünk. Hogy mi a törvényes helyzet épp ma, azt mindenki ismeri. Legfennebb annyi jegyzendő meg, hogy a házassági elválásra vonatkozó állami törvények szüntelenül változnak (hol szigorúbbak, hol engedékenyebbek). A közfelfogás szintén nem egységes, akárcsak az első században. De bármiként alakuljon a közfelfogás, és bármilyenek legyenek a törvények, változatlanul áll az Úr parancsa: **“asszony ne válják el férjétől”, és “férfi ne bocsássa el feleségét”**. Röviden összegezve: a házasságot nem szabad felbontani. Ez az általános “parancs”. Isten azt akarja, hogy a “férfi és a nő elválhatatlanul, kölcsönösen ragaszkodjék egymáshoz és legbensőbb szeretetben és egyetértésben éljenek együtt” (II. Helvét Hitvallás XXIX:2). Ugyanezt olvassuk az evangéliumban: “Ha valaki elbocsátja feleségét parázñaság okán kívül, paráznává teszi azt; és aki elbocsátott asszonyt veszen el, paráználkodik” (Mk. 10,11-12). Tehát világos a követelmény, hogy a házastársak ne váljanak el egymástól. Az **asszony ne hagyja el férjét** (khóridzó, itt pass = elkülönülök, elmegyek, elválok), azaz ne távozzék el tőle; a **férfi pedig ne bocsássa el feleségét**, azaz ne küldje el, ne távolítsa el házából. Az igazi keresztyén házasság, melyben mindkét fél hitben jár, “holtomiglan és holtáiglan” tart. Ezt az evangéliumi igazságot nem szabad gyöngíteni, hiszen “paranccsal” van dolgunk.

Mindazonáltal látjuk, hogy az apostol számol az elválással. Maga a válás lehetséges, ha parázñaság forog fenn (Mt. 19,9). Ebben az esetben a tiszta életű (nem parázna) házastárs alapján véve özvegységre jut és újból megházasodhatik. A parázna fél pedig kiesik az Úr parancsa alól, minthogy az apostol a hívők

házassálettéről szól. A hitetlenekre nem vonatkoztatja a parancsot. Az exegetikai főnehezség azonban abból adódik, hogy az apostol számol a hívők közötti házasság felbomlásával is: **“ha pedig elválík, maradjon nőtlen, vagy a férjével béküljön ki”**. Tehát feltételez az apostol olyan eseteket, amikor mind a férj, mind a feleség keresztyén, s mégis felbomlik a házasság, mégpedig *nem a parázñaságért*, hanem egyéb indoklással. Hogy a bontó indok miben áll, arról nem nyerünk tájékoztatást. Egész bizonyosan csak annyi állapítható meg, hogy a házastársak közötti békés együttélésnek a lehetősége megszűnt valamelyik félnek (esetleg mindkettőnek) a hibájából. Emiatt - jelen esetben - az asszony elhagyja a férjét, de ugyanígy a férj elbocsátásáról is beszélhetünk. Nem indokolt az a föltevés, mely szerint itt nincs szó tulajdonképpen elválásról, hanem csak a jog szerinti házasság viszony megmaradása melletti eltávozásról. Az *“elválík”* ige a házasság felbontásának egyik szak-kifejezése, amiért tényleges házassági elválást kell szem előtt tartanunk. Röviden: az ősegyházban voltak esetek, amikor a keresztyén házasság felbomlott a felek közötti békesség hiánya miatt, nem parázñaság okáért. Ezt a helyzetet az apostol tudomásul vette mint meglévőt, és erre nézve utasítást is adott. Az utasítás az, hogy a házasságot felbontó fél vagy **“maradjon nőtlen”**, vagy **“béküljön ki”**. Ha valaki semmiképp nem tud házasságban élni a saját hibája miatt (hiszen a másik fél élne vele), akkor többet ne kössön házasságot. A másik fél (akit elhagyott az asszony), aligha lehet megkötvé a további szabad cselekvésben. Helyesebb azonban, ha a társak **kibékülnek** egymással, és helyreállítják a korábbi állapotot.

Összegezve a mondottakat, az alábbiak állapíthatók meg:

- a. A 8-11 versekben mindkét részcél keresztyén házastársakról van szó.
- b. Világos parancs, hogy a házasságkötés egyszer s mindenkorra szól. Felbontásnak csak parázñaság esetén van helye. Sem a férfi, sem a nő nem szüntetheti meg a házassági frigyét. Így kell lennie, mert így parancsolja az Úr.
- c. Mégis vannak határesetek, amikor tarthatatlanná válik a helyzet, és a feleség elhagyja férjét, vagy - feltételezhetően - a férj elhagyja feleségét anélkül, hogy lemondana a keresztyén névről. Ilyenkor a házasság bontó nő (vagy férfi) többé ne kössön házasságot, vagy pedig béküljön ki férjével (illetve feleségével).
- d. Az elhagyott férfi (illetve nő), aki saját akarata ellenére maradt egyedül, megházasodhatik. Ez ugyan nincs benne a szóban forgó versekben, de következik az egész fejezet szelleméből (lásd 7,15... verseket).
- e. Egyetlen pontra néz minden: a házasságot komolyan kell venni és könnyelműen nem szabad felbontani.

7, 12-16: VEGYES HÁZASSÁGOK

(12) A többieknek pedig én mondom, nem az Úr: ha valaki atyafinak hitetlen a felesége, és ez vele akar lakni, ne bocsássa el őt. (13) És amely asszonynak hitetlen a férje, s ez vele akar lakni, ne bocsássa el férjét. (14) Mert meg van szentelve a hitetlen férj a feleség által, és meg van szentelve a hitetlen feleség az atyafi által; mert különben a ti gyermekeitek tisztátalanok volnának, így pedig szentek. (15) Ha pedig a hitetlen elválík, válják el; nincs szolgaság alá vetve a keresztyén férfi vagy a keresztyén nő az ilyen dolgokban; ugyanis békességre hívtok el titeket Isten. (16) Mert mit tudod te asszony, vajon megmentheted-e férjedet? Vagy mit tudod, te férfiú, vajon megmentheted-e feleségedet?

(12) Most a **“többieknek”** (lojposz = hátralévő) ír az apostol, vagyis azoknak, akiket nem tartott szem előtt az előző szakaszban (7,8-11). Ott azokról a házastársakról beszélt, akik mindketten hívők. Itt viszont olyan esetekre tekint, amelyekben a házastársak egyike hitetlen, pogány, vagy zsidó.

Bizonyára felvetődött a kézhez vett levélben (7,1) a kérdés: mi történjék akkor, amidőn csak az egyik házastárs keresztyén? Egyáltalán lehetséges-e, szabad-e házasságban élni hitetlenekkel? Vajon nem kell-e felbontani a vegyes házasságokat? Ezeknek a **“többieknek”** **“én mondom, nem az Úr”** - írja az apostol.

Az exegéták többsége (Bachmann, Barth, Stange, stb.) több-kevesebb részletezéssel arra az eredményre jut, hogy itt Pál privát véleményével van dolgunk. Ebből természetesen következik, hogy az **“én mondom”**-nak nincs ugyanolyan kötelező ereje, mint annak, amit **“az Úr”** (7,10) mond. Véleményünk szerint azonban nem szabad elerőteleníteni az apostol szavait. Az **“én mondom”**-nak mindössze az az értelme, hogy nem áll mögötte Jézus Krisztusnak egy konkrét mondása, mint pl. a 10. versben (7,10). Erre nézve szükséges tudni, hogy a Pál leveleiben viszonylag kisszámúak az olyan versek, amelyek Jézus Krisztusnak egyik-másik konkrét mondására hivatkoznak. Az apostol közvetlenül az Úrtól vette a kijelentést (Gal. 1,16). Ezért mondásai éppoly erővel bírnak, mintha magától az Úrtól származnának. Semmi szentírási indokát nem látjuk, hogy ebben a tekintetben másként gondolkozzunk, feltéve, ha maga az apostol figyelmeztet saját szavainak a nem-kötelező voltára. Ami tehát az alábbiakban következik, éppoly kötelező parancs-erővel bír a vegyes házassoknál, mint az Úr szava a hívők házassága tekintetében (7,10).

“Ha valaki atyafinak hitetlen a felesége...” Látszik, hogy voltak **“atyafiak”**, olyan keresztyén férfiak, akik már Krisztus megismerése előtt megházasodtak, de a feleségük nem fogadta be az evangéliumot. Fennforoghat az az eset is, hogy keresztyén férfiak pogány nővel kötöttek házasságot. Lényeges, hogy a házastársak közül a férfi keresztyén hívő (atyafi), a nő pedig pogány, hitetlen. Nem nehéz elképzelni, hogy az ilyen esetek eléggé gyakoriak lehettek az ősegyházban. Alapjában véve a korinthusi helyzetnek igazi mai megfelelője az, amidőn valaki hívő férfi - legyünk nyíltak és természetesek - pogány nővel lép házasságra, vagy épp atheistával. Az ún. **“vegyes házasságok”**, melyekben két keresztyén felekezetnek a tagja köt házassági frigyet, csak elővigyázattal sorolhatók ebbe a csoportba. Elővigyázattal

azonban besorolhatók, különösen ha pogány (= nem Krisztusba vetett hitből származó) elemei vannak a más "felekezeten" levő gondolkozásának.

A parancs így hangzik: ha a hitetlen feleség **"vele"** (a hívő férfiúval) **akar lakni, ne bocsássa el** (a hívő férfiú) **őt** (hitetlen feleségét)". A vegyes házasság tehát lehetséges. Egyetlen szóval sem állítja az apostol, hogy ez volna a kívánatos állapot, de mégis lehetséges. A **"ha"** szócska inkább olyan irányba mutat, hogy a vegyes-házasság csupán az általános és kívánatos helyzettől eltérő esetekre vonatkozik. Mintha így szólna: a keresztyén életrendnek inkább megfelel a hívők közötti házasság, de **"ha"** már vegyes házasság is van, akkor arra nézve külön parancsot adok. Nevezetesen: az együttélés dolgában a hitetlen félnek kell előbb döntenie. Neki kell kinyilvánítania: **"akar"**-e, beleegyezik-e, ugyanúgy gondolkozik-e, ugyanazon a véleményen van-e mint a férje. A beleegyezés természetesen maga után vonja, hogy hívő férjét, mint ilyent fogadja el, hitében nem háborgatja, és Jézus Krisztust nem káromolja. Ahol ez a gondolkozás hiányzik, ott nem talál a "beleegyezik" (szün-eü-dokeó = ugyanúgy helyesnek tartom, gondolom, akarom) görög ige. Ha tehát a hitetlen fél a **"vele-lakás"** mellett nyilatkozik, akkor a hívő férfiú **"ne bocsássa el őt"**. Éljenek közös fedél alatt, s maradjanak meg a házasság kötelékében. Csodálkozhatunk ugyan, de az egyedüli **"akarástól"**, a beleegyezéstől eltekintve más feltételt nem szab az Ige. Nem beszél sem reverzálisról, sem arról, hogy a pogány félnek többé nem szabad gyakorolnia a maga hitetlen vallásosságát. Igaz, hogy a "beleegyezés" a keresztyénség iránti megértő magatartást szükségképpen magában foglalja, de ezen túl nem terjed.

(13) Ebben a versben szó szerint ugyanazt találjuk, mint az előzőben, azzal a különbséggel, hogy itt nem a férfi a hívő, hanem a nő. Tehát vegyes házasság esetén a hívő asszonyra nézve ugyanolyan parancsolata van Pálnak, mint a hívő férfiúnál. Ha a hitetlen férfi vele akar lakni, akkor a házassági frigyét szükségtelen felbontani.

Már utaltunk arra, hogy az előbbi vers kellő óvatossággal vonatkoztatható a jelenkori "felekezetekre" is. Ha a "felekezetek" úgy viszonyulnak egymáshoz, mint pl. a zsidó-keresztyének a pogány-keresztyénekhez, vagy Pál apostol Péter apostolhoz, akkor aligha lehet beszélni a szó szoros értelmében vett vegyes-házasságról. Ti. mindkét házastárs ugyanannak az Úr Krisztusnak engedelmeskedik, s mindkettőt hívőnek kell tekinteni. A probléma ott válik égetővé, ahol az egyik félnek a vallásában nyilvánvalóak a pogány elemek, amelyek Isten akaratával szöges ellentétben állanak, és nem minősíthetők közömbös dolgoknak (adiafóráknak). Sajnos, egyes "keresztyén felekezeteknél" az ilyen elemek tagadhatatlanok. Ha azonban a már ismert keretek között (l. 12. v. exegézisét) megvan az "akarási", a beleegyezés az együttmaradáshoz, akkor itt is áll a parancs: **ne bocsássa el!** Ha viszont a hívő férfiú vagy nő úgy látja, hogy élettársa nem fogadja őt el a maga keresztyén hitével együtt, akkor magától érthető, hogy nincs parancshoz kötve. Ez gyakorlatban azt jelenti, hogy ha a Krisztushoz ragaszkodó házaspár arra kényszerítené társa, hogy hitét elhagyja, vagy hogy Krisztus akaratával kisebb-nagyobb dolgokban szembe helyezkedjék (gyermekai iránti kötelességét ne teljesítse, Krisztus helyett más közbenjárókat fogadjon el, Isten beszédét emberi mértékek alá helyezze, stb.), akkor már hiányzik az apostol által megkívánt "beleegyezés".

Emlékezetbe idézzük, hogy a vegyes-házasságot az apostol a **"ha"** szócskával

vezette be, utalva ezáltal arra, hogy a vegyes-házasság inkább kivétel; mint ilyennel kell számolni az eklézsiában. Mint ilyennel azonban akarva, nem akarva számolni kell, s a helyes útról nem szabad letérni.

(14) **“Mert meg van szentelve a hitetlen férj a feleség által, és meg van szentelve a hitetlen feleség az atyafi által”**. Alapjában véve most arra a kérdésre válaszol az apostol, hogy mi indokolja a hitetlen féllel kötött házasságot. Miért engedhető meg a vegyesházasság akkor, ha a hitetlen házastárs beleegyezik és vállalja épp egy keresztyén férfival, illetve nővel a közösséget? Végeredményében ő továbbra is pogány (hitetlen) marad. A nemi életben, mely a teljes egységet (6,16) jelenti, nem válik-e tisztátalanná a hívő? Röviden: mivel magyarázható a vegyesházasság? Azzal, hogy **“meg van szentelve a hitetlen férj a feleség által”**, és viszont. Hogyan értendő ez? Semmiképp nem úgy, hogy a házasság pusztá ténye (házastársi kapcsolatok, nemi élet) által a hitetlen házastárs **“szent”** (1,2) lesz, pogánysága ellenére is beletartozik az elhívottak seregébe. Az egész Szentírásban nem találunk támaszpontot arra, hogy bárki szentnek volna tekinthető, jóllehet nem hisz az Úr Jézusban. Szentek csak azok, akik elfogadva az Urat, részesülnek az ő szentségében. Következésképp a **“meg van szentelve”** nem azonos az **“elhívott szentek”** (1,2) seregébe való beiktatással. A keresztyén férfiúval, illetve nővel kötött házasság senkit sem tesz keresztyénné. Tehát más értelemben használja az apostol a **“megszentelek”** igét.

“Megszentelni” (hágiadzó, perf. pass) annyit jelent, mint egy élettelen tárgyat alkalmassá tenni a kultikus használatra. A tárgyon semmi anyagi változás nem történik, de igénybevétele által alkalmassá lesz az istentisztelet céljára. Így **“teszi szentté az aranyat... a templom”** (Mt. 23,17), mivel kultikus célra használják. Ilyen értelemben használja Pál apostol a **“meg van szentelve”** kifejezést. A hitetlen házastárs a házasság viszonylatában (együttélés, közösülés) olyanná lesz, mintha nem volna hitetlen. Ő vállalta, sőt akarta az együttélést. A hívő társsal való közösségben éppannyira elfogadottá válik, mint amennyire a gonosz célokra is használható arany alkalmassá lesz a templomi szolgálatra. Senki sem állíthatja a keresztyén házastársról, hogy hitetlenül él felemás igában. Nem, mert kimondottan a házasság szempontjából megszenteltnek, alkalmasnak, elfogadottnak, megfelelőnek tekintendő a hitetlen személy. Hitelensége nem rontja meg a férfi és a nő házastársi viszonyát, amennyiben a 12-13. versek feltétele teljesítve van. Egyszóval a hitetlen megszenteltetése abban áll, hogy a keresztyén **“feleség által”**, illetve a hívő **“testvér által”** (férj által) a szent házassági közösségre alkalmassá válik. Nem élhet úgy, amint hitetlennel élne, hanem csak úgy, ahogyan a hívővel egyáltalán élni lehet. Ezt vállalta beleegyezésével, s ameddig **“akarása”** (beleegyezése) fennáll, valóban megszentelt élettársa a hívő férjnek, illetve feleségnek.

“Mert különben a ti gyermekeitek tisztátalanok volnának, így pedig szentek”. Ha nem lenne **“megszentelve”** a hitetlen házastárs, azaz ha házastársi viszonylatban tisztátalan - és így a keresztyén házasság szempontjából Isten előtt alkalmatlan lenne, akkor szükségképp következne, hogy gyermekeik szintén **“tisztátalanok”**. Nem lehetne őket megkeresztelni, amiként pogány szülők gyermekei nem keresztelhetők meg a szülők akarata ellenére. Így azonban a vegyes házasságból származó gyermekek **nem tisztátalanok**; nem alkalmatlanok arra, hogy Isten ígéreteiben és a keresztesítés sákramentumában részesüljenek. Ellenkezőleg: az apostol azt mondja, hogy **ők**

“szentek”. Szentek úgy, hogy Isten őket szülőiken át elfogadja mint egyházának tagjait; alkalmasnak minősíti arra, hogy Krisztus tagjainak neveztesse és pecsétként megkereszteltessenek. A **“szent”** kifejezésnek van egy olyan jelentése is (mind tárgyakra-, mind személyekre vonatkozólag), mely szerint szent az, aki be van állítva az Istennel való kapcsolatba, az Istennek való szolgálatba. A gyermekek nem szentek olyan értelemben, mintha már vették volna a bűnbocsánatot, és bizonyosságot tettek volna Krisztusba vetett hitükről, hanem szentek úgy, hogy szabad őket már zsenge korukban Isten tulajdonainak tekinteni, akiknek helyük van az Anyaszentegyházban, akárcsak a megszentelt aranyak Isten házában. A szülők abban a tudatban nevelhetik és taníthatják őket, hogy Isten népéhez tartoznak. Nem egy későbbi jövőben (pl. konfirmáláskor) lesznek alkalmassá arra, hogy Istennel személyes viszonyba lépjenek, imádkozzanak és az egyházban szolgáljanak. Ők az Urat dicsérik már pusztá létüknél fogva. Keresztyén szülőiként szabad és kell így gondolkodni. *Ez az alkalmasság, ez az elfogadottság, ez az Isten népéhez való számíttatás az ő “szentségük”*. Bullinger a verssel kapcsolatosan így ír: “Ezek - a gyermekek - Isten szövetségének, kegyelmének és ígéretének az ereje folytán szentek, azaz nem valamely veleszületett erő következtében, test szerint. Ők az ígért gyermekei, mert az ígért így hangzik: Istened leszek neked és a te magodnak, teutánad mindörökké. Neked, úgymond, aki bennem hiszel, és rólam vallást teszel, és a te magodnak, vagyis a tőled születő gyermekeknek. Amidőn tehát hívő atyától vagy anyától gyermekek születnek Korinthusban, Pál az ilyeneket nyilván szenteknek nevezi. Így módon mi is a hívőktől született gyermekeket szenteknek hisszük, és a kereszteleés által felvesszük az egyházba”. A gyermekek szentségét (14b) paralel bizonyító példaként hozza fel a hitetlen házastárs (14a) megszenteltetése mellett. A gondolatmenet körülbelül ez: Ha nem volna igaz, hogy **“meg van szentelve a hitetlen férj a feleség által”** és viszont, akkor a tőlük származó gyermekek **“tisztátalanok” volnának**. Minthogy azonban a **“gyermekek szentek”**, nyilvánvaló, hogy **“meg van szentelve a hitetlen”** házastárs a hívő által.

Megjegyzendő, hogy a “gyermekek” közé valamennyi keresztyén szülőnek a gyermekét besorolja az apostol, nem pedig csak a vegyesházasságból születettekre gondol. A gyermek-kereszttség kérdése ennek a versnek a tükrében nem lehet függvénye sem az értelemnek, sem a hit megvallásának. A “szentség”, az Isten által való elfogadottság, minősítettség teszi lehetővé, hogy a beszélni és érteni nem képes csecsemők részesüljenek a fiaknak szóló ígéretekben, s megerősítő pecsétként megkereszteltessenek. Ha maga Isten ilyen nagy ígéletben részesíti a hívő szülők gyermekeit, kicsoda állhatná útját az ő jóságának?!

(15) **“Ha pedig a hitetlen elválík, váljék el”**. A 12-13. versekben azt olvastuk, hogy ha a hitetlen házastárs a hívővel való együttélés mellett dönt, akkor a hívőnek tiszta lelkiismerettel kell vállalnia a családi közösséget. Fennforoghat azonban, hogy a **“hitetlen”** nem akar együtt élni a hívővel. Ebben az esetben a **“hitetlen”** számára mégcsak intése sincs az apostolnak. “Mert mit tartozik reám a kívülvalókat ítélni?” - olvastuk előbb (5,12). Hitetleneknek a dolgaiba nem avatkozik az apostol, kivéve ha a hívő társsal akarnak együtt élni (7,12-14). Ha tehát a hitetlen el akar válni, **“váljék el”**. Ezt nem a hitetlennek mondja, hanem a hívő élettársnak. A keresztyén férfi vagy nő ne okozzon magának lelki gondot azért, mert hitetlen házastársa elszakad tőle. Emiatt a hívő nem lesz házasságtörő. Nem ő kezdeményezte a válást,

amiért semmi tekintetben nincs kötve. Olyan állapotra jut, mintha nőtlen lenne vagy özvegy (7,8), és megházasodhatik (7,9). **“Nincs szolgaság alá vetve a keresztyén férfi vagy a keresztyén nő az ilyen dolgokban”.**

“Nincs szolgaság alá vetve”... (perf. pass.). Rabszolga módjára nincs megkötözve a keresztyén ember a megkötött házasság által. Az **“ilyen dolgokban”** kifejezés általánosan felöleli mindazt, ami a keresztyén szabadság (7,12) körébe esik. Akkor volna szolgaság alá vetve, ha kényszerítve érezné magát minden áron - tehát akár hitének a megtagadásával is - ragaszkodni pogány házastársához. Így a “holtomiglan-holtáiglan” eskü feltételéhez volna kötve. Társának hitetlen magatartása azonban feloldja az önként vállalt köteleztetés alól. Nem vétünk a vers szelleme (“ilyen dolgokban”) ellen, ha azt mondjuk: a hívő akkor is felbonthatja a házasságot, ha a látja, hogy házastársa akadályozza, sőt gátolja őt hívő életének a gyakorlásában. Ha hitetlen káromolja Krisztust, gyermekeit pogányságra neveli, az eklézsiát üldözi és ehhez hasonlókat cselekszik, akkor a “ne bocsássa el” (7,12-13) parancsnak nincs kötő ereje. Nincs, mert “nincs szolgaság alá vetve” a keresztyén ember. *Kellő bölcseséggel és Isten iránti alázatos engedelmességgel az “ilyen dolgok” közé sorozhatók mind azok a többé-kevésbé súlyos problémák, amelyek a mai szóhasználat szerinti vegyesházasságokban előadódhatnak.* Ha a más “felekezethez” tartozó feleség nem fogadja el a férjét, illetve a férj a feleségét, hitével együtt, és nem így akar vele élni, akkor nincs kötő ereje az apostoli parancsnak: “ne bocsássa el”. “Nincs szolgaság alá vetve a keresztyén” ember! “Minden szabad nekem, de nem szabad engednem, hogy bármi is hatalma alá vessen engem” (1. 6,12 exegézisét; Luther a végsőig élezi a kérdést: “Amit Pál apostol itt a pogány házastársról mond, alkalmazható egy hamis keresztyénre is”).

“Ugyanis békességre hívtok el titeket Isten”. Az **“ugyanis”** szócska magyarázó mondatnak a bevezetésére szolgál. Amit előbb mondott (15a), szükségképp következik mostani állításából.

Tökéletesen mindegy, hogy a **“titeket”** (kritikai szöveg) vagy a **“minket”** (textus rec.) olvasatot részesítjük előnyben. Így is, úgy is a keresztyén emberről van szó, Pálról éppúgy mint a korinthusiakról vagy mirőlunk (**“békességre hívtok el titeket Isten”**). Bizonyos, hogy a szó szerinti fordításnak inkább megfelel a **“békességben hívtok el”** kifejezés (Kecskeméthy). Azonban az összefüggés készlet arra, hogy az **“en”** szócskát célhatározónak (=ra, re = békességre) vegyük, amint ennek semmi nyelvi nehézsége nincs. Isten arra hívta el a korinthusiakat, hogy békességben éljenek mind családjukban, mind családjukon kívül. “Amennyire rajtatok áll, minden emberrel békességben éljetek” (Róm. 12,18). “Azért hát törekedjünk azokra, amik a békességre és az egymás épülésére valók” (Rom. 14,19). Ha viszont a hitetlen házastárs el akar válni, keresztyén társa pedig ragaszkodik az együttéléshez, esetleg állami hatóságok segítségével meggátolja a válást, szükségképpen megszűnik a **“békesség”**. Erre való tekintettel inkább engednie kell a békételenség fészkévé vált házasságnak a felbontását; keretei között nem valósítható meg az a békesség, melyre elhívatott a keresztyén ember. Tehát végeredményében a egyes házasság felbonthatósága nem paragrafus-kérdés, nem egy meghatározott törvény iránti szolgai engedelmesség, hanem Isten békeparancsának a függvénye. Más szóval: nem szabad ragaszkodni az olyan házassághoz, mely az egyik fél hitetlen magatartása miatt állandó békétlenségnek a forrása.

(16) **“Mert mit tudod, te asszony, vajon megmentheted-e férjedet? Vagy mit tudod, te férfi, vajon megmentheted-e feleségedet?** Kétféleképp lehet magyarázni ezt a kérdést, de bizonyos, hogy vagy az egyik-, vagy a másik (= nem mind két) magyarázat felel meg az apostol gondolkodásának.

Egyik föltevés szerint azt fejezi ki a vers, hogy a keresztyén házastársnak ragaszkodnia kell a hitetlenhez, hátha megmentheti férjét, illetve feleségét. Vagyis a hívő ne váljék el hitetlen társától, mert mit tudhatja, hátha épp hosszútűrésével fogja megnyerni az Igének? (1Pét. 3,1). Ebben a beállításban természetesen a 12-13. vershez kapcsolódik Pál apostol, mivel ott volt szó az együttmaradás körülményeiről.

A másik föltevés szerint azt fejezi ki a vers, hogy a hívő házasság sohasem tudhatja: vajon sikerül-e végülis megmentenie pogány társát. Esetleg hiába tűr egy életen át, mert minden igyekezete eredménytelen marad társának a hitetlensége miatt. Véleményünk az, hogy az apostol ebben a második értelemben tette fel a kérdést. Az “ej” kérdő szócska futurum indikativusszal nyitott kérdést hordoz (Bauer), mintha ezt mondanánk: Ki tudja? Vajon tudható-e? Nem lehet tudni. Ez az értelmezés sokkal inkább megfelel az összefüggésnek is. Valószínűtlen, hogy az apostol a 12-13. versekre céloz a közbevetett (15) kitérő után. Sokkal helytállóbbnak látszik a közvetlen előző (15.) vershez kapcsolódni. Itt a házasság felbonthatóságát tanítja az apostol a “békesség” hiánya miatt. Erre jöhetnek ilyen megfontolások: vajon nem sokkal jobb-e szigorúan ragaszkodni a házassághoz, békességes tűréssel mindent elviselni, s ezáltal megmenteni a hitetlen társat. Pál más véleményen van. Indoklásul felhossa, hogy a **megmentési** kísérlet föltöbb bizonytalan. **“Mert mit tudod, te asszony, vajon megmentheted-e férjedet?”** Feladod az Isten által parancsolt békességet (15.), s mégsem éred el a célt. Egyszóval még az Igének való megnyerés (megmentés) evangéliumi gondolata sem indokolja a **“békesség”** feladását és a békételenségben folyó házasság fenntartását. Csupán arról nem szabad megfeledkezni, hogy a békételenség okozója a “hitetlen” házastárs! Ő az, aki nem felel meg a 12-13. versek követelményének, s emiatt indokolt a házassági elválás. Az ellenvetések, még ha egyébként evangéliumi megfontolásból származnak is, nem állhatják meg helyüket.

7, 17-24: ELHÍVÁS SZERINT ÉLNI

(17) Mindazáltal, kinek-kinek amint részül adta az Úr, kit-kit amint elhívott Isten, úgy járjon. És így rendelkezem minden ekléziában. (18) Körülmetéltségben hívatott el valaki? Ne fedezze el azt. Körülmetéltenségben hívatott el valaki? Ne metélkedjék körül. (19) A körülmetélkedés semmi, és a körülmetéltenség is semmi, hanem Isten parancsolatainak a megtartása. (20) Ki-kimely hívásban elhívatott, abban maradjon. (21) Szolgai állapotban hívatál el? Ne törődj vele; sőt, ha szabaddá lehetsz is, inkább élj - azzal -. (22) Mert az Úrban elhívott szolga szabadosa az Úrnak; hasonlóképpen az elhívott szabados szolgája Krisztusnak. (23) Áron vétetteitek meg; ne legyetek emberek szolgálói. (24) Ki-kimiben elhívatott, atyámfiai, abban maradjon meg Isten előtt.

(17) A **“mindazáltal”** (ej mé, Bl. D. 373 és 448:8) viszonyzócska mutatja, hogy az előttünk fekvő szakasz (7,17-24) szerves kapcsolatban áll a házasság kérdésével (7,1-16). Tehát az apostol nem tér el a korábbi gondolatkörtől, hanem azt mintegy tágabb keretben tárgyalja.

A 12-15. versekben azt mondta, hogy ha el akar válni a hitetlen házastárs, **“válják el”**, mivel a hívő nem tudhatja, hogy a további együttélésben sikerül-e megnyernie, megmentenie hitetlen társát. A megmentés tehát kétséges. Azonban nem kétséges az, ami a 17. versben következik. A **“mindazáltal”** viszonyzócska épp azt a bizonyosságot fejezi ki, hogy most nem valami kiszámíthatatlan dologról van szó, hanem kétségtelenül úgy van, hogy **“kinek-kinek amint részül adta az Úr, kit-kit amint elhívott Isten, úgy járjon”**. Vonatkozik ez, alapjában véve a házasságra is, ha ti. nem forog fenn a 15. versben említett eset.

A gyülekezetben valószínűleg felmerült a házassággal kapcsolatban az általános kérdés: Krisztus elfogadása, és az így kezdődő új élet milyen változást von maga után a mindennapi életfolytatásban? De ha nem is merült fel a kérdés, az apostol a házasság problémáját ebbe a nagyobb összefüggésbe helyezi és ilyen általános kitekintéssel ad választ a korinthusiaknak. Talán így lehetne megfogalmazni a gyakorlati kérdést: a keresztyénség főlvétele után mi történjék azokkal, akik vegyes házasságban élnek, akik katonáskodnak, akik rabszolgák, akik gazdagok, akik kereskedéssel foglalkoznak, akik állami hivatalokban dolgoznak, és így tovább. Mindezekben és hasonló esetekben nem von-e maga után gyökeres változást az Úr Jézus elfogadása?

Az apostol azt mondja, hogy mindenkinek részül adott valamit az Úr (**“kinek-kinek amint részül adta az Úr”**). Nem kétséges, hogy Isten akaratából találhatók különféle állapotban az emberek. Más-más foglalkozási ágban, hívásban dolgoznak; más-más családi állapotban élnek, más-más anyagi helyzetben vannak; más-más testi felépítettséggel (erős, gyenge, kövér, sovány stb.) rendelkeznek, más-más szellemi kincsekkel (okosság, értelmesség, bölcsesség) bírnak; más-más nemzetiséghez tartoznak, s általában egyénenként változnak az adottságok. Maga az Ige nem bocsátkozik ilyen részletekbe, hanem csak példaként említ néhányat (körülmetéltség, szolgaság stb.). Az exegézisnek azonban utalnia kell arra a tágabb területre, ahonnan a

példákat veszi az apostol. Igen, mert a "kinek-kinek amint részéül adta az Úr" általánosan az egész szóban forgó területet felöleli.

Isten "**kinek-kinek**" (hekászto = mindenkinek, minden egyes személynek) valamilyen részt adott (meridzo = széosztok, egy részt adok, kiadok, elosztok, itt perf.). Mindenki egy bizonyos helyet és feladatot nyert az életben, mégpedig az Úrtól. Nem azt mondja az Ige, hogy Isten akaratából vannak gyilkosok, tolvajok, prostituáltak és más hasonlók. De annál inkább hirdeti, hogy Isten akaratából vannak bizonyos állapotok, hivatások, testi-szellemi adottságok. Hogy melyek ezek az állapotok, hivatások és adottságok, azt a mindenkori igehirdetésnek kell konkrét formában, az adott gyülekezet viszonyaihoz képest felmutatnia. Itt csak annyit ad elénk a 17. vers, hogy az "Úr" adja kinek-kinek a maga részét akkor is, ha a pogányságban született. Nem úgy van, hogy Krisztus megismerése előtt Istennek semmi köze az emberhez. Ellenkezőleg: a pogányoknál is mindenkinek Isten gondviselése folytán adatik egy bizonyos rész. Azzal nem foglalkozik az Ige, hogy a szóban forgó állapotok változnak, illetve változhatnak, vagyis pl. a gazdagból szegény lehet, a lustából serény, a szolgából szabad. A hangsúly azon van, hogy mindenki azzal a résszel rendelkezik, amelyet épp ő nyert és nyer az Úrtól.

Istennek az "**elhívása**" abban a sajátos létformában talál mindenkit, amelyben ki-ki él. A színes bőrt, a zsidót, a magyart, a szegényt, az állami hivatalnokot, a szórakozottat stb. épp ebben az állapotában szólítja meg és hívja el az Úr. A korinthusiak közül is ki-ki így "**hívatott el**" (kekléken a káleó perfektuma; innen az eklézsia). Az elhívás (7,15) nemcsak megtörtént egyszer, hanem a mindenkori jelenben történik, hiszen békességre hívatott el Isten. Az sincs tökéletesen kizárva - bár a 15. és 18. vers "elhívásának" szem előtt tartásával valószínűtlen -, hogy az "**elhívott**" ige nem Isten megszólítására vonatkozik, amint mondtunk, hanem érdemileg ugyanazt jelenti, amit a "részéül adta" tartalmaz. Ehhez képest Isten mindenkit (a pogányokat is) elhív valamire: egyiket a házasságra, másikat a nőtleniségre stb. Tartalmi szempontból ez a magyarázat nem változtat a helyzeten. Így is, úgy is az a lényeg, hogy kinek-kinek van egy bizonyos állapotja, része, melyben volt akkor, amikor keresztyénné lett, s amelyben van akkor, amikor olvassa az apostol levelét. A kérdés az, hogy ezt az állapotot szabad-e érintetlenül hagyni, vagy pedig a keresztyénség maga után vonja a külső életkeretek megváltoztatását is?

Az apostol habozás nélkül mondja: ki-ki "**úgy járjon**", amint részéül adta az Úr. Hogy a halászból filozófus lesz, vagy a katonából hadvezér, ez nem érdekli Pált. De nagyon érdekli, hogy a hit nem vonja maga után az Isten akarata szerinti külső állapot megszűnését, illetve megváltoztatását. Kétségtelen, hogy Krisztus megtalálása után a gyilkos nem maradhat gyilkos, sem az uzsorás nem lehet kizsákmányoló, mivel Isten senkinek sem adta részéül az ilyen hivatást. Viszont a halász továbbra is halász maradhat, a szegény azután is szegény, a sánta sánta lehet stb. Igen, mert ki-ki "**úgy járjon**", úgy éljen, úgy forgolódjék, amint részt nyert az életben az Úrtól. Röviden: az újjászületés új szívet ajándékozik, de nem ad új házat, új foglalkozást, hivatást, új testet, új nemzetiséget, új társadalmi osztályt. A külső körülmények változhatnak, sőt, gyakran változnak is, de ez a változás nem érinti a keresztyén hitet, amiként a keresztyén hit sem érinti szükségképpen és közvetlenül a külső kereteket. Senki sem lesz jobb keresztyén, amiért megtérése után elhagyja a halász-

hálót, és a "lelkipásztori pályára" lép; azért sem lesz rossz keresztyén, amiért megtérése után sátorponyva készítő marad és így szolgálja az Urat. Az engedelmes gazdag nem kevésbé jó keresztyén, mint az engedelmes szegény, s a hívő nős ember nem rosszabb keresztyén, mint a hívő nőtlen.

"És így rendelkezem minden eklézsiában". Helyesnek látszik a fordításban is ugyanazt a szórendet követni, melyet az eredetiben látunk. Nevezetesen: az **"így rendelkezem"** helyezendő a mondat elejére, jelezvén ezáltal, hogy a súlypont az **"így"** módhatározóra esik. **"Így"**, azaz nem másként rendelkezik a többi eklézsiában sem. A keresztyén szabadság keretei között eltérések lehetnek és vannak az egyes gyülekezetek között, de a lényegbevágó tanítás "minden eklézsiában" ugyanaz. Az **"így rendelkezem"**-nek az erejét nem gyöngítheti semmiféle egyéni akarás. Kötelezi és engedelmességre ösztönzi mind azokat, akik békességre hívtak el (7,15). Sem a rómabeliek, sem a galáciabeliek nem hivatkozhatnak külön hagyományokra (tradíciókra), amelyek más utat jelölnének ki számukra. Ha bármely eklézsia eltér az apostoli parancstól, szükségképpen letér a járható ösvényről. Akár a nőtlenségre (coelibatus), akár a házasságra, a vegyesházasságra, az elválásra és hasonlókra gondolunk, magunk előtt kell látnunk a **"minden eklézsiára"** vonatkozó egységes rendet. Ugyanilyen egységes szabály vonatkozik azokra a hivatás-kérdésekre, amelyekkel a vers (7,17) első felében találkoztunk. Nincs, mert nem lehet két vagy több egymással ellentétes evangéliumi tanítás, amiként nincs, mert nem lehet két vagy több egymással ellentétes keresztyén etikai magatartás sem.

A 17. vers általános parancsát mintegy szemléltetik a következő versek. Maga az apostol vágja el a lehetőségét annak, hogy rendelkezését félremagyarázzák. Példákat sorakoztat fel arra, hogy miképpen értelmezendő az Isten parancsa szerinti járás (7,17).

(18) **"Körülmetéltségben hívatott el valaki? Ne fedezze el azt"**. Vannak, akik Jézus Krisztus megismerése előtt már körül voltak metélve. Ebbe a csoportba tartoztak főként a zsidók, de rajtuk kívül némely pogányok is (prozelitusok). **Elhívásuk** után felmerült a kérdés: szükséges-e, vagy szabad-e műtéti beavatkozással eltüntetni a körülmetélés külső jegyét? Keresztyénségében szégyenkeznie kell-e bárkinek is azért, amiért megtérése előtt körülmetéltetett? Van-e valami kapcsolata a testi körülmetélésnek a hittel?

Az apostol azt tanítja, hogy aki körül van metélve, **"ne fedezze el"** (episzpáó = ráhúzó, odahúzó; orvosi kifejezés a körülmetéltség eltüntetésére, amit egyes zsidók a hellén szellem befolyása alatt gyakoroltak - Bousset) a maga körülmetéltségét. Hogy miért tanítja ezt, annak indoklásával a következő (19) versben találkozunk. Lényeges, hogy ha valakinek a körülmetéltséget adta részül az Úr (17), akkor maradjon abban. A körülmetéletlenségre ugyanez áll: **"Körülmetéletlenségben hívatott el valaki? Ne metélkedjék körül"**. Napjainkban távolról sem annyira időszerű ez a tanítás, mint a keresztyénség első évtizedeiben. Akkor ugyanis a zsidókeresztyének sokan voltak azon a véleményen, hogy a keresztyénné lett pogányoknak körül kell metélkedniük, amint erről elsősorban a Galáciabeliekhez írott levél tájékoztat. Pál apostol viszont határozott nemmel válaszol. Nincs szükség arra, hogy a megtért pogányok körülmetélkedjenek. Ha úgy akarta Isten, hogy pogányságban szülessenek, vagyis ezt a részt adta nekik (17), akkor a keresztyénség elfogadása

után is maradjanak körülmetéletlenek. Ma talán úgy fogalmazhatnánk, hogy a keresztyénség nem köthető semmiféle nemzeti, faji adottsághoz. Nincs sem magyar vallás (pl. a kálvinizmus), sem román vallás (pl. az "orthodoxia"). Krisztus elfogadása nem vonja maga után a nemzeti hovatartozás felszámolását. Az eklézsiákban (a mieinkben éppúgy, mint a korinthusiban) minden további nélkül együtt lehetnek a körülmetélkedettek és a körülmetéletlenek. Találónan jegyzi meg Bullinger, hogy az evangélium mint új vallás (religionis novitas) a régi életet megszünteti, de nem szünteti meg a régi állapotot, hacsak nem ellenkezik a kegyességgel.

(19) Az evangéliumi kegyességgel nem ellenkező külső állapot azért maradhat érintetlenül, mivel a hit szempontjából nincs jelentősége. A körülmetélkedés példájával kapcsolatosan ezt így fejezi ki az apostol: **"A körülmetélkedés semmi, és a körülmetéletlenség is semmi, hanem Isten parancsolatainak a megtartása."** Más összefüggésben ugyan, de érdemileg ugyanezzel a gondolattal találkozunk a Gal. 5,6-ban. Isten előtt nem tesz kedvessé, sem megvetetté, azaz "semmi" értékkel nem bír a körülmetélkedés, illetve körülmetéletlenség. A külsőképpen zsidó nem több, mint a pogány, amiként a pogány sem kevesebb, mint a zsidó. Jézus Krisztus nem azt nézi, hogy milyen nyelven beszélünk akár a templomban, akár otthonunkban; sem azt, hogy milyen nemzeti hagyományokkal, népi szokásokkal rendelkezünk. Az eklézsia tagjait nem teszi értékesebbé Isten orcája előtt a pompás népviselet, a csiszolt nyelv, és az évszázados irodalom és hasonlók, bármennyire is nagy kincset jelentsenek - és valóban jelentenek - ezek az emberi művelődés síkján. Ami számításba jön: "Isten parancsolatainak a megtartása".

Isten **parancsolatai** (entolé = parancs) általában Isten akaratának a kifejezői (Bauer). Tehát nem szabad csupán a Tízparancsolatra gondolni, hanem tág értelemben Isten akaratára úgy, amint kijelentette a próféták és az apostolok bizonyágtételében. Minden parancsolatnak a summája pedig ez: "Szeresd az Urat a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és teljes elmédből... Szeresd felebarátodat mint magadat. E két parancsolattól függ az egész törvény és a próféták (Mt. 22,37-40). A **"megtartás"** (téreszisz) annyi, mint gondos vigyázás, megőrzés, az elfogadott kincsre való ügyelet, a nyert utasításra való hűséges figyelés. Az evangélium birtokában a hívó arra vigyáz, amit Isten tart fontosnak, nem pedig arra, ami emberi értékeszmék szerint figyelemre méltó. Egyáltalán nincs szó a testi-szellemi javak lebecsüléséről, hanem azoknak a hit feltétele alatti csoportosításáról. A testi-szellemi élet továbbhalad a maga vízszintes síkján: születéstől a halálig, de ebben a külső állapotban életre kel a belső ember, az új teremtés (Gal. 6,15), aki a "szeretet által munkálkodó hittel" (Gal. 5,6) tesz bizonyosságot Megváltója iránti hálájáról és engedelmisségéről.

(20) **"Ki-ki amely hivatásban elhivatott, abban maradjon"**. A **"hivatás"** (klészisz) értelmét már előbb láttuk (7,15. 17. 18. 1,26): Istennek a megszólítását, elhívását tartalmazza. Itt azonban mai értelemben vett "hivatást", foglalkozást, társadalmi állapotot jelent. **"Ki-ki"**, azaz minden ember kapott Istentől egy részt, egy bizonyos helyzetet, egy külső élet-viszonyt. Napjainkban sokkal szétágazóbbak a "hivatások", mint az első században. Gondoljunk csupán a legelterjedtebbekre: földműves, tanító, orvos, mérnök, tisztviselő, iparos, kereskedő, gyári munkás, katona, lelkipásztor stb. Istennek az **"elhívása"** mindenkit épp abban a "hivatásban" ér el, amelyben

dolgozik. Nincsenek mintegy értékes és Isten-orcája előtt nagyobb becsben álló hivatások, amelyek alkalmassá, sőt: méltóvá teszik az embert az elhívásra. És hasonlóan, nincsenek olyan ún. értéktelen hivatások, amelyeknek a betöltőit Isten figyelmen kívül hagyná, vagy nem tartaná méltónak a maga elhívására. A vámszedőt nem kevésbé hívja Isten, mint az írástudót; a csendben munkálkodó háziasszonyt nem hívja inkább, mint a pogány századost. Egyszóval a "hívás" és az "elhívás" között nincs összeférhetetlenség. A végtelenségig élezve a kérdést, még azt is el lehet mondani, hogy Isten "elhívása" azokat sem veti meg, akik hivatást csinálnak a paráznaságból, a tolvajlásból és a rablásból.

Bár Isten elhívása mind a tényleges, mind az úgynevezett hivatásokra vonatkozik, mindazáltal az **"abban maradjon"** felhívás kizárólag csak a tényleges hivatásokat tartja szem előtt. Tehát nem hivatkozhatik a prostituált arra, hogy Pál apostol szavai szerint neki továbbra is meg kell maradnia saját testének az áruba bocsátása mellett. Az uzsorás sem támaszkodhatik az apostolra a maga nemtelen foglalkozásának a gyakorlásánál. Ebben a tekintetben nem bír jelentőséggel az a tény, hogy a mindenkori társadalom Isten parancsával ellentétes hivatásokat is szokott meghonosítani vagy legalábbis elismerni. Az ilyen úgynevezett hivatásoktól eltekintve, érvényes Pálnak a szava: Ki-ki amely hivatásban elhivatott, **"abban maradjon"**. Világosan kell látni, hogy az apostol nem társadalmi problémákat boncolgat mintegy társadalom-tudományi szempontból, hanem az egész kérdést a hit vonatkozásában nézi. Következésképpen nem a jobb társadalmi rend kialakítása érdekli, hanem a meglevő társadalmi rendben az Ige útjának a feltárása. Nem azt mondja, hogy a földművesből nem lehet tengeri hajós, sem azt, hogy kis-iparosból nem lehet politikus. Ez a vonatkozás őt jelen beállításban nem érdekli. Innen van, hogy a hittől függetlenített társadalomtudomány sorozatosan félteértette (és mindig félreérti) Pálnak a gondolatait. Ismételjük: az apostol a hitre nézve és a hitből kiindulva ír. Ez más szóval azt jelenti, hogy a hit feltétele alatt foglalkozik a hivatással.

Hogy mi volt az egykori (I. sz.) konkrét gyülekezeti háttér, azt csak feltételezzük. A korinthusiaktól vett levélben kérdések lehettek olyan irányban: vajon a keresztyén-ség összeegyeztethető-e bizonyos "hivatásokkal"? Megengedhető-e - például -, hogy valaki katonai hivatást gyakoroljon, miután részesült Isten elhívásában? Megengedhető-e, hogy valaki annak az államnak a hivatalnoka legyen (pl. Néro idejében), amelyik üldözte a keresztyéneket? A mindennapi élet több ilyen kérdést vethetett föl, amiként azóta is szüntelenül felmerül az ún. "összeférhetetlenség" problémája. A válasz: **"abban maradjon"**. Ha egyébként valaki hivatást változtat, ebben nincs megkötve. Azonban Isten elhívásának az elfogadása, vagyis a hit senkit se kényszerítsen tisztességes polgári foglalkozásának az elhagyására. Innen érthető, hogy az első századokban a keresztyéneket ott találjuk az egyházellenes római impérium katonái és hivatalnokai között.

A 21. vers gyakorlati példával világítja meg a "hívás" és az "elhívás" viszonyát:

(21) **"Szolgai állapotban hivatál el? Ne törődj vele: sőt, ha szabadod lehetsz is, inkább élj - azzal -"**. Az első keresztyének közül sokan voltak **rabszolgák**: olyan férfiak és nők, akik felett szolgatartó uruk életre-halálra rendelkezett (dúlosz = rabszolga). A szolgálkat olcsóbb vagy drágább pénzen el lehetett adni. Az akkori társadalmi rendhez éppúgy hozzátartozott a rabszolgakereskedelem, mint a mi

időnköz az állatvásárok. Pál egyetlen szóval sem dicséri a rabszolgaságot, sem rosszalólag nem beszél róla. Nem, mert őt nem a rabszolgaság állapota érdekli most, hanem a rabszolgák üdvössége. Maga előtt látja azokat a testvéreit, akiket Isten épp szolgálai állapotukban szólított meg és **“elhívott”** az új életre. Mi legyen ezekkel az emberileg nyomorúságos helyzetben élő atyafiakkal? Vajon szolgálai állapotuk lehetetlenné teszi, hogy Krisztusban maradjanak? Vajon fel kell-e lázadniok, hogy lerázzák magukról a nehéz ígát? Vajon Isten elhívása maga után vonja-e a testi elesettség megszűnését? Vajon Isten gyermekei szükségképpen egy kényelmesebb és könnyebb életet nyernek? Nem tudható, hogy milyen beállításban foglalkoztak a korinthusiak a rabszolgaság problémájával. De bármi lett legyen a kérdésük, az apostol így válaszol: **“ne törődj vele”**, ti. rabszolgasággal. Egyfelől jegyezd meg, hogy Krisztus követése önmagában nem hoz új társadalmi rendet. Istennek az elhívása nem szünteti meg sem a ruha-, sem a kenyérgondot, sem a betegséget, sem a szolgaságot. Ha ilyen mellékcéllal (vagy akár főcéllal) fogadod el a hívást, akkor nem értetted meg a neked szóló elhívást. Másfelől jegyezd meg azt is, hogy szolgálai állapotod nem gátolhat abban, hogy elhívásod szerint engedelmességből és békességben járj. A rabszolga-sorsban éppúgy hívó lehetsz, mint aki szabadságban dolgozik. Tehát hitedet ne tegye sem erőtelenné, sem kételkedővé a szolgálai állapot. Keresztýénséged nem azon fordul meg, hogy milyen a külső helyzeted.

“Sőt: ha szabaddá lehetsz is, inkább élj - azzal -”. Ennek magyarázata rendjén nehéz dolog biztos szót mondani. A mondat értelme aszerint alakul, hogy az **“inkább élj”** parancsot mivel egészítjük ki. A magyar fordításban olvasható **“azzal”** szócska végeredményében lehetőséget nyújt arra, hogy akár szabadságot, akár a szolgaságot vegyük kiegészítőnek. **Előbbi esetben** a mondat így hangzik: *“Azonban ha szabaddá lehetsz, élj inkább ezzel a szabadsággal”* (“Doch, kannst du frei werden, so brauche es viel lieber”. - Luther). Ehhez képest az apostol azt tanácsolja, hogy senki se zavartassa a maga hitét a szolgálai állapot miatt (7,21 sz.), de ha kedvező alkalom nyílik a szolgaságtól való szabadulásra, akkor ne ragaszkodjék a rabszolga-sorshoz, hanem éljen a kedvező alkalommal, dobja el magától rabszolgaságát. Az ismertebb exegeták közül ezt a magyarázatot képviseli Erasmus, Luther, Kálvin, Bullinger, Zahn. **Utóbbi esetben** a szöveg így alakul: **“Sőt, ha szabaddá lehetsz is, inkább élj a szolgasággal”**. Ehhez képest a hívó rabszolgáknak azt tanácsolná Pál, hogy akkor se igyekezzenek szabadulni a rabszolga-sorstól, ha kedvező alkalom nyílik rá (Bachmann, Bousset).

Nyelvi szempontból mindkét exegetikai eredmény egyformán indokolt és helyes. Ha azonban az összefüggésre tekintünk, inkább valószínű az utóbbi. Eltekintve attól, hogy Onézimust visszaküldi Filemonhoz, a következő vers (22) is úgy kapcsolódik, hogy feltételezi a szolgaságban való maradást. Szintén ebbe az irányba mutat a 17. vers (7,17), ahol azt olvassuk, hogy **“kinek-kinek amint részéül adta az Úr, úgy járjon”**. Mindenképp bizonyos azonban (és ezt nem lehet eléggé hangsúlyozni), hogy itt az apostol nem beszél sem a rabszolgaság mellett, sem a rabszolgaság ellen. Szó sem férhet ahhoz, hogy ő kétségtelenül ellene volt bármely testvérietlenségnek, szeretetlenségnek, kíméletlenségnek, kínzásnak, bántásnak. Épp a Filemonhoz írott levélből tudjuk, hogy a keresztýén szolgatartónál alapján véve felszámolódik a rabszolga-sors. Viszont abban a központi kérdésben, hogy a keresztýén ember maradhat-e rabszolga, válasza a nyilvánvaló **“igen”**. A Filemonhoz írott levél

szem előtt tartásával, valamint a következő (22) versre figyelve, fel kell tételezni, hogy mind a rabszolgatartó, mind a rabszolga keresztyén. Egyébként nehéz volna elképzelni (bár nem lehetetlen), hogy a rabszolgaságban való maradást tanácsolja az apostol akkor, amikor törvényes út nyílik a szabadulásra. (A szolgaságtól többféle módon lehetett szabadulni: váltságdíj ellenében, melyet maga a rabszolga is gyűjthetett hosszabb idő alatt; felülről jövő szabadonbocsátások alkalmával; jutalomból jövő egyéni felszabadítás következtében. Sok példát ismerünk arra nézve is, hogy a rabszolgatartó úr jóindulatú elbánást biztosított szolgálóinak. Ilyen körülmények között a szolgaságban-maradás másként hat, mintha a szolgálókat kínzó vagy épp legyilkoló urakra gondolunk.)

(22) **“Mert az Úrban elhívott szolga szabadosa az Úrnak”**. Ez az indoka és magyarázata - mai szemmel nézve - a botránkoztatón ható előző (21.) versnek. A rabszolga-keresztyéneknek semmi hitbeli kétségük nem lehet szolgai állapotuk miatt. Az Úr Jézushoz való viszonyuk tekintetében nincsenek hátrányosabb helyzetben, mint a külső állapotuk szerint szabad polgárok. Az a rabszolga, akit épp szolgai állapotában szólított meg és **hívott el az Úr**, tökéletesen új helyzetbe került. Nincsenek ugyan társadalmi és politikai jogai, hiszen mindenestől függő viszonyban áll munkaadó urával, akit nem szabad elhagynia, de többé nem hordozza magában a szolgaság lelki terhét. Eddig gonosz indulatoknak a rabságában élt és reá nehezedett a hitetlenség (Krisztus-nélküliség). Most azonban ezek a kötelek elszakadtak. Többé nincs megkötözve a gyűlölködésnek, a haragnak, a bosszúnak, a szolgaság miatti szégyenérzetnek és a Krisztus-nélküliségnek a kötelékével. Most már **“szabadosa az Úrnak”**, mivel az Úr kiszabadította a sötétség börtönéből. Aki részesül ebben a szabadításban, mostantól fogva új tulajdonosnak a kezében tudja egész életét; az Úr birtokának tekinti magát, akivel ő (= az Úr) rendelkezik. Új helyzete annyira eltölti szívét, hogy a rabszolgasággal járó társadalmi helyzet másodrendűvé válik számára. Innen érthető, hogy szolgai állapota ellenére is szabadnak nevezheti magát (Gal. 3,28).

A vers összefüggésében az apostol kitér azokra is, akik nem rabszolgák. Ilyen volt például maga Pál, aki római polgárjoggal rendelkezett. Szabadsága azt jelentette, hogy nem volt kiszolgáltatva az emberi önkénynek. Szabadon mozoghatott a birodalomban, s törvényes eljárás nélkül nem lehetett helyhez kötni. Nem verhette meg senki, vagy ha megverték, számíthatott a törvény védelmére, mely legmagasabb fokon a császár igazságszolgáltatását jelentette. A szabad embert nem lehetett áruba bocsátani. Általában nem kellett osztoznia a rabszolgák kiszolgáltatottságában. Tehát nagy a különbség a szolga és szabados között, amit a 20. századi törvények tükrében még a legelmaradottabb földrészekben is nehéz volna szemléltetni.

Természetes, hogy a keresztyén gyülekezetben kérdések merültek fel a kétféle külső állapot láttán. Az apostol nemcsak a szolgálóknak mondotta - feleletként -, hogy ők **“szabadosai az Úrnak”**, hanem **“hasonlóképpen”** szava volt a szabadosokhoz is: **“az elhívott szabados szolgálja Krisztusnak”**. Egyszóval a szolgálót szabadnak, a szabadost pedig szolgálóként minősíti, hogy semmi különbség ne lehessen közöttük. A szabadok nem hivatkozhatnak előnyös társadalmi helyzetükkel, és nem helyezhetik magukat a rabszolgák fölé. Amennyire bizonyos, hogy a rabszolga hozzá van kötve testi urához, éppoly bizonyos, hogy az egyébként szabadságban élő keresztyén

hozzá van kötve és alá van rendelve Krisztusnak. Azt cselekszi, amit Krisztus parancsol, úgy gondolkozik, amint Krisztus irányítja gondolatait, s világ szerinti szabadságát mindenestől Krisztusnak a szolgálatába állítja. Nagy különbség lehet a hitetlen szabadosok és szolgák között, de az "elhívott szabados" ugyanabban a helyzetben él az Anyaszentegyházban, mint az "elhívott szolga"! A külső keretek megmaradnak, de új élet tölti be azokat.

(23) **"Áron vétettetek meg; ne legyetek embereknek szolgái"**. Szó szerint: **"Áron vásároltattatok meg"**. Sem a "szolga", sem a "szabados" nem ingyen ment át a Krisztus tulajdonába. Mindkettőjükért megfizette Krisztus azt az árat (timé = ár, vásárlási összeg), melyet fizetni kellett a kiszabadításért. A rabszolga-szabadítást azért használja az apostol, hogy annál szemléletesebben megértesse: Krisztusé a törvényes jog az elhívottak élete fölött. Rájuk nézve többé nem az a döntő, hogy ebben a világban "szolgák", illetve "szabadosok", hanem az, hogy új Uruk van, és hozzá tartoznak. Akár szolgai állapotban éljenek, akár polgári szabadságban, mindenképp irányadó, hogy **"ne legyenek emberek szolgái"**.

Az **"emberek szolgái"** ellentétje a **"Krisztus szolgája"** (22. v.) kifejezésnek. Következésképp nem azt parancsolja Pál (amint ez mind az előbbiekből, mind a következő versből nyilvánvaló), hogy a rabszolgák lázadjanak fel uraik ellen, és vérontással biztosítsák szabadságukat. A **"ne legyetek"** parancs egyaránt vonatkozik a rabszolgákra és a szabadosokra, akik külső állapotuk szerint nincsenek szolgaságban. Tehát csak olyan szolgaság elleni tiltásról lehet szó, amelybe beleszámíthatók a "szabadosak" is. Ilyen szolgaságra pedig kétségtelenül akkor kerül sor, amikor az emberek iránti engedelmesség megszűnteti a Krisztusnak való engedelmisséget. **"Emberek szolgája"** az a rabszolga vagy szabados, aki a csábító szavára hallgat és elfordul az Úrtól; aki emberi hatalmasságok iránti félelemből vagy emberi tekintélyeknek való kedveskedésből szegyenli a maga hitét; aki emberekre hallgatva a bűn fertőjébe dobja magát; aki emberek tanácsának engedve, megtagadja az Isten és emberek iránti szeretet parancsát. Nem lehet megállapítani, hogy az apostol a gyarlóságnak milyen konkrét formájára gondolt. Tudnunk kell azonban, hogy a magunk életében és gyülekezetében melyek azok a megnyilvánulások, amelyek emberek szolgálatából származnak, s egyidejűleg Krisztus iránt hűtlenné tesznek. A hivatali alárendeltség, a munkaviszony szerinti szolgálat, a katonai engedelmisség és bármi ehhez hasonló, önmagában éppúgy nem tesz "emberek szolgájává", miként a rabszolgaság. De aki gonoszok tanácsán jár, bűnösök útján áll, csúfolódók székében ül (Zsolt. 1,1), akkor is "emberek szolgája", ha egyébként társadalmi helyzeténél fogva "szabados". Emberek szolgái tehát azok, akik Krisztus szolgálatából kiszakadnak. Így nyer világosságot az apostol feltétel nélküli parancsa: **"Ne legyetek emberek szolgái"**, ne hagyjátok el Uratokat, aki áron vásárolt meg.

(24) **"Ki-ki amiben elhívatott, atyámfiai, abban maradjon meg Isten előtt"**. Összegező ismétlése ez a vers az egész szakasznak (7,17-23), főként pedig a 17. és 20. (7,17-20) verseknek. Ha a hívő vigyáz arra, hogy Krisztus szolgálatától ne szakadjon el, akkor nyugodtan maradhat a maga tisztességes világi hivatásában: a hívő asszony a hitetlen férje mellett, a hívő férfi a hitetlen felesége mellett, a rabszolga a maga külső szolgaságában, a ponyvakészítő a maga mesterségében, a katona a maga őrhelyén, a hivatalnok a maga tisztségében, a szolgatartó a maga előnyös

társadalmi helyzetében. Félreértés azonban ne legyen! A megmaradás távolról sem jelent mintegy evangéliumi térdhajtást sem a rabszolga-rendszer-, sem más rendszerek kegyetlenségei és istentelenségei előtt. Nem, mert a "megmaradók" egyfelől **"atyafiak"**, másfelől **"Isten előtt"** maradnak meg! Az apostol ajkán súlyos és nagyon komolyan elkötelező erejű mindkét kifejezés. Az **"atyafiak"** (1. 1,10 exegézisét) életrendjét nem a hivatás szabja meg. A hivatás csupán munkarendet, külső keretet jelent. Az életrend azonban a közös Atya fiainak a rendje, melyben testvérekként viszonyulnak egymáshoz, és fiakként az Atyához, valamint az Atya iránti engedelmességben a világhoz (hitetlenekhez, hivatásukhoz, szórakozásaikhoz stb.).

A meghatározott viszonyulás **"Isten előtt"** megy végbe. Az **"előtt"** (pára) szócska alapján véve térbeli közelséget jelent, azaz Isten előtt, Istenhez közel, Isten mellett. De olyan jelentése is van (dativusszal), mely szerint valakinek az ítélő széke előtti állást fejezi ki. Magunk részéről úgy látjuk, hogy itt az apostol általánosan használja a határozó szócskát. A hívőknek **"Isten előtt"** kell megmaradniok hivatásukban, mint akik valóban Isten akaratát ismerik fel külső állapotukban (7,17); mint akiket hivatásuk nem választ el az Úrtól, hanem az ő közelségében élnek; mint akik magukon tudják az Úr szemét, vigasztalásul a szolgai sorsban és egyéb háborúságokban, és visszatartó fékként a szabadság kísértései között; egyszóval úgy, mint akik **"Isten előtt"** felelősek.

7, 25-28: A HAJADONOK KÉRDÉSE

(25) A hajadonok felől ugyan nincs parancsolatom az Úrtól, de tanácsot adok, mint aki irgalmasságot nyertem az Úrtól, hogy hiteltre méltó legyek. (26) Úgy ítélem azért, hogy jó ez, a jelenvaló szükség miatt, mivel jó az embernek ez az állapot. (27) Feleséghez vagy kötve? Ne keress elválást. El vagy válva feleségedtől? Ne keress feleséget. (28) De ha megházasodol is, nem vétkeztél; és ha férjhez megy a hajadon, nem vétkezett; de háborúságuk lesz a testben az ilyeneknek, én pedig kímélni akarlak titeket.

(25) **“Hajadonok”** (párthenosz = hajadon, szűz) azok a férjhez nem ment nők, “pártában maradottak”, akik férfiakkal még nem érintkeztek. A revideálatlan Károli-szöveg “szűzeknek” fordítja. Magát a görög kifejezést más helyen a revideált Károli is többször adja vissza a “szűz” kifejezéssel (Mt. 25,1,7). Így módon olyan nőkről lenne szó, akik még nem mentek férjhez. Mivel azonban a görög szó férfiakra vonatkoztatva is használható (ti. hímnemű alakban - Bauer), a többes genitívusból nem lehet minden kétséget kizárólag megállapítani: vajon csak nőkről beszél-e az apostol, vagy férfiakról is. Kálvin úgy látja, hogy a “hajadonok itt a szüzességi állapotot” jelentik (pro ipso virginitate...). A következő versek (7,26-28) kétségtelenül ebbe a Kálvin által jelzett irányba mutatnak, hiszen mind a nőket, mind a férfiakat szem előtt tartják. Tehát a fordításban maradhatnak a “hajadonok”, viszont az igehirdetésnek figyelemmel kell lennie arra, hogy az apostol ideérti a még házasságra nem lépett tiszta életű férfiakat is; mindazokat, akik szüzességi állapotban vannak. Nem egyszerűen “nőtlenek” (7,8), akik még nem házasodtak meg, de bármikor házasságot köthetnek, hanem olyanok, akik valami oknál fogva a szokott időn túl nőtlenek maradtak és továbbra szintén ebben az állapotban akarnak élni. Ilyenek lehettek természetesen azok a lányok is, akik virágjukban nem mentek férjhez.

Az újabb írásmagyarázók a “hajadonok”-at csak a nőkre vonatkoztatják, ami nincs teljességgel kizárva. Így aztán a versnek a 7,8-hoz való viszonya is más beállításba kerül, különösen akkor, ha a 7,8-ban a “nőtlenek” csak férfiakat jelentenének. Mindenesetre nem számíthatók ide azok az “agglegények” és magános nők, akik a könnyelmű élet akadálytalan folytatása végett térnek ki a házasság elől.

Az előbbi értelemben vett “hajadonok” felől **“nincs parancsolatom az Úrtól”** - írja Pál. A gyülekezetet bizonyára foglalkoztatta a “hajadonok” kérdése. Napjainkban szintén kérdésessé válhat: mi történjék a férjhez nem ment nőkkel? Hogyan értelmezendő keresztyén gondolkozással az ilyenek helyzete? Esetenként nagyobb horderejű üggyé válhat a kérdés, például a háborúk után, amikor a hajadonok nagy számban találhatók, mivel a férfiak meghaltak a harcmezőn. De békeidőben ugyanúgy beteges tünet, hogy bizonyos lenézést kell elszenvedniök a “hajadonoknak”.

A konkrét gyülekezeti helyzethez képest többszörösen módosulhat a beállítás, de érdemileg mindig egy a döntő: mit mond az Úr? Pál apostol takargatás nélkül kinyilvánítja, hogy az **“Úrnak”** vagyis Jézus Krisztusnak nincs **parancsa**, rendelkezése. Sehol sem parancsolja, hogy legyenek szűzek, sem azt, hogy ne legyenek.

Következésképpen a keresztyén szabadságnak (6,12) a területén állunk, ahol a Szentlélek által vezetett hívő lelkiismeretnek kell döntenie. Nem lehet és nem is szabad olyan parancsolatot adni, mely fölöslegessé tenné az egyéni döntést. Mivel az Úr nem adott ilyen parancsolatot, ezért az apostol sem adhat. Azonban szabad és kell gondolkodni a kérdés felett, s meg kell találni az Isten akarata szerinti feleletet. Ezt cselekedte az apostol. **“Tanácsot adok - mondja -, mint aki irgalmasságot nyertem az Úrtól, hogy hitelre méltó legyenek”.**

“Tanácsot adok” (gnóme = vélemény, felfogás), tudtokra hozom a magam felfogását. Amint látni fogjuk: az apostol véleménye valóban nem egyoldalú parancs, mely egyetlen útra állítja rá az olvasókat, hanem tényleg tanács, mely azt a területet és gondolkozási kört mutatja, melyben az egyéni döntések végbemehetnek. Senki sem lépheti át a megszabott határt. Ez is mutatja, hogy a **tanács** nem valami “privát vélemény”, melyet - ha tetszik - mellőzni is lehet. Nem, mert nem úgy beszél mint privát személy, aki egyéni (emberi) vélekedést közöl, hanem mint **“aki irgalmasságot nyert az Úrtól, hogy hitelre méltó legyen”.**

Az apostol részesült Isten **irgalmasságában**. Bűnbocsánatot nyert és arra méltóztattott, hogy Jézus Krisztusnak “elhívott apostola” (1,1) legyen. Apostolságának alapja az Úr részéről megtapasztalt elfogadottság. A damaszkuszi úton az Úr erős keze nyúlt utána, s ahelyett, hogy eltaszította volna, magához ragadta, irgalmasságban részesítette, elfogadta és az irgalmasság hírdetőjévé tette. Ilyenképpen itt az irgalmasság az apostolság kegyelmi ajándékának a jelzője. Tartalma az, hogy Pál nem önmagától beszél, hanem a neki adott kegyelmi ajándéknak (apostolságnak) az alapján. Ez magyarázza, hogy amikor tanácsot ad a korinthusiaknak, akkor őt **“hitelre méltónak”**, hívnék (4,2) kell tekinteni (pisztosz = hív; lásd a 4,2 magyarázatát). Jó sáfarként jár el, Ura iránti engedelmisségben. Akik bizonytalankodnak, vagy épp kétségbe vonják szavahihetőségét, jól gondolják meg, hogy nem egy tapasztalt embernek, egy tudós férfiúnak a tanácsát veszik, hanem az Isten iránti hívségben munkálkodó hivatalos szolgának a beszédét. Innen érthető tehát a hitelre-méltóság jogos igénye.

(26) **“Úgy ítélem azért, hogy jó ez”**, ti. a “hajadonság”. Így kezdi “tanácsát” (7,25) az apostol. Nem csupán ennyit mond, de ezt **is** mondja, hogy aztán olvasói egyebek között és egyebekkel együtt ezt is szem előtt tarthassák. Hívő szívből és apostoli felelősségből származó **megítélése** szerint tehát **“jó ez”** (tuto kalon hüpárkhejn vagy ejnáj; a hellenizmus korában gyakran előfordul az ejnaj = lenni segédige helyett a hüpárkhejn = jelen lenni, kéznél lenni ige használata - Bauer), jó dolog szüzességben maradni.

Amint a 7,1-ben rámutattunk, a “jó” határozó szó nem vonja maga után ellentétjének a rosszását. Nem következik belőle, hogy rosszat cselekszik az, aki nem marad hajadonságban. Hasonlattanálva: ha megállapítjuk, hogy valaki - például - gyorsan jár, abból nem következik, hogy rossz dolog a lassú járás. Két különféle állapotról van szó anélkül, hogy egymással szembe lennének állítva az értéksorrend szempontjából. A hajadonságot (7,25) senki se minősítheti se elvetendőnek, sem szégyenkezésre valónak. Nem, mert az “jó”, mégpedig **“a jelenvaló szükség miatt”.**

A **“jelenvaló szükségét”** az írásmagyarázók eltérően értelmezik. Vannak, akik Krisztus közeli visszajövetelére és az ezzel kapcsolatos szorongó várakozásra utalnak

(Bauer). Mások az üldözésekre gondolnak, amelyek a római birodalomban állandóan fenyegették a keresztyéneket (Bachmann). Ismét mások azokat a nehézségeket hozzák fel, amelyek a házasságban szükségképp előadódnak (Bullinger). Kálvin általánosságban (minden konkrétizálás nélkül) beszél azokról a nyugtalanító körülményekről, amelyek bármely korban együtt járnak a keresztyén élettel. Valószínűnek látszik, hogy az apostol nem céloz az Úr Jézus visszajövetelével kapcsolatos ítéletidőre, hiszen hangsúlyozottan **“jelenvaló”** (enisztámáj = jelen vagyok, itt vagyok - perf. part.) **“szükségről”** beszél, amely már itt van, s amelyben élnek a keresztyének. Az is valószínűnek látszik, hogy a későbbi keresztyénüldözés sem képezi a **“jelenvaló szükség”** tartalmát, mivel nincs tudomásunk arról, hogy a korinthusiak ilyen üldözést szenvedtek volna a levél írása idején. Egyébként is tisztázott történelmi tény, hogy az általános keresztyénüldözés csak a század utolsó harmadában kezdődött el. Így aztán egyetlen járható útnak látszik - Kálvinhoz és Bullingerhez csatlakozva -: azokat a külső és belső kényszerhelyzeteket, nyugtalanító körülményeket tartani szem előtt, amelyeken akarva nem akarva áthalad a hívők élete. Ide tartozhatnak a családi gondok éppúgy, mint a természeti csapások, az üldözések, az elnyomások, a hivatással járó gondok, stb. (az anánké = szükség, mindezeket magában hordozhatja)

A **“jelenvaló szükségben”** sokkal könnyebben élhetnek a **“hajadonok”** (7,25), mint azok, akik házasságot kötöttek és saját magukon kívül viselniök kell mind társuknak, mind gyermeiknek a gondját. Ennélfogva magától érthető a mondatzárás: **“mivel jó az embernek ez az állapot”**. A **“mivel”** szócskának itt magyarázó a jellege. **“Ez az állapot”** (to hütösz ejnaj = az így lenni) a hajadonság állapota. Előnyösebb, nyugalmasabb, kényelmesebb, jobb az **embernek** (férfinak szintúgy mint nőnek), ha nincsenek családi gondjai a sokrétű és mindenkori életnehézségek között.

(27) **“Feleséghez vagy kötve? Ne keress elválást”**. A rövid mondatokban kifejezett gondolat sor eleve séget kölcsönöz a beszédnek. Az eleven beszédmód is figyelmeztet, hogy az apostol nyomósítani akarja mondanivalóját. Véleményének ezt a részét is jól meg kell érteniök az olvasóknak, nehogy vakvágányra jussanak. Vagy a gyülekezetből érkezett levél (7,1) adott támaszpontot, vagy a bölcs megfontolás készteti Pált annak feltételezésére., hogy tanácsát esetleg félreértik és hamis következtetést vonnak le belőle. Feltételezi, hogy némelyek mintegy így szólnak: ha **“jó az embernek ez az állapot”**, akkor mi sem természetesebb: a jobb részt kell választani, azaz fel kell bontani a házasságot, s a **“jelenvaló szükségben”** úgy élni, mint a **“hajadonok”**. Erről azonban szó se lehet. Ha megházasodott a férfi, akkor **“feleséghez van kötve”**. A házasság elköteleztetést jelent, mely a szeretet és hűség köteleivel egymáshoz fűzi a házastársakat. Aki megházasodott: önként vállalta az egész életre szóló kötöttséget, minden gondjával és nehézségével együtt. Hallania kell tehát a parancsot: **“Ne keress elválást”**.

Az eddigiekből (7,15) látható, hogy mikor lehetséges az elválás, mint szükségmegoldás. A szükségmegoldás azonban nem gyöngítheti a kötelező erejű felhívást: **“Ne keress elválást”**, vagyis állító formában: mindent kövess el, hogy együtt maradj házastársaddal. A hitben járó férfi vagy nő nem lehet oka a házasság felbontásának. Legkevésbé történhet meg, hogy valaki Isten akaratára hivatkozással bontsa fel azt

a köteléket, melyet egyszer s mindenkorra összekötött az Úr. Ellenkezőleg: vállaltnia kell a házaselet minden terhét, lemondva a hajadonok nyugalmáról és előnyös helyzetéről.

“El vagy válva feleségedtől? Ne keress feleséget”. Pál számol olyan esetekkel, amikor a keresztyén férfi (vagy nő) saját hibáján kívül elvált a házastársától. Azért saját hibáján kívül, mert a parancs ez: ne váljék el. Az ilyen kényszerhelyzetben felbomlott házasság után tanácsolja az apostol, hogy **“ne keressen feleséget”** (illetve a nő férjet). Mindenesetre szem előtt kell tartani az egész fejezet nagy összefüggését, amiből kitűnik, hogy csak akkor érvényes ez a parancs, ha adatik a nőtlenség kegyelmi ajándéka (7,7).

Ha valakinek kegyelmi ajándéka van, s így meg tudja tartóztatni magát (7,9), akkor ne keressen ismét élettársat. Hogy miért ad ilyen tanácsot az apostol, a következő versből (7,28b) ismerhető meg.

(28) **“De ha megházasodol is, nem vétkeztél; és ha férjhez megy a hajadon, nem vétkezett”.** A **“megházasodni”** (gáméó = házasságot kötni, megházasodni, itt. aor.conj.) ige aktívumban egyformán használatos mind a férfiakra, mind a nőkre (Bl. D. 101). Ehhez képest jelentheti a férfiak házasságkötését éppúgy, mint a nők férjhezmenetelét. Itt mindkét igealak (gámészész = megházasodol, és gémé = férjhez megy) magában foglalja a férfit és a nőt egyaránt. Első ízben (= **megházasodol**) olyan férfiakat és nőket tart szem előtt az apostol, akik elváltak házastársuktól (7,27). Az ilyeneknek azt ajánlja, hogy ne kössenek ismét házasságot, ha ti. kegyelmi ajándékot nyertek a nőtlenségre. Azonban tart attól, hogy szavait félreértik és úgy magyarázzák, mintha tiltani akarná a második házasságot. Ilyen félteértések elkerülése végett nyíltan kimondja: **nem vétkezik** az az elvált férfiú vagy nő, aki másodszor is megházasodik. Érdemileg ugyanez áll a “hajadonokra” is, akik még nem házasodtak meg, legyenek akár férfiak, akár nők (lásd a 7,25 exegézisét).

Röviden összegezve a mondottakat: az apostoli tanítás szerint jó dolog nőtlenségben élni mind a hajadonoknak, mind az özvegyeknek. Maradjanak ebben az állapotban, ha ajándékuk van arra, hogy háborgás nélküli tiszta életet folytassanak. Ha viszont akár az elváltak akarnának másodszor házasodni, akár a hajadonok házasságra lépni, ez szabadságukban áll; házasságkötésükkel nem vétkeznek.

A vers záró része arra vet világosságot, hogy Pál miért tekinti jó dolognak a nőtlenséget. Azért mert a házasság után **“háborúságuk lesz a testben az ilyeneknek, én pedig kímélni akarlak titeket”.** Az apostol nem volt házas. Mindazáltal tudja, hogy a házaselet sok **“háborúsággal”** (thlipsisz = gyötrelem, háborúság, baj) jár a **“testben”** (té szárkí), a testi dolgok miatt. A házasember naponta küzd családjá eltartásáért; megosztja élettársának és gyermekeinek sokféle ágazó gondjait; viaskodik övéinek a betegsége és halála miatt; egyszóval sok olyan törődése, gyötrelme van pusztán családi helyzeténél, földi állapotánál fogva, amelyek méltán nevezhetők - átvitt értelemben - **“háborúságnak”**. Ezekről a “háborúságokról” legszívesebben **“kímélni”** szeretné atyjafiait. Ha tehát valakinek kegyelmi ajándéka van a nőtlenségre, ne okozzon magának gondot a házassággal, mert “jó” dolog így maradni. Csak azokat nem lehet és nem szabad kímélni a házassági gondoktól, akiknek nem adatott meg, hogy magánosságukban tiszta étellel tündököljenek.

7, 29-35: AZ IDŐ RÖVIDRE VAN SZABVA

(29) Azt pedig állítom, atyámfiai, hogy az idő rövidre van szabva; ezentúl akiknek van is feleségük, úgy legyenek, mintha nem volna, (30) és akik sírnak, mintha nem sírnának, és akik vigadnak, mintha nem vigadnának, és akik vásárolnak, mintha semmijök sem volna, (31) és akik élnek a világgal, mintha nem élnének - vele -; mert elmúlik e világnak ábrázata. (32) Akarnám pedig, hogy gond nélkül legyetek. Aki nincs házasságban, arra visel gondot, ami az Úré: mimódon legyen kedves az Úrnak; (33) aki pedig házasságra lépett, arra visel gondot, ami a világé: mimódon legyen kedves a feleségének, (34) és - így - meg van osztva. Mind a házasság nélküli asszony, mind a hajadon arra visel gondot, ami az Úré, hogy szent legyen mind testében, mind lelkében; aki pedig férjhez ment, arra visel gondot, ami a világé: mimódon legyen kedves a férjének. (35) Ezt pedig a ti magatok hasznára mondom, nem hogy hurkot vessek nektek, hanem hogy illendően és állhatatosan ragaszkodhassatok az Úrhoz háborítatlanul.

(29) Az **“azt”** (tútó) szócska itt nem visszafelé mutat, hanem előre. Ilyen előre-mutató jelentéssel gyakran fordul elő másutt is (Bauer). Tehát nem azt közli Pál, hogy amit eddig (pl. 7, 25-28) mondott, azt miért mondotta, hanem ráirányítja olvasói figyelmét arra az új gondolatra, melyet komolyan meg kell érteniök ahhoz, hogy a házassággal és egyéb mindennapi dolgaikkal kapcsolatosan tisztán lássák Isten akaratát.

“Azt pedig állítom, atyámfiai”, hangzik az apostol szava. Nagy összefüggésekre hívja fel a figyelmet. Sem a házasságot, sem egyéb kérdéseket nem szabad a maguk elszigeteltségében nézni. Az **“atyafiaktól”** (lásd 1,10 exegézisét) méltán elvárja, hogy látókörüket kiszélesítsék, s kérdéseiket tényleg abban az összefüggésben lássák, amelyben egyáltalán láthatók és megérthetők. Az **“állítom”** magában hordozza, hogy Pálnak személyes meggyőződésévé lett az Úr kijelentése; nemcsak beszéli, hanem vallja is, amit mond.

A nagy összefüggés az, hogy **“az idő rövidre van szabva”**. Az **“időnek”** senki se tulajdonítson mérték feletti jelentőséget, mintha a keresztyén embernek egyetlen kérdése volna, hogy miképpen rendezkedjék be (nőtlenül vagy nősen, gazdagon vagy szegényen stb.) a mostani időben. A berendezkedés a maga helyén fontos, hiszen az egész fejezet erről szól. A helyes utat meg kell találni. Azonban a megtalálás csak úgy lehetséges, ha az **“időt”** a maga végességében, átmenetiségében, eszköziségében látjuk. Az **“idő”** csak életkeret, amelyben mozog az ember. Nincs örökké tartó idő, nincsenek az **“időben”** örökké tartó értékek: sem örök házasság, sem örök uraság vagy szolgaság, örök gazdagság vagy szegénység. Igen, mert **“az idő - valóban - rövidre van szabva”** (szüsztelló = összenyomok, összeszorítok; itt perf. part. pass. = össze van szorítva, rövidre szabva, korlátok közé helyezve). A keresztyénnek világosan kell látnia, hogy amit **“időnek”** nevez, s amiben napról napra él, az az idő az Úr Jézus hatalma alatt áll. Krisztus akkor vet véget az időnek, amikor akarja. A szűkreszabottságnak végeredményében az az értelme, hogy megszünteti

az idő önértékét. Elismeri, hogy Isten az idők Ura, mint aki megszabja határát. Bizonyos, hogy az apostol gondolkozásában Krisztus visszajövele küszöbön állott. Számolt azzal, hogy még saját életében bekövetkezik az idők vége. Ezért kérdezni kell: lehetséges-e olyan keresztyénség, amely másként gondolkodik? Szabad-e keresztyénségről beszélni ott, ahol a hívők nem látják szűkreszabottnak az időt, és nem ismerik el, hogy Krisztus hatalmától függ. az idők vége? Ez az eszkatológikus váradalom nem valami első századi kortűnet, hanem a mindenkori élő hit sugárzása. Röviden: a hívő számára nincsenek örökkétartó idői berendezkedések. Aki nem fogadja el ezt a figyelmeztetést, melyet az "azt pedig mondom" vezetett be, sohasem értheti meg a továbbiakat.

"Ezentúl akiknek van is feleségük úgy legyenek, mintha nem volna". Az **"ezentúl"**-t (lojpon) a különféle kéziratok eltérően adják. A textus receptusban, melyre Károli támaszkodik, az **"ezentúl"** a **"rövidre szabva"** kitételhez kapcsolódik. Mi a kritikai szöveget használjuk nemcsak azért, mert formailag és tartalmilag világosabb, hanem azért is, mert szilárdabb alapon áll. Ehhez képest az **"ezentúl"** értelme: mostantól fogva, ezután, azaz minekutána tudomásul veszik az olvasók, hogy **"az idő rövidre van szabva"**. Ettől a hitben történő forduló ponttól kezdődően **"akiknek van feleségük, úgy legyenek, mintha nem volna"**. A görög szövegben található **"hiná"** a fordításban nem kap külön helyet, mivel conjunktívussal a parancsoló módot fejezi ki (Bl. D. 387). A házasság állapot (= **"akiknek van is feleségük"**) hozzátartozik a szűkreszabott időhöz. Isten országában **"se nem házasodnak, se férjhez nem adatnak"** (Lk. 20,35). Éppen ezért a házasság úgy tekintendő, mintha nem volna. Ez nem jelenti a házasság megvetését és a velejáró kötelezettségek elhanyagolását, de jelenti, hogy a házaselet valamiképpen korláttá ne legyen a hit számára. Sem a házaselet gondjai és fájdalmai, sem pedig örömei nem vonhatják el a hívőt Isten tiszteletétől. Nincsenek se bálványozott hitvestársak, sem imádott gyermekek. Bullinger csodálatos világossággal ragadja meg az Ige üzenetét: **"Ezeket a múlandó és idevágó dolgokat megvetve(ti. nem a házasságot, hanem a terhekkkel és örömeikkel járó kísértéseket), egyedül Istennek szenteljük egész szívünket; amit pedig a testnek és az életnek a fenntartására kell cselekednünk, úgy tegyük, hogy ne mellőzzük a mennyei és örökkévaló dolgokat. Ennélfogva akinek a paráznság elkerülése miatt feleségük van, ne ebben lássák a legfőbb jót, hanem úgy legyenek, mintha nem volna feleségük"**. Ilyenképp a nő és nőtlenség állapota közötti különbségek (7, 32-34) ellenére is igaz marad, hogy végeredményében a hit szempontjából nincs különbség a házasság életforma és a nőtlenség között. Mindkét állapotban nyitott útja marad a hitnek.

(30) **"És akik sírnak, mintha nem sírnának"**, ti. úgy legyenek. Nyoma sem található olyan képzelgésnek-álmodozásnak, hogy a keresztyén életben nincs helye a sírásnak. Ellenkezőleg, az apostol számol a sírás komoly valóságával (Róm. 12,15). A sírás is a szűkre- szabott időhöz (7,29) tartozik, és számtalan oknál fogva végig kíséri - mint nyomorúság - a hit útját. Halál, betegség, üldöztetés, lelki bánatalkak, bűn stb. mind a sírás okozói lehetnek. Aki pedig sír, annak szomorú a helyzete akkor is, ha hiányoznak a külső jelek: a könnyek. Azonban a szűkreszabott idő után, vagyis Krisztus királyságában nem lesz sírás, mert **"Isten eltöröl minden könnyet"** (Jel. 21,4). Mivel Isten országa elközelített (Mt. 3,2) és mibennünk marad

(Lk. 17,21), azért úgy sírjanak "akik sírnak, mintha nem sírnának". A jelenvaló "idő" (7,29) fájdalmait és nyomorúságait végig éli a keresztyén ember, de azokban nem oldódik fel, azoknak nem adja át magát, nem engedi áldozatul esni Istenbe vetett hitét. Sír, mert sírnia kell, de hitében és reménységében éppoly tántoríthatatlanul áll, mintha egyáltalán nem sírna. Valóban éli az örök életet ezen a földön. Ez nem részvétlenség, nem keményszívűség, hanem a hit egészséges élete.

"És akik vigadnak, mintha nem vigadnának", ti. úgy legyenek. A vigadás, örvendezés a sírás ellentétje. Nyilvánvaló, hogy ebben az összefüggésben nem a Krisztusban való örömről van szó (Fil. 4,4), mely azt jelenti, hogy Krisztusnak örvend az ember. Az apostol egyszerűen a földi élet örömeit tartja szem előtt, melyekben Krisztus gyermekei éppúgy részesülhetnek, akárcsak a sírásban. A mindennapi életnek sok olyan történése lehet, ami vidámsággal, örömmel tölti el a szívet. A jólét öröme, a kedves társaság öröme, a bor vidámsága, a megbecsültség öröme, és így tovább, megannyi alkalmi a vigasságnak. Nincsenek tiltva az ilyen örömök, de tudni kell róluk, hogy a sírással együtt a szűkreszabott "időhöz" (7,29) tartoznak. Isten országában az időhöz kötött vigasságok nem folytatódhatnak. Ott nem lesznek sem táncmulatságok, sem teadélutánok, sem eledelekben való gyönyörködések. A következmény természetesen nem az, hogy fel kell számolni a vidámságot, és vissza kell vonulni az aszkétaságba, az állandó komorságba, az életmegvetésbe. Maga Pál int: együtt örüljünk az örvendezőkkel (Róm. 12,15). Azonban a vigadozást a maga "időhöz" kötött valóságában kell nézni, a maga múlt értéke szerint. Az öröm éppúgy nem szorítja ki lelkünkől Jézust, miként a sírás. Szabad vigadni, de "akik vigadnak, mintha nem vigadnának". A hit szempontjából egymás mellé kerülnek ugyanegy síkon a sírók és az örvendezők, mert mindnyájan az "idő" szűkreszabottságában helyezik el örömeiket, illetve bánatukat.

"És akik vásárolnak, mintha semmijök se volna", ti. úgy legyenek ezentúl. Ezt is példaképpen hozza fel az apostol a jelenvaló "idő" anyagából. Az életnek velejárója a **vásárlás**, a vevés. Piacra megyünk, üzletekbe lépünk és vásárolunk, ki többet, ki kevesebbet. Így tartjuk fenn életünket. A vásárlás eredménye, hogy némelyek többet szereznek és bőségben élnek. Most talán ilyenekre gondol az apostol; azokra, akiknek - úgymond - valamely formában (pénz, föld, arany stb.) vagyonuk van. Tudomásul veszi, hogy lehetnek vásárlók, akik vásárlásuk nyomán földi kincsekkel rendelkeznek. Azonban a vásárolt dolgok is a szűkreszabott múlt idő járulékai. "Mert semmit sem hoztunk a világra, világos, hogy ki sem vihetünk semmit" (1Tim. 6,7). Azért akiknek kincsük van, melyet megvásároltak, úgy birtokolják azt, **"mintha semmijök se volna"**. Ne tulajdonítsanak maradandó értéket a vagyonnak. Tekintsék úgy, mintha egyáltalán nem birtokolnák (kátekho = birtokok, birtokban tartok). Sem a vagyon megléte, sem annak elvesztése ne zavarja hitükben. Az ilyen vagyonosokat nem kell féltetni a kapzsiságtól, mások megcsalásától és a birtokkal járó sokféle kísértéstől. Mindenek felett pedig nem kell féltetni attól, hogy istenükké lesz a vásárolt kincs, vagy hogy a hitet megrövidíti. Sőt inkább bőkezű adakozással mutatják meg: úgy élnek javaikkal, mintha semmijük se volna: nem önző módon, hanem Isten parancsának engedelmeskedve (2Kor. 9,7).

(31) **"És akik élnek a világgal, mintha nem élnének - vele -"**, ti. úgy legyenek ezentúl. Az előbbi példák után (29-30. v.) félbeszakad a esetek előadása. Valamennyi

felsorolható régi és új példa (eset) benne foglaltatik a **“világ”**-ban. Lehetne továbbfolytatni: akik élnek a tudás hatalmával, a műveltséggel, a nemzeti gondolattal, a társadalmi renddel, a szórakozásokkal, a sporttal, a népszokásokkal stb., úgy éljenek, mintha nem élnének azokkal. A **“világba”** beletartozik minden, ami Isten gondviselése folytán a természeti ember egészséges életének részét képezheti, s amivel Isten akaratából szabadon élhet. Nem a világból, de a világban és a világgal élünk. Ez a tény önmagában nem jelent Isten iránti engedetlenséget. Az apostoli parancs mindössze attól tilt el, hogy a világ miatt Istentől elszakadjunk. Ne a világ legyen úrrá felettünk, hanem a világot rendeljük Isten uralma alá. Ne engedjük, hogy a világ vezessen és kísértéseivel Istentől elragadjon. Úgy kell viszonyulni a világhoz, ahogyan az apostol önmagáról mondja: **“nekem megfeszítettett a világ, és én a világnak”** (Gal. 6,14). Ezt jelenti az úgy élni a világgal, **“mintha nem élnének vele”** (lásd Gal. 6,14). Megjegyzendő, hogy a khráomáj (élek valamivel - csak ritkán járhat accusativuszal) és a kátákhraomáj között jelentésbeli különbség nincs. Szabály szerint a **kátá** prepozíció különös színt ad az egyszerű khráomáj igének, azaz: egészen felélek, kihasznállok; itt nincs meg ez a külön színezet (Bauer).

“Mert elmúlik a világnak ábrázata”. Az **“ábrázat”** (szkhéma = figura: Kálvin, Schneller, habitus: Bullinger, Erasmus, Bauer) a **“bírok”** (ekhó) segédige tövéből (szkhe) származik. Ehhez képest jelentése = birtok, rend, magatartás, alakulás, vagyis mindaz amit a világ birtokol, amiben az ember mozog, ami a világnak, az életnek az ábrázatát, alakját megszabja és mutatja. A világ ábrázatához, állományához tartozik a házasság, az eledelszerzés, a tulajdon, az emberektől nyert tisztesség, a hatalom stb., vagyis minden, amit kultúrvilágnak nevezünk (Rienekker). Ez a szókép már csak azért is helyes, mivel teljesen megfelel az előző versekben foglaltaknak. Érdemileg nem mond ellene a másik nyelvészeti eredmény sem, mely szerint személyekre vonatkoztatva (Fil. 2,7) jelenti a külső (és belső) habitust, kinézet, tárgyakra vonatkoztatva pedig (1Kor 7,31) azoknak ugyancsak a megjelenési formáját, amiben megnyilvánulnak. A **“világ”** megnyilvánulási formái a világ **“rendjei (Ordnungen), javai, fájdalmai és örömei, bölcsessége és bolondsága, a halál törvénye, a Sátán hatalma”** stb. (Bauer). Ennek a világnak az ábrázatához tartozik tehát mindaz, ami nem tartozik az eljövendő világhoz, az új éghez és az új földhöz, a mennyek országához. A hívő tudja, hogy a világ **“ábrázata”** **elmúlik** (párágej), tovatűnik, megszűnik. Az **“elmúlás”** már megkezdődött, folyamatban van (praes), hiszen Krisztus gyermekei számára olyan, mintha nem is lenne; nincs önértéke, maradandó értéke. Még nem tűnt el, még itt van, még élni kell vele; épp ezért nincs helye a világmegvetésnek, de már nem a világ ábrázatán csüng **“ezentúl”** (7,29) Krisztus népe, hanem az eljövendőre tekint, s hitben az eljövendőt éli. Van egy kiegyensúlyozott belső feszültség a hívő lélekben: még mindig egészen, teljes szívvel a jövődő hitében létezni (7,29b-31a).

“Akarnám pedig, hogy gond nélkül legyetek”. **“Akarnám”** (thelő praes), nem pedig **“akarom”**, mivel a görög igének egyik jelentésárnyalata az óhajtással, a kívánnással azonos. Jelen esetben ez a szótartalom áll előttünk. Pál szeretné, akarná, óhajtaná, hogy atyjafiai valamennyien **“gond nélkül”** legyenek. Azokról a gondokról van szó, amelyek szükségképp adódnak a házaseletben. Vannak súlyosabb gondok, törődések, háborúságok (7,28b), és vannak egyszerűbbek, könnyebbek; vannak

állandóak, és vannak időhöz kötöttek. Itt a **“gondok”** bizonyára felölelnek minden elképzelhető családi gondot, ami leköti és akarva nem akarva foglalkoztatja a házasembert. Ezek a gondok az élet gondjai, melyek zavarják a Krisztussal való osztatlan közösségben. Jó volna, ha nem forogna fenn a zavaró helyzet, amit az apostol szíve szerint óhajt. De mivel fennforog, azért a következőkben elevenen ismerteti a gondok természetét, hogy mind a házások, mind a nőtlenek tisztában legyenek sajátos állapotukkal. A **“gondnélküliség”** óhajtásának célja nem a házasságellenes beállítottság (amint a 7. fejezetben ismételtén láthattuk), hanem valóban helyzetismertetés (32-34) azért, hogy a valósággal számolva, olvasói céltudatosan ragaszkodhassanak Urukhoz. Előbb beszél a **nőtlen férfiakról** (13b), azután a **nős férfiakról** (33-34a). Velük párhuzamosan előbb szól a **házasság nélküli nőkről** (34b), s azután a **házasságban élő nőkről** (34c).

“Aki - ti. férfi - nincs házasságban, arra visel gondot, ami az Úré: mimódon legyen kedves az Úrnak.” A hímnemű névelő jelzi, hogy olyan férfiakra gondol az apostol, akik még nem házasodtak meg, vagy akik bármely oknál fogva (özvegyesség, elválás) már nincsenek házassági kötelékben. Ezeknek - a kegyelmi ajándék folytán önmegtartóztatásban élő - férfiaknak nincs házassági gondjuk. Sok más terhük lehet egyébként, de szabadok a házastársi viszony gondjától. Sem idejüket, sem testi-lelki-szellemi erejüket nem veszi igénybe a házaselet. **Arra viselnek gondot, ami az Úré: mimódon legyenek kedvesek az Úrnak,** vagy szó szerint: **“hogyan tessenek az Úrnak”**. Nem szabad olyan nőtlen férfiakra gondolni, akik akár kényelmi szempontból, akár más önző megfontolásból nem házasodnak meg, ugyanakkor pedig zabolátlan magatartásukkal nyilvánvalóvá teszik, hogy Isten akaratát semmibe veszik. Ebben az összefüggésben a régiek méltán utaltak a romlott erkölcsű szerzetesekre és szerzetes-nőkre. Az ilyeneknek ellentétjei az Úr félelmében élő nőtlen férfiak, akik arra vigyáznak (=gondoskodnak), hogy mind lelküket, mind testüket Isten szolgálatába állítsák. A hitnek, szeretetnek, békességnek, szelídségnek az ápolása, általában a Lélek gyümölcseinek (Gal. 6,22) a termése és a test cselekedeteinek (Gal. 6,19-21) a kerülése az, amivel az Úr tetszésére él a nőtlen keresztyén férfi. (A gyülekezeti igehirdetésben kell megkeresni és részletesen ismertetni az Úr tetszésére lévő életfolytatás jellemző vonásait).

(33) **“Aki pedig házasságra lépett, arra visel gondot, ami a világé: mimódon legyen kedves a feleségének”**. A házas férfiak, akik nem nyerték a nőtlenség kegyelmi ajándékát (7,7), családi helyzetüknél fogva sokkal több ponton hordozzák a **világ gondjait**, mint a nőtlenek. Túlzás volna azt a következtetést levonni, hogy a házas férfiak csak a világgal foglalkoznak, s egyáltalán nem törődhetnek Isten dolgaival. Az összes páli levél ezzel ellentétes irányba mutat. A vers célja az, hogy szembetűnően kiemelve a nőtlenek és a házások gondjai közti nagy különbséget, s ezáltal rámutasson arra, hogy a házas férfiaknak sok olyan sajátos gondjuk van, melyektől szabadok a nőtlenek. A házas férfiaknak keresniök kell, hogy **feleségüknek kedveskedjenek** (Ef. 5,25). A testi és lelki nehézségeknek kölcsönös hordozása, a családi örömek megosztása, a gyermekek gondozása, a hitvestárs indokolt és indoktalan kéréseinek megbeszélése, és az ehhez hasonlók mind-mind a **“mimódon legyen kedves a feleségének”** körébe esnek. Alapjában véve ahány házasság, annyi-félék a gondok minőségileg és mennyiségileg egyaránt. Ezeket a gondokat nem

szabad lerázni, sőt hűséggel kell hordozni. Az apostol épp a gondok hordozására tekintve ír. A gondok között azonban vigyázni kell a hit épségére, az Isten iránti hűség töretlenségére és a reménység tántoríthatatlanságára. Ez az, amit a 29. versben így fejezett ki: "akiknek van is feleségük, úgy legyenek, mintha nem volna" (7,29b).

(34) **"És - így - meg van osztva"**. Ezzel jelzi az apostol azt a belső feszültséget, mely a házasságban élő hívő férfiú szívét eltölti. Legyünk egészen egyszerűek! Az Ige megértése egyszerűséget követel. A házasság férfi nem hagyhatja el feleségének a betegágyát azért, hogy a gyülekezetbe mehessen; pogány feleségnek az esetben nem lehet imaközösséget ápolni; a feleség eltartására szolgáló pénzt nem szabad a perselybe dobni; a sűrlődásokat nem lehet elkerülni stb. Sok olyan vonatkozása van a házasságnak, ahol a keresztyén férfiúnak mintegy le kell mondania hívő szándékáról. Kettébe kell vágnia magát, mivel így kívánja az Isten akaratának engedelmeskedő házasságot. Ezt jelenti, hogy **"meg van osztva"**, megosztottságban van (perf. pass.).

A figyelmes olvasó előtt feltűnhetett, hogy a fordításban eltértünk a Károli (és Kecskeméthy, Kálvin, Bullinger) szövegétől. Károli ugyanis a textus receptus alapján így fordít: "különbözik egymástól az asszony és a hajadon. Aki nem ment férjhez, az Úr dolgaira visel gondot..." Mi elhagytuk ugyan a textus receptust a kritikai szöveg érdekében, de az Ige tulajdonképpen üzenetét nem befolyásolja az eltérés. Ugyanis a textus receptus szó szerint is kiemeli pluszban azt, ami egyébként benne foglaltatik a következőkben, hogy ti. különbség van a férjes és a hajadon nő között. Pál épp ezt a különbséget mutatja meg az egész szakaszban egyfelől a férfiakra, másfelől a nőkre való tekintettel.

"Mind a házasság nélküli asszony, mind a hajadon arra visel gondot, ami az Úré, hogy szent legyen mind testében, mind lelkében". A régi szövegből (textus rec.) nem tűnik ki ennyire világosan, hogy Pál együvé foglalja a házasság nélkül élő hívő nőket mind. Tehát nem csak a **hajadonokról beszél**, akik egyáltalán nem mentek férjhez, hanem ide számítja azokat is, akik akár elválás, akár özvegyesség folytán nincsenek házassági kötelékben (= **házasság nélküli asszonyok**). Ezek éppúgy szabadok a házassági gondoktól, mint a nőtlen férfiak. Az Úr dolgaira viselnek gondot, akár csak a nőtlen hívő férfiak (lásd 7,32 exegézisét, mellyel részben szó szerint egyezik). Az Úrnak tetsző életet azáltal valósítja meg a házasság gondjaitól szabad nő, hogy minden igyekezetével azon van: **"szent legyen mind testében, mind lelkében"**. **"Szentnek lenni"** ugyanannyi, mint kedvesnek lenni az Úr előtt, őhozzá tartozni, akaratának megfelelni. A szentség kiterjed a **testre** és a **lélekre** egyaránt, vagyis az egész emberre. A "test" mint a Szentlélek temploma (3,19) nem választható el a "lélektől". Mindenki arra hivatott, hogy testében és lelkében dicsőítse Istent (3,20), de a házasság gondjaitól megkímélt nők teljesebb, osztatlanabb igyekezettel állíthatják magukat Isten hű szolgálatába.

"Aki pedig férjhez ment, arra visel gondot, ami a világé: mimódon legyen kedves a férjének". Minthogy ez a szöveg - a nőkre alkalmazva - egészen megegyezik a 33. verssel, ismétlések elkerülése végett külön nem foglalkozunk vele. Saját magának és saját gyülekezetének az adott helyzetéhez képest bárki könnyen megérti, hogy a férjhezett nő mimódon visel gondot a világ dolgaira a maga sajátos életkörülményei között (anyaság, hitvestársi viszony, családi gondok, férj iránti kötelezettségek - Ef. 5, 22-23 -, házi munkák, kenyérkereset stb.).

(35) **“Ezt pedig a ti magatok hasznára mondom”**. Visszamatat a 32-34 (vagy talán a 25-34?) versekre, melyekben a nőtlen és a házasság állapot előnyeit és hátrányait ismertette az apostol az Úrhoz való viszony szempontjából. A visszamatatást fejezi ki az **“ezt”** névmás. Hogy pedig bármely félremagyarázásnak útját vágja, nyomban közli az elmondottak célját: amit mondtam, a **“ti magatok hasznára”** mondtam. A **“haszon”** nem azonos az anyagi előnnyel, sem valami más emberi elképzelés szerinti haszonnal. Az apostolnak egyetlen törekvése, hogy a gyülekezeti tagok lelki életét erősítse, a hitet táplálja, az engedelmisséget elmélyítse, a családi békességet előmozdítsa, a háborúságok és gondok elviselését könnyebbé tegye, és hogy az Úr Jézushoz való kapcsolódást megszilárdítsa. Ha tehát a házasság gondjait nyíltan feltárja, vagy a nőtlenek előnyösebb helyzetét vázolja, mindkét esetben a fenti értelemben vett **“hasznot”** akarja szolgálni. Minél világosabban ismerik tényleges állapotukat, annál könnyebben tudnak az Úr akarata szerint járni, annál nagyobb a lelki hasznuk. Minél helyesebben ismerik a nőtlen és a házasság állapot közötti különbséget, annál megfontoltabban tudnak dönteni a saját állásfoglalásuk tekintetében, azaz ismét csak javukra szolgálnak a hallottak. Végeredményben pontot tehetett volna Pál a mondat végére, hiszen érdemileg már megmagyarázta előbbi beszédének a célját. Azonban - úgy látszik - feltételezi, hogy olvasói között lesznek olyanok is, akik a **“hasznot”** (szűmforon) másképp fogják értelmezni, s így nem láthatják át sorainak értelmét. Ezért folytatja az eddigiekhez kapcsolódó megjegyzését. Mintha így szólna: nemcsak azt írom meg, hogy miért mondtam, amit mondtam, hanem azt is, hogy miért **nem** mondtam, amit nem mondtam.

“Nem - azért mondtam -, hogy hurkot vessek nektek”. A **“hurok”** (brokhosz) a háborús- és vadászéletből kölcsönzött szó. Csapdának is nevezhetjük. Végeredményben a Károli **“törekvése”** ugyanebbe az irányba vezet. Aki hurkot vet, az ravasz módon hatalmába akar keríteni valakit vagy valamit. Például akkor lehetne szó hurokvetésről, ha olvasóit rá akarná venni például a nőtlenségre, a hajadonságra, vagy ha másik oldalon a házasságra akarná rábeszélni őket. Ez azonban nem forog fenn. Beszédének nincs ilyen célja. Sem a coelibátus mellett nem fejt ki propagandát, sem a házasság mellett. Mindenki tisztában van a kérdés mindkét oldalával, ti. a nőtlenséggel és a házassággal; mindenki látja egyiknek is, másiknak is az előnyeit és hátrányait; mindenki felmérhette, hogy a Krisztusnak való szolgálat tekintetében mit von maga után akár az egyik, akár a másik. Ilyen adottságok között pedig nincs semmi **“hurok”**, semmi kényszer, semmi rábeszélés. Ahol pedig nincs **“hurok”**, ott szabad a döntési lehetőség, szabad a keresztyéni elhatározás, szabad az út ahhoz, hogy mindenki a maga helyén hívő lélekkel éljen a jelenvaló világban.

A keresztyén szabadság útja, korlátja és lehetősége ez: **“illendően és állhatatosan ragaszkodhassatok az Úrhoz háborítatlanul”**. Szem előtt tartandó, hogy az apostol a gyülekezet egészéhez beszél: a házasságokhoz éppúgy, mint a nőtlenséghez, a hajadonokhoz ugyanúgy, mint az özvegyekhez, az elváltakhoz éppúgy, mint a vegyesházasságokhoz, a férfiakhoz akárcsak a nőkhez.

A Károli fordítást érdemileg változatlanul átvettük, mivel egyfelől tartalmilag, másfelől formailag meghonosodott. Nehézkés szó szerinti átültetéssel a szöveg így hangzik: **“Ezt pedig a ti magatok hasznára mondom”**... **“az Úr iránti illendőségre és állhatatosságra nézve, háborítatlanul az illendőség és állhatatosság érdekében”**.

Beszédének célja tehát az, hogy a korinthusiak segítségére legyen az Úr iránti **illendő** és **állhatatos** magatartás háborítatlan gyakorlása érdekében (= "illendően és állhatatosan ragaszkodhassatok az Úrhoz háborítatlanul").

Az "**illendőség**" (eüszkhémón-on = illedelmes, jó székémájú, jó tartású, tisztességes, honestus, kiváló, kellő, illő, előkelő, nagyrabecsült) tartalmát az Úrhoz való viszonyítás mutatja. Illő az a ruha, mely a magakorabeli követelményeknek megfelel; illedelmes az a gyermek, aki a jó tanácsot meghallgatja és megtartja; illő bármely külső helyzetben (házasság, nőtlenség stb.) annak a keresztyénnek a magatartása, aki az "Úr" akarata szerint jár. Ha így cselekszik, akkor meg van benne az Úr iránti "**illendőség**". Az "**állhatatosság**" (eüpáredrosz = állhatatos, hűséggel kitartó) az Úr iránti hűséget és ragaszkodást jelenti. (A textus receptusban az eüproszedrosz áll, de ugyanazzal a tartalommal). A hangsúly a szilárdságon van, mely nem tágít az Úr mellől.

Az "illendőségben" és "állhatatosságban" "**háborítatlanul**" kell megállaniok a levél olvasóinak. A háborítatlanságot az biztosítja, ha az apostoli tanításhoz tartják magukat. A házasság és a nőtlenség kérdésében nem adnak helyet zavaros tanításoknak, sem pedig a maguk elképzelései után nem mennek. Mihelyst belső kételyei támadnak valakinek akár a házasság, akár a nőtlenség felől, ezzel megháboríttatik. Hasonlóképp megháboríttatik az is, aki házas létére a nőtlenség életmódját akarja folytatni, azaz nőtlenségben akar élni kegyelmi ajándék nélkül. Ilyen és hasonló háborúságoktól mentes "illendőségnek" és "állhatatosságnak" az útját egyengeti Pál a hívők szívében.

7, 36-38: A SZÜLŐI DÖNTÉS SZABADSÁGA

(36) De ha valaki úgy ítéli, hogy helytelenül jár el hajadon - leányával - szemben, ha - ez majd - virágzó idejét múlja, és - ha már - így kell lenni, amit akar, cselekedje meg; nem vétkezik; menjenek férjhez. (37) Aki pedig szilárdan áll szívében, és szükség nem kényszeríti, hanem hatalma van a tulajdon akarata felett, és azt végezte szívében, hogy megtartja az ő hajadon leányát - mint ilyet -, jól cselekszik. (38) Ennélfogva egyfelől aki férjhez adja saját hajadon leányát, jól cselekszik, másfelől aki nem adja férjhez, jobban cselekszik.

(36) Magunk elé kell képzelnünk az apostolt, amint gondosan megvizsgálja a korinthusiaktól vett levél (7,1) minden egyes részét. Aszerint csoportosítja gondolatait, amint a levélből önként adódnak a kérdések. Most szemben találja magát a problémával: bizonyos helyzeteknél miben áll a szülők kötelessége leányuk férjhezadásával kapcsolatosan? A feleletből kitűnik, hogy mi lehetett a kérdés.

A hajadon leányok atyjuknak vagy gyámjuknak a gondviselése alatt állottak. Nem mehettek férjhez saját elhatározásukból, mivel ilyenkor "egyedül az atyának vagy a gyámnak akarata dönthetett" (Bousset). Az általánosságban mozgó **"valaki"** megjelölés a hajadon leányok felett rendelkező személyeket (atyá vagy gyám) foglalja magában. Ezek a szülői jószág alapján és keresztyéni hivatásuk szerint igyekeztek mindent úgy intézni, hogy gyermekük javát szolgálják, s ugyanakkor megmaradjanak hitük engedelmisségében. Tudatában voltak annak, hogy leányuk élete nyugodtabb és csendesebb lenne, ha nem menne férjhez. Így megszabadulna sok olyan gondtól és háborúságtól (7,28; 7,34), ami együttjár a házassággal. Ezért inkább azt szerették volna, hogy leányuk maradjon hajadonságban. Törekvésük megvalósításában azonban zavaró körülmény jött közbe. Előadódtak olyan esetek, amikor az atyák, illetőleg a gyámok közül valaki **"úgy ítéli, hogy helytelenül jár el hajadon leányával szemben"**. Napról-napra maga mellett látja "hajadon leányát", figyeli és hallgatja beszédét, vizsgálja cselekedeteit, s megismeri leánya testi és lelki életének sajátos világát. Ismeretei alapján arra a véleményre jut, azaz **"úgy ítéli"**, hogy esetleg **"helytelenül jár el"** (ászkhémoneüo = illetlenül viselkedem, helytelenül cselekszem, sőt: gyalázatosan, csúfosan, lealázóan - Bousset) leánya rovására. Ez az atyának, illetve a gyámnak a belső kételye, lelki terhe. Bántja a szívét, hogy magatartásával nem javára, hanem kárára van gyermekének. Egyes magyarázók utalnak arra, hogy lehettek olyan leányok, akik Krisztus megismerése után kiszakadtak régi pogány környezetükből, s családjukból kitagadva, a gyülekezet védő szárnyai alá kerültek. Itt aztán magához vette "valaki" férfi, és szeretetközösségben élt vele anélkül, hogy természetes házastársi viszonyról lehetett volna szó. Ehhez képest ebben a versben az áll előttünk, hogy pusztá keresztyén szeretetközösség nem tartható fenn tovább a test kísértése miatt; annyira nem, hogy fennforog a gyalázatos viselkedésnek a kísértése, a paráznság veszedelme. A régi exegéták egyáltalán nem utalnak erre a magyarázási lehetőségre. Az újabbak Bousset, Bachman, Stange - túlnyomó többségben lehetetlennek tartják. Mi szintén lehetetlennek ítéljük, mivel sem az újszövetségi irodalom egésze, sem a szóban forgó

versek szelleme nem nyújt tápot arra, hogy az atya vagy gyám helyett mást értsünk az általános jellegű **“valaki”** személyén.

A belső aggodalmaskodás, kétségkedés onnan származik, hogy leánygyermekét félti az atya a **“virágzó idő”** elmúlásától, a túléltségtől. Nehogy megtörténjék, hogy hajadon leánya férjhez akarna menni, mivel nincs kegyelmi ajándéka a hajadonságra, s az atya gátolja ebben a szándékában. Telik az idő, elmúlik a virágzó leánykor, s hajadonságban marad a leány, holott férjhez akart volna menni. Felelősnek érzi magát, amiért elrontotta gyermekének egészséges életét, bármennyire is igaz, hogy jót akart neki.

“És - ha már - így kell lenni, amit akar cselekedje meg”. Ha már **“így kell lenni”**, vagyis más szóval: ha tényleg így áll a helyzet, ha az atyának kételyei vannak a hajadonságban maradni nem akaró leánnyal kapcsolatban, akkor **“amit akar, cselekedje meg”**. Az **“akar”** ige nemcsak elhatározást jelent, hanem egyben szándékot, óhajt, kívánságot. Akarok valamit, szeretném, ha kívánságom teljesülne, bár nem határoztam el magam, hogy kívánságom érdekében erős elhatározással cselekedni is fogok. Ezt az ingadozást eltünteti Pál, amikor az ilyen helyzetben lévőnek azt írja: amit óhajt, amit atyai szíve szerint jónak lát, azt **“cselekedje meg”**. Cselekedje meg, azaz adja férjhez hajadon leányát virágkorának a túlhaladása előtt, mert cselekedetével **“nem vétkezik”**. Ne zavartassa magát azzal, hogy a hajadonok jobban tudják szolgálni az Urat (7,34); cselekedetével nem vétkezik Isten ellen, ha leányát férjhez adja. Az Igét a maga nyíltságában kell megértenünk és megtartanunk. Pál nem spekulál, hogy mégis jobb volna a lányt hajadonságban tartani a Krisztus szolgálataért. Mai szóhasználatból élve: az Ige senkit sem készít arra, hogy atyai hatalmánál fogva leányát igyekezzék pl. lelkésznek vagy diakonisszának küldeni. Az atya **“nem vétkezik”**, semmi rosszat nem követ el, nem jut ellenkezésbe Isten akaratával, ha leányát férjhez adja.

Egyidejűleg a hajadonokhoz is szól: **“menjenek férjhez”**. Bár a hajadonságot Isten szolgálata szempontjából ajándéknak ismeri Pál, aminthogy az egész 7. fejezet szerint az is, ebből nem következik a férjhezmenetel megróvása vagy épp elítélése. Nem nevezi őket sem erőteleneknek, sem hűtleneknek, sem más hasonló rossz minősítést nem alkalmaz rájuk. Egyáltalán nem tekinti őket értéktelenebbeknek. Nem, mert a hajadonság kegyelmi ajándéka **“Istentől”** (7,7) származik. Ha tehát nincs ilyen ajándék, akkor **“menjenek férjhez”**. Erről az evangéliumi józanságról nem feledkezett meg az Ige útján járó Pál, s nyomában a reformátorok. Semmiféle - egyébként jószándékú - egyházépítő törekvés nem homályosíthatja el az egyenes utat.

(37) **“Aki pedig szilárdan áll szívében, és szükség nem kényszeríti, hanem hatalma van a tulajdon akarata felett”**... Ez az eset az előbbi (7,36) ellentétje. Ott egy kételyekkel küzdő szülőről volt szó, aki leánya családi állapota felől bizonytalanodott, mivel hajadon leánya nem nyert kegyelmi ajándékot a hajadonságra. Emitt olyan szülőről van szó, **“aki szilárdan áll szívében”**. **“Szilárdan”** áll, azaz nincsenek olyan belső megfontolásai, amilyenekkel az előző versben találkoztunk. Nem aggodalmaskodik afelől, hogy mi lesz, ha leánya túlhaladja virágkorát. Nem foglalkoztatja a gondolat: vajon helytelenül cselekszik-e, ha gyermekét nem adja férjhez. A szilárdság belső **szívbeli** bizonyosságának az eredménye. Sem értelmi,

sem érzelmi vonatkozásban nincsenek aggályai. Röviden: magatartása nem valami pillanatnyi lelki állapotnak a megnyilvánulása, mely holnap-holnapután megváltozhatik. A szilárdság kezessége annak, hogy gondolatai jól megfontoltak, s így mentesek az átfutó, változó érzelmek játékától.

Az atya szívbeli szilárdsága azonban még nem elegendő. Nem, mert leányának az életkérdése áll a középpontban. Ha gyermeke másként gondolkozik, akkor nincs szabad cselekvési lehetősége. Ezért teszi hozzá Pál: **“és - ha - szükség nem kényszeríti”**. A **“szükség”** itt kétségtelenül azt fejezi ki: leánya részéről nincs akadálya, hogy szívének elhatározását véghez vigye. Vagyis hajadon leánya ugyanúgy gondolkozik, mint édesatyja (gyámja); ő sem akar férjhezmenni. Más szóval: Istentől (7,7) megadatott a hajadonság kegyelmi ajándéka, mely kizárja a testi kísértések állandó ostromát. Ilyenképp nemcsak hogy nincs kényszerhelyzetben a szülő, hanem (= **viszont**) az adott körülmények között **“hatalma van a tulajdon akarata felett”**. Kétségtelenül nehézkes szóhasználat. Hiába szilárd az akaratom valamire, ha nincs **“hatalmam”** (exúziá = cselekvési-rendelkezési szabadság, jog, képesség, hatalom), cselekvési szabadságom, jogos lehetőségem. Jelen esetben az atya cselekvési szabadságát (= hatalmát) az biztosítja, hogy leánya nem állítja szükséghelyzetbe, nem ellenkezik vele. Gyermekének az akarata ellenére egyetlen apának sem állhat **“hatalmában”**, hogy a hajadonságot kikényszerítse. Az Igének ez az üzenete annál jellemzőbb, mert a Pál idejében a leány sorsa felett valóban az atya rendelkezett. Az evangélium azonban nem a korviszonyoknak a függvénye, hanem Isten akaratának a tükrözője. Az Igében nincs atyai önkény, csak atyai engedelmesség és szeretet.

A mondottak után természetesen és könnyen érthetően hangzik az apostoli szó: Ilyen feltételek mellett ha valaki **“azt végezte szívében, hogy megtartja az ő hajadon leányát - mint ilyent -, jól cselekszik”**. A hajadon leány helyzetének a megvizsgálása (37a) megtörtént. Az atya már tisztán lát, hiszen Isten színe előtt fontolta meg saját gondolatait, s ugyancsak Isten orcája előtt döntötte el, hogy van-e kényszerítő szükség, mely szülői hatalmát korlátozza. Ha nincs, akkor **elvégezheti**, elhatározhatja, hogy leányát **megtartja**, megőrzi hajadon állapotban. A **“megtartás”** maga után vonja a vigyázást, gondoskodást, általában az atyai gyámolítást. Szeretettel vigyáz gyermekére, hogy szent lehessen mind testében, mind lelkében, és így valóban gondot viselhesen arra, ami az Úré (7,34). **“Megtartja”**, azaz féltő szeretettel áll leánya mellett, hogy testének edényét Szentlélek szolgálatában használhassa háborítatlanul. Az ilyen atya **“jól cselekszik”**. Régen is voltak, ma is vannak, akik **“természetellenesnek”** vélik, ha a fiatal leányok nem mennek férjhez. Még hitbéli érveléssel is találkozunk az Ószövetségre hivatkozva. A **“szaporodjatok és sokasodjatok** (1Móz. 1,28) parancsot ilyenkor úgy magyarázzák, hogy az mindenki számára a házasság életformát teszi lehetővé. Következésképp Isten életformáló parancsával helyezkednek szembe azok, akik házasság helyett a hajadonságot választják. Az apostol keresztyühúzza az ótestamentumi parancs ilyen értelmezését. Nem magyarázkodik azzal, hogy a **“szaporodjatok és sokasodjatok”** (1Móz. 1,28) már beteljesedett az emberek elszaporodásával (Aquinói T.), s így többé nem érvényes. Bármely külön indoklás nélkül tudunkra adja, hogy a házasságkötés nem mindenkire nézve kötelező. Tehát valóban nem rosszul, nem elítélendően, hanem **“jól”**, Isten előtt

kegyesen cselekszik, aki hajadonságban tartja leányát Isten kegyelmi ajándékának a felismerése alapján.

(38) **“Ennélfogva egyfelől aki férjhez adja saját hajadon leányát: jól cselekszik, másfelől aki nem adja férjhez: jobban cselekszik”.** Helytelenül jár el, aki mintegy eképpen okoskodik: ha valamit **“jobb”**-nak mond Isten, akkor természetes, hogy mindenkinek a **“jobb”** után kell törekednie, vagyis a lány legfőbb életcélja a hajadonság, s minden atyának így kell gondolkoznia leánya felől. Az emberi ésszerűség ilyen irányba tereli ugyan figyelmünket, de Isten nem igazodik ésszerűségünkhöz. Fölösleges részletezni azt, ami az egész 7. fejezeten átvonul, hogy ti. a nőtlenség Isten kegyelmi ajándéka. **Aki nem kapott** “Istentől” ilyen ajándékot, annak meg kell házasodnia. Ellenkező esetben a nőtlenség nemcsak hogy nem **“jobb”**, hanem határozottan rossz, sőt: tisztátalansága miatt utálatos az Úr előtt.

Aki azért **“férjhez adja saját hajadon leányát: jól cselekszik”**. Az imént arrólmondotta Pál, hogy **“jól cselekszik”** (7,37), aki nem adja férjhez hajadon leányát. Most pedig arról mondja ugyanazt, aki **“férjhez adja”**. A kettő nem zárja ki egymást. Más és más helyzetben ugyanolyan mértékben és értékben **“jól cselekszik”** egyik is, másik is. Nincs egy magasabbrendű, Isten előtt kedvesebb nőtlenség, és egy alacsonyabbrendű, Isten előtt kevésbé kedves házasság állapot. Ezt nyilvánvalóan mutatja a mindkét esetben szó szerint megismételt **“jól cselekszik”**.

Úgy látszik, mintha a nőtlenséget mégis értéktöbblettel gyarapítaná a vers második fele, mely szerint **“aki nem adja férjhez - hajadon leányát -: még jobban cselekszik”**. Pedig a fejezet összefüggésében nincs nyoma az értéktöbbletnek. A **“jobban cselekszik”** egyszerűen azt mutatja, hogy a hajadon egyrészt meg van kímélve a házasság gondjaitól és háborúságaitól, másrészt pedig zavartalanabban szolgálhat az Úrnak, mint a házasság. Azt is mondhatjuk: nagyobb kegyelmi ajándék van a nőtlenségnek, mint a nőnek, ami viszont nem jelent sem Isten előtt, sem az emberek között nagyobb értéket. A **“kegyelmi ajándékokban különbség van, de ugyanaz a Lélek”** (1Kor. 12,4). A **“jobban cselekszik”** végeredményében azt juttatja szóhoz, hogy Istennek a kegyelmi ajándék folytán gondtalanabb, zavartalanabb életet biztosít az apa, s engedelmisségével hozzájárul ahhoz, hogy gyermeke sokféle háborúságtól megkímélve szolgáljon az Úrnak. (Mindig fennforog az a veszedelem, hogy az exegézis idegen gondolatokat vigyen az Igébe. Ezzel a verssel kapcsolatban különösen nagy a hűség felelőssége. Könnyű volna állítani, hogy az apostol a nőtlenséget szembehelyezi a házasság állapotával, a aztán kutatni: honnan van az aszkézisre hajló sajátos elem a Pál teológiájában. Ehelyett azonban inkább vállalni kell a logikai törést, semmint idegen hangnak adni helyet. Az idegen hang pedig az érték-sorrend felállítására volna: a 100, 80, 50, stb. %-os keresztyénység. Krisztusban vannak nagyobb és kisebb kegyelmi ajándékok, de nincsenek értékesebb és kevésbé értékesebb keresztyének, hanem csak engedelmesek és engedetlenek. Legcélszerűbb, hogy egyáltalán ne foglalkozzunk olyan részletkérdésekkel, amelyekkel az Ige nem foglalkozik.)

7, 39-40: AZ ÖZVEGY SZABADSÁGA

(39) Az asszony kötve van - mind addig -, míg él a férje; de ha meghal a férj, szabadon férjhez mehet, akihez akar, csakhogy az Úrban. (40) Azonban boldogabb, ha úgy marad, az én véleményem szerint; hiszem pedig, hogy bennem is Isten Lelke van.

(39) **“Az asszony kötve van”**, mégpedig az ő férjéhez. A textus receptus szerint a **“törvény”** jelenti a kötést. A kritikai szövegből hiányzik a törvény, de így is, úgy is bizonyos, hogy Isten akarata köti le férje mellett a feleséget. Ameddig viseli a keresztyén nevet, nem állhat össze más férfival, hűtlenül elhagyva a saját férjét. Az Ige nem ismeri a kötetlen szabadosságot még akkor sem, ha a társadalmi rend ilyen irányba halad. Az állami törvények is a kötést mutatják ugyan, de Pál nem az állam törvényeit tartja szem előtt, hanem az Úr akaratát, mely akkor is érvényes, ha az állam törvényei nem igazodnak hozzá.

A kötöttség addig tart **“míg él a férje”**. A házassági eskü tükrözi az Ige üzenetét: **“holtáiglan”**. Látható, hogy jelen esetben az egészséges keresztyén házasság áll az apostol előtt, nem pedig a felbontható beteg házasságok (7,15). Ha a férj nem akar elválni, úgy a hívő asszonynak nem szabad elszakadnia férjétől.

A házassági kötelék azonban magától felbomlik a férj halálával. **“Ha meghal a férj, szabadon férjhez mehet, akihez akar”**. A **“meghalást”** az **“elaludni”** (kojmaóma) = alszom, elalszom, meghalok, itt. aor. pass; a mi irodalmunkban csak passiv formában - Bauer) ige fejezi ki anélkül, hogy különösebb tartalmi jelentőséggel bírna. Miként magyar nyelvünkben használatosak az ilyen szavak: meghal, elalszik, elköltözik, megpihen stb., ugyanúgy a görögben az **“elalszik”** szintén a halál tényét foglalja magában. Mihelyt bekövetkezik a halál, a feleségnek **szabadságában** áll (eleüthera = szabad, ellentétje a kötöttségnek) tetszése szerint **férjhez menni**. A másodszori házasságkötésnek tehát nincs érdemi akadálya (7,9). A házastárs kiválasztása (akihez akar) az özvegyre van bízva, akinek a hit felelősségével (7, 8-9) kell döntenie. Mindössze egy kikötést ismer az Ige: a házasságkötés **“az Úrban”** történjék. Nem lehet egész bizonyosan megállapítani, hogy itt mire gondolt az apostol. Mind a régi, mind az újabbkori magyarázók között vannak olyanok (Bullinger, Bousset), akik úgy vélik, hogy Pál ki akarja zárni a vegyes házasságot, azaz a hívőnek hitetlennel történő házasságkötését. Krisztus megismerése előtt ilyen szempont magától érthetően nem jöhetett számításba. Azonban a hit elnyerése után vigyáznia kell a keresztyén asszonynak, hogy csak hívő társsal kössön házasságot. Nincs ugyan teljesen kizárva ez az értelmezési lehetőség, de mégis valószínűbb, hogy egyébről van szó. Az apostol ugyanis konkrét beállításban, az eseteket felsorolva beszél az egész fejezetben az egyes kérdésekről (7,15 skk.). Idegenszerűnek tűnik: miért ne mondaná egyszerűen azt, hogy másodszori házasságot csak hívővel szabad kötni?! Vajon a vegyesházasság nem **“az Úrban”** kötötték? (7, 12-16). Mindeneket figyelembe véve, a **“csakhogy az Úrban”** megszorítást általánosabban, szó szerintibben és egyúttal mélyebben kell értelmeznünk. Az **“Úrban”** (en Kürió) választja ki élettársát az, aki személyes viszonyai között is Isten akaratát keresi, és engedelmeskedik neki. A levél olvasói most már ismerik, hogy mit jelent a hívők közötti házasság, de szintén tisztában vannak a vegyesházasság kérdéseivel (7, 12-16). Tudják, hogy

mindkét családi állapotban meg lehet maradni az Úr mellett, bár utóbbi esetben sajátos nehézségek adódnak. Mindezeket szem előtt tartva, a másodszori házasságnál, amikor már nem élnek pogányságban, alaposan szembe kell nézniök a házasság problémájával, s bármilyen helyzetben kelljen is állást foglalniok, állásfoglalásuk az **“Úrban”** történjék, azaz Szentlélek vezetése alatt döntsenek. Az **“Úrban”** döntsék el, hogy egyáltalán férjhez menjenek-e, de az **“Úrban”** döntsék el azt is, hogy kihez kössék hozzá sorsukat.

(40) **“Azonban boldogabb, ha úgy marad”**...Ez teljesen megfelel annak, amit a 8. versben (7,8) olvastunk: “jó nekik, ha úgy maradnak, mint én is”. Igen, mert a nőtlenségben, illetve özvegyiségben megszabadulnak a házasság gondjaitól, s egész igyekezetükkel az Úr szolgálatára rendelkezhetik magukat (7,34). Minden kétséget kizáróan ez lebeg a Pál szemei előtt, nem pedig az, hogy - például - egy sokgyermekes özvegyasszony férj nélkül, segítő társ nélkül könnyebben tudja felnevelni gyermekeit. Egy pillanatra sem szabad megfélemlíteni, hogy a férjhezmenetel dolgában teljes szabadsággal vizsgálhatják meg kérdéseiket a hívők az **“Úrban”** (7,39); nincsenek korlátozva. Ha aztán az **“Úrban”** úgy döntenek, hogy nem mennek férjhez, akkor bizonyosan a jobb részt választották. Ha azonban nem tudják önmagukat megtartóztatni (7,9), vagy pedig az **“Úrban”** úgy látják, hogy özvegyiségük gondjait csak az új házastárs segítségével képesek elhordozni, s mégis özvegyiségben maradnak, egész biztosan nem boldogabbak, hanem boldogtalanabbak lesznek. Röviden: az apostol sajátos gondolatfűzéssel (7,7; 7, 8-9; 7,34) állítja: **“boldogabb, aki úgy marad”**.

Amit az özvegyiségben való maradásról ír az apostol, az az **ő véleménye** (= az én véleményem szerint). A 25. versben “vélemény” helyett “tanácsal” fordítottunk (gnómé = vélemény, felfogás), de érdemileg ugyanarról a belső fogalomkörrel van szó (lásd 7,25 exegézisét). Pál úgy beszél, mint a jó pásztor, aki a rábízottakat hűséggel gondozza, tanácsolja, de elvárja, hogy a keresztyén szabadság keretei között (6,12) ők maguk döntsenek az **“Úrban”** (7,39).

“Hiszem pedig, hogy bennem is Isten Lelke van”. Akárcsak a 25. versben, itt szintén útját vágja, hogy saját véleményét, mintegy “privát-véleménynek” tekintsék. **“Hiszem”** (dokeó = úgy vélem, hiszem), személyesen meg vagyok győződve valami felől. Tehát nem a feltételes vélekedésnek, bizonytalan vélemény-nyilvánításnak az esetével van dolgunk. Ellenkezőleg: az apostol azt a személyes meggyőződést hordozza, hogy **“Isten Lelke van”** őbenne. A szilárd meggyőződést mi magunk gyakran szoktuk kifejezni a “hiszem” igével. Ez a fordítás (Károli, Kecskeméthy) tehát helytálló. Amit ír az apostol, nem saját egyéni elhatározásából, nem saját életbölcsségére támaszkodva írja, hanem **“Isten Lelkének”** a vezetése alatt. Lehet, hogy Korinthusban voltak olyanok, akik kétségbe vonták hitelreméltóságát. Erősítették, hogy csak ők szólnak Isten Lelkétől vezéreltetve. Ilyenekre célozhat Pál - nem minden ok nélkül -, amikor hangsúlyozottan közli, hogy benne **is** Isten Lelke van; szó szerint: **“én is Isten Lelkét bírom”**. Isten Lelkét, azaz nem idegen lelket, nem hamisságnak, megtévesztésnek, hitetlenségnek, szabadosságnak, bizonytalan-ságnak a lelkét. Úgy kell olvasnunk a Pál szavait, mint aki **Isten Lelkének** a sugallatára hallgatva beszél.

8, 1-6: NINCSENEK BÁLVÁNY-ISTENEK

(1) Ami pedig a bálványáldozatokat illeti, tudjuk, hogy mindnyájunknak van ismeretünk. Az ismeret - azonban - felfuvalkodottá tesz, a szeretet pedig épít. (2) Ha valaki azt véli, hogy - már - tud valamit, még - semmit - sem ismert meg úgy, amint ismernie kell; (3) de ha valaki szereti Istent, az ilyent ismeri ő. (4) Így aztán a bálványáldozatok megevése felől tudjuk, hogy egyetlenegy bálvány sincs a világon, és egyetlenegy isten sincs - más -, hanem csak az egyedüli. (5) Mert ha vannak is úgynevezett istenek akár az égen, akár a földön, amiként - valóban - sok isten és sok úr van, (6) mindazáltal nekünk egyedüli Istenünk az Atya, akitől mindenek vannak, és mi őreá nézve, és egyedüli urunk Jézus Krisztus, aki által mindenek vannak, és mi általa.

(1) A korinthusbeliektől vett, tehát nem küldött, hanem vett levél (7,1) kérdései közül egyik a **“bálványáldozatokra”** vonatkozik (ejdólothüton = ejdólon - bálvány, és thüo = levágok, áldozok; ejdosz = alak, képmás, árnykép, amit a bálványnak áldoznak = quae idolis sacrificantur” - Vulgata -, vagyis bálványáldozati hús .) A keresztyén gyülekezetek pogány környezetben élnek, pogány vallások közé beékelődve. Köztudomású, hogy csaknem valamennyi pogány kultuszban nagy szerepet játszottak az áldozatok, amelyek rendjén a bálvány-isten tiszteletére állatokat öltök le. A levágott állat hújának egy része a bálvány-istennek maradt. A főlős részt közös ünnepi asztal mellett fogyasztották el a templomban, vagy pénzért adták el közélélmzés céljára (Bauer).

Egyes kutatók szerint “minden állatvágás egyszersmind áldozatbemutató volt. A közönséges mészárszékek össze voltak kötve a pogány templomokkal. A mészáros az állat beleit, vagy legalább a homlokhajzatot, s így jelképesen az egész állatot az isteneknek áldozta. Következésképpen a mészárszéken található minden darabka húst úgy lehetett tekinteni, mint áldozati húst” (Stange).

A szóban forgó utóbbi föltevés valószínűtlen, hiszen a mészárszékek halat is árusítottak, amit pedig ritkán használtak áldozásra. Azonban ettől eltekintve: nagyobb volt a húsfogyasztás, semhogy minden húst áldozati eredetűnek lehetne minősíteni. Sajnos ma már nem állapítható meg, hogy az áldozati hús fogyasztásának pontosan milyen konkrét formájára gondolt az apostol. Vajon azt tartotta-e szem előtt, hogy a keresztyének is részt vettek - társadalmi szokásból - a közös ünnepi étkezéseken, és így jutottak kapcsolatba az áldozati hússal, vagy esetleg az az eset forog fenn, hogy a közélélmzésre fordított áldozati húsból vásároltak? Vagy talán általános keretben gondolkozva: a mészárszéken levágott bármely állatnak a húsát úgy említette a korinthusiaktól vett levél, mint áldozati húst?

Az I. századi korból nem világos, de akármi is lett legyen a tényleges háttér, a kérdés lényege nyilvánvaló: szabad-e a keresztyén embernek olyan eledelt fogyasztani, mely a bálványáldozattal valamely kapcsolatban áll? vagy: szabad-e a keresztyéneknek olyan társaságban megjelenni, ahol a megjelenés szükségképp maga után vonja a pogány áldozati eledellel való táplálkozást? Mai nyelven megfogalmazva így tehető fel az egyébként szinte mindennapi kérdés: szabad-e a keresztyéneknek

“díszebédeken”, “díszvacsorákon” részt venni; szabad-e hitetlenek társaságában fehér asztal mellett szórakozni; általában pedig: szabad-e “világi” dolgokat cselekedni?

A hívők egy része azt a véleményt képviselte, hogy ami közvetve vagy közvetlenül a bálványokat szolgálja, attól tartózkodni kell. Márpedig akár a közönséges társadalmi italozások, akár a nem-keresztyén társaságok és hasonlók, könnyen állhatnak más és más bálványok közvetett vagy közvetlen szolgálatában. Ilyen dolgokról van tehát szó az első versben, amikor Pál írja: **“Ami pedig a bálványáldozatokat illeti”**, illetve a revideálatlan fordítás szerint: “Ami pedig azokra néz, amelyek a bálványoknak áldoztatnak”.

A kérdésre adandó felelet így kezdődik: **“Tudjuk, hogy mindnyájunknak van ismeretünk”**. Az apostol bizonyára szem előtt tartja a korinthusi gyülekezet azon tagjait, akik a bálványáldozatoknak nem tulajdonítottak hitbeli jelentőséget. Az lehetett a véleményük, hogy a keresztyén ember nyugodtan részt vehet olyan összejöveteleken, ahol az áldozatból megmaradt húst helyezik az asztalra. Ennél is magától érthetőbb, hogy a keresztyének szabadon vásárolhatják és fogyaszthatják a mézsárszékekben árusított húst még akkor is, ha az állat levágása pogány kultuszi célt szolgált. Igen, mert az **“ismeret”** birtokában nem kétséges, hogy ami a szájon bemegy, nem fertőzteti meg az embert (Mt. 15,11). Egyszóval az **“ismeret”** birtokosai tisztában vannak a közömbös dolgok jelentőségével. Nem zavartatják magukat oktanul. A keresztyén tanításból merített **“ismeretük”** kezessége lelki nyugalomnak és határozott magatartásuknak. Az apostol alapjában véve elismeri ennek az **“ismeretnek”** a helyességét. Mintha így szólna: igazatok van, amikor ismereteitekre hivatkoztok. Én magam is helyénvalónak találom, amit mondtok. Valamennyien **“tudjuk”**, hogy a bálványáldozatokkal kapcsolatosan **“mindnyájunknak van ismeretünk”**. Az exegéták jelentős többsége úgy látja, hogy a **“mindnyájunknak van ismeretünk”** kifejezést az apostol idézi a korinthusiak leveléből (7,1). Azonban vigyázni kell, nehogy az **“ismerettel”** helytelen magatartás párosuljon. Ennek elkerülése végett Pál az igazi keresztyén ismeret természetére hívja fel a figyelmet a következőkben.

“Az ismeret - azonban - felfuvalkodottá tesz”. A szóban forgó **“ismeret”** nem valami általános keretek között mozgó tudás. Az apostol nem általában beszél az **“ismeretről”**, hanem kimondottan a bálványáldozatokra vonatkozó ismeretre céloz, melyet a fentiekben láttunk. Elismeri, hogy ez az ismertető jó, hiszen önmagát is ugyanazon ismeret tudójának (= **“tudjuk”**) tekinti. Ugyanaz az ismeret van benne, akárcsak a korinthusiakban. De félti a korinthusiakat attól, hogy náluk a pusztá ismeretanyag birtoklása káros következményekkel fog járni. Ugyanis az ismeretnek meg van az a kísértése, hogy aki nem bánik helyesen vele, azt **“felfuvalkodottá teszi”** (fűszó=felfújok). Aki elbizakodik a maga tudásában: könnyen kérkedővé lesz. Úgy véli, hogy egyedül ő jár a helyes úton, s lenézi azokat, akik a közös ismeret birtokában tőle eltérőleg cselekesznek. Annyira rabja ismeretének, hogy nincs érző szíve felebarátai iránt.

Jelen esetben az **“ismerettel”** rendelkezők egyik csoportja azt a felfogást képviseli, hogy a bálványáldozati hús fogyasztása nincs megtiltva a hívő számára. A másik csoport tagjainak szintén van ismeretük, de úgy vélik, hogy mégsem szabad enni a

bálvány-áldozati húsból, mivel az étkezés részvételt jelent az áldozáshoz kapcsolódó pogányságban. Akit az egyébként helyes ismerete "felfuvalkodottá tesz", az nem érti meg a másként gondolkozókat. Így aztán a felfuvalkodottság erős válaszfallá formálódik a két testvér-, illetve a két testvércsoport között. Ahelyett, hogy az ismeret által erősödne a közösség, épp ellenkezőleg: bomlásnak indul. A felfuvalkodottak, a szívtelenek, az érzéktelenek megbántják és maguktól elidegenítik a másként gondolkozókat. Mondani sem kel, hogy az ilyen ismeret önmagában hordozza ítéletét. Ezért nincs helye az eklézsiában. A gőgös intellektualizmus, a teológiai ismeretek **pusztá** birtoklása nem áldás, hanem átok. Ha valaki arra használja ismereteit, hogy felebarátját kíméletlenül megbántsa saját igazának bármely áron történő diadalra juttatása végett, vagy aki saját magatartását igazolja a másik magatartásának megbélyegzése árán, az ilyen atyafi a felfuvalkodottság rút köntösében kevélykedik.

Az ismeret romboló munkáját a szeretet akadályozza meg, mivel a **"szeretet épít"**. Nem rombol, nem szétzúz, nem letapos, nem megoltja a Lelket, hanem épít! Természetesen a felebaráti szeretetről van szó, mely "hosszútűrő, kegyes, nem irigykedik, nem kérkedik, nem fuvalkodik fel, nem cselekszik éktelenül, nem keresi a maga hasznát, nem gerjed haragra... mindent elfedez... soha el nem fogy" (1. Kor. 13,4-8). Szeretet nélkül az "ismeret" mindenestől semmit érő (1. Kor. 13,2). Nemcsak negatív beállításban lehet és kell beszélni a szeretetről, hanem pozitív megnyilvánulásában is. Nem csak azt kell tudni, hogy mit nem cselekszik, hanem azt is, hogy mit csinál, ti. **"épít"** (ojkodomej - ojkosz = ház, lakóház; demó = építék, fölépíték, rendbe teszek, elrendezek). Amiként szorgalmas kezek munkája nyomán otthont biztosító ház keletkezik, ugyanúgy a szeretet gyarapítja, erősíti, gazdagítja, növeli, építi a felebarátot. Az ismeretben szűkölködőt igaz ismeretre vezérli, a hitben bizonytalankodót és ingadozót megszilárdítja, az aggodalmaskodót megnyugtatja, egyszóval a szeretet valóban **"épít"**. (A "szeretet" tárgyában lásd a 13. fejezet exegézisét).

(2) **"Ha valaki azt véli, hogy - már - tud valamit, még semmit sem ismert meg úgy, amint ismernie kell"**. Ez a vers a maga egészében azokat a személyeket tartja szem előtt, akikben az "ismeret" nem párosul a "szeretettel" (8,1), akiket felfuvalkodottá tesz az ismeret. A görög szavak (igék) elevenen szemléltetik mindazt, amit az apostol ki akar fejezni, s amivel helyes útra akarja terelni a rossz irányba haladó gyülekezeti tagokat. Eközben név szerint nem beszél senkiről; nem utal a hívőknek sem az egyik, sem a másik csoportjára. A **"valaki"** szócskát használja körültekintő pásztori magatartással, hogy így a személyi él elkerülésével mégis mindenki megvizsgálja magát, s az Úr színe előtti döntéshez segítséget nyerjen.

Van egy olyan **"ismeret"**, melyet az ember befejezettnek és tartósan érvényesnek vél (perf. inf.!). Megkezdődött az ismerés folyamata, s be is fejeződött, de folytatódó jelentkezéssel (perf.). Mint ilyen mutatkozik meg a beszédben és a cselekedetekben. Helyesen járunk el (Károli nyomán), ha ezt az ismerést **"tudásnak"**, befejezett, lezárt és tartós ismeretnek fordítjuk. (Szó szerint: "Ha valaki azt véli, hogy - már - ismer valamit...")

Könnyen észrevehető, hogy az apostol az érvényesülő ismeretet Isten dolgaira nézve nem fogadja el. Alapjában véve ilyen tudás nincsen, hanem csak az ember **véli azt**, hogy van. Aki a maga útján, a maga emberi megismerési eszközeivel igyek-

szik biztos tudást szerezni, a hit dolgaiban legfennebb a vélekedésig juthat. Úgy **“véli”** az ilyen, hogy a megismerés folyamata lezárult. Kialakul benne egy üres perfekcionizmus, egy szilárd alap nélküli hamis biztonságérzés. Neki már nincs szüksége újabb és másabb ismeretre. Úgy véli, tudása nem szorul kiegészítésre. Önbiztosan, önelégülten jár a maga vélt tudása birtokában. Ez lehetett az eset azoknál a korinthusiaknál, akik a bálványáldozatok kérdésében fölényesen nyilatkoztak.

Aki szeretet nélküli befejezett tudással kérkedik, **“még - semmit - sem ismert meg úgy, amint ismernie kell”**. Hiába csalja önmagát a megismerés biztonságával, mert végeredményben még semmit sem ismert meg, vagy szó szerint: **“még nem jutott ismeretre”**, még nem állott be (aor.) a megismerés. Van ugyan ismerete, s ezt nem vonja kétségbe Pál, de ismerete csalóka gondolat csupán. A hit ismerete, melyet a Káté (Heid) **“biztos ismeretnek”** nevez, nem azonosítható sem a kritikai-, sem a kritikátlan bölcséleti ismerettel. A hit biztos ismeretének meg van a sajátos útja, melyet úgy **“kell”** megtenni, amiként egyáltalán megtehető. A filozófia történetéből előtáruló megismerési módok éppúgy nem segítenek, mint a **“józan paraszti ész”**, a **“csiszolt szellem”**, a **“veleszületett képességek”**. A biztos ismeretnek van egy meghatározott útja, **“amit ismerni kell”**. Aki pedig nem lép rá erre az útra, letér róla, annál végeredményben sohase lehetséges a megismerés beállótörténete (aorisztosza).

A következő vers a megismerés egyetlen lehetséges útját tárja elénk: miképpen **“kell”** megismerni, biztos ismeretre jutni. A vers az emberi utak felszámolása, az emberi lehetőségek kikapcsolása, az emberi magaslatoak ledöntése.

(3) **“De ha valaki szereti Istent, az ilyent ismeri ő”**. Feltűnő módon nem azt mondja Pál, hogy aki szereti Istent, annak Isten is igaz ismeretet ajándékozik, hanem az ilyen embert ismeri az Úr. Az **“ismerek”** igének egyik jelentésárnyalata, hogy valakit olyannak ismerek el, amilyennek akaratom szerint lennie kell, valakit magamhoz tartozónak fogadok el (Bauer). Isten nem ismeri el ilyeneknek azokat, akik szeretet nélkül felfuvalkodottak. Viszont ismeri és magáénak ismeri (perf. pass.) azaz elfogadja tudásukkal együtt azokat, akikben igazi szeretet lakozik iránta. Röviden: ha Isten elfogad minket, ez annak a jele, hogy a bennünk lévő ismeret valóban helyes. Ilyenképp az **“ismeret”** (8,1) értékjelzője az, hogy birtokosát magáénak ismeri el az Úr.

Isten azt az embert ismeri magáénak, aki **“szereti Istent”**. Jól jegyezzük meg: nem a tudóst, aki könyvtárakat hordoz az elméjében, nem az okost, aki gyorsabban járja a szellem útját; nem a szorgalmast, aki hangyaként gyűjti ismereteit; nem a városit, aki előrehaladottabb művelődési viszonyok között él, hanem mindezek és mások közül azt, aki szereti őt. Isten szeretete nélkül nincs testvér-szeretet (8,2). Istent az szereti, aki önmagát egészen megalázza, megüresíti, s minden tudásnak a forrását őbenne látja. Hogyan is szerethetné Istent az, aki saját ismeretével, tudásával van eltelve, s nem hajlandó alávetni magát Isten akarartának?! Isten szeretete (gen. obj.) viszont feltételezi önmagunknak a megüresítését, és Isten tanításának engedelmes elfogadását. Az ilyen embert elfogadja, elismeri Isten, és megajándékozza saját akaratának a kijelentésével. Akit pedig így ismer Isten, annak számára megvilágosodik, hogy miként **“kell ismerni”** (8,2); megnyílik az igaz ismeret útja, mely nem gázol le másokat, hanem épít (8,1).

(4) Így aztán (ún = tehát, következésképpen; a közbevetett magyarázó gondolat után továbbviszi a beszéd fonalát), ilyen ismeret elnyerése után, ilyen előfeltételek (8,2-3) mellett együtt mondhatja a levél olvasóival: a **“bálványáldozatok megevése felől tudjuk”**. “Így aztán” nemcsak szabad, hanem “tudni” kell. “Így aztán” nincs veszélye a tudásnak, mivel nem rombol, hanem épít.

A mindottak körében gondolkozva, jellemző, hogy a **“tudjuk”** ige egyelőre nem arra vonatkozik: vajon szabad-e megenni a bálványáldozati húst, vagy sem. A korinthusiak között ez volt ugyan a központi kérdés, de Pál kevésbé fontosnak tekintí. Inkább a gyökérhez megy vissza. Hiába mondana akár igent, akár nemet, ha előbb igaz tanítást, igaz tudást nem szólna arról, ami az adott kérdés mögött rejtőzködik: a **bálványokról**. A korinthusiak közötti bizonytalankodás az evés és nem evés kérdésében onnan származik, hogy a bálványáldozati húsról összpontosították figyelmüket, nem pedig a bálvány kérdésre, melynek csupán velejárója, függeléke az evés, illetve a nem-evés. Előbb tehát azt kell tudni: mit mond Isten a bálványokról. Ez a biztos tudás aztán eligazít a kapcsolódó kérdésekben.

A **“bálvány”** (ejdőlón - l. 8,1-nél) alapjában véve azokat az istenképeket jelenti, melyek előtt a pogány áldozatokat bemutatták. Átvitt értelemben a kiábrázolt pogány istenek foglaltatnak benne. Az apostol arra tanítja a korinthusiakat, hogy ilyen bálványok, ilyen élő istenek nincsenek. Nincsenek, mert nincs több Isten, hanem **“csak az egyedüli”** élő Úr. Nem az az eset tehát, hogy vannak ugyan bálvány-istenek, de azok “semmi”-nek tekintendők, hanem az, hogy ilyen bálvány-istenek egyáltalán nincsenek; **“egyetlen egy sincs”** (úden = nincs egy se). Nincsenek nem csak Korinthusban, hanem az egész **“világon”** (koszmosz = a látható és láthatatlan világegyetem) nincsenek bálvány-istenek. Létezik ellenben az élő Isten, akiről bizonyyságot tesznek a hívők (8,6).

(5) **“Mert ha vannak is úgynevezett istenek akár az égen, akár a földön, amiként - valóban - sok isten és sok úr van”**. Tagadhatatlan, hogy az ember benépesíti istenekkel az eget és a földet, vagyis a “világot” (8,4). Aki nyitott szemmel jár, nem hagyhatja figyelmen kívül ezt a nyers valóságot. Ezek azonban csak **“úgynevezett istenek”**, mondvacsinált istenek. Bár nem léteznek (8,4), az ember mégis isteneknek mondja, nevezi. Ilyen kitalált isten **“sok”** van. Az ember saját kitalálásainak a szolgálatába állítja önmagát, s a bálvány-istenek uralkodnak felette. **“Sok ura”** van tehát az embernek asszerint, hogy kinek, vagy minek a szolgaságába szegődik. Az **“úgynevezett”** határozó mindössze arra ad lehetőséget, hogy a szóban forgó “istenekben” és “urakban” olyan démonikus hatalmakat, gonosz szellemeket (Bousset, Barth) lássunk, melyeknek tényleges létezését mind az evangéliumok, mind a páli levelek feltételezik. Jelen esetben kizárólag csak ilyen mondvacsinált istenekre, urakra gondol az apostol. Ilyenek voltak a pogányoknál az égistek, vagy közelebb-ről a császárkultuszban a császár személye. Valóban léteznek mind az égi testek, mind az istenített személyek, de ezek csak az egyedüli Úrnak járó tisztelettel felruházott bálványok. Az apostol nem tartja méltónak, hogy név szerint akár csak egyet is fölemlítsen az istenek tarka világából. Az idők változásai szerint a bálvány-istenek újabb meg újabb formában jelentkeznek. Ma már senki nem nevezi istennek a napot. Hasonlóképp eltűnt a császárkultusz is. De ki nem venné észre, hogy a 20. század emberének szintén megvannak a maga “úgynevezett” istenei? Végered-

ményben tárgyi szempontból lényegtelen, hogy valaki egy földi uralkodót istenít, vagy a nemes emberi szellemet, a kultúrát, a tudományt, a sorsot, a végzetet, vagy a természeti törvényeket, a fajt, a népet, esetleg önmagát. Az "ügynevezett" istenek csarnokában mindezek jól megférnek egymás mellett. Az sem változtat a helyzeten, hogy egyik mondvacsinált isten szellemi természetű, míg a másik anyagi beállítású. Így is, úgy is igaz, hogy kimondottan az ember tévelygése folytán neveztetnek isteneknek.

6. Pál apostol nem bocsátkozik semmiféle "apológiába", mintha a maga élő istenét emberi eszközökkel meg kellene védelmeznie az ügynevezett istenek seregétől. Nem ad tanácsot, hogy miképp lehet legyőzni a képzelt ellenfelet. A fölösleges védekezés és támadás helyett elhagyja ajkát a hit bizonyásgtétele: **"Mindazonáltal nekünk egyedüli Istenünk az Atya, akitől mindenek vannak, és mi őreá nézve, és egyedüli urunk Jézus Krisztus, aki által mindenek vannak, és mi őáltala"**. A **"mindazonáltal"** szócskában benne lüktet a hívő ember döntése: nemet mond a bálványokra, és hallható-olvasható igent az élő Istenre. Ám mutassa a valóság épp azt, amit mutat (8,5), de én - az apostol - az igazság szószólója vagyok és maradok. Nemcsak én (=Pál), hanem velem együtt az elhívott szentek serege, akik az Urat bármely helyen segítségül hívják. Ennek a szent seregnek, vagyis **"nekünk"** nincsenek bálványaink. **"Egyedüli Istenünk az Atya"**. Érezhető, hogy a keresztyén hit mennyire nem az általánosságokban elvesző "Isten-fogalomhoz" kapcsolódik. Az **"egyedüli Isten"** nem egy közelebből meghatározhatatlan valaki, vagy valami, hanem épp kimondottan **"az Atya"**, aki a gyermekek, a fiak és a lányok édes Atyja: a "mi Atyánk".

Az **"Atya"** fogalomköre félreérthetetlenül nyilvánvaló ebből: **"mindenek tőle"** (=akitől) **vannak, és mi őreá nézve"**. Az **"Atya"** tehát jelen összefüggésben nemcsak a gyermekekhez való viszonyt fejezi ki. Igaz, hogy a hívők Istentől nyerték életüket, s Istenrel éppoly bensőséges hangulatban élnek, akárcsak - hasonlattal szólva - a vér szerinti gyermekek és szülők, de Isten hatalma nem korlátozható csak a hívők seregére, mintha ő csak **"nekünk"** volna **"egyedüli Istenünk"**, mások pedig függetleníthetnék magukat tőle. Isten hatalma nem korlátozható a föld kerektségére sem, mintha ő a világegyetemhez képest mindössze a porszemnyi földünkön uralkodna. Nem, mert **"mindenek"** tőle vannak, azaz mindenek az ő alkotásai és tulajdonai. A **"mindenekből"** semmi sem emelhető ki. Az ember világképe a tudományok mindenkori állásához képest időről-időre változik, s részben tapasztalati tényekre, részben föltételezésekre, tudományos következtetésekre támaszkodik. De bárhogyan alakuljon a világkép, a hívő bizonyásgot tesz arról, hogy mind a láthatók és a láthatatlanok, mind az ismertek és az ismeretlenek, mind a tárgyiak és a szellemiek, egyszóval **"mindenek"** Isten teremtő művének az alkotásai. Az ószövetség teremtéstörténete ezt a hitvallást tartalmazza egyszerű szemléletes formában.

Kétségtelen, hogy a hitvallás elszűkül, ha nem állítja, hogy **"mindenek"** őreá nézve léteznek, hanem megelégszik ennyivel: **"mi őreá nézve"** vagyunk. Ez az elszűkítés formailag a 6. vers sajátja ugyan, de nem zárja ki, hogy az egész teremtett világ Istenre néz (Zsolt. 104). A formai elszűkítés abban leli magyarázatát, hogy a hitvallás éle a hívők seregére irányul, akik elismerik azt, amit nem ismernek el a hitetlenek (=pogányok). Isten életet adott az embernek, de nem azért, hogy kénye-

kedve szerint járjon, hanem kimondottan azért, hogy **“őreá nézve”** (ejsz áüton), őreá figyelve, neki engedelmeskedve, őt dicsőítve folytassa életét. Isten a kezdet és a vég, s mint ilyenre tekint a hit. Isten a teremtető és gondviselő Atya, s mint ilyenhez ragaszkodik a hit. Íme a hívők sűrített világnézete!

A vers második fele arról tesz bizonyosságot, hogy az Atya Isten egyedül Jézus Krisztusban válik személyes, közelvaló, földönjáró, bennünk lakozó és velünk maradó Istenünkkel: **“És egyedüli Urunk Jézus Krisztus, aki által mindenek vannak, és mi őáltala”**.

“Jézus Krisztusban” (lásd 1,2 exegézisét) földre szállott, emberek közé jött a világteremtő Atya. Ugyanaz az Úr, aki parancsszavával **“mindeneket”** teremtett, egyszersmind emberi testbe öltözött, s az emberi történelemnek egy adott idejében és helyén megmutatta, kijelentette a maga akaratát a nélküle sötétségben járó embernek. Úgy jelentette ki magát, azaz úgy ismertette meg önmagát, mint akié minden hatalom mennyen és a földön, életen és halálon, múlton, jelenen és jövőn. Ezért **“Úr”** ő, aki feltámadásával megmutatta, hogy hatalma van a bűn és a halál felett, és hatalmával minket is ki akar és tud szabadítani a bűn rabságából (=Jézus). **“Úr”** ő, aki királyi hatalommal kormányoz és uralkodik mindenek felett, mint akire előre mutattak az ószövetségi felkent királyok (=Krisztus). Urasága nem az első karácsonykor kezdődött, amikor testté lett az Ige, hanem öröktől fogva **“egyedüli Úr”**, mivel **“mindenek által”** (= aki által) **vannak**. Az **“aki által”** kifejezés azt a benyomást kelti, mintha Jézus Krisztus eszköz lett volna, mintegy másodlány a teremtető Isten kezében. Azonban az előttünk fekvő görög szócska (diá) nem az eszközi szerepet domborítja ki, hanem azt, hogy Jézus Krisztus volt mindenek elő-állásának az egyedüli szerzője, eredője, beindítója (Bl. D. 223:2). Más szóval Isten kezdettől fogva nemcsak Atya, hanem Jézus Krisztus is. Ez azt jelenti, hogy a mindeneket teremtető Isten a világ teremtetése előtt elhatározta: kegyelmes lesz az ember iránt; elhatározta, hogy megszabadítja a bűnös embert.

A kegyelmi végzésen nem okoskodni kell, sem szellemi tornát játszani, hanem az apostollal együtt vallani: **“És mi őáltala”**. Mi az Úr Jézus Krisztus által vagyunk azok, akik vagyunk. Egyedül Jézus Krisztusnak köszönhetjük, hogy egyedül ő, azaz nem a mi elhatározásunk, cselekedetünk az oka annak, hogy Istenre nézve élünk, őbenne urunkat tiszteljük, egyszóval Krisztus-követők, keresztyének vagyunk. A **“mi”** személyes névmás nem csupán fizikai létezésünket tükrözi, hanem egész újjászületett énünket. Mint ilyenek, mint hitünkéről vallást tevők, Pálok és korinthusiak vagyunk **“őáltala”**. Nincs kizárva, hogy a 7. versben előttünk fekvő hitvallás a legrégibb kéttagú keresztes hitvallások közé tartozik.

8, 7-13: AZ ERŐTLENEK GONDVISELÉSE

(7) *De nem mindenkiben van meg ez az ismeret; némelyek ugyanis a bálvány felől való meggyőződésben mind mostanáig úgy eszik azt, mint bálványáldozatot, és az ő lelkiismeretük megfertőztetik, mivel erőtlen.* (8) *Eledel pedig nem tesz kedvesekké minket Isten előtt; mert ha nem eszünk is, nem leszünk szegényebbek; se nem leszünk gazdagabbak, ha eszünk.* (9) *De meglássátok, nehogy a ti szabadságotok valamiképpen botránkozására legyen az erőtleneknek.* (10) *Mert ha valaki meglát téged, akinek ismereted van, hogy a bálványtemplomban vendégeskedel, annak lelkiismerete, mivel erőtlen, nem arra indíttatik-e, hogy megegye a bálványáldozatot?* (11) *Elkárhozik azért a te ismereted miatt az erőtlen atyafi, akiért Krisztus meghalt.* (12) *Mikor pedig ily módon vétkeztek az atyafiak ellen, és sértitek erőtlen lelkiismeretüket: Krisztus ellen vétkeztek.* (13) *Annakokáért ha eledelel botránkoztatja meg az én atyámfia, egyáltalán nem eszem húst soha, hogy az én atyámfia ne botránkoztassam meg.*

(7) Kétségtelenül exegetikai nehézséget okoz az a körülmény, hogy a 8,1 szerint **mindenkinek ismerete van**, míg itt azt olvassuk: **“nem mindenkiben van meg ez az ismeret”**. Hogy a nehézség eltűnjék, szem előtt kell tartani a 8,1-ben mondottakat. Nevezetesen: a **“mindnyájunknak van ismeretünk”** kifejezés vagy szó szerinti idézet, vagy szabad emlékeztetés a gyülekezettől vett levélből (7,1). Csak azokra vonatkozik, akik magukról állították, hogy helyes ismerettel rendelkeznek, s éppen ezért lelki gátlás nélkül viszonyulnak a bálványáldozatokhoz. Tisztában vannak az ilyenek azzal, hogy csak egy az Isten (8,6), és egyetlen bálvány sincs a világon (8,4).

Egy másik beállítás szerint olyanokról lehet szó, akikből hiányzik a **“teljes ismeret”**. Tehát arra kell gondolni (s ez a lehetőség szintén nincs kizárva), hogy minden gyülekezeti tagnak van ugyan keresztyén “ismerete” (8,1), de ez az ismeret nem teljes, hanem hiányos; nem az az ismeret, melyről a 8,4-6. versekben beszélt az apostol. Akár így, akár úgy, bizonyos, hogy valóban vannak némelyek (egy csoport?), akikből hiányzik (vagy csak hiányosan van meg) az egyedüli Isten felől való ismeret.

Az “ismeret” hiánya abból tűnik ki, hogy **“némelyek a bálvány felől való meggyőződésében mind mostanáig úgy eszik azt, mint bálványáldozatot”**. Vannak **“némelyek”**, egyesek, kevesek a gyülekezeti tagok közül. Nincs meghatározva közelebbről a számuk. Nyilvánvaló, hogy jelen összefüggésben nem fontos a számbeliség. Akárhányan tartozzanak a **“némelyekhez”**, lényeges, hogy egy bizonyos **“bálvány felől való meggyőződésben”** élnek. Szó szerint: *“a bálvány felől való lelkiismeret szerint”* járnak. Az apparátusban található olvasat a “lelkiismeret” - szünejdészis - helyett “szokást”, “megszokást” (szünethejá - tartalmaz. Ehhez képest a fordítás így hangzana: “némelyek ugyanis a bálványhoz való hozzászokás következtében...” A két olvasat között nincs érdemi eltérés, mely a vers tartalmát megváltoztatná. A “bálvány felől való meggyőződés” mindenképp azt jelenti, hogy egyes keresztyének még mindig (= “mind mostanáig”) jelentőséget tulajdonítanak a bálványoknak. Ők maguk

hűséges hívó lelkek, de még nem tudták teljesen függetleníteni magukat a pogány bálványimádástól. Megvetik ugyan a bálványokat, de lelki nyugtalanságot okoz számukra, ha valaki eszik a bálványáldozati húsból. Ilyen meggyőződésben természetes a feltételezés, hogy ők maguk is **“bálványáldozatot”** esznek, valhányszor részeseülnek abból a húsból, mely kapcsolatban áll a bálványokkal. Még nem ismerték fel egész horderejében az igazságot, hogy ti. a bálványok hamis istenek, emberi készítmények (legyenek akár szellemiek, akár testiek), emberi öncsalások. Még úgy látják, hogy a bálványok tényleges hatalommal rendelkeznek, az egy és igaz Istennel versenyeznek, sőt: valóságos veszedelmet jelenthetnek a hit számára. A pogány vallási környezet rájuk nézve visszás és veszedelmes. Vallásilag komolyan veendő, mivel vallási szempontból még mindig komolyan veszik a pogány elemet, amely részükről visszásnak és veszedelmesnek tűnik. Innen van, hogy a bálványáldozati hús számukra valóban bálványáldozati húst jelent, s mint ilyen: megbotránkoztató és meggondolandó. Keresztýénségük még jórészt egy görcsös feszültség az Istenre való tekintés és az istenekre való figyelem között, a tiszta és a tisztátalan, a kegyes és a nem kegyes cselekedet között. A bálványáldozatból való evés számukra önkényes és jogtalan széttörése lenne a feszültségnek: valami törvénytelen, visszavetés az istenek és az urak szükségképpeniségébe, ami nem egyéb mint a lelkiismeret beszennyezése (Barth). Ezért írja Pál: **“az ő lelkiismeretük megfertőztetik, mivel erőtelen”**.

Látható, hogy a 8,1-ben ismertetett külső adottságok között a szóban forgó keresztýének nem tudják kivonni magukat a bálványáldozati hús fogyasztásának a rabságából. Ugyanakkor viszont lelkiismeretfurdalásuk van amiatt, hogy ténylegesen esznek az áldozattól megmaradt húsból. Vívódnak, töprengnek, kétségkednek, nyugtalankodnak. Kérdést csinálnak abból, ami felett napirendre kellene térniök. A lelkiismeretet akaratlanul beszennyezik. Jóhiszeműen ugyan, de erőszakot követnek el saját lelkiismeretük ellen. Alapjában véve nem cselekesznek rosszat, de cselekedetük mégis rosszá válik, mivel bűnné lesz lelkiismeretükben az, ami a helyes ismeret birtokában egyáltalán nem bűn. Így **“fertőztetik meg”** lelkiismeretük, mivel **“erőtelen”** (ászthenész = erőtelen, gyöngé, beteg). Tehát beteg emberekről van szó, akiknek erősítő és gyógyító orvosságra van szükségük. Amit a következő versben olvasunk: alapjában véve erősítő és gyógyító orvosság.

(8) **“Eledel pedig nem tesz kedvesekké minket Isten előtt”**. Az **“eledel”** (bróma = eledel, a test táplálására szolgáló élelmiszerek) nem bír jelentőséggel a hit szempontjából. Amiként az apostol mindenféle táplálékot belefoglal az **“eledelbe”**, ugyanúgy nekünk sem szabad különbséget tennünk (ti. a hit szempontjából) tiszta és tisztátalan eledel között. Nincsenek megehető és tiltott eledelek. Nincs különbség húsneműek és zöldségek között; egyéb csoportosítás szintén nem alkalmazható. Minden ehető, mivel minden a test táplálására való élelmiszer, **“eledel”**.

Az eledel **“pedig nem tesz kedvesekké minket Isten előtt”**. A **“pedig”** azt az ellentétet fejezi ki, mely a 7. és 8. vers között fennáll. A 7. vers szelleme nyilvánvalóan mutatja, hogy némely korinthusiak különbséget tesznek eledel és eledel között, a bálványáldozatoktól megmaradt húsk és más ételek között. A **“pedig”** szócska tiltakozik az ellentét felállításá ellen. Nem azt mondja, hogy tápérték vagy ízletesség tekintetében nincs eltérés az egyes ételek között. Kimondottan a hit beállításában

nézi az eledeleket. Így pedig tudni kell, hogy az eledel valóban nem tesz kedvesekké minket Isten előtt. A **“kedvesekké tesz”** (párisztémi = rendelkezésre bocsátok valamit valakinek, odaállítok, elejébe helyezek, itt. fut.) ígét egyes magyarázók a jogi nyelv szóhasználatával igyekeznek értelmezni. Ehhez képest az volna a tartalma, hogy az eledel nem tesz igazakká, kedvesekké Isten ítélő széke előtt az utolsó ítéletkor. Innen érthető a Kecskeméthy fordítása: “eledel nem állít bennünket az Isten ítélő széke elé”. Nincs ugyan tökéletesen kizárva ez az értelmezési lehetőség, de mégis bizonyosabb egyszerűen amellet a közelfekvő jelentés mellett maradni, hogy az eledel nem visz közelebb Istenhez (Bauer), nem tesz kedvesekké előtte, nem építi az Úrral való közösséget. Bármit egyék az ember, ennek folytán nem jut közelebbi kapcsolatba Istennel. Sokféle tekintetben nagy horderejű kérdéssé válhat az eledel, de **“Isten előtt”** mégis a közömbös dolgok (adiafórák) közé tartozik.

A mondottakból következik, hogy **“ha nem eszünk is, nem leszünk szegényebbek”**, vagy szó szerint: “nem jutunk hátrányba” (Kecskeméthy), nem maradunk hátra, nem szenvedünk hátrányt, fogyatékossgot (a hűstereó aktivumban = késve érkezni, elmulasztani, hiányt szenvedni ; passzivumban = szükségét szenvedni, nélkülözni, valaminek a hiányában lenni, akár anyagi vonatkozásban, akár lelkileg). Aki nem eszik a bálványáldozati húsból, vagy aki bizonyos eledelekkel nem táplálkozik (akár zsidós-, akár egyéb szokásból), ezáltal lelki élete nem lesz szegényebb. Az ilyen ember tehát végeredményében nem marasztalható el, mintha lelkét megkárosítaná az eledelektől való tartózkodásával. A lélek megrontása azáltal következik be, ha a “nem-evésnek” hitbeli jelentőséget tulajdonítunk, s emiatt fordulunk el egyes élelmiszerektől. Ebben az esetben kétségtelenül beáll az elszegényedés, a káros, hátrányos helyzet. Röviden: az eledelektől való elfordulás pusztá has-kérdés, testi kérdés.

Egyszersmind azzal is tisztában kell lenni, hogy akkor **“sem leszünk gazdagabbak, ha eszünk”**. Nem leszünk gazdagabbak, “nem jutunk előnybe” (Kecskeméthy). Isten orcája előtt egyáltalán nem kedvesebbek azok, akik mindenféle eledelt egyformának tekintenek, s így mindenikből táplálkoznak. Nem lesz erényesebbé sem hívőbbé az, aki válogatás nélkül használja testének táplálására az állati húsokat éppúgy, mint a növényi eledeleket. Egyszóval az Isten előtti megigazulást nem mozdítja elő a test ápolása, ami a pogányoknál sem hiányzik. Tehát valóban úgy van, hogy sem akik nem esznek a bálványáldozati húsból, sem akik esznek: nem részesülnek kedvezőtlenebb vagy kedvezőbb elbírálásban.

(9) **“De meglássátok, nehogy ez a ti szabadságotok valamiképpen botránkozására legyen az erőteleneknek”**. A verskezdő **“de meglássátok”** (blepó = látok, nézek, tekintek, figyelek) egy nyomósított figyelmeztetést hordoz. Igaz, hogy némelyek tisztában vannak az eledelek közömbös voltával, **“de”** ez a tudás önmagában még nem elegendő. Az ilyenek előtt szüntelenül ott kell állania a figyelmeztető **“de”** szócskának, amely mintegy megköti, korlátok között tartja az ismeret birtokosait. Nekik nem szabad csupán önmagukra tekinteniök. Ellenkezőleg: **“meglássátok”**! vigyázzatok! Tekintetek túl saját magatokon! Legyetek körültekintők! Vigyázzatok, mert nemcsak egyénileg viszonyultok Istenhez, hanem benne vagytok, benne kell lennetek a gyülekezeti közösségben. Erre a tényre kell figyelemmel lennetek, **“nehogy ez a ti szabadságotok”** helytelenül nyilatkozzék meg az atyafiak

között. "Ez a szabadság" nem más, mint az előbbi (8) versben előttünk fekvő keresztyén szabadság, mely szerint a hívőnek lehetőségében áll az is, hogy minden eledellel táplálkozzék, s az is, hogy bizonyos elegelektől tartózkodjék. Sem az egyik, sem a másik magatartás nem von maga után előnyt vagy hátrányt. Akár eszik a bálványáldozati húsból, akár nem eszik, mindkét esetben a keresztyén szabadság keretei között mozog, feltéve ha evésének vagy nem-evésének nem tulajdonít üdvöztető szerepet. Ennek igazságához nem férhet kétség.

A keresztyén szabadsággal azáltal kezdődik a visszaélés, ha az **"valamiképpen botránkozásává lesz az erőteleneknek"**. A **"valamiképpen"** kizárja a kibúvókat. Nincs lehetőség arra, hogy csak bizonyos tekintetben vigyázzunk, más tekintetben pedig engedetlenek maradhatunk Isten akarata iránt. Nincs, mert semmi tekintetben nem szabad visszaélni a keresztyén szabadsággal. A **"szabadság"** (exúziá) melyet a 7,37-ben "hatalom"-nak fordítottunk, a szó első jelentése szerint azt foglalja magába, hogy valakinek jogában, szabad elhatározásában áll belátása és meggyőződése szerint cselekedni. Szabadságomban áll jobbra vagy balra menni, sokat vagy kevesebbet dolgozni, húst enni vagy zöldséggel táplálkozni, fekete vagy fehér ruhában járni stb. Szabad vagyok az olyan dolgokra nézve, amelyek önmagukban se nem jók, se nem rosszak. Ezzel a szabadsággal viszont nem szabad megbotránkoztatnom az **erőteleneket**, akik még nem jutottak el a helyes ismeretre (8,7). A keresztyén szabadság körén belül eső botránkoztató dolgokat nem lehet felsorolni, mivel azok helyek és idők szerint változnak; úgyszintén különböznek az egyes gyülekezeti tagok hitbéli ereje szerint is. A divat, a tánc, a cigaretta, a szeszes italok élvezése, a beszédmodor, népi szokások, étkezés, öltözködés, szórakozások és hasonló közömbös dolgok, mind botránkozásá válhatnak adott körülmények között. Jelen esetben az **étkezés** áll előttünk. Fontos, hogy úgy éljek keresztyén szabadsággal, nehogy botránkozására legyek az erőteleneknek. Ez természetesen nem vonja maga után, hogy a hívő ember életformáját az erőtelenek kívánsága szabja meg, köti béklyóba, s így végülis eltűnik a keresztyén szabadság ajándéka. Ha így lenne, akkor nyoma se maradna a szabadságnak, mivel az "erőtelenek" kívánságai szabnák meg a keresztyén életfolytatást. Azonban maga után vonja, hogy a gyöngéket nem szabad se lenézni, se figyelmen kívül hagyni, sem még inkább elerőtleníteni. A botránkoztatások kerülése nem a cselekedetek általános szabályozása; nem a megengedhető és a tiltott magatartások felsorolása, hanem esetenkénti vigyázás (= "meglássatok!") arra, hogy az "erőtelenek" hitükben kárt ne szenvedjenek. Aki valóban éli a keresztyén szabadságot, annak Isten mindig megmutatja (akárcsak Pálnak), hogy mikor és milyen mértékben nem szabad élnie szabadságával. A bálványáldozati hús fogyasztása illetve nem-fogyasztása csupán példaként szolgál.

(10). **"Mert ha valaki meglát téged, akinek ismereted van, hogy a bálványtemplomban vendégeskedel, annak lelkiismerete, mivel erőtelen, nem arra indítatik-é, hogy megegye a bálványáldozatot?"** (Ismétlések elkerülése végett tárgyi ismeretek tekintetében utalunk a 8,1 magyarázatára). Ez a vers tartalma szerint hozzásimul az előzőhöz. Igen fontos a kapcsolat szem előtt tartása, mivel egyébként bizonytalanná válhat az értelmezés.

A szoros kapcsolatot elevenen tükrözi a **"mert"** szócska is. Az előző vers arról szólt, hogy kerülni kell az erőtelenek megbotránkoztatását. Itt mintegy szemléltető

példát állít elének az apostol a botránkoztatás felmutatására. Feltételezi az esetet, hogy egyes keresztyének a bálványtemplomban vendégeskednek (= **“ha valaki meglát téged... hogy a bálványtemplomban vendégeskedel”**). A keresztyén szabadság keretei között ennek nincs érdemi akadály. Ha a helyi társadalmi szokáshoz alkalmazkodva a hívő részt vesz olyan közös étkezésben, melyen a bálványáldozattól megmaradt húst fogyasztják, ezzel még nem lesz bálványimádóvá. Nem, mert **“ismerete”** van arról, hogy nincsenek bálványok (8, 4-6), s ő tulajdonképp egyszerű testi táplálékot vesz magához. Ennélfogva az ilyenek lelkiismerete nyugodt, s magatartásukkal nem követnek el bűnt. De nem ezen van most a hangsúly, hanem a vers második felén. Ugyanis vannak olyanok, akiknek **“lelkiismerete... erőtelen”** (8,7), mivel hiányzik belőlük a helyes ismeret. Az ilyenek arra indíttatnak (szó szerint: arra fog építtetni ti. az ilyen) a példa által, hogy ők maguk is együtt egyenek a bálványáldozati húsból. Erőtelen lelkiismeretük miatt kételyek között fogyasztják az áldozattól megmaradt húst, nem esznek nyugodt lelkiismerettel. Természetes, hogy jelen esetben rossz indíttatásról van szó. A görög ige (arra fog építtetni) megróvón, gúnyosan fejezi ki a példaadás visszasságát. A 8,2-ben láttuk, hogy a **“szeretet épít”**. Most ugyanazt a görög igét használja az apostol, mintha rosszalólag így szólna: szépen fogjátok hát építeni ti erősek a gyöngéket, ha arra ösztönzitek őket, hogy meggyőződésük ellenére cselekedjenek! A kérdés fel van adva az erőseknek, amint ez kitűnik a vers végén levő kérdőjelből is. Tisztában kell lenniök azzal, hogy milyen következménnyel jár az egyébként kifogás alá nem eső magatartásuk. Ezt a következményt adja elő erős szavakkal a következő mondat:

(11) **“Elkárhozik azért a te ismereted miatt az erőtelen atyafi, akiért Krisztus meghalt”**. Annyira erős kifejezés, hogy emberileg meg sem érthető. Felfoghatatlannak tűnik, hogy eledelkérdések az örökkévaló kárhozat súlyával bírjanak. Ezért kísért a gondolat, hogy az **“elkárhozik”** igét igyekezzünk súlytalanítani és csak a földi életre vonatkoztatni. Azonban a szöveg nem engedi ezt az eljárást. Az **“elkárhozik”** (ápollümi = elveszni, örökre meghalni, megromlani) ige az apostolnál valóban az örök kárhozatot tartalmazza. Ha valaki meghasonlik lelkiismeretében, és Krisztus váltságahalálát bármely oknál fogva nem fogadja el, az ilyen kiszakad az Úr Jézus közösségéből. Ez az önmeghasonlás bekövetkezhet eledel-kérdések miatt is. A keresztyén egyház történetében nem ismeretlen, hogy eledel-kérdések miatt emberek szakadtak el Jézus Krisztustól. Pál apostol nyilvánvalóan számol ezzel a szomorú lehetőséggel. Közli, hogy adott esetben épp a hívők **“ismerete”** okozhatja az **“erőtelen atyafi”** örök halálát. Szó szerint: **“Elkárhozik az erőtelen a te ismereted miatt, ti. az az atyafi, akiért Krisztus meghalt”**. Az **“erőtelen”** nem egyszerűen erőtelen, hanem **“atyafi”**, aki a testvérek közösségében él. Mérhetetlen felelősség rejtőzik ebben a kifejezésben. Pál az atyafiak egymás iránti felelősségére hivatkozik. Az atyafiak nem folytathatnak kényük-kedvük szerinti életet, mivel őket kötelezi az atyafiságos viszony, akárcsak a testvéreket a családban. Amennyire visszás, hogy a vérbeli testvér a maga testvérének a vesztét munkálja, éppoly elképzelhetetlen, hogy egyik atyafi a másik elkárhozását okozza. **Krisztus** azért halt meg, hogy az ilyen erőtelen atyafi örökké éljen. **Érette** halt meg! Krisztus halála szükségképpen kijelöli az atyafiak egymás iránti köteletségét. Ha ugyanis Krisztus életet akar, akkor az atyafiaknak is egymás életére, üdvösségére kell tekinteniök, nehogy útját

állják az üdvösségnek. A botránkozást szerző (8,9) gyülekezeti tagok viszont nem az üdvösségét, hanem elkárhozását munkálják a maguk erőteljen atyjokfiának.

(12) **“Mikor pedig így módon vétkeztek az atyafiak ellen, és sértitek erőtelen lelkiismeretüket: Krisztus ellen vétkeztek”.** E vers keletkezésének a háttérébe kell betekinteni, hogy kellőképp megvilágosodjék.

A keresztyén szabadsággal helytelenül élő korinthusiak valószínűleg megkísérelték, de mindenesetre megkísérelhették, hogy saját mentségükre indokolják magatartásukat. Így okoskodhattak: Mi nem vagyunk hibásak azért, hogy némelyekből hiányzik a helyes ismeret. Nem vagyunk hibásak, ha ismeretük fogyatékosága miatt egyesek megbotránkoznak a mi tiszta lelkiismeretben véghez vitt cselekedeteink miatt. Nem igazodhatunk az erőtelenekhez. Inkább nekik kell hozzánk igazodniuk. Elismerjük, hogy az erőtelen atyafiaknak súlyos -, sőt: halálos gondot okozunk, de számunkra az a fontos, hogy Krisztus akaratával ne jussunk ellentétbe. Márpedig Krisztus akaratát nyilvánvalóan nem keresztezzük, hiszen ő ruházott fel a közömbös dolgokra nézve a keresztyén szabadsággal. Ha eszünk, ezzel semmiképp nem cselekszünk rosszat, nem vétkezünk Krisztus ellen.

Az apostol helytelennek minősíti a mentegetőzést. Két dolgot állapít meg az ismerettel bíró korinthusiakról. **Egyfelől** vétkeznek ők az atyafiak ellen, **másfelől** vétkeznek Krisztus ellen. Az atyafiak ellen azáltal **vétkeznek**, hogy nincsenek tekintettel hitük erőtelenségére, keresztyéni ismeretük hiányosságára. Vétkeznek azért, mert Isten akarata szerint építeniök kellene atyjokfiat, miközben építés helyett rombolnak (8,11). Vétküknél kézzelfogható ismertető jele, hogy **sértik** a gyenge atyafiak **erőtelen lelkiismeretét**. Sértik (tüptő = ütök, verek, sebzek), azaz sebet ütnek rajta, s ezáltal betegséget okoznak. Miközben ezt cselekszik, egyszersmind - **másfelől - Krisztus ellen is vétkeznek**. Az Ige tükrében a bűn nem csupán Isten és az ember közvetlen viszonyában uralkodik, hanem az atyafiaknak egymáshoz való viszonyában is. Más szóval: nemcsak akkor vétkezünk Krisztus ellen, ha közvetlenül őt bántjuk meg, hanem akkor is, amikor testvéreink romlására cselekszünk. Ebből következik, hogy a bűn ellen harcoló keresztyén ember egész magatartásával köteles arra vigyázni: ne vétkezzék testvérei ellen. A testvérek igaztalan megsebzése ugyanannyi, mintha magát Krisztust sebeznek meg. Emlékezniök kell az Úr szavaira, aki a felebarátokkal szemben elkövetett gondatlanságot saját maga elleni súlyos bűnnek ítélte: “Bizony mondom néktek, amennyiben nem cselekedtéték meg eggyel eme legkisebbek közül, énvelem sem cselekedtéték meg”. (Mt 25,45). Elesik tehát bármely önmentés. Dönteniök kell az olvasóknak Krisztus mellett vagy ellen, épp a keresztyén szabadság viszonylatában.

(13) **“Annakokáért ha eledel botránkoztatja meg az én atyámfiát, egyáltalán nem eszem húst soha”.** Az **“annakokáért”** az ok következményét vezeti be. Mivel fennforoghat az atyafiak és a Krisztus elleni bűn (= ok), éppen ezért, vagyis **“annakokáért”** következik az, amit a versben olvasunk. Feltételezi (= “ha”) az apostol azt az esetet, amikor **“eledel botránkoztatja meg az én atyámfiát”**. Hogy ez mit jelent részleteiben, kimerítően látjuk az egész 8. fejezetben. Nevezetesen, a keresztyén ismeretben szűkölködő egyes gyülekezeti tagok megbotrákoznak amiatt, hogy hívő társaik esznek abból a húsból, mely a pogány bálványáldozattól visszamarad és fehér asztalra kerül. Ez az ő gyengeségük, hitbeli erőtelenségük. A következmény

nem az, hogy az ilyen erőtelenekeket meg kell dorgálni, le kell nézni, vagy épp elítélni, hanem ellenkezőleg: irántuk szeretetből fakadó (8,1) különös figyelmet kell tanúsítani. Annyira különös figyelemről van szó, hogy az apostol a végsőig kielezi a kérdést, és szól: **“egyáltalán nem eszem húst soha”**. Mintha ma valaki azt mondaná: egyáltalán nem iszom bort soha, egyáltalán nem táncolok soha, egyáltalán nem cigarettázom soha, egyáltalán nem öltözöm fürdő ruhába soha, egyáltalán nem olvasok ponyvaregényt soha, amennyiben ezzel megbotránkoztatom valamely hívő atyámfiait.

Maradjunk a versben említett húsevés mellett. **“Egyáltalán”** és **“soha”**! Milyen kizárólagos szavak! Így is mondhatta volna: mégcsak egy falatocskát sem eszem, de nemcsak ma, nemcsak ebben az esztendőben, hanem “soha”; nemcsak az én házamban, hanem máshol sem. Helyesen állapítja meg Kálvin, hogy hiperbólikus szólásformával van dolgunk. A hiperbóla magyarul növelést, nagyítást jelent, vagyis azt fejezi ki, hogy valamely dolognak nyomatékos kifejezése érdekében egy a valóságnak meg nem felelő túlzott képet használunk. “Kétségtelenül hiperbólikus szólásforma - mondja Kálvin -, hogy a hit a fákat és a hegyeket elmozdítja. Lényege mindazonáltal az, hogy Isten sohasem hagy minket cserben” (Mt. 17,20). Ilyen hiperbólikus kifejezéssel él tehát Pál az előttünk fekvő versben. Azt az idői és helyi korlátokat szétfeszítő felelősséget juttatja szóhoz, melyet szívében hordoz az atyafiakért Krisztus gyermeke. Nem az az értelme tehát, hogy ameddig egyetlen egyháztag is lesz, aki a húsevés miatt lelkiismereti nehézségekkel küzd, mindaddig senki hívőnek nem szabad húst ennie. Ilyen következtetésre aligha juthatunk, hiszen maga Pál tanítja: az “eledeleket... Isten teremtetten hálaadással való élvezésre a hívőknek” (1Tim. 4,3), vagy másutt: “Senki titeket meg ne ítéljen evésért vagy ivásért” (Kol. 2,16). De mindenképp az az értelme, hogy a hívőnek komolyan kell vennie atyjafiaiért való felelősségét. Isten Szentlelke megmutatja, hogy mikor és mitől kell tartózkodni vagy nem tartózkodni, mikor kell zsidónak lenni a zsidó számára, és görögnek a görög számára, a keresztyén szabadság korlátjai és lehetőségei között. A meghatározó szempont ez:

“Hogy az én atyámfiait ne botránkoztassam meg”. Mindannyiszor a botránkoztatás esete forog fenn, valahányszor atyámfiait bűnbe sodrom, a hit dolgaiban csapdába ejtem (szkándálon = csapda, félrevezetés, ami visszatetszést kelt; innen a szkándálidzó = skandalizálni, aor. conj.), magatartásommal bennük visszatetszést keltek. Erre senkit sem jogosít fel a keresztyén szabadság. Hogy az apostol önmagára nézve már döntött Krisztus akarata mellett, afelől nem hagy kétségben a vers személyes hangja. Hogy pedig az olvasóknak is dönteniök kell, afelől bizonyossá tesz az apostol bizonyágtétele és az Úr Jézus parancsa (Mt. 17, 24-27).

9, 1-2: A PÁL SZABADSÁGA ÉS APOSTOLSÁGA

*(1) Nem vagyok szabad? Nem vagyok apostol? Vajon nem láttam Jézust, a mi Urunkat? Nem az én munkám vagytok ti az Úrban?
(2) Ha másoknak nem - is - vagyok apostoluk, de bizony nektek az vagyok; mert az én apostolságom pecsétje ti vagytok az Úrban.*

(1) Kétségtelen, hogy a 8. fejezet utolsó verséhez kapcsolódik most az apostol. Ott azt mondotta: inkább nem él a keresztyén szabadsággal, s egyáltalán nem eszik húst, ha így elkerülheti az erőtelen atyafiak megbotránkoztatását. Ez az ő magatartása előzőleg is ismeretes volt (az elveszett levélből? más úton?) a korinthusiak számára.

Az adott helyzet folytán azok részéről, akik keresztyén szabadságuk következtében nem akartak tekintettel lenni a gyöngékre (8, 11-12), az a gyanúsítás érhetette Pált, hogy ő letér az Isten által ajándékozott keresztyén szabadság útjáról, s végeredményében nem is nevezheti magát "szabadnak". Ha így cselekszik az áldozati húsnál, akkor ne egyék és ne igyék egyebet, csak amin senki sem botránkozik meg; senki az apostolok közül ne házasodjék meg, és ne hordozza magával feleségét, mert ezáltal is botránkozást okozhat; ne fogadjon el adományokat, mert egyébként ismét csak botránkozásra adhat alkalmat. Alapjában véve Pál nem is apostol - mondhatták a korinthusiak -, mivel egy igazi apostol, aki látta az Urat, nem beszélhet így. Egyszóval kétoldalú gyanúsítással találja szemben magát. Egyfelől azt mondják róla, hogy nem "szabad", nincs keresztyén szabadsága, másfelől pedig kétségbe vonják apostolságát. Erre a két dologra mutat a verskezdő két kérdés: **"Nem vagyok szabad? Nem vagyok apostol?"** Ez a ti véleményetek rólam?

Mindkét kérdés úgy van föltéve, hogy mindkettőben benne foglaltatik a felelet. Mintha így szólna: Ti azt mondjátok rólam, hogy **"nem vagyok szabad?"** De igen, nektek tudnotok kell, hogy teljesen szabad vagyok. Amiért azt írom nektek, hogy inkább egyáltalán nem eszem húst, csakhogy az én atyámfiát ne botránkoztassam meg, ebből nem következik, hogy én nem volnék szabad. Nagyon helytelenül következtettek, ha ilyen eredményre juttok. Mindjárt elő fogom adni nektek (9, 3-23), hogy miben áll az én szabadságom. Addig is azonban időzni akarok röviden a ti második gyanúsításotok mellett, hogy ti. állításotok szerint **"nem vagyok apostol"**.

Pálnak az apostolságát azért vonják kétségbe, mivel nem látta az Úr Jézust. Nem találkozott személyesen vele. Ennélfogva tanítása nem lehet hiteles a keresztyén szabadságról. Erre a vádra céloz a kérdés formájában adott felelet: **"Vajon nem láttam Jézust, a mi Urunkat?"** Ez a kérdés ugyanannyi, mintha kijelentő alakban tudtul adná Jézus látásának a még mindig tartó (= láttam, a horáo perfektuma - Bl. D. 342:2) történéseit. Nemcsak a tizenkettő látta Jézust, hanem látta a damaszkuszi úton maga Pál is (1Kor. 15,8; Csel. 9,3.; Gal. 1,12). Ez a látás nem kisebb értékű, mint a többi apostolé, akik testben jártak együtt Jézussal. Az 1,1-ben kimerítőbben foglalkoztunk az **"apostol"** kifejezéssel, amiért itt csak utalunk az ott látottakra. Pál igényt tart erre a szép névre, és a korinthusbelieknek el kell ismerniök apostolságát. Igen, mert valóban **"látta Jézust"**, mégpedig mint a **"mi Urunkat"**. Jézus a maga hatalmába, uraságába vette egy páratlan látás által, s egyben küldöttjévé, apostolává tette (Gal. 1,1). Látását az különbözteti meg pl. az "ötszáz

atyafi" (1Kor. 15,6) látásától, hogy látása párosult a kijelentés vevésével. Erről ugyan nem beszél itt, de a látás csakis ennek a feltétele alatt nevezhető apostoli látásnak. Egyébként mindenki apostol volna - ti. kijelentést hordozó apostol -, aki látta Jézust. De míg mások nem ebben az értelemben apostolok, addig Pál épp ebben a sajátos értelemben apostol, és mint ilyennek a látásával van dolgunk. Helytelen volna, ha a "látást" csupán az észrevevéssel, a vizuális megtapasztalással azonosítanánk, mely sokaknak megadatott. Az exegézisnek nemcsak lehet, hanem szükséges rámutatnia arra, hogy jelen összefüggésben Jézusnak mint **Úrnak** a látása összesíti magában mindazt, ami a damaszkuszi úton maradandólag, életreszólóan történt. Tehát benne foglaltatik a Krisztus-üldöző régi Pál összeomlása, az Úr végtelen hatalmának a megtapasztalása és elismerése, az újember talpraállása, aki "választott edénye Krisztusnak, hogy "hordozza az ő nevét a pogányok, a királyok és Izrael fiai előtt" (Csel. 9,15). Amikor a Pál ajkát elhagyja a szó: "**vajon nem láttam Jézust?**", az egész damaszkuszi csoda szeme előtt ragyog, s igényli ennek a korinthusiak részéről való elfogadását. A "**vajon**" szócskát azért vettük be a fordításba, mivel az "úkhi" nem egyszerűen "**nemet**" jelent, hanem hangsúlyozott, nyomósított nemet = "**vajon nem?**", ugyanbizony nem? Ha tehát a korinthusiak igényt tartanak arra, hogy ők is benne legyenek a "**mi**" névmásban, vagyis ha Uruknek ismerik el Jézust, akkor el kell ismerniök a Pál apostolságát is.

"**Nem az én munkám vagytok ti az Úrban?**" Észrevehető, hogy Pál mennyire fontosnak, sőt: döntőnek tartja az apostolság elismerését. Teszi pedig ezt nem személyi "presztizs-kérdésből", nem nagyravágyásból, hanem az evangélium ügyéért. Világos előtte (és világos előttünk is), hogy Jézus Krisztus az apostoli bizonyosságtételen át szól mind a korinthusiakhoz, mind másokhoz. Aki a apostoli bizonyosságtétel megvetésével akar Krisztus gyermeke lenni, csak valamely hamis Krisztusnak a szolgálatába szegődhet. Ezért, és csak ezért fontos, hogy apostolságát elismerjék a levél olvasói.

Látszik, hogy nehéz küzdelem folyik. A "Jézus látása" mellett Pál további erősséget hoz fel apostolsága bizonyosságául: "**Az én munkám vagytok ti az Úrban!**" Amiként gyümölcseről ismerhető meg a fa, ugyanúgy az apostoli munka gyümölcse félreérthetetlenül mutatja az apostolságot. A korinthusi gyülekezet megalapítása a Pál nevéhez fűződik. Főlölesleg itt azon okoskodni, hogy vajon ez a vers nem sérti-e Isten fenségét; vajon szabad-e saját munkájának tulajdonítani az eklézsia létrejöttét, holott egyedül Istennek áll hatalmában magának sereget gyűjteni. Az apostol nem akarja kétségbe vonni, hogy kizárólag Istennek van eklézsiateremtő hatalma, hiszen előbb ő maga mondotta: "Sem aki plántál nem valami, sem aki öntöz, hanem a növekedést véghezvivő Isten" (1Kor. 3,7). Tehát más szempontból kell nézni a kérdést; nevezetesen: Isten szolgálatot, munkát bíz az evangélium-hirdetőkre. A maga művét épp ezen az úton végezteti el. A hív szolgának ismernie kell a nyert megbízatást, és nyilván kell tartania az elvégzett munkát. Szabad neki saját munkájáról, saját eredményeiről beszélni; szabad arról szólnia, hogy miképpen járt el az engedelmisségben; szabad arra emlékeznie, hogy Isten látható eredménnyel áldotta meg fáradozását. Mindez nem kérdés, hanem a benne dolgozó Szentlélek művének -, az Úr Lelke erejének az elismerése. Ez az értelme az "**Úrban**" kifejezésnek. Az "en Kürió" értelme nem lokális tehát, hanem instrumentális. Más

szóval: nem a magabízó ember áll a munkamezőn, aki saját képességével, tudásával, hitével akar hódítani, ragyogni, sütkérezni a dicsőségben, hanem az az ember (apostol), aki többé nem önmaga él, hanem él benne Krisztus (Gal. 2,20); az az ember, aki csak az Úrban, az Úr segítségével tud gondolkozni és cselekedni, hiszen Krisztusért előzőleg mindent kárnak ítélt és ítélt (Fil. 3, 7-8).

A vázolt szellemben hangzik: **“Az én munkám vagytok ti!”** Nem tévedünk, ha ebben a rövid mondatban összefoglalva látjuk a korinthusi ekléziáért vívott küzdelmet és a megnyert győzelmet. Előttünk áll az erkölcstelenségéről híres világváros, melyben nincsenek keresztyének. Egyetlen szál ember (Pál) nekivág a nagy útnak, hogy betörjön a pogányság bozótjába, mégpedig az Úr parancsára: “Ne félj, hanem szólj és ne hallgass, mert én veled vagyok, és senki sem támad reád, hogy neked ártson, mert nékem sok népem van ebben a városban” (Csel. 18, 9-10). Előttünk állanak az örvendezés és a keserű könnyhullatás idői, amikor a nyomorultak, a senkik és a semmik térnek Krisztushoz az igehirdetés nyomán (1Kor. 1,26..., Csel. 18,18), s ugyanakkor káromlások zúdulnak az apostolra (Csel. 18,6); még az állami hatóságot is ellene ingerlik (Csel. 18,12). A kis sereg azonban mégis egybe gyűlt, ekléziává lett, s másfél esztendeig hallgatta az apostoli tanítást (Csel. 18,11).

A Pál távozása után írásban folytatódik a munka: levelet küld és kap (1Kor. 5,9 - elveszett -, 7,1). Majd korinthusiak jönnek hozzá (1Kor. 1,11), s azután ő küldi el munkatársát - Timóteust - a gyülekezetbe (1Kor. 4,17; 16,10). Nagy vonásokban ezek történetek Korinthusban az 1Kor. megírása előtt. Ezekre gondol Pál, és ezekre való tekintéssel mondja: Az én munkám vagytok ti! Megadta neki az Úr, hogy láthassa szolgálatának gyümölcsét. Szót adott ajkára, hogy az ügy érdekében hivatkozhassék a gyümölcsre mint munkája eredményére.

(2) **“Ha másoknak nem - is - vagyok apostoluk, de bizony nektek az vagyok”**. A **“ha”** arra a való helyzetre utal, mely szerint Pál elsősorban a pogányok (= nem zsidók) közötti munkára hívatott el.

Ennek nem az az értelme, hogy a zsidók között egyáltalán nem dolgozhatott (Csel. 9,15) vagy nem dolgozott volna, hiszen a zsidó diaszpórát mindenütt útjában találta. Azonban jelenti azt, hogy tevékenységének súlypontja a pogányokra esett, akik közé tartoznak a korinthusbeliek is. **“Mások”** (a zsidók) jogtalanul bár, de mégis állíthatják, hogy nekik **“nem vagyok apostoluk”**. Igen, mert a zsidók közötti evangéliumhirdetés Péterre (Gal. 2,7) és a többi apostolra bízott (Csel. 1-12. fej.). Ha zsidók nem ismerik el apostoluknak, ebből nem csinál kérdést, mivel az evangélium ügye nem szenved kárt. Ott az a fontos, hogy azoknak az apostolságát ismerjék el, akik közöttük munkálkodtak. Viszont a pogányságukból Krisztushoz tért hívők, akik Pálnak az igehirdetése folytán részesültek az evangélium ajándékában, semmiképp sem tagadhatják meg az ő apostoli tekintélyét. Ugyanis a megtagadással szükségképp együtt jár - jelen esetben - az igaz tanítás megtagadása. Csak addig járnak jó úton, ameddig apostoli tekintélye előtt meghajolnak és a hirdetett Igéhez ragaszkodnak. Így nyernek valóságos értelmet az apostol szavai: **“de bizony nektek az vagyok”**. Apostolotok vagytok, azaz akár írásban, akár élőszóban beszéltek hozzátok: Istennek hamisítatlan üzenetét tolmácsolom. Amikor engem elismertek apostoli minőségemben, ezzel küldő Uramat és Uratokat ismeritek el.

“Mert az én apostolságom pecsétje vagytok az Űrban”. A kétségek és kérdések nehéz légköréből egyszerre magaslatokba emelkedik Pál. Az előbbiek nyomán arra következtethetünk, hogy kétes kimenetelű harc folyik közte és az olvasók között. Most azonban látjuk, hogy nem veszendő ügyet mentegyet, nem haldoklókkal viaskodik az életért, hanem az ekléziának olyan tagjait erősítgeti, tanítja, neveli, akik bizonytalankodva járnak ugyan, de mégis Krisztusban vannak, élnek. Nem azt mondja, hogy apostolságomnak a pecsétje lesztek, ha reám hallgattok, hanem: apostolságomnak pecsétje **“vagytok”** (praes.)! Épp ebben a ti állapototokban, betegségekben, ellenszegülésekben, kérdéseitek között **“vagytok”**, és éppen **“ti”** vagytok **“apostolságomnak pecsétje”**. Ti már Krisztuséi vagytok. Az ő kezéből sem élet, sem halál, sem tévelygés, sem engedetlenség, sem pártoskodások, sem hamis tanítók fondorkodásai nem szakíthatnak ki titeket. Íme, az apostoli hitnek, az Isten iránti határtalan szívbeli bizalomnak a szava! Nekünk is meg kell tanulnunk Páltól, hogy evangéliumi ekléziáinkról ilyen pozitív hangon (= **“ti vagytok”**) tudjunk beszélni még akkor is, ha ezerszer kedvezőtlenebb jeleit látnánk a betegségeknek. Valamennyi eklézsia ugyanolyan **“pecsétje”** a mindenkori hűséges igehirdetésnek, amilyen volt a korinthusi gyülekezet a Pál **“apostolságának”**. A **“pecsétnek”** (szfrágisz) az a szerepe, hogy a levél hitelessége, hamisítatlansága mellett kézzelfoghatóan kezeskedjék. A pecsét teszi bizonyossá az olvasót afelől, hogy a levélíró valóban az, aki aláírja, és ami írva van, azt valóban az aláíró írta. Ilyen **“pecsétnek”** mondja Pál a korinthusbelieket. Az a tény, hogy ők az **“Űrban”** vannak, az Űrhoz imádkoznak, az Űr akaratát keresik, az Űr beszédét hallgatják, az Űr testét és vérét elfogadják, az Űrtől várják az örök életet, ez a tény (bár sok-sok bűnnel vannak teletűzdelve; pártoskodások, kicsapongások, tévedések tanban és gyakorlatban!) tagadhatatlan **“pecsétje”** annak, hogy nem akárki, hanem Istennek elhívott és elküldött szolgálja, apostola járt és jár közöttünk.

9, 3-6: AZ APOSTOLI SZABADSÁG VÉDELMEZÉSE

(3) Az én védekezésem azok előtt, akik engem megítélnék, ez: (4) Nincsen-e jogunk arra, hogy együnk és igyunk? (5) Nincsen-e jogunk arra, hogy keresztyén feleségünket magunkkal hordozzuk, miként a többi apostol is, és az Úr testvérei és Kéfás? (6) Avagy csupán nekem és Barnabásnak nincsen-e jogunk arra, hogy ne dolgozzunk?

(3) **“Az én védekezésem”**... azok előtt, akik engem megítélnék - mondja Pál -. Már utaltunk arra, hogy e sorok a 8,13-mal állanak kapcsolatban. Pál ott azt írta, hogy sohasem eszik húst, ha evésével valakit megbotránkoztat. Emiatt a magatartása miatt szolgálatteljesítésnek is nevezhették, mint aki fölösleges, Krisztustól nem parancsolt igát vesz magára. Ha már így gondolkozik, akkor semmit se egyék és igyék, amin bárki is megbotránkozhatik; ne házasodjék meg és ne járjon feleségével, hiszen némelyek épp ezt nem tartják megengedhetőnek. Egyéb vonatkozásban szintén merülhetnek fel hasonló nehézségek. Az önként vállalt szolgálat maga után vonja, hogy mindenben alkalmazkodjék a megbotránkozók felfogásához. Ilyen helyzetben pedig nyilvánvaló, hogy ő nem “szabad” (9,1), hanem szolgál, mégpedig emberek szolgálója.

A hamis beállítással szemben az apostol szükségesnek látja a védekezést. És ténylegesen védekezik, amidőn a következő versekben előadja a védelmére szükségességeket. Az ok nélküli vitatkozásokat és szóharcokat kerülni kell, de vannak esetek, amikor készen kell állani a védekezésre, és meg kell felelni mindenkinek, aki számon kéri (1Pét. 3,15) életünket. Ezt cselekszi most Pál **“azok előtt, akik őt (= engem) megítélik”**.

A megítélők Korinthusban laknak, és pedig mint az eklézsia tagjai. Nem elítélők, hanem megítélők! (ánákrinó = megvizsgálók, bíróilag kihallgatok, hogy aztán ítéletet mondhassak; l. 4,3 exegézisét). Olyan emberekről van szó, akik tárgyalják Pált. Rosszalólag nyilatkoznak róla: különféle kifogásokat hoznak fel ellene; magatartását kérdésessé teszik; hol az apostolságával kapcsolatosan fejezik ki kételyeiket, hol pedig keresztyén szabadságát vonják kétségbe. Az ilyen és hasonló ítéletések szem előtt tartásával mondja Pál: Az én védekezésem... **“ez”**, vagy más szóval: Az én védekezésem ... a következő.

Az **“ez”** kissé nehezíti az értelmezést, amennyiben nyelvileg egyformán vonatkoztatható akár az előbbiekre (9, 1-2), akár a következőkre (9,4...). **Egyik** esetben arról lenne szó, hogy az 1. és 2. verset védekezésnek minősíti. Amiket ott leírt, azokról most megállapítja, hogy azokban adta elő a maga védekezését. **Másik** esetben viszont azt fejezi ki, hogy az ítéletésekre részletesen válaszol a következő versekben. Mi (Bullinger, Bachmann stb. nyomán) az utóbbi nyelvi lehetőséget választjuk, mivel tartalmilag így felel meg inkább az összefüggéseknek. Azonban akárhogy értelmezzük az **“ez”**-t, bizonyos, hogy végeredményében mind az 1-2., mind a következő versekben **“védekezéssel”** van dolgunk. Az **“ez”** csupán kiemeli a védekezés második (első?) részét.

(4) **“Nincsen-e jogunk arra, hogy együnk és igyunk?”** A **“nincsen-e”** kérdő szó feltételezi az igenlő feleletet. Mintha ez állana helyette: Tudomásotokra hozom, hogy nekünk (= Pálnak és Barnabásnak - 9,6) jogunk van **enni és inni**. Hiába

állítaná bárki, hogy az apostolnak tartózkodnia kell azon eledelektől, amelyeknek a fogyasztását némelyek kifogásolják, mivel egyébként botránkozások adódnak. Azt is hiába állítaná bárki, hogy Pálnak nem szabad elfogadni eledelt és italt a gyülekezeti tagoktól, nehogy ezáltal megbotránkoztasson némelyeket, akik ti. úgy vélekednek, hogy ő is éljen meg saját keze munkájának a gyümölcséből. Megcselekedheti, hogy botránkoztatások elkerülése végett ne egyék és ne igyék bizonyos eledelekből illetve italokból. Úgyszintén megcselekedheti (amiként meg is cselekedte), hogy ne fogadjon el ételt és italt a gyülekezettől, s ne legyen terhére senkinek. Ez a magatartás azonban a keresztyén szabadság folyománya, nem pedig törvényhez való alkalmazkodás szolgátsága. "Joga" van, szabadságában áll akár enni, akár inni, amiként szabad lehetőséggel rendelkezik egyes eledelek és italok mellőzésére. A hit szempontjából nincsenek eheto és nem eheto ételek, sem iható és nem iható italok. Egészségügyi szempontból lehet szervezni "kék kereszt" egyesületeket, "bicsérdista" társulatokat és egyebeket, de a keresztyén szabadság fundamentumán az apostollal együtt csak annyit szabad és kell mondani: jogunk van arra, hogy együnk és igyunk. Az étel és ital nem tesz sem hívóvé, sem hitetlenné. Természetes eközben, hogy az apostol gondolkodásában mindez nem tekinthető a részegeskedés-dőzsölés vagy hasonlók útkészítőjének.

(5) **"Nincsen-e jogunk arra, hogy keresztyén feleségünket magunkkal hordozzuk?"** Ennél a versnél az írásmagyarázók véleménye megoszlik. Egyesek arra utalnak, hogy nem a házasság kérdése foglalkoztatja Pált, hanem az, hogy az apostoloknak szabad-e magukkal vinni feleségüket, amidőn városról városra, faluról falura járva prédikálják az evangéliumot. Ha szabad, akkor természetesen számíthatnak arra, hogy feleségükkel együtt gondoskodjanak róluk a gyülekezetek, vagyis enni és inni (9,4) adjanak nekik. Valószínűbbnek látszik azonban a másik exegétikai felfogás, mely szerint ebben a versben Pál azzal foglalkozik, hogy szabad-e, jogukban áll-e házasságot kötni az Ige szolgáinak. Kálvin egyáltalán nem foglalkozik a kétirányú értelmezés összeférhetőségével vagy összeférhetetlenségével, hanem (Bullingerrel együtt) összekapcsolja a kettőt.

Ismerni kellene részletesen a konkrét háttérrel ahhoz, hogy fenntartás nélkül állást lehessen foglalni. Azonban a részletek ismerete nélkül is bizonyos: a versből kiolvasható mind az egyik, mind a másik föltételezés. Az apostolok megházasodhatnak, azaz **"keresztyén feleségük"**, szó szerint: nőtestvér feleségük lehet (a güné = feleségre nézve lásd a 7,2-t). Kétségtelen, hogy az apostolok hitvestársa csak hívő asszony lehet (ádelfé). Tehát nem maradiság vagy fölösleges túlbuzgóság, ha az egyházi rendszabályok megkívánják a lelkipásztoroktól, hogy csak evangéliumi hitű nőt vehetnek feleségül. Pál ugyan nem élt a házasság jogával (7,7), de ez mitsem változtat a házasságra vonatkozó keresztyén szabadságon.

Hasonlóképp joguk van az apostoloknak arra, hogy feleségüket **"magukkal hordozzák"**. Ez ugyanazt jelenti érdemileg, mintha ma így szólanánk: joguk van a lelkipásztoroknak, hogy nemcsak őket, hanem hitvestársukat is eltartsák a gyülekezetek. Az apostolok ugyanis nem voltak egy adott gyülekezethez kötve. Pálnak az életéből tudjuk: városról városra járt, s egy helyen viszonylag csak rövidebb időt töltött. Senki sem emelhet kifogást az ellen, hogy magával viszi feleségét, s anyagi gondokkal terheli a gyülekezeteket. A családfenntartás anyagi oldala nem kötheti le munkaerejét. Ő maga ugyan nem élt ezzel a jogával, de emiatt mégsem vonható

kétségbe a szabadsága. Innen is érthető, hogy a reformáció valóban az ősegyház gyakorlatához alakította vissza az egyházat, amikor a római értelmezés szerinti lelkészi nőtlenséget eltörölte, s a házasság kérdését ebben a vonatkozásban is a kegyelmi ajándéktól tette függővé (7,7). Indokolatlannak minősül az az elképzelés, hogy jelen esetben nem a szorosabb értelemben vett hitvestársról van szó, hanem olyan nőtestvéréről (szolgálóról?), akit magával vihet az apostol a külső gondoskodás (főzés, varrás stb.) ellátása végett. Ilyen irányú utalása nincs az Újszövetségnek.

Pál tisztában van azzal, hogy az előbbieken nem egyéni hangokat szóltat meg. Ő nem a maga külön gondolatait adja elő, hanem az Isten akaratának megfelelő általános gyakorlatot követi. Nevezetesen a "többi apostol és az Úr testvérei és Kéfás" hasonlóan cselekedtek. A **"többi apostol"** közül név szerint kiemeli **"Kéfást"**, azaz Pétert. Nyilvánvalóan azért teszi, mert ő örvendett legnagyobb tekintélynek a tizenkettő közül. Efelől nem hagy bizonytalanságban az Újszövetség. Akár a Csel. könyvére gondolunk, akár a Gal. levélre, szembeszökően kiemelkedik a Péter személye, aki a zsidó-kereszténység vezető személyisége. Róla pedig köztudomású, hogy felesége volt, hiszen épp az ő anyósát gyógyította meg Jézus a lázas betegségből (Mát. 8, 14-15). Tehát az Ige szolgálói megházasodhatnak és magukkal vihetik hitvestársukat. A **"többi apostolról"** nincsenek konkrét adataink, de a Pál utalásából joggal feltételezhető, hogy házasemberek is voltak közöttük; mindenesetre szabadságukban állott megházasodni.

Ugyanazon összefüggésben utal Pál **"az Úr testvéreire"**. Tudjuk, hogy "Jakab" (az Úr testvére) a jeruzsálemi gyülekezet oszlopa. Megjelent neki az Úr (1Kor. 15,7), és testvéreivel együtt volt az imádság közösségében Jézus mennybemenetele után (Csel. 1,14). Az apostoli konventen szintén Péter mellett látjuk (Csel. 15,13...; Gal. 2,9). Éppen mert ilyen előkelő szerepet játszott az ősgyülekezetben, hivatkozik most rá és testvéreire Pál. Ha az Úr "testvérei" házasságot köthettek, miért ne lenne joga erre Pálnak? Igen, neki is joga van, akárcsak munkatársainak, függetlenül attól, hogy élni akar-e ezzel a szabadságával. Lényeges, hogy nincs szolgaság alá vetve. Nem indokolt azoknak az igénye, akik bármely megfontolással nőtlenséget követelnek az Ige szolgáitól.

(6) Ebből a versből bizonyos mértékig fény derül arra, hogy a nőtlenséget sürgetők milyen szempontok által vezették magukat: "Avagy csupán nekem és Barnabásnak nincsen-e jogunk arra, hogy ne dolgozzunk?" - írja Pál. Úgy látszik, hogy anyagiak állottak a háttérben. Azt az igényt támasztották Pál és Barnabás iránt, hogy saját kezük munkájával keressék meg kenyerüket. Se magukat, se feleségüket ne tartassák el a gyülekezettel. Nincs joguk arra, hogy **"ne dolgozzanak"**, hogy erejüket az evangélium hirdetésére fordítva mellőzzék a kenyérkeresés munkáját. Ez az, amit az apostol elvben helytelenít. Ő maga ugyan éjjel-nappal dolgozva ette kenyerét, hogy senkinek se legyen terhére, de nem azért, mintha nem lenne joga igénybe venni a gyülekezettek áldozatkészségét (2Thess. 3, 8-10). A hívőknek tudniuk kell, hogy Isten elhívott szolgálói **joggal** elvárhatják tőlük a szolgálat külső (= anyagi) feltételeinek a biztosítását még akkor is, ha családostak. Ehhez joguk és szabadságuk van, sőt: az Istentől vett hatalmuk (exúziá = szabadság, jog, hatalom, illetékesség) sem vonható kétségbe.

A következő szakasz mintegy indokolja és megerősíti a 3-6. versekben mondotakat.

9, 7-12: A VÉDEKEZÉS INDOKLÁSA

(7) Kicsoda katonáskodik bármikor a maga zsoldján? Kicsoda plántál szőlőt, és nem eszi annak gyümölcsét? Vagy kicsoda legeltet nyáját, és nem eszik a nyáj tejéből? (8) Vajon emberi módon beszélem-e ezeket?, avagy nem ezeket mondja-e a törvény is? (9) Mert a Mózes törvényében meg van írva: Ne kösd be a cséplő-ökrök száját. Vajon az ökrökkel törődik - itt - Isten? (10) Vagy teljesen érettünk mondja?. Midenesetre érettünk íratott meg, hogy - így - aki szánt, reménység alatt kell szántania, és aki csépel, abban a reménységben - kell csépelnie -, hogy részesedik. (11) Ha mi nektek a lelkieket vetettük el, nagy dolog-e, ha testi javaitokat fogjuk aratni? (12) Ha mások részesülnek abból, ami jog szerint a tiétek, - miért - nem inkább mi? De nem éltünk ezzel a szabadsággal, hanem mindent elviselünk, nehogy valami akadályt gördítsünk a Krisztus evangélioma elé.

Ez az egész szakasz példákkal való megerősítése a 4. és 5. versnek (9, 4-5). Mind a bibliai szemléltető kép, mind a külső példák elevenen bizonyítják, hogy Krisztus evangéliumának a hirdetői Isten akarata szerint cselekesznek, amikor testi szükségleteik kielégítése végett igénybe veszik a gyülekezeteket.

(7) **“Kicsoda katonáskodik bármikor a maga zsoldján?”** A háborús szolgálatot teljesítő katonák élelmezéséről és fizetéséről a hadsereg gondoskodik. Ez az ellátás a katonák **“zsoldja”**. Zsold nélkül nem lehet háborút folytatni. Nincs olyan ember, aki saját maga hordozná bármikor (bármely időben = pote = soha) a személyével járó anyagi terheket. Az igehirdető szolgákat itt Krisztus harcos katonáiként szemléli az apostol. Olyan katonák ők, akik nem vért ontanak, nem városokat és falvakat rombolnak, nem gyűlölettől hevített kiáltásokkal vonulnak a küzdőtérre, hanem sebeket kötözgetnek, sereget gyűjtenek az Úr városa számára, és hirdetik az evangéliumot. Ez az ő nagy harcuk a bűn ellen. Ebben a harcban pedig joguk van arra, hogy “zsoldot” kapjanak, ne kelljen gondoskodniuk a küzdő téren szükséges testi javakról: eledelről és pénzről (opszónion = ellátási adag, fizetség, zsold).

A második hasonlatot a földműves ember életéből veszi az apostol: **“Kicsoda plántál szőlőt, és nem eszi annak gyümölcsét?”** A szőlőhegy (ámpelón) beültetése = szőlőtőkékkel - nagy munkát igényel. Elő kell készíteni az egyébként is nehezebb fekvésű (= dombos) talajt: felásni, kövektől és gyomtól megtisztítani, azután elültetni a tőkéket. A szőlő rendesen csak az ötödik évben hozza első termését (Bibl. Lex.). Ilyen áldozatok után mi sem természetesebb, mint hogy az ültető részesüljön a gyümölcsből. A Szentírás gyakran hasonlítja a választott népet, Isten egyházát a szőlőhöz. Az igehirdetők jelen összefüggésben a szőlőmunkások, akikre rábízott a plántálás szolgálata (1Kor. 3,6). Senki sem tagadhatja meg tőlük a jogot, hogy részesüljenek a termésből, vagyis élvezzék a hívő gyülekezeti tagok anyagi támogatását. A részesedés csak ott marad el, ahol hiányzik a háládatosság gyümölcse, a termés.

A harmadik hasonlat az állattenyésztés köréből származik: **“Kicsoda legeltet nyáját, és nem eszik a nyáj tejéből?”** Ez a kép is (= nyáj) bibliai kifejezés Isten

népének a jelölésére. A pásztor **legeltet**, vagy szó szerint "pásztorol" (poj máj n ó = pásztorolok, legeltetek, őrizek). Juhai előtt jár, táplálékukról gondoskodik, füves legelőkre és csendes vizekhez vezeti őket, őrzi a gonosz vadak ellen, egyszóval a pásztorsághoz tartozó kötelességeket hűséggel végzi (Ez. 34 fej, Zsolt. 23 stb.). Senki sem teszi vitássá, hogy a pásztor naponta ehetik a gondozásához tartozó **nyáj tejéből**. Ehhez joga van. Részéről nem visszaélés, ha fogyasztja a nyáj tejét.

Krisztus szolgálai a maguk helyén a pásztorokhoz hasonlítanak. Ők a hívők nyájában munkálkodnak azoknak a javára, üdvösségére. Pásztorkodásuk átvitt értelemben ugyanaz, mint a pásztor-emberé. Mennyei eledel és ital körül sáfárkodnak, hogy az éhezők és szomjazók megelégtessenek; az Ige fegyvereivel harcolnak az ősi ellenség ellen; mindenütt jelen vannak, ahol a pásztor segítsége szükséges, és életüket a nyáj szolgálatában égetik el. Nem követnek el visszaélést, amikor feladataik zavartalan teljesítése érdekében a nyáj tejét isszák, azaz saját ellátásukra fordítják azokat a szeretetadományokat, amelyeket erre a célra adnak a gyülekezetek. Aki váddal illeti ezért őket, akarva nem karva megfélemledik arról, hogy a pásztor jog szerint issza a nyáj tejét.

(8) "**Vajon emberi módon beszélem-e ezeket?**", amikről ti. az előbbieken (= 7. v.) szóltam - mondja Pál -. Vajon emberi megfontolással hasonlítottam-e az Ige szolgálait a harcoló katonához, a szőlőmunkáshoz és a pásztorhoz? Vajon csak erőltetett indokokat keresek-e azért, hogy valamiképp igazoljam az igehirdetők gyülekezeti javadalmát? Vajon azoknak volna-e igazuk, akik úgy vélik, hogy Krisztus szolgálai saját kezükkel keressék meg kenyerüket, s anyagiakkal ne terheljék a gyülekezeteket? A "**vajon**" kérdő szócska magában hordozza az összes elképzelhető "emberi" kétségeskedéseket. De nemcsak a kérdéseket és kétségeket foglalja magában, hanem egyszersmind a feleletet is. Ez a kérdő szócska (mé) az **elutasító** feleletet vonja maga után (Bl. D. 440:1; 427:2). Mintha így szólana Pál: Egyáltalán nem emberi módon beszélek Krisztus küldöttjeinek a jogáról. Nem emberi megfontolásokra támaszkodom, nem a lelkészek mondvacsinált előnyeit védelmezem, nem a gyülekezeti tagokat zsákmányolom, s egyáltalán semmi "emberi" mesterkedést nem érvényesítek. Fonákul gondolkoznak tehát, akik így fogadják soraimat.

Amit mond és ír az apostol, szükségképpen következménye az Isten akarata iránti engedelmességnek. Igen, mert más szavakkal "**ezeket (= 7.v.) mondja a törvény is**".

A "**törvény**" a Mózes törvényét jelenti. Általánosan elfogadott dolog, hogy Isten szent akaratának a foglalatja, mivel Isten jelentette ki a maga beszédét Mózesnek, hogy ahhoz se hozzá ne tegyenek, se el ne vegyenek belőle. A "törvény" csorbítatlan tekintélynek örvend mind a zsidók -, mind a pogánykeresztyének között. A reá való hivatkozás egyenlő a mértékre -, a bíróra való hivatkozással. Ugyanannyi, mint amikor napjainkban a Szentírásra hivatkozunk a hívők közösségében. Tehát az apostol az egyetlen mértékadó tekintélyre: Isten akaratára utal szavainak a hitelessége érdekében. Meg van győződve, hogy magatartása megegyezik Isten akaratával. Ezzel az egyezéssel tisztában kell lenniök a korinthusbelieknek is, akik kétségtelenül ismerik a törvényt. Egyébként nem volna értelme a reá való hivatkozásnak.

(9) "**Mert a Mózes törvényében meg van írva: Ne kösd be a cséplő ökör száját**". Idézet 5. Móz. 25,4-ből. A régiek nem gépekkel dolgoztak, hanem egyszerű eszkö-

zökkel. A kévéket csépekkal verték ki, vagy pedig - ha nagyobb mennyiségű cséplendő anyagról volt szó - ökrök segítségével. A gabonakévéket összehordták a cséplőhelyre. Ott ökrökkel tapodtatták addig, ameddig kihullottak a szemek. A tapodó ökrök (innen "a nyomtató ökör" kifejezés Károlinál) körben jártak az összehordott kévéken, s maguk után húzták a szán-alakú cséplő szekeret. A törvény úgy rendelkezik, hogy cséplés közben nem szabad bekötni a dolgozó barmok száját, vagy szó szerint: nem szabad szájkosarat kötni az állat fejére. Ez az állat iránti emberséges magatartás megkülönbözteti a zsidót a pogánytól. Így aztán a cséplő barom munkaközben tetszés szerint táplálkozhatott a rendelkezésére álló eledelből.

A cséplő ökör hasonlatára hivatkozik tehát az apostol. És mindjárt hozzáteszi: **"Vajon az ökrökkel törődik - itt (= a törvényben) - Isten?** Vajon állatgondozási szabályt ad elő a törvény? Vajon azért mondja, hogy kövérebb legyen az állat? A **"vajon"** kérdő szócska (lásd a 8. vers magyarázatát) elutasító feleletet von maga után. Tehát **nem** az ökrökkel törődik Isten. Nem állattenyésztési szabállyal van dolgunk a törvényben. Bizonyos, hogy az állatról is gondoskodás történik, hiszen jobb elbánásban részesül a tiltó parancs folytán. De igazi céljában mégis az emberre néz, mivel azt akarja, hogy az ember ne kínozza az állatot, ne vonja meg tőle azt, ami Isten gondviselése folytán megilleti. Az embernek az a kötelessége, hogy még az állat iránt is kíméletes legyen, adja meg neki a maga jussát. Ilyenképp valóban nem az állattal törődik Isten, hanem az emberrel, akinek az állathoz való viszonyában is igazán (= Isten akaratahoz igazodva) embernek, engedelmes embernek kell maradnia. Ezt juttatja szóhoz a következő vers kezdő része:

(10) **"Vagy teljesen érettünk mondja? "Érettünk"**, általában az emberért, az ember iránti isteni törődéssel van megírva a törvény idézett parancsa (5Móz. 25,4; 1Kor. 9,9). Nem részben az emberért, részben pedig az állatért, hanem **"teljesen"**, mindenestől az emberért. Azért beszél így a törvény, mert Isten az ember életét szabályozza, az ember érdekében parancsolja neki, hogy mit csináljon az állattal. Az ember nem teheti saját életszabályává az állatkínzást. Méltóságához és Isten iránti engedmességéhez tartozik, hogy eszköze legyen Isten gondviselésének, mely kiterjed az oktan barmokra. Ha aztán az ember megérti, hogy még az állatok kímélése is az ő érdekét szolgálja, azaz engedmességének a megőrzését, mennyivel inkább meg kell értenie és el kell fogadnia, hogy az állatokról való ilyen gondoskodásból egyéb is következik. Nem szabad idegenkedni attól, hogy az apostol a törvény parancsát átviszi, átvonatkoztatja az emberre. Egyetlen szóval sem vonja kétségbe, hogy az 5Móz. 25,4-ben a barmok iránti kíméletet szintén megszabja a törvény, de hozzáteszi, hogy ezt az emberért cselekszi Isten.

Az állatok felőli gondoskodás parancsa maga után vonja **"hogyan aki szánt, reménység alatt kell szántania, és aki csépel, abban a reménységben kell csépelnie, hogy részesedik"**. Igaza van Kálvinnak, hogy ez nem allegória; nem a törvény (5Móz. 25,4) kettős értelmezése, hanem az állatra vonatkozó egyetlen értelemről következik az emberről való általános gondoskodás. Ha az állat számára lehetséges, hogy cséplés közben egyék, úgy a **szántó embernek** abban a reményben kell szántania, hogy munkája nyomán a termésben részesül. Hasonlóképp abban a **reménységben kell csépelnie**, hogy a kicsévelt gabonát használhatja létfenntartására, részesedik belőle. A **"mindenesetre"** szócska az előbbi kérdés (= "vagy

teljesen érettünk mondja?)” feleletét erősíti meg (Bl. D. 452:2). A törvény szem előtt tartásával semmi kétség nem férhet ahhoz, hogy az ember munkájával (= szántás, cséplés) együtt jár a gyümölcs élvezete. A munka nem valami céltalan vállalkozás. Igazi alapja szerint (Bl. D. 235:2) abban a reménységben megy végbe, hogy gyümölcsöt terem a munkás számára. Ebből az általános nézőpontból kapcsol át Pál arra a konkrét kérdésre, mely jelen összefüggésben foglalkoztatja: az evangélium munkásainak anyagiakkal való ellátására. Ha a katonák zsoldért harcolnak, ha a szőlőmunkás eszik a szőlő gyümölcséből, ha a pásztor iszik a nyáj tejéből (9,7), ha a törvény szerint az igavonó állat táplálkozhat munkája végzésekor (9, 8-9), ha a szántó és cséplő ember a termésből való részesedés biztos reményében dolgozik, akkor - mondja Pál -:

(11) **“Ha mi nektek a lelkieket vetettük el, nagy dolog-e, ha testi javaitokat fogjuk aratni?”** Az evangélium munkásai nem méltánytalanul részesülnek a gyülekezeti tagok gondoskodásában. Nem, mert ők lelki harcot vívnak, lelki plántálást végeznek, lelki-pásztori szolgálatot látnak el, a lélek ugarát szántják, a lélek szérűjén forgolódnak, egyszerűen a lelkieket vetik el. Minekutána elvégezték munkájukat (= “lelkieket vetettük el”), azaz Krisztus evangéliumát hirdették Korinthusban, nem lehet visszatetsző, nem lehet valami szokatlan “nagy dolog”, ha a hívők (= “a ti”) testi javaira igényt tartanak. Miként az arató betakarítja a termést, ugyanúgy a lelkipásztorok is arathatnak, betakaríthatnak, testi javakat vehetnek el. Ez az ő Istentől nyert joguk, hogy így hűségesebben végezhesék szolgálatukat.

(12) **“Ha mások részesülnek abból, ami jog szerint a tiétek, - miért - nem inkább mi?”** Kik lehetnek ezek a “mások”? Vajon Apollósra és Kéfásra gondol Pál? Az első századi viszonyok részletes ismerete nélkül nem lehet pontos választ adni. A nevek végeredményében nem döntő jelentőségűek. Az olvasók minden bizonnyal tudták, hogy kikre céloz az apostol, de mi nem tudjuk. Lényeges és egészen bizonyos az, hogy kétségtelenül voltak “mások”, ti. más tanítók, más igehirdetők (bármik is lettek légyen), akiket a korinthusiak anyagi támogatásban részesítettek. Ők részesültek “abból, ami jog szerint a tiétek” (- a korinthusiaké). A magyar fordítások eltérnek ugyan (Revideálatlan Károli: “Ha egyebek köztetek az ő szabadságuknak hasznát veszik”; Revideált Károli: “Ha egyebek részesülnek a ti javaitokban”; Kecskeméthy: “Ha mások ebben a jogban részesek nálatok”), de maga a tény mindenütt ugyanaz. Pál nem kifogásolja, hogy mások “részesülnek” abból, ami felett szabadon rendelkeznek a hívők. Azonban hívő lelkiismeretükre hivatkozik, s kérdés formájában hozza tudomásukra, hogy elsősorban róluk tartoznak gondoskodni: **- miért-nem inkább mi”** részesülünk a ti javaitokból? Pál vitte el az evangéliumot Korinthusba, és ő fáradozott legtöbbet az eklézsiáért. Ennélfogva bárki másnál inkább jogot formálhat a szeretetadományokra. Ha kérdésessé teszik ezt a jogát, akkor - a 7-11. versekben mondtak szem előtt tartásával - végeredményében Isten akaratával jutnak ellentétbe. Ilyenképpen a “lelkipásztor eltartása” - mai kifejezéssel élve - nem a tetszésnek vagy a nemtetszésnek a dolga, hanem keresztyéni kötelesség. Mindenesetre nem valami henyélő, részegeskedő, dologtalan szolgáról van szó, hanem harcoló, plántáló, pásztoroló, szántó és arató igazi lelkipásztorról.

“De nem éltünk ezzel a szabadsággal” - mondja Pál. A **“szabadság”**, a jog, az illetéesség elvitathatatlanul megvan arra, hogy a munkás elvegye a maga táplálékát (Mt. 10,10). Azonban az apostol - s talán Barnabás is - **nem élt ezzel a szabadsággal**. A keresztyén szabadság lehetőségei között az sem vétkezik, aki elfogadja a gyülekezet gondoskodását, s az sem, aki nem veszi igénybe. Pál önkéntes elhatározással ez utóbbi mellett döntött, mégpedig a fennmaradt adatok szerint csaknem minden alkalommal. Tudomásunk van arról, hogy pl. a filippibeliek gondoskodását elfogadta (Fil. 4,10; 2Kor. 11,8), de még több jel mutat arra, hogy senkinél sem evett ingyen kenyeret (2Thess. 3,8); éjjel-nappal munkálkodott, hogy senkit meg ne terheljen (1Thess. 2,9); ingyen hirdette az evangéliumot (2Kor. 11,7), senkinek ezüstjét vagy aranyát nem kívánta, hanem kétkezű munkával kereste mindennapi kenyerét (Csel. 20, 33-34). Ezzel a magatartásával egyetlen gyülekezetet sem mentesít a gondoskodás kötelezettsége alól, amint ezt az előbbieken (9, 7-11) kifejtette. Viszont ő maga helyesebbnek ítéli, hogy testi szükségeiről saját erejéből gondoskodjék, s így “mindent elviseljen”, **“nehogy valami akadályt gördítsen a Krisztus evangéliuma elé”**. A **“minden”** általánosan utal azokra a fáradozásokra, nélkülözésekre (Fil. 4, 11-12), amelyeket részben azért kellett hordoznia, mivel nem vette igénybe az őt egyébként joggal megillető gyülekezeti segítséget. Magasan kiemelkedik ebből a versből is az Úr ügyéért égő hív szolga alakja. Bizonyos, hogy nem minden szolga részesül a kegyelemnek ilyen mértékében, de mégis erőteljes a figyelmeztetés, hogy az anyagiakban különös elővigyázattal kell forgolódnia Isten sáfárának. A keresztyén szabadságot meghatározó szempont, hogy az Ige szolgálói épp anyagi vonatkozások miatt **ne gördítsenek akadályt Krisztus evangéliuma elé**. A prédikáció hivatott arra, hogy konkrét formában rávilágítson - az adott gyülekezet szem előtt tartásával - azokra az akadályokra, amelyek az igehirdető eltartása miatt az evangélium elé gördülhetnek. Itt mindössze arra figyelmeztet az exegézis, hogy az igehirdető inkább rövidüljön meg anyagiakban, semmint egyébként jogos követeléseinek az érvényesítésével akadályozza az evangélium hódító útját. A Pál magatartása mindenestre ilyen irányba mutat, nem pedig a **“hátralékoknak”** tűzzel-vassal való “behajtására”. Az állami hatóságok végrehajtói segítségének igénybevétele semmiképp sem helyezhető el a keresztyén szabadság keretei között.

9, 13-18: INGYEN-EVANGÉLIUM

(13) Nem tudjátok-e, hogy akik a szent dolgokat ellátják, azt eszik, ami a templomból való; és akik az oltár körül fordulódnak, az oltárral együtt részesülnek - az adományokban -? (14) Így rendelte az Úr is, hogy akik az evangéliumot hirdetik, az evangéliumból éljenek. (15) De én ezek közül egyikkel sem éltem. Nem azért írtam azonban ezeket, hogy így történjék velem; mert jobb volna nekem inkább meghalnom, semhogy az én dicsekedésemet valaki hiábavalóvá tegye. (16) Mert ha az evangéliumot hirdetem, - ez - nem dicsőség számomra; ugyanis kényszer alatt állok; jaj pedig nekem, ha nem hirdetem az evangéliumot. (17) Ha azért önként teszem ezt: jutalmam van; ha viszont nem önként, - akkor - sáfársággal vagyok megbízva. (18) Mi tehát az én jutalmam? - Az -, hogy evangéliumhirdetéssel ingyenvalóvá tegyem az evangéliumot, hogy - így - ne használjam az evangéliummal járó szabadságomat.

(13) **“Nem tudjátok-e?”** - kérdezi Pál a korinthusiaktól. Olyan dologról beszélt és beszél, amit tudniok kell az olvasóknak. Ha az eddigiekből mégsem értették volna meg világosan Isten akaratát, akkor most ismét döntés előtt állnak. Felelniök kell a kérdésre, mégpedig úgy, amint hívőkhöz illik: igennel kell válaszolniok. A feltett kérdés mindenestre ezt az igenlő feleletet várja.

Nem tudjátok-e **“hogy akik a szent dolgokat ellátják, azt eszik, ami a templomból való”**. Egyes magyarázók (Ambrozius Bullingernél, Aquinói T.) úgy vélik, hogy az apostol a pogány papokra céloz, akik a templomi áldozatokból részesültek. Bár nincs tökéletesen kizárva ez a lehetőség, mégis valószínűtlen, hogy Pál épp a pogány vallási életből vett volna hasonlati anyagot. A **“szent dolog”** magukban foglalják mindazt, ami a jeruzsálemi templomhoz és a templomi szolgálathoz tartozik. Jelen esetben az istentiszteleti cselekmények **ellátásáról** van szó, ami a papok feladatkörébe tartozott, és a lévítákéba, akik a templomi szolgálatban segédkeztek, dolgoztak, munkálkodtak. A papok **“azt eszik, ami a templomból való”**: az áldozati állatok és anyagok részeit. A törvény előírja, hogy a papoknak ne legyen anyagi örökségük, hanem **“éljenek az Úrnak tüzes áldozataiból és örökségéből”**. Vagyis életfenntartásukat az áldozati állatokból és más áldozati anyagokból (gabona, must, olaj, gypjű) biztosítsák (5Móz. 18, 1-3; 4Móz. 18, 8-32). Érdemileg ugyanezt fejezi ki a vers második része: **“akik az oltár körül forgolódnak, az oltárral együtt részesülnek - az adományokban -”**. Legfennebb annyi a különbség, hogy az előbbi általánosabban hangzik, mivel az egész templomra vonatkozik, ez utóbbi pedig a templom egyik részére: az **“oltárra”** csupán. Ilyen megfontolással helyénvaló a Kálvin megjegyzése, mely szerint az apostol különféle szavakkal ugyanazt a dolgot (eandem rem) írja le. A papok **forgolódnak** (páredreüo = mellett ülök, közel vagyok, szorgalmasan foglalkozom valamivel, papi szolgálatot végzek - Bauer) az oltár körül, ellátják a templomi áldozatokkal járó feladataikat. Ezért részt kapnak az áldozatokból a már hivatkozott törvényes rendelkezések szerint (5Móz. 18, 1-8; 4Móz.

18, 8-32). A korinthusiak ismerik az ószövetségi törvényt. Így könnyen megérthetik, hogy a templomi szolgálat ellátója valóban abból tartja fenn magát, amivel foglalkozik.

(14) Ha azonban mindezek az indokok nem győznék meg az olvasókat, úgy hallgatniuk kell a döntő szót az Úr Jézustól, aki hasonló értelemben tanított. **“Így rendelte - folytatja Pál - az Úr Is”**. Nem másként, hanem **“így”**! Senki sem állíthatja, hogy szívesen hallgat Jézusra, de nem fogadja el az apostol tanítását. Nem, mert az apostol nem állítható szembe Jézussal. Más szavakkal ugyanazt mondja, amit **“rendelt az Úr is”**. Az Úr mondotta tanítványainak, hogy **“méltó a munkás az ő jutalmára”** (Lk. 10,7), vagy Máténál: **“Méltó a munkás az ő táplálékára”** (Mt. 10,10). Az Úr Jézustól vett szabad idézettel közli most az apostol, hogy **“akik az evangéliumot hirdetik, az evangéliumból éljenek”**. Tehát az igehirdetők anyagi ellátása nem a gyülekezeti tagok kihasználása, nem ingyenélés, nem könnyű kereseti forrás, nem az igehirdetők (lelkészek) személyi ügye, hanem az Úr Krisztus rendelkezésének engedelmes elfogadása. Ha az Ige szolgálói életüket szánták oda Isten megváltó üzenetének **hirdetésére**, nyilvános kikiáltására, proklamálására (kátángellő = ünnepélyesen kihirdetek), akkor egész erejüket oda kell áldozniok az ügy szolgálatára. Nem szükséges, hogy kenyérkeresettel töltsék idejüket. Az evangélium hirdetéséért a hallgatók ellátják őket. Ezt jelenti, hogy **“ők az evangéliumból éljenek”**. Nem az evangéliumot fizetik meg, vásárolják meg a hívők. Az evangéliumot ingyen kapják és ingyen adják (Mt. 10,8) a tanítványok. Az igehirdetők eltartásával a gyülekezet tagjai is az evangélium útkészítői lesznek, s bizonyosságát adják annak, hogy Isten akaratát magukra nézve elismerik. Mindenesetre tudni kell, hogy az evangéliumból való élés nem azonos a fényűzéssel, a dűskálással, a vagyongyűjtéssel, a krajcárösszággal és egyéb anyagiassággal. Az **“élés”** (= éljenek) valóban az élelemmel és a ruházattal való megelégedés (1Tím. 6,8). **“Vétkeznek tehát azok, akik az egyházi javadalommal visszaélnak”** (Bullinger).

A mondottak szem előtt tartásával fölmerül a kérdés: vajon az Úr rendelete nem zárja-e ki tökéletesen az igehirdetők külön polgári foglalkozását? Mai nyelven szólva: meg van-e engedve az elhívott és felhatalmazott evangéliumhirdetőknek (lelkészeknek), hogy a viszonyokhoz - és egyéni döntésükhöz képest valamely foglalkozással (földművelés, hivatalnokság, szabad pályák) keressék meg kenyerüket, s az evangéliumot úgy hirdessék, mint ilyen önfenntartók? A Szentírás sehol sem boncolgatja részletesen ezt a kérdést. Az általános helyzetet az Úr Jézus rendelkezése tükrözi, viszont Pál apostolnak a magatartásából kitűnik, hogy az igehirdetők nincsenek szolgaság alá vetve. A Pál útja éppúgy járható, mint a többi apostolé (8,5). A keresztyén szabadság valóban szabadság, s nem szolgaság. Egy dolog azonban bizonyos: a gyülekezetek kötelesek gondoskodni az igehirdetőkéről, ha ti. ezek nem saját kezükkel keresik meg kenyerüket, mint pl. az apostol. A keresztyén szabadság nyitott lehetőséget tár fel annak megfontolására, hogy az ügy érdekében melyik megoldást kelljen választani. Mind az ősegyházban, mind a keresztyén egyház kétezer esztendő történetében, mind pedig az ószövetségi népnél azt látjuk, hogy - ritka kivételektől eltekintve - a gyülekezetek szeretetadományából **“éltek”** az egyház szolgálói. Így tudták nagyobb hűséggel ellátni a rájuk bízott feladatot: az evangélium prédikálását.

(15) **“De én ezek közül egyikkel sem éltem”**. Mintha így szólna: nem hivatkoztam arra, hogy akik “az oltár körül forgolódnak, az oltárral együtt részesülnek az ádományokban” (9,13), sem arra, hogy az Úr rendelése szerint jogom van kérni az ekléziák anyagi támogatását (9,14). Én **“ezek körül egyikkel sem éltem”**, egyik lehetőséget sem vettem igénybe saját személyemre nézve. Keresztyén szabadságomban úgy döntöttem, hogy nem veszem igénybe mindazt, ami egyébként jog szerint megilletne. De félreértés ne legyen: most **“sem azért írtam ezeket, hogy így történjék velem”**. Nem az anyagi érdek beszél soraimban. Nem azért figyelmeztettelek titeket - korinthusiak - az igehirdetők jogára és a ti irántuk való kötelességekre, mintha hasznót akarnék húzni, s ezentúl a magam számára is biztosítani akarnám a ti gondoskodásokat gyümölcseit. Szó sincs róla! Én magam ezután sem akarom, hogy **“így történjék velem”**! Megmaradok korábbi életformám mellett, mert ezt tartom helyesnek saját személyemre nézve. Tehát amit írtam, valóban nem önmagamért **írtam**, hanem tiérettetek, a ti hívó engedelmességeitekért, az Úr rendelése iránti hűségetek munkálásáért.

“Mert jobb volna nekem inkább meghalnom, semhogy az én dicsekedésemet valaki hiábavalóvá tegye”. Nyilvánvaló, hogy az apostol **“dicsőségnek”** tekinti a már vázolt magatartását. Ezen nem kell csodálkozni. Van a dicsekedésnek egy olyan formája, mely illik a keresztyén emberhez. Szabad az Úrban dicsekedni (1Kor. 1,31), az Istentől vett ajándékokra szabad hivatkozni. Ha Isten azzal ajándékozta meg Pált, hogy a gyülekezet anyagi támogatása nélkül teljesítse szolgálatát, ez számára alapul szolgál, hogy dicselkedjék (káükhémá = a dicsekedés alapja). Nem kérkedik, nem állítja magát példaként az evangélium többi munkása elé. Csak önmagára nézve van dicsekedése (Gal. 6,4). Ebben az értelemben viszont nem csinál titkot abból, hogy jó dolognak tekinti szolgálatának ezt a módját. **Inkább meghalna**, semhogy **valaki hiábavalóvá tegye** ezt az ő dicsekedési alapját. Más szóval: ragaszkodik a vett kegyelmi ajándékhoz, mint drága kincshez, melyért akár a halált is készséggel vállalná. Akkor lenne **“hiábavaló”**, üres, tartalmatlan, alaptalan, hitelre érdemtelen a munkája, ha kiderülne, hogy anyagi előnyökért fáradozik az evangélium munkamezején. Ettől a hiábavalóságtól oly mértékben irtózik, hogy még halála árán is el akarná kerülni. Röviden: életbevágóan fontosnak tekinti, hogy ügyszeretében senki se lásson pénzszeretetet, hivatásában pusztá mesterséget. Ha valaki mégis így vélekedne, és a vélekedéshez ő maga (= az apostol) szolgálatna okot, akkor valóban üressé, hiábavalóvá válna a dicsekedése. (A mondat nyelvtani alkatára nézve megjegyzendő, hogy az é to = az é összehasonlítást fejez ki, amidőn két összehasonlító mondatrész között foglal helyet. A szabatos fordítást nem lehet mellőzni, de alapjában véve így hangzik a szöveg: “Mert jobb volna nekem inkább meghalnom, mint - s itt megszakad a mondatfűzés folytonossága, hogy aztán így következzen: az én dicsekedésemet senki sem fogja hiábavalóvá tenni”. Az apparátusban található egyik olvasat különösképp feljogosít a szabatos fordításra, - Bl. D. 362:2. -, ám mindenképp bizonyos, hogy a vers lényege mindkét olvasat esetében ugyanaz).

A szakasz további részéből kitűnik, hogy milyen igazi lelkiismeretességgel, komoly önvizsgálattal végzi szolgálatát az apostol.

(16) **“Mert ha az evangéliumot hirdetem, - ez - nem dicsőség számomra”**. A **dicsekedés** oka nem az evangéliumhirdetés ténye. Az evangélium-hirdetés egyszerűen nem tekinthető saját személyi teljesítménynek, melyet bárki is önnön dicsőségére használhatna fel. Ahogyan a légzés nem érdeme az emberi szervezetnek, ugyanúgy az igehirdető sem dicsekedhetik azzal, hogy ő evangéliumot prédikál. Tehát senki se magyarázza félre az előbbi versben említett “dicsekedést” azáltal, hogy úgy értelmezi, mintha az apostol a maga evangéliumhirdető szolgálatával dicsekedne, és saját teljesítményének tekintené, hogy az evangéliumot prédikálja. Erről szó sem lehet, mivel **“kényszer alatt áll”**, kényszer folytán végzi szolgálatát. Isten elhívta és elküldötte, megszólította és megbízta, s ő végeredményében ennek a megbízatásnak tesz eleget. Csupán azt végzi, amit köteles elvégezni a vett parancs szerint (Lk. 17, 9-10). A **“kényszer”** (ánánké) mindenestre nem a kínzó bilincseknek, sem a durva ostorcsapásoknak a kényszere, melytől szabadulni akar a rab. Égő tűz van szívébe rekesztve (Jer. 20,9), a Szentlélek tüze, mely hevíti, sarkallja, tette kényszeríti, szót ad ajkára, faluról-falura, városról-városra küldi, hogy égesse a bűnt, melegítse a hitet, és növelje a hívők engedelmségét.

Az evangéliumhirdetés kötelezettsége nem foglalja magában a gyülekezetek anyagi támogatásáról való lemondást. Ebben a tekintetben nincs kényszer alatt az apostol. Keresztyén szabadságában áll az anyagi javakat akár elfogadni, akár visszautasítani. Dicsekedési alapja éppen az, hogy a nehezebb részt választja, s így saját munkájával biztosítja szolgálatának külső feltételeit. Ilyen szabad választási lehetőség nincs az evangéliumhirdetés tekintetében. Nincs két egyformán lehetséges út, hanem csak egyetlen egy!

Nincs, mert - mondja az apostol - **“jaj nekem, ha nem hirdetem az evangéliumot”**. Má szavakkal ugyanazt a “kényszert” fejezi ki, melyről a fentiekben hallottunk. Míg semmi rossz nem származik abból, ha eltartásáról az eklézsiák gondoskodnak, addig “jaj” következik, rettenetes rossz származik abból, ha nem prédikálja az evangéliumot, a megváltásról szóló jó hírt. Nem egy jaj-kiáltással van dolgunk, sem valami érzelmi kifakadással, hanem annak erőteljes kifejezésével, hogy Isten ítéletes haragja sújtja azt az igehirdetőt, aki hűtlenségbe esik és nem teljesíti a rá bízott szolgálatot.

(17) **“Ha azért önként teszem ezt: jutalmam van”**. Értelem szerinti fordítással így kell visszaadni az eredetit: Ha azért önként **tenném** ezt, jutalmam **volna**. Ha saját elhatározásomból, saját indíttatásból, saját kezdeményezésből, saját döntéssel **“önként”** hirdetné az evangéliumot, akkor nem lehetne szó “kényszerről” (9,16). Így saját emberi akarátának a megvalósításával lenne dolgunk. Az önkéntesség, az ön-elhatározás egészen más beállításba helyezné a kérdést. Ebben az esetben “jutalma” volna. A **“jutalom”** nem anyagi javaknak a birtoklása (lelkési fizetés), sem Istennek a jövőre vonatkozó (eszkatológikus) jutalmazása. A “jutalom” azt fejezi ki, hogy “önkéntesség” esetén joga volna dicsekedni. *Tehát így a dicsekedésre való feljogosítottság jelentené a “jutalmat”*. Azzal bizonyára dicsekedhetik, hogy szabad elhatározással lemond a gyülekezetek anyagi támogatásáról (9,15), de nem dicsekedhetik azzal, hogy hirdeti az evangéliumot, mivel az önkéntesség, a szabad elhatározás nem játszik szerepet.

“Ha viszont nem önként (teszem ezt) - akkor - sáfársággal vagyok megbízva”. Beszédünkben annyira szép csengésű az “önként” szó, hogy első hallásra visszásnak tűnik a **“nem önként”** kifejezés. Pedig itt kimondottan ez áll előttünk. A damaszkuszi út csodája mutatja, hogy az ön-elhatározásnak se híre, se nyoma. Az emberi “én” egészen más utat választott volna. De győzött az Úr, s megsemmisült az ön-akaratú Pál. Most már új énje, új akarata jelentkezik. Most már Jézus Krisztus cselekszik benne. Röviden: nem önként hirdeti az evangéliumot, hanem kényszerből (Bauer, unfreiwillig, gezwungen). Új énje szerint természetesen azonosítja magát Isten akaratával. A kényszeredettségnak semmi köze a munkához. Ezt az egész állapotot magában foglalja és visszatükrözi a mondat záró része: **“sáfársággal vagyok megbízva”**. A sáfárnak az a feladata, hogy urának a házában hűséggel lássa el a reábízott feladatokat. Ez a munka a **“sáfárság”** (ojkonomia). Pál az apostoli szolgálatra vonatkoztatja a sáfárságot. Képes beszéddel fejezi ki annak tartalmát. Nem valamely földi úrnak a házában végzi munkáját a szolgálta, hanem az urak Urának az Anyaszentegyházában. Itt van **rábízva** a sáfárság úgy (piszteüő = hiszek, valakire reábízok; itt perf. pass. - Bl. D. 159:4), hogy egy adott időpontban megkezdődött, s még mindig tart. Az Anyaszentegyházban nyert királyi felhatalmazást arra, hogy az evangéliumot bekialtsa a világba/ Ez az ő sáfársága, kötelességszerű szolgálata, amivel semmiféle formában nem dicsekedhetik. Azonban dicsekedése mégis van a már jelzett értelemben (9,15). Erről beszél a következő vers.

(18) **“Mi tehát az én jutalmam?”** Mi az a dicsekedés, jutalom, amelyről szóltam? (l. a 15. v. exegézisét). Mi az, ami felett önmagára nézve, nem másokhoz viszonyítva, nem másokkal összehasonlítva, hanem magát külön, egyénileg, titkon szemlélve örvendhet az Úr előtt, s cselekvése értékének a tudatában megelégedetten tekinthet munkájára? Micsoda **“tehát”** (visszautalás az előző versekre) ez a jutalom? (A 9,17-ben láttuk, hogy a “jutalom” ugyanazt jelenti, mint előbb a dicsekedés). **“Az, hogy evangélium-hirdetésemmel ingyenvalóvá tegyem az evangéliumot, hogy - így - ne használjam ki az evangéliummal járó szabadságomat”**. Az a jutalom, hogy ingyenvalóvá teszi az evangéliumot. Csodálatra méltó dolog! Itt az exegézisnek el kell hallgatnia. Pálnak szabadságában állott, hogy anyagi támogatást fogadjon el a szolgálat mezején, de ő nem élt ezzel a jogával. Nem, mert kegyelmi ajándékot nyert, hogy így cselekedjék. Az adott helyzetre figyelve, úgy döntött, hogy ezáltal is igyekszik zavartalanabbá tenni az evangélium hódító útját. **Nem használta ki a keresztyéni szabadságát**, nem élt az egyébként Istentől felkínált lehetőséggel. Röviden: lemondott jogáról, viszonylagos kényelméről, gondtalanságáról. Lemonadásának hátterében az evangélium ügyéért égő szolgálat önfeláldozó alakja áll, aki nem akar a gyülekezet terhére lenni. A **“sáfárság”** (9,17) valóban nem kenyérkereset, nem egyik állás a többi között, hanem gyertyaként való égés az Úr házában (az Anyaszentegyházban). A Pál magatartása nem szó szerinti utánzásért van leírva (amint láttuk), hanem azért, hogy a sáfárságból ne legyen kufárság, a szolgálatból ne legyen uralkodás, és a dicsekedésből ne legyen üres szólam, öntetszelgő kevélység.

(16) **“Mert ha az evangéliumot hirdetem, - ez - nem dicsőség számomra”.** A dicsekedés oka nem az evangéliumhirdetés ténye. Az evangélium-hirdetés egyszerűen nem tekinthető saját személyi teljesítménynek, melyet bárki is önnön dicsőségére használhatna fel. Ahogyan a légzés nem érdeme az emberi szervezetnek, ugyanúgy az igehirdető sem dicsekedhetik azzal, hogy ő evangéliumot prédikál. Tehát senki se magyarázza félre az előbbi versben említett “dicsekedést” azért, hogy úgy értelmezi, mintha az apostol a maga evangéliumhirdető szolgálatával dicsekedne, és saját teljesítményének tekintené, hogy az evangéliumot prédikálja. Erről szó sem lehet, mivel **“kényszer alatt áll”**, kényszer folytán végzi szolgálatát. Isten elhívta és elküldötte, megszólította és megbízta, s ő végeredményében ennek a megbízatásnak tesz eleget. Csupán azt végzi, amit köteles elvégezni a vett parancs szerint (Lk. 17, 9-10). A **“kényszer”** (ánánké) mindenesetre nem a kínzó bilincseknek, sem a durva ostorcsapásoknak a kényszere, melytől szabadulni akar a rab. Égő tűz van szívébe rekesztve (Jer. 20,9), a Szentlélek tüze, mely hevíti, sarkallja, tette kényszeríti, szót ad ajkára, faluról-falura, városról-városra küldi, hogy égesse a bűnt, melegítse a hitet, és növelje a hívők engedelmségét.

Az evangéliumhirdetés kötelezettsége nem foglalja magában a gyülekezetek anyagi támogatásáról való lemondást. Ebben a tekintetben nincs kényszer alatt az apostol. Keresztyén szabadságában áll az anyagi javakat akár elfogadni, akár visszautasítani. Dicsekedési alapja éppen az, hogy a nehezebb részt választja, s így saját munkájával biztosítja szolgálatának külső feltételeit. Ilyen szabad választási lehetőség nincs az evangéliumhirdetés tekintetében. Nincs két egyformán lehetséges út, hanem csak egyetlen egy!

Nincs, mert - mondja az apostol - **“jaj nekem, ha nem hirdetem az evangéliumot”**. Má szavakkal ugyanazt a “kényszert” fejezi ki, melyről a fentiekben hallottunk. Míg semmi rossz nem származik abból, ha eltartásáról az eklézsiák gondoskodnak, addig “jaj” következik, rettenetes rossz származik abból, ha nem prédikálja az evangéliumot, a megváltásról szóló jó hírt. Nem egy jaj-kiáltással van dolgunk, sem valami érzelmi kifakadással, hanem annak erőteljes kifejezésével, hogy Isten ítéletes haragja sújtja azt az igehirdetőt, aki hűtlenségbe esik és nem teljesíti a reá bízott szolgálatot.

(17) **“Ha azért önként teszem ezt: jutalmam van”.** Értelem szerinti fordítással így kell visszaadni az eredetit: Ha azért önként **tenném** ezt, jutalmam **volna**. Ha saját elhatározásomból, saját indíttatásból, saját kezdeményezésből, saját döntéssel **“önként”** hirdetné az evangéliumot, akkor nem lehetne szó “kényszerről” (9,16). Így saját emberi akaratának a megvalósításával lenne dolgunk. Az önkéntesség, az ön-elhatározás egészen más beállításba helyezné a kérdést. Ebben az esetben “jutalma” volna. A **“jutalom”** nem anyagi javaknak a birtoklása (lelkészi fizetés), sem Istennek a jövőre vonatkozó (eszkatológikus) jutalmazása. A “jutalom” azt fejezi ki, hogy “önkéntesség” esetén joga volna dicsekedni. *Tehát így a dicsekedésre való feljogosítottság jelentené a “jutalmat”*. Azzal bizonyára dicsekedhetik, hogy szabad elhatározással lemond a gyülekezetek anyagi támogatásáról (9,15), de nem dicsekedhetik azzal, hogy hirdeti az evangéliumot, mivel az önkéntesség, a szabad elhatározás nem játszik szerepet.

“Ha viszont nem önként (teszem ezt) - akkor - sáfársággal vagyok megbízva”. Beszédünkben annyira szép csengésű az “önként” szó, hogy első hallásra visszának tűnik a **“nem önként”** kifejezés. Pedig itt kimondottan ez áll előttünk. A damaszkuszi út csodája mutatja, hogy az ön-elhatározásnak se híre, se nyoma. Az emberi “én” egészen más utat választott volna. De győzött az Úr, s megsemmisült az ön-akaratú Pál. Most már új énje, új akarata jelentkezik. Most már Jézus Krisztus cselekszik benne. Röviden: nem önként hirdeti az evangéliumot, hanem kényszerből (Bauer, unfreiwillig, gezwungen). Új énje szerint természetesen azonosítja magát Isten akaratával. A kényszeredettségnak semmi köze a munkához. Ezt az egész állapotot magában foglalja és visszatükrözi a mondat záró része: **“sáfársággal vagyok megbízva”**. A sáfárnak az a feladata, hogy urának a házában hűséggel lássa el a reábízott feladatokat. Ez a munka a **“sáfárság”** (oikonomia). Pál az apostoli szolgálatra vonatkoztatja a sáfárságot. Képes beszéddel fejezi ki annak tartalmát. Nem valamely földi úrnak a házában végzi munkáját a szolga, hanem az urak Urának az Anyaszentegyházában. Itt van **rábízva** a sáfárság úgy (piszteüo = hiszek, valakire reábízok; itt perf. pass. - Bl. D. 159:4), hogy egy adott időpontban megkezdődött, s még mindig tart. Az Anyaszentegyházban nyert királyi felhatalmazást arra, hogy az evangéliumot bekiáltsa a világba/ Ez az ő sáfársága, kötelességszerű szolgálata, amivel semmiféle formában nem dicsekedhetik. Azonban dicsekedése mégis van a már jelzett értelemben (9,15). Erről beszél a következő vers.

(18) **“Mi tehát az én jutalom?”** Mi az a dicsekedés, jutalom, amelyről szóltam? (l. a 15. v. exegézisét). Mi az, ami felett önmagára nézve, nem másokhoz viszonyítva, nem másokkal összehasonlítva, hanem magát külön, egyénileg, titkon szemlélve örvendhet az Úr előtt, s cselekvése értékének a tudatában meglegedetten tekinthet munkájára? Micsoda **“tehát”** (visszaütalás az előző versekre) ez a jutalom? (A 9,17-ben láttuk, hogy a “jutalom” ugyanazt jelenti, mint előbb a dicsekedés). **“Az, hogy evangélium-hirdetésemmel ingyenvalóvá tegyem az evangéliumot, hogy - így - ne használjam ki az evangéliummal járó szabadságomat”**. Az a jutalom, hogy ingyenvalóvá teszi az evangéliumot. Csodálatra méltó dolog! Itt az exegézisnek el kell hallgatnia. Pálnak szabadságában állott, hogy anyagi támogatást fogadjon el a szolgálat mezején, de ő nem élt ezzel a jogával. Nem, mert kegyelmi ajándékot nyert, hogy így cselekedjék. Az adott helyzetre figyelve, úgy döntött, hogy ezáltal is igyekszik zavartalanabbá tenni az evangélium hódító útját. **Nem használta ki a keresztyéni szabadságát**, nem élt az egyébként Istentől felkínált lehetőséggel. Röviden: lemondott jogáról, viszonylagos kényelméről, gondtalanságáról. Lemondásának hátterében az evangélium ügyéért égő szolga önfeláldozó alakja áll, aki nem akar a gyülekezet terhére lenni. A **“sáfárság”** (9,17) valóban nem kenyérkereset, nem egyik állás a többi között, hanem gyertyaként való égés az Úr házában (az Anyaszentegyházban). A Pál magatartása nem szó szerinti utánzásért van leírva (amint láttuk), hanem azért, hogy a sáfárságból ne legyen kufárság, a szolgálatból ne legyen uralkodás, és a dicsekedésből ne legyen üres szólam, öntetszelgő kevélység.

9, 19-23: MINDENEKNEK MINDEN LETTEM

(19) Bár mindenki iránt szabad vagyok, mindenkinek szolgájává tettem magamat, hogy többeket megnyerjek. (20) És olyanná lettem a zsidóknak, mint zsidó, hogy zsidókat nyerjek meg; a törvény alatt valóknak, mint törvény alatt való, jóllehet magam sem vagyok törvény alatt, hogy a törvény alatt valókat megnyerjem; (21) a törvény nélkül valóknak mint törvény nélkül való, jóllehet nem vagyok Isten törvénye nélkül, hanem Krisztus törvényében való, hogy a törvény nélkül valókat nyerjek meg; (22) az erőteleneknek erőtelenné lettem, hogy az erőteleneket megnyerjem; mindenkinek minden lettem, hogy mindenképpen megmentsek némelyeket. (23) Mindent pedig az evangéliomért cselekszem, hogy részestárs legyek benne.

(19) A **“bár”** kétségtelenül nem a vonatkozó görög szócskának (gár = mert) a szó szerinti megfelelője. Azonban csak így lehet visszaadni az értelmét. A gár azt mutatja, hogy az itt kezdődő szakasz (9, 19-23) az előző versek gondolatmenetét viszi tovább. Ami most következik, mintegy adódik a már hallottakból. Az előbbiekben azt láttuk, hogy az apostol lemondott a gyülekezetek részéről felkínált anyagi támogatásról, mivel így eredményesebben végezhetette szolgálatát. Ez a lemondás nem azt jelenti, hogy kénytelen volt így cselekedni az emberek miatt. Nem, mert ő **“mindenki iránt szabad”**, vagy a revideálatlan szöveg szerint: “szabad(os) lévén mindenkitől”. Senki által nincs korlátozva keresztyén szabadságában. Olyan ruhába öltözhözhet, amilyenbe akar, olyan eledelt ehet, amilyent akar, az emberek tetszésétől vagy nem-tetszésétől függetlenül elfogadhatja az eklézsiák anyagi gondoskodását, stb. Tehát valóban szabadon cselekszik mindazon kérdésekben, amelyekre vonatkozik a keresztyén ember szabad döntése. Senkinek az igénye, helyeslése vagy rosszalása nem gyöngítheti szabadságát, melyet Istentől vett (6,12).

Azonban az apostol nem élt szabadságával. **“Mindenkinek szolgájává tettem magamat”** - mondja -, ahelyett, hogy kihasználtam volna a szabadságot. A szolgaság itt inkább az alkalmazkodást juttatja szóhoz. Miként a szolga igazodik urának parancsához, szokásaihoz, szeszélyeihez és egyéb tulajdonságaihoz, ugyanúgy - hasonló formájában - Pál is alkalmazkodik, szolgálai magatartást tanúsít azok iránt, akik között hirdeti az evangéliumot. Lemond önmagáról, szabadságáról, csakhogy biztosíthassa munkája lehetőségét. Az alkalmazkodás mindenestre keretek között mozog (amint a 22. versből ki fog tűnni), hiszen nem lépi át Isten akaratát. Mindenkinek szolgájává tette magát, de nem állott a bűn szolgálatába. Jól jegyezzük meg: **“mindenkinek”**, de nem mindenkinek.

A következő versek azt írják le, hogy kiket foglal bele az általános **“mindenki”** szóba, valamint, hogy gyakorlatban mit jelent a sajátmagára vett szolgaság. Tehát a következő versek alapján véve ennek a versnek az exegézisét képezik. Egyfelől csak arról szól az apostol, hogy magatartásának mi a közvetlen célja: **“hogy többeket megnyerjek”**. Azért teszi szolgává magát, hogy “többeket” (revideálatlan Károli) vezéreljen Isten akarata iránti engedelmességre, Krisztus üdvözítő evangéliumának

az elfogadására. A revideálatlan fordítás a **“többség”** megnyeréséről beszél. A vonatkozó görög szó (polüs = sok, plejón = több; plejónesz- a többség, továbbiak, többek Bl. D. 244 - 3) valóban jeletheti a **“többséget”** is, de itt nagyobb valószínűség szerint összehasonlító értelemmel van dolgunk. Nem a célja Pálnak, hogy egy bizonyos embercsoportnak a nagyobb részét, többségét nyerje meg, hanem az, hogy önmagának a szolgává tétele által többet, **“többeket”**, több embert nyerjen meg, mint ha másképpen élne keresztyén szabadságával. A **“többek”** aztán végeredményében lehetnek akár többség, akár törpe kisebbség. Ezek az emberek a Krisztustávolságból Krisztus-közelségbe jutnak, a hitetlenségből hitre vezéreltetnek, az engedetlenségből engedelmességbe érkeznek (Mt. 18,15). Isten szolgája **megnyeri** őket Jézus Krisztusnak. Miként a megnyert tárgyak gazdát cserélnek, ugyanúgy a megnyert emberek kiszabadulnak a Sátán hatalmából, hogy azután Krisztus királysága alatt élhessenek.

(20) **“És olyanná lettem a zsidóknak, mint zsidó, hogy zsidókat nyerjek meg”**. A 19. versben utaltunk arra, hogy az alkalmazkodás Isten akaratának a keretei között mozog. Tehát ha a zsidók üldözik Krisztust, akkor Pál apostolból nem lesz Krisztus-üldöző; ha a zsidók a törvény cselekedeteiből akarnak megigazulni, úgy Pálból nem lesz cselekedet-keresztyén; ha a zsidók fellázadnak (zélóták) a római birodalom ellen, akkor Pálból nem lesz forradalmár, stb. Ilyen és hasonló esetekre nem vonatkozik az alkalmazkodás, hanem csak azokra a közömbös dolgokra (adiafórákra) amelyek a keresztyén szabadságban egyáltalán döntés tárgyát képezhetik. Maga az Újtestamentum több alkalommal említ ilyeneket. Olvassuk a Gal. ből, hogy **“Krisztus Jézusban sem a körülmetélkedés nem ér semmit, sem a körülmetéletlenség (Gal. 5,6).** Ennélfogva a hívő számára tökéletesen mindegy, hogy alkalmazkodik-e a zsidó szokásokhoz. Szabadságában áll elfordulni a körülmetélkedéstől, mivel Krisztusban többé nincs körülmetélkedés. Viszont ha a körülmetélkedés vállalásával bárkit is megnyerhet Krisztusnak, akkor nem vétkezik az Úr ellen, ha közömbös dolognak tekinti a körülmetélkedést. Ezt tette Pál, amikor Timóteust **“körülmetélte a zsidókért”**. (Csel. 16,3). Cselekedetével **“olyanná lett a zsidóknak, mint zsidó”**. Más vonatkozásban szintén ide tartozik a Csel. 18,18 és 21,23. Ha egy lelkipásztor a zsidók között csak úgy tudja szolgálni az evangéliumot, hogy megtartja velük együtt a szombatot, vigyáz bizonyos étkezési előírásokra és egyebekre, szabadságában áll alkalmazkodni ezekhez a zsidó szokásokhoz, mert nem vét Isten akarata ellen. Nem magán az alkalmazkodáson van a hangsúly, hanem azon, hogy ezáltal **“zsidókat nyerjen meg”** (l. 9,19 exegézisét). Nem azért megy a szakadékba, hogy ott maradjon, hanem hogy kihozza az elveszett bárányt. Ismételjük: az alkalmazkodás csak a közömbös dolgok síkján mozoghat. A jezsuita **“cél szentesíti az eszközt”** nem áll rokonságban ezzel a magatartással.

“A törvény alatt valóknak - olyanná lettem - mint törvény alatt való”. Itt szélesebb körben mozog, mint a **“zsidóknál”**. Ugyanis a törvény alatt lehettek a zsidókon kívül azok a zsidózó pogányok is, akik elfogadták és megtartották a törvényt, valamint azok a zsidók és nem zsidók, akik hamisan értelmezve a keresztyénséget (galáciabeliek?), úttalan utakon tévelyegtek, s a törvény megtartásától várták üdvösségüket. Hogy mikben és milyen mértékig lett olyanná Pál **“mint törvény alatt való”**, azt ma már a szükséges részletismeretek hiányában nem lehet

szemléltetni. De nem is az a lényeges, hogy aprólékosan megismerjük a Pál cselekedeteit. Fontos, hogy a keresztyén szabadság lehetőségei között vállalta a törvény alatti életformát, **jóllehet ő maga nem volt törvény alatt**. Szabadságát nem adta fel, hiszen nem nehezedett rá a törvény elviselhetetlen igája. Az alkalmazkodás nem azonosítható a törvényalattisággal és ennek sok-sok lelki nyomorúságával. Ő nem lett törvény alatt valóvá, hanem csak **“olyanná”**, mint a törvény alatt való, hogy **“a törvény alatt valókat megnyerje”**. Sűrű homályba szállott alá, de nem azért, hogy sötétségben éljen, hanem hogy az evangélium fényes napját felragyogtassa és a homályt eloszlatthassa a törvény alattiak szívében, hogy őket is megnyerje.

(21) **“A törvény nélkül valóknak - olyanná lettem -, mint törvény nélkül való”...**

Most kétségtelenül a pogányokra gondol az apostol, akik még egyáltalán nem ismerik, vagy nem fogadták el Isten törvényét. Amikor közöttük forgolódik: beilleszkedik életrendjükbe. Olyanná lesz, mintha születésétől fogva közöttük élt volna. Alkalmazkodik gondolkozásvilágukhoz, helyi szokásaikhoz és egyéb életkörülményeikhez, hogy így a békés együttlétnek az akadályait elhárítsa. Mindez természetesen nem vonja maga után, hogy együtt paráználkodik a paráználkkal, együtt részegkedik az ivókkal, együtt lop a tolvajokkal, együtt tiszteli a bálványokat, és általában együtt cselekszi a pogányok istentelen cselekedeteit. Szó se róla! A pogány életformát is (akárcsak a zsidót 9,20) mindössze addig a pontig veszi át, ameddig keresztyén szabadsága megengedi. Nem is lehet másként, hiszen alkalmazkodása által nem lesz pogánnyá, hanem csak **olyanná**, mint a pogányok, vagy más szóval: a közömbös dolgok tekintetében igazodik környezetéhez. Ő maga erősít meg efelől, amikor írja: **“nem vagyok Isten törvénye nélkül, hanem Krisztus törvényében való”**. A törvény nélkül valók között is fenntartás nélkül kötelezi **“Krisztus törvénye”**, vagyis a szeretet nagy parancsa (Jn. 13,34; Gal. 6,2). Semmit sem cselekedhet, ami ellentétben áll az Isten- és a felebarátok iránti keresztyén szeretettel. Alkalmazkodásának ez a korlátja és határtalan lehetősége. A cél pedig ismét ugyanaz, ami a zsidók és a törvény alattiak (9,20) esetében, hogy ti. **“a törvény nélkül valókat nyerje meg”**. Idegenbe ment, kilométerekben is óriási távolságokat járt be a törvény nélkül valók keresése közben, hogy így hazavezérelje, Krisztus közvetlen közelségébe hozza a távolvalókat, azaz hogy őket megnyerje.

(22) **“Az erőteleneknek erőtelenné lettem, hogy az erőteleneket megnyerjem”**.

Eddig (9, 20-21) mind olyanokról volt szó, akik nem tartoztak az eklézsiához (zsidók, törvény alattiak és törvény nélkül valók). Az **“erőtelenek”** viszont az eklézsiához tartoznak. Ők azok, akikkel már találkoztunk a levél 8. fejezetében (8,9). Hitükben gyöngye emberekről van szó, akik még könnyen megtántorodhatnak. Olyanok mint a gyógyuló beteg, akit féltetni kell, nehogy visszaessék az egészségtelenség állapotába. Krisztus gyermekei ők, de még nem lettek nagykorúakká a hitben. Őket még zavarják az ételek, az ünnepek (Róm. 14, 1-6) és hasonlóak. Az ilyeneket gyöngeségükkel együtt kell elfogadni. Pál apostol vigyázott arra, nehogy magatartásával megbotránkoztassa őket, s így akadályt gördítsen hitben való gyarapodásuk elé. Ha valaki - épp erőtelensége folytán - úgy véli, hogy a keresztyén embernek nem szabad olyan húst enni, mely a bálványáldozatok célját szolgáló mészárszékből került forgalomba, akkor az apostol sem eszik ilyen húst az erőtelenek között, bár tudja, hogy szabadon ehetne. A mai keresztyén életben is lépten-nyomon adódhatnak hasonló esetek,

amelyek rendjén vigyázniuk kell a hívőnek, hogy az "erőtleneknek erőtelenné legyen", vagyis alkalmazkodjék hozzájuk. Ezáltal pedig ösvényt egyenget, hogy az **erőtleneket megnyerje**, meggyógyítsa. Igazi lelkipásztori magatartás!

A gyakori esetek felsorolását (9, 20-22) félbeszakítja az apostol, de minden elképzelhető esetet egybefoglal, amikor így szól: **"mindenkinek minden lettem, hogy mindenképp megmentsek némelyeket"**. Mennyi "minden" ("mindenkinek", "minden", "mindenképp"), mennyi határtalan önátadás, önfeláldozás, lemondás! A kételkedőnek úgy mutatkozni, mint ha benne is volna kételkedés; a kísértések között hánykódóval úgy beszélni, mintha önmagát is állandóan ostromolnák a kísértések; a tudomány rabjaihoz úgy viszonyulni, mintha ő maga is közéjük tartozna; a félelmes szívűeket úgy vigasztalni, mintha ő maga is félne stb. Ezt jelenti a "mindenkinek minden lettem", mindenkire alkalmazkodtam, mindenkivel kapcsolatosan alázkodtam, mindenki irányában szolgálóvá tettem önmagam (9,19).

A **"minden lettem"**-nek határpontja az Úr Jézus akarata. Tehát a "minden"-ben nem foglaltatik benne a gyűlölködés, a névtelen gonoszság, a háborúskodás, az önzés, a hitetlenség, a csalás, a lopás, a paráznság és amik egyáltalán az Úr iránti engedetlenséghez tartoznak. De benne foglaltatik valóban **"minden"** olyan ön-megüresítés, "minden" olyan másokhoz való alkalmazkodás, mely Isten szolgálójának az életmentő munkájával jár.

Mindeneket azért vállalt az apostol, hogy **"mindenképpen"**, minden úton-módon, minden alkalmazkodással **"megmentsen némelyeket"** (szódoz = megmentek, kiementek, megörzök, megtartok). A vízbe fúlót kiragadja a mentő, a beteget az orvos, a rabot a szabadító. Így menti ki az apostol Isten üdvözítő evangéliumának hirdetésével azokat, akik a hitetlenség örvényében, betegségében és rabságában a biztos halál felé rohannak. A **"megmentés"** itt sajátos kifejezése az üdvösség munkálásának. Nem azon kell töprengeni, hogy vajon az ígért szolgák nevezhetik-e mentésnek a saját munkájukat, hiszen egyedül Isten adhat életet, és egyedül az Úr Jézus szabadíthat ki a halál mélységéből. Nem, hanem álmélkodással kell tudomásul venni, hogy az élet-mentés páratlan szolgálatát Isten rábízta törékeny edényekre: apostolaira, ígértetűre, pásztoraira, vagy bármiként nevezze őket a Szentírás. Ők hűséggel teljesítik az élet-mentő szolgálatot, és **"némelyeket"** meg is mentenek. Nem mindeneket, hanem csak "némelyeket"! Azokat, akik a mentésre kinyújtott kezét megragadják, és Jézus Krisztust befogadják.

(23) **"Mindent pedig az evangéliumért cselekszem, hogy résztárs legyek benne"**. Igazi csúcspontja az egész szakasznak. Az apostol nem egyéni célokat kerget, sem egyéni megfontolásokra nem alapítja szolgálatát. **"Mindent az evangéliumért"**! Más szóval: az evangéliumra nézve, az evangélium érdekében (diá acusativusszal kifejezheti az indokot, az alapot, valamint a célt - Bl. D. 222). Cselekedeteinek, magatartásának egyetlen magyarázó szempontja az evangélium ügye. Amikor embereket nyer meg Krisztusnak, amikor embereket ment ki a halálból, amikor alkalmazkodásában minden erejét igénybe veszi, végeredményében azt az egyet akarja, hogy Isten megváltó üzenete: az evangélium győzedelmeskedjék.

A vers második része alárendelt értelemmel bír. Tehát nem azért cselekszik mindent az evangéliumért, hogy egy még elsőrendűbb célt elérjen, ti. a benne való

részesedést, hanem a részesedés következménye, velejárója az evangélium szolgálatának. "Pál az evangélium magasabb célja alá rendel mindent; így szabad remélnie, hogy az evangélium áldásaiban részesül" (Bousset). Miközben másoknak hirdeti az evangéliumot, ő maga is élni akar annak gyümölcsével. Előtte vannak azok, akik már megmentettek, és akik a jövőben megmentetnek épp az ő szolgálata által. A megmentés ténye jelenti az evangéliumból való részesedést. Az ilyen részesedő aztán élvezi megmentésének az áldásait: Isten békéjét, a nyugalmat, az Úrral való közösség örömét, a reménységet és egyéb gyümölcsöket. Pál apostol **"részes társa"** (szünkojnónosz) az ilyen embereknek. Nem másoknak beszél belső részvétel nélkül, hanem ő maga is a hallgatók közé tartozik. Amit általa ad Isten, azt elfogadja a hívő egyháztag - Pál is, azaz: amiben részesülnek a hívők az apostoli szolgálat által, abban szintén részesülni akar a bűnösök között első Pál. Szilárd meggyőződése, hogy ez valóban így van. Nem lehetséges, hogy ő maga ne legyen részes társ a többi részesedővel! Ez a belső bizonyosság és célegyenest előre való futás félreismerhetetlenül kicsendül a vers szelleméből.

9, 24-27: A „VERSENYPÁLYÁN”

(24) Nem tudjátok-e, hogy akik versenypályán futnak, mindnyájan futnak, de egy veszi el a jutalmat. Úgy fussatok, hogy elvegyétek. (25) Mindenki pedig, aki versenyez, mindenben magatürtőztető; azok ugyan azért, hogy romlandó koszorút nyerjenek, mi pedig - hogy - romolhatatlant. (26) Én azért úgy futok, mint nem bizonytalanra, úgy viaskodom, mint aki nem levegőt vagdos; (27) sőt megsanyargatom testemet, és szolgálva teszem, nehogy valami-képpen méltatlanná legyek, miután másoknak prédikáltam.

(24) **“Nem tudjátok-e?”** Amint Pálnál gyakran szokásos: úgy van feltéve a kérdés, hogy igenlő feleletet vár reá. Mintha így szólana: ti nagyon jól tudjátok, amiről most beszélek. Egyáltalán nem ismeretlen dologról írok. Nem, mert **“tudjátok”,** hogy **“akik versenypályán futnak, mindnyájan futnak, de egy veszi el a jutalmat”.**

Korinthus városában sok világhírű versenyjátékot tartottak. Ezeket a versenyeket ismerték a korinthusiak; ugyanúgy ahogyan a mai ember számon tartja a nagy labdarúgó mérkőzéseket és egyéb sportjátékokat. Nemcsak a korinthusiak előtt, hanem a mi életünkben is talán a legáltalánosabban ismert dolgok közé sorolhatók a versenyjátékok. A formák és játéknemek évszázadokon át nagy alakuláson mentek át, de lényegére nézve az apostol által használt hasonlat a jelenkorban éppoly elevenen beszél, mint egykor. Az exegézis a régi képpel foglalkozik ugyan, de az igehirdetőnek a maga korában kell látnia és beszélnie. Neki a kortörténeti érdekességek helyett az Ige üzenetét kell hűséggel tolmácsolnia. Ennek az élő beszédnek az érdekében kell látnunk a régi képet:

“Versenypálya” rajzolódik az apostol szeme elé. Görögül “stádionnak” hívják, amint a kifejezés mindmáig használatos. A versenypálya, a küzdőtér alapjában véve egy nagy építmény a testgyakorlás céljára. Ott játszódtak le a különféle versenyek, de ugyanott tartották a nagy gyűléseket, összejöveteleket, cirkuszi játékokat is aszerint, hogy milyen versenyről volt szó. Az apostol jelenleg olyan pályára gondol, amelyen versenyzők szaladnak, **futnak** (kocsin vagy gyalog?), hogy elnyerjék a győzelmet. A sport-életnek minden érdekessége és “izgalma” benn lüktet a képben. Futnak az emberek, ki-ki a maga küzdő terén, mely lehet - per analogiam - szellemi küzdőtér éppúgy, mint testi. Ma már alig van falu, ahol valamilyen versenypálya ne lenne. Az ember megmaradt futó embernek.

A versenyzők **“mindnyájan”** futnak **“de egy veszi el a jutalmat”.** Tehát nem kettő, nem több, hanem csak **“egy”.** Sok ép és erőteljes versenyző szalad, de bármely kiváló teljesítmény esetén is csak egy részesülhet az elsőség pályadíjában. A **“jutalom”** (brábejon), győzelmi jutalom, az első győzőnek kijáró győzelmi ajándék, melyet kiérdemel. A sánták, a vakok és más testi fogyatékoságúak ki vannak zárva a versenyből. Az **“úgy fussatok”** viszont annyira tág körben mozog, hogy senki sincs kizárva. Valakik csak elindultak Krisztus után, mindnyájan a futók közé tartoznak. A keresztyének - a betegek éppúgy, mint az egészségesek - Istennek a **stadionjában** szaladnak. Az apostol mindenesetre ezt kívánja tőlük, mert Istennek ez az igénye irántuk.

Ha a sportemberek vágyakoznak a győzelem után, mennyivel inkább vágyakozniok kell a hívőknek! Igen, mert a parancs értelmében úgy kell futniok, hogy **“elvelyék”** a győzelmi díjat. A görög ige (kátálámbánó = itt aor. conj.) igekötője (= kátá) fokozza az alapigét, vagyis erősen megfogok, erősen megragadok, biztosan elveszek. A versenyzők még nem befutott emberek: sem Pál apostol (Fil. 3,12), se mások. Nincs keresztyén “perfekcionizmus”, keresztyén befejezettség, hanem csak célegyenest haladó futás a “felülről való elhívás jutalmára”(Fil. 3,14). Nem futhat igazán, aki szem elől téveszti a célt, melyet biztosan el kell érnie. Az sem futhat igazán (= **“úgy”**), aki unottan, cammogva, kedvetlenül halad a pályán. Szintén rosszul (= nem **“úgy”**) fut, aki szabálytalanul akar célt érni, pl. meg akarja kímélni magát a fáradságtól. A gyalogfutó pályán nem lehet sem lovagolni, sem gépkocsizni, azaz helyettem senki és semmi más nem teljesítheti a feladatot.

(25) **“Mindenki pedig, aki versenyez, mindenben magatúrtóztető”**. Mai sportkifejezéssel élve, a versenyzőknek alá kell vetniök magukat az edzési szabályoknak, hogy szervezetük megfeleljen a kívánalmaknak. Kivételek nincsenek. **“Mindenkit”** köteleznek az általános érvényű előírások. Nem történhetik meg, hogy a versenyző rendetlen életmódot folytasson. “A görög versenyzők hónapokon át tartó meghatározott szabályszerű életfolytatással, ételektől és italoktól való tartózkodással és hasonlókkal készítették elő magukat és acélozták meg testüket” (Bousset). Hogyan nézne ki az a versenyző, aki ittasan indul a küzdelemre? Keresztyénnek lenni, a lélek stádionjában futni csak úgy lehet, ha vállaljuk a pályafutás szabályait, s igazodunk hozzájuk, akárcsak a maguk helyén a sportolók. A vállalás **“mindenben”**, minden tekintetben történik. Nincsenek bizonyos életterületek, amelyek Krisztustól függetleníthetők volnának.

“Azok ugyan azért - magatúrtóztető -, hogy romlandó koszorút nyerjenek, mi pedig - hogy - romolhatatlan”. A **“koszorú”** (sztefánosz - ebből származik az István név) konkrét formában fejezi ki ugyanazt, amit az előző vers általánosan “jutalomnak” mondott. A “jutalom”, a versenydíj lehet pénz, érem, oklevél vagy ehhez hasonló egyéb. Jelen esetben a “koszorú” fejezi ki a jutalmat. A győzelmi koszorút szokás szerint palmaágakból fonták, a dicsőség elismerése jeléül. Ellentétje a töviskoszorú, mely a gúnyt, a vereséget fejezi ki (Mt. 27, 29 stb.).

A sportolók **“romlandó”** koszorú elnyerésére törekszenek. Csak egy veheti el a koszorút, s ennek a koszorúja is romlandó. Romlandó abban az értelemben, hogy elég lehet vagy más módon megsemmisülhet, elveszhet. De romlandó, nem maradandó, nem időtálló abban az értelemben is, hogy a győztes számára nem biztosít állandó értéket. A győzelmi fény lassan vagy gyorsan eltűnik, mihelyst következik egy nagyobb teljesítmény. A megkoszorúzott “kisportolt” test összeaszik, ha jön a betegség vagy az öregség és a halál. Ezzel szemben a hívők koszorúja **“romolhatatlan”**; nincs benne semmiféle romlandóság. Ezt a koszorút nem emberek adják, amiért emberek nem is vehetik el. Az idő vasfoga nem kezdi ki, el sem veszhet. Úgy viszonylik a romlandóhoz, mint múlhatatlanság a múlandósághoz, élet a halálhoz, világosság a sötétséghez. Ezt a koszorút Isten ajándékozza hívő gyermekeinek. A “romolhatatlan” “koszorú” az örök életre tekint, mégpedig minden eljövendőre. Ebben az életben sokszor nem látszik a végső győzelem, sőt: töviskoszorút

kapnak Isten fiai és leányai. Azonban az 1Kor. 15. fejezetében tündöklő feltámadás elővetíti fényét, hogy a hit pályafutói biztosan láthassák a célt, a koszorút, a romolhatatlan életet.

(26) **“Én azért úgy futok, mint nem bizonytalanra”**. Pál apostol a maga egész személyében, egyéniségében (= in-dividumában = osztatlan egészében) a versenypályán tudja magát. Ezért kezdődik a vers az **“én”** személyes névmással. Nem másoknak ajánlgatja a futást, hogy aztán külső szemlélőként végignézze sokaknak a küzdelmét. Nem, mert ő maga személy szerint állott be a küzdelembe, hogy pályáját megfussa. Futása azonban nem akármilyen futás. Viaskodása nem akármilyen viaskodás. Amint írja: Én **“azért”** úgy futok, mint nem bizonytalanra. Az **“azért”** következtető szócska, mely egy az előbbiekből folyó következményt vezet be. Mivel a romolhatatlan koszorút mindenki (- nemcsak egy) elveheti, éppen **“azért”** a biztos győzelem tudatában fut, úgy **“mint nem bizonytalanra”** (ádélosz = bizonytalan, rejtett, nem nyilvánvaló, ismeretlen, kétséges). Bizonytalanra akkor futna, ha a célbaérés kétséges volna, ha útközben valaki vagy valami feltartóztathatná, ha a cél (= romolhatatlan koszorú) ismeretlen volna. Mindezeknek azonban épp ellenkezője igaz! Tehát valóban bizonyosra fut.

Ugyanezen gondolat kifejezésére egy másik hasonlattal is él az apostol: **“úgy viaskodom, mint aki nem levegőt vagdos”**. Szó szerint: “úgy viaskodom (mint az ökölvívó, pükteűő = az ökölvívást végzem), mint aki nem levegőt vagdos”. Tehát az ökölvívók állnak a szeme előtt, akik egymásra ütnek öklükkel. Aki az ellenfelet nem találja, az a levegőbe üt, eredménytelenül küzd. Ilyen eredménytelenség nincs a keresztyének viaskodásában. A hasonlatot szabad ugyan szó szerint is átvinni a bűnre való csapások formájában, de végeredményében a kép azt fejezi ki, hogy a hit küzdelme eredményes küzdelem. A küzdő nincs megkímélve a minden erőt igénybe vevő fáradságtól. Kemény harcot kell folytatnia, akárcsak az ökölvívóknak a maguk helyén. A harc azonban nem üres vagdalózás, hanem lépésről lépésre való győzelem a bűn, a Sátán, a hitetlenség felett.

(27) **“Sőt megsanyargatom testemet és szolgává teszem”**. A verskezdő görög szócskát (állá) legcélszerűbb a **“sőt”** magyar megfelelővel fordítani. Ugyanis nem szükségképp fejez ki minden esetben ellentétet. Van olyan értelme is, mely szerint az előbbi vershez viszonyítva egy további gondolatot erőteljesen bevezet és egyben kiemel (B1. D. 448:6). Mintha így szólna az apostol: nemcsak azt mondom, amit a 26. versben olvastatok, hanem ezen felül még azt is (= **“sőt”**), hogy **“megsanyargatom testemet és szolgává teszem”**.

A **“megsanyargatok”** ige (=hüpopiádzó) szó szerint ezt jelenti: valakinek a szeme alá ütök, valakit arcba vágok. Átvitt értelemben aztán a megsanyargatást, a rossz bánásmódot fejezi ki (Bauer). Az apostol eközben nem úgy gondol a **“testre”** mint ellenségre, hanem mint a futás és a viaskodás eszközére. Amikor nem fogadja el a gyülekezetek anyagi támogatását, hanem saját kezével keresi meg mindennapi kenyerét; amikor lemond bizonyos eledelek fogyasztásáról, hogy senkit meg ne botránoztasson; amikor keresztyén szabadságában a kényelmetlent, a nehezet választja, akkor megsanyargatja testét. Tehát nem a **“böjtölésről”** és egyéb **“önsanyargatásról”** beszél, ami nyilvánvaló márcsak az egész fejezet összefüggéséből is.

A **“szolgává teszem”** (dúlágógeó = szolgaságba vezeték), még inkább megerősít arra nézve, hogy jelen összefüggésben a test ténylegesen nem úgy szerepel, mint legyőzendő ellenség. Nem a testi ösztönökről, nem a hús-vér lázadó testiségről, az érzékiségről van szó. A **“szolgává tevés”** érdemileg ugyanazt jelenti, mint a 19. versben. Erre nyomatékosan figyelmeztet a két görög ige (dúlaó és dúlágógeó) formai és tartalmi rokonsága is. A keresztyén embernek szabadságában áll, hogy testét kímélje, s általában a keresztyén szabadság keretei közötti kényelméről gondoskodik. Mindez szabad. Azonban a versenypályán való futás arra készíteti, hogy szolgaságra kényszerítse testét, lemondásokban részesítse, bármennyire is kényelmetlenek és kellemetlenek azok. Aki megházasodik és a test jogának eleget tesz, nem vétkezik; aki a bálványáldozati hússal táplálkozik, nem vétkezik; aki a gyülekezetek anyagi támogatását igénybe veszi, nem vétkezik, és így tovább. Ha azonban a romolhatatlan koszorú elnyerése megkívánja a lemondást, az alkalmazkodást, egyszóval a **“szolgává tevést”**, akkor ettől sem riadhat vissza Krisztus gyermeke. Nincs általános szabály arról, hogy kinek-kinek milyen értelemben kell szolgává tennie a testét. Láttuk, hogy -pl. - az apostolok megházasodtak (9,5), azaz ebben tekintetben nem tették szolgává testüket. Pál apostol szintén ismerte a bőséget és a jóllakást (Fil. 4,12). Tehát ő maga sem mindig és nem mindenben tette szolgává a testét. Egyszóval ismét csak nem **“aszketaság”**! De amikor és amiben Isten akarata úgy kívánja, akkor a futó pályán a testnek is engedelmeskednie kell. Mindeneket szem előtt tartva: a keresztyén ember Isten Szentlelkének a vezetése alatt hitben szabadon dönti el, hogy éppen az ő életében mit jelent a test **“megsanyargatása és szolgává tétele”**.

“Nehogy valamiképpen méltatlanná legyek, miután másoknak prédikáltam”. A fentieket **“prédikálta”** az apostol az eklézsiákban, közelebbről Korinthusban. Éppúgy prédikálta, kihirdette, amiként a sportéletben a győzők nevét kihirdették, kiprédikálták. **“Méltatlan”** (ádokimosz = a próbában eleső, nem minősített) az, aki megvizsgáltatik és híjával találtatik. A megvizsgált és kipróbált aranynak ellentétje az az érc, melyről a próba rendjén nyilvánvaló lett, hogy nem arany. A próbán helytálló, azaz győztes sportolónak ellentétje az, akit a próba nem minősített elsőnek. Az ilyen **“méltatlan”** a győzelmi díjra. Pálnak az a gondja, hogy Isten próbakövén ne találtassék híjával; - jelen esetben - magatartásával ne üresítse meg azt, amit ajkával hirdetett, amiről levelében írt. Egyáltalán nem lényegtelen, hogy Isten hírnökeinek az élete által **“mások”** megcsúfolva látják-e azt az ügyet, melyről hallgatják a prédikációt. Istennek hatalmában áll minden prédikációt igénybe venni, de ez a körülmény nem mentesíti az igehirdetőt attól, hogy életfolytatásával is bizonyosságot tegyen a hirdetett Igéről.

10, 1-5: A KÖSZIKLA-KRISZTUS

(1) Nem akarom azért, hogy ne tudjátok atyámfiai: a mi atyáink mindnyájan a felhő alatt voltak, és mindnyájan általmentek a tengeren, (2) és mindnyájan Mózesre keresztkedtek meg a felhőben és a tengerben, (3) és mindnyájan ugyanazt a lelki italt itták; ittak ugyanis az őket követő lelki kősziklából; a kőszikla pedig Krisztus volt. (5) De legtöbbjűkben nem lelke győnyörűségét Isten; tudniillik megőlettek a pusztában.

(1) Az **“azért”** szócska jelzi, hogy közvetlenül az előző (9) fejezet utolsó verséhez kapcsolódik a előtűnk fekvő szakasz. A 9,27-ben saját magáról mondotta az apostol, hogy személyes életével nem akarja megcsúfolni az evangéliumot, melyet szolgál. Itt pedig a korinthusbeliekhez fordul és őket inti: éberem vigyázzanak, nehogy ők csúfolják meg az ügyet, s így kihulljanak Isten rostájából. Ez a féltő szeretet, ez az órállói gondoskodás hatja át az 1-5 verseket és a következőket.

“Nem akarom, hogy ne tudjátok, atyámfiai”. Mindenestől az eklézsiában vagyunk, az **“atyafiak”** között. Amiként az ugyanazon családhoz tartozó atyafiak, testvérek, óvják egymást a veszedelmektől, ugyanúgy óvja most az apostol az Isten házában, egyházában lévő atyafiakat. Hangját a ragaszkodó szeretet hatja át (1 Kor. 13. f.), mely féltő elővigyázatossággal munkálja az atyafiak (- egy Atyának a fiai) javát.

Jelen esetben a **tudatlanság** és tájékoztatlanság veszedelme fenyegeti a korinthusbelieket. Valami fontos dologgal nincsenek tisztában. Úgy vélik, hogy keresztyén állapotukban be vannak biztosítva. Keresztyén szabadságukat - talán - úgy értelmezik, hogy bármit szabadon cselekedhetnek, mert immár az üdvösség birtokosai. Hasonlítanak a zsidókhoz, akik testi származásukban, a választott néphez való tartozásukban bizakodtak (Mt. 3,9). Ezt a tudatlanságot akarja kigyomlálni Pál, amikor írja: **“Nem akarom, hogy ne tudjátok”**, vagyis nem akarom, hogy továbbra is megmaradjatok tudatlanságokban. Igaz, hogy az atyák csodálatos kegyelemben részesültek (10, 1-4), de a kegyelem gazdag kiáradása nem védi meg azokat, akik szembehelyezkednek Isten akaratával (10,5). A korinthusiak - és velük együtt minden idők keresztyénei - tudatlanságban vesződnek, ha a sákramentumokban (keresztség és úrvacsora) való részesedésükre hivatkozva, keresztyén szabadságukkal visszaélnék és életükkel megcsúfolják a kegyelmet. Ne legyenek tehát tudatlanságban a levél olvasói, hanem hallgassák meg a nekik - atyafiaknak - szóló tanítást.

“A mi atyáink mindnyájan a felhő alatt voltak, és mindnyájan a tengeren mentek át”. Ezt tudniok kell a levél mindenkori olvasóinak, mert egyébként tudatlanságban maradnak. A **“mi”** személyes névmás nem vonatkoztatható csupán a zsidókra, hiszen Korinthusban zsidókból és pogányokból (= a “mi”) tevődött össze a gyülekezet. Krisztus eklézsiája nem valamely más család, más atyafiaknak a közössége, mint akik egykor az Ószövetségben éltek. Ők, az Ószövetség népe, ugyanannak az eklézsiának a tagjai, amelynek tagjai vagyunk mi is. Az **“atyák”** (ószövetségi választott nép) és a fiak (= “mi”) együvé tartoznak, ugyanazon akarathoz igazodnak. Ami rossz volt az atyáknál, rossz a fiaknál is; ami üdvösségére szolgált az atyáknak, üdvösségére szolgál a fiaknak is; amit az atyákkal cselekedett Isten, azt cselekszi a

fiakkal is. Ez a belső egység magyarázza és indokolja, hogy Pál az **atyákra** hivatkozik. Az Ószövetség csak akkor lehet valóban élő számunkra, ha az atyáknak adott kijelentést egyszersmind nekünk is szóló kijelentésnek fogadjuk el.

A mi atyáink **”mindnyájan a felhő alatt voltak”**. Az Ószövetségben látjuk, hogy az egyiptomi fogságból való szabadulás után a választott népet - az **”atyákat”** - Isten felhőoszloppal vezette a pusztai vándorlás idején. Tehát nemcsak a Veres-tengeren való átkeléskor, hanem azután is. A **felhőoszlop** hol rajtuk pihent, hol előttük ment, hol utánuk járt (2Móz. 13,21; 4Móz. 14,14; 5Móz. 1,33; 2Móz. 40,38; 4Móz. 10,34; 2Móz. 14,20). Hogy Pál apostol a felhőoszlop **”alatt”** látja az atyákat, ezen nem szabad fennakadni. Lényeges, hogy a felhőoszlop mint Isten szabadításának a külső látható jele, szüntelenül az atyákkal volt, s így ők **”mindnyájan a felhő alatt voltak”**. Nem kevésbé járnak Isten vezetésével és oltalmával a keresztyének. Ma nincs látható felhőoszlop, hiszen a külső jelek változhatnak és változnak. De amit kiábrázolt a felhő, ma is éppoly valóság, mint egykor: Isten jelen van az ő Szentlelkével, és nem kevésbé vezet, mint régen az atyákat. Vezetése **”mindenkire”** kiterjed, valakik csak az ő népéhez tartoznak.

”És mindnyájan átalmentek a tengeren”, azaz mindnyájan megtapasztalták Isten szabadítását. A választott népet nem ölte meg a vízár, míg az egyiptomiakat maguk alá temették az összezsapó hullámok. A hangsúly természetesen nem azon van, hogy a zsidók utat vertek maguknak; sem azon, hogy legyőzték ellenségüket; hanem azon, hogy Isten nyitotta meg számukra a vízen keresztül a menekülés útját. Ismét csak Isten volt az, aki az üldöző ellenséget megsemmisítette. Ez ténylegesen így történik mind a mai napig az Anyaszentegyházban, ahol Istennek állandóan gondja van arra, hogy övéi előtt utat nyisson és megőrizze őket az ellenségtől.

(2) Az apostol számára - és a mi számunkra - a **”felhő”** és a **”tenger”** (10,1) nem csupán egy egyszeri történésnek az írott emléke, hanem annál sokkal több. Igaz, hogy Isten valósággal felhőoszlopban vezette népét a pusztai vándorlás idején, és megszabadította az üldöző egyiptomiaktól! Ez a valóságos történet ugyanazt fejezi ki az Ó-szövetségben, mint az Új-szövetség népénél a keresztesítés. Amint Pál írja: **”Mindnyájan Mózesre kereszteselkedtek meg a felhőben és a tengerben”**. A **”felhőnek”** és a **”tengernek”** (tehát mindkettőnek!) ugyanaz a jelentősége, mint a keresztesítés vízének. A felhő és a tenger az a külső jel, mely a belső történést fejezi ki. Egyes nyelvészek a **”kereszteselkedtek”** (ebáptizáns = aor. med.) helyett a **”keresztesítették”** (ebáptizsthészán - aor. pass.) szenvedő alakot részesítik előnyben a megfelelő kéziratok (1. apparátust) alapján (Bl. D. 317). A 26. kiadásban már a pass. található az alapszövegben, s a med. az apparátusban. Ez az olvasat inkább szóhoz juttatja, hogy a keresztesítésben Isten cselekszik az emberrel, nem pedig az ember önmagával. Azonban a médiális igealak szintén helytálló, amennyiben az engedelmisség tényét emeli ki, vagyis hogy az atyák nem utasították vissza Isten kegyelmét, nem tértek ki a tengerbe való bemenetel elől, hanem Istennek a szabadításukra vonatkozó döntését örömmel fogadták.

Sok gondot okoz az írásmagyarázóknak, hogy miért írja az apostol: **”Mózesre kereszteselkedtek meg”**, holott egyedül csak az Úr Jézusra lehet megkereszteskedni. Kálvin azzal igyekszik segíteni, hogy a **”-re”** (ejsz) szócskát instrumentálisan értelme-

zi. Ennek a nyelvi alapja az lenne, hogy a Kojné görögben az ejsz helyett gyakran írtak en-t és fordítva (Bl. D. 20. paragr.). Így a jelentés mintegy a következőképp módosul: "Megkeresztelkedtek **Mózesben**, vagyis a Mózes szolgálata, vezetése alatt" (Kálvin), a "Mózes szolgálata által" (Bullinger). Nem tekinthető lehetetlennek ez az exegetikai útkeresés, de mégis valószínűbb, hogy az apostol nem instrumentálisan használja az ejsz szócskát. Ugyanis ő kétséget kizáróan a kereszteleés megfelelőjét, tehát sákramentumot lát abban, hogy "Mózesre keresztelkedtek meg a felhőben és tengerben". Az Ószövetségben viszont semmi nyoma nincs annak, hogy a zsidók "Mózesre" keresztelkedtek volna meg. Nyilvánvaló innen, hogy az apostol figurális beszédet használ, azaz a kereszteleés sákramentumának a tartalmát ószövetségi külső jegyekkel fejezi ki. A sákramentumban minden külső jegy túltal önmagán, amiként itt is. A "**tenger**" és a "**felhő**" a kereszteleés vize helyett van, "**Mózes**" az Úr Jézus helyett, a tengeren átkelő nép a hívők serege helyett, az egyiptomiak pusztulása a bűnök eltörlése helyett (Bullinger). Így kell értenünk a verset, mert ez felel meg a Pál gondolkodásának. Ha ő (= Pál) nem félt az ószövetségi kereszteleési sákramentum elismerésétől, akkor nekünk sem szabad félnünk attól, hogy Mózesben az Úr Jézus "figuráját" lássuk. Pál apostoltól semmi sem idegenebb, mint Mózesben egy második (vagy első) Krisztust látni. Ezt fölösleges bizonygatni. Röviden: a zsidók éppúgy Krisztusra keresztelkedtek meg, amikor Mózes vezetése alatt átkeltek a Vörös-tengeren, ahogyan az újszövetségi nép is Krisztusra keresztelkedik meg. Jézus Krisztus nemcsak a keresztyén időszámítás óta, hanem előtte is Szabadító (= Jézus) volt. Ő jelen volt az atyáknál éppúgy, ahogyan jelen lesz gyermekeiknél mindenkor. Az egyiptomiakat elnyelő víz akkor is azt mutatta, hogy Krisztus vére tisztít meg az ellenséges bűntől, s a választott nép kimenekülése akkor is azt példázta, hogy a víz keresztségében megtisztult hívők a haláltól szabadulnak meg. Efelől ne legyenek tudatlanságban a levél olvasói (10,1).

(3) A kereszteleés után (10,2) a másik sákramentumra, az úrvacsorára tér át az apostol. Az atyák, akik Krisztus kereszthalála előtt éltek, éppúgy részesültek Krisztusnak a testében és vérében, ahogyan földi vándorlása alatt az apostolok, halála után pedig a késői tanítványok. A sákramentum jegyei különböztek, de a tartalom ugyanaz. Bizonyosak lehetünk, hogy ez nem "eszélős allegória", hanem Istennek az apostol által adott saját kijelentése, melyet a mennybéli angyal sem rövidíthet meg. Halljuk tehát:

"És mindnyájan ugyanazt a lelki eledelt ették". Az "atyák" (10,1) az úrvacsora szempontjából sem voltak hátrányosabb helyzetben, mint a korinthusbeliek. Ők is "mindnyájan ugyanazt a lelki eledelt ették", akárcsak az újszövetségi eklézsia tagjai. Ez a "**lelki eledel**" (pneümátikon bróma) kétségtelenül a manna volt, amelyre Jézus is hivatkozik (Jn. 6,31). Mannával táplálta Isten a választott népet a pusztai vándorlaskor úgy, hogy "mindenki" ehetett belőle és megelégedülhetett. (2Móz. 16,14. 15. 20-22. 31; 4Móz. 11,8). Eközben bizonyos, hogy testi eledel is volt a manna, amelyet bárki láthatott, megfoghatott, érzékelhetett, akárcsak az úrvacsorai kenyeret. Azonban nemcsak testi eledel! Aki csak testi táplálékot lát benne, annak hallania kell az Úr ítéletes szavát: "A ti atyáitok a mannát ették a pusztában, és meghaltak" (Jn. 6,49). A Krisztustól függetlenített manna egyszerű romlandó eledel, miként az úrasztali kenyér sem különbözik önmagában az asztalunknál elfogyasztott kenyértől.

Az atyáknak lehetőségük volt, hogy **“lelki eledellel”** táplálkozzanak, “mennyei kenyeret” (Zsolt. 105,40) egyenek. A **“lelki”**, a pneumatikus ellentétje a földinek, a természetinek. Az érzékelhető manna külső-, földi jegye volt annak, hogy Isten lelkileg is táplálja gyermekeit. Azért elégitette ki testi hiányait, hogy lelkük őhozá kapcsolódják, és benne felismerjék a rabságból (egyiptomi szolgaság, a bűn szolgasága) és a halálból való szabadítójukat. A manna ilyenképpen az Úr Jézus megtöretett testének az előképe. Krisztus az előtte élőkért éppúgy meghalt, mint az utána következőkért. Ezért mondja az apostol, hogy az atyák **“ugyanazt”** a lelki eledelt ették. Nincs minőségi különbség. Távol áll az evangéliumi gondolkozástól, hogy érdemileg egy csökkentértékű Ószövetségről és egy magasabb értékű Újszövetségről beszéljen. Az **“ugyanazt”** félreérthetetlenül kizár bármely minőségi eltérést. Ismételjük: csak forma tekintetében szabad különbséget látni (s ennek nem mond ellene a Gal. 3,23 sem) az ószövetségi manna és az újszövetségi úrvacsora-kenyér között.

(4) Ebből a versből - főként második feléből - még nyilvánvalóbban kitűnik, hogy az **“atyák”** ugyanannak a kegyelemnek a részesei, mint Krisztus újszövetségi népe.

“És mindnyájan ugyanazt a lelki italt itták”... Íme: Krisztus vérének az ajándéka az Ószövetségben! Nem bor volt a külső jegy, hanem a víz, de a víz ugyanazt az egyetlen **“lelki italt”** ábrázolja, melyet ábrázol az úrvacsorai bor. Istennek nincs egy zavaros, poshadt vagy akár kevésbé üdítő vize a Krisztus születése előtt élő atyák számára, és ismét egy másik, egy jobb minőségű vize a születése utáni keresztyének részére. Az apostol nem hagy támaszpontot ilyen és hasonló különbségtételre. Ellenkezőleg: az atyák **“mindnyájan”** és **“ugyanazt”** a lelki italt itták!

Hogy bármely félreértés és félremagyarázás teljességgel ki legyen kapcsolva, még hozzátesszi az apostol: **“ittak ugyanis az őket követő kősziklából: a kőszikla pedig Krisztus volt”**. A **“kőszikla”** (petrá) említésével az apostol a zsidók pusztai vándorlására utal, melynek rendjén Mózes az Úr parancsára vizet fakaszt a sziklából. Több-kevesebb eltéréssel két helyen is le van írva ez a történet (2Móz. 17, 1-7; 4Móz. 20,13). Lényeges mindkét leírásban, hogy Isten élő vízzel ajándékozza meg a szomjúságtól gyötört népet, és a víz - melyből a barmok is ittak - Isten személyes segedelmét tükrözi a nép között. Tehát nem szabad kételkedni afelől, hogy valóságos **“szikláról”** beszél az Írás, mely valóságos iható víznek a forrásává lett. A hangsúly azonban azon van, hogy a kőszikla túltal önmagán, mégpedig arra az Úrra, aki a vízfakadással halálos veszedelemből ragadta ki a választottakat. Pál ezt úgy fejezi ki, hogy a **“kőszikla pedig Krisztus volt”**.

Minden egészséges exegézis csak úgy értelmezheti az apostol szavait, hogy azok a kősziklát úgy mutatják, mint Krisztus jelenlétének a külső jelét. A szikla helyhez volt ugyan kötve, de Krisztus - és itt a képtörést is vállalni kell - **“követte”** az atyákat. Jézus Krisztusban ugyanaz az Úr lett testté és szenvedett a kereszten, aki a zsidókkal volt a pusztai vándorlás ideje alatt.

Fölösleges exegétikai próbálkozás azt állítani, hogy a kőszikla **“nem volt közönséges szikla - ti. a legenda szerint -**, hanem valami csodálatos, természetfeletti lény, Istennek egy angyala” (Bousset), aki az első csoda óta állandóan követte a népet. Meg kell maradnunk az ószövetségi történet keretei között, mégpedig azzal az exegézissel, melyet Krisztus elhívott apostolától - Páltól - veszünk.

(5) **“De legtöbbjükben nem lelte gyönyörűségét Isten”**. Az 1-4 versekben újra meg újra visszatért a **“mindnyájan”** kifejezés (ötször). Hangsúlyozottan ki volt domborítva, hogy az **“atyák”** valóban **“mindnyájan”** ugyanabban a mennyei eledelben és italban részesültek, mint az újszövetségi eklézsiák. Emberileg az volna a természetes, hogy ilyen páratlan kegyelemnek a kiáradása után **“mindnyájan”** kedvesek legyenek Istennek orcája előtt, és **“mindnyájan”** megszabaduljanak az ítélettől. Mai nyelven így mondhatnánk: Emberileg az volna természetes, hogy valakik csak megkereszteltettek és részesülnek az úri szent vacsorában - miként a korinthusiak -, mindazok **“mindnyájan”** kedvesek legyenek Isten előtt. Nem számít, hogy milyen életet élnek, mit beszélnek, mit cselekesznek, mert a sákramentumokkal való külső élés eltávoztatja Isten haragját. Az ilyen gondolkozást, az ilyen tudatlanságot (10,1) húzza keresztül a verskezdő **“de”** (állá). Mintha azt kiáltaná a korinthusiak fülébe: Ne ámisátok magatokat, ne képzelődjete, ne burkolózzatok hamis önbiztonságba! Azért ne, mert jóllehet az **“atyák”** **“mindnyájan”** vették a keresztelest és az úrvacsora sákramentumát, mindazonáltal **“leg többjükben nem lelte gyönyörűségét Isten”**. Ők nem engedtek az Úr szavának (4Móz. 14,22), sőt zúgolódtak (4Móz. 14. fejezet), amiért **“leg többben”** nem lehettek kedvesek az Úr orcája előtt, kivéve Kálebet és Józsuét (4Móz. 14,30), valamint a kis gyermekeket, akikről úgy vélték a szülők, hogy a pusztai vándorlásban elpusztulnak (4Móz. 14,31). Hiábavaló bármely külső gyakorlat, bármely vallási tradíció, mert a szív engedetlenségében, az Isten iránti bizalmatlanságban, az ígéretek felől való kételkedésben, a zúgolódásban és hasonlóknak nem gyönyörködik Isten. Nem gyönyörködött régen, és nem gyönyörködik sohasem; nem gyönyörködött a pusztában, és nem gyönyörködik Korinthusban sem, akár zsidók-, akár pogányok lakjanak benne. Az Úr Jézus elfogadása nélkül nincsen üdvösség, hanem csak ítéletnek az evése és ivása. Kemény beszéd, de az Ige beszéde!

Akikben pedig nem gyönyörködött Isten, mindazok **“megölettek a pusztában”**. Isten előtt nem találtak kedvességet, s ezért nem mehettek be az ígélet földjére. Amint olvassuk: **“E pusztában hullanak el a ti holttesteitek, és pedig mindazok, akik megszámláltattak a ti teljes számatok szerint, húsz esztendőstől fogva és azon felül, akik zúgolódtatok ellenem”** - mondja az Úr -. **“És nem mentek be arra a földre, amelyre nézve felemeltem az én kezemet, hogy lakosokká teszlek abban titeket”**. (4Móz. 14, 29-30). Isten kegyelmének megvetése az élet megvetését jelenti: belerohanást a halálba. Márpedig a zsidók megvetették a kegyelmet, amikor nem bíztak abban, hogy Istennek hatalma van minden ellenség ellenére is megvalósítani az ő megváltó akaratát. Félték rábízni magukat kizárólag az Úr kegyelmére; félték a jövődőtől, féltették gyermekeiket attól a fegyvertől, mely az ígélet földjére vezető úton fenyegeti őket. Inkább nem kellett Istennek az ígérete, inkább lemondottak az új életről, semhogy vállalták volna a vele járó nehézségeket. Mi is úgy látjuk némelykor: jobb nekünk más vezért választani, és vele együtt visszamenni a szolgaság földjére: a bűnbe, az Isten-nélküliségbe (4Móz. 14, 1-4). Ezért a hitetlenségért **“ölettek meg”** (kátasztrónnümi = leteríték, megölik; itt. aor. pass.). Isten kimondotta a halálos ítéletet, és egy adott időben végre is hajtotta. Nem engedte magát megcsúfoltatni.

(6) Ezek pedig példaként történtek, hogy ne kívánjunk gonosz dolgokat, ahogyan azok kívántak; (7) se bálványimádók ne legyenek, miként közülök némelyek, amint meg van írva: Leült a nép enni és inni, és felkeltek játszani; (8) se ne paráználkodjunk, miként közülök némelyek paráználkodtak, és elesetek egy napon huszonháromezren; (9) se ne kísértsük az Urat, miként közülök némelyek megkísértették és elvesztek a kígyók által; (10) se ne zúgolódjatok, miként közülök némelyek zúgolódtak, és elvesztek a pusztító által. (11) Mindez pedig példaként esett rajtuk, megirratott pedig a mi intésünkre, akikhez az idők vége elérkezett.

(6) **“Ezek pedig példaként történtek”**. Az **“ezek”** nem személyekre vonatkoznak, hanem dolgokra, eseményekre, amelyek személyekkel történtek. Amik a zsidókkal történtek a pusztában, nem önmagukért végbemenő történések, hanem hogy **“példák”** legyenek, például szolgáljanak a hívők számára. A **“példa”** (típosz = látható nyomat, képmás) jelen esetben a jövőre mutató előkép (típus), amelynek megfelelője (antitípusa) a holnap méhében rejtőzik. Ilyenképpen az ószövetségi választott nép a maga idejében és a maga helyén (a pusztai vándorlás alatt) előképe volt Krisztus újszövetségi népének. Ami akkor és ott történt, mindaz a mostra és az ittre nézve történt. Aki csak valami zsidó történetet, egy sémi népnek a történetét látja az Ószövetségben, tulajdonképp semmit sem láthat benne. Aki valóban lát, annak látnia kell azt a határozott célt, melyet az előképek, a példák szolgálnak, amint az alábbiakból lépésről lépésre kitűnik.

“Hogy ne kívánjunk gonosz dolgokat, ahogyan azok kívántak”, vagy szó szerint: **Hogy mi ne legyünk gonosz dolgok kívánoi...** A zsidók kívánsága, vagyis amit ők **kívántak**, nyilvánvaló az Ószövetség leírásából: **“És mondanak egymásnak: “Szerez-zünk előttünk járót, és térjünk vissza Egyiptomba” (4Móz. 14, 1-4; 11, 4-6).** Vissza-kíváncsoztak tehát a szolgaság házába, a gyötrelmek világába. Kívánságuk azért gonosz, mivel ellentétben állott Isten kegyelmi akaratával, aki csodálatos módon kiszabadította népét a faraó birodalmából. Ugyanígy **gonosz dolgokat kívánnak** mindazok, akik visszakíváncsoznak a bűn egyiptomi fogságába. Nincsenek megelégedve a hívő élet boldogságával és békeességével, mivel ez nem biztosítja számukra a megélhetési előnyöket, a kényelmet, a gazdagságot, az egészséget és hasonlókat. Az ilyenek azt várják Istentől, hogy földi javakkal jutalmazza meg őket, s hitük által legyenek biztosítva a **“rossz sors”** ellen. Ha pedig ezt nem kapják meg, akkor előnyösebbnek tartják az egyiptomi életformát (4Móz. 11, 4-6).

Mi nem ismerhetjük pontosan, hogy a korinthusbelieknél kimondottan milyen **“gonosz”** kívánságokra utalt Pál. Azonban ismernünk kell azokat a gonosz kívánságokat, amelyek kísértének gyülekezetünkben és személyes életünkben éppen minket. Nem a zsidók-, sem a korinthusiak gonosz kívánságai ellen kell harcolnunk, hanem a mieink ellen. A korinthusiak pártoskodása, perlekedése, paráznasága és egyéb bűne más és más formában jelentkezhet idők és helyek szerint. Isten minden-kori szolgálói azt a küldetést nyerték, hogy harcoljanak a mindenkor jelenben tapasztalható gonoszságok ellen. A harc eszköze - akárcsak Pálnál - Isten akaratának

a tolmácsolása, hirdetése: **“ne kívánjunk gonosz dolgokat”**. A kívánság kecsegtető, hiszen a lelki eledel helyett húst ígér, a szegénység helyett gazdagságot, a gondok helyett gondtalanságot, a sírás helyett kacagást (4Móz. 11, 4-6), de vége az idegen rabság, az Úr akaratától való elszakadás. Erre int az a példa, mely szerint (**“ahogyan”**) **“azok kívánták”**.

(7) **“Se bálványimádók ne legyetek, miként közülök némelyek”**. A történeti háttér a 2.Móz. 32-ben van leírva: Amíg Mózes a Sinai hegyen volt, hogy átvége a “bizonyosság két tábláját” (2Móz. 31,18), a nép követelte Árontól: csináljon “isteneket”, akik látható formában elől járnak. Áron engedett a népnek. Elkészítette az aranyborjút, mondván: “Ezek a te isteneid, Izrael, akik kihoztak téged Egyiptom földjéről”. Másnap pedig áldozatot mutattak be a bálvány előtt. “Azután leüle a nép enni és inni; azután felkelének játszani” (2Móz. 32, 1-6). Ehhez az előtörténethez kapcsolódik az apostol, amikor írja: **“Leült a nép enni és inni és felkeltek játszani”**. Ez volt a zsidók bálványimádása. Látható formában ábrázolták ki Istent, hogy így járjon előttük. Saját maguk alakították szabadító Urukát olyanná, amilyenné akarták. Nem önmagukat szabták Isten akaratához, hanem Istent formálták saját érzelmeik, vágyaik és képzelgésük szerint. Még tovább mentek, miközben a hamis bálványt saját tetszésük szerint imádták, neki áldozatot mutattak be, majd pedig lakmároztak (= ettek, ittak) és játszottak, táncoltak.

A vázolt kép közel állott a korinthusiakhoz. A maguk isteneinek ők is áldozatokat mutattak be. Az áldozástól megmaradt hús egy részét közös asztalnál fogyasztották el, ahol ettek, ittak és játszottak. Vigyázniuk kell a hívőknek, hogy a keresztyén szabadság jogcíme alatt nehogyan ebbe az utálatosságba elegyedjenek. Más dolog a pogányokkal egy asztal mellett ülni - amire lehetőséget nyújt a keresztyén szabadság-, s ismét más dolog együtt zabolátlankodni a bálványáldozati lakomákon.

A mondottak már jórészt csak régi, kortörténeti adatot jelentenek számunkra. Napjainkban nincsenek sem aranyborjak, sem bálványáldozati lakomák és játékok. Mindazáltal a mai gyülekezetek sem lehetnek tudatlanságban (10,1) afelől, hogy mit jelent a **“bálványimádók ne legyetek”** parancsa épp a jelenkorban (1. 5,10; 6,9 exegezését). Mit jelent a hamis isten? Mit jelent a hamis istentisztelet napjainkban? Istennek szobrokban való kiábrázolása, személyeknek istenítése, eszméknek a hit helyére való helyezése, népek, osztályok bálványozása stb. Mindezek belefértnek az aranyborjúba. Az evés-ivás és a tánc, a különféle játékok, sportok, színelőadások, film-rajongások stb., mind magukban rejtetik a bálványkultusz veszedelmét, ha a megváltó Krisztus helyére lépnek. Józan bölcsességgel kell hallgatnunk az Igét, hogy a határt mindig élesen szemünk előtt tarthassuk. Az apostol nem az étel és ital ellen küzd (9,4), sem a játékok ellen (9, 24-27), hanem a **bálványozás** ellen, Isten igaz tisztetének a megrontása és a hamis emberi kultuszok ellen. Végeredményében bármi bálványozássá fajulhat, ha az élő Úr helyét foglalja el a szívekben. Erre nézve szól a parancs: **“se bálványimádók ne legyetek!”**

(8) **“Se ne paráználkodjunk, miként közülök némelyek paráználkodtak”**. A zsidók paráznaságát elbeszéli Mózes negyedik könyvének a 25. fejezete. Eszerint a választott nép férfiai az idegen moábita nőkhez szegődtek és velük paráználkodtak. Mindenesetre, nem közönséges **paráznaságról** van szó, hanem olyanról, mely összefonódott a bálványimádással. Ugyanis a midianiták bálványimádásának egyik

részét képezte, hogy a bálványszertartások után férfiak és nők nemi kicsapongásokban szertelenkedtek. Így módon a midianita Baál-Peór istent fajtalansággal tisztelték (Móz. 25, 1-6). Ez a vallásos fajtalankodás a pogány kultuszokban nem tartozott a ritka jelenségek közé az apostol idejében sem (Preisker 155-156). De bármiként lett légyen a dolog, bizonyos, hogy a paráználkodás nem egyeztethető össze Isten igaz tiszteletével, sem Isten igaz tisztelete a paráznasággal (1Kor. 5,1). Korinthus városa általánosan ismeretes mint a nemi kicsapongások melegágya. Paráználkodni annyit jelentett - elterjedt szólásforma szerint -, mint korinthusi módon élni. Az apostol számol ezzel a sajátos helyzettel. Látja azokat a kísértéseket, amelyeket erkölcsi téren a világváros magában rejteget. Azt is feltételezhetjük (különösen az 5. fejezet szem előtt tartásával), hogy a gyülekezeti tagok egy része még nem tudott teljesen szakítani a pogányságában gyakorolt - és ott természetes - szokásaival. Így aztán világosan kellett hangzania Isten tiltó parancsának: **“Ne paráználkodjunkt!”** Sem kultikus paráználkodásban részt venni, sem közönséges értelemben véve paráználkodni nem szabad azoknak, akik új életben járnak, miután a szent keresztség által Krisztusba oltattak (10, 1-2). Nem szabad paráználkodni, mert Isten büntetéssel sújta az ilyeneket. Ő haragszik a paráználkodókra, mert nem leli gyönyörűségét bennük (10,5).

Az apostol idézi a 4.Móz. könyvéből, hogy a parázna zsidók közül **“elestek egy napon huszonháromezren”** (4Móz. 25,9). Az Ószövetség szerint **“huszonnégyezerről”** van szó, de az eltérés sem okoz nehézséget. Szabad idézetről van szó, melyben nem a számszerűsége van a hangsúly, hanem Isten bűn elleni haragjának a szemléltetésén. Nem reánk tartozik annak magyarázata - Pál sem foglalkozik vele -, hogy Isten miképpen bünteti a paráznaságot. Vannak esetek, amikor halál az ára, máskor a fiakban jelentkezik többízigen a bűn hatása, újra máskor családi életek törnek szét miatta. Hasonlóképp gyakori az is, hogy emberileg nézve nincs káros következménye. Most az apostol nem ilyen szempontból tekint a paráznaságra. A huszonháromezrek halála kiábrázoló előképe, típusa (10,6) annak, hogy Isten orcája előtt meghal, s így Jézus Krisztusban nem lehet része annak, aki fellázad az Úr akarata ellen; úgy gondolja, hogy a keresztyén szabadság tág teret nyit a paráznaságra. Senki se mondhatja: Krisztus meghalt érettem, s így nyugodtan fajtalankodhatom. A paráznaság távolságából mindig nyitva az út Krisztus felé, de a szent élet istenközelségében nincsen ösvénye a nemi kicsapongásnak. A parancs világos: **“Ne paráználkodjunkt!”** Ami pedig ezután következik, az az engedelmesség harca a fajtalanság ellen. A többes első személy (= ne paráználkodjunkt) nem hagy kétségben afelől, hogy a nőtlen igehirdetők éppúgy ide tartoznak, mint a családosak, s a családosokkal együtt a levélolvasók és az igehallgató gyülekezetnek minden tagja. Kivételek nincsenek az **“atyafiak”** (10,1) között.

(9) **“Se ne kísértsük az Urat, miként némelyek közülük megkísértették és elvesztek a kígyók által”.** Az Úr kísértése (ekpejrádzó = valakit próbára teszek, megkísértetek; itt. praes. conj.) nem azonos az Úr elleni nyílt lázadással. Inkább bizalmatlanságnak a kifejezője. Kishitűségnek a megnyilvánulása, mellyel próbára teszi az ember az Úr türelmét. Így tették próbára a zsidók közül sokan az Urat, amikor a pusztában keserűség fogta el őket a nyomorúság miatt. Isten és Mózes ellen szólottak: **“Miért hoztatok fel minket Egyiptomból, hogy meghaljunk e**

pusztában? Mert nincsen kenyér, víz sincsen, és e hitvány eledelt utálja a mi lelkünk” (4Móz. 21,5). A **kísértés** tehát az Isten megtartó és üdvözítő ereje iránti bizalmatlanság; kétségbevonása annak, hogy Isten jót cselekedett az ő népével. Az ilyen magatartás valóban próbára teszi, megkísérti Isten jóságát és türelmét. Bizonyára a választott nép fiai között is voltak, akik a nyomorúság ellenére megőrizték Isten szabadítása iránti szívbeli bizodalmukat. Ezért mondja az apostol, hogy közülük csak **“némelyek”** kísértették meg Istent. Ezek azok, akik **“elvesztek a kígyók által”**, vagy amint Mózes negyedik könyvében olvassuk: “Sokan meghalának Izrael népéből (4Móz. 21,6). Ugyanis tüzes kígyókat bocsátott Isten a népre, és a kígyómarás következtében történt a pusztulás. A **“kígyók”** azt fejezik ki, hogy Istennek hatalmában áll megbüntetni az őt kísértőket. Akár **kígyómarással** (szó szerint), akár egyéb csapással sújthatja az Úr azokat és akkor, akiket és amikor akarja. Nem mindig cselekszik így, hiszen a korinthusiakkal sem így cselekedett, de mindig így cselekedhetik. Ezt tudniuk kell az olvasóknak. Isten ítélő haragját nem szabad figyelmen kívül hagyni. Egyébként szabadosság lesz a keresztyén szabadságból.

Ilyen előképnek (10,6) a megvilágításában kéri Pál a korinthusiakat: **“Sem ne kísértjük az Urat”**. A zsidók példája legyen elijesztő jel. A hívők akkor teszik próbára az Urat, amikor a régi életből való kiszabadulás után saját gondolataikra hallgatnak (akárcsak a zsidók), s nincsenek megelégedve az Úr akaratával. Visszavágyakoznak a pogány szokásokhoz. Úgy vélik, hogy a keresztyén szabadság lehetőséget nyújt saját elképzeléseik követésére (pogány lakomákon istentelenségeknek a gyakorlása, pártoskodások stb.). Az ószövetségi példa nem állja útját annak, hogy a **“ne kísértjük”** kifejezést tágabb (tehát a 4.Móz. 21. 5-6 keretein túlmenő) értelemben is értelmezhessek. Ehhez képest Isten megkísértése lehet a jelek és csodák kívánása (Mt. 4, 3-10; 2Móz. 17,7), vagy igyekezet arra, hogy Istent megcsaljuk, hatalmát, erejét, próbára tegyük (Lk. 10,25), egyszóval a kísértőre való hallgatás akár kis-, akár nagy dolgokban. A hívő úgy tekint Istenre, mint a mindenható **“Úrra”**, aki nemcsak akar, hanem tud is javára cselekedni azoknak, akik kísértés helyett bizalommal csüngnek őrajta. (Itt az **“Úr”** nyilvánvalóan az Ószövetség teremtmő Urára, a seregek Urára, az egy Úrra utal, bár épp a 4.Móz. 21,8-ra való tekintettel komoly megfontolás tárgyát képezhetik azok a kéziratok - l. apparátust -, amelyek az **“Úr”** helyett **“Krisztust”** olvasnak).

(10) **“Se ne zúgolódjatok, miként közülük némelyek zúgolódtak, és elvesztek a pusztító által”**. A **zúgolódás** erősebb kifejezés, mint a kísértés. Határozott ellenszegülésnek (4Móz. 14, 2-4) és **“lázadásnak”** (4.Móz. 14, 9-10. 36) a kifejezője. Ilyen ellenszegülők és lázadók, Isten akarata ellen zúgolódók voltak az elégedetlen zsidók a pusztában. Kálvin a 4Móz. 16. fejezetére hivatkozva a Kóré lázadásra utal a vers összefüggésében. Kóré és társai nem egyszerűen tévelygők, hanem gonosz **“istentelenek”** (4Móz. 16,26), akiket hirtelen ítélettel megemésztett az Úr (4Móz. 16, 31-35). A **“pusztító”** (olothreütész = megrontó) itt Istennek egy angyala, aki az ő ítéletét hajtja végre; tehát nem a Sátán (Bauer, Kálvin, Bachmann; viszont Dibélius szerint a Sátán).

Nincs tudomásunk arról, hogy Korinthusban az ószövetségi példához hasonló **“zúgolódás”** ütötte volna fel a fejét. Az apostol azonban erős fénnel világít be a szívekbe. Előre inti az eklézsia tagjait, nehogy zúgolódással fajuljanak a kétségtelenül

meglevő betegségek. Ahol pártoskodások, paráznaságok, egymás közti perlekedések és a keresztyén szabadsággal való visszaélések jelentkeznek, ott féltő szeretettel lehet és kell inteni a gyülekezetet a "zúgolódásnak", az Isten elleni lázadásnak a végzetes bűnétől. Krisztus gyermekeinek állandóan vizsgálniuk kell a maguk gondolkozását, hogy csirájában fojthassák el az ellenszegülést. Ezt jelenti a túltó parancs komolyan-vétele és engedelmes megtartása: **"Ne zúgolódjatok"**.

(11) **"Mindez pedig példaként esett rajtuk"**. Eltekintve attól, hogy némely kéziratban az **"ezek"** helyett **"mindezek"** áll, a **"mindez"** fordítás helytálló. A görög szövegben ugyanis az **"ezek"** visszamutató névmás többes számú, de mégis egyes számú ige követi. Szó szerint: "Ezek pedig példaképpen esett rajtuk". A görögben sajátos módon - nincs nyelvi nehézsége a többes számú névmás és az egyes számú ige egymásmellettiségének (Bl. D. 133). A magyarban viszont csak így adható vissza: **"Mindez" (= ezek) pedig példaképpen esett rajtuk"**.

A **"mindez"** (= ezek) a 6-10 versekben felsorolt dolgokra utal: a zsidók hitetlen kívánságára, bálványimádására, paráznaságára, Isten-kísértésére és zúgolódására, amint az előbbieken részletesen láttuk. Mindez tehát **"példaként esett rajtuk"**, történt velük. Mindez megtörtént. Valóságos eseményeket sorolt fel az apostol. Az idézett ószövetségi példák nem kitalált mesék, fantasztikus képzelgések (míthoszok), hanem a választott nép életében véghez ment dolgok. Ami azonban megtörtént, **"mindez"** egyszersmind azért történt a választott néppel, azért **"esett rajtuk"**, hogy az események figyelmeztető jelként legyenek és önmagukon túluljanak. Félreértés azonban ne essék! A zsidók bálványimádása, paráznasága stb. nem azért történt, hogy a keresztyének is hasonlóképp cselekedjenek és így legyenek antitípusok. Ellenkezőleg: minden rosszat azért sorakoztat fel az apostol, hogy visszatartsa a hívőket az engedetlen élettől. Ami jó volt régen (10, 1-4), az ma is jó; ami rossz volt régen (10, 6-10), rossz ma is! Az ószövetségi nép történetének az a rendeltetése, hogy felmutassa Isten bűn elleni haragját és az engedelmségben való gyönyörködését. Ennélfogva a zsidó történet valóban példázatos (= típus) történet: önmagán túlmutató, ma is beszélő történet, Isten ítéletének és kegyelmének a hirdetője.

Ami példaként történt érettünk és reánk nézve, mindaz **"megíratott a mi inté-sünkre"**. Isten gondoskodott arról, hogy írott formában reánk maradjanak az ószövetségi nép bűnei, lázadásai, engedetlenségei (10, 6-10), akárcsak hitben véghez vitt cselekedetei (10, 1-4). Nem a véletlen műve, hogy van Ó-szövetségünk, és benne épp az van megírva, ami előttünk áll. Isten akarta így! Ő mint édes Atya int, ébresztget, buzdít, óv és figyelmeztet, azaz **"intésünkre"** adja eléink az **írott** szöveget. Mi nem kultúrtörténeti emlékeket, nem világtörténelmet, nem ún. életbölcsséget, nem társadalomfenntartó erkölcsi törvényeket, nem tragikus-, nevetted-, vagy érzéki leírásokat és hasonlókat keresünk az Ószövetségben, hanem mindig csak azt: mire int, vagy maibb szóval: mit üzen nekünk Isten.

Mi, akik Isten intését hallgatjuk, azok vagyunk, **"akikhez az idők vége elér-kezett"**. Csak szent óvatossággal szabad hozzáfogni az **"idők végének"** a magyarázásához. A görög eredetinek (ájón) többféle a jelentése: hosszú idő, szinte határ-talan idő a múlta nézve, végnélküli idő a jövőre nézve = örökkévalóság; meghatá-rozott idő, időperiódus, amilyen pl. a jelenvaló idő, ennek a világnak az ideje, és az

eljövendő idő: **Isten országának az ideje**. A vers összefüggésében nehezen állapítható meg, hogy melyik jelentésről van szó! Sem kiírva nincs, sem az összefüggés nem mutatja világosan, hogy a jelenvaló időre (ájón hűtosz), vagy az eljövendőre (ájón mellón) céloz-e Pál. Abból kell kiindulni, hogy az idők vége a hívőkhöz (= "akikhez") már "**elérkezett**" (kátántáó = odajutok, odaérek, vagy valami eljut hozzám, célhoz érek, itt aorisztoszban). Már itt van, már ide (= a hívőkhöz) érkezett, már beköszöntött. Az eljövendő időnek a végéről aligha beszélhetünk, hiszen annak nem a vége köszöntött be, hanem a kezdete. De beszélnünk kell a jelenvaló **idő végéről**, s - véleményünk szerint - itt erre céloz az apostol. A korinthusiak benne élnek a jelenvaló időben; abban mozognak, lélegzenek, dolgoznak, küzdenek és vétkeznek. Azonban ez az önmagában álló, ez a régi, ez a pogány idő már lejárt (7, 29-31). A gyülekezet tagjai a világban vannak, de nem a világból és nem a világra nézve élnek. A régiek immár elmúltak. Volt egy időpont, amikor beköszöntött az eljövendő idő kezdete, és véget vetett a réGINEK. A Krisztus-nélküliség idejének, vagyis a **jelenvaló időnek** a szakasza lezárult. Nem mindenki számára, de a korinthusi hívők részére igen. Még nem mindenkihez érkezett el tehát az "**idők vége**". Erre majd akkor kerül sor, amikor a Jézus nevére minden térd meghajol és minden nyelv vallja: Jézus Krisztus Úr (Fil. 2, 10-11). Addig pedig azokhoz érkezett és érkezik el, "akikhez" hitben ténylegesen elérkezik. A régi időnek, a bűn idejének a "vége" roppant figyelmeztetést hordoz. Miért is hivatkozna rá az apostol, ha nem ezért?! A hívők nem engedhetik el fülük mellett a hallottakat. Kötelezi őket keresztyén-ségük. Új helyzetben vannak: vége a bűn szabad uralmának! Nyitva kell tartaniok szívöket, hogy befogadják, ami "**intésükre**" megíratott. Ők már nem lehetnek az okatlan kívánságok rabjai, a bálványimádás, a parázñaság, az Isten-kísértés és a zúgolódás szolgálói. Ez az idő lejárt, mert hozzájuk (= "akikhez") "**az idők vége elérkezett**". Bauer szerint az ajón kifejezés mind a jelenvalókra, mind az eljövendőre vonatkozik, ti. a jelenvaló végére és az eljövendő kezdetére. Ez általában igaz, de a hangsúly mégis az idők "**végén**" van, ami természetesen nem választható el az idők kezdetétől.

10, 12-13: HÚ AZ ISTEN

(12) *Ennélfogva aki azt hiszi, hogy áll, meglássa: nehogy elessék.*
(13) - *Egyéb - kísértés nem ért titeket, csak emberi; de hú az Isten, aki nem hagy titeket feljebb kísérteni, mint ahogy elbírájátok, hanem a kísértéssel egyidejűleg a kimenekedést is megadja, hogy - így - elviselhessétek.*

(12) **“Ennélfogva”**, vagyis azért, mert a hívőkhöz elérkezett az idők vége (10,11). Az a tény, hogy a jelenvaló világban élnek ugyan, de nem hozzá szabják magukat, ez a tény különös vigyázásra készíti őket: **“aki azt hiszi, hogy áll, meglássa: nehogy elessék”**. Vannak, akik szilárdan állanak hitükben. **Azt hiszik**, meg vannak győződve, hogy sem élet, sem halál, sem jelenvalók, sem következendők, sem magasság, sem mélység nem szakíthatja el őket Krisztus Jézustól. Jól teszik, hogy ezt hiszik, és így szilárdan **állanak**. Az apostol nem vonja kétségbe a hitet, sem nem akarja lazítani annak bizonyosságát. Sőt, épp azon munkálkodik, hogy az elnyert lelki erősség töretlenül megmaradjon. Alig hihető, hogy itt a hamis önbiztosság ellen küzdene. Ellenkező irányba (az igaz hitre) mutat az intő szó: **“meglássa: nehogy elessék”**. A **“meglássa”** (blepető imper.) ugyanannyi, mint ha így szólana: vigyázzon, legyen figyelmes, legyen jó szeme és tiszta látása, teljes komolysággal és Isten előtti felelősséggel mérlegelje minden dologát. Vigyázzon arra a hitre, amellyel megajándékozott és amelyben még mindig **“áll”**. Nyilvánvaló a felhívásból és parancsból, hogy a hitet ápolni, óvni kell. Az apostol tudatában van annak, hogy kísértések ostromolják a hitet; még a legerősebbek is elfáradnak, meggyöngülnek. Dávidnak az érzéki bűne, Péternek a tagadása, Jeremiásnak a halálos elkeseredése, a tékozló fiúnak az atyai háztól való elszakadása mind-mind annak a példái, hogy még éber vigyázás mellett is fennforog az aláhullás veszedelme. Mennyivel inkább bekövetkezik ez, ha hiányzik a látó szem, a vigyázó szív! A korinthusbelieknek, akiket sokféle kegyelmi ajándékkal vett körül az Úr, és akik új életben vándorolnak, vigyázniuk kell, **nehogy elessenek**. Úgy éljenek keresztyén szabadságukkal, hogy valamilyen módon a szabadosság törébe ne essenek; úgy viaskodjanak a testi és lelki kísértések között, hogy hitüket csorbíthatatlanul megőrizzék. Nem ismerjük részletesen a következő vers háttérét, de pusztán állománya is jelzi, hogy a megejtő kísértések vagy már jelen voltak, vagy pedig komolyan számolni lehetett bekövetkezésükkel. Nekünk mindenesetre azokat a veszedelmeket kell szem előtt tartanunk, amelyek épp a mi személyes hitünket fenyegetik. Nekünk ezek között a meglevő vagy küszöbön álló veszedelmek között kell engedelmes szívvel hallgatnunk az Úr üzenetét az apostol által: **“meglássa, nehogy elessék”**.

(13) **“Egyéb - kísértés nem ért titeket, csak emberi”**. Szó szerint: Kísértés titeket nem ragadott meg, hanem csak emberi. A **“kísértés”** (pejrázsmosz) itt nyilvánvalóan nem azonosítható a próbáratevéssel, amikor Isten ad nehéz helyzeteket gyermekeinek - pl. Jóbnak az Ószövetségben - azért, hogy megpróbált hitük annál fényesebben tündököljön. Az a **“kísértés”**, melyről a vers beszél, szembezőkösen a hit megrontására néző kísértés. Észrevehető, hogy ilyen kísértésekben ténylegesen részük volt a korinthusiaknak. Ezek a kísértések valósággal **megragadták** (a lámbánó = megfogok, megragadok ige perfektuma) a levél olvasóit, hogy hitükről

elfordítsák és Isten elleni lázadásra ösztönözzék. Sajnos nem tudjuk, hogy az apostol kimondottan (konkrétan) mire céloz. A keresztyén üldözések ebben az időben csak helyi jellegűek, s főként a zsidók részéről jöttek. Nincs adatunk arra, hogy az I Kor. levél írása előtt általános üldöztetést kellett volna elhordozniuk a korinthusiaknak. Azonban valamely - általunk ismeretlen formában - mégis jelentkeztek olyan kísértések, amelyekről értesült az apostol. Az adatszerű megértéshez tudnunk kellene, hogy miket hallott a hírvivőktől, és miket olvasott a levelekből a korinthusbeliekről. Vajon hallotta, hogy egyeseket kigúnyoltak a pogányok? Vajon hallotta, hogy némelyeket parázñaságra és bálványáldozatokkal kapcsolatos lakmározásokra csábítottak? Vajon hallotta, hogy zsidós propagandával ostromoltak egyes gyülekezeti tagokat? Lehet, hogy ilyen kísértések lebegnek szemei előtt, s az is lehet, hogy más természetűek. Bizonyára világosságot sugároznának a konkrét adatszerűségek, de hiányuk érdemileg mégsem befolyásolja az exegézist. A legfontosabbat közli az apostol, nevezetesen azt, hogy a kísértés - bármi lett légyen - mindenestől **“emberi”** volt. Az “emberi” (ánthrópinosz) kísértés így is értelmezhető: egyszerű, nem nehéz, nem elbírhatatlan, normális (Bauer). Tehát ne keseredjenek meg az olvasók. Az ilyen kísértések szükségképpen velejárói az életnek. Valószínűbbnek látszik azonban arra gondolni, hogy a korinthusiaknak nem az volt a kérdésük: elviselhetők-e, vagy elviselhetetlenül nehezek a kísértések, hanem vajon Isten kísérti-e őket? Pál - feltehetőleg - arról szerzett tudomást, hogy az eklézsia tagjai Istennek tulajdonították és így magyarázták az őket ért kísértést. Szó se róla! Nem Istentől jött a kísértés, hogy megpróbálja a hívőket - mint pl. Jób - , hanem “emberi” kísértések közé jutottak, amelyek lehettek akár nagyok, akár kicsinyek, látszhattak akár elviselhetőeknek, akár elviselhetetleneknek. Gonosz embereknek gonosz törbecsalásával volt dolguk a korinthusiaknak, azaz **“emberi”** kísértés érte őket.

A vers második részében az apostol mintegy felvértezi az ekléziát a kísértések elleni harcra. Megmagyarázza, hogy miképpen viszonylik Isten a kísértések között levő gyermekeihez..

Az első - és döntő - dolog ez: **“De hű az Isten”**. Igaz, hogy vannak gonosz kísértések; igaz, hogy veszedelmes a közöttük vezető út; igaz, hogy a hívő nem képes elkerülni az akarva nem akarva őt megragadó veszedelmeket. Mindez igaz, **“de”** ennél sokkal több és igazabb: a kísértésekkel szemben van egy nyelvtanilag jelentéktelennek látszó és mégis igen jelentős **“de”**, melynek egyetlen értelme az, hogy kiemelve, kidomborítsa, feltűnően aláhúzza: **“hű az Isten”**. Mindenki hűtlenné válhat, mindenki elhagyhatja a kísértések ostroma alatt vergődő embert, de Isten **“hű”** (pisztosz) marad. Az ő hűségében nincsenek kérdőjelek. Ő az, akire teljes bizalommal rábízhatja magát a hívő. Nincs ok kételkedni abban, hogy vajon atyai karjával velünk lesz-e a test és a lélek harcaiban. Ő nem olyan, mint a hűtlen barát, a hűtlen hitvestárs és a hűtlen szövetséges. Mind az Ő-, mind az Újszövetségben úgy jelentette ki és úgy bizonyította meg önmagát, mint mindenestől fogva **“hű Isten”**. Ilyennek tapasztalták meg őt a pátriárkák, a próféták, az apostolok és a bizonyágtevők fellegei mindnyájan.

A hű Isten az, **“aki nem hagy titeket feljebb kísérteni, mint ahogy elbírátok”**. Ebben mutatkozik - jelen összefüggésben - az ő hűsége. Engedi, hogy kísértsek gyermekeit, amint a vers első felében láttuk. Tehát Istennek a hűsége nem azt

jelenti, hogy minden nehézségtől távol tartja azokat, akik reá bízták magukat. A hívők nincsenek kiszakítva a világból, nincsenek elkülönítve a pogányok társaságától, egyszóval nincsenek elszigetelve a kísértésektől. Azonban a hűség mindenképp azt jelenti, hogy a kísértések határát Isten szabja meg. Ha korlátlan lehetőséget nyújtana a kísértőnek, akkor rövidebb-hosszabb idő után megtörne a hívők ellenálló ereje, s többé nem volnának képesek **“megállani”** (10,12). De Isten hűsége épp abban mutatkozik, hogy az erőfeletti ostromot megakadályozza. Csak olyan mértékben engedi érvényesülni a kísértést, hogy el lehessen hordozni. Az erőfeletti kísértésnek az volna a jele, hogy akár gyávaságból, akár anyagi érdekből, akár élvezetek elnyerése végett vagy más hasonló körülmény folytán a keresztyén ember tudatosan elfordulna Urától, és megtagadná Őt. Ez az, amitől Isten hűsége megőriz. Ha pedig valaki mégis elesik: csupán annak a következménye, hogy nem bízta reá magát a hűségre, hanem sajátmagára támaszkodik, s önteltségével kárt vall. (A szó szerinti fordítás így hangzana: “Aki nem hagy - enged - titeket kísérteni azon felül, amire képesek vagytok” vagy “azon felül, amit elbírtok”).

“Hanem a kísértéssel egyidejűleg a kimenekedést is megadja, hogy - így - elviselhessétek”. A Károli-szövegtől eltérően a **“sőt”** helyett **“hanem”**-mel fordítottuk a görög kapcsoló szócskát (állá). Itt ugyanis nem azon van a hangsúly, amit a **“sőt”** általában kiemel, hogy ti. Isten egyfelől nem enged erőnk felett kísérteni, másfelől pedig még valami egyebet is cselekszik, nevezetesen megadja a szabadulást. A hangsúly inkább az ellentét kidomborítására esik, hogy ti. **“nem** hagy kísértetni”, **“hanem”** épp ellenkezőjét műveli, vagyis a **“kísértéssel egyidejűleg a kimenekedést is megadja”**. A **“kimenekedés”** (ekbászisz = kijövés, kiszabadulás, kimenekedés, valaminek a vége; ek-bájnó = kijövök, kimegyek) több, mint a kísértés enyhítése és korlátozása. A kimenekedés egyenlő a kísértés végével, felszámolásával. A genitivuszos szerkezet (az elviselés képességének a kiemelése, az elviselés képességéből folyó-, az annak eredményeként adódó kimenekedés) arra figyelmeztet, hogy Isten azáltal adja meg (= cselekszi - fut.) a kimenekedést, hogy erőt ajándékoz az elhordozásra, és így a kísértés feletti győzelemre. Minden kísértés csak addig kísértés, csak addig tart, ameddig magában hordozza az elesés veszedelmét. Mihelyt eltűnik az elesés (10,12) veszedelme, nyomban megszűnik a kísértés ereje; megszabadulunk tőle még akkor is, ha a kísértő eredménytelenül tovább próbálkozik.

10, 14-22: KRISZTUS-KÖZÖSSÉG ÉS ÖRDÖG-KÖZÖSSÉG

(14) *Ennélfogva szerettem, meneküljete a bálványimádástól!*
(15) *Mint okosoknak mondom: ítéljétek meg ti, amit állítok.* (16) *Az áldás pohara, amelyet megáldunk, vajon nem a Krisztus vérével való közösség-e? A kenyér, amelyet megtörünk, vajon nem a Krisztus testével való közösség-e?* (17) *Mivel egy a kenyér, egy test vagyunk sokan; mert mindnyájan az egy kenyérből részesedünk.* (18) *Tekintsétek meg a test szerint való Izraelt: akik az áldozatokat eszik, avagy nem részesistársai-e az oltárnak?* (19) *Mit állítok tehát? Hogy a bálványáldozat valami? Vagy hogy a bálvány valami?* (20) *Ellenkezőleg: amikor áldoznak, az ördögöknek áldozzák, és nem Istennek; nem akarom pedig, hogy ti az ördögöknek legyetek részesistársai.* (21) *Nem ihatjátok az Úr poharát és az ördögök poharát; nem részesülhettek az Úr asztalában és az ördögök asztalában.* (22) *Avagy haragra ingereljük az Urat? Avagy erősebbek vagyunk nála?*

(14) Az **“ennélfogva”** (dióper) következményt bevezető kötőszó. Szem előtt tart bizonyos előzményeket, s ráirányítja tekintetünket arra, ami azokból következik. Az előzmények itt általában a pusztai vándorlás alatt történt dolgok (10, 6-10), közelebbről a zsidók bálványimádása (10,7), ami miatt nem gyönyörködhetett bennük az Úr. Ez a tény nem hagyhatja érintetlenül a korinthusbelieket. Figyelniük kell a zsidók példájára, mégpedig mint **szeretettekére**. Szeretettek ők, akikhez teljes bizalommal és közvetlenséggel fordulhat az apostol. A **“szeretettek”** és az apostol között éppoly bensőséges a viszony, mint a szülők és a gyermekek között. Amiként az édesanya joggal elvárja fiaitól és lányaitól, hogy szavára hallgassanak, ugyanúgy Isten szolgálja joggal elvárhatja az eklézsia tagjaitól, hogy engedelmes szívvel fogadják a hirdetett Igét. Nincs szó rideg parancsról, hanem a szeretet hangjáról: **“meneküljete a bálványimádástól”**.

A **“bálványimádás”** tartalmi elemeit láttuk az 5,10; 6,9 és 10.7. versek magyarázatánál. Ismétlések elkerülése végett utalunk ezekre a lókusokra. Minden vitán felül áll, hogy a szó elsődleges értelmében vett bálványimádást nem gyakorolhatják a keresztyének, nem imádhathják a pogány isteneket. Ilyen utat nem enged a keresztyén szabadság (6,12). E helyen azonban az apostol nemcsak a kimondott pogány bálványimádásról beszél. Ebben a tekintetben nincs kétely vagy bizonytalankodás. Inkább a bálványáldozatokkal kapcsolatos húsnak a fogyasztása körül merültek fel kérdések (l. 8,1 sk. exegézisét). Ezek vásárolhatók és fogyaszthatók ugyan a helyesen értelmezett keresztyén szabadságban, de mihelyt a **“bálványimádás”** veszedelmét rejtik magukban, csak egy szó érvényesülhet a hívők között: **“meneküljete”** (feügete!). Ne vegyetek részt a pogány kultikus összejöveteleken, sem az azokat követő lakmározásokon. Az áldozati hús evése és a pogányok társasága önmagában nem szennyezi be a keresztyén embert, de mindjárt **“bálványimádássá”** válik, ha a pogányok vallási jelentőséget tulajdonítanak a velük való együttétkezésnek. A hívőt nem jogosítja fel a keresztyén szabadság a pogány bálványimádás - legyen az akár ókori, akár újabb keletű - gyakorlására. Nemcsak egyszerűen

óvakodni kell, hanem szükséges **menekülni** a veszedelemtől. A menekülés nem a pogány templomok közeléből való eltávolodás, hanem a pogányságban (= hitelenségben) végbemenő gondolkozásnak, magatartásnak a leküzdése. (Valószínűtlen - márcsak a 8,1...-re való tekintettel is -, hogy az apostol a bálványáldozati hús vásárlását és fogyasztását tiltaná). Hogy aztán a mindenkori jelenben mi tartozik a bálványimádáshoz, és mit jelent a menekülés, azt Isten Szentlelkének a vezetése alatt a "mindenkori" keresztyéneknek kell tisztán megérteniök. Képek, szobrok imádása, emberek és eszmék istenítése, az aranyborjú (pénz, vagyon) előtti leborulás, a gyermekek bálványozása vagy akár meggyilkolása (abortusz) stb. mind-mind olyan bálványimádássá válhatnak, amelytől a korinthusiakkal együtt menekülni kell.

(15) **"Mint okosoknak mondom: ítéljétek meg ti, amit állítok"**. Itt az "okos" (fronimosz) szónak más a jelentése, mint a 4,10-ben. Ott az "okosság" gúnyorosan hangzik és épp az oktalanságot, a kritikátlanságot fejezi ki az adott összefüggésben. Itt pedig az okosság a maga igazi tartalmával érvényesül. Okos az, akinek helyes az ítélőképessége; aki meg tudja különböztetni a világosságot a sötétől, az igazat a hamistól. Pál feltételezi, hogy a korinthusbeliek ilyen ítélőképességgel rendelkeznek. Mindenesetre: igényli, hogy ilyenek legyenek; elvárja, hogy helyesen lássanak. Okossággal sohasem lehet hitre jutni, de Isten nyilvánvalóan azért is adta az okosságot, hogy a hit döntésében segítségünkre legyen. Mint ilyeneknek, mint okosoknak mondja (- írja) Pál: **"ítéljétek meg ti, amit állítok"**.

Eltértünk a szokványos fordítástól, amikor a "mondok" (Károli) helyett az **"állítok"** (fémi = kimondok, mondok) kifejezést használjuk. A görög igének megvan az az árnyalata, mely szerint a beszélő nemcsak egyszerűen szavakat ejt ki, amelyekkel esetleg ő maga sem ért egyet, hanem kiejtett szavai az ő személyes véleményét, meggyőződését fejezik ki. Ehhez képest az "állítok" ige azt tükrözi, hogy az apostol nem egyszerűen elbeszél valamit, hanem hitéről tesz bizonyosságot, belső döntését tolmácsolja, határozottan állítja azt, ami felől **ítélniök** kell az olvasóknak. Felszólítást nyernek arra, hogy fontolják meg az apostol szavait (10,16...), és helyes ítélettel nyilatkozzanak, lelkiismeretesen válaszoljanak, mérlegelés után okosan döntsenek. A döntést és állásfoglalást igénylő kérdés így hangzik:

(16) **"Az áldás pohara, amelyet megáldunk, nem a Krisztus vérével való közösség-e?"** Mind a revideálatlan, mind a revideált Károli szöveg megegyezik abban, hogy az **"áldás poharát"** (potérion tész eülogiasz) **"hálaadás poharának"** (potérion tész eükhárisztiasz) nevezi. Kétségtelen, hogy egyes (kevés és késői) kéziratban (l. apparátust) a "hálaadás" poharával találkozunk, ami azonban nem készíthető szövegmodosításra. Jelentős exegéták (Aquinói Tamás, Bullinger) nem használják ugyan a "hálaadás poharát" a fordításban, de exegézisükben rámutatnak arra, hogy az "áldáson" hálaadás is értendő (Benedicendi verbum et pro laudare, et gratias agere ponitur ad morem hebraidum - Bull.). A formai-, s részben tartalmi szövegűség arra kötelez, hogy megmaradjunk az **"áldás pohara"** mellett, bármennyire is belement a köztudatba a **"hálaadás pohara"**. A kettő végeredményében ugyanaz. Kálvin is ezt az álláspontot képviseli: nem vonja kétségbe, hogy a görög eredetinek más összefüggésben "hálaadás" jelentése is lehet.

Bizonyosság a változtatott szöveg amellet, hogy az Úr poharát az I. század derekán

“**áldás poharának**” is nevezték. Ez nem Pál apostolnak az egyéni találmánya, hanem az apostoli kor szóhasználat. Az egyébként csak ezen a helyen előforduló kifejezésnek (az egész Újtestamentumban) azért különös a jelentősége, mert rávilágít az úrvacsora egyik fontos tartalmi elemére. Nevezetesen az úrvacsorai kenyeret és bort **Jézus megáldotta** (Mt. 26,26; Mk. 14,22 = eülogészász eklászen). Az áldás ugyan a kenyérre szól, azonban nyilvánvaló, hogy mind a kenyérre, mind a pohárra vonatkozik az evangéliumokban. Az **áldással** megszentelődik a pohár (és a kenyér), vagyis úrvacsorai pohárrá lesz = “Ez az én testem” és “Ez az én vérem”. Nem mintha a pohárban levő bor nem volna ugyanolyan ital, mint amit házainkban fogyasztunk, hanem a hívők számára szimbólummá lesz, mely rámutat a **megáldó** Jézus Krisztusra. (“Benedicere ergo calicem significat in hunc usum consecrare, ut nobis sit symbolum sanguinis Domini” - Kálvin). A pohár tehát jelképe, példája az Úr áldása folytán az Ő vérének. **Áldani**, vagyis a poharat valóban önmagán túlutaló jellé tenni, egyedül csak Jézusnak áll hatalmában. A bibliai szóhasználatban az áldás sohasem azt mutatja, hogy emberek áldanak, hanem emberi szavak eszközével - az igehirdetés szavain át - maga Isten hirdeti az ő áldását. Ez annyira kéznél fekvő bibliai tanítás, hogy fölösleges részletesen foglalkozni a “megáldunk” többes számú (azaz mint az úrvacsorai gyülekezet cselekményét mutató) kifejezéssel. Sem a “pap” nem áld, sem a “gyülekezet”! A “megáldunk” ige azt tükrözi, hogy az igehirdetők felhasználásával Jézus Krisztus minden időben megáldja, saját vérének szimbólumává teszi, megszenteli a pohárt (Bauer). Hogy az “áldás pohara” olyan “név, amelyet már az ünnepélyes zsidó páska-szertartásnál is alkalmaztak egy bizonyos pohárra” (Bousset), - könnyen lehetséges, de ennek nincs érdemi jelentősége az úrvacsorára nézve.

Az “áldás poharáról” kérdezi Pál: vajon “**nem a Krisztus vérével való közösség-e?**” Szó sem férhet ahhoz, hogy csak igennel szabad válaszolni. Az “áldás pohara” a Krisztus vérével való közösség”. A “**közösség**” (kojnóniá l. 1,9 magyarázatát is) kifejezést ezen a helyen nem szabad az egyik vagy a másik jelentésárnyalatra össze-
szűkíteni. Mindennapi beszédünkben is vannak olyan szavak (egyház, béke stb.), amelyeket esetenként teljes tartalmukkal használunk, nem pedig csak bizonyos jelentés-árnyalatuk kiemelésével. Az előttünk fekvő szövegben ilyen általános értelemben szerepel a “**közösség**”, legalábbis nincs érdemi indok ahhoz, hogy jelentésének csupán egyik részére szorítkozunk.

A “**közösség**” jelenti először azt a *bensőséges kapcsolatot*, mely pl. a házastársak között van. Annyira szorosan együvé tartoznak, hogy nem választhatók el egymástól. Az együvé tartozásban nincs semmiféle erőltettség, kényszerűség, hanem a bensőséges szívbeli viszony, a szeretet uralkodik benne. Másodszor a “**közösség**” a *részesedést* fejezi ki. A közösségben levők részesülnek egymás javaiban. Az egyik gazdagsága a másiké is; az egyik ereje a másiké is. Egyszóval a javak közösek (kojnosz = közös). Harmadszor a “**közösség**” jelenti azt a külső jelt, a láthatóságot, amely a bensőséges viszonyt és a részesedést mutatja. Az “áldás pohara” ebben a hármas megvilágításban a “**Krisztus vérével való közösség**”. Eközben tudni kell, hogy nincs szó valami többértelműségről, kiokoskodott egészségtelen allegóriákról. A Krisztus vérével való közösség tárul elénk a maga gazdagságában.

Az “**áldás pohara**”, vagyis az úrvacsorai bor először azt fejezi ki, hogy az úrvacso-

rázók bensőséges kapcsolatban vannak az Úr Jézussal, akinek vére kiontatott a keresztfán. A kereszten kiomló vér nem olyan, mint az ószövetségi áldozatoké. Krisztusnak a vére annak a pecsétje, hogy a halála után élő, tehát pl. a Pál korabeli keresztyének is Jézus Krisztushoz kapcsolódnak és tőle elválaszthatatlanok. Ez a bensőséges kapcsolat valóban élő kapcsolat. Az áldás pohara önmagában halott anyag, a benne levő bor egyszerű testi ital. Azonban mint ilyen - épp az **“áldásnál”** fogva, az Úr rendelkezéséből - egyszersmind szimbólum, jel, figura, azaz kifejezője annak, hogy az úrvacsorázók lélekben valósággal részesei Krisztus vérenek. Tehát nem egy egykori világraszóló eseménynek (= Krisztus kereszthalálának) a pusztá emlékeztetője a pohár és a bor. Nem, hanem az egyszersmindenkorra kiontott vérből mimagunk is részesedünk. Az áldozat vére minket is megtisztít bűneinktől, minket is kedvesekké tesz Isten orcája előtt, egyszóval Krisztus javait a mi javainkká formálja. Így békít meg Istennel a kiontot vér, s így szabadít meg a bűn rabságából a bárány vére. Semmi érdemi jelentősége nincs annak, hogy az apostol előbb beszél a **“pohárról”**, s azután a kenyérről. Ugyanilyen sorrendet találunk a II. századi **“Didaché”**-ban. Pál apostol nem az urvacsorai szertartás ágendáját adja elénk, hanem egy meghatározott helyzetben - a bálványáldozatokkal kapcsolatosan - magyarázza az urvacsorát. Jelen összefüggésben az sem érdekelhet, hogy vajon Pál apostol előtt a **“bor”** használata általános volt-e. Erről majd később. Mindenesetre bizonyos - és ennyit már itt látni kell -, hogy az első század derekán az apostol az Úr Jézus rendelkezése szerint éppúgy a kenyér és a bor jegyeivel beszél az urvacsoráról, akárcsak az egyházi atyák és a reformátorok.

“A kenyér, amelyet megtörünk, vajon nem a Krisztus testével való közösség-e?” (Az urvacsorára vonatkozó részletismereteket lásd a XI. fejezetben, mivel itt nem az urvacsora rendjével foglalkozik az apostol.) A kenyeret nyilvánvalóan **“megtörték”**; a hívők törtek és ettek belőle. Kálvin találóan jegyzi meg a római gyakorlattal szemben, hogy a kenyeret nem a pap teszi a részesülő szájába, mintha a hívőnek nem lenne szabad megfognia. Mindenesetre érdemileg lényegtelen, hogy a megtört kenyeret az Úr szolgájának a kezéből veszik-e a hívők, miként ez nálunk gyakorlatban van, vagy pedig ki-ki saját maga tör a kenyérből. A hangsúly - a vers tartalmához képest - a **“megtörés”** tényén nyugszik. Pál nem tartja szükségesnek részletezni, hogy miképpen kell megtörni a kenyeret. Annyira leköti figyelmét a lényeg (= a megtörés), hogy a miként háttérbe szorul. A formák miatt (= ki törje meg, ki érintheti a kenyeret, stb.) vitatkozóknak azt mondaná Pál: evezetek a mélyre, s lássátok meg, hogy most sokkal nagyobb dologról van szó: a **“megtörés”** jelentőségéről.

A kenyér megtörése a **“Krisztus testével való közösség”**. Ugyanaz a közösség, mint a bornál, csak most az urvacsorai kenyér fejezi ki a **“közösséget”** (I. a vers első felének a magyarázatát). Bármilyen legyen a szertartási gyakorlat, kétségtelen, hogy a lényeg ugyanaz marad. Az urvacsorában Krisztus érettünk hozott áldozatából részesedünk. Közössé lesz, mienk lesz az Úr Jézus helyettünk való szenvedése és bűnbocsánatot szerző halála. A kenyér nem változik át Krisztus testévé, hanem azt fejezi ki, azt ábrázolja, jelzi, hogy a tagok valósággal lelki táplálékot nyernek. A megfeszített és feltámadott Krisztus önmagát osztja az urvacsorázóknak. Az apostol nem foglalkozik azzal, hogy a mennybe szállott Krisztus miképp van jelen. Ilyen

és hasonló kérdések csak a későbbi korokban merülnek föl. Pált egészen betölti és kielégíti annak a tudása, hogy a láthatatlan Krisztussal közösségben élnek a tagok. Az Úr Jézus testének a keresztfán való megtöretése nemcsak pusztán történelmi ténye az I. századnak, melyre kegyelettel és csodálattal lehet emlékezni. Az ilyen pusztán emlék-ünnep semmiképp nem nevezhető úri szent vacsorának. Az Úr testének az átalszegzése kihat minden múltira és minden jövőjére. Ezt az egyszersmindenkorra szóló áldozatot pecsételi meg az úrvacsorai kenyér megtörése. Krisztus nemcsak az apostolok Krisztusa, nemcsak a korinthusiaké, nemcsak a reformátoroké, hanem a mienk is, akik ugyanolyan közösségben vagyunk övele mint atyáink.

(17) **“Mivel egy a kenyér, egy test vagyunk sokan; mert mindnyájan az egy kenyérből részesedünk”**. Ez a vers alapján véve magyarázata, kibontása az előbbinek. Azt állítja elénk szemléletesen, hogy miképpen kell értenünk a Krisztussal való közösséget.

A **“kenyér”** hasonlatából indul ki az apostol: **“egy a kenyér”**! Nem több, hanem egy! Az **“egy”**-ség nem úgy értelmezendő, mintha egy-egy úrvacsoraosztás alkalmával csak egyetlen kenyeret lenne szabad használni, vagy csak egy bizonyos anyagból készült kenyeret kellene az Úr asztalára helyezni. Az **“egy”**-ség általános értelemmel bír. Azt fejezi ki, hogy a megtörésből származó sok darabka ugyanazon egy testnek (= egy kenyérnek) megannyi része. **“Mivel”** ez így van (hoti = mivel = quoniam - Kálvin, Vulgata - kauzális kötőszó), következik, hogy **“egy test vagyunk sokan”**. A **“sokak”** az eklézsia népe, az Anyaszentegyházba összehívottak serege. Minden hívő ugyanannak az egy testnek, az Úr Jézus testének a tagja. Amiként az emberi szervezet tagjai szorosan együvé tartoznak és egymás nélkül, a test egységéből kiszakítva elképzelhetetlenek, ugyanúgy Krisztus gyermekei egybe vannak szerkesztve szép renddel az Anyaszentegyházban. Az úrvacsorai kenyér nemcsak a Jézus Krisztussal való **“közösséget”** fejezi ki, hanem egyszersmind a tagoknak egymás iránti **közösségét** is. Az úrvacsorai kenyeret nem külön-külön veszik a hívők, hanem **“mindnyájan az egy kenyérből részesednek”**, együtt részesednek, közösségben részesednek. Tehát alapján véve a Krisztus-közösség hozza létre az atyafiak közösségét. Azért **“egy test”** a hívők, mert az Úr Jézusból táplálkoznak, mégpedig a korinthusiakkal együtt valamennyi helyi gyülekezetnek a tagjai. A **“mindnyájan”** föltétlenül ebben a tág értelemben veendő. Beletartozik valamennyi keresztyén, Jeruzsálemtől a föld végső határáig.

(18) **“Tekintsétek meg a test szerint való Izraelt: akik az áldozatokat eszik, vajon nem részesednek-e az oltárnak?”**

Hogy a bálványáldozatok dolgában (10, 14-15) minél jobban eligazítsa a levél olvasóit, az úrvacsorára történt utalás után (10, 16-17) hivatkozik az ószövetségi áldozatokra, mint a pogányok számára is közsímt gyakorlatra: **“Tekintsétek meg a test szerint való Izraelt”**. A **“tekintsétek meg”** ige (blepó = nézek) a szem tevékenységét fejezi ki, de itt átvitt értelemben használja az imperativuszt az apostol. Nem azt mondja, hogy a zsidók közé kell menni és testi szemekkel megnézni áldozataikat, hanem az Ószövetségben leírt áldozatokra kell a figyelmet irányítani. A **“testi Izrael”** életében az áldozatok végeredményében Krisztus egyetlen áldozatának az előképei. Amit a lelki Izrael az úrvacsorában nyer, ugyanazt nyerte a **“testi Izrael”** az áldozatok szent cselekményében. A **“testi Izrael”** kifejezésnek csak az

lehet az értelme, hogy az apostol általa párhuzamot von a testi és a lelki Izrael között. Mintha így szólna: a 16. és 17. versben a lelki Izraelről hallottatok, most pedig tekintsétek meg **“a testi Izraelt”**; nála is ugyanaz a helyzet, mert **“akik az áldozatokat eszik, vajon nem részesítárai-e az oltárnak?”**

Bizonyos, hogy a törvény szerint a papok állandóan részesülnek az oltárhoz vitt áldozatokból (4Móz, 18,8...) Azonban az áldozatot vivő izraelitáknak szintén parancsuk van, hogy amikor az oltárhoz járulnak, ott **“egyenek az Úr ... színe előtt, és örvendezzenek ők és az ő házak minden népe...”** (5Móz. 12, 5-7). Ennélfogva nemcsak a papok (Bousset) tartoznak azok közé **“akik az áldozatokat eszik”**, hanem a testi Izrael többi tagja is. Mindezek **“részesítárai az oltárnak”** (kojnónosz = részesítés az, aki valakivel együtt részesül valamiből - Bauer). Tehát az izraeliták, akik áldozatokat vittek és ettek az áldozatokból, **részesültek az oltárból**, az oltár javaiból. Az oltár a kiengesztelés helye, Krisztus egyetlen áldozatának a kiábrázolója. Valakik csak áldozatot mutattak be az Úr parancsa szerint: kedvesek voltak az ő színe előtt, mivel a kiontott vér által megtisztultak bűneiktől. Az ószövetségi áldozás nem üres szertartás, oktalan ceremónia, hanem Krisztus valóságos üdvöztetésének a példázója. Istennek az volt a szent akarata, hogy a maga ószövetségi népét ilyen gyámolító eszközökkel tartsa meg. Az oltárral nem lehet játékot űzni. Senki se mondhatta, hogy eszik ugyan Istenének a színe előtt (5Móz, 12,7), de nem vállalja az oltárral való közösséget. Ellenkezőleg: akik az áldozatokat eszik, azok részesítárai az oltárnak.

(19) **“Mit állítok tehát? Hogy a bálványáldozat valami? Vagy hogy a bálvány valami?”** Ezzel a három kérdő mondatocskával azonnal útját vágja az apostol annak, hogy akár az úrvacsorát (10, 16-17), akár az ószövetségi oltárt (áldozatot) érdemi kapcsolatba lehessen hozni a bálványáldozatokkal. Nehogy félreértse valaki! Nehogy párhuzamba állítsa bárki is az oltárt és a bálványáldozatot. Ilyen megfontolással írja Pál: **“Mit állítok tehát?”** Ne gondoljátok, hogy előbbi szavaimmal az oltárhoz hasonló jelentőséget tulajdonítottam a pogányok vallásának. Már előbb megírtam nektek (8,1...), s most ismét írom, hogy mind a **“bálványáldozat”**, mind a **“bálvány”** önmagában semmi (lásd a 8, 1-6 exegézisét). Az Úron kívül nincs más Isten. Tehát nem azt állítom, hogy a **“bálványáldozat”** és a **“bálvány valami”**, hanem ...

(20) **“Ellenkezőleg: amiket áldoznak, az ördögöknek áldozzák és nem Istennek”**. Az **“ellenkezőleg”** azt az ellentétet mutatja, mely fennáll a feltételezett és tényleges állítás között Nem igaz, hogy a bálvány valami (19. v. = feltételezett állítás), hanem (= ellenkezőleg) igaz az, amit most valóban állít az apostol: **“amiket áldoznak, ördögöknek áldozzák”**. A pogányok is **“áldoznak”**, akárcsak a zsidók. A pogányok is vallásos emberek, akik a maguk módján buzgóak lehetnek. Teljes meggyőződéssel cselekedhetik mindazt, amit cselekszenek. Nem a vallásosságukkal van baj, hanem vallásosságuk hamisságával. Ők ugyanis **“ördögöknek áldozzák”** a maguk áldozatait (dájmoniojsz = ördögöknek; főnevesített semleges nemű alakja a dájmoniosz - ördögi, ördögös melléknévnek; ugyanaz az értelme, mint a démon szónak - Bachmann). A **“bálványok”** (19.v.) - amint láttuk - önmagukban semmik, mivel azok egyáltalán nincsenek. Csupán a pogányok képzelődnek róluk úgy, mint istenekről. Viszont az **“ördögök”** vannak, léteznek, és a pogányok ténylegesen ezeknek a létező **“ördögöknek”** áldoznak. A jelenkori ember (a teológusok is)

hajlandó az ördögökben pusztá kortörténeti babonáságot látni. Az apostol szerint azonban a démonok láthatatlan -, de nagyonis valóságos világhatalmak, "akiktől kiindul a kísértés... és erejük nagyobb a keresztyének - saját erejénél. Ezek a világhatalmak képezik a pogány istentiszteletek értelmét, tárgyát, valóságát. Pogányság annyi..., mint démonimádat, a világlelkeknek és világerőnek Isten helyett való vallásos tisztelete"(Barth). Ezeket a valóban létező "démonokat" Pál világosan megkülönbözteti az önmagukban nem létező bálványoktól. A pogányok megcsalják önmagukat, hiszen Istent látnak a nem-Istenben. Ilyen démonokkal találkozunk az evangéliumokban. Ezek azok a láthatatlan hatalmasságok, amelyek megszállják az embert, és gyötrik, kínozzák, némelykor anélkül, hogy tudatában volna a nyers valóságnak. Jézus kiűzi az ördögöket, melyeknek áldoznak a pogányok. Ilyenképpen nem lehet napirendre térni az ördögök felett úgy, mintha a gyermekek oktalan ijesztgetésére szolgáló képzelt szellemek volnának. Minden régi és új pogányságban jelen vannak a démonok. Maguk után vonják épp azokat, akik bennük babonáságot látnak. Ezen nem változtat az a körülmény, ha akár teológusok, akár mások "racionalizálni" akarják az Újtestamentumot. Pál apostol nem ad **démon**-tant, amiért nem szabad túllépni a megengedett keretet, de a démonok valóságával az Ige parancsa szerint számolni kell. Ez a nagyon tudatos számolás jelentkezik az apostol óvásában:

"Nem akarom pedig, hogy ti az ördögöknek legyetek részes társai". Az **"ördögök részes társai"** azok, akik együtt vesznek részt a pogány bálványáldozati összejöveteleken (1. 10,18-t, egyébként pedig a 8,1... exegézisét). Ilyenekké lesznek, de mindenképp ilyenekké lehetnek azok a keresztyének, akik nem tartják távol magukat a bálványáldozatoktól. Bizonyos, hogy a keresztyéneknek ismeretük van, amint részletesen láttuk a 8.fejezetben. Az is bizonyos, hogy a helyes ismeret birtokában a közömbös dolgok közé tartozhat a pogány összejöveteleken való megjelenés, hiszen Krisztus gyermekei így is megőrizhetik magukat a démonoktól. Azonban vigyázat! Senki se fuvalkodjék fel a helyes ismeret birtokában; ne gondolja, hogy ő erősebb a démonoknál! A részvételnek súlyos ára lehet! A bálványáldozati társaság magával ragadhatja a hívőket, amiként a hitetlen asztaltársaságnál mindig nehéz szilárdan megállni. Innen érthető az apostol féltése: **"nem akarom"**, nem szeretném, hogy az ördögök áldozatául essetek. A jelenlét veszedelmes játék a tűzzel. Inkább **"menekülni"** (10,14) kell, semmint önteltséggel, elbizakodottsággal veszedelembe rohanni. Hiába van meg a helyes ismeret a bálványok felől, hogy ti. azok semmik; hiába van meg a keresztyén szabadságról szóló helyes ismeret, mely szerint a pogány társaságban is Krisztus gyermeke maradhat a hívő. Mindez hiábavalónak bizonyul, mert az áldozati lakomákon való megjelenés mégis az **"ördögök részes társaivá"** teheti a korinthusiakat. Bármilyen tisztának vélik hitüket és lelkiismeretüket, mégis fennmarad, hogy a pogány vallási gyakorlatok együttművelése egyenlő az ördögök hatalma előtti meghajlással. Mai nyelven talán úgy mondhatnók, hogy aki istentagadókkal egyetért a hitetlen életforma egyházi lehetősége tárgyában, tulajdonképp az ördögökkel jut közösségbe még akkor is, ha legnagyobb hűséggel igyekszik hite mellett állni. Nem mintha ő maga lenne istentagadó, hanem a kettő összegeyzetethetetlen. Akár talál ez hasonlat, akár nem, mindenképp hangzik az óvás: vigyázatok, mert **"nem akarom"** a ti veszedelmeteket.

az Úr, aki saját magának igényli a keresztyén embert. Nem lehetséges, hogy Krisztus gyermekei lelküket csak felerészben adják át az Úrnak, s felerészben a démonoknak szolgálnak. Az "Úr" egész embert kíván, mert Ő mind testünknek, mind lelkünknek a parancsolója, meghatározója. Az "Úr" iránti hűségesség engedelmesség kizárja a fél-megoldásokat. Ha pedig hiányzik az engedelmesség, akkor az "Úr" rettenetesen haragszik a hűtlen fiakra és leányokra (5Móz. 32, 21-26).

Az Úr haragjának nem lehet ellenállani. Az Ő hatalma alatt csak összezúzódhat bármely emberi erő. Ezt a végtelen hatalmat állítja az olvasók elé Pál, amidőn kérdi: **"Avagy erősebbek vagyunk nála?"** A keresztre feszített és feltámadott Jézus Krisztus ilyen hatalmas ÚR! Megtérésre hív és bűnbocsánatot ajándékozik, de nem engedi meg az ellene való lázadást. A lázadóknak tudniuk kell, hogy vasvesszővel mutatja meg a maga erejét minden engedetlenséggel szemben. Ezt a páratlan hatalmat senki sem rabolhatja el tőle. "Most még nem látjuk, hogy neki minden alávetett" (Zsid. 2,8), de a hívőnek tudnia kell, hogy a Jézus nevére minden térd meghajol, és minden nyelv vallja: Krisztus Úr az Atya Isten dicsőségére (Fil. 2, 10-11). Mint ilyen korlátlan hatalmú Úr előtt kell meghajolni a korinthusi hívőknek, hogy engedelmeskedjenek az intő szónak.

10, 23-24: „MINDEN SZABAD, DE NEM MINDEN HASZNÁL”

(23) Minden szabad, de nem minden használ; minden szabad, de nem minden épít. (24) Senki ne keresse a magáét, hanem a másét.

Ezt a két verset az írásmagyarázók hol az előbbi szakasz záró részének tekintik, hol pedig a következő szakaszhoz sorolják. Alapjában véve mindkét eljárás indokolható. Itt is - akárcsak az előző és a következő versekben - a keresztyén szabadság foglalkoztatja az apostolt. Helyesebbnek látszik azonban úgy venni ezt a két verset, mint a nagyobb összefüggésben külön gondolati egységet. Itt ugyanis olyan általános megfogalmazással van dolgunk, amely vonatkozik nemcsak a közvetlen kontextusra, hanem az apostol által fel nem sorolt bármely idevágó esetre. Ez a központi tétel tömören kifejezi a keresztyén szabadság lényegét úgy, hogy belőle megvilágosodnak a konkrét gyülekezeti kérdések (10,25...).

“**Minden szabad**”! A Czeplédi-fordítás idéző jelben adja a kijelentő mondatot. Feltételezhető - amint a 6,12-ben láttuk -, hogy a korinthusiak között elterjedt vélemény szerint a keresztyén embernek “**minden szabad**”. Krisztus felszabadította a hívőket a törvény átka alól. Többé nem állnak tiltó rendelkezéseinek az ítélete alatt. A cselekedetek irányítója többé nem a törvény, hanem Jézus Krisztus. Bármely dologban immár nem azt kérdezik, hogy megengedi-e a törvény, hanem: megengedi-e Krisztus. Többé nem nyugtalanítja őket, hogy milyen állatoknak a húsát szabad megenni, vagy milyen napoknak a megtartására kell vigyázni az üdvösség érdekében. Egyéb törvényes előírások miatt szintén nem kell rettegniök az ítélettől. Nem, mert számukra “**minden szabad**”. Arról természetesen nincsen szó, hogy szabadságukban áll Istent káromolni, faragott képeket csinálni, gyilkolni, lopni és hasonló utálatosságokat véghez vinni. Ezzel tisztában voltak, de mégis lesiklottak az egyenes útról, amikor a szabadságot saját elképzelésük szerint alakították. Úgy vélték, hogy az ún. közömbös dolgok tekintetében (hiszen csak ezekről van most szó) követhetik saját emberi belátásukat. Más szóval - gondolták - mindent szabad cselekedniök, ami önmagában se nem jó, se nem rossz. Tehát szabad bármit megenniök, szabad pogány társaságba járniök, szabad akár bálványáldozati összejöveteleken is részt venniök, szabad a társadalmi szokásokhoz kötetlenül alkalmazkodniök, s egyáltalán: szabadságukban áll mindent megcselekedni, amiről úgy vélik, hogy önmagában se nem árt, se nem használ. Ez végeredményében igaz, amint az apostol sem vonta kétségbe.

De a keresztyén szabadság (= “minden szabad”) mégsem helyettesíthető be az emberi tetszés - nem tetszés bizonytalan hangzású fogalmával. Ez ellen tiltakozik a “de” ellentétes kapcsoló szó. “Minden szabad” (lásd 6,12. magyarázatát), de egyfelől “**nem minden használ**”, másfelől “**nem minden épít**”. Itt van a keresztyén szabadság korlátja, mely meghatározza az egyébként szabad döntéseket.

“**Nem minden használ**” (szünferó = összevonok, segíték, javára szolgálók, előnyére vagyok), azaz nem minden szolgálja a keresztyén élet javát. Nem indokolható ugyan kézzelfogható módon, de a vers szelleméből következik az az exegetikai föltevés, hogy a “**használ**” kifejezés (ti. az épít mellett) inkább az egyéni életre vonatkozik, míg az “épít” - amint látni fogjuk - a közösségi létre. Lehetnek - és

vannak - dolgok, amiket egyénileg szabad mondanía és cselekednie Krisztus gyermekének. Szabad sokat dolgozni és mérték felett igénybe venni a szervezetet; szabad bármilyen irodalmat olvasni; szabad a mának megfelelő társadalmi életet élni mind az öltözködésben, mind emberek közti forgolódásban; szabad társadalmi rendszerek mellett kiállani; szabad a gyermekeket különféleképp nevelni, szabad házasságot kötni illetve adott esetben elválni; szabad a vasárnapot megünnepelni, illetve minden napot egyformának tekinteni, stb. Ilyen gyakorlati esetek síkján kell gondolkoznunk a "nem minden használ" értelmezésénél. Hozzá kell szoknunk, hogy az evangélium nem légüres térben mozog, nem életidegen elvi problémákat boncolgat, hanem mindenestől a mindennapi életben helyezkedik el. A keresztyén ember éppúgy eszik, munkálkodik, gondolkozik, keres, kutat, elfárad és a halál arnyékának a világában jár, mint a hitetlen pogány. Az evangélium épp ebben a mindennapiságban gyűjt világosságot. Azt akarja, hogy legyünk egyszerűek és földön járók, ne pedig egy képzelt világban ábrándozók. Tehát ebben a mindennapi életben "minden szabad", de **"nem minden használ"**. Ami egyiknek javára szolgál: ártalmára lehet a másíknak (pl. sok munka); ami némelyeket hitükben megerősíti (pl. önkéntes szenvedések vállalása), másokat megkárosít; ami egyeseknek védőpajzsot jelent (pl. kritikai tudományok művelése), másoknak csapdául szolgál; amivel egyesek hitükről tesznek bizonyosságot (pl. közéleti feladatok vállalása), mások számára súlyos kisértések alkalmává lesz; amiben bizonyos emberek megállanak (pl. társadalmi élet), mások elesnek; amit egyik ember Isten dicsőségére birtokol (pl. gazdagság), azt a másíknak kerülnie kell, stb. Az Isten színe előtti személyes döntésben dől el, hogy személyenként mi használ és mi árt. Az igazi igehirdetésnek a hívők konkrét helyzetében kell megkeresnie a 23. vers exegézisét. Nincs előírás szerinti törvény, egyházi jogszabály. Ezért "keresztyén szabadság" és nem keresztyén szolgaság! Az Isten előtti döntésnek a mérővesszője mindenesetre adva van: **"nem minden használ"**. Úgy kell szabadon dönteni, hogy azt válasszuk, ami az új embernek egyénenkénti gyarapodását szolgálja. Eközben természetes, hogy az apostolt semmiféle "utilitárisztikus" szempont nem vezeti, amint a 24. versből szembeszökően kitűnik. Nem az a kérdés, hogy mivel "használók" önmagamnak a szokványos emberi "haszon"-érték mérlegén (hiszen így még a lopás is polgárjogot nyerne), hanem az, hogy a Krisztusban folytatott életem mivel gazdagodik és erősödik (lásd a 6,12 exegézisét). Ime a keresztyén szabadság korlátja egyfelől - egyéni tekintetben -.

"Nem minden épít" - mondja tovább az apostol. Az **"épít"** (őjkodomeó = házat építék, építék, felépíték) ige elsősorban épületeknek az építésére vonatkozik. Átvitt értelemben viszont az Újszövetség gyakran használja az eklézsia építésére. Jelen összefüggésben erről van szó. A keresztyén szabadságnak (= minden szabad nekem) építenie kell az Úr Jézus egyházát. A hívők nem élhetnek önmagukra néző elszigeteltségben. Magatartásukat szükségképp meghatározza, hogy Krisztus testének a közösségében vannak, azaz testvéreikkel együtt keresztyének, akikért szintén meghalt az Úr Jézus. Lehet, hogy egyénileg valamit **"szabad"** cselekedniök, ami reájuk nézve **"hasznos"** (23a), viszont ez az egyébként "szabad" és "hasznos" cselekedetük **nem építi** az atyafiakat. Ennélfogva nyitott szemmel kell járníok, hogy helyesen láthassák, ami épít és ami rombol. A példák felsorolásától eltekintünk, mivel egyének és gyülekezetek szerint eltérők a helyzetek. Ismét csak a személyes döntésre

és a gyülekezeti igehirdetésre vár a feladat, hogy az **“építést”** épp az állandó **“itt és most”** feltétele alatt értelmezze. Legfennebb utalásképp említhető, hogy valamely gyülekezeti tagnak a közösségi szolgálata (pl. presbitersége, kisebb-nagyobb hivatalok viselése stb.) lehet egyénileg **“hasznos”** és némelyekre nézve áldásos, de mégsem szabad a vállalás, mivel mindeneket szem előtt tartva nem **“épít”**. Feltűnő testi betegség, beszédhiba, vagy hasonló körülmények szintén akadályozhatják az építést. Még a hűséges igehirdető szolgák esetében is előfordulhat, hogy egy bizonyos gyülekezetből távoznia kell, mert saját hibájukon kívül nem tudnak építeni. Egyébként helyükön maradhatnak, hiszen ez szabadságukban áll, de mégis más munkaterületre kell költözniük az építés érdekében. Ide számítható bármely szolgálati nehézség, ami az Ige mértéke alatt zavart okoz vagy okozhat. Az apostolnak szabad lett volna a zsidók között ugyanúgy forgolódni, mint a pogányok között, de mégsem tehette, mert ez esetben nem építhetett volna. Ezért mondja: a zsidónak zsidó leszek, a görögnek pedig görög. Szentlélek vezetése alatt a hívőnek kell megkeresnie és megtalálnia, hogy szabadságával mindig megmaradjon a helyes úton. Ne romboljon ott, ahol építésre hívta el az Úr. Elvileg bármilyen tisztséget betölthet (= szabadság) pl. egy lekipásztor, se mégsem vállalhat bármilyen munkát, ha valamely ok miatt megkárosodik az **építő** szolgálat.

(24) **“Senki se keresse a magáét, hanem a másét”**. A szószerintiség érdekében érdemileg a Károli-fordítás mellett maradtunk, de éppoly helyes irányba mutatnak és bizonyos árnyalatokat inkább kidomborítanak a többi fordítások: **“Senki se önmagára gondoljon, hanem ki-ki a másakra”** (Kecskeméthy); **“Senki se nézze a maga előnyét, hanem a másét”** (Czeplédy); **“Senki se keresse a maga javát hanem ki-ki a másét”** (Ravasz); **“Senki se a maga, hanem a más javát keresse”** (Masznyik); **“Senki se a maga javát keresse, hanem a másét”** (Új ford.) Így is, úgy is ugyanarról van szó: szabadon feladni önmagamat, és szabadon keresni a testvéreim javát. **“Senki se”** kivétel. Valakik csak az Úr Jézusnak engedelmeskednek, kötelesek alkalmazkodni ehhez a parancshoz: **“ne keresse a magáét”**. Annyira általánosan, egyetemes igénnyel hangzik a felhívás, hogy gondolni sem lehet a bármily irányú elszűkítésre. Nem vonatkoztatható csupán a lelkiekre, mintha csak a hit kérdéseiben zárná ki az önzést. De nem vonatkoztatható kizárólagosan a testiekre se, mintha csak külső lemondást követelne. Isten üzenete az egész embert igénybe veszi testestől-lelekestől. Ne legyen senki, aki a maga békességét, hitét, örömét, hűségét, szabadságát úgy ápolja, hogy mindent a maga javára akar felhasználni: békében élni Istennel, s nem törődni azzal, hogy a másik szívét viharok szaggtadják; hinni az Úr Jézusban, s nem gondolni azzal, hogy a másik hitét kísértések ostromolják; örvendezve járni a gyülekezetbe, s figyelmen kívül hagyni, hogy a másik ugyanakkor anyagi bajok miatt távol marad; hűséggel állani az Úr mellett, s nem venni észre, hogy a másik a szakadék szélén jár; szabadságban élni a világ javaival (tudomány, kultúra, lét stb.), s nem figyelni arra, hogy a másíknak fáradtság és szegénység jut osztályrészül. Nem és mindig csak nem! Nem, mert az Ige nem ismeri a visszavonulót, csak sajátmagára tekintő, csak a saját üdvösségével foglalkozó keresztyén életet.

Mindenki **“a másét”** keresse - folytatódik a parancs. Háborúságot vállalok, ha a mások békességét szolgálhatom. Engedem, hogy a mások lelkén átszáguldo vihar az én viharommá is váljék, csakhogy segíthessek rajta. Nehézségeket vállalok, ha a

másikat (esetleg akarata ellenére) visszatarthatom az engedetlenségtől. Engedem, hogy a másik kísértései engem is nyugtalanítsanak és gyötörjenek, csakhogy ezáltal a másik hite megerősödjék. Inkább nem megyek el a gyülekezetbe, hanem távolmaradok és dolgozom az Úr napján, csakhogy hitvestársam, gyermekem vagy bárki más az én lemondásom folytán az imádság közösségében örvendezhessen. Lemondok kultúr-igényeimről, jólétemről vagy bármiről, ha a másiknak javára szolgálhatok. Akár találnak, akár nem találnak ezek a szemléltető példák, mindenképp arról van szó: keresztyén szabadságomat, mely jogot ad nekem, hogy lelki-testi jómat keressem, korlátok közé szorítom, s a Krisztusban testvéreim érdekében minden tőlem telhetőt elkövetek, ideértve alkalmasint még a visszatetszőnek tűnő ellenvélemény kifejezést is. Mindezt pedig nem rokonszenvből teszem a rokonszenvesek iránt, nem baráti érzelemből a barátok iránt, nem osztály-szolidaritásból egy bizonyos társadalmi osztályhoz tartozók iránt, nem gyűlölködésből az ellenség iránt, hanem azért, mert ilyen parancsot vettem az Úrtól, aki azt akarja, hogy neki szabadon engedelmeskedjem.

10, 25-30: A KERESZTYÉN SZABADSÁG PÉLDÁJA

(25) Mindent, amit a mészárszékekben árulnak, egyétek meg, semmit sem kérdezősködve a lelkiismeret miatt. (26) Mert az Úr a föld és annak teljessége. (27) Ha valaki meghív titeket a hitetlenek közül, és el akartok menni, mindent amit előtökbe tesznek, egyétek meg, semmit sem kérdezősködve a lelkiismeret miatt. (28) Ha pedig valaki azt mondja nektek: Ez bálványáldozati hús, akkor ne egyétek - belőle - a miatt, aki ezt megjelentette, és a lelkiismeret miatt. (29) Természetesen nem a tulajdon lelkiismeretéről beszélek, hanem a másikéről. Ugyanis miért ítéltessek el az én szabadságom másnak a lelkiismerete által? (30) Ha én hálaadással veszek részt, miért rágalmaztassam azért, amiért én hálát adok?

(25) Már a 8. fejezetben láttuk, hogy a pogány áldozati alkalmak rendjén megmaradt áldozati húsnak egy része kikerülhetett az élelmi piacra. A papoknak jogukban állott eladni részüket, amelyet nem használtak fel sem a tulajdonképpeni szertartásnál, sem az azt követő közös étkezésnél. Az ilyen húsok kerültek aztán a piaci **“mészárszékre”**, a húspiacra, a közéleti céljára. A keresztyének éppúgy mint a város többi lakója, húst vásárolhattak a piacon. Tudták, hogy a kiárúsításra vitt húsok egy része - idők és alkalmak szerint - a pogányok áldozatától maradhatott vissza. Felmerült a kérdés, amit akár a levél útján, akár szóbeli értesítés alapján Pál is tudott: vajon a pogány áldozatokkal kapcsolatban álló húst szabad-e fogyasztaniok a keresztyéneknek? Erre válaszol az apostol: **“Mindent, amit a mészárszékekben árulnak, egyétek meg.”**

Hús és hús között nincs különbség. **“Mindent”** meg lehet vásárolni, amit eladnak, és **“mindent”** el lehet fogyasztani, amit megvásárolnak. A hús önmagában (per se quidem - Bullinger) se nem jó, se nem rossz a hit szempontjából. Az sem vétkezik, aki megeszi, s az sem, aki nem eszi meg. Az **“egyétek meg”** parancsoló módban áll ugyan, de mégsem parancs, hanem engedmény (concessio est, non iussio - Aquinoi). Nem kell **“kérdőzködni”** (ánákrinó = kérdezősködöm, megkérdem, megvizsgálom): vajon a megvásárlandó hús honnan került a mészárszékre. **“A lelkiismeret miatt”** főleg ilyen kérdésekkel foglalkozni. Isten előtt nyugodt lehet bárkinek a lelkiismerete. Tehát kérdezősködés nélkül megvásárolhatja és elfogyaszthatja a piaci húst. Ezáltal sem kevesebb nem lesz az Úr szemében, sem megróvásban nem részesül. Ugyanígy vagyunk egyéb közömbös dolgok (adiafórák) tekintetében. Ha valaki pogány írók regényeit olvassa, hitetlenek gyárában készült ruházati és egyéb cikkeket vásárol, színházba jár stb., ezáltal nem tesz erőszakot a maga lelkiismeretén. A valóban közömbös dolgok mind egyformán használhatók. Csupán arra kell vigyázni, hogy ne elegyítsük a **“minden”** fogalmába az oda nem tartozó dolgokat, közömbösnek minősítve azt, amit Isten kárhozatosnak mond.

Az apostol nem saját gondolatait közli, amikor fenti értelemben beszél a mészárszékekben vásárolt húsról. Istennek őszövétségi kijelentésére támaszkodva indokolja sorait:

(26) **“Mert az Úr a föld és annak teljessége”**. Ez az oka annak, hogy a közömbös dolgok tekintetében szabadon járhat el a keresztyén ember. Isten teremttette az

állatokat és a növényeket, az ő bölcsességéből vannak az emberi művelődés eredményei (lakóházak, öltözködési cikkek, közlekedési járművek, művészeti alkotások stb.). Isten tulajdonát képezik a föld kincsei, a természet erői és minden egyéb. Nincs szükség teljes felsorolásra, mivel a **“föld teljessége”**, vagyis mindaz, ami betölti a földet, magában foglal mindent. Amit pedig azért adott Isten, hogy az ember éljen vele: mind jó és tiszta. Semmi sem szennyezi be az embert. Nem, mert Isten teremtményei, Isten bölcsességének az alkotásai, s általában az ő tulajdonát képező javak nem veszélyeztethetik a tisztaságot. A mérges növényeket orvossággul használhatja az ember, a ragadozó állatokat pusztíthatja, a növényi és állati termékeket eheti, a tudományt fejlesztheti, és uralkodhatik az egész földön. Mindez szabadságában áll. A bálványimádás és a föld javaival való visszaélések (az írásnak és könyvnyomtatásnak Isten ellen való fordítása, a fegyver rendeltetésének megcsúfolása stb.) nyilvánvalóan csak a bűnt példázzák, de nem vetnek árnyékot Isten teremtményeinek munkájára. A Krisztusban újjászületett ember lelkiismereti béklyó nélkül élhet a föld teljességével a keresztyén szabadság lehetőségei és korlátjai között. **Kálvin** számol azoknak a kifogásával, akik felhozzák, hogy az egész föld megromlott a bűn miatt. Ez igaz, de a hívők számára mindenek szentek (*“per Christum sanctificantur omnia”*).

(27) **“Ha valaki meghív titeket a hitetlenek közül, és el akartok menni, mindent, amit előtökbe tesznek, egyetek meg”**. Konkrét eset áll előttünk, amely előfordult a korinthusi gyülekezetben, de mindenképp előfordulhatott. Az ősegyház tagjai a dolog természete szerint nem élhettek elszigeteltségben. Nagy többségű pogány lakosság közé voltak beékelődve. Ismerőseik és rokonaik egy része kitartott a régi pogányság mellett. A keresztyének pogány környezetben dolgoztak, s így keresték meg mindennapi kenyerüket. Ők is eladtak és vásároltak, és az akkori viszonyokhoz képest a társadalmi érintkezés formáihoz alkalmazkodtak. Ilyen körülmények között nincs mit csodálkozni, ha egyik-másik keresztyén ember meghívást kapott pogány társaságba: **“Ha valaki meghív titeket”**. Az apostol nem tiltja az elmenetelt. Szabad érintkezni és asztaltársaságban együtt lenni a hitetlenekkel. Amint az Úr Jézus főpapi imájából olvassuk: *“Nem azt kérem, hogy vedd ki őket a világból, hanem őrizd meg őket a gonosztól”* (Jn. 17,15). Tehát a hívást el lehet fogadni, bár a **“ha... el akartok menni”** közbevetett mondatrész mintegy utal arra, hogy az elmenetel nem parancs. Meg kell fontolniuk: vajon *“hasznukra”* és *“épülésükre”* (10,23) válik-e a jelenlét, illetve nem lesz-e kárukra és romlásukra. Mindenki a maga társadalmi szempontjai szerint mérlegel hasonló esetekben. Krisztus gyermekei számolnak az adott viszonyokkal és az elmenetel vagy távolmaradás következményeivel. Ha úgy döntenek, hogy eleget tesznek a meghívásnak, és elmennek, akkor tartsák szem előtt az apostol intését: **“mindent, amit előtökbe tesznek, egyetek meg”**. Ez nyilvánvalóan nem az illemtörvények szabálya, sem egészségügyi tanács. Nem az foglalkoztatja Pált, hogy meg kell-e enni az olyan eledelt, amelyet valaki épp egészségügyi szempontból tart kerülendőnek. Itt minden a hitre néz. Hogy ki-kik miként viselkedik a vendéglátó háznál: a maga szabad keresztyéni belátásának a dolga. Lelkiismereti kényszer nincs. Nem kell vizsgálgatni, hogy az asztalra tált ételek közül melyiknek a fogyasztását tiltja az Úr. Minden eledel egyforma. A hitet se nem erősíti, se nem gyöngíti. Következésképpen bármit meg lehet enni, **“semmit**

sem kérdezősködve a lelkiismeret miatt” (10,25). Mondani sem kell, hogy a fentiekben közönséges társadalmi összejövetelekről van szó, nem pedig bálványáldozattal kapcsolatos kultikus étkezésről.

(28) Az apostol tovább folytatja a konkrét eset vizsgálatát: **“Ha pedig valaki azt mondja nektek: Ez bálványáldozati hús, akkor ne egyetek belőle”**. Magától érthető, hogy az asztaltársaságban több hívő jelenlétét tételezi fel az apostol. Ha csak egynek a jelenlétével számolna, úgy az előző (27.) vers után értelmetlen volna ez a mondat. Együtt vannak tehát a keresztyének a pogányokkal, miközben **“valaki”** a hívők közül **“azt mondja”** a másoknak: **“Ez bálványáldozati hús”**, mely a bálványáldozattól maradt vissza és így került a vendéglátó ház asztalára. Ebben az esetben hangzik az intelem: **“ne egyetek”** belőle. Miért? hiszen mindent meg lehet enni (10,25. 27.). Ismét előttünk áll a keresztyén szabadság korlátja és lehetősége. Szabadságomban áll szabadon engedelmeskedni az Úrnak, aki azt mondja, hogy ne egyem egyfelől **“a miatt, aki ezt megjelentette”**, másfelől **“a lelkiismeret miatt”**.

A hit közösségének kötő ereje van. A hívő semmiképp nem függetlenítheti magát azoknak a véleményétől, meggyőződésétől, erősségétől vagy gyöngeségétől, akikkel együtt imádja az Urat. Egyáltalán nem válhat lényegtelenné “másoknak a véleménye”. Hiten kívül szólhatunk másoktól függetlenített egyéni életfolytatásról, de hitben járva nem. Innen nyer értelmet, ha az apostol jelen összefüggésben az evés ellen foglal állást **“a miatt, aki ezt megjelentette”**. Kétségtelen, hogy a kifogást támasztó hívő (tehát nem pogány) gyöngye a maga hitében. Egyébként nem foglalkozna az étkezésre szánt hús eredetével. Ez azonban nem zárja ki, hogy őt épp mint ilyen erőtelent kell elfogadni. Nincs helye a megbotrántkoztatásnak. “Ha eledel botrántkoztatja meg az én atyámfiam - mondja Pál -, egyáltalán nem eszem húst soha, hogy az én atyámfiam ne botrántkoztassam meg” (8,13). Itt kapcsolódik be, legalább is itt kell bekapcsolódnia a “lelkiismeretnek” úgy, amint a következő (29.) versben látjuk:

(29) **“Természetesen nem a tulajdon lelkiismeretéről beszélek, hanem a másikeről”**. A **“tulajdon lelkiismeret”** miatt az evésnek nincs akadálya, mivel a pogányok babonásága nem fertőzheti meg az eledelt (10, 25-27). Viszont a hitében erőtelen **“másik”** keresztyénnek az ingadozó **“lelkiismerete”** miatt tartózkodni kell a hús fogyasztásától. Így lesz a másik lelkiismerete az én keresztyén szabadságomnak a meghatározója és korlátja.

Az előbbieket után mintegy szükségszerűen merül fel a kérdés: miért kell a másik hívőhöz alkalmazkodni a szabadság gyakorlásában? Milyen alapon kell korlátok közé szorítani az Istentől nyert szabadságot? A felelet egyszerű: **“Miért ítéltessék el az én szabadságom másnak a lelkiismerete által?”** Kijelentő mondat szerkezettel ez így hangzik: Azért kell korlátok közé szorítanom keresztyén szabadságomat, hogy ne tegyem ki azt bárki más ítéletének. Ha ti. Istentől nyert szabadságomban megeszem a másik által tisztátalannak minősített húst (10,28), ezzel alapot szolgáltatok arra, hogy a hitében erőtelen atyámfia visszaélssel bélyegezze meg szabadságomat. Ő **ítéletet** mond az én magatartásomra, mégpedig a saját jó lelkiismerete szerint. Ez az, aminek nem szabad megtörténnie, mert egyébként nem “használok”, se nem “építek” az én szabadságom gyakorlásával. Tehát az apostol nem ellensúlyozni akarja a 28. versben mondottakat, mintha arra hívna

fel, hogy a keresztyén szabadságot mégis függetleníteni kell másoktól. Ellenkezőleg: arra céloz, hogy a másoktól való függetlenítéssel tulajdonképp fölösleges ítélkezéseknek tennénk ki az egyébként (önmagában lehetséges) keresztyén szabadságot. Ugyanebbe az irányba mutat a szakaszt bezáró 30. vers is.

(30) **“Ha én hálaadással veszek részt, miért rágalmaztassam azért, amiért én hálát adok?”** A “résztveszek” (metekhó - Bauer = részesülök az eledelben) kissé nehézkesen fejezi ki, hogy a pogányok társaságában ülő hívő együtt étkezik az asztaltársaság többi tagjával. Ezt pedig nem lelkiismeretfurdalások között cselekszi, hanem őszinte **“hálaadással”** (khárisz = kegyelem, jótetszés, **hála**, hálaadás), és pedig Isten iránt, aki a mindennapi kenyeret kirendeli. Éppoly hálaadással fogyasztja eledelét a pogányok között, mint saját családjában; éppoly hálaadással táplálkozik a bálványáldozattól visszamaradt húsból, akárcsak az eredetileg is közfogyasztásra szánt eledelből. A **hálaadás** annak elismerése, hogy Isten adja a mindennapi kenyeret, s ezt neki kell megköszönni. Az **“én”** személyes névmás ne zavarjon. Pál apostol nemcsak önmagáról beszél, hanem általában minden hívőről. “Az első személy (= **“én”**) használatát az magyarázza, hogy valami egyetemes érvényű dolgot elevenebb formában fejez ki az egy személy példája” (Bl. D. 281). Tehát mindenkinek keresztyén szabadságában áll hálaadó imádság kíséretében táplálni a maga testét az asztal javaival. Ezzel a szabadsággal adandó alkalmak rendjén - akárcsak a 28-30 versek összefüggésében - csak azért nem él, hogy ne **“rágalmaztassék”** oktalanul mások által. Ugyanis fonák dolog, hogy bárki a hívők közül kárhozatosnak tekintse azt, **“amiért én hálát adok”** az Úrnak. Észrevehető, hogy a fordításnál eltérünk mind a Károli szövegtől, mind a Czeglédy-Kecskeméthy átültetésétől. Az eredetihez tartalmában legközelebb áll a revideálatlan Károli-szöveg, amidőn így fordít: “Miért ítéltetem hitetlennek, amiért én hálákat adok?” Ez szembetűnően mutatja, hogy nincs szó káromlásról azzal a tartalommal, melyet az élő magyar nyelv kifejez. Inkább az általunk használt **“rágalmazok”** ige felel meg a görög szónak, a jelen összefüggésben (blászfémeó = valakit rossz hírbe hozok, szidalmazok, Istent káromlok). A hitében erőtelen atyafi nem **“káromolja”** (Czeglédy, Kecskeméthy) a keresztyén szabadságával élő társát, sem átkot nem szór reá (Masznyik), hanem egyszerűen hitetlennek bélyegzi (revideálatlan Károli), rossz hírbe keveri, jogtalanul elítéli, azaz végeredményében rágalmazza, hamisan beszél - bár jóhiszeműségből - róla. Ennek az elkerülése indokolja és teszi szükségessé a szabadság korlátozását, hogy ne legyen belőle megfontolatlan szabadság, szabadosság (**“inconsiderata... licentia”** - Kálvin).

10, 31-11,1: ISTEN DICSŐSÉGÉRE CSELEKEDNI

(31) Azért akár esztek, akár isztok, akár egyebet cselekesztek, mindent Isten dicsőségére tegyetek. (32) Botránkoztatás nélkül valók legyetek mind zsidóknak, mind görögöknek, mind Isten ekléziájának, (33) amint én is mindenkinek mindenben kedvére járok, nem keresvén a magam hasznát, hanem a sokakét, hogy megváltassanak. (11,1) Legyetek követőim, amint én is a Krisztusé”.

(31) Engednünk kell, hogy az **“azért”** (ún.) általános értelemben jusson szóhoz. Ugyanis nincs föltétlenül okhatározói jelentése (Bl. D. 451:1). Figyelmeztet arra, hogy szem előtt tartandó a kontextus, és mindeneket (azaz nemcsak az előző verseket) egybevetve, az a fontos: **“akár esztek, akár isztok, akár egyebet cselekesztek, mindent Isten dicsőségére tegyetek”**. Ez a célja annak, amit olvastunk a keresztyén szabadságról.

Az **“evés”** és **“ivás”** egy-egy szemléltető példa az **“akár egyebet cselekesztek”** szélesebbkörű meghatározásában (Bl. D. 480:1). Nincs helye az elszűkítésnek. A keresztyén életet nem szabad templomi és templomon kívüli-, vasárnapi és hétköznapi-, ünnepi és közönséges részekre szaggatni. Egyetlen nagy egység az egész élet. Nincsenek Istennel kapcsolatban álló, mintegy lelki dolgok, és tőle függetleníthető más természetű vonatkozások. Nem úgy van, hogy bizonyos kérdések érdeklik az Urat, mások pedig nem. Keresztyéni minőségem nem szűnik meg sem a fehér-, sem a zöld asztalnál, sem a munkahelyen, sem a szórakozó teremben. Kezdve az étkezéssel, s bevégezve az istentisztelettel, **“mindent Isten dicsőségére tegyetek”**. Csupán arra vigyázzunk, hogy épp a keresztyén szabadság tiszta levegőjében ne essünk a téves értelmezés hibájába: keresztyén szabadság helyett a **“keresztyén”** szolgaságba. A keresztyén szabadság kizárja, hogy minden lépésünket szolgai módon Isten dicsőítésének tekintsük. Tehát nem az a kérdés, hogy gyors járásunkkal vagy csendes lépteinkkel, erős hangunkkal vagy halk beszédünkkel, fekete vagy fehér ruháinkkal, állati vagy növényi eledelünkkel stb. dicsérhetjük-e jobban Istent. Az Isten dicsőségére való cselekvés nem ilyen és hasonló formáknak a szörszálhasogató folytonos vigyázása. Bármit vásárolok a mézárszékből: nem fogom jobban dicsőíteni az Urat (10,26). A **“minden”** arra int, hogy Istenre nézve éljek keresztyén szabadságommal. Vigyázzak arra, hogy magatartásom valamiképpen ne álljon útjába **“Isten dicsősége”** kiadásának (doksza = dicsőség, hatalom, imádatra méltóság, minden, ami Istent jellemzi, vagyis Istennek páratlan szentsége és fensége). Egész életemmel ne én akarjak tündökölni, hanem beszédemmel és cselekedeteimmel tükrözzem vissza a reám kiáradt páratlan fényességet. Azért eszem, mert éhes vagyok, de hálaadással (= Isten dicsőségére); azért öltözöm meleg ruhába télen, mert egyébként fázom, de ruházatomért is a mezők liliomairól gondot viselő Úrnak mondok köszönetet (= Isten dicsőségére); azért hallgatom a zenét - ha van érzékem hozzá -, mert szeretem, de az Úr ajándékát ismerem fel benne (= az ő dicsőségére), és így tovább **“minden”** tekintetben.

(32) Ez a vers másik oldalról világítja meg ugyanazt a kérdést, midőn attól óv, ami nem szolgál Isten dicsőségére: **“Botránkoztatás nélkül valók legyetek mind zsidóknak, mind görögöknek, mind Isten ekléziájának”**.

Az emberek irányában akkor cselekszünk Isten dicsőségére, ha **“botránkoztatás nélküliek”** leszünk. Botránkoztató az, aki meggondolatlanul alkalmat nyújt a másiknak arra, hogy megütközzék, megbántódjék, meghasonuljon, elessék. Botránkoztató vagyok, ha Isten akaratával szembehelyezkedő magatartásom miatt joggal ütődnek meg mások. Tehát nem arra buzdít az apostol, hogy ne legyek botránkoztató annak, aki Isten iránti hűségem miatt botránkozik meg rajtam. “Jaj néktek, amikor minden ember jót mond felőletek” (Luk. 6,26). De mindenképp arra buzdít, azt parancsolja (= **“legyetek”**), hogy engedetlenségemmel, szeretetlenségemmel, kíméletlenségemmel és oktalanságommal ne szerezzek megütközést embertársaimnak: se **“zsidóknak”** se **“görögöknek”**, se, **“Isten ekléziájának”**.

A **“zsidók”** és a **“görögök”** a Pál nyelvhasználatában az egész emberiséget jelentik, mintha minden nemzet, minden nyelv, minden szín, minden ország fel volna sorolva. **“Isten ekléziája”** pedig a hívők seregére néz. Nem zsugorítható össze a parancs semmi vonatkozásban. Téves volna arra gondolni, hogy a gyülekezetben vigyázni kell a **“botránkoztatás nélküliségre”**, de a hitetlenek között fel van oldva a köteleztetés. Eközben Pál nem olyan tanácsokat osztogat, amelyek óreá nézve nem lennének mértékadók. A következő vers épp azt mutatja, hogy az apostol elsősorban saját életében veti alá magát Isten akaratának.

(33) **“Botránkozás nélkül valók legyetek”, “amint én is mindenkinek mindenben kedvében járok”**. Amit másoknak prédikál, önmagára alkalmazza. A **“kedvében járok”** (áreszkó - dativusszal) ige a lehető legteljesebb értelemben hangzik. Nem egyszerűen azt olvassuk, hogy **“kedvében járok”** egyeseknek, hanem **“mindenkinek”**, és pedig **“mindenben”** (pánta - accusativusz melynek csaknem adverbialis a jelentése = minden tekintetben, teljesen, hiánytalanul). Tehát nem csupán bizonyos személyeknek (pl. a keresztyéneknek) jár kedvében, és nemcsak bizonyos dolgokban, hanem minden tekintetben. Ez természetesen nem úgy értendő, hogy mindenkinek és mindenben teljesíti a kívánságát, csakhogy kedveskedhessék. A tolvajnak nem azzal kedveskedik, hogy lopásában támogatja, sem a pártoskodónak nem azzal jár a kedvében, hogy hamis magatartását felkarolja. Így esetleg általános tetszésnek örvendene, de lelkében kárt vallana.

A **“kedvében járok”** igének igazi exegézisét a vers második felében maga az apostol adja: **“nem keresvén a magam hasznát, hanem a sokakét”**. Ez a magatartás nem jelenti az üres kedveskedést, de jelenti azt, hogy a közömbös dolgok gyakorlásával (6,12; 10,23) - hiszen ezekkel foglalkozik - mindig embertársainak a javát munkálja (a haszon, előny tárgyában, lásd 10,23). A **“sokak”** haszna (= a sokaké - gen.) ellentétje a saját-haszonnak (Bl. D. 451:1). Szabatos fordítással így is írhatnánk: **“hanem a másokét”**. Embertársaihoz való viszonyában döntő szempontnak tekinti, hogy önmagát háttérbe szorítsa. Inkább választja szabadon a nehezebb részt, csakhogy jót tehessen, örömet szerezhessen, szolgálhasson. A **“kedvében járok”** ige jelentése némelykor megfelel a szolgálatnak (Bauer). Ilyenképpen a kedveskedés itt annyi, mint önmegüresítés, szolgálatkészség, mások javának a keresése.

A mondatzáró **“hogy megváltassanak”** éles megvilágításba helyezi az előbb mondottakat. Az apostol nem az **“udvarias”** ember példaképe, sem az **“emberbaráté”**, sem az **“illemtudóé”**, sem semmi emberi eszményé. Kedvbenjárásának mozgató rugója nem az, hogy másoknak a tetszését elnyerje; mégcsak az sem, hogy a társa-

dalmi együttélést egészségesebbé tegye. Ez ugyan bekövetkezik mint gyümölcs, de a cél az, hogy **“megváltassanak”** (szóldzó = kimentek, kiragadok, megmentek, megtartok, üdvözítetek, megváltok; itt aor. conj. pass.) az emberek. A 31. versben a keresztyén szabadság cselekedeteit “Isten dicsőségének a mértéke alá állította. Itt (32-33 v.) pedig az ember üdvösségére néz minden. Áttekinthetőség és kifejező erő kedvéért használhatjuk a 31. vers szavait: “Azért akár esztek, akár isztok, akár egyebet cselekesztek, mindent” az emberek üdvösségére tegyetek. Vigyáznom kell, nehogy keresztyén szabadságom gyakorlásával Isten megváltó munkáját akadályozzam. Semmit sem ér az olyan kedveskedés, mellyel tetszést és elismerést szerzek mások részéről, de ugyanakkor nem javukra, üdvösségükre, megváltásukra, hanem romlásukra, kárhozatukra kedveskedem. Az ilyen kedveskedés inkább hízelgésnek, önérdék keresésének, vagy épp rombolásnak nevezhető.

(11,1) **“Legyetek követőim, amint én a Krisztusé”**. **“Legyetek!”**(imper.) Parancs erejű felhívást nyernek az olvasók. Nem szabad bizonytalanul fontolgatniok, hogy a hallottak után vajon mitevők legyenek. Dönteniök kell határozottan a felhívás mellett vagy ellene. Itt igazán talál a “vagy-vagy”! Ha a múltban is a nyert parancs szerint jártak, akkor menjenek tovább bátorsággal a megkezdett úton. Ha pedig más irányba haladtak, akkor vetkőzzék le önteltségüket, önzésüket. Hagyják el úttalan útjaikat, hogy “követői” lehessenek az apostolnak.

Alkalmazkodunk a köztudatban meghonosodott szóhasználathoz, miközben a szó szerinti **“utánzóim”** (mimétáj) helyett a **“követőim”** kifejezést használjuk. Mégis vigyáznunk kell a görög eredeti sajátos tartalmi képére, mely a hűséges és teljes hozzáigazodásra emlékeztet. Ugyanígy ne feldkezzünk meg arról se, hogy az apostol még mindig a keresztyén szabadság összefüggésében beszél! Tehát olyan életterületen hívja fel olvasóit az **utánzásra**, ahol mindenkinek szabadságában áll saját magának eldönteni, hogy miképpen cselekszik. A követés (= utánzás) így nem azt jelenti, hogy ha Pál nem eszik húst, akkor az olvasók se egyenek, ha Pál elfogadja a pogány társaság vendéglátását, akkor az olvasóknak is el kell fogadniok, vagy ha Pál nőtlen, úgy mindenkinek mellőznie kell a házasságot. Nem, hanem akár esznek, akár nem esznek húst, akár elfogadják a pogányok meghívását, akár visszautasítják, akár nők, akár nőtlenek, akár így, akár úgy döntenek a keresztyén szabadságban, mindenképp ugyanazzal az Isten akarata iránti hűséggel cselekedjenek **mint Pál**. Vagyis abban kövessék, utánozzák őt, hogy mindeneket Isten dicsőségére (10,31) és felebarátaik üdvösségére cselekedjenek (10, 32-33).

A Pál-követés = utánzás tiszta levegőjét biztosítja az Úr Jézusra való hivatkozás. Oktalan dolog volna azzal okoskodni, hogy vajon mindenben az apostol életformáját kell-e választania valamennyi gyülekezeti tagnak. Maga az apostol vágja útját az ilyen magatartásnak, amidőn előbbi szavaihoz fűzi: **“amint én a Krisztusé”**, vagyis amint én Krisztus utánzója vagyok. Közhellyé vált, hogy az **“utánzás”** az Újszövetségben csak emberekre vonatkozik, de sehol Krisztusra. Ez nem igaz. Pál apostol mind itt, mind máshol (1Thess. 1,6; Ef. 5,1), beszél Krisztus utánzásáról. Bizonyos, hogy megtévesztő is lehet a kifejezés, de épp arra való az exegézis, hogy szövegű magyarázatot adjon a tényleges szövegállomány meghamisítása nélkül.

Az **“utánzás”** az egész Újtestamentumban sehol nem jelent - sem főnévi, sem igei alakjában: 1Kor. 4,16; 1Thess. 1,6; Ef. 5,1; 2Thess. 3,7. 9 - szolgai lemásolást.

Viszont mindenik esetben jelenti egy példának a szem előtt tartását és a hozzá való igazodást (Czeplédy: "Vegyetek például engemet, amint én is Krisztus példáját követem"). Tehát Krisztust utánozni lehet és kell a szó helyes értelmében. Mindenestre őt **utánozta Pál**. Nem mintha Megváltó akarna lenni; nem mintha világosságnak, útnak és igazságnak nevezné magát, hanem utánozta Krisztust, illetve Istent (Ef. 5,1) abban, hogy akaratának engedelmeskedett. Krisztus békével tűrt és szenvedett - Pál is; Krisztus a "bűnösök" társaságába ment - Pál is, stb. Ha pedig az apostol valamiben nem követte volna Krisztust, akkor őt sem szabad utánozni. Bullinger szavaival élve: "Annyiban akarom, hogy példámat kövessétek, amennyiben én Krisztus életét és tanítását tükrözöm. Ugyanis bármely szent embernek az élete csak akkor tekinthető követésre méltónak, ha Krisztus életét kiábrázolja ("exprimat")."

11, 2-10: A KERESZTYÉN SZABADSÁG KORLÁTJA

(2) Dicsérlek pedig titeket, hogy mindenben megemlékeztek rólam, és a rendelkezéseket úgy tartjátok, ahogy átadtam néktek. (3) Akarom pedig, hogy tudjátok: minden férfinak a feje Krisztus, az asszonynak feje pedig a férfi. Krisztusnak feje pedig Isten. (4) Minden férfi, aki fedett fővel imádkozik vagy prófétál, megszegyeníti az ő fejét. (5) Minden asszony pedig, aki fedetlen fővel imádkozik vagy prófétál, megszegyeníti az ő fejét; mert egy és ugyanaz, mint aki kopaszra van nyírva. (6) Mert ha az asszony nem fedi be fejét: nyíratkozzék is meg; ha pedig szégyenletes dolog asszonynak a - haj - levágása vagy kopaszra nyírása, fedje be a fejét. (7) Mert a férfinak nem kell befedni a fejét, mivel ő Isten képe és dicsősége. (8) Ugyanis nem a férfi van az asszonyból, hanem az asszony a férfiből; (9) nem is a férfi teremtetett az asszonyért, hanem az asszony a férfiért. (10) Ezért kell az asszonynak hatalmi - jelt - viselnie a fején az angyalok miatt .

(2) **“Dicsérlek pedig titeket”** - írja Pál a korinthusiaknak. Csodálkozhatunk ezen a dicséreten, hiszen a levél eddigi részében - a pártoskodással kezdve és különféle lazaságokkal folytatva - több súlyos nehézséggel találkozunk -. Innen van, hogy egyes exegeták (Aquinói T.) ironikus beszédet gyanítanak az apostol szavaiban. Pedig nincs szó iróniáról. Az apostol minden bizonnyal arra a levélre céloz, melyet az olvasóktól vett (7,1). Ebben nemcsak a bajokat és gondokat tárták fel, hanem közölték azt is, hogy a gyülekezeti élet tekintetében alkalmazkodnak azokhoz a meghagyásokhoz, melyeket az alapításkor vettek. A levélről függetlenül azonban más forrásból szintén tájékozódhatott az apostol arról, hogy a korinthusbeliek minden nyomorúságuk és betegségük ellenére is szívük szerint igyekeznek megállani a helyes úton. Az előbbi fejezetben látott helyzet sok szempontból más képet mutat, de a készség mégse vonható kétségbe.

A készség abban mutatkozik - folytatja Pál -, hogy **“mindenben megemlékeztek rólam, és a rendelkezéseket úgy tartjátok, ahogy átadtam nektek”**. Kétségtelen, hogy nem csupán a Pál-pártiaknak (1,12) ír így, hanem az egész gyülekezetnek. A **“megemlékezés”** kapcsán arra utal, amit még személyes ellenségei sem vonnak kétségbe, hogy ő valóban mint Krisztus Jézus elhívott apostola (1,1) járt közöttük, és lerakta a fundamentumot (3,10). Mint ilyenre emlékeznek reá azóta is állandóan (memnészthe, perf. praes., a jelenben még tartó cselekmény). Sok tekintetben nem szabad tanulni a korinthusiaktól (ü. rosszat), de a keresztyén gyülekezeteknek meg lehet és meg kell tanulniok a hűséges szolga iránti elismerést, és tiszteletteljes emlékezést. Vonatkozik pedig ez **“mindenre”**, amiként a korinthusiak is **“mindenben”** (a pántá accusativusznak itt adverbialis - határozói - a jelentése; nincs mellette a “tekintetben” főnév, amit közelebbről meghatároz a “minden”; az accusativusz önmagában fejezi ki ugyanazt, amit a főnévvel együtt kifejezne - Bl. D. 154) megemlékeztek. Nemcsak részben tehát, hanem **“mindenben”**! Ez az, ami dicséretre méltó.

A megemlékezéshez járul, hogy **“a rendelkezéseket úgy tartják, ahogy átadta”** az apostol. A **“rendelkezések”** (páradoszisz = átadott szellemi és lelki javak, tanítások, parancsolatok, meghagyások, rendelkezések; hagyománynak is fordíthatók Kecskeméthyvel, ha a szó nem volna annyira megterhelve a hamis “tradíció” fogalmával) jelenthetik - nyelviileg - általában a keresztyén tanítást (2Thess. 3,6,), de szűkebb körben jelenthetnek egyes meghagyásokat, megbízásokat. Most ez utóbbi esettel van dolgunk, habár nincs kizárva az általános értelem se. Nem tudjuk, hogy pontosan mire céloz Pál. Azonban rendelkezései jók voltak. Ezt azzal ismerik el az olvasók, hogy **“megtartották”**, ragaszkodtak hozzájuk úgy, **“ahogy átadta”** nekik. Ez az, ami szintén dicséretre méltó. Pál nem félti olvasóit attól, hogy jelen összefüggésben elbázzák magukat. Hallhatják tehát a dicséret szavát. Azonban ne vesszenek el a múltban, mivel a múltból nem lehet megélni. A hívő élet mindig növekedik. Újabb rendelkezéseket kapnak, amiket eddig talán nem hallottak, vagy ha igen, akkor fel kell eleveníteniök.

(3) A **“pedig”** (de) arra mutat, hogy az előző vershez viszonyítva most valami egyéb következik: nem a dicséret folytatása, hanem tanítás, rendelkezés. **“Akarom pedig, hogy tudjátok”**. Mind a külföldi, mind a magyar teológiai irodalomban (Bachmann, Czeglédy) találkozunk azzal a magatartással, mely az **“akarom pedig, hogy tudjátok”** apostoli igénynek a határozottságát letompítja a “szeretném azonban, ha fontolóra vennék” szelíd óhaj mértékére. Végeredményében nyelviileg ez az út is járható, de a vers szelleme inkább igazolja a Károli-fordítás élességét és határozottságát. A korinthusbelieknek nem fontolgatniok kell bizonyos dolgokat, hanem a hit biztos ismeretét elfogadniok. Az apostol **akarása** nyomán Isten kijelentésére kell igent mondaniok, és **tudniok** azt, amit vagy nem tudnak, vagy nem jól tudnak. Tudniok kell, hogy **“minden férfinak a feje Krisztus, az asszonynak feje pedig a férfi, Krisztusnak feje pedig Isten”**. Nincs megengedve, hogy rövidebb-hosszabb ideig tartó elmélkedés után esetleg más eredményre jussanak. Itt van az egész szakasz szívverése, éltetője. Ha ezt nem tudják, akkor a következőket sem fogják megérteni.

Az I. században a **“férfi”** (ánér = férfi = a nő ellenpólusa) úgyszólván teljhatalmú úrnak érezte magát a társadalomban. Bármennyire valóság, hogy az emancipációs törekvések sikerrel tért hódítottak, mégis igaz, hogy a “nőt úgy tekintik, mint a gyöngébb nemet (1Pét. 3,7), mint szükséges rosszat” (Preisker: Neutest. Zeitg. 22.1.). A férfi elbizakodottságának határtalan a lehetősége. Fölöttébb jellemző ebben a helyzetben, hogy az a Pál, aki - amint látni fogjuk - úgyszólván tökéletesen alkalmazkodik a korabeli társadalmi viszonyokhoz, ezzel kezdi tanítását: **“minden férfinak a feje Krisztus”**. Egyszerre vége szakad a férfiúi elbizakodottság határtalan lehetőségének. Nemcsak a keresztyén férfiak, hanem **“minden”** férfi - a pogányok éppúgy mint a zsidók és a keresztyének - Krisztus alá vannak rendelve. Igen, mert **Krisztus** a **“feje”** (kefálé - fej) mindenkinek. Itt a főnek az az értelme, hogy parancsolója, meghatározója az alárendeltnek. A férfiak, akár elismerik, akár nem ismerik el, igazi rendeltetésük szerint Krisztus örök királyi hatalma alatt állanak. Nincs “autokefália”. Csak annyi az erejük, amennyit Uruktól kapnak. Semmiképp nem fűrödhetnek saját nagyságuk és dicsőségük fényárjában. Ezzel Pál mindjárt az első lépésnél derékba töri az ún. férfiuralom I. századi mámorát. A maga korában él,

de nem a maga korából. Akár emancipációs-, akár emancipáció-ellenes korban: változatlanul hangzik az Ige üzenete: "minden férfinak feje Krisztus".

"Az asszonynak feje pedig a férfi", ti. **az a férfi** - és ez nagyon fontos -, akinek feje Krisztus. De ilyen beállításban is nehéz a mondat. Szükségképp merül fel a kérdés: vajon az asszonynak csak a férfi személyén át, azaz csak közvetve a feje Krisztus? Ugyanolyan értelemben feje az asszonynak a férfi, mint Krisztus a férfinak? Erről az evangélium alapján szó sem lehet. Krisztusban nincs férfi, sem nő; nincs zsidó, sem görög (Gal. 3,28). Az asszony közvetlenül (a férfi közvetítése nélkül) viszonyul Krisztushoz. Mivel azonban ez a kérdés most közelebből nem foglalkoztatja Pált, meg kell maradni a vers keretei között, és újból kérdezni: mit jelent az **"asszonynak feje pedig a férfi"**.

Az **"asszony"** (güné) görög eredetije többféle beállításban használatos. Jelentheti a **"nőt"** (Czeglédy) mint a férfi nemi ellenpólusát; jelentheti a **feleséget** mint házastársat, vagy akár a **menyasszonyt** is (Mát. 1,20,24). Jelen összefüggésben bizonyára a **"nő"**-ről van szó, mint a női nem képviselőjéről, de kimondottan a családi élet szempontjából. Erre a sajátos szempontra figyelmeztet az **"asszony"** fordítás. Akár fiatal lányokra, akár özvegyasszonyokra, akár idős lányokra gondoljunk, mindenképp a férfihoz való házassági viszony szempontja alatt kell gondolkozni. Isten akarata szerint a család feje a férfi. Ahogyan egy testnek nem lehet két feje, ugyanúgy elsősorban a férfi felelős a család rendjéért. Ezen nem változtat az a körülmény, hogy adott esetekben a férfi alkalmatlan a maga Istentől vett feladatainak a betöltésére; az sem, hogy ugyancsak adott esetekben az **"asszony"** nem ismeri el az Úr akaratát. Ha a társadalmi fejlődés oda alakulna, hogy a nők vennék át a férfiak I. századi társadalmi helyét, akkor is érintetlenül maradna az eklézsiában az Úr rendelése: az **"asszonynak feje pedig a férfi"**. Ez nem az egyenlőség vagy az egyenlőtlenség kérdése, hanem a megvalósítandó és a hithez illő sajátos rendnek, az egészséges együttélésnek a kérdése. Csak hiten kívül lehet és kell féltetni az **"asszonyok"** elnyomását. Erről a féltésről aztán gondoskodjék a társadalom. Hitben viszont nincs - és nem is volt - férfiúi uraság, és női szolgaság. A szép rendnek meg kell lennie, vagyis minden férfinak és minden nőnek tudnia kell (a férj nélkülieknek is): Isten fővé tette a férfit a családban, hogy így töltsse be hivatását. Nem uralkodik, hanem a fő felelősségével vigyáz, kormányoz, engedelmeskedik, szellemi és testi erejével egészen rendeltetésének él. Úgy is mondhatjuk: többet kell szolgálnia, és nagyobb felelősséggel tartozik, mint az **"asszony"**. Ezt a külön terhet és külön tisztességet számára meg kell adniok az asszonyoknak, legyenek akár hitvestársak, akár gyermekek, akár **"független"** nők. Ezt a külön terhet és külön tisztességet akkor is meg kell adni, ha a teljes **"emancipációra"** gondolunk, hiszen az emancipációnak semmi köze az **"asszonynak feje a férfi"**-hoz. Aki innen akarja levezetni a férfiak felsőbbrendűségét, vagy aki a férfiak I. századi kiváltságos helyzetéből (amit egyébként Pál elismert) akarja levezetni ezt a bibliai verset, még nem találkozott az Ige üzenetével. Ne feledjük tehát, hogy ebben a versben Pál mindenestől a társadalmi hatások nélkül beszél a férfi és a nő viszonyáról. Amit mond, arra lehet igennel vagy nemmel válaszolni, azaz engedelmességgel vagy engedetlenséggel, de nem lehet, mindenesetre nem szabad problematikussá tenni. Az a tény, hogy **"az asszonynak feje pedig a férfi"**, nem a keresztyén szabadság problémája, miként pl. a női viselet, melyről alább lesz szó.

Senki se csodálkozzék azon, hogy az "asszonynak feje a férfi". Még csodálatra méltóbb, hogy **"Krisztusnak feje pedig Isten"**. Ezt azért említi a vers végén az apostol, hogy a csodálkozók és megbotránkozók alól kivegye a talajt. Krisztusban maga Isten jött az emberek közé, hogy az ő nevére minden térd meghajoljon, és minden nyelv vallja az ő uraságát. Miképpen lehet neki feje Isten? Itt emberi természete szerint kell néznünk Krisztust. Isteni természete szerint Krisztus maga a testté lett Ige (Isten), akinek nincs feje, hanem ő az egyedüli fő. Viszont emberi természetére nézve alárendelte magát az Atyának (Kálvin, Aquinói T.). Ha a bűn nélküli Krisztus vállalta Isten akaratát, miért kellene zúgolódnia akár a "férfinak", hogy ti. feje Krisztus, akár az "asszonynak", hogy ti. feje a férfi? Isten szép rendjének a vállalása nem csorbítja meg az emberi méltóságot, hanem épp valóságos méltósággá teszi.

Hogy a vers isteni kijelentése miképpen viszonyul a mindennapi élethez, a férfi- és a nő-kérdéshez, azt mutatják a következő versek.

(4) **"Minden férfi, aki fedett fővel imádkozik vagy prófétál, megszégyeníti az ő fejét"**. A zsidóknál a férfi fedett fővel imádkozott, míg a pogányoknál födetlen fővel járt mind vallási alkalmakkor, mind egyébként; csupán gyász esetén fődte be a fejét (Bousset, Bachmann). Magától érthető, hogy a pogány környezetben az apostol igazodik a helyi szokásokhoz. A zsidónak zsidó, a pogánynak pogány. Innen van, hogy nyilvános istentisztelet alkalmával a férfinak fedetlen fővel -, a helyi társadalmi szokáshoz igazodva kell megjelennie (kátá kefálész ekhón = aki bír a fején ti. fedőt - Bl. D. 225). A **"prófétálás"** (proféteüő = prófétálok, Isten kijelentését hirdetem, rejtett dolgot leplezek, jövődőt mondok - Bauer) jövődömondást és titkok feltárását is jelentheti, de alapjelentéséhez képest azonos Isten kijelentett akaratának a hirdetésével. Most ezzel az alapjelentéssel használja az apostol. Megfelelője a Szentlélek erejétől áthatott gyülekezeti igehirdetésnek, prédikálásnak (12,10). Éppoly része lehet a gyülekezeti istentiszteletnek, mint az **"imádkozás"**. Legtöbb régi exegetával (Aquinói T., Kálvin, Bullinger) egybehangzóan úgy látjuk, hogy nem szűkebbkörű házi (privát) összejövetelekre (Bachmann) gondol az apostol. A prófétáló az evangéliumi tanítást ("doctrina evangelica" - Bullinger) szólja a gyülekezetben.

A gyülekezeti istentiszteleten a férfi födetlen fővel hirdesse az Igét és imádkozzék, mert egyébként **"megszégyeníti az ő fejét"**. Ma úgy mondhatnók, hogy aki nem veszi le a kalapját az istentiszteleten, "megszégyeníti az ő fejét". A **"megszégyenítés"** oka végeredményében nem a kalapviselet, hiszen Krisztust fedett fővel éppoly tiszta lélekkel lehet imádni, mint födetlen fővel. Az ok a korabeli társadalmi szokás. Ha a társadalmi szokás szerint a férfiak fedett fővel jártak volna társaságba és vallási összejövetelekre, akkor Pál a födetlen fővel való prófétálást és imádkozást ítélte volna el. Ha valami, akkor ez igazán a közömbös dolgok közé tartozik önmagában. Csupán a társadalmi szokás folytán lesz a **"megszégyenítésnek"**, mégpedig Krisztus megszégyenítésének a súlyos kérdésévé. Az **"ő fejét"** ugyanis nem a férfi saját fejére kell vonatkoztatni, hanem Krisztusra, aki "minden férfinak feje" (10,3). Tehát Krisztusnak a **"megcsúfolásával"** (Károli) volna azonos, ha valaki tiszteletlenül, azaz fedett fővel menne a templomba. Semmiféle újító szellem, forradalmi gondolat vagy más megfontolás nem vonhatja maga után a Krisztus főségét sértő

megbotránkoztató magatartást. Ha viszont lenne olyan gyülekezet, ahol pl. nagy hidegekben minden nyilvános gyűlésen kalappal jelennének meg a férfiak, s ezen senki sem ütközne meg, az apostol sem nyilvánítaná Krisztus megszégyenítésének a fedett fővel történő prófétálást és imádkozást. Ezt az idegennek látszó szemléltetést csupán azért említjük, hogy világosan kitűnjék: nem valami kalap-kérdésből csinál nagy dolgot az apostol. Ő nem az öltözködés embere, hanem Isten akarátának hűséges tolmácsolója. Mindeneknek szép rendben kell végbemenniük, amiért a helyi szokáshoz képest a prófétáló férfi legyen fedetlen fővel, mert egyébként „megszégyeníti az ő fejét” (Krisztust), akit pedig dicsőítenie kell.

(5) **“Minden asszony pedig, aki fedetlen fővel imádkozik vagy prófétál, megszégyeníti az ő fejét”.** Az **“asszony”** ugyanabban az értelemben áll előttünk, mint a 3. versben, vagyis a **“nő”** általános fogalmát hordozza.

Nem tartozik szorosan ide, s ezért csupán érintjük, de érintőleg beszélni kell arról, hogy Pál szerint az asszonyoknak hallgatniuk kell a gyülekezetben (14,34; 1Tim. 2,12). Ez kétségtelenül apostoli rendelkezés volt, amihez alkalmazkodtak a gyülekezetek a szép rend érdekében. Itt viszont arról hallunk, hogy voltak asszonyok, akik **“imádkoztak”** és **“prófétáltak”**. Az ellentét szembeszökő. A régiek más és más módon igyekeztek szembenézni ezzel az ellentéttel. Aquinói Tamás úgy látja, hogy az asszonyok imádsága privát, vagyis nem nyilvános imádság volt. Kálvinnak az a véleménye, hogy miközben az apostol nem fogadja el a fedetlen fővel való imádkozást és prófétálást a nők részéről, ezzel nem mondja, hogy a fedett fővel való gyülekezeti szolgálatukat helyesnek tartja (*“apostolum hic unum improbando alterum non probare”* - Kálvin). Bullinger úgy véli, hogy olyan asszonyokra kell gondolni, akik a prófécia meghallgatására (ad prophetiam audiendam) jönnek, azaz nem azért, hogy beszéljenek, hanem a beszéd meghallgatása végett, vagyis nem olyanokra, akik Igét magyaráznak. Mi szükségtelennek ítéljük a kiegyenlítési próbálkozásokat. Tudomásul kell venni, hogy az apostoli szabály szerint a nőknek valóban hallgatniuk kellett a gyülekezetben (14,34-35). Így kívánta az I. századi jó rend és sok gyakorlati megfontolás. Abban az időben így követelte az Isten iránti engedelmisség. Egyébként botránkozások adódtak volna az akkori viszonyok között. Ma is így *kellene cselekedni hasonló körülmények mellett*. Ez a vers azonban arról győz meg, hogy a női szolgálat kikapcsolása már az apostoli korban sem kizárólagos. Még távol állunk attól, hogy minden további nélkül túl tehetnénk magunkat a női igehirdetőkre vonatkozó tiltáson, de egyfelől tisztában kell lenni az elvi háttérrel, másfelől pedig meg kell hajolni a tény előtt, hogy ti. az apostol számol a nők gyülekezeti igehirdetésének a lehetőségével, amire nézve épp ez a vers beszédes példa (lásd 14, 34-35 exegézisét). A történészek (Bousset, Lietzmann) e tekintetben megerősítenek a helyesség felől.

A mondottak után nem az a kérdés, hogy az asszonyok prédikálhatnak-e, hanem az, hogy ha akár kivételesen (mint az I. században; 14, 33b-36), akár rendszeresen (mint egy talán ezutáni jövőben) prédikálnak, szabad-e fedetlen fővel imádkozniuk és Igét hirdetniük. Darabos fogalmazással ez a kérdése a versnek. Az apostol nemmel válaszol: **“minden asszony, aki fedetlen fővel imádkozik vagy prófétál, megszégyeníti az ő fejét”**. Miért beszél így az apostol? Mi célja van az eklézsia építésében?

Korinthusban föltétlenül korinthusi viszonyok között gondolkozott Pál; épp Korinthusban hallgatta és értette meg Isten akaratát. Márpedig akkor és ott "valami hallatlan dolog volt, hogy az asszony férfiak társaságában fedetlen fővel jelenjék meg" (Bousset). Fedetlen fővel csak az utcai nők (prostituáltak) jártak. Csak férje előtt vehette le fejéről az asszony a fátylat. "A nők szeméremérzetét jellemzi a fátyol, melyet még a menyasszony is viselt vőlegénye társaságában" (Bibl. Lex.) Úgy látszik, hogy Korinthusban lazítani akarták az érvényes társadalmi szokást, mely éles különbséget tett a férfi és a nő között. A lazítási törekvés annak a jele lehetett, hogy a női egyenjogúsítás gondolata, mely akkor nagy lépéseket tett (Preisker), kedvező talajra talált Korinthusban. Külső megnyilvánulási formája volt annak, hogy az asszonyok nem akarják elismerni: "az asszonynak feje a férfi" (11,3).

Az apostolnak - gyökerében nézve a dolgot, vagyis a 3. vers tükrében - nem a födetlen fővel van tusakodása, hanem azzal a háttérrel, amire a födetlen asszonyi fő mutat: a férfi a teremtés rendje szerint az első, s az asszony a második. Ha a fátyolviselésnek ez a háttere elesik, akkor maga a kérdés szűnik meg, akár csak napjainkban, amikor a nők födetlen feje senkit sem emlékeztet a férfihez való viszonyukra. Ez lehetett tehát az apostol egyik szempontja. A másik szempont ugyanaz, amit a maga helyén a férfiak kalapviselésénél láttunk (10,4). Vagyis az akkori szokáshoz képest illetlenség, szerénytelenség, botránkoztató dolog volt, ha a nők hajdonfejt mentek a gyülekezetbe. Erre a vonatkozásra különösen Bullinger hívja fel a figyelmet, aki a testiség előtérbe nyomulását, az öltözködési fényűzést szemléli az asszonyok födetlenségében. Úgy is mondhatnánk, hogy a ruházati reformokat nem a templomban kell elkezdni. A templom nem divatbemutató, hanem Istennek a háza. A szép rend szempontja alatt hangzik a törvény parancsa: "Asszony ne viseljen férfi-ruházatot, se a férfi ne öltözzék asszonyruhába" (5Móz. 22,5).

Aki nem igazodik az apostoli szabályhoz **"megszégyeníti az ő fejét"**, vagyis a férfit, ti. azt a "férfit" (10,3), aki feje az asszonynak. A megszégyenítés abban áll, hogy eltünteti a férfi és a nő közötti viszony külső jelét; maga is a férfi szerepét akarja játszani, amit pedig számtalan vonatkozásban nem tehet. Magatartásából Isten iránti engedtlenség lesz (lásd a 11,3 exegézisét). Kétségtelenül olyan korlátról van szó, melyet Isten adott az embernek. "Fontos, hogy az emberek közötti viszonyban is határozott, áthághatatlan (mindenesetre ebben a világban áthághatatlan) korlátok vannak. Ezek a korlátok felfelé irányítják tekintetünket. Felfoghatatlan és mégis nagyon kéznél fekvő jelentésükkel emlékeztetnek... a gyülekezet mennyei fejére... Ebben az értelemben kell az asszonynak igent mondania a férfi alárendelésére, és a férfinak az ő felülrendelésére: nem a maga méltóságáért, melynek hordozója ezen a földön" (Barth). Napjainkban ehhez a "rendhez" semmi köze a nők kalap- vagy kendőviselésének, különösen városokban. Ha a fedetlen főnek olyan szerepe lenne (és hasonló gyülekezeteink volnának), mint a Pál idejében, akkor a fedetlen fő ma is a férfi megszégyenítését jelentené. Egészen kiélezve a kérdést: külső jelek (adott esetben kalap, fejkötő, fátyol stb.) nélkül is érvényesülhet Istennek a "rendje", de ameddig a jelek léteznek: számolni kell velük.

Még hozzáteszi az apostol, hogy amely asszony fedetlen fővel imádkozik, **"egy és ugyanaz, mint aki kopaszra van nyírva"**. Más szóval: ugyanolyan, mint aki meg

van nyírva. Ebben a mondatszerkezetben a hen = egy, bár semlegesnemű, mégis az asszonyra vonatkozik. Nőnemet várna az ember, de az ilyen elvont jelző = egy és ugyanaz, a görögben semleges nemben áll (Bl. D. 131, 194:1). Tehát nem "ugyanazt teszi", mintha valóban prostituált lenne, hanem ugyanolyan, azaz magára veszi, hogy prostituálnak tűnjék, "aki az akkori szokás szerint rövidre vágott hajjal járt" (Bousset). Ennek pedig nem szabad megtörténnie. Észrevehetjük, hogy az apostol milyen gondosan figyelmeztet a kicsinek látszó és önmagukban véve valóban kicsi dolgoknak a horderejére. Vigyázat tehát: "Aki azt hiszi, hogy áll, meglássa: nehogy elessék" (10,12).

(6) "**Mert ha az asszony nem fedi be a fejét: nyíratkozzék is meg**". Ugyanaz a gondolat, mint az előző versben, de itt nyomatékosabban és döntőbb igénnyel jelentkezik. Nem bízva az olvasókra, hogy maguk vonják le magatartásuk következményét. Esetleg kitérnének a döntés elől, vagy helytelen következtetésre jutnának. Ennélfogva ironikusan tudomásul adja, hogy amely hívő asszony "**nem fedi be a fejét**", miközben imádkozik vagy prófétál: "**nyíratkozzék is meg**" (kejrő = nyírok; aor. imperat. médiumban nyíratassa le magát - Bl. D. 317). Ha van bátorsága engedetlenül cselekedni, legyen bátorsága egészen vállalni cselekedetének a következményét is azáltal, hogy hasonlóvá teszi magát az utcai nőkhöz (10,5). Ha azonban meggyőződik - amint meg kell győződnie - arról, hogy "**szégyenletes dolog asszonynak a - haj - levágatása vagy kopaszra nyíratása**" (a főnevesített infinitivi nominativus anafórikusan szerepel, azaz már ismert és említett dologhoz - 11,5 - kapcsolódik Bl. D. 399), akkor "**fedje be a fejét**". Ne tegye szégyenletessé se a férfit (11,5), se önmagát (11,6). Pál feltételezi, hogy az asszonyok Isten orcája előtt magukba szállnak és komoly önvizsgálatot tartanak. Ha nem tételezné fel (s ez a legkevesebb, amit hívő asszonyról fel kell tételezni), úgy értelmetlen volna az egész vers. A korinthusi eklézsia nő-tagjai nem úgynevezett felvilágosult asszonyok, akik unalmas ócskaságnak tekintik az evangéliumi tanítást, hanem gyengeségeik között is az Úrra néző hívő keresztyének, "elhívott szentek" (1,2), akik segítségül hívják a Jézus Krisztus nevét. Mint ilyenekhez szól az apostol, s mint ilyenektől várja az engedelmisséget. A pogányok öltözködése nem érdekli a fenti értelemben. Egyébként divatkérdéssé változna a szóban forgó szakasz.

(7) Nehéz vers. Az egész levélben alig találunk hasonlót, mely ennyire súlyos exegetikai feladat elé állítana. A Luther hermeneutikai szabálya itt mutatkozik a maga sajátos fényével: "Te taníts Uram, Te taníts Uram, Te taníts Uram".

A megértés szempontjából szem előtt tartandó, hogy a 7-10. versek a 3-6. versek indoklását képezik.

"**Mert a férfinak nem kell befednie a fejét, mivel ő Isten képe és dicsősége**". Az 5. versben láttuk, hogy a férfinak a korabeli társadalmi szokáshoz képest "imádkozás" és "prófétálás" alatt nem volt szabad befödnie a fejét. De **nemcsak** a szokáshoz való igazodás pusztá ténye áll az apostoli rendelkezés mögött, hanem az, hogy a födetlen fej a *férfiúi mivoltának kifejező jele*. Külső - ruházati - dolog jelzi, figyelmezteti a nőt és a férfit egyformán arra, hogy a férfi "**Isten képe és dicsősége**". A jelhez (= fedetlen fő) nem azért kell ragaszkodni, miven önmagában valami, hanem azért, mivel túlulal önmagán. Egyéb jel is játszhatná ugyanazt a szerepet, vagy akár jeltelenül is érvényesülhetne a kifejezett tartalom. A lényeg mindkét

esetben annak a megértése, hogy a férfi "Isten képe és dicsősége". Ez az, ami változhatatlan; ez az, ami nem kortörténeti tünet.

"Isten képe" (ejkón = kép, az eredeti mása) az ember. Nem Istent formálta saját elképzelése szerint az ember - miként gyakran hallani -, hanem Isten teremtette az embert a maga **"képére"**. Rossz irányba halad az exegézis, ha csak a **"kép"** nyelvi fogalmából akarja megérteni az üzenetet. Egészen bizonyos, hogy Pál a teremtés ószövetségi leírására gondolt (a LXX alapján); nekünk szintén innen kell világosságot nyernünk.

Isten a maga **"képére"** teremtette a férfit éppúgy, mint az asszonyt (1Móz. 1,27). Ez azt jelenti, hogy az ember Isten alkotása: romlatlan, jó, bűn nélküli, mint minden más teremtmény. A bűneset előtti emberről (= a képről) rá lehetett ismerni Istenre, az eredetre, az alkotóra. Még nem volt szakadás. A **"kép"** vonalai még nem voltak elmosódva. Isten **"dicsőségét"** (doksza) tükrözte a férfi (nem az asszony és a férfi, hanem a férfi); azt a páratlan hatalmat, mely a teremtésben, ti. minden jónak az alkotásában és bölcs elrendelésében megnyilvánul. A férfi a maga külön férfiúi alkatával (erősebb, első, magasabb) a maga megkülönböztetett természetével magasztalta az Úr dicsőségét.

Egyetlen szóval sem utal az Ige arra, hogy akár a férfiban, akár a nőben megmaradt volna az istenképűség, vagyis, hogy bármelyiknél nem következett volna be a bűneset (1Móz. 3 f.) valósága. Nyomát sem találjuk hasonló képzelgésnek. Ez a vers *emlékeztet* a bűneset előtti ősidőre: az istenképűségre és ezzel együtt arra, hogy a férfit épp férfiúvá (= nem nővé), az asszonyt pedig a férfi után éppen nővé (= segítőtársá, nem férfiúvá, 1Móz. 2,18) teremtette az Úr. A férfi mint ilyen, vagyis mint első, mint - a Pál exegézise szerint, és ez az exegézis nem a kritika tárgya - az asszony fölé rendelt férfi hordozta Isten képét és dicsőségét; az asszony pedig mint második, mint segítőtárs hordozta ugyanazt az istenképűséget, de nem ugyanazt a dicsőséget, hatalmat. Nincs szó minőségi különbségről, magasabb vagy alacsonyabbrendűségről, hanem mindössze arról, hogy a férfi épp férfiúi alkatával (talán testi erejével, szellemi tulajdonságaival?) úgy teremtetett, hogy Isten hatalmát, erejét sugározza. Az asszony pedig épp női alkatánál fogva **"a férfi dicsősége"**. A bűneset előtt nem voltak emancipációs törekvések. Az asszony elismerte, hogy ő a férfi segítőtársa, aki Isten teremtő rendje szerint a férfira néz, a férfira nézve létezik, hogy az ne legyen egyedül (1Móz. 2,18). Mint ilyenek éltek zavartalanul, igazi közösségben, a fölé- és alárendeltség tudata nélkül, azaz istenképűségük örömeiben. Kálvin bizonyára ilyen irányba mutat, amikor írja: "Nagy tisztesség, hogy Isten őt (= az asszonyt) a férfi élettársául és segítőjéül rendelte, és alárendelte, **mint** a testet a fejnek". Melyik test volna nyugtalan amiatt, hogy hordozza a főt a szervezet egységében? Ezáltal kisebb jelentőségűvé lesz vajon a szív és egyéb testrészek?... Bármiként gondolkozunk, igaz marad, hogy Isten teremtő rendjében a férfi Isten **"dicsősége"**, az asszony pedig a férfi **"dicsősége"**; a férfi épp férfi, a nő pedig épp nő, bármely minőségi különbség nélkül. Mind a férfi-, mind a nő megcsúfolhatja és meg is csúfolja az Úr akaratát, de ezzel nem szűnik meg a csak Isten akaratával indokolható örök rend, mely a bűneset után is megmaradt. A **"fedetlen főnek"** (a férfi esetében) akkor és addig van értelme, amikor és ameddig a kifejezője a férfi férfiúságának. A szokás egyébként eltűnhetik, de nem tünteti el az apostol által

előadott belső tartalmat. Változott körülmények között változott képpel kell kifejezni ugyanazt az üzenetet.

(8) **“Ugyanis nem a férfi van az asszonyból, hanem az asszony a férfiből”**. Hogy a férfinak **vezető hivatást** adott az Úr, kitűnik a teremtés sorrendjéből, mely szerint **előbb** teremtetett a férfi, s **utána** az asszony a férfiből (1Móz. 2,22). Minket érdemileg nem foglalkoztat a teremtés leírásának a formája, melyet legendának is minősíthetnénk, ha a szó (“legenda”) nem volna megterhelve annyi meg annyi előítélettel. Az óstörténeti bibliai értesítésnek az az üzenete, hogy a férfinak **elsőséget** szánt Isten, s **második** helyet az asszonynak. Ha a férfi engedetlenül nem vállalja ezt az ő hivatását: őreá nézve szégyen. Ha az asszony engedetlenül nem vállalja a maga asszonyi rendeltetését, szintén őreá nézve szégyen. Az istenképűséget visszanyert férfi és asszony mindenesetre elismeri sajátos rendeltetését, és a keresztyén család bizonyúsága marad az Úr akaratának.

(9) **“Nem is a férfi teremtetett az asszonyért, hanem az asszony a férfiért”**. Észrevehető, hogy a **“mert”** (gár) hiányzik a fordításból. Ennek az az oka, hogy a **“mert”** nem igazi megfelelője - jelen esetben - a görög eredetinek. Inkább a **“hát”** nyomósító szócskával volna visszaadható, ami viszont nem hangzik jól, se pedig külön tartalmi többletet nem mutatna.

A férfi vezető hivatása abból is nyilvánvaló, hogy **“nem a férfi teremtetett az asszonyért, hanem az asszony a férfiért”**. Az **“ért”** (diá) viszonyzó accusativusszal mind az okot-, mind a célt kifejezheti (Bl. D. 222). Itt alapjában véve mind az okot, mind a célt magában foglalja. A férfiért teremtetett az asszony, hogy a férfi ne legyen egyedül (1Móz. 2,18). Isten közösséget akar, nem pedig egyedülletet. De érette teremtetett a cél szempontja alatt is, hogy segítőtársa legyen a férfinak. Így lesznek ők ketten **“egy testté”** (1Móz. 2,24), egyetlen közösséggé, melyben a **“fej”** a férfi. Érezhető, hogy az apostol nem valami elvont férfi-nő elméletet állít fel, hanem valóban - amint már előbb utaltunk rá - a család összefüggésében nézi a férfit és a nőt. Az emberi életet nem osztja kétfelé, mintha volnának csak a férfihez illő munkák, hivatások, csak a férfit illető előnyös helyzetek. Azt azonban természetesnek veszi, hogy miként az asszonynak hosszabbra nő a haja, gyöngébb a testalkata, és más a lelkisége, ugyanúgy az életben más a helye és szerepe, mint a férfinak. A jelek változhatnak, de a férfi főisége nem tűntethető el. Az asszonynak a férfiért való teremtettsége megnyilvánul akkor is, ha elismeri, akkor is, ha nem ismeri el. Másként beszélni csak úgy lehetne, ha a családot (a férfi és a nő közösségét) kivennénk a teremtés rendjéből, s ezáltal teljesen önmagában néznénk a két nemet. Ez azonban már nem teológia, hanem filozófia; nem természetesség, hanem természetellenesség; főként pedig nem engedelmesség - ti. az egyházban -, hanem engedetlenség. Megmarad, hogy az asszonynak feje a férfi (11,3), mivel nem a férfi teremtetett az asszonyért, hanem az asszony a férfiért.

(10) **“Ezért kell az asszonynak hatalmi - jelt - viselnie a fején az angyalok miatt”**. Az egész szakaszon átsugárzó teremtmői rendet (= az asszonynak feje a férfi) ismeri el az apostol a női viseletben, hogy ti. kendő, fátyol van az asszony fején. Már előbb rámutattunk arra, hogy az öltözet csak kifejező eszköz, s mint ilyen változhat az idővel. Az I. században és Korinthusban épp a fej-öltözet mutatta a férfi és a nő sajátos helyzetét. **“Ezért”**, vagyis a férfi főségének (sajátos helyzetének)

az okáért kellett **“az asszonynak hatalmi - jelt - viselnie a fején”**. Meggondolandó, hogy a **“férfi főségét”** szabad-e felülrendeltségnek nevezni, amint ezt az exegetikai irodalom a maga egészében teszi. Pál apostol teljesen mellőzi a felé- és alárendelés kifejezését. Viszont mégsem lehet kitérni használatáról, mivel a **“fő”** fogalmában (11,3) benne foglaltatik. Csupán arra kell vigyázni, hogy valóban a 11,3 értelmében használjuk, azaz Isten teremtető rendjének a fényében. Vagyis a **“hatalom”** nem a férfi önhatalma, hanem Istennek az a hatalma, dicsősége (11,7), melyet hordoz a **“férfi”**. Így aztán mondhatjuk és mondanunk kell, hogy **“hatalmi - jelt”** viseltek (és valamilyen hatalmi jelt hordoznak mindig) az asszonyok. A fejük fődésére szolgáló fátyol szemléltette, hogy a férfi az asszonynak **“feje”** (lásd a 11,3 exegezisét). Ezt a jelt viselniök kellett a már ismertetett körülményektől eltekintve **“az angyalok miatt”**. Az **“angyalok”** szolgáló lelkek a hívőkért. Mi nem formaságból vagy üres tradicionálizmusból imádkozzuk: **“Íme egybegyűltünk itt, az angyalok és üdvözült lelkek társaságában trónusod elé visszük áldozatunkat”**. Hisszük, hogy Isten angyalai láthatatlanul körülöttünk vannak, és pedig a mi javunkra. A keresztyén ember nem tagadhatja az angyalok közösségét. Pál apostol mindenestre nem tagadta. Hirdette, hogy a födetlen fejű asszonyokat látják az angyalok, akik előtt szégyen volna Isten akaratának a megtagadása. Ez egyenlő lenne az angyalok közösségének a megtagadásával, ami pedig lehetetlen az elhívott szentek gyülekezetében. Egyszóval az **“angyalok miatt”** is viselniök kell az asszonyoknak a **“hatalmi jelt”**.

Tekintettel arra, hogy ezzel a verssel kapcsolatosan eltérő exegetikai útkeresésekkel találkozunk, teljességgel kedvéért az alábbiakban ismertetünk néhány próbálkozást.

A **“hatalmi jel”** (ekszúsziá) szó szerint **“hatalmat”** jelent. **Kálvin** (érdemileg egybehangzóan Bullingerrel, Bachmannal és Barthtal) azt mondja, hogy a **“hatalom”** szó metonymikus kifejezés. Jele, szimbóluma annak, hogy az asszony a férfi hatalma alatt áll. **Tertullianra** támaszkodva más exegeták (Bousset) hivatkoznak az 1Mózes 6,2... verseire. Ehhez képest a hatalmi jelt azért kell hordozniuk az asszonyoknak, hogy nőiességüket mintegy eltakarják, nehogy szerelemre lobbanjanak az angyalok a födetlen fejű nők iránt. Újra **mások szerint** a **“hatalom”** annak a női erőnek a kifejezője, mely szépségében rejlik. Bousset megjegyzi, hogy az **“angyalok”** **“betoldás”** folytán kerültek a versbe, hiszen bármelyik útkeresés fantasztikus dolog.

11, 11-16: A „PÉLDA” ÉS A „KORLÁT” HARMÓNIAJA

(11) Mindenesetre, sem az asszony nincs férfi nélkül, sem a férfi asszony nélkül az Úrban. (12) Mert amint az asszony a férfiből, ugyanúgy a férfi is az asszony által; mindenképp Istenből vannak. (13) Ti magatok közt ítéljétek meg: illik-e, hogy asszony fedetlen fővel imádkozzék Istenhez? (14) Vajon maga a természet is nem arra tanít-e titeket, hogy ha a férfi hosszú haját visel, tisztességtelen - dolog ez - neki; (15) ha pedig az asszony visel hosszú haját, tisztesség - ez - neki, mert a hosszú haj fátyol gyanánt adatott neki. (16) Ha azonban valaki vitatkozni akar, nekünk ilyen szokásunk nincs, sem Isten gyülekezeteinek.

(11) **“Mindenesetre”** (plén - csupán, mindenesetre Bl. D. 449:2) félreértés ne legyen. Senkit se tévesszenek meg az eddig mondottak. A férfi fősege nem jogosít fel a két nemnek egymástól való függetlenítésére. Az **asszonyok** nem gondolhatják, hogy el vannak nyomva és alacsonyrendűsége kárhóztatva, mintha a férfiak kényük-kedvük szerint önkényeskedhetnének felettük. A **férfiak** hasonlóképp nem tekinthetik magukat felsőbbrendű lényeknek, akik Isten rendelésére hivatkozva sütkérezhetnének saját dicsőségük fényében. Nem láthatnak az asszonyokban pusztá segítő eszközöket, akiket tetszésük szerint igénybe vehetnek vagy megvethetnek. Ilyen gondolkodásnak nincs helye az “Úrban”.

Akik az **“Úrban”** kifejezést a “gyülekezetben” szóval akarják behelyettesíteni (Bousset), végeredményében elszűkítik az Igét. Isten teremtető akarata nemcsak a hívőkre vonatkozik, hanem a hitetlenekre is. A különbség legfennebb annyi, hogy a hitetlenek megtagadják az Ige iránti engedelmisséget, míg a hívők ezt nem tehetik. Akik az “Úrban” vannak, elismerik a két nem (férfi és nő) közötti szoros egységet, mint a fejnek és a testnek (ti. hasonlat szerint) az egységét. A férfi önmagában olyan mint a test nélküli fő, míg az asszony önmagában olyan, mint a fő nélküli test. Isten nem férfivá vagy asszonnyá teremtette az embert, hanem férfivá és asszonnyá. Ketten együtt nevezhetők embernek, egymáshoz való viszonyukban. Sem a férfi külön, sem az asszony külön! Ez pedig vonatkozik a nőtlenség kegyelmi ajándékával járó Pál apostolra éppúgy, mint az összes nőtlenségre. Az engedelmisségben (vagy akár az engedetlenségben) folytatott nőtlenség nem hatálytalanítja Isten rendelését. Az ilyenek nem élnek ugyan házassági kötelékben, de tisztában kell lenniök azzal, hogy **“sem az asszony nincs férfi nélkül”**, vagyis nem tekinthető alsóbbrendű, kiszolgáltatott pusztá eszköznek, “sem a férfi nincs asszony nélkül”, azaz nem tekinthető felsőbbrendű, uralkodó lénynek.

(12) Hogy még szembeszökőbb módon nyilvánvaló legyen a két nem közötti szoros együvértartozás, és még inkább ki legyen zárva akár a hivatkozás (a férfi részéről), akár a szolgaság miatti lázadás (az asszony részéről), az apostol utal az asszony páratlan hivatására: a gyermekszülésre. Igaz, hogy a férfi az asszonynak feje, hiszen **“az asszony van a férfiből”** (11,8), de ez a körülmény nem teheti elbizakodottá a férfit. Ahelyett, hogy a teremtés rendjén alapuló sajátos helyzetével visszaélne, és uralkodásra törne, alázasatos lélekkel kell fölismernie, hogy a teremtés rendje szerint léte vagy nem léte függ az asszonytól, mivel Isten úgy rendelte,

hogy **“a férfi az asszony által”** szülessék. Éppen a törékenyebb nemet választotta az Úr erre a páratlan méltóságra, amiért a férfi nem kérkedhetik az élet-adással. Bizonyos, hogy az asszony sem kérkedhetik, hiszen a férfi nélkül ő sem adhat életet. A különállás, az önállóság elképzelhetetlen. Az **“amint”** és az **“ugyanúgy”** viszonzyszavak egy síkba helyezik a rend szempontjából fölérendelt férfit, és az alárendelt asszonyt.

Ahogy külön-külön nem hivatkozhatnak sem a férfi, sem az asszony, éppúgy nem hivatkozhatnak együtt sem. Nem foghatnak össze, hogy kéz a kézben, kölcsönös egymásránézéssel, kölcsönös akarással, kölcsönös egymás iránti elismeréssel és nagyrabecsüléssel (pl. az emancipáció megvalósításával) függetlenítsék magukat Istentől. Ketten együtt sem eredői az életnek, önmaguk létezésének és létezésük körülményeinek, egymáshoz való viszonyuknak. A férfi-lét és asszony-kérdés kulcsa nincs sem a férfinál külön, sem az asszonynál külön, sem a kettőnél együtt, mert **“mindenek Istentől vannak”**. A többes semlegesnemű **“mindenek”** általánosan hangzik és magában foglal valóban **“mindent”**, ami Isten teremő műve folytán előállott. Ebben a **“mindenekben”** foglal helyet a férfi és a nő eredete éppúgy, mint egymáshoz való viszonyuk. A keresztyén ember (férfi és nő) elismeri Isten rendjét, s úgy áll, mint aki tudja, hogy **“mindenek”** (azok is, amikről a fentiekben nem volt szó) Istentől vannak!

(13) Az egész összefüggésnek (11, 2-16) egyik különösen figyelmet igénylő része a 13. vers kezdő felhívása: **“Ti magatok közt ítéljétek meg”**. Mit akar ezzel mondani az apostol? Vajon az **“ítélni”** (krinó = ítélek; innen a kritérium: a megítélés mértéke; itt aor. imper.) azt jelenti-e, hogy a korinthusiak szabad döntési lehetőséggel igent is mondhatnak, s nemmel is válaszolhatnak? Vajon úgynevezett **“közömbös dolog”**-ról (ádiáfóráról) van-e itt szó, amellyel kapcsolatosan szabad belátással akár többféle magatartást is tanúsíthatnak? Vajon szabad-e kortörténeti kérdéssé tenni az előbbi versek üzenetét? A 11,14 félreérthetetlenül mutatja, hogy az apostol a hit döntését várja, engedelmességet kíván. Olyan **“ítéletet”** vár, amelyet megelőzőtt a komoly vizsgálat, s követi az éppoly komoly döntés Isten akarata mellett. A korinthusiak ne kövessenek élettelen parancsokat, melyekhez nincs belső kapcsolatuk, hanem alaposan gondolják végig a már hallottakat és a következőket, s azután szabadon válasszák az engedelmességet. Ez az értelme a **“ti magatok közt ítéljétek meg”** felhívásnak.

A megítélendő kérdés közelebbről az 5. versben adott apostoli szabály. Ezt kell mégegyszer fontolóra venniük és sajátmagukra nézve érvényesnek elismerniük: **“Illik-e, hogy az asszony fedetlen fővel imádkozzék Istenhez?”** A szempontok ismeretese a levél olvasói előtt. Tudják, hogy milyen ok miatt vált ilyen jelentős kérdéssé a ruhaviselet, hiszen közelebből az 5. vers (11,5), tágabb értelemben pedig az egész hosszú szakasz (11, 2-12) ezzel foglalkozott. Mindezt tartsák szem előtt, és **“ítéljenek”**, **“válaszoljanak”**.

A várt válasz csak így hangozhatik: Nem illik! Nekik kell bizonyosságot tenniük amellet, hogy nem illik fedetlen fővel imádkozni az asszonyoknak. Nem illik egyfelől azért, mert a főkötő külső kifejezője (az I. században) a férfi és a nő viszonyának, másfelől azért, mert botránkoztató - az akkori szokás szerint - a fedetlen fő (lásd az 5. vers exegézisét).

(14) A nők főkötő-viselete melletti bizonyságul hivatkozik Pál a korabeli hajviseletre. Régen ugyan a férfiak sem nyírátták le a hajukat (Bibliai Lex. "haj"), de ennek semmi köze a szóban forgó vershez. Pál nem gondolkozik sem a múltban, sem a jövőben, hanem - s hogyan is lehetne másként gondolkozni? - épp a maga jelenében. Akkor pedig a férfiak levágott hajjal jártak, a nők viszont hosszú hajat viseltek. Erre a szokásra való tekintettel kérdezi az apostol: **"Vajon maga a természet is nem arra tanít-e titeket, hogy ha a férfi hosszú hajat visel, tisztességtelen - dolog ez - neki"**. Pál természetes dolognak-, a **"természet"** (fűszisz = természet, természeti rend) tanításának veszi, hogy a férfiaknak nincs hosszú hajuk, mint a nőknek. Ha akarnák, akkor sem tudnák női módon megnövelni, mivel erre nem nyújt lehetőséget a "természet". Ennek folytán magától érthető, ha levágott hajjal járnak a férfiak. Nemcsak, hanem a haj megnövelése **"tisztességtelen"** dolog. Nevetségessé válna és senkitől sem várhatna tiszteletet, megbecsülést, aki nyíratlan hajjal forgolódna az emberek között. Ez a hajnélküliség, helyesebben a hosszú haj hiánya amellet szól, hogy értelme van a födetlen fejjel való imádkozásnak. Miként a hajjal nem kell betakarni a fejet, ugyanúgy a kalappal se. Az akkori viszonyok között - akárcsak manapság - rendbontás nélkül keresztülvihetetlen, hogy a férfiak akár teljesen nyíratlanul, akár kalappal jelenjenek meg a gyülekezetben.

(15) **"Ha pedig az asszony visel hosszú hajat, tisztesség - ez - neki, mert a hosszú haj fátyol gyanánt adatott neki"**. A nőknek tehát hosszú hajról gondoskodik a természet. Nyilvánvalóan azért, hogy fejüket inkább betakarja. Innen érthető, hogy akár a fátyol, akár a kendő, akár más viselet létjogot nyer a fej befödése által, melynek a betakarására a haj példájával maga a természet tanít.

Vigyázni kell, nehogy teológiai érvet csináljunk az apostolnak a "természetre" való hivatkozásából. Levelei megannyi bizonyság amellet, hogy Isten üzenetének az erejét nem teszi függővé sem "természeti", sem más érvektől. Érdemi tanítását (indoklással együtt) befejezte a 12. verssel. A "ti magatok közt ítéltétek meg" (13. v.) felhívásnak nem az az értelme, hogy Isten üzenetét az emberi megfontolások bizonytalan mérlegére helyezi. A korinthusiaknak nem állhat módjukban a "természet" jogán saját utakat járni. Inkább arra kell gondolnunk, hogy Korinthusban a "természet" jelentős szerepet játszott a hívők gondolkozásában. Ha a korinthusi gyülekezet akkori viszonyait jobban ismernők, mint amennyire egyáltalán ismerhetjük, biztosabb talajon mozoghatnánk a vers megvilágításánál. Így azonban csak feltételezhető, hogy bizonyos hajlam mutatkozott annak készségesebb elfogadására, ami természetes. Erre való tekintettel mondhatta az apostol: Én a zsidónak zsidó, a görögnek görög leszek, vagyis magamévá teszem a ti gondolkodásokatokat. De lássátok meg, hogy még a "természetesség" szempontja (= a ti szempontotok) is ugyanazt erősíti meg, amire Isten akaratából én tanítottalak titeket. Nem a "természet" a döntő, de ha már mindenképp beszélünk a természetről, akkor az is szolgáljon a helyes döntés javára.

(16) **"Ha azonban valaki vitatkozni akar, nekünk ilyen szokásunk nincs, sem Isten gyülekezeteinek"**. A **"vitatkozás"** (filoneikosz a filosz = szeretett, barát, és a niké = győzelem összetétele; innen a vitatkozó, szócsatázó, a maga igazát, győzelmét kereső) itt jó értelemben szerepel. Az apostol számol azzal, hogy némelyek nem fognak helyes ítéletre jutni. Nem mintha nem értenék Isten tulajdonképpeni

üzenetét (1, 3-12), hanem ezt az üzenetet (= a férfi és az asszony sajátos hivatását) nem tudják, vagy nem akarják kapcsolatba hozni az asszonyok befödött, illetve a férfiak födetlen fejével. Mintegy eképpen vélekednek: a ruházat külső dolog, ami egyáltalán nem befolyásolja a férfi és az asszony viszonyát. Ezt a véleményüket aztán vitatják és a maguk igazát védelmezik. Az a személyes **meggyőződésük**, véleményük (dokeó = vélek, hiszek, doketizmus), hogy állásfoglalásuk helyes, mégpedig Isten akarata szerint. Az ilyen jóhiszemű vitatkozókat az apostol nem illeti becsmérlő szavakkal. Mégcsak arra sem hívja fel a többi tagot, hogy óvakodjanak tőlük. Egyszerűen tudomásul veszi csökönyös keresésüket. A ruházat dolgában látták a helyes magatartást, amiért nem kell tovább időzni ennél a kérdésnél. **“Ha”** ők mégis pusztá külső dolgot látnak a fejtakaró viselésében, mely egyfelől se nem jó, se nem rossz, másfelől pedig - véleményük szerint - nem áll kapcsolatban a férfi és a nő viszonyával, akkor az apostol részéről hallaniok kell: **“nekünk ilyen szokásunk nincs, sem Isten gyülekezeteinek”**.

Az **“ilyen szokás”** nem a vitatkozásra vonatkozik. Tehát nem ezt mondja Pál: Ám vitatkozzatok, de én nem vitatkozom, mivel nincs ilyen szokásunk, vagyis nem szoktunk vitatkozni. A **“szókás”** az öltözetre vonatkozik, mintha így szólana: Nekünk nincs általános etikai szabályunk, szokásunk, mely egyetemes érvénnyel előírná a nők fátyol-viselését, vagy a férfiak számára a födetlen fővel való imádkozást. Ilyen **“szokása”** nincs se Pálnak, sem a korinthusiaknak (= **“nekünk”**), se pedig **“Isten gyülekezeteinek”**. Ha egyetemes parancsról volna szó, akkor nem lenne helye a vitatkozásnak. A ruhaviselet nem örök érvényű szabályozás (= **“szokás”**), mely azonos valamennyi eklézsiában. Ahol a fedett - illetve fedetlen főnek a kérdése jelentéktelenné válik, ott semmi köze nincs a belső tartalomhoz. Ezért szabad vitatkozni, ezért szabad akár a kalapviselés, akár a hajviselés megfontolás tárgyává tenni. De ameddig Korinthusban is meg nem változik a külső szokás: a vitatkozóknak a többiekkel együtt alkalmazkodniok kell a gyülekezeti rendhez, mely szerint a férfiak fedetlen fővel, az asszonyok pedig fedett fővel imádkozzanak és prófétáljanak.

11, 17-19: KIPRÓBÁLTAK LEGYETEK

(17) Miközben pedig ezt a rendelkezést adom, nem dicsérlek azért, hogy nem javatokra, hanem károtokra gyűltök össze. (18) Mert először is amikor összegyűltök a gyülekezetben, hallom, hogy szakadások vannak köztetek, és részben hiszem. (19) Mert kell, hogy pártokra szakadások is legyenek köztetek, hogy a kipróbáltak nyilvánvalókká legyenek.

(17) **“Miközben pedig ezt a rendelkezést adom, nem dicsérlek...”** Az imént (11,2) az apostol megdicsérte a levél olvasóit. Oka volt rá, hogy általában elismeréssel nyilatkozzék róluk. Az általános elismerést azonban (= “pedig”) bizonyos szempontból nem vonatkoztatja a gyülekezeti összejövelekre, amelyekről a fejviselet szempontjából elismerően beszélt az előző versekben.

Az **“ezt”** névmás a 11, 2-16-ra utal vissza. **“Miközben ezt a rendelkezést adom”**, vagyis amikor azt hagyom meg, hogy a férfiak födetlen fővel -, az asszonyok pedig fedett fővel imádkozzanak a gyülekezetben, végig gondolom mindazt, ami az összejövelek alkalmával történik. Dicséretre méltó, hogy rendelkezéseim (11,2) szerint összegyűltök imádkozni és Igét hallgatni; dicséretre méltó az is, hogy Isten ügye iránt nem vagytok közömbösök, sőt: keresitek a helyes megoldásokat. Azonban vannak dolgok, épp az összejövelekkel kapcsolatban, amikre nézve **“nem dicsérlek”**. Nem hizelgek nektek, nem akarok kedvetekben járni. Ahogyan a jót nem mondtam rossznak, ugyanúgy a rosszat sem mondom jónak, a betegséget egészségnak, a rendetlenséget rendnek. Én - az apostol - Isten akaratát hirdetem, aki nincs megkötve emberi tekintetek által. Amit ő megítél: azt én is; amit ő tévelygésnek nevez: azt én is. Egyszóval a most következő dolgokban **“nem dicsérlek”**.

Nem dicsérlek azért **“hogy nem javatokra, hanem károtokra gyűltök össze”**. Vajon milyen **“összegyülekezésről”** lehet szó ennek és a következő verseknek az összefüggésében?

Mindenekelőtt tisztában kell lenni azzal, hogy az őskeresztyéneknek az apostoli korra eső összejöveleiről csak az újszövetségi iratok tájékoztatnak. Más érdemi forrásunk nincs! A szóban forgó összejövelekről tehát annyit tudunk, amennyit egyáltalán tudhatunk az Újtestamentumból. A II. századi apostoli atyák irataiból és a későbbiekből legfennebb visszakövetkeztethetünk az apostoli korra, s vitás kérdéseknél mintegy figyelmeztetést nyerhetünk. Azonban az alapvető ismeretekre nézve meg kell maradnunk a kezünkben lévő és mindenki által olvasható Újszövetségi iratai mellett.

Kétségtelen, hogy a versben **gyülekezeti (publica) összejövelekkel** van dolgunk, amelyek megfelelnek - hasonlat kedvéért - a mi vasárnapi és hétköznapi templomi összejöveleinknek. Szintén bizonyos, hogy a gyülekezeti összejövelek között - amint később világosan kitűnik - épp az *úrvacsorai alkalmakra* utal most az apostol.

Sajnos, igen fogatékosak az őskeresztyén gyülekezeti összejövelekre vonatkozó ismereteink, amiért különös elővigyázattal kell beszélni róluk. Az Újszövetség

szükszavúságából szabad és kell annyit megállapítani, hogy a formák tekintetében nincs szolgálilag megkötve az Úr Jézus egyháza. Ha változhatatlan liturgiai keretre lenne szükség, úgy minden kétséget kizárólag utasításunk, vagy legalább kötelező példánk lenne erre nézve. Ha az igehirdetés, imádkozás, úrvacsoraosztás, keresztelezés stb. mind-mind egyetlen összejövettel keretéhez volna kötve, vagy ha okvetlenül szét kellene választani ezeket: föltétlenül ilyen értelmű parancsot találnánk. Nem azért nincs parancs, mintha magától érthetően egységes gyakorlat létezett volna az apostoli korban, és így senki sem érezte szükségét leírni az általánosan ismert dolgokat. Erről - épp az I. században, vagyis a kezdeti időben - szó sem lehet. Inkább arra gondoljunk, hogy úgyszólván minden vonatkozásban (= az összejövetelek ideje, helye, lefolyása stb.) több-kevesebb eltérés volt gyülekezetről gyülekezetre. Ez nem rendetlenség, hanem a keresztyén szabadság természetes levegője. Ennélfogva mi sem azért kutatjuk az őskeresztyén eklézsiák összejöveteleinek az alkatát, hogy a mai változott viszonyok között szó szerint lemásoljuk azokat, hanem azért, hogy az ősegyház életének szem előtt tartásával egyfelől ugyanazt a tartalmat megőrizzük, másfelől a keretekre nézve is megtartsuk mindazt, amit Isten akarataából valóban meg kell tartani. Ez a megfontolás teszi szükségessé, hogy a lehetőségekhez képest világosan lássuk az urvacsorai gyülekezéseket az ősegyházban.

Az Újszövetségben nem találunk sehol olyan anyagot, amely minden részletre kitekintve, leírná az urvacsorai összejöveteleket. Innen van, hogy sehol nincs előadva: vajon az urvacsoraosztás ugyanazon alkalommal történt-e, mint a szokásos igehirdetés, prédikálás. Ha a II. századi irodalomból visszkövetkeztetünk, arra az eredményre jutunk, hogy az **úrvacsorai összejövetelek külön** gyülekezési alkalmak voltak. Ugyanis senki sem ehetett és ihatott az úrvacsorából, hanem csak akik meg voltak kereszteleve az Úr nevére (Didaché 9,5). Ez talán (?) így lehetett az apostoli korban is. Viszont ugyanakkor azt is látjuk, hogy általában a keresztyének istentiszteletein bárki részt vehetett: a pogányok éppúgy mint a zsidók, a megkeresztek éppúgy mint a kereszteleetlenek. Mindez természetes. Az összejöveteleknek egyik célja épp a hitetlenek megnyerése volt. Azonban az urvacsorai összejövetelek résztvevői zárt közösséget alkottak. Itt csak azok lehettek jelen, akik megpróbálták magukat, és valóban az Úr testéből és véréből részesedtek (1Kor. 11, 26-34). Magának az összejövételnek a természete olyan (összekapcsolva a közös étkezéssel), hogy semmiképp sem ismétlődhetett naponta, mint pl. a szokásos istentiszteletek. Sajnos, nincs adatunk arra, hogy milyen időközökben gyűltek össze az őskeresztyének az urvacsorai közösségbe. Azonban bizonyosra vehető, hogy nem minden istentiszteleten volt urvacsoraosztás. Mégcsak nyomát sem találjuk olyan apostoli parancsnak, mely a közönséges-szokásos összejövetelek állandó alkatrészeként kezelné az urvacsoraosztást. Ez a körülmény nem zárja ki, hogy esetleg minden urvacsoraosztás előtt a kereszteleetlenek számára is hozzáférhető nyilvános istentisztelet lehetett. Ilyenirányú tájékoztatást nem tartalmaz az Újtestamentum, de a lehetőség fennforoghat. Lényeges a mondottakból, hogy a versben olvasható **összejövetelek** különálló és csak megkeresztek jelenlétével számoló urvacsorai összejövetelek voltak. Nem tudni, hogy milyen időközökben ismétlődtek.

További kérdésünk az: miként folyhattak le a külön urvacsorai összejövetelek?

Nem szabad arra gondolni, hogy az Úr Jézus utolsó vacsorája után megszakítás nélkül ugyanazon keretek között ment végbe az urvacsoraosztás az ősegyházban. A rendelkezésünkre álló írásos emlékek szem előtt tartásával nem beszélhetünk valami kijegecesedett, állandó, kötött, liturgikus urvacsorai szertartásról. Botorkálásokkal, bizonytalankodásokkal, útkeresésekkel, vajúdasokkal találkozunk magában az ősegyházban is. Ezen egyáltalán nem kell csodálkozni. Az Ige útja ugyan egy pillanatra sem bizonytalankodó és botorkáló, de az Igét befogadó ember útja annál inkább. Más szóval: az úri szent vacsorára vonatkozó krisztusi parancs határozott és tartalmában félreérthetetlen, de az a mód, ahogyan az ember engedelmeskedett a parancsnak, s az a hűség, amellyel egyáltalán engedelmeskedni tudhatott, még az apostolok viszonylatában is eltérő. Innen van, hogy az urvacsorai összejövetelek az első korinthusi levél megírása időpontjáig nem mutatnak egységes képet. Nevezetesen:

a) A Cselekedetek könyvéből tudjuk, hogy a jeruzsálemi keresztyének többen-kevesebben összegyűltek egy-egy háznál. Együtt étkeztek, együtt fogyasztották el a testük táplálására szolgáló eledelt. A nagy városban minden nap lehettek (hol itt, hol ott) ilyen közös találkozások magánházaknál, amint ez egyébként is szokás volt a zsidóknál. A jelenlevők közül valaki megtörte a kenyeret, és áldást mondott rá; azután "részesednek vala eledelben örömmel és tiszta szívvel" (Csel. 2,46). Márcsak a "kenyér megtörése" kifejezés is mutatja, hogy a **közönséges étkezés** össze van kapcsolva az Úr Jézus jelenlétének való örvendezéssel. Ilyenkor imádkozzák: "Marana tha" - Jöjj mi Urunk (Komm unser Herr" - Lietzmann). Tehát ezek az alkalmak, amikor "megtörték" a kenyeret, azokra a boldog napokra emlékeztették a tanítványokat, amikor közöttük volt a feltámadott Jézus, és együtt étkezett a tanítványokkal (Lk. 24, 30; 24, 41-43; Jn. 21, 12-13). De az is bizonyos, hogy ezek a kenyértörési alkalmak egyszersmind az utolsó vacsorára néztek, amikor Jézus megparancsolja, hogy ezt cselekedjék az ő emlékezetére (Lk. 22,19). A megtört kenyér jele volt az érettük megfeszített és feltámadott Úr Jézus jelenlétének. Hogy a kenyértöréssel egyszerre miért nincs említve a bor használata, azt ma már nem tudjuk megállapítani. Túl messzemenő következtetés volna azt állítani, hogy a bor "nem volt föltétlenül szükséges" (Cullmann). Ez a megállapítás éppannyira lehet igaz, mint nem igaz. De inkább nem igaz, hiszen a Didaché XIV,1 is csak kenyér megtöréséről beszél, holott a kétszín alatti urvacsoraosztás nyilvánvaló a IX, 1-4-ből. Páltól visszakövetkeztetve, inkább az látszik bizonyosnak, hogy a szűkebbkörű (házankénti) étkezésnél is megvolt a bor használata, amit egyáltalán nem zár ki az a körülmény, hogy a Csel. 2,46-ban nincs rá utalás. A hangsúly inkább azon van, hogy az *első időben nem az egész gyülekezet jött össze ugyanazon helyre, hanem a közösségi életnek kezdetlegesebb formája szerint bizonyos esetlegességgel házanként történt a kenyér megtörése*, de mindenképp az utolsó vacsorára és a feltámadott Jézus megjelenésére (= tényleges jelenlétére) való tekintettel.

b) Az első korinthusi levél írásakor (legalábbis Korinthusban) **már nem** "házankénti" kisebb asztalközösségekkel van dolgunk. A keretek kitágulnak. Az egyes helyi gyülekezetek tagjai nem apró csoportokra oszolva gyűlnek össze, hanem mindnyájan ugyanegy helyre (11,20), valamely nagyobb befogadó képességű magánháznál, a késő délutáni órákban. Nem tudjuk, hogy milyen időközönként

voltak ilyen urvacsorai összejövetelek. Naponta aligha lehettek, hiszen dolgozó emberek voltak a résztvevők. De bizonyos, hogy csak megkereszteltek vehettek részt. Tehát most sem esik egybe az igehirdetés szokott alkalmával az urvacSORAOSZTÁSSAL. (Ez később - először Justinusnál - következik be). Viszont az urvacSORAOSZTÁS még mindig a test táplálását is szolgáló közönséges étkezés alkalmával történik (11,21). Ki-ki magával viszi a közösségben elfogyasztandó eledelt. Az étkezés áldással és a kenyér megtörésével kezdődik (10,16). A megtört kenyér részeit kiosztják a résztvevőknek, hogy ünnepi hangulatban magukhoz vegyék. Ezután következik a tagok által hozott eledel elfogyasztása (11,21). Étkezés után a vezető áldást mond a kehelyre (10,16), és mindenkinek odaadja, hogy igyék belőle (Lietzmann). Ilyenképp az urvacSORAOSZTÁS nem külön szertartás az étkezéssel kapcsolatosan, hanem beleépül a közös étkezésbe, mely hozzátartozik az urvacSORÁHOZ. Ide alakult a korábbi "kenyér-törés". Ezek lehettek azok az összejövetelek, amelyekre utal ("gyűltök össze") a 17. vers (11,17). Később az urvacSORAOSZTÁS elkülönül (nyilván a 11,22 folytán) a közös étkezésektől. Ez utóbbiak megmaradnak "ÁGÁPÉ" név alatt (Jud. 12; Alexandriai Kelemen: Pedag. 2.4; Strom. 2.3.10; Tertullian Apolog. 39).

Amint láttuk: a b) pontnál ismertetett urvacSORAI GYŰLEKEZÉSEKRE gondol Pál apostol, amikor ezt mondja: **"Nem javatokra, hanem károtokra gyűltök össze"**. Egyelőre ne foglalkozunk a miért kérdésével. Ne kutassuk, hogy miért nem javukra gyűltek egybe a korinthusiak. Maradjunk meg - Pál apostollal együtt - az általános jellegű kifejezés mellett.

A **"nem javatokra"** állapothatározó a gyülekezet tudomására hozza, hogy baj van az urvacSORAI ÖSSZEJÖVETELEKKEL. Az a baj, hogy nem származik belőlük jó (ágáthosz = jó, s ennek középfoka a krejsszon = jobb dologra), azaz nem épülnek, mivel nem az Úr Jézus akarata szerint gyűlnek össze. Ők maguk alakítják a kultuszt a saját emberi tudásuk vagy tudatlanságuk alapján. Mindkét lehetőség egyformán rossz (ti. a saját tudás és a tudatlanság). Akkor gyűlnének egybe javukra, ha Krisztus parancsára hallgatnának, és az élő Krisztusban részesednének, egymással pedig testvéri közösségben lennének (10, 16-17). Ennek azonban épp ellenkezője történik: **"kárukra"** gyűlnek össze (kakosz = rossz, a középfoka a hésszon = rosszabbra, rosszabb dologra). Nemhogy nem épülnek, hanem kimondottan **romlásukra** szolgál az összejövétel. Bizonyos, hogy komoly oka volt az apostolnak erre az állításra (lásd 11,34 exegézisét). Azt látta, hogy az urvacSORAI KÖZÖSSÉGBŐL csak a pusztá név maradt. Történik pedig mindez a korinthusi ekléziában, mely egyébként sok szempontból dicséretre méltó. A betegség némelykor váratlanul, máskor hosszas lappangási idő után jelentkezik. Tény, hogy megérkezett, s épp az urvacSORAI KÖZÖSSÉGBE fészkelte be magát. Ilyenkor az a feladatunk, hogy a korinthusiak betegségénél is világosabban lássuk a magunkét, mely esetleg más formák között mutatkozik. Az egészséges állapot az, ha "javunkra" gyűlünk egybe, amint előadja Pál a 23. verstől. Addig azonban nézzük a korinthusiak betegségét:

(18) **"Mert először is amikor összegyűltök a gyülekezetben, hallom, hogy szakadások vannak köztetek"**. A magyar szöveg úgy mutatja, hogy az apostol rátér az előző vers háttérének az ismertetésére, s eközben több dolgot felsorol. Az **"először is"** ehhez képest azt jelentené, hogy most hozzákezd a **"több"** közül az első

leírásához, s később folytatja a felsorolást. Eközben adódik az a nehézség, hogy az **“először is”** után nem következik sem kimondottan, sem a sorok mögött a **“másodszer”, “harmadszer”**. Ez a megfontolás vezette a nyelvészeket arra a következtetésre, hogy az **“először is”** nem kapcsolható össze pl. a **“hallom”** igével. (Mert először is azt hallom... Czeglédy), se nem gondolható utána pl. a **“mondom”** ige (Először is azt mondom...). Jelentése inkább a **“kezdetől fogva”** (Bl. D. 447:4; Bauer), az összejöveteleknek mindjárt az első pillanatától kezdve. Alighogy összegyűltek (11,17), már **“szakadások vannak köztetek”**. A külső bajok bevonultak az úrvacsorai összejövetelekbe. Nem elég, hogy pártokra szakadoztak és emésztik egymást (1,10), hanem a szétszakadozottság tükröződik az **“egy test”** (10,17) közösségében is. A **“szakadás”** (szkhiszmá) tartalmát ismertettük az 1,10-ben. Úgy látszik, hogy az apostol itt is a szó enyhébb jelentését tartja szem előtt (lásd az 1,10 exegézisét). Tehát nem arra céloz, hogy egyesek megtagadták Krisztust, és így elszakadtak a Krisztus-hívőktől; sem arra, hogy egyesek a hamis tudomány szolgálatába állottak, és csökönyösen küzdenek az evangéliumi tanítás ellen. Nem, mert mindnyájan Krisztussal akarnak járni, és neki akarnak engedelmeskedni. A szakadás nem a hívők és a hitetlenek elkülönülése, szembenállása, hanem a hívők erőtelensége és betegsége miatti belső egyenetlenség az eklézsiában. Más szóval nem Krisztustól szakadtak el, hiszen valamennyien Krisztusban (= az eklézsiában) vannak, de az úrvacsora kérdésénél hajótörést szenvedtek.

Amit mond az apostol, közvetett forrásból meríti. Nem jelzi, hogy kitől vagy esetleg kiktől vette a tájékoztatást. Mindenesetre olyan valakitől, aki személyesen jelen volt az összejöveteleken. Magától adódik, hogy a Kloé embereire gondoljunk, akikkel már a levél elején találkoztunk (1,11). Ezekről **“hallotta”** (ákúó=hallom; a praesens igealak az elbeszélés elevenítésére szolgál, de jelentése szerint múlt idejű = hallottam - Bl.D. 322) Pál a szakadások hírét. Érezhető, hogy alaposan megszüri a híradást. A túlzásokat és félreértésen alapuló dolgokat leszámítja, de így is eléggé hitelesnek tekinti ahhoz, hogy **“részben”** helyet adjon (**“részben hiszem”**) a szakadásokról szóló értesítésnek.

(19) **“Mert kell, hogy pártokra szakadások is legyenek köztetek”**. A **“pártokra szakadások”** helyett lehet a **“szakadások”** (rev. Károli, Kecskeméthy) a **“pártok”** (Masznyik), a **“széthúzások”** (Czeglédy), a vélekedésben való különbség” (Buday), a **“meghasonlás”** (Új ford.) kifejezéseket is használni. Mi azért részesítjük előnyben a körülírást, hogy ezáltal szóhoz juttassuk a **“szakadás”** (a szkizma - 11, 18) és a **“pártokra szakadás”** (hájreszisz - 11,19) közti különbséget. Amint már jeleztük (1,10; 11,18): a szakadás véleményeltérést, gondolkozásbeli egyenetlenséget, ellentétet foglal magában. Viszont a **“pártokra szakadás”** már súlyosabb szó, amennyiben azt mutatja, hogy a szakadásban lévők külön húzódnak, bizonyos fokig elszigetelődnek egymástól. Nem válnak ki a gyülekezetből, de az úrvacsorai összejöveteleken valamiképpen külön állanak. Tehát ne a későbbi századok vagy akár a II. század **“heréziseire”** gondoljunk, hanem jámborabb pártoskodásra (iskola, párt, pártraoszlás, herézis - Bauer).

Ilyen **“pártokra szakadások”** **“kell hogy... legyenek köztetek”**. Gyökeresen félremagyarázná az apostolt, aki a pártokra szakadást az eklézsia szükségképpen velejárójának tekintené, mintha minden gyülekezetben ismétlődnie kellene a

krinthusi viasszaságoknak. Ilyen gondolat távol áll az apostoltól. A **“kell”** ige kimondottan az adott (vagy adandó hasonló) jörülményekre vonatkozik. Ahol ugyanis “szakadások” vannak, helytelen dolog rejtve tartani azokat, hogy mind magukat, mind egymást megcsalják a tagok. Egyáltalán nem Istennek tetsző dolog a komoly ellentétek hordozása, s ugyanakkor simulékonyan, tettetéssel, a hamis békességet és az egységet színlelve járni, mintha semmi baj sem volna. Ellenkezőleg: a szakadások megszűnésének helyes útja az eltérő gondolkodásúaknak a tényleges és nyilvános szétválása, elkülönülése. Ez lehetséges - ha már így kell lenni - a gyülekezetben (= **“közöttetek”**). A parancs az, hogy egyáltalán ne legyenek szakadások (1,10), de ha már vannak, akkor legyenek közismertek. Nem azért, hogy a szomorú állapot fennmaradjon, hanem azért **“hogy a kipróbáltak nyilvánvalókká legyenek”**. **“Kipróbált”** az, aki átesik egy vizsgálaton, és a vizsgálat mértéke alatt megállja a helyét, nem hull ki a rostából. A pártokra szakadások ilyen vizsgálati alkalmak, amelyeket Isten Igéjének a mértéke alá kell állítani. Ezt cselekszi az apostol a továbbiak során (11,23). Az Ige világosságot derít a tévedésekre, s mindenkit a maga igazi valójában mutat meg. A **“kipróbált”** szó nem hagy kétségben afelől, hogy a pártokra szakadottaknak mind át kell menniök a próbán. El kell ismerniök, hogy az Úr mértéke a döntő. Így **“nyilvánvalókká”** lesznek a kipróbáltak. A kontextus könnyen meggyőz arról, hogy a **“kipróbáltak”** nem nézhetik le, nem vethetik meg a mérték alatt fogyatkozásban lévőket. Erre nincsenek feljogosítva. A cél az, hogy helyreálljon a rend, az egység, s ily módon az összejövetelek **“javukra”**, ne pedig **“kárukra”** (11,17) történjenek.

11, 20-22: NINCS ÚRVACSORÁZÁS

(20) Mikor tehát összegyűltök ugyanarra a helyre, nem lehet úrvacsorával élni; (21) mert ki-ki a maga vacsoráját veszi elő az evésnél, és egyik éhezik, a másik pedig dőzsöl. (22) Hát nincsenek-e házaitek evésre és ivásra? Avagy lenézitek Isten ekléziáját, és megszégyenítitek azokat, akiknek nincs? Mit mondjak nektek? Dicsérjelek titeket? Ebben nem dicsérlek.

(20) A **“tehát”** szócskának az a szerepe, hogy az elvi vonatkozású közbevetett mondat (11, 19) után tovább viszi a beszéd fonalát (Bl.D. 451:1) Vagyis az apostol a szakadások gyakorlati megnyilvánulására tér át: **“Mikor összegyűltök ugyanarra a helyre, nem lehet úrvacsorával élni”**.

Az “összegyülekezéssel” kimerítően foglalkoztunk a 11,17-ben (lásd 11,17b alattiakat). Most még inkább megbizonyosodunk arról, hogy az első század derekán az úrvacsorai összejövetel nem házaknál voltak kisebb csoportokban, miként kezdetben (lásd 11,17 exegézisét), hanem az egész gyülekezet **“ugyanarra a helyre”** (epi to áütó = ugyanarra ti. - odaértendő - a helyre, vagyis ugyanoda; sajátos kifejezés mind az Újszövetségben - Csel. 1,15; 2,1 - mind később az apostoli atyák irataiban az összejövetel jelölésére) gyűlt össze. Bizonyos, hogy az ugyanazon hely nem a mai értelemben vett templomra vonatkozik, hanem inkább tágasabb férőhelyre, valamelyik hívőnél. Ez alkalommal - folytatja Pál - **“nem lehet úrvacsorával élni”**. Hiába vélekednek a korinthusiak úgy, hogy ők úrvacsorai istentiszteleten vesznek részt. Az Ige mértéke alatt csak az mondható: **“nem lehet”** (ti. enni, úrvacsorázni - Bauer I,7). Nincs lehetőség arra, hogy az Úr akarata szerinti úrvacsorai közösség megvalósuljon. Szó szerint: nem lehetséges az **“Úr** (küriakosz = az Úrhoz tartozó, az Úré) **vacsoráját** (deipnon = főétkezés a délutáni - estefelé - órákban) **enni”**. A korinthusiak engedetlenül visszaéltek az úri szent vacsora alkalmával. Az Isten által ajándékozott lehetőségből lehetetlenséget csináltak. Nyomban megmutatja az apostol, hogy miben áll a lehetetlenség:

(21) **“Mert ki-ki a maga vacsoráját veszi elő az evésnél, és egyik éhezik, a másik pedig dőzsöl”**. Ez a tényállás, ez a lehetetlenség, melyet Isten mértéke alá állít a versben.

Nyilvánvaló, hogy közös étkezésről, táplálkozásról, **“evésről”** van szó. De nem úgy, hogy mindenki előveszi, amit hozott, és kiteszi a közös asztalra, hogy a tagok egyformán részesüljenek. Nem, hanem **“ki-ki a maga vacsoráját veszi elő”** és a saját eledelét fogyasztja el. Otthoni étkezés helyett a gyülekezetben táplálkozik a saját eledeléből. Ez nem közös étkezés (ágápé), hanem a közös étkezés indokolatlan elfajulása. Így történhetik meg, hogy **“együk éhezik, a másik pedig dőzsöl”**. Egykorú tájékoztatás nélkül csak tapogatózunk a helyi körülmények megrajzolásánál. Vajon a műveltebb gazdagok korán jöttek és bőséges eledelüket a munka miatt késő szegények érkezése előtt elfogyasztották? Vajon pártállások szerint csoportosultak a tagok, s akik eledelt hoztak magukkal, azok ilyen (ti. elfajult) étkezéssel akarták egybekapcsolni az úrvacsorát? Mindezt nem lehet eldönteni. Bizonyos, hogy az úrvacsora mindig az asztalközösség keretében foglal helyet, amin semmit se változtat az elfajulás. Az is bizonyos, hogy az elfajulás szembeszökő jele a közösség hiánya:

miközben **“egyik éhezik”**, addig **“a másik dőzsöl”** (methüő = részeg vagyok, de itt nyilvánvalóan az éhezés ellentétje, vagyis = dőzsölök, bőségben vagyok).

(22) A való helyzet érthető megvilágítása (21.v.) után az apostol megmutatja a hibákat, nehogy összetéve sszék a valóságot az igazsággal: **“Hát nincsenek-e házaítok evésre és ivásra?”** Ez a kérdő mondat az őskeresztyén gyülekezet megismerése szempontjából különös jelentőségű. Kitűnik belőle, hogy az apostol nem föltétlenül akarja kivenni az úrvacsorát a természetes asztalközösségből. Egyetlen szóval sem mondja, hogy rosszul cselekedtek az előtte járók, amikor ezt a szokást - ti. a közös együttlétet - meghonosították. Sőt, az előző vers **“egyik éhezik, másik dőzsöl”** megjegyzése közvetve inkább arra utal, hogy a közös étkezést elfogadja; csupán a visszasságokat akarja kigyomlálni. Határozottan kifejezi, hogy a közös étkezések célja nem a testi kielégülés. Ameddig házanként gyűltek össze a közönséges étkezések alkalmával (lásd 11,17 exegezésének az a) pontját), addig természetes volt a test táplálásának a szempontja. Most azonban, amikor **“ugyanarra a helyre”** (11,20) gyűlnek össze valamennyien, háttérbe kell szorulnia a test táplálásának. Az **evés és ivás** dolgát ki-ki oldja meg a maga házánál. Ugyanott megsegítheti az éhező szegényeket is, de az úrvacsorai összejövetel nem a test táplálására, sem a szegények megsegítésére rendeltetett. A közös étkezés az utolsó vacsora étkezésére és Jézus megjelenéseinek az alkalmaira emlékeztet (l. 11,17 exegezésének az a) pontját). Hasonlóképpen kitűnik, hogy az apostol, miközben elfogadja a közös étkezés keretében helyet találó úrvacsorát, nem lát benne semmi elvetendő. Ugyanakkor azonban azt sem állítja vagy igényeli, hogy az úrvacsorát föltétlenül össze kell kötni a közös étkezéssel. Mivel Jézus nem parancsolta a közös étkezést, *a keresztyén szabadság döntése mondhatja meg egyedül*, hogy az összekapcsolás maradjon-e, vagy eltöröltessék. Ha a közös étkezések a lakmározás és a részegeskedés kísértésével járnak, vagyis nem építenek (10,23), akkor helyesebb egészen elhagyni azokat, amiként ezt Kálvin teszi. Máskülönben semmi elvi akadály nem lenne, hogy az úrvacsora összekapcsoltságát a helyesen értelmezett közös asztallal.

Tisztánlátás érdekében az alábbiakban ismertetjük az ősegyházban lévő későbbi gyakorlatot:

Eddig azt láttuk, hogy közvetlenül a **Jézus halála után házanként** történt az úrvacsorával való élés a délutáni órákban, mégpedig közönséges étkezések keretében (11,17a; Csel. 2.). **Pálnak az idejében** már egy helyre gyűltek össze a hívők, és ugyancsak a közös étkezés rendjén van az úrvacsoraosztás; nem tudni milyen időközökben, de ezek a közös étkezések már nem a testi éhség és szomjúság kielégítésének az alkalmai, hanem kimondottan Jézus jelenlétére emlékeztetnek. Mind az első, mind a második esetben (= közvetlenül Jézus halála után és a Pál idejében) külön van választva az úrvacsoraosztás az ún. homiliás istentisztelettől, úgyszintén a szegények megsegítésétől. Az az egyébként elterjedt közhely, hogy az apostoli korban egyetlen istentiszteleten találjuk az igehirdetést és az úrvacsorát, nem az Újtestamentumon alapul, hanem II. századi gyökerekből táplálkozik.

Az Újtestamentum (= apostoli kor, I.sz.) utáni első értesülésünk az úrvacsoráról a II. század elejéről való. **“A tizenkét apostol tanítása”** vagy általános szóhasználat szerint a **“Didaché”** c. rövid irat ismerteti az úrvacsorát. Először a poharat (9,2), majd a kenyeret (9,3-4) áldja meg pár szavas hálaadó imával a vezető. Ezután

felhívja a jelenlevőket, hogy csak az Úr Jézus nevére megkeresztelték vehetnek részt (9,5). Közös étkezés végén (10,1) ismét hálaadó ima következik (10,2-5), s utána a hívás: "Jöjjön a kegyelem, és múlték el ez a világ. Hozsánna a Dávid Fiának. Aki szent, jöjjön; aki nem - szent -, térjen meg. Maran atha = az Úr eljött. Ámen" (10,6). A szaktudósok közül egyesek (Lietzmann, Cullmann) föltételezik, hogy a "Hozsánna a Dávid Fiának" és az "Ámen" szavakat a gyülekezet válaszképpen felelte. Erre következett a szent jegyek kiosztása. A Didaché azt is említi, hogy a vasárnapi összejövetelek alkalmával van az úrvacsoraosztás, vagyis minden vasárnap (14,1), talán még mindig délután. Az úrvacsorával való élés feltételéhez tartozik a bűnbánat (megtérés), a bűnvallás, valamint a testvérek közötti haragосkodás kiküszöbölése (9,5). Észrevehető, hogy még mindig egybe van kapcsolva az úrvacsoraosztás a közös étkezéssel, de most sincs összekapcsolva az ún. homiliás istentisztelettel, amelyben bárki részt vehetett a pogányok közül is. Alig hihető, hogy ha az apostol radikálisan (kizárólagosan) szét akarta volna választani az úrvacsorát a közös étkezéstől, akkor a II. század elején ilyen gyakorlat még mindig lehetséges lett volna. Pál - amint említettük - *egyszerűen nyitva hagyta a kérdést*, nem zárva el az utat sem az egyik, sem a másik irányban.

A következő fontos beszámoló a II. század derekához vezet; a vértanú **Justin**-tól származik. Itt már - elsőízben - össze van kapcsolva az úrvacsoraosztás a homiliás istentisztelettel. **Vasárnap** összegyűlnek a hívők egy közös helyre mind a városokban, mind a falvakban. Az apostoli és a prófétai iratokból felolvasnak lehetőleg minél többet. A vezető beszédet mond, ezután imádkoznak. Imádság után kenyeret és vízzel elegyített bort visznek a vezetőhöz, aki imádkozik és áldást mond, amire a gyülekezet fennhangon feleli: "Ámen". A kenyér és bor megáldása után diakónusok osztják ki a kenyeret és a bort a jelenlevőknek. (Justin I. 65,67). Úrvacsora után a tehetősebbek adományokat adnak át a vezetőnek a szegények, jövevények stb. megsegítésére (uo. 67). Itt lényeges változást jelent egyfelől az úrvacsorának a homiliás istentisztelet-utániséga, valamint a közös étkezéstől való elkülönítése. Ettől az időtől kezdve alakultak ki a későbbi értelemben vett, külön **szeretetvendégségek**, agapéek, melyekre Kálvin is utal, Tertullian alapján (11,21 exegézisében). **Tertullian** értesítése szerint szerény étkezés és italfogyasztás mellett általános beszélgetés, bibliai részek előadása, zsoltáréneklés vagy kötetlen egyházi beszéd tölti ki a szeretetvendégség keretét (Lietzmann II. 121. old.) Ugyanebből az időből származó értesítés szerint Rómában az agapékon (melyeknek immár semmi közük az úrvacsoraosztáshoz) szegényeket vendégelnek meg jobb módú házaknál. A vezető asztali áldást mond, s ezt követi a táplálkozás, vagy esetleg az ételek, ajándékok kiosztása, amit a szegények hazavisznek (uo. 121-122).

A további gyakorlatok ismertetése már nem szükséges, mivel az apostolok és az apostoli atyák korának érdemileg megegyező gyakorlata a későbbi századokban már eltűnik. A reformáció az apostoli korhoz tért vissza.

Az áttekintés után visszatérünk a 11,22 magyarázatához: "**Avagy lenézitek Isten eklézsiáját, és megszegyenítitek azokat, akiknek nincs?**" A 21. versben ismertetett önös magatartás nem magánügy, hanem mindenestől közügy. Az eledelüket külön elfogyasztó tagok két irányban vétkeznek: egyfelől Isten eklézsiája ellen, másfelől testvéreik ellen. "**Isten eklézsiája**" vonatkozik (az újtestamentumi szóhasználatban)

mind a korinthusi gyülekezetre, mind pedig általában Isten egyházára az egész föld kerekességén. Az önös magatartás tiszteletlenséget, bántást jelent az egyetemes Anyaszentegyházra is. Ezt **nézik le**, erre nincsenek tekintettel, amikor előveszik otthonról hozott eledelüket, s úgy esznek, mintha nem is volnának úrvacsorai közösségben. Nem számolnak azzal, hogy Krisztus eklézsiájában (= Krisztus testében) lenni annyi, mint az egyház fejének engedelmessé válni. Aki pedig nem engedelmeskedik: lenézi, megveti az Úr Jézus testét. Másfelől vétkeznek a közvetlenül mellettük ülő szegény testvérek ellen, mert **“megszégyenítik azokat, akiknek nincs”**. Pusztán lélektanilag és emberi szempontból is lealacsonyító, bántó, kíméletlen dolog, ha valaki gazdag eledelből táplálkozik, s ugyanakkor a jelenlevő szomszédok éheznek, mivel nekik **“nincs”** eledelük. Erre bőséges példát, forradalmat, lázadást, gyilkosságot, irigységet szolgáltat az élet. Azonban elképzelhetetlen, hogy az egy Atya gyermekei, a testvérek, az egymást szerető atyafiak így legyenek. Most ezzel az elképzelhetetlen esettel van dolgunk. A mennyei Atya gyermekeinek egyik része eszik, a másik része a **“nincs”** miatt nem eszik. Jellemző, hogy az apostol nem azt mondja - például -: fellázítjátok, irigységre ösztönzitek, magatok ellen ingerlitek stb., hanem **“megszégyenítetek”**, fájdalmas nyomorúságérzést okoztok.

Ilyen helyzetben **“mit mondjak nektek?”** Meg vagyok döbbenve. Alig találok szavakat. Cselekedetetek minősíthetetlen. Nem lehet pásztori tanácsokkal elintézni a kérdést; azok visszautasíthatók és vitathatók. Mit mondjak hát nektek? Értsétek meg levelemből, hogy emberileg tehetetlen vagyok irányotokban. A módszerek nem segítenek. Az imént dicsértelek, de most is **“dicsérjelek titeket?”** Beszéljek tetszésetek szerint, hogy ezáltal kedvetekben járjak és kerülő úton vezesselek jó útra? Olcsó és az Ige szolgálójához méltatlan módszer lenne ez. Ne is várjátok tőlem, mert **“ebben nem dicsérlek”**. Ha megharagusztok vagy épp kimaradtok az össze-jöveletekből, akkor sem mondok hízog és hamis szavakat. Helyes útra kell térnetek! Sem így nem folytathatjátok tovább, sem kimaradnotok nem szabad a gyülekezetből. Az utasítást azonban az Úr Jézus Krisztus adja meg, akinek a nevében összegyűltök. Én mindössze tolmácsolom, továbbadom, amit őtől vettem. Az úrvacsora dolgában évszázadok, sőt évezredek óta tartó viták, eltérő gyakorlatok, magyarázatok keresztezik egymást. Itt is, ott is görcsösen ragaszkodnak a tételekhez és gyakorlatokhoz. Más és más formában, több-kevesebb eltéréssel a korinthusi helyzet ismétlődik.

“Mit mondjak nektek? Dicsérjelek titeket? Ebben nem dicsérlek” - ismételné az apostol ma is. A beteg pontok sokféle megjelenésben mutatkozhatnak; lehetnek súlyosabbak, vagy enyhébbek, nyilvánvalók, vagy lappangók. A döntő szó minden esetben csak az az egy lehet, ami volt a korinthusiak számára (11,23-26).

11, 23-26: AZ ÚRVACSORÁZÁS HELYES MÓDJA

(23) Mert én az Úrtól vettem, amit néktek előtökbe is adtam, hogy az Úr Jézus azon az éjszakán, amelyen elárultaték, vette a kenyeret, (24) és hálákat adván megtörte és ezt mondotta: Vegyétek, egyétek, ez az én testem, mely tiérettetek megtöretik, ezt cselekedjétek az én emlékezetemre. (25) Hasonlóképpen a pohárt is - vette - minekutána vacsorált, ezt mondván: e pohár amaz új szövetség az én vérem által; ezt cselekedjétek valamennyiszer isszátok, az én emlékezetemre. (26) Mert valamennyiszer eszitek e kenyeret, és isszátok a pohárt, az Úrnak halálát hirdessétek, amíg eljövend.

(23) A **“mert”**-nek alapot vető, figyelmet felhívó, hangsúlyozó a szerepe. A korinthusiak magatartásával szemben valami egyebet húz alá az apostol. Nem úgy van jól, ahogyan ők csinálják, hanem másként. Ennek a máskéntnek mozdíthatatlan a fundamentuma. Mintha szívükbe írná: FigyeljeteK ide, **“mert”** amit mondok, azt nem én mondom. **Én** mit is mondhatnék nektek? (11,22). Semmit sem mondok én, de jól figyeljeteK, **“mert”** most más (= nem saját) szavam van hozzátok: **“Én az Úrtól vettem, amit előtökbe is adtam”**.

Az **“én”**-nek nincs önálló helye. Nem azt mondja, hogy **“én”** vettem, én találtam ki, én állapítottam meg, én fedeztem fel. Az **“én”** - mégha a Pál énje is - semmit sem cselekedhet. Nincs külön **“páli teológia”**, mely Pál apostolnak a sajátos vallási alkotásából származna. Nincs, mert ilyen teológiát nem ismer elsősorban maga az apostol. Neki nincs saját teremő **“génusza”**. Ő egyszerűen halottnak tekinti a maga saját énjét: **“Élek pedig többé nem én”** (Gal. 2,20). Neki új énje van, aki egészen Krisztusnak az alkotása.

Amit az urvacsora kérdésében mond, azt **“az Úrtól vette”**, szó szerint: **“az Úrtól vettem át”**. Nem ő ment az Úrhoz, hogy a sokból annyit és azt **“vegyen”**, amennyit és amit akar. Nem ő válogatta ki a neki legmegfelelőbb dolgokat. Ebben az esetben az **“én”**-nek már önálló helye volna. De nem! Pál apostol **“az Úrtól átvette”**, engedelmesen elfogadta és megtartotta az adott kijelentést. Nem másodkézből, másodforrásból táplálkozik. Haszontalan - mindenesetre nem célravezető - dolog volna azzal foglalkozni, hogy vajon **“extatikus”** állapotban részesült-e a kijelentésben, vagy **“látomása”** (víziója) volt, s ezt tekintette kijelentésnek. Ha ilyen ismeretre szükségünk lenne: ezt is közölte volna az apostol. Az újtestamentumi bibliai tudománynak az apostoli bizonyágtétel adott tényeivel kell számolnia. A tény pedig az, hogy a feltámadott, az élő **“Úr”** hatalmába vette az apostolt, és közvetlenül beszélt hozzá; éppoly személyesen, amilyen személyesen hozzánk is szól, de nem közvetlenül, hanem az apostoli bizonyágtételen át.

Azt vettem át az Úrtól **“amit előtökbe is adtam”**. Nem többet, és nem kevesebbet! Amit átvett, mind át is adta; szó szerint: **át is adtam** nektek. Nem tett hozzá, se nem vett el belőle. Ne gondolják a korinthusiak - vagy mások -, hogy ki kell pótolniok, át kell alakítaniok, le kell egyszerűsíteniök, ki kell bővíteniök az urvacsorai tanítást. Bármely kitérő szándék elesik. A **“hagyományok”** tárgyitalanná válnak. A következőkben látni fogjuk, hogy az apostol nem urvacsorai kötött liturgiát adott át, hanem valóban urvacsorai tanítást, az urvacsoráról szóló kijelentést. Ez az

ami kötött és változtathatatlan. A másodrendű liturgiai kérdésekben nem volt megkötve az ősegyház (lásd 22. v. exegézisét); nem vagyunk megkötve mi sem. Pált nem a fehér vagy a fekete kenyér érdekli, sem a bűnvallás pontos szövege; nem az, hogy ki osztja szét a kenyeret, sem az, hogy délelőtt vagy délután legyen az úrvacsoraosztás; az sem foglalkoztatja, hogy közös étkezéshez kapcsolódják-e vagy a homiliás istentisztelethez, stb. Ezek és hasonló dolgok a keresztyén szabadsággal megállapított és változtatható gyülekezeti rendhez tartoznak. Pált az Úrtól átvett kijelentés érdekli, valamint ennek a kijelentésnek az átadása és megtartása; az érdekli (s minket is az érdekel), hogy az úrvacsoraosztásnál töretlenül érvényesüljön (szép renddel) "amit át is adott".

Teljesség okából felemlítjük, hogy némely - egyébként jeles - írásmagyarázók az úrvacsorának sákramentális jelleggel való felruházását az apostol saját találmányának, illetve nála idegen hatás érvényesülésének mondják. Így "a késői hellénisztikus kegyesség rejtett befolyását" érzékeli Bousset. A hellénisztikus misztériumvallásokban (= sákramentális vallásokban) az ember lehetségesnek tartja, hogy "az üdvösség javait külső cselekményekkel tegye magáévá" (Bousset). Ehhez képest az úrvacsora sákramentoma Pálnál ilyen idegen hatásra figyelmeztet. Érdemileg ugyanezt a véleményt osztja Rudolf Bultmann. Szerinte a "hellenisztikus keresztyének Jézusban egy sákramentális étkezésnek, az úrvacsorának az alapítóját látták. Ennek a késői felfogásnak a hatására átalakították Jézusnak az utolsó vacsorájáról szóló evangéliumi hiradást (Mk. 14, 22-25). Azonban itt egész bizonyosan ki van forgatva az eredeti leírás - állítja Bultmann - a hellénisztikus keresztyénség sákramentális felfogása szerint" (Bultmann: Jesus 141.1.).

A kritikai megjegyzések nem azért esnek el, mivel zavarják hitvallásos meggyőződésünket, sem azért, mert az úrvacsorát a római "ex opere operato" varázskörébe helyezik, hanem azért, mert az igazi kritikai forrás (= maga Pál apostol) tiltakozik ellenük. Ugyanis nem azt írja Pál: Én a hellénisztikus vallások hatására alakítottam ki magamban az úrvacsoráról szóló tanítást...; épp fordítva: **"Én az Úrtól vettem, amit előtökbe adtam"**.

Kétségtelen, hogy az Újszövetségben nincs sákramentum-tan. Ennélfogva az Újszövetség későbbi értelemben nem beszél sem két-, sem hét sákramentumról, mintegy az Augustinus megfogalmazása szerint (= "Signacula rerum divinarum visibilia"... "Accedit verbum ad elementum et fit sacramentum", amely ilyenképpen nem más, mint a "visibile verbum". A teológia történetében ez az első határozott megfogalmazása a sakramentum lényegének - Bonwetsch - 132. old.). Azonban beszél az úrvacsoráról. Az exegézis alapjában véve bármely dogmatörténeti befolyástól, vagy kiritikai magatartástól függetlenül (bár nem ezekre való kitekintés nélkül) igyekszik megállapítani az előtte fekvő szöveg értelmét.

"Az Úr Jézus azon az éjszakán, amelyen elárultaték, vette a kenyeret". Így kezdődik az Úrtól átvett urvacsorai tanítás. Mindjárt az első lépésnél szembeütnő, hogy az urvacsora az **Úr Jézus halálához** vezet. Az asztalközösség (= közös étkezés) emlékeztethet azokra a boldog napokra, amikor tanítványai között volt a feltámadott Úr (l. a 11,7 exegézisének a. pontját). Ezt az asztalközösséget - elvileg - ma is gyakorolni lehet. Azonban az asztalközösség sem Pál előtt, sem a Pál idejében nem volt az úrvacsora elengedhetetlen része. Nem, mert Jézus nem parancsolta. Ha

megvan (mint az ősegyházban): jól van; ha nincs meg (mint napjainkban, s esetleg Pálnál is?): szintén jól van. Aminek elengedhetetlenül meg kell lennie: az, amit Jézus parancsolt, éppen **“azon az éjszakán** (s nem egy más alkalommal), **amelyen elárultaték”**. Az úrvacsorát ennél fogva nem szabad összekeverni a Jézus feltámadása utáni közös étkezésekkel. Nem meggyőző az az egyébként tetszetős - és föltétlenül meggondolkoztató - vélemény, mely szerint az apostol visszaállítja az ősgyülekezetben háttérbe szorult (?) elemet (= Krisztus halálát, áldozatát, ti. az ő feltámadása utáni jelenlétének úrvacsorai kidomborítása mellett), s így az úrvacsora helyes értelmezése a kettőt együtt képviseli: **egyfelől** a feltámadott Krisztus jelenlétét (amire emlékeztetnek a közös étkezések), **másfelől** az Úr Jézus halálát, áldozatát. Nincs szükség erre a kerülő útra, mely azt a benyomást kelti, hogy valamiképpen igazolni kellene az őskeresztyének asztal-közösségét az úrvacsorával kapcsolatosan. A feltámadott Úr nem kevésbé marad jelenlévő Krisztus az úrvacsorában, ha az úrvacsorát csak ahhoz a parancshoz kapcsoljuk, mely **“azon az éjszakán”** hangzott el, **“amelyen elárultaték”**. Ezt teszi az apostol anélkül, hogy ellentétet látna az evangéliumi tudósítások, vagyis az előtte járók gyakorlata- és a maga előadása között. Valóban nincs ellentét (l. 11,17 a. exegézisét). Pál mindössze élesen kiemeli azt, ami az eddigi gyakorlatban az úrvacsora elengedhetetlen része; mellőzi azt, ami elengedhető (= a közös étkezést), vagyis amire nincs parancsa az Úrtól. Nekünk nem azon kell fáradoznunk, hogy összhangba hozzuk a páli- és a Pál előtti gyakorlatot, sem azon, hogy az elárulás éjszakáján kívüli elemeket akár bevigyük, akár kiküszöböljük az úrvacsorából. Ugyanaz az **“Úr Jézus”** ugyanazt a kijelentést adta Pálnak, mint az elárulás éjszakáján a többi apostolnak. Lehet - s esetek szerint talán kell is - vitatni, hogy vajon már a jeruzsálemi egyház nem hajolt-e el az eredeti úttól (akárcsak a korinthusiak), de ez a körülmény nem befolyásolja az úrvacsora szereztetési parancsát, sem az eklézsia kötelező engedelmességét.

Az úrvacsorai parancsot megelőzi Jézus Krisztusnak a parancs alapját képező cselekedete: **“vette a kenyeret”** (ugyanígy Mt. 26,26; Mk. 14,22; Lk. 22,19), vagy szó szerint: **“vett kenyeret”**. Megmaradunk a Károli-fordítás = **“a kenyeret”** határozott névelős kifejezése mellett (a D kódex alapján), mivel nincs mélyreható tartalmi különbség a névelős és a névelőtlen szóhasználat között. A névelős alak határozottabban utal arra, hogy épp azt a kenyeret vette Jézus, melyet a vacsoránál felszolgáltak. Nem valami külön felszentelt kenyér van az Úr Jézus kezében. Együtt vacsorázott a tanítványokkal, s vacsora közben kezébe vette az étkezésre szánt kenyeret. A névelőtlen alak ugyanebbe az irányba mutat. Nem tartalmaz célzást arra nézve, hogy milyen kenyérről van szó. Jézus vett egy darab kenyeret az asztalról. Innen érthető, hogy számunkra sem okoz gondot a kenyér milyensége. Hívó egyháztagok adják? Eklézsiái közpénzzel vásárolják? Búzából, kukoricából vagy árpából készítik? Tökéletesen mindegy. Fontos az, hogy a táplálkozássra szánt kenyér legyen.

(24) **“És hálát adván, megtörte”**, szó szerint: **“És hálát adván, megtörte”** (eukháriszteó, itt aor. part. hálát adok, hálát mondok, ugyanígy Lukács; viszont Máté és Márk az alapszövegben az eülogészász-t használja, bár Máténál egyes olvasatok szintén a Luk. és a Pál szövege mellett szólanak. A két változat rokonértelmű. Károli mindkettőt hálaadással fordítja, míg mások - Czeglédy, Kecskeméthy - Márknál és Máténál áldást használnak. Formailag meg lehet és meg kell

különböztetni a kettőt, de érdemi tartalmi eltérés jelen esetben nincs. Magyar nyelvünkben is előfordul, hogy rokon-szavakat felváltva használunk. Maga Pál a 10,16-ban ugyanebben az összefüggésben szintén a Máté és Márk "áldani" kifejezését írja úgy, hogy a hálaadó imának a megáldás mozzanatát domborítja ki (10,16).

A **"hálaadás"** kétségtelenül asztali imádság, ahogyan étkezések rendjén elhangzik. Ebben a hálaadó imában az az áldás hangzik, melyről a 10,16 beszél. Tehát Jézus imádkozik. Imádságának a szövegét nem ismerjük, amiért csak elővigyázattal szólhatunk tartalmáról. A 10,16-ból szabad arra következtetni, hogy nem közönséges asztali imát mond, hanem kimondottan az úrvacsora páratlanságát kifejező imádságot. Hálát ad azért, hogy Isten irgalmassága a bűnös emberre kiárad; most a kenyér ennek az áldásnak a példázója (10,16). A mi úrasztali imádságunk ennél fogva mindig **hálaadó** imádság az ingyen vett ajándékért, melyről a továbbiak tanítanak.

Hálaadás után (eükhárisztészász, aor. participium, a cselekvés = a hálaadás előidejűségére figyelmeztet) **"megtörte"** Jézus a kenyeret. Akarva sem lehet másként elképzelni, mint hogy a kezében levő kenyeret megtörte. Eközben jelentéktelen, hogy a kenyeret hány részre osztotta. Csak kettőre, s majd a tanítványok külön-külön vettek a sorra járó kenyérből? Vagy tizenkettőre? Ismételjük: ez jelentéktelen, hiszen nem emlékszik róla a Szentírás. A kenyér megtörése általában az étkezés megkezdésének a jele (Bauer). Itt viszont már korábban megkezdődött az étkezés, ami arra int, hogy az úrvacsora szerzésének a mozzanatát észrevegyük. A megtörés után **"ezt mondotta"**: (Mt. 26,26; Mk. 14,22; Lk. 22,19).

"Vegyétek, egyétek". Ez nincs benne a kritikai szöveg alapállományában, csupán az egyébként jó forrásokra támaszkodó apparátusban. A szövegkritika megállapításából arra lehetne következtetni, hogy Jézus nem is mondotta. Ha viszont igazi komolyságában ismerjük a szövegkritikát (= fáradozás a lehetséges eredeti szöveg helyreállításáért), úgy feltételezhetjük, hogy a meglévő kéziratok kritikai értékelése nem szükségképpen fedi az eredetit. Figyelve egyfelől az apparátusra, másfelől az evangéliumok bizonyására (Mt. 26,26; Mk. 14,22; Lukácsnál hiányzik), megmaradhatunk a textus receptusra támaszkodó Károli szöveg mellett, és aggodalom nélkül olvashatjuk: **"vegyétek, egyétek"**. A tanítványok felhívást nyernek, hogy fogadják **el** és fogadják **be** Isten kegyelmi ajándékát. Ne utasítsák vissza hálátlanul, hanem olyan biztosan tegyék magukévá, amilyen bizonyosan a szervezet feldolgozza a testi eledelt. Nem a lelkipásztor ad, mégcsak nem is az egyház, hanem Jézus Krisztus, akinek ajkáról elhangzik a királyi parancs. És nem is akárkinek ad, hanem - nyilvánvalóan - a körülötte ülő tanítványoknak, az elhívott szenteknek (1Kor. 1,2; az evangéliumok a "vegyétek, egyétek" előtt ki is fejezik, hogy "adá a tanítványoknak - Mt. 26,26; Mk. 14,22; Lk. 22,19). Nekik együtt (komunnióban = úrvacsorai közösségben) kell elfogadniuk a közös ajándékot.

A tanítványok nem csupán pusztá kenyeret vesznek magukhoz, mert **"ez az én testem"** - mondja Jézus -, **mely tiérettetek megtöretik"**. Évszázadok komoly teológiai vitái, szakadások, véres háborúk kapcsolódnak az Úr Jézus szavához: **"ez az én testem"** (érdemileg ugyanígy Mt. 26,26; Mk. 14,22; Lk. 22,19). A viták és a harcok között azonban évszázadokon át szüntelenül táplálkoztak és táplálkoznak Krisztus tanítványai az Ő testével. Erre gondja volt és van az Úrnak. Az ő testének ereje nem a tanítások, viták függvénye, hanem fordítva: a tanítások, az exegézisek az Úr

testének a szívekben végzett hódító útját jelzik: kegyelmét az engedelmes elfogadásban, ítéletét az engedetlen visszautasításban. Az úrvacsora erejének nincs más forrása, más lehetségesítője, más biztosítója, mint kizárólag az Úr Jézus szereztetési szava (= "ezt mondotta"): **"Ez az én testem"**. Egyedül Jézusnak a **szava** cselekszi, hogy a kenyérben az ő testével táplálkozzunk, az ő testéből részesedjünk.

Az **"ez"** névmás félreérthetetlenül a Jézus kezében levő kenyérre (11,23) vonatkozik; arra a kenyérre, melyet a tanítványoknak adott. Semmi félreértés nem foroghat fenn. A test táplálását szolgáló kenyérre mutat az Úr, s arról mondja: **"ez"**, éppen ez **"az én testem"**. A belső ellenmondás szembetűnő: az étkezésre szánt kenyeret testének-, meg nem ehető testét pedig kenyérnek nevezi. Az ellenmondást a maga teljes *feszültségében kell érvényesíteni*, bármely kiegyenlítő kísérlet mellőzésével. **Úgy kell** venni és enni a kenyeret, hogy az Úr Jézus testével táplálkozzunk, miként a tanítványok, s **úgy kell** táplálkoznunk az Úr Jézus testével, hogy **kenyeret** vegyünk és együnk. Ez más szóval azt jelenti, hogy a kenyeret nem szabad pusztá kenyérnek venni egyfelől, vagyis nem szabad a közönséges étkezéssel azonosítani; másfelől pedig az Úr Jézus testét nem szabad anyagiasítani, a kenyér elemeiben feloldani. Jézus szavai sem azt nem engedik, hogy korinthusiak módjára egyszerű étkezéssé tegyük az úrvacsorát, hiszen a kenyér az ő "teste", sem azt, hogy az Úr testéből kézzel fogható és emberek által osztogatható vagy visszatartható üdvözítő eszközt csináljunk. Krisztus testét az utolsó vacsora alkalmával sem ehatték testi szájukkal a tanítványok. Az egyháznak nincs joga arra, hogy Krisztus testét kiküszöbölje, sem arra, hogy Krisztus testét mintegy hatalmába vegye és rendelkezze vele. Az egyháznak csak arra van kegyelmi lehetősége, hogy az Úr ajándékát úgy fogadja el, ahogyan az Úr akarja és adja.

Az Úr ajándékozó akaratát aligha lehet világosabban és tisztábban megfogalmazni, mint ahogyan hitben őseink megfogalmazták. Helyes felismerés vezette őket, amikor a szereztetési Igét (= **"ez az én testem"**) figurálisan (közelebbről: metonimikusan - Kálvin) értelmezték. Ez azt jelenti, hogy a szemmel látható, testileg ehető kenyér, vagyis a külső jegy (= signum) túllátal önmagán a szemmel nem látható, testileg meg nem ehető jelzett dologra (= signatum - Bullinger), az Úr Jézus testére. Eközben a külső jegy (= kenyér) által Krisztus valósággal adja a jelzett dolgot (= a maga testét). Krisztus az ő Lelke által van közöttünk mind a világ végéig; az ő Lelke beszél mibennünk, azaz Szentlélek tesz bizonyosságot ugyanúgy, mint az Úr Jézus az asztal körül ülő tanítványok között: **"Ez az én testem"**. Krisztus szerepét tehát senki más (pl. a "pap") nem veheti át. Az ő = Jézus beszéde folytán történik meg csodálatos módon, hogy a hívők a kenyér evése alkalmával valósággal az ő testében részesülnek. "Nem mintha a külső jegy és a jelzett dolog anyagilag (corporaliter) egyesülne..., hanem sákramentálisan, misztikusan, spirituálisan. A dolog (res = az Úr teste) megmarad a maga lényegében (in sua substantia), valamint a jegy (signa = jegyek = kenyér) sem alakul át... Valljuk tehát, hogy az úrvacsorai kenyér Krisztus teste, de a **maga módján**, azaz sákramentálisan" (Bullinger). Következésképpen sákramentálisan vesszük az Úr Jézus testét, lelkileg tápláltatunk ővele, de nem akárhogyan, hanem **épp a kenyér vevése** és evése által. A hívőknek nem áll szabadságukban, hogy a kenyér külső jegyét mellőzzék és nélküle fogadják el az Úr Jézus testét. Nem, mert ő kimondottan úgy

rendelte az úrvacsorát, hogy épp a kenyér látható jegyének az eszközével táplál-
tassanak a hívők. Az úrvacsorán kívüli igehirdetésben is ugyanazt a táplálékot veszik
a tanítványok, de külső jegy nélkül (Jn. 6,53...).

A táplálék nem egyszerűen Jézus Krisztusnak a teste, hanem Jézus Krisztusnak
a keresztre feszített teste: "Ez az én testem, **mely tiérettetek megtöretik**" (ugyanígy
Lukácsnál 22,19, míg Máténál és Márknál hiányzik). Jézus Krisztust vagy úgy
ismerjük meg, mint aki keresztre adta magát az ember bűneiért, vagy egyébként
semmit sem ismerünk belőle. A beteget gyógyító, az Isten országát prédikáló
Jézus nem kevésbé megfeszített Krisztus, mint a feltámadott és az Atya jobbján ülő
Krisztus. Ő az, akinek teste "**tiérettetek**" (= a tanítványokért és általában a bűnös
emberért, miérettünk) megtöretett a Golgotha keresztjén. Ő önmagát halálra adta
éppen miérettünk (hüper genitivusszal = valakinek az érdekében, javára, valaki
helyett). A mi javunkra és mi-helyettünk töretett meg az Úr teste; azért, hogy
nekünk ne kelljen a halált elszedni bűneinkért. Ennek a Krisztusnak a megtö-
retett testéből részesedünk, vagyis mienk lesz mindaz, amit a megtöretett test jelent:
a bűnök eltörlése, a haláltól való szabadulás, Isten haragjának a kiengesztelése. Ő
azért halt meg értünk, hogy a mi bűnös énünk, a mi ömberünk megsemmisüljön
(Rom. 6, 6-7). Krisztusnak értünk megtöretett testét venni annyit jelent, mint
elfogadni ömberünk Krisztus által való megsemmisítését, valamint a bűn keresztre
feszítését. Egészen mienk lesz Jézus Krisztus, minden ő javaival együtt.

A fentiek után aligha lehet feltenni a kérdést: vajon Jézusnak keresztre feszített
vagy megdicsőült testét vesszük-e az úrvacsorában? Az is magától enyészik el, hogy
miképpen vehető az Úr Jézus teste, hiszen ő az Atya jobbján ül. Ezek és hasonló
kérdések távol állanak az apostoltól. Itt életről és halálról van szó; élő hitről, nem
pedig Krisztus-spekulációról. Nekünk nem szabad arról beszélnünk, amiről hallgat
az apostoli bizonyágtétel. Ha az őskeresztyének nem vették és nem ették, vagyis
testi szájukkal nem fogyasztották sem a meghalt, sem a feltámadott Krisztust, akkor
mi értelme azon töprengeni, hogy az úrvacsorában Krisztusnak milyen testét eszik
a hívők? Ennek az idegen kovásznak kell eltűnnie ahhoz, hogy világosságot lássunk.
Mi az Úr Jézus megtöretett testével tápláltatunk, miközben vesszük és esszük azt
a kenyeret, mely az utolsó vacsora alkalmával, vagyis Jézus földi életében éppúgy,
mint feltámadása után, azaz dicsőséges megjelenésének az idejében, valamint a
mennybemenetel után, vagyis Jézusnak e földről való távozásakor egyaránt öt-
magát, a testté lett Igét jelenti. A hit bajnokai iránti legőszintébb ragaszkodásunk
sem hozhatja magával, hogy a Krisztus-evés szóharcait tovább folytassuk. Mi a
római transzszubsztanciós -, és a lutheri consubsztanciós tanításban elismerjük az
Úr Jézus komolyanvételét, és az ebből folyó figyelmeztetést, de mégis szükség
ilyen elméletekre. Egyszóval és ismét: **az Úr megtöretett testét vesszük és esszük**
valósággal; valósággal táplálkozunk lélekben a megfeszített Jézus Krisztussal.
Táplálkozásunk nem kevésbé valóságos, mint egykor a Jézus körül ülő tanítványoké,
akik a kenyeret testi szájukkal elfogyasztották, miközben a közöttük jelenlévő
Krisztust szerették és elfogadták. Úgy ették a kenyeret és úgy fogadták el Jézus
Krisztust, hogy nem volt szükségük sem az átlényegülés-tanára, sem az ubuquitásról
szóló tanításra. Több egyszerűséget, több életet, igazabb hitet kíván az úrvacsora
megértése, nem pedig több spekulációt (ez nem Luther iránti tiszteletlenség, hanem
őhozzá való szívbeli = hitbeli ragaszkodás és megbecsülés).

“Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre” (Máténál és Márknál hiányzik, míg Lukácsnál ugyanígy olvasható, Lk. 22,19). **“Ezt cselekedjétek”**, éppen így cselekedjétek ezután is. Gyűljetek össze, mégpedig énköörülöttem. Én ezután is közöttetek leszek, s adni fogom ugyanazt az ajándékot, amelyben most részesültök. Ha nem körülöttem gyűltök egybe, akkor már nem **“ezt”** cselekszitek, hanem valami egyebet. Ezután is vegyétek az én kezemből a kenyeret, mely által valósággal tápláltattok az én megtörött testemmel, a ti megfeszített Krisztusokkal. Még hozzáteszi: **“az én emlékezetemre”**. Itt is első számú feladat, hogy a spekulációt kiküszöböljük. Spekuláción értjük pedig azoknak okoskodását, akik az emlékezésből arra következtetnek, hogy Jézus többé nincs, hanem csak volt. Az úrvacsora ehhez képest kegyelmes emlékünnepe, melynek rendjén a nagy halottnak (= Jézusnak) az emlékét kell feleleveníteni. Méltatlan és hitetlen gondolkodás, hiszen Jézus megígérte: “Nem hagyok titeket árvakul; eljövök tihozzátok” (Jn. 14,18; Mt. 28,20; Kol. 1,27, stb.). Emlékezni kell, szüntelenül emlékezni az Úr Jézusnak a Golgotha keresztnél szerzett váltságára, az ő egyszeri és egyszersmindenkori áldozatára. Ez az emlékeztetés történik állandóan az igehirdetésben. Mellette azonban még adta Jézus az úrvacsora szent jegyét, hogy hitünkben támogasson és emlékezésünket mindig épségben tartsa, nehogy feledékeny hallgatók legyünk. Azért emlékeztet, hogy olyan valósággal éljen mibennünk, mintha testben járna közöttünk. Ha már mindenképp hasonlatot keresünk, akkor a gyermekei között levő édes atyára kell gondolnunk, aki fiait és leányait arra emlékezteti, amit érettségük cselekedett. Nem a halott atya emlékeztet, hanem az élő, aki gyermekei közé jött, hogy a világ végéig velük maradjon. Így aztán az úrvacsora emlékezés arra az Úr Jézusra, aki testben nincs többé közöttünk, de tegnap és ma és örökké ugyanaz (Zsid. 13,8), aki van, vala és eljövendő (Jel. 1,4). Az emlékezés cselekedete parancs, amit nem szabad visszatartani. A kenyér megtörése szervesen hozzátartozik az egyházhoz. Nem jöhet olyan fordulat, mely az úrvacsorát idejétmúlt szertartásnak bélyegzi és fölöslegesnek minősíti. Előadódhatnak értelmezési eltérések, felszínre kerülhetnek mélyreható eltérések, meggyökeresedhetnek többé-kevésbé különböző gyakorlatok (akárcsak Korinthusban és az ősegyházban), de a parancs teljesítése nem maradhat el: **“Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre”**. Valameddig ketten-hárman összegyűlnek az Úr Jézus körül: meg kell törni és enni kell a kenyeret, hogy így részesüljenek a hívők Jézus Krisztusban mint megfeszítettben.

(25) **“Hasonlóképpen a pohárt is - vette -, minekutána vacsorált”**. A **“hasonlóképpen”** (hasonlóan, ugyanúgy) azt foglalja magában, hogy a pohárral ugyanúgy cselekedett Jézus, mint a kenyérrel. Pál rövidség okáért nem ismétli a részleteket, hanem visszautal a kenyérről mondottakra. **“Hasonlóképpen”**, vagyis miként vette a kenyeret, ugyanúgy vette a pohárt is (Mt. 26,27; Mk. 14,23; Luk. 22,20); amint hálát adott a kenyérről, hálát adott a pohárnál is (Mt. 26,27; Mk. 14,23); ahogyan adta a kenyeret, ugyanúgy adta a poharat is ivásra (Mt. 26,27; Mk. 14,23). Ezt jelenti a **“hasonlóképpen”**.

A **“minekutána vacsorált”** kifejezés ismét afelől erősít meg, hogy az úrvacsora nem a közönséges étkezés egyik része. A test táplálását szolgáló vacsora (= a húsvéti bárány elfogyasztása, ami önmagában sem volt közönséges étkezés) már előzőleg megtörtént. Mind a kenyér megtörése, mind a pohár adása a testi táplálkozás után

következett. Vacsora után vette a kenyeret, s "hasonlóképpen" a pohárt is (= minek-utána vacsoráltak - időhatározó B1. D. 402:3).

A részleteket itt sem ismerjük. Nem tudjuk, hogy milyen és mekkora volt a pohár, miből készült; nem tudjuk, hogy egyenként mennyit ittak belőle; nem tudjuk, hogy egyetlen pohár járt-e szájról szájra, vagy ki-ki a maga poharából ivott. Ezek mind formakérdések, amelyeket az apostol nem ír le részletesen. Arról sincs pontos tájékoztatásunk, hogy bort ittak-e vagy pl. vizes bort.

A 11,21 "dözsöl" (= részeg) szava arra enged következtetni, hogy bort használtak. Justinnál (a II. sz. derekán) vízzel elgyítt bort osztottak a diakónusok a résztvevőknek (lásd 11,22). Ez azonban egészen jelentéktelen. Ma a régiek hagyományához képest tiszta bort használunk, de nincs érdemi akadályja annak, hogy, pl. vízzel elegyített borral történjék az úrvacsoraosztás. Mindenesetre: az utolsó vacsora alkalmával Jézus bort ivott tanítványaival (Mt. 26,29; Mk. 14,25), ami a szokásos hagyományt igazolja.

Formai tekintetben lehetnek nyitott kérdések, de tartalmi szempontból nincs bizonytalanság. Jézus a pohár nyújtásakor világosan **beszélt** (= "ezt mondván"). Az ő beszéde teszi a poharat úrvacsorai pohárrá. Ha Krisztus nincs jelen és nem beszél mint jelenlévő, akkor nincs úrvacsora. Pál apostol azzal a bizonyossággal ír a korinthusiaknak, hogy Szentleke által Krisztus éppúgy jelen van, akárcsak az utolsó vacsorán, s éppúgy beszél, mint annak idején az apostolokhoz. Az Úr beszéde változatlan: **"E pohár amaz új szövetség az én vérem által"** (formai eltéréssel ugyanígy: Mt. 26,28; Mk. 14,24; Lk. 22,20).

A Szentírás többféle vonatkozásában foglalkozik mind az ó-szövetséggel, mind az új-szövetséggel. Itt a szövetségnek az a vonatkozása van kidomborítva, hogy mind az ó- mind az újszövetséghez hozzátartozik a **vér**. Az ószövetséget Ábrahámmal kötötte az Úr. Lényege az, hogy Ábrahámot magáénak nevezi, kegyelmesen tekint reá, felette igen megsokasítja és neki adja az ígéret földjét. (1Móz. 17,1-8). A szövetség külső jele a körülmetélkedés (1Móz. 17,9-4), alapokmánya pedig Isten törvénye (2Móz. 24,7). Amikor a "szövetség könyvét" felolvassák a népnek: véres áldozatot mutatnak be az Úrnak (2Móz. 24,4-8). Tehát áldozati vér által van az ószövetség. Nem mintha a tulok vére (2Móz. 24,5) engesztelné ki Isten haragját, hogy szeresse az ő népét, hanem az áldozati vér túllátal önmagán az Úr Jézus vérére, mely egyedül szerez üdvösséget mind Ábrahámnak, mind a zsidó népnek. Ez volt az ószövetség.

"E pohár - viszont amaz újszövetség az én vérem által" - mondja Jézus. A Krisztusra mutató ószövetségi jel megszűnik. Itt a beteljesedés: **"az újszövetség az én vérem által"**. Nem azért újszövetség, mivel egy más Isten cselekszik, mint az ószövetségben; nem is azért, mintha egy más, új bűnbocsánatot és ígéret földjét adná az Úr. De "újszövetség" azért, mert benne beteljesedik a tulkok vére által jelzett valóság: az Úr Jézus engesztelő halála. A Golgothán kiomlik a "vér". Ezzel a vérral mintegy hozzáköti magát Isten az emberhez, szövetséget szerez vele. **"Hasonlóképpen"** omlik ki a vér, mint ahogyan megtöretik a test (11,24). Tehát miérettünk, a mi érdekünkben, a mi javunkra van a vér szövetsége. Bűnért való véres áldozat ez, vagy más kifejezéssel: kiengesztelő áldozat. Így igaz, amit Bullinger mond, hogy ti. "az újszövetség nem egyéb, mint a bűnök bocsánata" (novum

testamentum aliud non esse, quam peccatorum remissionem"). Az úrvacsorai **"pohár"** (ismét metonimikusan) az Úr Jézus vérét jelenti. Nyilvánvaló, hogy a poharat nem lehet meginni, hanem csak a benne lévő bort. Ennélfogva a bor (= a pohár) az Úr Jézus vérét jelenti, mellyel tápláltatnak a hívők. Miközben isszák a bort (Mt. 26,27; Mk. 14,23), valósággal részesülnek az "új szövetségben", vagyis az Úr Jézus engesztelő halálában és a bűnök bocsánatában. Márcsak a **"hasonlóképpen"** szó is maga után vonja, hogy a "kenyérről" mondtak a pohárra is vonatkoznak. Más szóval a hívők lelkileg, sakramentálisan részesülnek a Jézus Krisztus vérében. Övék a vér által szerzett engesztelés, övék a bűnök bocsánata, övék az új szövetség ígérete: az örök élet. Kánaánnak egész földje (1Móz. 17,8). Mindez a **"vér által"** lehetséges, Krisztus vére omlásának ilyen gazdag az ajándéka. A bűnösök tisztává lesznek, a halál gyermekei örök életet nyernek, a szövetség nélküli vándorok ragaszkodhatnak az őket elfogadó és velük szövetségre lépő Úrhoz.

"Ezt cselekedjétek valamennyiszer isszátok az én emlékezetemre". Az előző versben már láttuk, hogy mit jelent Krisztus emlékezetére cselekedni. Most ugyanazt ismételi az apostol az úrvacsorai borral kapcsolatban. Nem elegendő csak a kenyeret megtörni, venni és enni. **"Hasonlóképpen"** kell cselekedni a pohárral is. Félengedelmességre nincs lehetőség, mivel a félengedelmesség egyenlő az engedetlenséggel. Akár az apostoli korban, akár a mi időnkben, akár Korinthusban, akár a mi gyülekezetünkben, egyformán kötelező a szerztetési Ige parancsa: **"Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre"**. Nem szabad sem hozzátenni, sem elvenni belőle. Krisztus testével tápláltatunk a kenyér által, ugyanúgy részesülünk a pohár által Krisztus engesztelő halálában és bűneink bocsánatában.

Különös figyelmet érdemel a **"valamennyiszer isszátok"** közbevetett mondat. Ennek kettős az üzenete. Egyfelől magában foglalja, hogy az úrvacsora nem tartozott hozzá minden összejövetelhez, hanem csak annyiszor amennyiszer, olyan gyakran, amilyen gyakran, valamennyiszer fordul elő. Másfelől azonban azt is magában foglalja, hogy gyakran kell élni az Úr szent vacsorájával. Nincs pontos időrendi előírás. Az egyháznak szabadságában áll az időpontok felől határozni. A cél mindenesetre nem az, hogy esztendőnként minél kevesebbszer, hanem épp fordítva: minél többször! Az ősegyházban - amint láttuk - hetenként volt úrvacsoraosztás.

(26) **"Mert valamennyiszer eszitek a kenyeret, és isszátok a pohárt, az Úrnak halálát hirdessétek, amíg eljövend"**. Eddig tartott az Úr Jézus szerztetési beszédének az idézése. (11,23-25). A **"mert"** arra figyelmeztet, hogy ami következik, Jézus szavaira van alapozva. Az apostol természetesnek veszi, hogy az Úr parancsa szerint a hívők valóban **eszik a kenyeret, és isszák a pohárt**; nem lesznek hűtlenek az érettük cselekvő Jézus Krisztus iránt. Meghatározott időben összegyűlnek (**"valamennyiszer"** - 1. 11,25) és élnek az úri szent vacsorával. Mindez szükségképpen következménye (mert, hát, így hát) az Úr szavainak. A **"mert"** ilyenképp az összegyűlekezés (= **"valamennyiszer eszitek a kenyeret és isszátok a pohárt"**) alapját, levegőjét, melegágyát tartalmazza.

Az úrvacsora azonban Jézus páratlan ajándékának nemcsak engedelmes szívvel való elfogadása, hanem egyszersmind ünnepélyes bizonyágtétel is. A **"hirdessétek"** (katangellete) formailag teljesen egyforma a parancsoló mód többes számában és a

kijelentő mód - ind. - többes második személyében. Tehát görögül ugyanúgy írjuk le a "hirdessétek" és a "hirdetitek" igéket. Egyes magyarázók (Bachmann, Rienecker) a kijelentő módot tartják valószínűbbnek. Bármilyen a helyzet, a görög szónak olyan jelentésárnyalata van, mely az ünnepélyesség szempontját emeli ki. Ehhez képest az úrvacsora vételére összeseregülő hívők nem mindennapi módon, hanem ünnepélyesen, a közönséges bizonyoságtételtől eltérő keretek között, ünnepélyes összejövetellel kötelesek hirdetni az Úr halálát. Az úrvacsoravétel, melyen nem lehetnek jelen a pogányok, pusztán létével bizonyoságtétel és felhívás; bizonyoságtétel, mely a hívők számára erősség, a távollévő pogányoknak pedig figyelmeztetés. A hívők ünnepélyesen vallást tesznek egymás között ("nem annyira szavakkal, mint inkább az ünnepéllyel" - Bauer) arról, amit az "Úr halála" (11,23-25) jelent számukra. Nevezetesen: amilyen bizonyos, hogy kenyeret esznek, és bort isznak, éppoly bizonyos, hogy a jelenlévő Úrnak a megtörtetett teste őket lelkükben táplálja, kiontott vére pedig egyszeri áldozatként minden bűnüket lemossa, és az örök életben (Kánaánban 1Móz. 17,8; 1.Kor. 11,25) részesíti. Ez az ő ünnepélyük a hitetlenek számára is bizonyoságtétel, hiszen az "Úr haláláról" beszél nekik. Valakik tehát hallanak az úrvacsorai összejövetelekről: az Úr halálának a döntése elé állíttatnak; dönteniük kell a megfeszített Krisztus ellen vagy mellett.

Az ünnepélyes bizonyoságtételnek tartania kell addig, "amíg eljövend" (amíg eljön - aor. conj.) az Úr. Az apostol itt is a Jézus szavait tartja szem előtt: "mostantól fogva nem iszom a szőlőtőkének ebből a terméséből mind ama napig, amikor újan iszom azt veletek az én Atyámnak országában" (Mt. 26, 29). Eddig a napig, az utolsó napig, az Úr eljöveteleig van és lesz úrvacsora. Krisztus visszajön ítélni eleveneket és holtakat. Akkor majd nem lesz úrvacsora, sém az úrvacsora körüli nehézségek, eltérő magyarázatok és visszaélések. Ez az idő a szemtől-szembe látás ideje, amikor a kenyérnek és a bornak önmagán túlulató külső jegye nélkül látjuk az Urat; amikor nem lesz bűnbocsánat, mert nem lesz bűn; amikor nem lesz Krisztusvárás, mert Krisztussal együtt lesznek az Atya országában az örök életre elválasztottak. Erre az időre néz az úrvacsora, s erre az időre tekintve úrvacsoráznak a hívők. Ebben gyökerezik az ágendai feldolgozás: "hirdetem néktek bűneitek bocsánatát és az örök életet". "Égő várakozással" hirdetik tehát az "Úr halálát" valamennyiszer eszik a kenyeret, és isszák a pohárt.

Az előbbieken utaltunk a "hirdessétek" - imper. - és a "hirdetitek" - ind. - közötti nyelvtani eltérésre. A kijelentő mód a dolog természete szerint erőteljesebb, hiszen ténylegesen meglévő bizonyoságtételről szól, míg a parancsoló mód ilyen bizonyoságtételt csak kíván, elvár, követel. Véleményünk szerint azonban a kettő között még sincs érdemi különbség. A parancsoló mód éppúgy nem zárja ki a már meglévő bizonyoságtételt, amiként a kijelentő módnak is lehet parancsoló jellege. Ez a magyar beszédben sincs másként. De bárhogyan gondolkozunk a két igemódról, egyaránt igaz marad, hogy az Úr Jézus ekléziájából nem hiányozhat az úrvacsora mind amaz utolsó napig, amíg eljövend az Úr.

11, 27-34: MÉLTATLAN ÚRVACSORÁZÁS

(27) Tehát aki méltatlanul eszi a kenyeret, vagy issza az Úrnak poharát, vétkezik az Úr teste és vére ellen. (28) Próbálja meg azért az ember önmagát, és úgy egyék a kenyérből, és - úgy - igyék a pohárból; (29) mert aki - méltatlanul - eszik és iszik, ítéletet eszik és iszik önmagának, mivel nem ítéli meg helyesen az - Úr - testét. (30) Ezért van köztetek sok erőtelen és beteg, és meghalnak sokan. (31) Ha pedig helyesen ítélnék meg magunkat, nem ítéletelnék; (32) mikor pedig ítéletünk: az Úrtól fenýítettünk, hogy a világgal együtt el ne kárhoztassunk. (33) Ennél fogva, atyámfiai, amikor összegyýltök étkezésre, egymást megvárjátok. (34) Ha valaki éhezik: otthon egyék, hogy ne ítéletre gyýljenek össze. A többi pedig akkor intézem el, amikor odamegyek.

(27) A **“tehát”** (ennél fogva, következésképpen, tehát) kapcsoló szó szem előtt tartja az úrvacsorával foglalkozó egész részt (11,17-26): a korinthusiak visszaéléseit éppúgy, mint az Úr Jézus úrvacsorai parancsát. Mivel kárukra gyýlnék össze (11,17), azaz megvetik az Úr rendelését, ezért (= ennél fogva, **tehát**) hallaniuk kell a kemény figyelmeztetést: **“Aki méltatlanul eszi a kenyeret, vagy issza az Úrnak poharát, vétkezik az Úr teste és vére ellen”**.

Igazi kongeniálitással érzékeli Kálvin, hogy az apostol a korinthusi sajátos helyzetre figyel, de általános kitekintéssel szól a méltatlan úrvacsorázásról. A méltatlanságnak nem egy bizonyos megjelenési formájáról beszél, hanem általában a méltatlanságról. **“Méltatlanul”** eszi a kenyeret és issza a pohárt, aki nem úgy eszi és issza, amint a szereztetési parancs mondja: aki az úrvacsorát közönséges étkezéssé teszi (mint a korinthusiak), aki az atyafiak közösségét megveti, aki megfélemledik arról, hogy a szent jegyek által valósággal az Úr testével és vérével táplálkozik a lélek; aki nem vesz részt az Úr haláláról szóló ünnepélyes bizonyágtételben, és nem érzi, hogy épp neki van szüksége a bűneiért megtörtetett testre és kiontatott vére, azaz akiben nincs bűnbánat, aki mellőzi akár a kenyeret, akár a bort stb. **“Nem annyira a bűnösök gyöngeségét (infirmetas), mint inkább hitetlenségét rosszalja (Bullinger). Nem férhet kétség ahhoz, hogy az apostol semmiféle lazaságot nem pártolt, se nem mentett. Az úrvacsorát mégsem ún. “erkölcsi” vonatkozásban nézi. Ez a manapság előtérbe helyezett tekintet úgyszólván teljesen hiányzik nála. Bullinger épp ezt érzékelteti a hivatkozott mondatában. Pál annyira el van foglalva a lényeggel (az Úr Jézus testével és vérével), hogy kizárólag ehhez méri a méltatlanságot. Nem azt mondja a korinthusiaknak, hogy méltatlanok vagytok, mert az elmúlt héten pártoskodtatok, veszekedtetek, pogány bíróságok előtt perlekedtetek, paráználkodtatok, részegeskedtetek stb. Épp ő az, aki nem ilyen periférikusan nézi az úrvacsorát. Jól tudja, hogy a hasonló tünetek a méltatlanságnak nem okai, hanem következményei. A nyilvánvaló bűnök csak jelzik a méltatlanságot, de nem okozzák. Méltatlan az, aki nem látja a maga nyomorúságát, és nem fogadja el az Úr Jézusnak épp érte megtörtetett testét és kiontatott vérét. Aki büntudat és bűnbánat nélkül a korinthusiak módjára eszik és iszik, azaz nem veszi komolyan, hogy mit jelent az Úr teste és vére, egyszóval az Úr engesztelő halála, mindaz méltatlanul eszik és**

iszik, még ha "morális" életet folytat is. De méltón járulnak az Úr asztalához a megtérő paráznák, a csaló vámszedők, és egyáltalán akik őszintén venni és enni akarják az Úr testét és véré. Nagy körültekintéssel kell beszélni a "méltatlanság" tartalmáról, nehogy a szabadosság benyomása származzék belőle, de így beszélni kell, mert ezt kívánja az apostoli bizonyoságtétel iránti hűség és engedelmség.

Nyelvi szempontból megjegyzendő, hogy a **"vagy"** kötőszó itt valóban kötőszó, nem pedig szétválasztó (Bl. d. 446). Tehát a kenyér evését és a pohár ivását nem választja szét, mintha a tagok, vagy akár maga az egyház dönthetne afelől, hogy **"vagy"** a kenyeret, **"vagy"** a bort választja, s így az egy szín alatti úrvacsorát gyakorolja. A **"vagy"** viszonyzó épp összekapcsolja a kettőt. Ez nyelvtanilag lehetséges, tartalmilag pedig szükséges. A 23-26 versek után egyáltalán kérdésessé sem szabad tenni a dolgot. Az Ige "hasonlóképpen" (11,25) beszél az Úr testéről és vééről (24,25), illetve az Úr kenyeréről és poharáról. Amit pedig ő egybeszerkesztett, azt ember nem választhatja szét. Az ősegyházban semmi nyoma az ilyen szétválasztásnak (l. 11,22 exegézisét), ami a "méltatlanságnak volna az ismérve, vagyis Krisztus határozott parancsának a megtagadása. A kenyér és a pohár együtt fejezi ki az Úr Jézus engesztelő halálának a hiánytalanságát, pótlásra nem szoruló teljességét. Ahol ezt a teljességet nem ismerik (ismerjük) el, ott jönnek az emberi pótlások, amelyek "méltatlanná" teszik az embert.

Aki "méltatlanul" veszi az úrvacsorát, **"vétkszik az Úr teste és vére ellen"**. A méltatlanság tehát nem valami közömbös dolog, mely se nem árt, se nem használ. Nem úgy van, hogy Krisztus engesztelő halálának a visszautasítói semmi kapcsolatban nincsenek az Úr testével és vérével. Aki az úrvacsora ünnepélyes cselekményét akár korinthusi módra, akár másképpen (önteltséggel, bűntudat és bűnbánat nélkül) megrontja, **"vétkszik az Úr teste és vére ellen"**. **"Vétkszik"** (vétkessé lesz, vétkessé teszi magát), azaz meggyalázza, megsérti az Urat. Jól jegyezzük meg: nem a kenyeret és a bort sérti meg, hanem a jelenlévő megfeszített Urat. Nem azzal sérti meg, hogy bűnösen járul az úrasztalhoz, és őszinte töredelemmel veszi a bocsánatot, hanem azzal, hogy az Úr halálát megvetve, magabízóan, bűntudat nélkül, idegen céllal és az ünnepélyességet sértő magatartással (= nem az Úr halálát hirdetve - 11,26) járul a szent asztalhoz (mint a korinthusiak, akik egyszerű társas lakomává alakították Krisztus testének és vérének a közösségét). Ahol Krisztus (= **"az Úr"**) átveszi az uralmat, ott nincs helye egy második uraságnak; ahol **"az Úr"** parancsol, ott nincs helye a lázadásnak, fegyelmetlenségnek, közömbösségnek.

(28) **"Próbálja meg azért az ember önmagát"**. A "vizsgálja meg" (Czeplédy) fordítási lehetőség helyett tudatosan használjuk a súlyosabb **"próbálja meg"** (Károli) kifejezést. A vizsgálatnak is lehet "próba"-ereje, de nem szükségképpen. A megpróbálás viszont kitérő nélkül azt jelenti, hogy valaminek a hitelességét, méltóságát kipróbáljuk, s azután megállapítjuk a valóságot. Tűzzel próbáljuk meg, hogy a nemes érc összekeveredett-e az értéktelen elemekkel. Ami kiállja a próbát, az valóban "megpróbált", tűzálló, méltó. Ugyanígy történik az ember megpróbálása. Az Úr Jézus mértékével kell megmérteznie az embernek. Nincsenek a próba alól kivételezett személyek: sem az igehirdető szolgák, sem a mindenkor társadalom előljárói, sem a tudósok, sem az erkölcsösek, sem mások. **"Az ember"** fogalma egyetlen síkba helyez mindenkit, és kérdésessé tesz mindenkit. Egyszerre eltűnnek

az erkölcsi mérték szerinti nemes, kifogástalan, szeplőtlen, derék és jó emberek, akiknek ne lenne szükségük a próbára. Hol marad a kevélység, a magabízás, az önbiztonság, az önelégültség, az öntetszelgés, a kifogástalan humanizmus? Hol maradnak az emberi bálványok, a megváltó eszmék és egyebek? Tűzben ég "az ember": Isten próba-tűzében. Kérdéssé válik - a hitre nézve - bármely értékeszme, menekülési szalmaszál vagy erősnek látszó sziklavár. A megpróbálásban magunkra vállaljuk Isten próbáját, s engedjük, hogy Ő mutassa meg: mi a jó és a rossz, a hit és a hitelenség, a romlandó és a romolhatatlan. Eközben ki-ki **"önmagát"** próbálja meg, nem pedig a másikat. Ahogyan ki-ki saját maga veszi és eszi a kenyeret, ugyanúgy személy szerint saját maga próbálja meg önmagát, azaz állítja magát Isten mértéke alá. Nem a lelkész állapítja meg méltóságomat, nem ő "nyilvánít - semmiféle hatalommal - méltatlannak", mégcsak nem is valamely testület, hanem egyedül az Úr. Közbotránkoztatóan nyilvános bűnök és megátalkodott - ugyancsak nyilvános - lázadások esetén az úrvacsorától való eltiltás végeredményében Isten próbájának a kihirdetése, nyilvánvalóvá tétele. Emögött mindig ott kell lennie az eltiltott személy nyilvános ellenszegülésének és makacsságának. Egyébként azonban, vagyis az Úr Jézus engesztelő halálának a megvallása és elfogadása esetén senki sem minősíthető megpróbálatlannak. Valaki csak hallja a felhívást, és bűnvallásával-hitvallásával bizonyosságát adja annak, hogy megpróbálta magát, szabadságában áll úrvacsorát venni: **"Úgy egyék a kenyérből és - úgy - igyék a pohárból"**. **"Úgy"**! Nincs más próbaeszköz (kritérium) az egyház kezében. Ki-ki saját maga felel önmagáért. Az apostol mindenesetre számol azzal az eshetőséggel, hogy lehetnek olyanok, akik nem "úgy" eszik a kenyeret, és isszák a pohárt (11,29). Ha az ilyenek nincsenek kizárva az úrvacsorai közösségből (I. Móz. 5,11), nem szabad kétségbevonni, hogy magukat megpróbálták és "úgy" élnek a szent jegyekkel.

(29) A méltatlan úrvacsorázók sokkal keményebb ítélet alatt álnak, mint amit az eltiltás jelenthet. **"Mert aki - méltatlanul - eszik és iszik, ítéletet eszik és iszik önmagának"**. Az úrvacsora szentségét és tisztességét nem kell félteni; az apostol sem félti. Krisztus nem lesz kevésbé "Úr", ha valaki **"méltatlanul eszik és iszik"**. A **"méltatlanul"** kifejezés hiányzik az alapszövegből, de a mondat értelme világosan mutatja, hogy erről van szó (az apparátusban értékes kéziratok is tanúskodnak erről). Az ilyen méltatlan úrvacsorázó (11,27) **"ítéletet eszik és iszik önmagának"**. Nem a kenyér és a bor válik ítéletté abban az értelemben, hogy más hatása lesz a szervezetre, mint az úrvacsorán kívüli kenyérnek vagy bornak. A "jegyek" méltatlan fogyasztása **"ítéletté"** (= krimá - elítélés, büntetés; poena, condemnatio - Bull.) lesz azáltal, hogy így Isten az úrvacsorázót hamisnak, bűnösnek minősíti és nem részesíti az Úr testének és vérének a javaiban, nem kegyelemmel tekint reá. Ha nyugodalmat keres: nem találja; ha szeretetet vár: nem kapja meg; ha közösség után sóvárog: árván távozik; ha örök életben kíván részesülni: a romlandóság és múlandóság terhét hordozza tovább. Ennél nagyobb ítélet nincs, akár tapasztalja valaki tudatosan, akár nem. Az a legnagyobb nyomorúság, ha Krisztus nélkül, éhesen, sötétségben, egyedül (= Isten nélkül) botorkál az "ember". Mi hozzászoktunk ahhoz, hogy emberi módon gondolkozunk Isten ítéletéről, érzékelhető jelekben keresve az ítéletet. Bizonyos, hogy Isten ilyen értelemben is nyilvánvalóvá teheti a maga ítéletét (11,30). Azonban a tulajdonképpeni ítélet maga a Krisztus-

nélküliség, a pogánysors (ahol nincs urvacsora), a világosság-nélküliség, a hitetlenség (Jn. 3,18). Ugyanazt az ítéletet eszik és isszák a méltatlanul urvacsorázók, mint a prédikált Igének a visszautasítói, vagy azok, akik egyáltalán megvetik és mellőzik a szent vacsorát. Nem másokra származik az ítélet, hanem **“önmaguknak”** veszik. Az úri szent vacsora érintetlen épségben marad, Krisztus fennsége sértetlenül ragyog, az engedelmes tagok pedig az Úr javaiban részesülnek, de a méltatlan úrvacsorázó ítéletet eszik és iszik **“önmagának”**. Jól jegyezzük meg: nem pusztá kenyeret és bort, hanem **“ítéletet”**, mivel így lesz nyilvánvalóvá Isten hargja.

Az **“ítélet”** oka - amint láttuk - a méltatlanság, amit most - más szavakkal - úgy fejez ki az apostol, hogy a méltatlan úrvacsorázó **“nem ítéli meg helyesen az Úr testét”**. Mindenesetre a méltatlanság kérdésénél nem szabad egy síkban nézni az áruló Júdást és a korinthusiakat. Júdás helytelenül ítélte meg az Úr testét, amikor végképp ellene döntött. Együtt evett az Úrral örök kárhozatra, örök ítéletre, amiként örök ítéletté lettek benne az Úr Jézus szavai is. A korinthusiak felől azonban jó reménységgel van az apostol. Ők még nem mondták ki az utolsó szót. Csak tévelyegnek és betegeskednek, de Krisztus mellett akarnak maradni, sőt: úgy vélik, hogy jól cselekszenek. Krisztusnélküliségük (= ítéletük) mögött nem zárult be a kegyelem ajtaja. Ők hallhatják és olvasgatják, hogy **“aki nem ítéli meg helyesen az Úr testét”**, még mindig megpróbálhatja önmagát (11,28). Épp ezt a célt szolgálja az apostol részletes tanítása a méltatlanságról.

A revideált és revideálatlan Károli fordítás így hangzik: **“... mivelhogy nem becsüli meg az Úrnak testét”** (ugyanígy Kecskeméthy). Végeredményben nem mondható rossznak ez a fordítás, hiszen valamit nem ítélni meg helyesen, egyenlő lehet a meg-nem-becsüléssel is. Azonban itt másról van szó. A korinthusiak erőteljesen (és joggal) tiltakoznának az ellen, hogy ők nem becsülik meg az Úr testét. Ők Krisztus-hívő emberek, akikről sok szépet hallunk a levél első lapjától kezdve. Ők szeretik az Urat, és testét megbecsülik; mindössze az úrvacsora dolgában átmenetileg mellékvágányra, úttalanságba jutottak. Hibájuk az, hogy **“nem ítélik meg helyesen”** az egyébként megbecsült Úrnak a testét (diakrinó = helyesen megítélek, helyesen értékelek - Bauer; ugyanígy Czeglédy, Masznyik, diiudico - eldöntök, megkülönböztetek - Vulgata, Bullinger; discerno - elkülönítek, megkülönböztetek - Kálvin; unterscheiden = megkülönböztetni - revideált Luther.) Itt kétségtelenül arra céloz az apostol, hogy a korinthusiak az úrvacsorát nem különböztetik meg a közönséges étkezésektől, vagy jobbik esetben azoktól az asztalközösségektől, amelyeknek keretében helyet foglalt az úri szent vacsora. Tehát valóban **“nem ítélik meg helyesen”** az Úr testét. Súlyos tévedésben vannak, mégha tévedésük jóhiszemű is. Az Úr Jézus szereztetési Igéjéről (11,23-25) megfedkeznek. Az Úr teste és vére helyett közönséges kenyérrel és borral táplálkoznak. Az önvizsgálatot mellőzik, bűnbánat helyett felfuvalkodottak, a testvéri közösséget megvetik, és Krisztus jelenlétét figyelmen kívül hagyják, a **“testet”** (= az **“Úr”** testét az apparátus szerint) fájdalmasan helytelenül látják. Ez az ő méltatlanságuk.

(30) **“Ezért van köztetek sok erőtelen és beteg, és meghalnak sokan”**. Az erőtelenség, a betegség és a halál nem valami maguktól és magukból érthető dolgok. Az **“erőtlenység”**, erő-nélküliség tulajdonképp testi erőtelenséget, betegséget jelent. De jelenti ugyanakkor a legkülönfélébb testi és lelki erőtelenségeket, beleértve a

hitbeli gyöngeségeket is. Tekintettel arra, hogy a hitbeli **“betegséget”** külön említi az apostol, itt általános értelemben hangzik az **“erőtelenység”**. Mintha így szólna: ezért van köztetek annyi gyöngé hitű, annyi tévelygő, annyi ideges, félénk, reménytelen, egyszerűen **“sok erőtelen”** (1Kor. 8,7. 10. 12.). Hasonlóképpen **“beteg”** a testileg gyöngélkedő. A korinthusi viszonyok behatóbb ismerete hiányában nem tudhatjuk megállapítani, hogy mi mindent tartott szem előtt az apostol, amikor ezeket a szavakat leírta. Bizonyos azonban, hogy nagy számmal lehetnek **“erőtelen”** és **“beteg”** férfiak és nők a gyülekezetben = **“köztetek”**. Még tovább megy egy lépéssel, amikor azt írja: **“meghalnak sokan”**. A Károli **“aluszna sokan”** (**“elaluttnak sokan”** - revidélatlan Károli) fordítása szintén a halált tartalmazza, de könnyen a napi értelemben vett alvásnak a benyomását keltheti (kojmaó = elaltatok; az Újszövetségben csak szenvedő alakban fordul elő = elalszom, átvitt értelemben pedig **“meghalok”** - Bauer). Az exegétikai irodalom (mind a régi, mind az új) úgyszólván egybehangzóan testi halált lát a kifejezésben. Valószínűleg helyesen értelmezik a szöveget azok (pl. Bullinger), akik feltételezik, hogy az apostol fiatalabb korban bekövetkezett halálesetekre gondol. Lényeges, hogy a különféle testi és lelki nyomorúságok nem magyarázhatók önmagukból. Nem valami természetes dolog a sok erőtelenség, betegség és a halál. Nem minden betegség és halál a hitetlenség miatti fenyítés, de sok betegség és halál származik (származhat) abból, hogy a hívők tévelyegnek, miközben **“nem ítélik meg helyesen az Úr testét”**. Ezért pedig haragszik és megfenyít az Úr (11,29). Az Úr testének és vérének a közössége viszont elűzi az erőtelenséget, megerősít és meggyógyít a betegségekben, sőt: rendkívüli haláleseteket is eltávoztat. Ezt nyívanvalóan nem zárja ki az a tény, hogy az apostol állandó betegségben szenvedett (2Kor. 12,7), vagy hogy Keresztelő János és más tanítványok kivégeztettek. Az urvacsora nem varázsszer, mellyel orvosi műtéteket lehetne helyettesíteni, sem életbiztosítási eszköz, mellyel haláleseteket lehetne mesterségszerűen kiküszöbölni. Azonban az Úr testének és vérének a közössége mindenképp erősséget jelent a bűn miatti gyengeségben, a betegség hordozásában, és a halál pusztításában. Akár elfogadjuk ezt a jelenkori tudomány, akár visszautasítjuk, a hívőknek hallaniuk kell: **“ezért van köztetek sok erőtelen és beteg, és meghalnak sokan”**. Bullinger úgy fejezi ki mindezt, hogy az említett nyomorúságok **“az igazságos ítéletnek (11,29) a biztos jelei”**. Isten ítélete külső jelekben is megnyilvánul, amikor és ahol ő akarja. Kálvin hasonlóképp az egyház romlásával magyarázza a korabeli pusztító csapásokat.

(31) **“Ha pedig helyesen ítélnők meg magunkat, nem ítéltetnénk”**. Első tekintetre szembetűnik, hogy ez a vers szoros összefüggésben áll mind a 29. verssel, mind a következő (32.) a 30. verssel. Akik nem ítélik meg helyesen az Úr testét (29. v.), nem ítélik meg helyesen önmagukat sem. Vagy fordítva: akik nem ítélik meg helyesen (ti. Isten akarata szerint) önmagukat, azok nem ítélik meg helyesen az Úr testét sem. A kettő szükségképpen együtt jár. Senki se mondhatja, hogy csak felerészben hordozza a felelősséget. Ugyanaz az ítélet következik mindkét esetben (= **“ítéletet eszik és iszik”** - 29. v.; **“nem ítéltetnénk”** - 31. v.). **Ha magunkat helyesen ítélnők meg**, azaz őszintén megpróbálnánk önmagunkat (lásd 11,28 exegézisét), s úgy látnánk magunkat, amint Isten mutat, akkor lenne igazi az önismeretünk, büntudatunk, bűnbánatunk és szabadulás utáni vágyunk. Ebben az esetben

mindenestől Krisztusra támaszkodnánk és engesztelő halálába fogózkodnánk (= helyesen ítélnők meg az ő testét). Így az ítéletet (11,29) elkerülnők, vagyis **“nem ítéltetnénk”** (“nem büntettetnénk” - revidéálatlan Károli). Viszont láttuk, hogy a 29. és 30. versek szerint ítéltetünk. Ezt az ítéltetést azonban nem szabad félreérteni. Isten javunkra ítél, hogy megtérjünk és helyes Krisztus-ismeretre és ön-ismeretre jussunk. Ezt a gondolatot fejezi ki a következő vers:

(32) **“Mikor pedig ítéltetünk: az Úrtól fenyítettünk, hogy a világgal együtt el ne kárhoztassunk”**. Akik Isten ítélete folytán valamely nyomorúságot szenvedünk, vagyis **amikor “ítéltetünk”**, észre kell vennünk Isten kezét az életünkben. Azért hogy magunkra az Úr, hogy árvaságunkban rádöbbenjünk tehetetlenségünkre, gyöngeségeinkben meglássuk Istenre utaltságunkat; azért ítél, hogy a betegség és halál mélységében őhozzá meneküljünk, aki atyai szeretettel várja a botorkáló és szenvedő korinthusiakat. Ítéletével nem megront az Úr, hanem **fenyít** (pájdeüő = innen a pedagógia: gyermeket nevelek, oktatok, tanítok, fegyelmezek, jó útra igazítok, fenyíték - ugyanígy Kecskeméthy). Úgy fenyít, ahogyan a szerető atya egyáltalán inteni, dorgálni, nevelni szokta a fiát (Zsid. 12,7): némelykor kemény szavakkal, máskor az atyai melegség és közösség megvonásával, újra némelykor vesszővel. Következésképpen Istennek ideig-óráig tartó **ítélete** (krinó = ítélek, ítélet alá vonok; itt átmeneti büntetés - Bauer) végeredményében a szeretet vesszeje a mi javunkra. Éppoly helytelen volna Isten örök elfordulására gondolni, amennyire helytelen dolog egyszerűen “véletlenné” vagy “természeti törvényszerűségnek” betudni a különféle próbatételeket. Ahol eklézsia van, ott fenyítés is van. Ezt pedig nem mi találjuk ki, hogy valami magyarázatot keressünk életünk eseményeire, hanem Isten üzeneteként vesszük, s így ép szívvel látjuk mind múltunkat, mind jelenünket, mind jövőnket.

A fenyítésnek az a célja, **“hogy a világgal együtt el ne kárhoztassunk”**. Az **“elkárhoztatás”** tartalmára nézve célszerű figyelni három ugyanazon tövű görög igére (diákrinó, krinó és kátákrinó). A magyar fordításban a könnyebb érthetőség végett eltértünk a szó szerinti fordítástól. Az exegézisnek azonban rá kell mutatnia a formai rokonság mögötti azon tartalmi összefüggésre, mely a **“megítélek”** (= helyesen megítélek - 11,29. 31), az **“ítélek”** (11,31. 32. főnévi alakban a 11,29 v.) és az **“elítélek”** (= elkárhoztatok - 11,32) igéket egymáshoz kapcsolja. A helytelen **“megítélés”** (11,29. 31) miatt jön az **“ítélet”** (11,31. 32. 29), s az **“ítélet”** azért van, hogy ne következzen be az **“elítélés”** (11,32), az elkárhoztatás. Isten **elkárhoztatja**, azaz visszavonhatatlanul, végképpen elítéli a “világot”. A **“világ”** itt a hitetlenség helyett van, amiként gyakran máshol is az Újszövetségben. Aki Judásként megveti az Urat, sajátmaga választja élet helyett a halált, hit helyett a hitetlenséget, Krisztus helyett a Krisztus-nélküliséget. Amikor Krisztus visszajön ítélni eleveneket és holtakat (11,26), nyilvánvalóvá teszi, hogy kik tartoznak az elítéltekhez, a “világhoz” (Mt. 25, 31-46). Az elítéltetés, a kárhoztatás, azt jelenti, hogy végképp az Úr Jézus nélkül maradnak az elkárhozottak (= a világ). Az utolsó ítélet előtti kegyelmi időben, az urvacsorának az idejében (11,26), a megpróbálásnak, a bűnbánatnak (11,28) az idejében Isten ítél (11, 29-32), de nem elítél, azaz nem kárhoztat. Épp azért ítéli, fenyíti (11,32) a hívőket, hogy kikerüljék az elkárhoztatást.

(33) **“Ennélfogva, atyámfiai, amikor összegyűltök étkezésre, egymást megvárjátok”.** Amit mondott (= írt) az apostol, a gyülekezeti életre való tekintettel mondotta. Minden szava arra néz, hogy Krisztus teste, az atyafiak közössége, az eklézsia szép rendben épüljön. Valóban alkalmi levelet ír: hallgatóknak prédikál - az írás eszközével -, és hallgatókat keres. Az **“atyafiakhoz”** (1,10) szól, hogy üzenetét megértsék, az önvizsgálat és bűnbánat (11,29. 31) után Isten parancsának engedelmeskedjenek, és a kárhoztatást elkerüljék. **“Ennélfogva”**, vagyis épp azért, mert a kárhoztatást akarta eltávolítani tőlük a fenyítés (11,32), küszöböljék ki mindazokat a visszásságokat, amelyek miatt **“nem lehet urvacsorával élni”** (11,20). A visszásságok világosan kitűnnek főként a 11, 17-22. versekből. Számunkra fontos ismerni a Korinthusi bajokat, de még fontosabb felismerni a mieinket, hogy így a kárhoztatást elkerüljük.

A korinthusi gyülekezetben két hibát nyomatékosan kiemel (s részben ismételi) az apostol. Egyik az, hogy rendetlenül történik a gyülekezés (11,33); a másik pedig, hogy közönséges étkezéssé alakítják át az urvacsorát (11,34). Ebben a versben az első hibát akarja megszüntetni: **“amikor összegyűltök étkezésre, egymást megvárjátok”.** Kétségtelen, hogy az **“étkezés”** azonos az urvacsorai összejövetellel (1. a 22. v. exegézisét). Valószínűleg (hiszen a biztos tárgyi ismeret hiányzik) az volt a helyzet, hogy egyesek hamarabb érkeztek a gyülekező helyre. Egy idő múlva elővették eledelüket, s azt fogyasztották, mintha nem is urvacsorázásra gyűltek volna össze. Ettek-ittak, némelyek többet, mások kevesebbet. Akik viszont később jöttek és nem hoztak magukkal eledelt, éhesek maradtak. Így aztán az urasztali közösség annyira elsikkadt, hogy nem lehetett urvacsorával élni. Ezzel a visszaéléssel szemben az apostol leírja a helyes gyakorlatot (11,23-25) azért, hogy a jövőben ehhez tartsák magukat a korinthusiak. Most az utasítás szerinti helyes gyakorlat tartja szem előtt, s erre nézve mondja, hogy amikor **Krisztus parancsa értelmében összegyűlnek urvacsorai étkezésre, egymást várják meg.** Mindaddig ne törjék meg a kenyeret, és ne igyák a poharat, ameddig valamennyien megérkeznek. Ezt kívánja a **“közösség”**. Miként az utolsó vacsora alkalmával hiánytalanul együtt voltak a tanítványok, ugyanúgy kell rendet tartani most is. Aki korábban érkezik, ne legyen türelmetlen; a később érkezők pedig vigyázzanak, hogy testvéreiket ok nélkül ne várokoztassák. Az apostol nem urvacsorai-liturgiai rendtartást ad, hanem egy adott gyülekezetben állítja helyre a rendet. Ebből a körülményből érthetők a szavai, melyeknek célja a szép, ünnepélyes, méltó rend. Ebből kiindulva helyes úton (= Pálnak a szellemében) jár el az az írásmagyarázó, aki a jelenre nézve igényeli az összejövetel pontos kezdő idejét. Hamarabb érkehetnek a tagok, de később nem.

(34) **“Ha valaki éhezik, otthon egyék, hogy ne ítéletre gyűjjetek össze”.** Ez a második baj elleni orvosság. Ahelyett, hogy az Úr testét és vérért vették volna a korinthusiak, közönséges táplálkozási alkalommá tették az urvacsorát. Magatartásuk emberileg magyarázható azzal, hogy az ősegyházban közösségi étkezés keretében foglalt helyet az urvacsora (11,22), aminek a kísértése hatalmába ejtette őket. Az apostol azonban a megnyugtató magyarázkodás helyett magát a bajt akarja gyökérteleníteni. Bármennyire fontos a testi éhség, a maga helyén, az urvacsorában egyébről van szó. A testi éhséget otthon kell kielégíteni. Ez természetesen nem jelenti, hogy az Újszövetség szellemében nem szabad a szegények és éhezők megsegí-

tésére közös asztalokat létesíteni. A nincstelenek gondozása elsőrendű kötelesség (Csel. 6,1 sk; Gal. 2,10). Tehát az **“otthon egyék”** kifejezéssel az apostol nem mentesíti az ekléziát a szeretetszolgálatról, az **éhezők** megsegítéséről. Mindössze arra int, hogy az urvacsorát ne keverjük össze a testi étkezéssel. Mindennek megvan a maga ideje és helye. Az Úr Jézus teste és vére nem a testi éhséget, sem a testi szomjúságot szünteti meg. A lelki éhségre sem lehet orvosság a testi kenyér. Ezt szem előtt kell tartaniok a hívőknek. Egyébként Isten **ítélete** alá esnek. Az engedetlenségben történő urvacsorai összejövetelekről kevés csak annyit tudni, hogy hiányzik az épülés, az Úr Jézussal való táplálkozás. Az ilyen összejövetelek nem valami közömbös dolgok, amelyek se nem használnak, se nem ártanak. Ellenkezőleg: annyira károsak, hogy Isten ítéletét vonják maguk után. Isten igazságos ítélete (11,29. 30) sújtja a hamis közösség résztvevőit. **“Hogy ne ítéletre gyűljenek össze”,** annak csak egy útja van: szakítani az engedetlenséggel, s engedelmeskedni az Úr Jézus parancsának (11, 23-25).”

“A többit pedig akkor intézem el, amikor odamegyek”. Az urvacsorával kapcsolatban az említetteken kívül más függő kérdések is voltak. Nem tudjuk, hogy mik lehettek, de voltak. Ezeket, vagyis a **“többit”** (a még hátralévő, a maradékot) nem volt célszerű, vagy talán nem volt lehetséges levélben rendezni. Személyes találkozás szükséges, hogy közvetlen beszélgetés rendjén **intézzék el** a függő kérdéseket az apostol. A hangsúly az időpontra van: **“amikor odamegyek”** (amikor = egy későbbi alkalommal). Bizonyosra vehető, hogy kisebb jelentőségű dolgokra gondol az apostol, amelyek érintetlenül hagyják az urvacsora szép rendjét, s ideiglenes megoldatlanságuk különösebb bajt nem okoz. Akár így, akár úgy, kétségtelenül nem az a szándéka Pálnak, hogy Isten Igéjével egyenrangúvá tegye a **“hagyományt”** (tradíciót), s azzal rendezze azokat a hiányosságokat, amelyekre nézve a Szentírásban adott Kijelentés nem rendelkezik.

12, 1-3: BÁLVÁNYOK HELYÉN SZENTLÉLEK

(1) A lelkiek felől pedig, atyámfiai, nem akarom, hogy tudatlanok legyetek. (2) Tudjátok, hogy amikor pogányok voltatok, miként vitettek a néma bálványokhoz, elragadtatván. (3) Ezért tudtokra adom, hogy senki, aki Isten Lelke által szól, nem mondja: Jézus átkozott, és senki se mondhatja: Jézus az Úr, hanem csak Szentlélek által.

(1) A **“lelkiek”** (pneumatikosz = lelki, pneumatikus, spirituális) nyelvtanilag kétféleképpen értelmezhetők, mégpedig egyaránt helyesen. Ugyanis a görög szó (többes genitívuszban) azonos mind hímnemben, mind semleges nemből. Ha az apostol *hímnemet* használ (ami nyelvtanilag eldönthetetlen), akkor olyan *személyekről* van szó, akik fel vannak ruházva Isten kegyelmi ajándékaival, azaz **lelkiek**, lelki emberek. Ha viszont az apostol *semlegesnemet* használ, akkor azokról a dolgokról, kegyelmi ajándékokról (tehát nem személyekről!) van szó, amelyeknek a kérdése foglalkoztatta a korinthusbelieket.

A régebbi exegeták (Aquinoi Tamás, Kálvin, Bullinger) mondhatni kizárólag a semlegesnemet részesítik előnyben, míg az újabb írásmagyarázók véleménye megoszlik. Teljes bizonyosságú döntésre nincs lehetőség. Nyitva kell tehát hagyni a nyelvtani problémát. A magyar **“lelkiek”** éppúgy tükrözik a nyitottságot (hiszen magyarul is egyformán lehet hímnemű vagy semlegesnemű), mint görög megfelelő.

Határozottan aligha állítható, de mégis bizonyos alappal feltételezhető, hogy **Bullinger** (tudatosan vagy inkább tudat alatti kongenialitással) a két lehetőséget összeköti. Beszél a lelkiekről, a lelki dolgokról (*“de iis quae spiritus sunt”*), s pár mondattal később mintegy bővítőleg a személyekről (*“de prophetis omnibus”*). Akár helytálló ez a Bullingerrel kapcsolatos észrevétel, akár erőltetett, kétségtelen, hogy végeredményében a hímnemű és a semlegesnemű értelmezés teljes elkülönítése indokolatlan. Ugyanis ha lelki emberekre gondolunk (hímnem), szükségképpen gondolnunk kell a lelki dolgokra, a kegyelmi ajándékokra (semleges), és viszont. Ilyen megfontolással valószínűnek látszik, hogy maga Pál apostol ebben a tágabb értelemben írja a **“lelkieket”** (a 3. vers föltétlenül a hímnemre mutat, míg a 4. és köv. versek a semlegesnemre).

A korinthusbeliek kérdéseket intéztek Pálhoz a **“lelkiek felől”**. A **“pedig”** ezekre a kérdésekre mutat úgy, hogy a levél eddigi részében tárgyalt egyéb kérdések összefüggésébe helyezi. Tehát a **“pedig”** formilag tovább viszi a levél gondolatmenetét a szóban forgó új témának az előbbiekhöz való kapcsolása által (Bl. D. 463). Vannak, akik a **“pedig”** viszonyzóban utalást látnak a 11,18-ra (Bachmann). A korinthusiak konkrét kérdései ismeretlenek. Legfennebb az apostol feleleteiből (12-14. fejezet) következtethetünk vissza. Tény az, hogy **“lelkiekről”** van szó, ti. olyan emberekről, akik Istentől kegyelmi ajándékokat (bölcesség beszéde, gyógyítás ajándéka stb.) nyertek, valamint ezekről a kegyelmi ajándékokról, amint az alábbiakban (11, 7-10. 28) látni fogjuk. A **“felől”** - perit - genitívusszal annak a tárgynak vagy személynek a megjelölésére szolgál, amelyre vonatkozik a cselekmény: felől, ról, ról, ami azt illeti (Bauer).

A "lelkiek felől" **"nem akarom, hogy tudatlanok legyetek"**. Nyilvánvaló, hogy bizonytalankodás, tájékozatlanság uralkodott a gyülekezetben. Sokféle bűn és kísértés között (pártoskodás, paráznság, pereskedés, urvacsorai visszaélések stb.) csodálatos módon kiárasztotta Isten a maga lelki javait, úgyannyira, hogy semmi kegyelmi ajándékban nem szűkölködtek" (1,7). A baj csupán az, hogy Szentlélek gazdag kiadásának közepette bizonytalanná vált a helyes ismeret. Nem tudták biztosan megkülönböztetni és elválasztani Isten szavát az emberi szavaktól. Isten szavának mondták némelykor az emberi beszédet, és fordítva; hamis tanítók léphettek fel, akik hűséges igehirdetőknek képzelték magukat, míg másfelől kétségeskedéssel fogadták Szentlélek igazi bizonyosságtevőit; némelyek úgy vélték, hogy minden hívőnek nyelveken kell szólnia (12,10), mindenkinben csodatevő erőnek kell lennie (12,10), mert egyébként nem jó keresztyének. Ismételjük: a konkrét helyzet ismeretlen, de visszakövetkeztetve körülbelül hasonló dolgokat kell értenünk a "lelkiek felől" való tudatlanságon, a helyes ismeret hiányán (ágnoeijn = ismeret nélkül lenni, tudatlannak lenni). Ezt pedig **nem akarja**, nem is akarhatja Krisztus apostola. Küldetéséhez tartozik, hogy a helyes ismeretet nélkülözők között Isten üzenetét tündököltesse, és így a tudatlanság sötétjét szétozlassa. Akik az Atyának a fiai = "atyafiak" (1,10), azoknak tudniuk kell a közös mennyei Atya akaratát. Van amit már tudnak (12,2), s erre emlékezteti-, de van amit még nem tudnak (12,3), s erre megtanítja őket az apostol.

(2) Az emlékeztetés így hangzik: **"Tudjátok, hogy amikor pogányok voltatok, miként vitettetek a néma bálványokhoz, elragadtatván"**. A vers fordítása nehéz. Jellemző a sok eltérő magyar szöveg:

Revideálatlan Károli: "Tudjátok, hogy ti pogányok voltatok és a néma bálványokhoz ragadtattok vala, amint vitettek vala";

Revideált Károli: "Tudjátok, hogy pogányok voltatok, vitetvén, amint vitettetek, a néma bálványokhoz";

Masznyik: "Mikor még pogányok voltatok, hisz emlékeztek rá, mint a barmot úgy hajtottak titeket a néma bálványokhoz";

Czeglédy: "Tudjátok, hogy mikor pogányok voltatok, mint vont valami ellenállhatatlan erővel a néma bálványokhoz";

Kecskeméthy: "Tudjátok-e, hogy pogányok voltatok, a néma bálványok mellett félrevezetve, amint éppen vitték benneteket";

Új fordítás: Tudjátok, hogy amikor pogányok voltatok, ellenállhatatlanul vonzott valami benneteket a néma bálványokhoz, mintha csak odavonszoltak volna titeket";

Ravasz: Emlékeztek, hogy mikor még pogányok voltatok, hogyan vitt és sodort valami titeket a néma bálványokhoz.

Ezzel a felsorakoztatással az a célunk, hogy szemléltessük a fáradozást, mely a helyes értelem visszaadására irányul. A fordítók előtt fekvő alapszöveg főként az **"amikor"** időhatározónál különbözik, amennyiben a textus receptusból hiányzik, míg a kritikai kiadásban megtalálható. Szerencsére a formailag eltérő fordítások érdemileg ugyanazt a tartalmat adják több-kevesebb világossággal. Tehát a fordítási különbözőséggel nem áll egyenes arányban a megértési nehézség. Az alábbiakban szóról-szóra megyünk, hogy a fordítás kérdéseit is láthassuk.

“Tudjátok” (ind. paes.). Van tehát amit jól tudnak a korinthusiak. Erre csak érintőleg tér ki az apostol, mivel sürgős a tanítás. Mindössze emlékeztetünkbe idézi az általánosan tudott, ismert dolgot. Nevezetesen: **tudják** azt, **“hogy amikor”** még nem ismerték Krisztust, vagyis amikor **“pogányok voltak”** (= pogányok voltak), egészen más volt a helyzetük, mint most. Akkor nem voltak Istennek a népe. Igaz, hogy a **“nép”** (ethnosz) esetenként a pogányokból lett hívők jelölésére is szolgál (Gal. 2,12; Ef. 3,12), de többszámú alakja általában a pogányságot fejezi ki (külföldiek, pogányok, a keresztyének ellentétje). Pogányok azok, akik mintegy külföldön élnek; távol az Úrtól, az atyai háztól. Erre a keresztyénségük előtti időre kell most emlékezniük. Tudják, hogy **“miként vitettek”** (= “miként vitettetek”). Nem saját fejükől és saját tetszésük szerint mentek, hanem **“vitettek”** (az ágó = vezetek, hajtók, viszek, irányítók imperf. passivuma). Szenvedők voltak. Szolgálatában állottak annak, ami vitte őket. Merő képzelgés, hogy a pogányok, a hitetlenek saját útjukon járnak. Ellenkezőleg: idegen kézben vannak. Anélkül, hogy tudnának róla: ezek az idegen kezek viszik őket. Nem függetlenek, hanem függők. Természetesen nem Isten által **“vitettek”**. Nem volt bennük olyan velük született képesség, mellyel az Urat megismerhették volna. Nemcsak az igaz, hogy **“vitettek”**, hanem újra meg újra, állandóan hanyatttattak, akár csak a hajó a viharos tengeren a szél irányába: meredek sziklák felé, a parttól ellenkező irányba. Életük szüntelen, folyamatos kiszolgáltatottságban telt el. Ezt jelenti a némelyek szerinti **“újra meg újra”** (= án, mely a múltban történt ismétlődést fejezi ki a hellenisztikus - nem klasszikus - nyelvben Bl. D. 367; némelyek a hős-z-t és az án-t összekapcsolják = hősán = hasonlóképpen, úgy szólva, így Bengel, míg mások egyes kéziratokra támaszkodva - l. apparátust - az án-t az égeszthe-vel kötik össze = ánégeszthe = odavitettetek, felvitettetek. Ezekkel a próbálkozásokkal a magyar exegeták vagy fordítók nem foglalkoztak, s a kritikai szövegben bízva mi sem foglalkozunk).

A **“vitettetek”** iránya kitűnik a versből, amennyiben **“a néma bálványokhoz”** vezetett az út. A pogányok tehát a **“bálványokhoz”** (8,4) vitettek. Azért **“némák”** ezek a bálványok, mert végeredményében nincsenek, nem léteznek. Nem beszélnek, nem hallanak, nem élnek, lévén szó emberi kitalálásokról. Nem a **“bálványok”** viszik a pogányokat (mivel azok nincsenek), hanem viszik őket a démonok, az **“ördögök”** (lásd 10,20 exegézisét). Ezek **“elragadják”** (ápágó = elvezetek, eltávolítók, passzívumban: elragadtatom, elvezettetem - Bauer -) a pogányokat. Magukkal ragadják az Úr Jézus nélkül elesett, erőtlen embert, s az úttalan utakon egyre távolabbra viszik. A tehetetlen sodródó nem tudja, hogy honnan és hová megy, csak megy, mert elragadtatása után tehetetlenül vitetik.

A nyomorúságnak ezt az idejét tudják, ismerik a korinthusbeliek. Tudják, hogy honnan szabadította ki őket az Úr. Mint a múlt keserű emlékére gondolnak vissza, amely immár hátuk mögött maradt.

(3) A pogányságból (12,2) való kiszakadás következménnyel jár. **“Ezért”**, vagyis mert régen pogányok voltak, de már nem azok, tudomásul kell venniük az új állapothoz illő evangéliumi tanítást. Ezt a tanítást közli Pál, amikor mondja: **“tudtotokra adom”**, megismertetem veletek azt, amit vagy egyáltalán nem tudtok, vagy ami felől bizonytalanságban vagytok. A **“tudtotokra adom”** ige mindenképp olyan dologra mutat, ami részben vagy egészben ismeretlen. A korinthusiak két

kérdés tekintetében nélkülözték a biztos tudást. **Egyik** az, hogy miről ismerhetők fel a Krisztus iránt engedetlenek, vagy épp ellenségek; a **másik** pedig az, hogy Krisztus igaz gyermekeinek mi az ismertető jele? Más szóval: honnan lehet tudni, hogy kiben van Istennek a Lelke? Az első kérdésre a vers első felében találunk feleletet:

“Senki, aki Isten Lelke által szól, nem mondja: Jézus átkozott”. Az **“átkozott”** (ánáthemá) kifejezéssel kapcsolatban helyes irányba mutat Aquinói Tamás, amikor rávilágít a szó eredetére (= “ana” = sursum = fel, felfelé, “thesis” = positio = helyezés). Az Ószövetség görög fordításában (LXX) **“ánáthema”** (tulajdonképp az Istennek szentelt ajándék) az, amit Istennek átadnak akár mint neki szentelt ajándékot, akár mint amit Isten **ítéletes** haragja, **átka** alá helyeznek (Bauer). Az Újszövetségben mindenütt ebben a rossz értelemben szerepel az **“ánáthema”**, az átok. Ilyenképp **“átkozott”** (szó szerint: **átok**) az, akire Isten megsemmisítő ítéletét, haragját kívánjuk, akinek az elképzelhető legrosszabbat szánjuk. Az **“átkozott”** mindig haszontalan és megvetendő. Csak arra jó, hogy az ítélet alatt megsemmisüljön, kegyelemben ne részesüljön. Ha **“Jézust átkozottnak”** mondjuk, ezzel a dolog természete szerint őt megvetjük, semmire se becsljük. Ahelyett, hogy “szabadítónkat” (Jézusunkat) látnánk benne, mi akarunk tőle szabadulni az ő megsemmisítése által.

A mondottak szem előtt tartásával *végeredményében* világos felismerés vezette a reformációt, amikor Krisztus káromlásával azonosította az **ánáthémát** (“blasphemiam proferre” - Kálvin). Átkozottnak mondja Jézust az, aki “Krisztus tanítását és magát az Úr Krisztust káromolja” (Bullinger). Nem cselekedhetik így **“senki, aki Isten Lelke által szól”**. Hiába hivatkozik bárki Szentlélekre, hiába nevezi magát hívőnek, lelki embernek, ha Krisztust megtagadja. A zsidók a maguk módján vallásosak voltak, csupán Jézusban nem ismerték el szabadítójukat. Ehelyett átkot, ítéletet, feszítst meg-et kiáltottak reá. Úgy vélték, hogy Istennek engedelmeskednek, pedig hiányzott belőlük Istennek a Lelke. A **“senki”** (egy sem) - továbbvezet a zsidóktól. Jézusnak mint megváltónak a tagadói még akkor is Szentlélek nélkül **szólnak**, saját okos vagy oktalan, vallásos vagy vallástalan gondolataikat beszélik, ha egyébként a zsidókhoz hasonló elszánt, fanatikus buzgóságot tanúsítanak. Magától érthető, hogy a Jézus átkozásához, a Szentlélek ellenére való beszédhez tartozik bármely káromkodás, amivel tudatosan vagy közönyös tudatlanságban a Jézus nevét megcsúfoljuk.

Krisztus káromlásának ellentétje az ő **dicsőítése**: **“Senki se mondhatja: Jézus az Úr, hanem csak Szentlélek által!”** Miről ismerhető fel, hogy valaki a Lélek beszédét szólja, nem pedig a Sátánét? Honnan tudható, hogy valaki igaz tanító? Mi az ismertető jele annak, hogy valaki az Úr Jézus követségében jár? Pál apostol egyetlen ismérvet (kritériumot) említ. Aki azt mondja, hogy **“Jézus Úr”**, **“csak Szentlélek által”** mondhatja azt. Egyik legrégebb rövid keresztyén hitvallással van dolgunk, mely a pogány császárkultusból érthető. A császárkultusz idején ugyanis a római birodalom minden polgárának vallásos tiszteletben kellett részesítenie a római császárt. Sok szenvedéstől-, esetleg a haláltól kímélte meg önmagát, aki ezt mondotta: “a császár az Úr”. Sok keresztyént végeztek ki azért, amiért a római császárnak nem adta meg az Úr Jézust illető tiszteletet, vagyis amiért a “császár az

Úr” helyett ezt a hitvallást tette: **“Jézus az Úr”**. Igaz, fel lehet hozni, hogy a hamis próféták szintén mondhatják: “Jézus az Úr”, s így megtéveszthetik a hívőket. Ha azonban szem előtt tartjuk a hitvallással együttjáró élet-halál kérdést, akkor aligha tételezhető fel, hogy valaki hamisan tegyen hitet Jézus mellett, s utána kínos halált vegyen magára. Mindenesetre, fennforog annak a lehetősége, hogy a halálos veszedelem fenyegetésétől távol, valaki hamis lelkesedésbe essék, s akár jóhiszeműen, akár rosszhiszeműséggel Krisztus tanítványának hirdesse magát, holott nem az. A keresztyénség első napjaitól kezdve (s erre bőséges példatár az egyháztörténelem) mindig súlyos kérdés volt az igaz és a hamis közötti mély szakadék. Bizonyos, hogy nem könnyű határt vonni a **Lélek** szava és a lelkesítő emberi szó között. A tévedés veszélye nagy felkiáltó-jelként figyelmeztet, hogy ne égjenek máglyán, s ne senyvedjenek egyházi börtönben a Jézust Úrnak vallók. De bármennyire nagy a félreismerés veszedelme, az apostol csak egyetlen biztos ismertető jelről beszél: **“Jézus az Úr”**. Ugyanígy olvassuk az 1Ján. 4, 1-3-ban: “Ne higgyetek minden léleknek, hanem próbáljátok meg a lelkeket... Valamely lélek Jézust testben megjelent Krisztusnak vallja, az Istentől van. És valamely lélek nem vallja Jézust testben megjelent Krisztusnak, nincs Istentől: és az az Antikrisztus lelke”. (Róm. 10,9; Fil. 2,11; Mát. 7,21). Más dolog Jézust úrnak mondani hamisan, s újra más dolog a hit megvallásával szólni: **“Jézus az Úr!”** Az apostol kétségtelenül többre (hitvallásra) gondol, mint a név gépies vagy lelkesedő kiejtésére. A hitvallás mögött ott kell állania az “Úr” szolgálatában folytatott engedelmes életnek: szavaknak és cselekedeteknek egyaránt (Mt. 7,21). Így lesz biztos ismertető jellé a hitvallás. Ebben a radikális értelemben aztán más csengést nyer az Ige: Senki se mondhatja: **“Jézus az Úr”**, hanem csak **“Szentlélek által”**. A **“Szentlélek”** szavát nem egyéni érzések melegsége, őszintesége, szépsége stb. igazolja, hanem a Jézusnak mint Úrnak való engedelmesség. Amely beszéd ellentétben áll a testben megjelent Jézusnak a Szentírason át szóló üzenetével, semmiképp nem lehet a Szentlélek szava. (A reformátori hermeneutika ilyen alapon tekinti Jézus Krisztust és az ő Szentlelkét az írásmagyarázás biztos kritériumának. Csak az Szentlélek szava, ami a Szentírással megegyezik, s csak az a Szentírás igaz üzenete, amit Szentlélek tesz bizonyossá bennünk).

12, 4-11: AZ AJÁNDÉKOK KÜLÖNBÖZŐSÉGE

(4) Különbség van a kegyelmi ajándékok között, de ugyanaz a Lélek; (5) és különbség van a szolgálatok között, de ugyanaz az Úr; (6) és különbség van az erőmegnyilvánulások között, de ugyanaz az Isten, aki munkálja mindezeket mindenkiben. (7) A Lélek kijelentése pedig mindenkinek haszonra adatik; (8) Egyiknek ugyanis Lélek által bölcsességnek beszéde adatik, a másinak viszont tudománynak beszéde ugyanazon Lélek szerint; (9) egyiknek hit, ugyanazon Lélek által, másinak gyógyítás ajándéka ugyanez Lélek által; (10) másnak - csodatevő-erőknek munkái; másnak prófétálás, másnak lelkek megkülönböztetése, ismét másnak nyelvek nemei, másnak nyelvek magyarázása; (11) mindezeket pedig egy és ugyanazon Lélek munkálja, kiosztván külön-külön mindenkinek úgy, amint akarja.

(4) **“Különbség van”,** szó szerint: “különbségek vannak” a **“kegyelmi ajándékok között”**. A “kegyelmi ajándék (kháriszmá) Isten kegyelmének ingyenvaló megnyilvánulása különféle adományokban (lásd 1 Kor. 1,7 magyarázatát). Itt nem a szorosabb értelemben vett kegyelmi ajándékokról van szó, amelyekkel Isten a keresztyén ember életét felékesíti (tanítás, intés, adakozás, nőtlenység, gyógyítás stb.). Inkább általában minden elképzelhető kegyelmi ajándékot szem előtt tart az apostol; azokat is, amelyek a 11, 8-10-ben fel vannak sorolva, s azokat is, amelyek nincsenek említve. Ezek között az ajándékok között **“különbség”** van. Egy-egy gyülekezeti tag nincs felruházva minden kegyelmi ajándékkal. Egyiknek ilyen, másnak olyan a kegyelmi ajándéka. Az ajándékot az teszi “kegyelmi ajándékká”, hogy **“ugyanaz a Lélek”,** ti. Szentlélek adja kinek-kinek, és Szentlélek határozza meg, hogy miként kell élni az ajándékokkal. A hitetlen is tudhat gyógyítani, bölcs tanácsokat adni, áldozatos életet folytatni, hiszen Isten gondviselése az egész emberi nemre kiterjed. Azonban **“kegyelmi ajándéka”** csak hívőnek lehet, mivel Szentlélek csak a hívőkben választ templomot magának, s csak bennük tesz érthetően bizonyosságot a maga hatalmáról. A pogányok nem tudnak arról, hogy Istentől nyertek mindent, mivel nem ismerik a “kegyelmet”. Ezért nekik nincs “kegyelmi ajándékuk”. Viszont a **“lelkiek”** (12,1), akiket a Lélek vezet, biztosan tudják, hogy az életüket felékesítő ajándékok Szentlélektől származnak, azaz “kegyelmi ajándékok”.

(5) **“És különbség van (“különbségek vannak”) a szolgálatok között”**. A “szolgálat” is kegyelmi ajándék, mégpedig annak egy meghatározott köre. Minden hívőnek van valami kegyelmi ajándéka (vagy tágabb-, vagy szorosabb értelemben - lásd 1,7 exegézisét -), de nincs mindenkinek szolgálata. A **“szolgálat”** (diakonia) azonos a tisztséggel, az egyházi hivatallal (Bauer és Bullinger: “hoc est ministeria et functiones sive officia”). Különbség van ezek között a szolgálatok között, amennyiben egyesek apostolokul, mások tanítókul, ismét mások diakónusokul stb. hívtak el. Nehéz volna pontos felsorolást adni arról, hogy milyen **szolgálatokat** ismer közelebről az apostol, távolabbról pedig az Újszövetség. Bizonyos, hogy nem volt valami lezárt, megcsontosodott szolgálati rend. Az egyház ebben a tekintetben nincs megkötve. Pál ismeri - például - a presbitereket, akikkel nem

találkozunk az evangéliumokban; a Cselekedetek könyve ismeri a diakónusokat, akiket szintén nem látunk Jézusnál. Az elnevezésekkel kapcsolatos összhang hiánya (presbiterek - püspökök), az egyes felsorolások közti eltérések (1Kor. 12, 28-32; Ef. 4,11) hasonlóképp arra intenek, hogy ne keressünk lezárt rendszert a **“szolgálatokban”**. Ez a vers mindenesetre bármely lezárási igény nélkül mondja, hogy **“különbég van a szolgálatok között”**. Az elhívott szolgákat különféle munkaterületre állítja Isten. Más a kötelessége az egyiknek, s ismét más a másiknak. Arra is van példa, hogy ugyanazon szolga több szolgálatot lát el, mint például István vértanú, aki egy személyben volt diakónus és igehirdető.

A szolgálatok közti különbség nem állíthatja ellentétbe a munkásokat. A szolgálati viszony megvan, amint ez Pál apostol és munkatársai között szembevetődően jelentkezik. Ha nem volna olyan rossz hangzása a fölé- és alárendeltségnek, bátran szólhatnánk fölé- és alárendeltségről, mint a **“különbségek”** szükségképpen velejárójáról. Azonban a szolgálatot teljesítők között nincsenek uralkodók és szolgák, magasabbrendűek és alacsonyabbrendűek, hanem csak különféle **“szolgálatban”** járók. Mindnyájan **szolgák**, mégpedig nem embereknek, sem egymásnak a szolgálái, hanem az Úréi. Ezt az ellentétet domborítja ki a vers, amidőn a szolgálatok különbsége után így folytatja: **“de ugyanaz az Úr”**. Ugyanaz az Úr adja a pásztori, tanítói, presbiteri, diakónusi szolgálatot. Ugyanaz az Úr Jézus hívja el és küldi ki a szolgákat, akiknek az ő Szentlelke adja a kegyelmi ajándékokat (12,4). Az egyházi szolgálatok tehát nem emberi kitalálások, nem a vallástörténeti fejlődés szüleményei, nem a korviszonyok tükröződése, hanem az **“Úr”** rendelése.

(6) **“Es különbség van az erőmegnyilvánulások között”**. Változatlanul a kegyelmi ajándékok körében mozgunk (12,4). Az **“erőmegnyilvánulások”** (akárcsak a **“szolgálatok”** - 12,5) a kegyelmi ajándékokhoz tartoznak. Sajnos, ezzel a kifejezéssel nem találkozunk a Szeptuagintában, s az Újszövetségben is csak itt (12,6,10). Tehát hiányoznak a párhuzamos (paralel) helyek, amelyek támpontot nyújthatnának a megértéshez. A 10. vers (12,10) eligazít annyiban, hogy az **“erőmegnyilvánulásokat”** kimondottan csodálatos, rendkívüli erőt feltételező cselekedetekre vonatkoztatja. Tehát **“erőmegnyilvánulások”** azok a cselekedetek (Vulgata, Schmoller: **“operatio”**; Kálvin: **“facultas”**), amelyek nem mindennapiak. Pusztá előfordulásukkal hirdetik, hogy a cselekvő személyek különös kegyelmi ajándékkal vannak felruházva. A nehézség az, hogy biztos szemléltető példákat nem tudunk felsorakoztatni. Nem tartozhatnak ide a gyógyítások. Ezek külön vannak említve épp az **“erőmegnyilvánulások”** mellett (12,9). Hasonlóképp nem tartozhatnak ide a 8-10. versekben szereplő kegyelmi ajándékok sem, amelyek szintén az **“erőmegnyilvánulásokon”** kívül foglalnak helyet. Az apparátus rokonszava sem igazít el, mivel itt **paralel nélküli** sajátos szóhasználattal van dolgunk, mely nem azonosítható sem a Gal. 3,5-tel, sem hasonlókkal. Ha figyelembe vesszük a 10. vers (12,10) **“dünámeón”** bővítményét, akkor bár fenntartással, de gondolhatunk az Úr Jézus csodáira (tenger lecsendesítése, kánai csoda stb. Mk. 11,20. 23; Luk. 19, 37). Viszont nincs adatunk arra, hogy ilyen dolgok történtek volna Korinthusban. Mindeneket egybevetve, feltételezzük, hogy az **“erőmegnyilvánulásokon”** lehet (szabad) érteni - például - gonosz lelkek kiűzését (Kálvin 12,10), erőteljes és ellenállhatatlan igehirdetést (Mt. 13,54) és egyéb rendkívüli erőt feltételező cselekedeteket (reménytelen helyzetben levők megvigasztalása, tékozló fiak visszatérítése, máglya elszenvedése stb.).

Az "erőmegnyilvánulások" között **"különbség van"**. Némelyek ilyen, mások amolyan vonatkozásban nyernek ajándékot. A hangsúly azonban arra esik, hogy a különféle erőmegnyilvánulások kizárólagos szerzője, eredője, forrása **"ugyanaz az Isten, aki munkálja mindezeket mindenkben"**. Az emberi képességek háttérbe szorulnak és egészen eltűnnek. Szó sem lehet arról, hogy részben a tehetséges ember, részben pedig Isten cselekszik. **"Ugyanaz az Isten"**, akinek Szentlelke kegyelmi ajándékokat ad (12,4), "ugyanaz az Isten, aki az Úr Jézus Krisztusban a szolgálatokra elhív és felhatalmaz (12,5), "ugyanaz az Isten" munkálja az "erőmegnyilvánulásokat": egyiket éppúgy, mint a másikat és a harmadikat. Tőle van az erő, akié minden hatalom mennyen és földön. Az "erőmegnyilvánulások" véghezvívóiban ő maga cselekszik. Ő **"munkálja"** (en-ergeó = munkálkodom, cselekszem ti. intrans értelemben; itt viszont transitív értelemben szerepel az ige - Bl.D. 148:1 -, vagyis jelentése: valaki által véghez viszek valamit) a cselekedeteket, mégpedig **"mindezeket mindenkben"** (Bl. D. 275:7). **Nincs kivétel.** A keresztyén gyülekezetben minden erőnek a forrása és véghezvivője maga Isten.

Csak teljesség kedvéért utalunk arra, hogy főként a régi exegéták (pl. Ambrosius, Bullinger) a Szentháromság bizonyítékát látják a 4-6. versek (12, 4-6) **"Lélek"** (4), **"Úr"** (5) és **"Isten"** szavaiban. Kálvin ezt nem utasítja vissza, de nem is tekinti fontosnak, megjegyezvén, hogy Pálnak itt más a célja. A cél szempontjából Kálvinnak föltétlenül igaza van, ami viszont nem gyöngíti a 4-6. versek trinitárius mondani-valóját.

(7) **"A Lélek kijelentése pedig mindenkinek haszonra adatik"**. A **"Lélek kijelentése"** nyelvtanilag egyformán lehet genitivus obiectivus és genitivus subiectivus. **Előbbi** esetben azt jelentené, hogy Szentlélek adatik a hívőknek, akik Szentlélekkel beteljesednek. Ilyenképp a Lélek a kijelentés tárgya, objektuma (gen. obi.). Utóbbi esetben azokról az ajándékokról van szó, amelyeket Szentlélek - mint szubjektum - ad a hívőknek: "kegyelmi ajándékok" (12,4), "szolgálatok" (12,5) és "erőmegnyilvánulások" (12,6). A kontextus szem előtt tartásával inkább valószínű ez utóbbi eset. Szentlélek (12,4), az Úrnak (12,5) Lelke, Istennek (12,6) Lelke kijelentetik, megnyilvánul a kegyelmi ajándékokban úgy, amint a 4-6. versekben láttuk. Ez a kijelentés pedig **"haszonra adatik"** (szümferó = összevonok, segíték, melléje állok, előnyére, javára vagyok, használok; ehhez képest a participium: összevonás, haszon, előny), mégpedig a "gyülekezet" (Bousset, Aquinói T.: "ad utilitatem scilicet communem") hasznára. Az a célja a Léleknek, hogy a gyülekezet épüljön, erősödjék a kijelentés megnyilvánulásai által. Senki sem tarthatja meg saját magának a nyert kijelentést, hogy egyéni belátása szerint éljen vele. Nem, mert **"mindenkinek"** haszonra adatott! Amiképp az emberi szervezetben a szem látásának, a fül hallásának, a kezek munkájának egyaránt hasznát veszi a többi tag, ugyanúgy történik Krisztus testében: az eklézsiában. Amiként a szervezet egyes tagjai nem működhetnek csak a saját javukra, sem a saját elképzelésük szerint (pl. a szív nem végezheti az agy munkáját), ugyanúgy a "Lélek kijelentésével" is úgy kell szolgálniuk a hívőknek, hogy az egész gyülekezet előmenetelét munkálják. A mai gyülekezeteknek természetesen azt kell keresniök, hogy mi a **"Lélek kijelentése"** éppen ma, és épp az adott gyülekezetben.

A következő versek a "kijelentés" megnyilvánulási formáit adják elénk, mint kegyelmi ajándékokat.

(8) **“Egyiknek ugyanis Lélek által bölcsességnek beszéde adatik, másoknak viszont tudománynak beszéde ugyanazon Lélek szerint”.** Nehéz éles határt vonni a **“bölcsesség beszéde”** és a **“tudomány beszéde”** között. A **“bölcsesség”** (szofia) itt nyilvánvalóan nem emberi bölcsesség (1,19; 1,20; 2,6), hanem Istennek a bölcsessége (1,21. 24. 30; 2,7). Ehhez képest a **“bölcsesség beszéde”** **Isten bölcsességének a hirdetése**; azé a bölcsességé, amely megnyilvánul a világ teremtésében, kormányzásában, Isten üdvtervében, az emberi élet céljában, a helyes életfolytatásban. Lehet bölcs valaki anélkül, hogy okos volna vagy sok ismerettel rendelkezne. A tanulatlan hívőnek is adhatja Isten a bölcsesség beszédét; mellyel eligazodik az élet szövevényes kérdéseiben, és egyszersmind bizonytságot tesz, beszél az őt eligazító Isten bölcsességéről; látja és beszél arról, hogy mi a különbség a jó és a rossz, az igaz és a hamis, a világos és a sötét, az élet és a halál között. Az ilyen ember Isten akarata szerint értékeli mind személyes életének a dolgait, mind az emberi közösségek kérdéseit; úgy is mondhatjuk: tiszta ítélő képességű. Igen, de nem önmagától, sem a saját erőfeszítésének eredményeként, hanem **“Lélek által”**. A bölcsesség beszéde Szentlélek által adatik. Egyedül Szentlélek ajándékában (= “adatik”) van a magyarázata annak, hogy hangozhat a bölcsesség beszéde. Nincs más forrás, nincs más tiszta vízű kút.

“A másoknak viszont tudománynak beszéde ugyanazon Lélek szerint”. A **“tudomány”** (gnószisz) a bölcsesség anyagára vonatkozik. A **“tudomány beszédével”** bírók tanítanak, ismereteket közölnek. A bölcs ember nem szükségképp ismeri például a zsidó nép ószövetségi történetét, az Úr Jézus beszédeinek az összefüggéseit, de szívesen hallgatja és tanulja ezeket. Viszont a **“tudomány beszédének”** a birtokosai Isten dolgainak az ismeretével rendelkeznek. Mai kifejezéssel talán teológiai tanároknak, tudományos lekipásztoroknak, tanítóknak nevezhetnénk őket. A **“bölcsesség”** és a **“tudomány”** párhuzamos említése egyáltalán nem zárja ki, hogy valakit egy személyben ékesítsen fel Isten mindkettővel. Fontos az, hogy a **“tudomány beszéde”** sem emberi tudomány, hanem **“ugyanazon Lélek szerint”** adatik. Hiába okos és eszes valaki, mert Isten dolgainak az ismeretétől idegen marad a Lélek ajándéka nélkül. Egyébként az eszes emberek volnának legjárta-sabbak Isten akaratának az ismeretében. Hogy pedig nem így van, szembetűnik az Úr szavaiból, aki hálát ad azért, hogy a világ szerinti **“bölcsek és értelmesek elől”** elrejtette Isten a maga ismeretét (Mt. 11,25). Ma a kutatásnak, az ismeretszerzésnek páratlan korszakában élünk. Az ember esküszik arra, hogy előbb-utóbb minden titkot megismer. Lehet, hogy így lesz, lehet, hogy nem lesz így. Azonban egészen bizonyos, hogy Isten **“ismeretének a beszédét”** kizárólag azok nyerik el, akik ajándékképpen veszik **“ugyanazon Szentlélektől”**.

(9) **“Egyiknek hit, ugyanazon Lélek által”.** Jelen esetben a **“hit”** (pisztisz) nem az általánosan használt értelemben szerepel. Csak **egyesek** nyerik ezt a kegyelmi ajándékot. Márpedig az általánosan használt értelemben minden keresztyénnek van hite. Nélküle senki sem lehet Krisztus gyermeke. Ennélfogva sajátos fogalomkörrel van dolgunk. Gondoljunk a Jézus szavaira: **“Ha annyi hitetek volna, mint a mustármag, ezt mondanátok az eperfának: szakadj ki gyökerestől, és plántáltassál a tengerbe; és engedne néktek”** (Lk. 17,6). Olyan rendkívüli hitre utal tehát az apostol, amellyel hegyséket lehet kimozdítani helyükről (1 Kor. 13,2). A hiperbólikus

kifejezések (Lk. 17,6; 1Kor. 13,2) jelzik, hogy valóban csak egyesek ékesíttetnek fel a sajátos értelemben vett **“hit”** kegyelmi ajándékával, vagyis azzal az Úr Jézus iránti sziklaszilárd bizalommal, mely csodálatos dolgok művelésére képes. Nincs konkrét példánk arra, hogy milyen cselekedetei vannak (voltak) ennek a hitnek, amiért elégedjünk meg a már mondottakkal.

Ezt a hitet hasonlóképp **“ugyanaz a Lélek”** adja, mint a bölcsesség és a tudomány beszédét. Innen érthető a tanítványok kérése: **“Növeljed a mi hitünket”** (Lk. 17,5). Emberi utak ki vannak zárva. Mesterséges felfokozással, állandó kegyes gyakorlatokkal vagy más módszerekkel senki sem juthat kegyelmi ajándékhoz. Szentlélek adja annak, akinek akarja, és akkor, amikor akarja.

“Másiknak gyógyítás ajándéka ugyanegy Lélek által”. Mielőtt továbbmennénk, felhívjuk a figyelmet, hogy az **“egyiknek”** és a **“másiknak”** szavak nem felelnek meg a görög eredetinek, (szó szerint: másodiknak - dualis névmás - és másiknak). A szabatos magyar fordítás létjoga abban van, hogy a görög szöveg is csak a változatosság szempontjával indokolható (Bl. D. 306:4).

A **“gyógyítás ajándéka”**, vagy szó szerint: a gyógyítások ajándékai a betegek gyógyítására vonatkoznak. Emlékezzünk az Úr Jézus parancsára, mellyel kiküldötte tanítványait. Egyebek között feladatukká tette, hogy **“betegeket gyógyítsanak”** (Mt. 10,8). Az egyháztörténelem is tájékoztat arról, hogy a gyógyítás kegyelmi ajándékával súlyos testi betegségek tűntek el és hirdették Isten nagyságos dolgait (Blumhard). Nekünk nem áll hatalmunkban ilyen ajándékokat kikényszeríteni. Egyedül Szentlélek (= **“ugyanegy Lélek”**) cselekedheti, hogy a **“gyógyítás ajándékával”** felruházott hívők ezen az úton is bizonyosságot tegyenek az Úrról. Az a tény, hogy az egyháztörténelemben csak ritkán találkozunk a szóban forgó kegyelmi ajándékkal, egyáltalán nem gyöngíti az Ige erejét. Istennek ma is (és bármikor) szabad a lehetősége, hogy a gyógyítás kegyelmi ajándékát akár bőséggel kiárassza, akár megvonja.

(10) **“Másnak - csodatevő - erőknék munkái...”** Ezzel a kegyelmi ajándékkal részletesen foglalkoztunk a 6. vers (12,6) exegézisében. Utalunk tehát az ott mondottakra. Legfennebb fordítási szempontból jegyezhető meg, hogy a **“csodatevő erőknék munkái”** körülírt kifejezés. Szolgai hűséggel így hangzana a fordítás: **“erőknék megnyilvánulásai”**. A Károli szöveget (= revidéálatlan: **“isteni erőknék cselekedése”**; revidéált: **“csodatevő erőknék munkái”**; viszont Kecskeméthy: **“csodatevételek erőhatásai”**; Czeglédy: **“csodatevő hatások; új ford.: “isteni erők munkái”**) az teszi indokolttá, hogy a megfelelő görög szó (dünámisz) jelen esetben olyan **“erőt”** jelent, mely csodák véghezvitelére képes (Bauer - Mt. 7,22; 11, 20. 23; 13.54. 58; Lk. 10,13; 19,37 stb.), vagyis azonos a **“csodatevő erővel”**. Stilisztikus szempont késztet arra, hogy **“csodatevő erőknék”** **“erőmegnyilvánulásai”** (12,6) helyett **“csodatevő erőknék”** **“munkáiról”** (= **“erőmegnyilvánulásairól”**) beszéljünk. Ebben a versben pontosabban van körülírva, amit a 6. versben (12,6) láttunk. Azonban a tartalom mindkét helyen ugyanaz (1. 6.v. exegézisét).

“Másnak prófétálás”. A **“prófétálás”** (profétéjá) Istennek az a kegyelmi ajándéka, mely prófétává teszi az embert, s ezáltal képessé a prófétai szolgálat ellátására (1Kor. 11,5). Az **“előre”** (pro) és a **“mondok”** (fémi) szavakból tevődik össze. Szó szerint **előremondást** jelent: Isten akaratának, beszédének, üzenetének

az előmondását, hirdetését. Ha Isten beszéde a jövőre vonatkozik, akkor a prófétálás, a jövőendő titkainak a feltárása, miként ez gyakran előfordul az ószövetségi prófétáknál. Ha viszont Isten akarata nem a jövőendőre vonatkozik, akkor a prófétálás ugyanannyi, mint az igehirdetés, a bizonyágtétel. Valószínűbb, hogy itt nincs szó ószövetségi prófétálásról, bár erre is van példa (Csel. 10, 27-30). A "prófétálás" Isten Szentlelkétől megragadott férfiaknak vagy nőknek szokatlan erőből áthatott beszéde. Az ilyenek látomásokat látnak és szívét megrázó hatalommal szólnak Isten akaratáról (Lietzmann I:145). Nincs támaszpontunk arra, hogy a prófétálást bármely gyülekezeti tisztség szükségképpen és állandó velejárójának vegyük. Silás - például - rendelkezett a prófétálás kegyelmi ajándékával (Csel. 15,32), de nincs nyoma annak, hogy akár Keresztelő János, akár az ószövetségi próféták szerinti fogalomkörben próféta lett volna. Tehát maradjunk meg amellett, hogy a **"prófétálás"** Isten akaratának megrázó erővel való hirdetése, Szentlélek kiáradásának nem mindennapi bizonyága. Ilyen ajándékkal felruházhatta Isten az elhívott egyházi szolgákat éppúgy, mint akármelyik gyülekezeti tagot: férfiakat és nőket egyaránt (11,5). Ez a "prófétálás" nemcsak az apostoli kor sajátja. A mai nyelvhasználatban meglévő "prófétai lélek" kifejezés a prófétálásra emlékeztet. Olyan kegyelmi ajándék, mely nem minden hívőnek adatik, s mégcsak nem is minden gyülekezetben. (A "próféta" személyével a 12,28-ban külön foglalkozunk).

"Másnak lelkét megkülönböztetése". A **"lélek"** (pneüma) nem föltétlenül Isten Szentlelke az emberben. Ugyanezzel a szóval jelöli az Újszövetség az idegen, más, hamis lelket is (2Kor. 11,4; 2Thess. 2,2). Jelen esetben a **"lelkek"** mindkét irányba mutatnak. Arról van szó, hogy a hamis lélek, a Sátán lelke ne tévesztessék össze a bennünk lakozó Szentlélekkel. Jánosnál olvassuk: "Ne higgyetek minden léleknek, hanem próbáljátok meg a lelkeket, ha Istentől vannak-e; mert sok hamis próféta jött ki a világba. Erről ismerjétek meg az Isten Lelkét: valamely lélek Jézust testben megjelent Krisztusnak vallja, az Istentől van; és valamely lélek nem vallja Jézust testben megjelent Krisztusnak, nincsen Istentől" (1Ján. 4, 1-3). Röviden ezt érti Pál a **"lelkek megkülönböztetésén"** (diákrizisz = megkülönböztetés, különbségtétel) a jó és a rossz, az igaz és a hamis között. A keresztyén szeretet helytelenül érvényesül, ha minden fenntartás nélkül bármely léleknek hitelt ad. Igaz, sokan képtelenek a helyes megítélésre. Jóhiszeműen Krisztus Lelkét tételezik föl ott, ahol a hamis lélek öltözik megnyerő ruhába. Milyen sok tévelygés származott az egyház történetében abból, hogy idegen lelkekre hallgattak az emberek! Azonban Istennek gondja van arra, hogy egyeseket olyan kegyelmi ajándékkal lásson el, mely képessé teszi őket a világos és határozott megkülönböztetésre. Csodálatos ajándék ez. A birtokában némelykor az emberi szemek előtt legnagyobb és legbensőségesebb kegyességre kell azt mondani, hogy idegen léleknek a műve. Bántódások és szakadások keletkezhetnek a lelkek megkülönböztetése nyomán, de mind ennek történnie kell, hogy az evangélium tisztasága épségben maradjon.

"Ismét másnak nyelvek nemei". Teológiai szókincsünkben egyetemesen meghonosodott a **"nyelveken szólás"** (= nyelvek, nyelvek nemei, gloszológia) kifejezés. Érdemi kérdés az, hogy mit kell érteni rajta? A levél további részében többször találkozunk vele, amiért most csak az áttekintő képre törekszünk.

A reformáció korában **“nyelvek nemein”** olyan idegen nyelveket értettek, melyek a hallgatók számára ismeretlenek. Némelyek kegyelmi ajándékot nyernek arra, hogy több nyelven beszéljenek: héberül, görögül, latinul stb. (“haebraica scilicet, graeca, latina etc.” - Bullinger), míg mások csak anyanyelvüket értik. A **“nyelvek nemei”** ehhez képest idegen nyelvek ismeretével azonos (ugyanígy Kálvin). Azonban joggal merül fel a megfontolás: az apostol **egyébre gondol a “nyelvek nemei” említésekor**. Ugyanis a 14. fejezet szerint (14, 2-27) a nyelveken szólás nem idegen, azaz (külföldi) nyelveken való beszélés, hanem épp ellentétje mind a honi, mind az idegen nyelveknek azáltal, hogy érthetetlen beszéd (14,10). Csak a lélek dolgozik benne, de az értelem nem (14,14). Ebből arra következtethetünk, hogy maga a nyelveken szóló sem tudja, mit beszél; értelme ki van kapcsolva. Ehhez képest a reformáció említett próbálkozása kizártnak látszik. Itt a **“nyelv”** (glósszá = a nyelv, mint beszélő szerv, továbbá valamely népnek a nyelve) nem megfelelője sem az anyanyelvnek, sem más idegen nyelvnek. Valami olyan értelmetlen és érthetetlen hangoknak a sorozatáról lehet szó, amelyek a Szentlélek tüzetől áthatottak ajkáról hangzanak, jelélül annak, hogy egész emberi valójuk mintegy megsemmisül, kikapcsolódik Isten hatalmas keze alatt. Ezen a földön élnek, de mégis mintha nem lennének itt; beszélnek, de mintha nem beszélnének. Krisztus-közösségük annyira megrendítő, hogy emberi szavakkal képtelenek kifejezni.

Különbféle formái, **“nemei”** vannak a nyelveken szólásnak. Esetleg egyik erősebben, másik halkabban beszélt? Egyik szaggatottan, másik folyamatosan? Megannyi kérdés! Bizonyos, hogy a gyülekezet számára érthetetlen megnyilvánulás (14, 2-27). Ugyanezzel van dolgunk az Újtestamentumban, amikor a hívők **“új nyelveken szólnak”** (Mk. 16,17), **“nyelveken szólnak”** (Csel. 10,46; 19,6), **“angyalok nyelvén”** beszélnek (1Kor. 13,1; olv. még 1Kor. 12,28. 30; 13,8; 14, 2-27, 39). Nyitott kérdés a pünkösdi csoda, mivel ott a beszélőket **“mindegyik a maga nyelvén hallotta szólni”** (Csel. 2,6), vagyis megértette (?). Mégsem látszik indokoltnak a szétválasztás abból a megfontolásból, hogy pünkösdkor a Szentlélek munkája folytán az egybegyűlt sokaság megértette a végbemenő csodát: Isten Lelkének a kiáradását. A hitetlenek csak zavaros szavakat hallottak. Úgy vélték, hogy a nyelveken szólók édes bortól részegedtek meg (Csel. 2,13). Viszont a hívők megértették a **“jelt”** (Mk. 16,17). Hogy mennyire nem kinek-kinek a saját anyanyelvén szólnak a tanítványok, s nem így magyarázható a **“mi nyelvünkön”** (Csel. 2,11) kifejezés, eléggé mutatja az a tény, hogy Péter apostol előállott és megmagyarázta a történeteket (Csel. 2,14-41). A nyelveken szólást úgy értették meg, mint Isten nagyságos dolgainak az ámulatot és zavart előidéző megnyilvánulását (Csel. 2,11-12), jelét (Mk. 16,17); utána pedig a Péter értelmes beszédéből vették Isten akaratának az ismeretét. Ilyenképpen a pünkösdi történet gyönyörű példája a **“nyelvek nemeinek”**. Ezt az exegézist kérdésessé tehetik az egyébként indokolt megfontolások, de mégis mélyrehatóbban igazolják az ellenérvek, valamint - és ez a döntő - Szentlélek. Tehát a pünkösdi csodának a **“nyelvek nemeitől”** való elkülönítése végeredményében nem indokolt.

“Másnak nyelvek magyarázása”. Emberileg itt még nehezebb kérdéssel találkozunk, mint a **“nyelvek nemeinél”**. Hogyan lehet magyarázni azt, amit maga a beszélő sem ért, mivel értelme gyümölcstelen? (1Kor. 14,14). Erre nincs más

válasz, mint a **nyelvek magyarázásának a kegyelmi ajándéka**. Isten némelyeknek világosságot gyújt a szívében, hogy érthető módon elbeszéljék az egyébként emberi elmével felfoghatatlan nyelveken-szólást. Ez az értelmes és érthető elbeszélés a **“magyarázat”**.

A **“magyarázás”** (herménejá) mind főnévi, mind igei alakjában többször előfordul az Újszövetségben (1Kor. 12,10; 14,26; Jn. 1,38. 42; 9,7; Zsid. 7a,12). Mindenik esetben valamely szónak, fogalomnak a megértés céljából történő magyarázását jelenti. Ha idegen nyelven írnak, és nem érti az olvasó, le kell fordítani (Mk. 3,17; 7,11. 34), és jelentését ki kell fejteni (Mk. 12,42). A teológiai tudományba átvitt értelemben került be a magyarázás - a hermeneutika. Amit ugyanis az Újszövetség szerint eredetileg kifejez, annak jelölésére általánosan elfogadott módon az exegézis szolgál. A hermeneutika pedig az exegézis elméletét jelöli. Azzal foglalkozik, hogy miként lehet magyarázni, exegetálni. Ez a nyelvtörténeti vonatkozás azonban nem érint minket. Megmaradunk az apostoli kor szóhasználatára mellett úgy, amint előbb láttuk. A hangsúly mindenesetre azon van, hogy a magyarázó egyfelől megérti, másfelől megmagyarázza a Szentlélek nyelvét. Nem tévedünk, ha - a reformációval együtt - a szent iratok magyarázását Isten kegyelmi ajándékának tekintjük.

(11) **“Mindezeket pedig egy és ugyanazon Lélek munkálja, kiosztván külön-külön mindenkinek úgy, amint akarja”**. A 8-10. versekben felsorakoztatott kegyelmi ajándékokat egybefoglalja a **“mindezeket”**. Bármilyen említett vagy nem említett kegyelmi ajándékot az **“egy és ugyanazon Lélek munkálja”**. Ez a **“Lélek”** Istennek (12,6) a Szentlelke. Úgy látszik, hogy az apostol szükségesnek tartja a közös forrás hangsúlyozott kidomborítását. Nemcsak az erőmegnyilvánulások (12,26), nemcsak a **“bölcsség beszéde”**, **“tudomány beszéde”**, **“hit”** és **“gyógyítás ajándéka”** (12,8-9), hanem a többi kegyelmi ajándék is Isten Szentlelkétől származik, aki **“mindezeket”** munkálja. Az önmagára hivatkozó kegyes ember eltűnik, hogy megmaradjon kizárólag Istennek a Lelke, minden kegyelmi ajándék tényleges cselekvője. Miközben a hívők élnek az ajándékokkal, tulajdonképp Isten Lelke munkálkodik (l. 12,6 exegézisét) úgy, hogy végezteti a kegyelmi ajándékok cselekedeteit.

A **“munkálás”** egyidejűleg megkezdődik, mikor a Lélek **“kiosztja”** (kiosztok, részül juttatok, szétosztok) kinek-kinek, **“mindenkinek”** a kegyelmi ajándékot, és pedig egyfelől **“külön”** mindenkinek, másfelől **“amint akarja”**. A **“külön”** (**“ami a sajátos alkatnak megfelel”**, **“külön”**, **“privatim”** - Bl. D. 286:1 és Bauer; itt idia adv.) azt juttatja szóhoz, hogy Szentlélek kinek-kinek személy szerint adja a kegyelmi ajándékot. Nem úgy van tehát, hogy általában felkínál bizonyos kegyelmi ajándékokat, melyekből válogatni lehet, hanem Isten dönt személyenként. Döntésében nincs megkötve. Azt és annyit ad, **amit és amennyit akar**. Egyiknek több kegyelmi ajándékot juttat, (pl. Pálnak: nőtlenség, nyelveken szólás, szolgálatok) másiknak csak egyet; egyiknek olyant, másiknak olyant. Senki sem panaszkodhatik, hogy keveset kapott, sem nem kérkedhetik, hogy sokkal rendelkezik. Az Úr akaratán kívül nincs más akarat.

12, 12-13: EGY TEST - EGY LÉLEK

(12) Mert amint a test egy, és sok tagja van, a testnek minden tagja egy test, noha sokan vannak, így van Krisztus is; (13) hasonlóképpen egy Lélek által mi mindnyájan egy testté kereszteltettünk, akár zsidók, akár görögök, akár szolgák, akár szabadok, és mindnyájan egy Lélekkel itattattunk meg.

(12) A verskezdő **“mert amint”** hasonlatot vezet be. Következik tehát egy hasonlat, és a hasonlat által kifejezett dolog.

A hasonlat kifejező képe **“a test”** (szómá), az emberi szervezet. Ez a kifejező kép két tekintetben világítja meg ugyanazt az igazságot. **Először** azt mondja, hogy az egység nem zárja ki a sok tagot, **másodszor** pedig a sok tag nem zárja ki az egységet.

A **“test egy”**, osztatlan egység. Egy embernek nincs két teste, amiként kettőbe se szakítható az egy test. Felaprózása megszüntetné a test egységét. Az egység, az osztatlanság azonban nem zárja ki, hogy mégis **“sok tagja van”**. A fő, a szemek, a szív, a végtagok stb. mind ugyanannak az egy testnek a tagjai. A hangsúly kétségtelenül az **“egy”**-ségre esik, hiszen innen érthetők a tagok, az egységből folyó összefüggésükben. Az egy test **“bírja”** a tagokat. Abban van létjoguk, hogy a testhez tartoznak. Azonban a tagok egyszersmind vissza is mutatnak a testre. A sok tag nem jelenti az egy test felaprózását, részekre szakítását. Ellenkezőleg: **“a testnek minden tagja egy test, noha sokan vannak”**. Szó szerint: **“a testnek pedig minden tagja, sokan lévén, egy test”**. Mégcsak kivételesen sem szakítható ki bármely tag a szervezet egységéből. Nincsenek **“önálló”, “független”** tagok, mert nincs egy széteső, egység-nélküli test. Egyszóval a tagok sokasága nem zavarja az egységet.

“Így van Krisztus is”. **“Így”**, azaz nem másként! Ami a maga helyén igaz a hasonlatban, ugyanaz igaz **“Krisztusra”**, a hasonlat céljára nézve is. Krisztusnak teste az **“eklézsia”** (Ef. 1,23; Kol. 1,18 stb.), az egyetemes egyház, úgy, amint látható Korinthusban, Efézusban és bármely helyen. Több mint valószínű, hogy az apostol itt Korinthusból elvonatkoztatva gondolna az egyetemes egyházra, vagy fordítva; az egyetemes egyháztól elvonatkoztatva gondolna Korinthusra. Ellenkezőleg, úgy beszél a helyi gyülekezetéről, mint az egyetemes egyháznak -, Krisztus testének látható valóságáról. Aki a korinthusi eklézsiában nem látja az egyetemes egyházat, annak csak ködös fogalma lehet Krisztus testéről. Tehát az **“egy test”** hasonlata mindkettőt magában foglalja.

Ilyenképp **“Krisztus teste egy!”** Nincs két egyház! Ezen semmit sem változtat az ún. **“konfessziók”** - **“felekezetek”** nagy száma, valamint a korinthusi pártok (1 Kor. 1,12), a **“petrinizmus”** vagy a **“paulinizismus”**. A helyi gyülekezetek között lehetnek kisebb-nagyobb különbségek a keresztyén szabadság keretei között (ünnepek, evés-ivás stb.), amiként nagyobb földterületek eklézsiái is élhetik a maguk egymástól eltérő életét (pogánykeresztyének és zsidókeresztyének). Tehát Krisztus testének az egy-sége az ősegyházban nem volt valamilyen egyenruha. De mégis megvolt az egy-ség annyiban, amennyiben a zsidók és a pogányok közül, a szombattartók és a vasárnaptartók közül, a húsevők és a növényevők közül, a tévelygő galáciabeliek és a pártoskodó korinthusbeliek közül **“sok tag”** kapcsolódott Jézus Krisztushoz. A

kérdés az, hogy bármely konfesszióban a tagok Krisztushoz tartoznak-e? egyedül Jézus Krisztusban hisznek-e? egyedül neki engedelmeskednek-e? egyedül őt ismerik-e el fejüknek? Ahol az "egyház-tagok" nem Krisztusnak a tagjai, ott nem segít a felekezeti hovatartozás. Ahol viszont Krisztus "**bírja**" a tagokat, ott a pogány-keresztyének éppúgy az egy-ségben (Krisztus testében) vannak, mint a zsidó-keresztyének. Krisztusnak a tagjai nem a felekezetek, hanem az egyes hívők! Az egységet nem a "központok", a szervezetek biztosítják (bármennyire is fontosak és szükségesek azok), hanem a tagoknak Krisztushoz való viszonyulása.

Krisztusban "minden tag" egy test. Sok tag él más-más helyzetben és különböző kegyelmi ajándékkal. Egyik a diasporában él egyedül, a másik erős városi gyülekezetben; az egyik ilyen, a másik amolyan kegyelmi ajándékot nyert; egyik feketebőrű afrikai, a másik fehérbőrű európai; egyik református keresztyén, a másik ágostai evangélikus; egyik római katolikus, a másik görögkeleti, de mind **egy test**, ha ti. Krisztushoz tartozik. Az egy-ségnek lényegbevágó külső ismérve (kritériuma) nincs a Szentírásban.

(13) "**Hasonlóképpen egy Lélek által mi mindnyájan egy testté kereszteltettünk**". Csak szabatosan (tehát nem szó szerint) lehet visszaadni azt a görög kifejezést, mely megfelelője a "**hasonlóképpen**"-nek (káj gár). Szó szerint: "**is**", "**mert**". Az "**is**" azt mutatja, hogy más beállításban ugyanarról van szó (= az egységről), mint az előző (12) versben. Magyarul a "**szintén**" fordítási lehetőség állhat még előttünk. A "**mert**" szócskának nyomósító, hangsúlyozó a szerepe, akárcsak a magyarban a "hát", "hiszen" szócskáknak. Nyomatékosan kiemeli, hogy ami most (ebben a versben) következik, valóban ugyanarra az egységre mutat, amelyről hallottunk a 12. versben (1Kor. 12,12). Vagyis a szó szerinti fordítás így hangzana: **szintén hát**. Szabatosan ugyanazt jelenti, a "**hasonlóképpen**", bár a nyomósító elem (hát, mert) külsőképp alig érzékelhető. Tehát "**hasonlóképpen**", azaz ugyanúgy, éppen úgy, szintén az egy-ség gondolata halad tovább: "**Egy Lélek által mi mindnyájan egy testté kereszteltettünk**".

Az "**egy testté kereszteltettünk**" szó szerinti fordítása így hangzik: "**egy testbe merítettünk bele**" (= "egy testbe kereszteltettünk bele", ami ugyanannyi, mint "Krisztusra" megkereszteltettünk - Gal. 3,27; a Jordánba, a Jordán vizébe - Mk. 1,9). A tagok (hívők) tudják és Pállal együtt vallják, hogy ők a keresztelés által belemerítették Krisztus testébe, Krisztus vérébe. A belemerítés által "**mindnyájan**" egygyé lettek, ugyanazon közösségbe jutottak. Krisztus testében vannak és belőle élnek. Mivel Krisztus teste az egyház, azért (jelen összefüggésben) a hangsúly azon van, hogy az egyházba, vagyis Krisztus közösségébe felvétettek. Ha a testtől elszakíthatnának, olyanok lennének, mint a partra vetett hal. Nincs más életlehetőségük. Lehet ugyan beszélni ezen a helyen is a keresztelés tartalmáról általában, de a cél most az egység előtérbe helyezése, mint a keresztelés áldása, ajándéka. Ez az ajándék mindenestre **Szentlélek** (= "Lélek") munkája, vagyis az "**egy Lélek által**" történik. A keresztelés nem olyan üdvöztető eszköz, mellyel az ember rendelkezik. Nem varázsszer, mellyel belső részvétel nélkül Krisztus közösségébe jutunk. A külső jegy azt ábrázolja, hogy Szentlélek beolt Krisztus testébe, miként a vad gallyat beoltják a nemes ágba. De akármilyen hasonlatot használunk, bizonyos, hogy ugyanaz az "egy Lélek", aki a kegyelmi ajándékokat adja, a hívőket egy testté,

Krisztus testévé formálja, amint azt a keresztelés egyszeri cselekménye egyszersmindenkorra szóló érvénnyel kifejezi. Huszadik századi kifejezéssel élve: az Anyaszent-egyház ökuménicitása, egy-sége mindenestől Szentlélek műve. Vagy "Szentlélek által" keresztteltetik egy testté a föld kerektségén élő valamennyi tag, s ebben az esetben igazi az ökuménicitás, vagy egyébként sem társadalmi, sem nemzeti, sem politikai, se más gyakorlati célkitűzések nem biztosítják a valóságos egységet. Az úgynevezett egységtörekvések (=ökuménikus mozgalmak) nem arra hivatottak, hogy egy-séget teremtsenek, hanem arra, hogy a meglévő-, a "Szentlélek által" teremtett egy-ségről bizonytságot tegyenek, azt kifejezzék, érzékeltessék.

A Szentlélek által teremtett egységnek az útból eltűnnek az emberi korlátok. **"Akár zsidók, akár görögök, akár szolgák, akár szabadok"** legyenek a tagok, mégis egy testet alkotnak. A **"zsidók"** és a **"görögök"** ebben az egymásmellettségben általánosan a népi korlátok leomlását jelentik. Az eklézsia egységét nem veszélyezteti az a tény, hogy a hívők közül egyesek zsidók, mások görögök, egyesek latinul, mások arabul beszélnek, egyesek nagy néphez, mások kis néphez tartozók. A népi különbözőségek fennmaradhatnak a maguk sokféleségében, de nincs - mert nem lehet - érdemi jelentőségük az egyházban (Csel. 2, 6-11). Ugyanez vonatkozik a társadalmi különbözőségekre is. **"Akár szolgák, akár szabadok"** az eklézsia tagjai, mindez nem befolyásolja az egységet. A "szolgák" a korinthusi levélben olyan rabszolgák, akik ma már jórészt kiküszöbölődtek a társadalomból. Napjainkban kevés olyan ország van, ahol egyik ember rabszolga-módra ki volna szolgáltatva parancsoló urainak, a "szabadoknak". A társadalmi különbségek azonban más és más formában mégis fennállanak. Ma is vannak vezetők és vezetettek, munkaadók és munkavállalók, jómódúak és szegények stb. Részletekbe nem bocsátkozunk, mivel e tárgyban alaposabban beszél a Gal. 3,28. Itt az a lényeges, hogy sem a régi világbeli-, sem a jelenkori társadalmi különbözőségek (legyenek akár jók, akár rosszak), nem zárják ki az egyház egységét. Az egység nem a korok szerint változó társadalmi rendeknek a függvénye. Az egyház nem a "szabadoknak" az egyháza, sem a "szolgáké", hanem a Krisztus testébe belekereszteltéké, akár szabadok, akár szolgák, akár az egyik, akár a másik társadalmi rendért harcolnak.

Krisztus - teste - egységének másik biztosítója, hogy **"mindnyájan egy Lélekkel itattattunk meg"**. Felmerül a kérdés: vajon a keresztelésre (Bousset) vagy az urvacsorára (Kálvin) vonatkozik-e ez a mondatrész? Mindkét irányban lehet formai és tartalmi érveket felsorakoztatni. A keresztelés mellett szól a vers összefüggése és a "megitattattunk" ige nyelvtani alakja (aor.pass.). Viszont az urvacsora mellett szól az a körülmény, hogy a keresztelésnél nem vesznek magukhoz italt a hívők, míg az úri szent vacsoránál igen. Továbbá az urvacsorára utal, hogy a két sákramentumot egymás mellett említi az apostol a 10. fejezetben is (10, 1-4). Természetes, hogy a vers első felében a keresztelést, azután pedig az urvacsorát hozza fel az Anyaszentegyház egy-sége mellett. **"Egy Lélek"** van minden hívőben. Ez a Lélek, ti. Szentlélek a kezessége annak, hogy a tagok valamennyien, "mindnyájan" egyek, mivel ő a vezető, és neki engedelmeskednek. Az egy testben csak "egy Lélek" van, aki egységben tartja a hívőket. Az urvacsorai bor vételekor nem az a lényeg, hogy tiszta bort vesznek magukhoz a szent asztalhoz járulók, vagy pedig

vízzel elegyítettet, hanem az, hogy minden eklézsiában ugyanazt az **“egy Lelket”** isszák. Az ige szenvedő alakja (aor. pass. = **megitattattunk**) jelzi, hogy Isten adja az ő Lelkét, Isten nyitja meg lelkünket, és ő itat meg a gyógyító orvossággal (potidzó = itatok, inni adok; passivumban = inni kapok, ti. az **“egy Lelket”** acc. - Bl. D. 159:1). Egyedül Szentlélek cselekedheti, hogy kiontatott vérével (és testével, amit synehdochikusan magában foglal az ital, - Kálvin) tápláltassunk az urvacsorában. Így aztán az **“egy Lélek”** egy-ségbe, egy testbe fogja össze az egyház tagjait, hogy valóban mindnyájan **“egy test”** legyünk.

12, 14-27: A TEST EGY-SÉGE

(14) Mert a test is nem egy tag, hanem sok. (15) Ha azt mondaná a láb: mivel nem vagyok kéz, nem vagyok a testből való, vajon ezért nem a testből való? (16) És ha azt mondaná a fül: mivel nem vagyok szem, nem vagyok a testből való, vajon ezért nem a testből való? (17) Ha az egész test szem, hol a hallás? ha az egész hallás, hol a szaglás? (18) Márpedig Isten elhelyezte a tagokat, egyenként mindeniket a testben, amint akarta. (19) Ha pedig az egész egy tag volna, hol lenne a test? (20) Így pedig bár sok a tag, mégis egy a test. (21) Nem mondhatja pedig a szem a kéznek: nincs rád szükségem, vagy ismét a fej a lábaknak: nincs rátok szükségem. (22) Sőt, sokkal inkább, amelyek a test legerőtelenebb tagjainak látszanak, azok szükségesekek, (23) és amelyeket a test tisztességtelenebb - tagjainak - vélünk, azokat nagyobb tisztességgel vesszük körül; és amelyek éktelenek bennünk, azok nagyobb ékességben részesülnek; (24) amelyek pedig ékesek bennünk, azoknak nincs szükségük erre. Azonban Isten összeszerkesztette a testet, az - ékességben - szűkölködőnek nagyobb tisztességet adván, (25) hogy ne legyen szakadás a testben, hanem ugyanúgy gondoskodjanak egymásról a tagok. (26) És akár szenved egy tag, együtt szenved valamennyi tag; akár dicsőségben részesül - egy - tag, együtt örövend valamennyi tag. (27) Ti pedig Krisztus teste vagytok és tagjai külön-külön.

(14) Ez az egész szakasz (12, 14-27) tulajdonképp a "test" hasonlatának (12,12) a felbontása és megmagyarázása. A "mert... is" szintén (lásd 12,13 exegézisét) mutatja, hogy valóban a test hasonlatának a továbbviteléről van szó.

"A test nem egy tag, hanem sok". Ezzel megismételi a 12. vers első felét. Nyilvánvalóan különös fontosságot tulajdonít az **egy test - sok tag** kifejezésnek; ismételten ebből indul ki. Sohasem lehet eléggé gyakran és eléggé komolyan ismételni, hogy az egység (= a test, az egy test) nemhogy nem zárja ki a különféle tevékenységet végző-, egymástól különböző tagoknak a meglétét, hanem épp maga után vonja. Tagok nélkül egyszerűen nincs test, nincs egység, hanem egyedüliség, magánosság. Egységről ("testről") csak ott lehet beszélni, ahol többen vannak. Mihelyt leszakíttatik valamely tag a testről, vagy pedig az összes tag mind külön, egymástól elszakítva van, nyomban megszűnik maga a **"test"**, és megszűnik a **"sok tag"** élete. Tehát a **"test nem egy tag, hanem sok"**. Így alkotta Isten, és így akarja fenntartani.

(15) **"Ha azt mondaná a láb: mivel nem vagyok kéz, nem vagyok a testből való; vajon ezért nem a testből való?"** Az egység felbontására nincs lehetőség. A **"ha azt mondaná a láb"** tulajdonképp elképzelhetetlenség (irreális) eset, mivel a láb sohasem mondotta és nem mondja, hogy **"mivel nem vagyok kéz, nem vagyok a testből való"**. Ha így szólna, akkor nem lenne megelégedve a saját helyzetével, hivatásával, munkakörével; vágyakozna arra, hogy ő végezze a kéz munkáját; irigykedne a kézre; felbontaná a test egységében megnyilvánuló szép rendet. Már

önmagában az igény is elképzelhetetlen. De éppily elképzelhetetlen, hogy a be nem teljesedett oktan kívánság miatt a láb kiszakadjon a testből, s megszüntesse a többi taghoz való kapcsolatát. Ez csak úgy lehetséges, ha levágják a lábát, amivel szükségképpen együtt jár a halál. Önmagában (vérkeringés stb. nélkül) nincs élete. Ilyen igénye nem támad a lábnak. De ha támadna, akkor sem tudná megvalósítani. Továbbra is **megmaradna a testben**, és hivatása szerint látná el sajátos-, csak általa elvégezhető feladatát.

(16) **“És ha azt mondaná a fül: mivel nem vagyok szem, nem vagyok a testből való, vajon ezért nem a testből való?”** Ugyanaz az elképzelhetetlen (irreális) beszédforma, mint az előző versben. Különbség csak az, hogy most nélkülözhetlenebb és fontosabb tagokkal van dolgunk. Ugyanis a fül és a szem többoldalú és kevésbé pótolható tevékenységet végez a testben, mint a láb és a kéz. Ezért általában nemesebb szerveknek szokás nevezni. Azonban ez a körülmény mégsem biztosít önállósági lehetőséget sem a fülnek, sem a szemnek. Éppúgy nem szakadhat ki a test egységéből, mint a láb és a kéz. Kölcsönösen nem igényelhetik maguknak a másik munkáját, sem a sajátjukat el nem hanyagolhatják. Egyébként annyira visszas állapot keletkezne, hogy a test léte forogna kockán. Igen, mert

(17) **“Ha az egész test szem, hol a hallás? ha az egész hallás, hol a szaglás?”** Olyan kérdés, mely félreérthetetlenül szemünk elé tárja a belső szakadás képtelenségét. A fülhöz hasonlóan a test valamennyi tagja vágyakozhatna a szem szerepére. Beteljesedés esetén szemmé válna az egész test, aminek folytán megszűnne, nemcsak a **“hallás”**, hanem az elme működése, a szív dobogása, a táplálkozás, mozgás stb. Ugyanezt fejezi ki a vers második felében található párhuzam, amely bármely tagra alkalmazható: **“ha az egész hallás, hol a szaglás”**, ha az egész szaglás, hol a tapintás stb. A tagok rendeltetésszerű viszonyának a felbontása egyenlő volna az összes tag létének a veszélyeztetésével. A végső következtetést (az egész test halála) csak a 19. versben vonja le az apostol, de már itt észrevehető, hogy arrafelé halad az út.

A hasonlat mind eddigi részében, mind a következőkben Krisztus élő testére: az ekléziára néz. Ha ennek tagjai akár belső nyugtalanságból, akár irigységből, akár nagyravágyásból, akár egyéb megfontolással illetve megfontolatlansággal szem elől tévesztik saját hivatásukat, hasonló helyzetbe jutnak, mint az emberi test tagjai. Aki a maga kegyelmi ajándékát nem ismeri föl, vagy nem ismeri el: olyan ingoványos útra téved, amely veszélyezteti az összes tagot. Mi lenne az igehirdetéssel, a betegápolással, a tanítással, ha mindenki presbiterségre vágyna? Mi lenne a diakóniával, ha mindenki próféta akarna lenni? Oktan és engedetlen akarások ezek, mert széteséssel fenyegetik a tagok közötti egészséges viszonyt. Senkinek sem áll jogában, hogy Isten akarata ellenére kiszakítsa magát a saját kegyelmi ajándékának megfelelő állapotából. Ez éppoly képtelenség (irreális!), mint az emberi test viszonylatában szemlélt helyzet. A nagyobb kegyelmi ajándékokra való törekvés - amint látni fogjuk (12,31) - nincs ellentétben a hűséges engedelmességgel.

(18) **“Márpedig Isten elhelyezte a tagokat, egyenként mindeniket a testben, amint akarta”**. A **“márpedig”** (szó szerint - most pedig) arra szolgál, hogy az irreális esettel (12, 15-17) szembehelyezze az igazságot. Mintha így szólana: az eddigiekben (15-17.v.) látott képtelenségekkel szemben az igazság az, hogy **“Isten elhelyezte a tagokat”**. Nem a tagoknak (kéznek, fülnek, szemnek stb.) kell megkeresniök a

maguk helyét. Ezt Isten már kijelölte. A tagok kötelessége az, hogy az Isten által rendelt helyüket elismerjék, és küldetésüket híven teljesítsék. Isten elhelyezésében nincs semmi bizonytalankodás, amiből félreértések származhatnak. **“Egyenként”** és **“mindeniket”** elhelyezte, hogy kivételesen se fordulhassanak elő zavarok. A kéz nem akarhat fej lenni, sem a fül nem vállalkozhat a szív feladatára. A kezét épp mint kezét építette bele a testbe, a véredényeket épp mint véredényeket, a szívet mint szívet. Eközben úgy cselekedett, **“amint akarta”**. Nem kért tanácsot sem a fejtől általában, sem az észtől, sem az értelemről. Erre nem volt szüksége, mintha az emberi akaratok nélkül képtelen lett volna elvégezni munkáját. Ugyanez a helyzet az eklézsiában. Az egyház szép rendjét, a tagok egymás közötti viszonyát egyedül Isten határozza meg, amint akarja. Rendetlenség és zűrzavar helyett **“egyenként mindenkin”** személy szerint kijelöli a maga helyét és feladatát, hogy ehhez képest éljen. Mindenki tag, de mindeki a maga helyén és a maga kegyelmi ajándékával! Mindenki a maga személyes adottságaival (bölcsségével, gyöngeségével, erősségével, foglalkozásával stb.) éli a tagok életét.

(19) **“Ha pedig az egész egy tag volna, hol lenne a test?”** Ebben a kérdésben vonja le Pál a végső következtetést. Nemcsak az igaz, hogy a tagok egymásközi viszonya zűrzavarba torkollik, hanem ennél sokkal több következik: az egész test pusztulása és megsemmisülése. Ahol nincsenek Isten orcája előtti engedelmisségben járó tagok, ott nem lehet eklézsia. Nekünk az Anyaszentegyház jelenkori viszonyai között kell vigyáznunk arra, hogy a test veszedelmében nem tegyük részesekké magunkat. Istennek gondja van az Úr Jézus testére, hogy meg ne semmisüljön, de ez a körülmény nem mentesít a vigyázástól, a felelősségtől. Elesen szem előtt kell tartani, hogy a tagok hűtlensége a test létét fenyegeti.

(20) **“Így pedig bár sok a tag, mégis egy a test”**. Észrevehető, hogy ugyanazt a görög eredetit (nün de) most az **“így pedig”** kifejezéssel fordítjuk, holott előbb (18.v.) a **“már pedig”**-et használtuk. Ez nemcsak lehetséges, hanem szükséges. A vers összefüggése készítet, hogy ugyanazt a tartalmat (l. 18. v. exegézisét) némi árnyalati-formai különbséggel adjuk vissza: úgy ahogyan a 19. vers mutatta: széthullásba jut a test; **“így pedig”**, vagyis az Isten iránti engedelmisségben a **“sok tag”** mellett épségben marad az **“egy test”**. Az egységbontó viharfelhőt elűzi a Szentlélek szele, hogy az egészséges **“tagok”** (ilyenekre gondol Pál) éppoly példás egységet alkossanak, mint az egészséges emberi szervezet tagjai.

(21) Az előbbieken a tagokat és a testet abból a szempontból nézte az apostol, hogy a tagok nem lévén megelégedve saját helyzetükkel, a mások helyére vágynak. Most a fordítottját tartja elénk: a tagok önmagukkal meg vannak elégedve, nem vágynak mások helyére, hanem másokat lenéznek vagy megvetnek.

“Nem mondhatja pedig a szem a kéznek: nincs rád szükségem; vagy ismét a fej a lábaknak: nincs rátok szükségem.” Senki sem nélkülözheti a másikat. Isten gyülekezetében nincsenek szükségtelen és kidobható főregnyúlványok. Bármilyen nagyravahatott is legyen egy tag: szem, fej, mégsem hagyhatja el ajkát senki irányában a **“nincs rád szükségem”**. Ez a szólás hiányzik a Krisztus-közösség szótárából. A hitben legtisztábban a látók és megfontoltabban gondolkozók, akik a **“szemek”** és a **“fej”** kegyelmi ajándékát vették, nem különíthették el magukat a **“kezek”**-től és a **“lábak”**-tól. Mai egyházunknak egyik szembeszökő tünete, hogy a

valóságos és a képzelt "szemek", "fejek" elkülönülve élnek. Mintegy visszatetsző, ha tekintélyes egyházi férfiak és nők, akik egyébként buzgón igyekeznek szolgálni, megjelennek gyülekezeti imaórákon, vagy épp imádkoznak. Nem így Pál apostolnál és a reformátoroknál. Főlöszleg részletezni az apostol kifejező szavait, hiszen gyülekezetenként változik a helyzet. De nem főlöszleg megismételni, hogy akármilyen formában (szembeszőkőn vagy alig észrevehetőn) jelentkezik a **"nincs rád szükségem"** mindenképp Isten ítélete alatt áll.

(22) **"Sőt, sokkal inkább, amelyek a test legerőtelenebb tagjainak látszanak, azok szükségeseek"**. Azonnal érezhető a nyomósított ellentét: **"Sőt, sokkal inkább"**. A felfuvalkodottságban elhangzó "nincs rád szükségem" helyett "sokkal inkább" az az igazság, hogy **"amelyek a test legerőtelenebb tagjainak látszanak"** (a participium gyakran el van választva közelebbi meghatározójától, miként itt is a közbevetett szavak után következnek - Bl. D. 474:5), **"azok szükségeseek"** (a "sokkal inkább" nem a "szükségesre" vonatkozik, s így főlöszleg az "igen" szócška a szükséges előtt). "Szükségesek", vagyis nélkülözhetetlenek, mellőzhetetlenek. A **"legerőtelenebb"** csak merő **"látszat"**, az emberi megítélés helytelenségeének a tükrözője. Csupán az emberi értékeszme alapján állítható, hogy pl. a lábak és a kezek "erőtelenebbek", kisebb erőre képesek, mint a szemek és a fej. Igaz, és mégsem igaz. Igaz, bizonyos emberi beállításban, ami viszont csak látszat; de nem igaz Isten akarátának a mértéke alatt, ami az igazság. Következésképpen a látszat szerint erőteleneek éppoly "szükségesek", nélkülözhetetlenek mindenkí számára, mint az erősek: a szemek. Hogy az apostol pontosan kikre gondol az "erőteleneekkel" kapcsolatban, aligha lehet végérvényesen eldönteni. A hitben gyöngékre, akik pl. nem esznek húst? A kisebb szolgálatok végzőire? Fontos hogy észrevegyük: kiket tekintenek és tekintünk "erőteleneeknek" a saját gyülekezetünkben épp ma.

(23) **"És amelyeket a test tisztességtelenebb - tagjainak - vélünk, azokat nagyobb tisztességgel vesszük körül"**. A **"tisztességtelen"** (átimosz, itt középokban: érték nélküli, tisztességtelenebb) nem a becstelenséget jelenti. Inkább azt fejezi ki, hogy kisebb tisztességben, tiszteletben, megbecsülésben részesítünk egyes tagokat. Meggyőző az az exegétikai megfigyelés (Bachmann), mely szerint az apostol jelen esetben (ti. a tisztességtelenebb tagok viszonylatában) nem gondol külön sem az egyikre, sem a másíkra. Az előbbi versek nyomán a kéz (15. v.), a szemek (16. és 21. v.) és a fej (21. v.) van kiemelve, mint különösképpen tisztességet élvező tag. Most a "tisztességtelenebb" jelző általában a többiekre vonatkozik épp azért, mert nem voltak felemlítve a nagyabecsűlték között; tehát például a vállakra, derékra, csípőre stb. Úgy **"véljük"**, úgy tűnik a mindennapi közbeszédünkőből, mintha ezek a tagok kisebb tisztességet élveznének. A széles vagy csapott vállat, a bő vagy szűk mellkast alig vesszük észre, mivel jelentéktelennek látszik, míg a torz fejet, a szemek hiányát nyomban észleljük. Így van ez mind a mai napig. Mégis az ilyen értelemben "tisztességtelenebb" tagokat **"nagyobb tisztességgel vesszük körül"** (peritithémi = körülrakok, körülveszek pl. ruhával, fallal). Sem a szemet, sem a fej többi részét (fülek, száj stb.) nem borítjuk be ruhával, úgyszintén a kezet sem, míg egyéb tagjainkat igen. Tehát inkább védjük, azaz nagyobb tisztességben részesítjük az egyébként "tisztességtelenebbeket".

“És amelyek éktelenek bennünk, azok nagyobb ékességben részesülnek”. Az **“éktelenek”** (ászkhémón = szkéma nélküli, illetlen, leszólható, gyalázható, szégyellnivaló - Bauer, Czeglédy) a nemiséggel kapcsolatos szerveket jelentik. Annyiban éktelenek, amennyiben az ember szégyelli ezeket emlegetni, vagy épp meztelenné tenni. Semmiféle forradalmiság nem változtatott érdemileg ezen a szükségképpen helyzeten, hacsak a pornográfiát nem tekintjük változásnak. Az **“éktelenek”** pedig mégis **“nagyobb ékességben részesülnek”** (szó szerint: nagyobb, bőségesebb ékességet bírnak; eüszkhémón = jó szkémájú, illedelmes, előkelő, nagyrabecsült) azáltal, hogy illő módon betakartatnak (Bauer).

(24) **“Amelyek pedig ékesek bennünk, azoknak nincs szükségük erre”.** Sem a szemeknek, sem a kezeknek nincs szükségük arra, hogy az **“éktelenekhez”** hasonlóan beboríttassanak.

“Azonban Isten összeszerkesztette a testet, az - ékességben - szűkölködőknek nagyobb tisztességet adván” (Czeglédy: “Isten azonban úgy szerkesztette össze a testet, hogy az alacsonyabbrendűnek nagyobb megbecsülést juttatott”). Az emberi magatartás, vélekedés kétes értéke eléggé kitűnik márcsak belső ellenmodásaiból is. Úgy látszik - emberileg -, mintha a test tagjai között többféle szempontból (érték, fontosság, hasznosság stb.) egyenetlenség volna. Ez lehetséges, sőt - emberileg - így is van. **“Azonban”** az emberi gondolkodással szemben **“Isten összeszerkesztette a testet”**. Úgy cselekedett, hogy szép összhangban, ellenmondás és egyenetlenség nélkül legyenek a tagok mind. Amelyeknek kisebb ékességet tulajdonít az ember, vagyis amelyek **“szűkölködnek”**, azoknak **“nagyobb tisztességet adott”**; éppen az életfenntartás eszközeivé tette azokat.

(25) **“Hogy ne legyen szakadás a testben, hanem ugyanúgy gondoskodjanak egymásról a tagok”.** A **“hogy”** vonatkozik az előző (24.) versnek mind a fő-, mind a mellékmondatára, mivel az egész vers (24.) az összeszerkesztés tényét foglalja magában. Isten azért szerkesztette össze a testet, hogy **“ne legyen szakadás”** benne. A **“szakadás”** fogalmával már találkoztunk (l. 1,10 és 11,18 exegézisét). Akkor állana fenne a szakadás jogos lehetősége, ha hibás volna a test felépítése (összeszerkesztése); ha a tagok nem volnának megelégedve rendeltetésükkel; ha egyik tag igazságtalanul méltánytalan helyzetben lenne a másikkal szemben. Ezt azonban kizárja az összeszerkesztés, melynek folytán a test minden tagja, a maga sajátos rendeltetése szerint működik. Isten nem követett el hibát. A szakadás oka sohasem kereshető benne. Az összeszerkesztett tagoknak egymás iránt az a hivatásuk, hogy **“ugyanúgy gondoskodjanak egymásról”**. **“Ugyanúgy”** (adverbálisan), egyformán, kölcsönösen ugyanazt a gondoskodást tanúsítják egymás iránt. Ne fordulhasson elő, hogy - pl. - míg a szív állandóan biztosítja a vérkeringést, addig a láb nem viszi el a testet (a szívet is) a veszedelem elől; míg a belső szervek végzik a táplálék feldolgozását, addig a száj megtagadja az eledlek átvételét stb. A legapróbb részekig minden tagnak ugyanolyan odaadással kell munkálkodnia a többi javára. Az apostol külön példával is szemlélteti az egymás iránti kölcsönös gondoskodást a következő versben.

(26) **“És akár szenved egy tag, együtt szenved valamennyi tag”.** Annyira egygyé vannak szerkesztve, hogy szükségképpen közösek a nyomorúságok. Isten nem kíméli meg a tagokat a szenvedéstől. Sőt, előre mondja, hogy vannak szenvedések,

amelyekkel számolni kell. Azonban a szenvedés nem a magárahagyott tag keserves vergődése. Nem, mert amikor **“szened egy tag”** testileg vagy lelkileg, vele **“együtt szened valamennyi tag”**. A magyar nyelvünkben derűre-borúra használt **“szimpátia”** szó tulajdonképpen együtt-szenvedést (szünpászkhó = együtt szenvedek) jelent. Magamévá teszem a másik testi-lelki fájdalmát, szomorúságát, bánatát, gyászát, nélkülözését, fogságát, ruhátlanságát. Amiként a szervezetben mindenik egyébként egészséges tag lázat vállal a megbetegedés alkalmával, ugyanúgy Krisztus testében, az ekléziában, egyik tagnak a szenvedése az összes tagot fájdalommal tölti el. A gyülekezetben ismeretlen (kellene, hogy legyen) az **“engem nem érdekel”, “engem nem érint, mert nem ismerem”** kifejezés. A diakóniának itt a melegágya. Az összes tag együtt veszi fel a küzdelmet a szenvedéssel, illetve együtt hordozzák azt. Nemcsak egyesek **“szimpatikusak”**, hanem Krisztusban minden tag.

“Akár dicsőségben részesül - egy - tag: együtt örvend valamennyi tag”. Miként a szenvedésben, úgy az örvendezésben is együtt vannak a tagok. Ha **“dicsőségben részesül”** (doksádzó = dicsérek, magasztalok, tisztelek, itt passivum) egy tag, azaz ha bármely oknál fogva örvendezettő körülmények közé jut (kitüntetés, jólét, családi öröm, lelki békesség stb.), vele **“együtt örvend valamennyi tag”**. Irigység helyett együttörvendezés; gáncsoskodás, keményszívűség, elzárkózás helyett ismét csak együttörvendezés. Mint amikor az elveszett juh megtalálja a gazda, és egybehívja barátait, szomszédait, hogy vele örvendezzenek (Lk. 15,6), úgy örvendeznek együtt a tagok az egyházban. Erre utal az apostol intése: **“Örüljete az örülőkkel, és sírjatek a sírókkal”** (Róm. 12,15). Mindenesetre nem a gonoszok hamis jólétével és örömével való együtt-örvendezésről van szó.

(27) Ennek a versnek az exegézisét végig vezettük az egész szakaszon (12, 14-27). A **“test”** hasonlatát mindenütt úgy kezeltük, mint amely Krisztus földi testére, az egyházra mutat. Most ez a vers összegezve állítja eléink a hasonlat értelmét: **“Ti pedig Krisztus teste vagytok és tagjai külön-külön”**. A levél olvasóinak tudniok kell, hogy éppen **ők** (= **“ti pedig”**) **“Krisztus teste”**; épp rájuk vonatkoznak az elhangzottak; épp a maguk gyülekezetében kell megtapasztalniok, hogy mit jelent Krisztus egyetlen teste, az egyház egy-sége; épp nekik kell vigyázniok a test szép rendjére; és épp nekik kell megbizonyítaniok az egy testhez való tartozásukat. Igen, mert mindnyájan a test **“tagjai külön-külön”** (azaz úgy nézve mint részt, **“egyenként”** - Kecskeméthy; **“külön véve”** - Czeglédy; **“rész szerint”** - Károli). **Külön-külön**, személyesen viszonyulnak Krisztushoz (12,12), személyesen veszik tudomásul, hogy együvé vannak szerkesztve; személyesen élük hitük életét, de mint **“tagok”**, mint az egy test élő részei.

12, 28-31a: A KÜLÖNBÖZŐSÉGEK HARMÓNIAJA

(28) És némelyeket rendelt Isten az ekléziában először apostolokul, másodsor prófétákul, harmadsor tanítókul, azután csodatevő erőket, azután gyógyítás ajándékát, segélynyújtásokat, kormányzást, nyelvek nemeit. (29) Vajon mindnyájan apostolok-e? Vajon mindnyájan próféták-e? Vajon mindnyájan tanítók-e? Vajon mindnyájuknak van-e csodatevő erejük? (30) Vajon mindnyájuknak van-e gyógyítás ajándéka, vajon mindnyájan beszélnek-e nyelveken? Vajon mindnyájan magyaráznak-e? (31a) Igyekezzetek pedig a nagyobb kegyelmi ajándékokra.

A megkezdett gondolatkörben mozognak az előttünk fekvő versek is. Még mindig a "lelkiekről" (12,1) beszél az apostol, s ezzel kapcsolatosan a kegyelmi ajándékokkal (12, 4-11) felruházottakról, hogy az eklézia egységét, szép rendjét (12, 12-28) biztosítsa.

A tagok közül **"némelyeket"** **"rendelt Isten az ekléziában"** meghatározott közösségi kegyelmi ajándékok véghezvitelére. Ezek a kegyelmi ajándékok (12,4) - amint mindjárt látni fogjuk - részben "szolgálatok" (12,5), részben pedig egyebek (12, 4.6.). Bizonyos azonban, hogy mindenik kegyelmi ajándék közösségi vonatkozású; nemcsak a személyes (magán) keresztyén életre tartozik, mint pl. a nőtlenség (12,7). Ilyen közösségi kegyelmi ajándékot csak **némelyeknek** (= nem mindenkinek) adott Isten. Akiknek azonban adott, azokat **"rendelte"** (aor.med.), beállította, hogy a rájuk bízott kegyelmi ajándékokkal az **"ekléziában"** munkálkodjanak. Jelen esetben indokolatlan, hogy az **"ekléziát"** akár kizárólag a helyi gyülekezetre (pl. a korinthusira), akár kizárólag az egyetemes egyházra vonatkoztassuk. Bizonyos, hogy Pál a korinthusi gyülekezetet tartja szem előtt, de éppen ennyire bizonyos, hogy Krisztus testének az egységében gondolkodik. Amit mond: az "ekléziában" mondja az eklézia tagjainak. Számára az "eklézia" (l. 1,2 exegézisét) a ki-hívottaknak-, a távolból Isten-közelségbe hívottaknak -, a halálból az életbe hívottaknak a közössége. Ebben a közösségben - legyen akár Korinthusban, akár Jeruzsálemben, vagy máshol - Isten rendelt, beállított némelyeket, hogy a nyert kegyelmi ajándékokkal valamennyi tag javára sáfárkodjanak.

Rendelt pedig Isten némelyeket **"először apostolokul"**. Amint az első fejezetben láttuk (1Kor. 1,1), az "apostol" szó nem korlátozható csak a tizenkettőre (Fil. 2,25; 2Kor. 8,23 stb.). A tizenkettő páratlan helyzetétől eltekintve, az ősegyházban másokat is neveztek apostoloknak (Fil. 2,25; 1Kor. 4,9; 9,5; 15,7; 2Kor. 8,23; Róm. 16,7; Csel. 14,14), akik szolgálatukban nem voltak helyhez kötve. Rövidebb-hosszabb helyi tartózkodás után más gyülekezetbe mentek, hogy igehirdetői és egyházszervezői munkájukat végezzék. Az apostolság kegyelmi ajándéka nem szorítható szigorúan körülhatárolt keretek közé. Egyedül annyi a bizonyos, hogy a tizenkettőn és Pálon kívül az apostolok nem voltak Isten kijelentésének közvetlen eszközei. Ilyen apostolok - Pálnak a munkatársai - gyakran megfordulhattak Korinthusban. Egész erejükkel az evangélium szolgálatában állottak. A gyülekezetek gondoskodtak róluk, amin nem változtat az a körülmény, hogy Pál kétkezü munkával biztosította a maga kenyerét - az általános gyakorlattól eltérően. A szolgálatnak ez a formája

elvileg ma sem mondható kizártnak. Ma is lehetnek a tizenkettőn kívüli értelemben vett apostolok, akik gyülekezetből-gyülekezetbe járva szolgálnak. Ebben a tekintetben nincs megkötve az egyház. Mindenesetre bizonyos, hogy az apostoli tisztséggel járó feladatokat látják el a helyhez kötött pásztorok, akiknek azonban a már meglevő, megalapított eklézsiák építésén kell fáradozniuk.

Továbbá rendelt Isten némelyeket **“másodszor prófétákul”**. Az **“először”**, **“másodszor”**, **“harmadszor”** sorszámok nem idői egymásutániságot jeleznek, mint-ha egy bizonyos első időben rendeltettek volna az apostolok, majd később a próféták, s még később a tanítók. Pusztá felsorolási formával van dolgunk, amiből mégcsak a fontossági sorrend következtetéséhez sem juthatunk, mintha az első lenne a legfontosabb, az utolsó pedig a kevésbé fontos. Semmi akadálya nincs az egyes szolgálatok sorrendi fölcserélésének vagy váltogatásának. Ebben a szellemben vannak **“másodszor”** említve a **“próféták”**. Amint a 12,10 magyarázata rendjén már rámutattunk, a próféták Isten kegyelmi ajándékával felruházott prófétálók, igehirdetők (12,10). Éppúgy nem állandó és minden gyülekezetben meglevő tisztség, mint az apostoltság. Ahol adja Isten a prófétálás kegyelmi ajándékát, ott vannak a próféták, ahol pedig nem adja, ott nincsenek. Az antiochiai gyülekezetben például voltak némely „próféták” (Csel. 13,1), de sok más esetben nem említi őket a Szentírás. Ezek is járhattak gyülekezetről gyülekezetre (Csel. 11, 27-30; 21, 10), bár nem ismervük a helyről helyre való járás. Nincs tudomásunk arról, hogy a próféták gyülekezetek alapítására, szervezésére lettek volna beállítva, miként az apostolok. Nem egy állandó, folytonos szolgálatot gyakorolnak, hanem a Lélek kényszere alatt akkor szólnak, amikor épp szólásra indítja őket az Úr, eltérőleg az apostoloiktól, akik folytonos szolgálatra hívtak el.

“Harmadszor tanítókul” rendelt némelyeket Isten. Ezeknek feladata az írás-magyarázás. A belső tűztől áthatott megragadó beszéd és látomások helyett a tanítók egyszerű (primitív) formák közötti nyugodt oktatók, magyarázók (Lietzmann 1:145), talán a zsinagógai írástudók keresztyén megfelelői. A rendelkezésre álló újtestamentumi adatokból (Csel. 13,1; Ef. 4,11; 2Tim. 1,11; Jak. 3,1) nem nyerünk kimerítő tájékoztatást. Nem tudhatjuk, hogy vajon minden gyülekezetben voltak-e **külön** tanítók. Egyes helyeken voltak (Csel. 13,1), viszont más helyeken a tanítói tiszte is a **“pásztor”** láthatta el. Valami egyetemes érvényű merev tisztség-rendszer nem található. Tény azonban, hogy voltak **“tanítók”**, akik kegyelmi ajándékot nyertek arra, hogy a keresztyén hit igazságait akár gyermekeknek, akár felnőtteknek világosan megmagyarázzák. Szabadon hagyja a Szentírás az utat arra, hogy a keresztyén egyházban legyenek akár külön tanítók, tanárok, akár pedig a tanítást az apostolok, a pásztorok vagy mások végezzék. Kálvin bölcsességére vall, hogy ő a tisztségek zártkörű meghatározása tekintetében senkivel sem akar vitatkozni. Ahol és akinek a tanítás kegyelmi ajándékát adja az Úr, ott és annak végeznie kell azt, de nincs parancs arról, hogy minden eklézsiában lenniök kell **“tanítóknak”**. Bizonyos csupán az, hogy Isten beszédét prédikálni, mondani, hirdetni kell. Evégből szolgálkat hív el és küld ki Isten. De hogy minden gyülekezetben külön **“apostolok”**, külön **“próféták”**, külön **“tanítók”** (12,28), külön **“evangélisták”**, külön **“pásztorok”** (Ef. 4,11) és külön más elnevezésű munkatársak lettek volna, ennek állítására nem jogosít fel az Újtestamentum. Az ősegyháznak nem volt egy mai értelemben vett

szolgálati szabályzata, egyházi törvénye, statutuma. Nem volt törvényerővel szabályozva, hogy milyen tisztségek, fizetéses vagy fizetés nélküli állások legyenek a gyülekezetekben. Céltalan fáradozás annak megállapítása, hogy az első eklézsiák milyen *egyetemesen kötelező* szervezettel bírtak. Ilyen egyszerűen nem létezett. Volt fegyelem, szolgálat, egyházi rend, de nem valami egyetemes szabályozás alapján. Egyik gyülekezetben diakónusokat látunk, míg a másikkól hiányoznak; egyik gyülekezetben próféták vannak, míg a másikban nincsenek. Mégcsak állandó pásztor sem volt minden ekléziának. Az apostolok - akár a tizenkettő, akár a későbbiek - megalapítottak egy-egy gyülekezetet, s azután továbbhaladtak. A hívők közösségét az imádkozás és a sákramentumok tartották össze. A szeretetszolgálatot egymás között gyakorolták. Voltak előljáró vének - nem tudjuk hányan -, akik vigyáztak a belső rendre. Közülük kerülhettek ki olyanok, akik prédikáltak, tanítottak, keresztelek, urvacsorát osztottak. Aszerint, hogy Isten milyen kegyelmi ajándékokkal áldotta meg a tagokat: lehettek próféták, tanítók, nyelveken szólók, csodatevők stb.

Az Újszövetség nem hagy kétségben afelől, hogy merre halad a belső fejlődés vonala. Nevezetesen: **egyreszt** az a kíváncsi állapot, hogy az egyes eklézsiáknak legyen állandó lelki vezetőjük, amilyen volt Krétában - egy nagy földterületen - Titusz; az előzsiái hét gyülekezetben az ismeretlen vezetők; **másrészt** az előadódó rendetlenségek - pl. Korinthusban - kiküszöböltessenek, s a szép rend helyreálljon az apostoli tanítás konkrét szabálya szerint. Az Újtestamentum szellemében a mindenkori ekléziának nyitott a lehetősége arra, hogy szolgálati rendjét megállapítsa éppen úgy, ahogyan a munkát legjobban végezni tudja. A feladatokat nem a mindenkori egyház állapítja meg, hiszen a feladatok adva vannak: **igehirdetés, sákramentumok** kiszolgáltatása, **szép rend** fenntartása, **egymás szeretetteljes** támogatása. A feladatok megvalósításának módja tekintetében viszont keresztyéni szabadságban járhattak el a gyülekezetek, vagyis szabadon szervezkedhettek. A szolgálatot - elvben - rábízhatták akár négy tiszttelőre - pásztor, tanító, presbiter, diakónus -, akár egyre - pásztor -, akár négynél is többre. Fontos, hogy a szolgálatnak felelős gazdája legyen. A kegyelmi ajándékokhoz képest eltérően alakulhat az egyes gyülekezetek élete.

Az "elsőszőr" - másodszor - harmadszor" után most következne a "negyedszer-ötödször" stb. Ehelyett áll az "azután" (ezt követőleg; itt is az idői egymásutánosság szempontja nélkül) kapcsoló szó. Tehát nem az a helyzet, hogy az "apostolok", "próféták" és "tanítók" szolgálata mellett más síkon, más értelemben egyebek (= nem szolgálatok) következnek, hanem ugyanaz a felsorolás folytatódik ugyanazon a síkon, ti. a kegyelmi ajándékok síkján. Példának okáért említi az apostol a kegyelmi ajándékok hordozóit anélkül, hogy teljességre törekedne. Ebben a beállításban találjuk most (= "azután", az előbbieknél után) a "**csodatevő erőket**", vagyis azokat, akik csodálatos rendkívüli cselekedetek véghezvitelére nyertek kegyelmi ajándékot (pl. gonosz lelkek kiűzése, ellenállhatatlan igehirdetés, keresztek - máglyák elhordozása stb.). Utalunk a 6. és 10. v. magyarázatára (12, 6-8), ahol bővebben foglalkoztunk a csodatevő erővel. Itt az a különbség, hogy a "csodatevő erő" kifejezés azok helyett a személyek helyett áll, akik véghez viszik. Mintha így hangzana a szöveg: "azután csodatevő erő" véghezvivőit.

“Azután gyógyítás ajándékát” (szó szerint: “gyógyítások kegyelmi ajándékait”), azaz olyan hívőket rendelt az Úr, akik fel vannak ékesítve a betegek gyógyításának a kegyelmi ajándékával, amint a 9. vers (12,9) exegézisében láttuk.

Azután “segélynyújtásokat”, vagyis segélynyújtókat. Mivel az Újszövetségben csak ezen az egy helyen fordul elő a “segélynyújtás” (“segítség” - Kecskeméthy; “szegényeknek segéllője” - régi Károli; “gyámol” - revid. Károli; “segélynyújtás” - Czeglédy) azért nem lehet teljes bizonyossággal kifejtteni a szó tartalmát. A “segélynyújtás” a német Bauer-szótárra támaszkodik (“Hilfeleistung”; Vulgata: “opulatio”, ugyanígy Kálvin; Diener, Helfer-Luther). Nincs szó kimondottan a diakónusok tisztségéről. Általánosabb értelemben olyan gyülekezeti tagokra kell gondolni, akik kiváltképpen ajándékot nyertek az Úrtól, hogy a szegények, a lelkiekben elesettek, a szenvedők gondját fölvegyék. Mindenütt jelen vannak, ahol segítségre, támogatásra van szükség. Ma is találkozunk ilyen gyülekezeti tagokkal, akiknek áldott munkája Isten kegyelméről beszél.

Azután **“kormányzást”**, szó szerint kormányzásokat, vezetéseket, azaz olyan hívőket, akiket Isten képessé tett arra, hogy a gyülekezetben irányítsanak, kormányozzanak. Bizonyára helyesen lát Kálvin, amikor az öregek tanácsára, a presbiterekre, előjárókra gondol, akik felelősek az eklézsia szép rendjéért, a tagok keresztyéni életéért, viszálykodások kiküszöböléséért; ők adnak bölcs tanácsokat, s általában vigyáznak - akárcsak a hajóskapitány -, hogy az eklézsia hajója csendes vizeken haladjon és a viharokat átvészelve (kübernétész = gubernátor, kormányos, hajóskapitány).

Végül a **“nyelvek neveit”** említi az apostol. Ezzel is foglalkoztunk a 10. versben (12,10), amiért szükségtelen most ismétlésekbe bocsátkozni. Mindössze annyit kell megjegyezni, hogy jelen esetben a “nyelvek nevei” mellől elmarad a **“nyelvek magyarázása”**, jöllehet a 30. versben ismét találkozunk vele. Ebből is kitűnik, hogy Pál nem ad hiánytalan felsorolást, mintha az említetteken kívül nem volnának más kegyelmi ajándékok.

(29. 30). A 29. 30. versekben az apostol a test hasonlatát alkalmazza az egyházra. Amiként kizárt dolog, hogy az egész test szem legyen, vagy fül (12, 17-20), ugyanúgy elképzelhetetlen, hogy a keresztyén gyülekezetben mindenki **“apostol”** legyen, vagy **“próféta”, “tanító”,** stb. Megtörténhet, hogy valakinek több kegyelmi ajándékot ad Isten. De nem történhet meg, hogy mindenki (**“mindnyájan”**) birtokoljon minden kegyelmi ajándékot, akár a felsoroltakat, akár a fel nem soroltakat. Ezért az egyes kérdések úgy vannak feltéve, hogy mindenik **nemleges** feleletet von maga után. A szöveg mintegy a következőképpen hangzik:

“Vajon mindnyájan apostolok-e?” Nem mindnyájan, hanem csak némelyek (12,28).

“Vajon mindnyájan próféták-e?” Nem mindnyájan, hanem csak némelyek. (12, 10, 28; 11, 5;).

“Vajon mindnyájan tanítók-e?” Nem mindnyájan, hanem csak némelyek (12,28).

“Vajon mindnyájuknak van-e csodatevő erejük?” (= bírnak-e csodatevő erőket?) Nem, hanem csak egyeseknek. (12, 6. 10. 28).

“Vajon mindnyájuknak van-e gyógyítás ajándéka?” Nem, hanem csak egyeseknek (12, 9, 28).

“Vajon mindnyájan beszélnek-e nyelveken?” Nem, hanem csak némelyek (12, 10, 28).

“Vajon mindnyájan magyaráznak-e?” Nem, hanem csak némelyek (12,10).

A részletező szemléltetésnek az a célja, hogy félreértés nélkül megértsék a levél olvasói Isten akaratát. Nevezetesen: egyfelől “senki sem bővölködik annyira mindenekben, hogy önmagának elegendő volna” (Kálvin). Más szóval mindenkinek szüksége van a többi tagra, a közösségre. Másfelől “senki se kívánja másoknak a munkáját” (aliorum operam - Kálvin), azaz legyen hűséges a saját kegyelmi ajándéka gyakorlásában. Ne foglalkozzék azzal, amire nincs elhívása. “Ugyanis Pál ki akarja küszöbölni a gőgösség alkalmait, a gonosz versengéseket, a dőlyfősséget és az atyafiak lenézését, az irigységet (rosszlelkűséget), a hiúságot (nagyravágyást) és hasonlókat” (Kálvin).

(31a) “**Igyekezetek pedig a nagyobb kegyelmi ajándékokra**”. A fejezet első része (főként a 12,4. 6. és 11. v.) nem hagyott kétségben afelől, hogy a kegyelmi ajándékok mindenestől Isten szabad tetszéséből származnak. Az Úr kinek-kinek azt ad, amit akar, annyit amennyit akar, és úgy, amint akarja. Épp ezért “**kegyelmi ajándékok**” (lásd 12,4 és 5-7 exegézisét). Most pedig mégis olvassuk a felhívást: “**Igyekezetek**” a nagyobb kegyelmi ajándékokra. Nyilvánvaló, hogy az apostol szerint a “kegyelmi ajándék” nem zárja ki az “igyekezetet”, sem az “igyekezt” a kegyelmi ajándékot. Az ellentét nem tűnik el, hanem kiegyenlítődik a hitben. Hitben szabad és kell nagyobb kegyelmi ajándékokra igyekezni. Ez az igyekezet (dzéloó - igyekszem, buzgón törekszem, fáradozom, innen a zélóták) mindenesetre távol áll bármely csörtetéstől, emberi akarnékoskodástól, nagyravágyástól. A hívőnek szabad a kegyelmi ajándékok ismerete birtokában napról-napra buzgón esedezni Istenhez, hogy nagyobb szolgálattal bízza meg, nagyobb ajándékkal ajándékozza meg. Isten adja a kegyelmi ajándékokat, amint akarja (12,1), és a hívő mégis szabadon igyekezhetsen. Ez a lehetőség az imádság korlátlan szabadsága, nem pedig ügyszerűtlen nagyravágyása.

Nehéz kérdést jelent a “**nagyobb**” határozó. Számolhatunk azzal a lehetőséggel, hogy a “nagyobb” a 13,13-ra mutat, ahol a szeretetet **legnagyobb**nak mondja az apostol. Ebben a esetben tágabb értelemben (l. 1,7 exegézisét) a “kegyelmi ajándékok” közé tartozik pl. a hit, remény és szeretet is, amelyek között legnagyobb a szeretet (1Kor.13,19). Talán az apostol arra utal (?), hogy a hit, remény és szeretet nagyobb kegyelmi ajándékaira igyekezzenek a hívők?

A reformátori irodalom a “**nagyobb**” kegyelmi ajándékokat azonosítja azokkal, amelyek a gyülekezet építése szempontjából hasznosabbak (quodque magis conducit ad utilitatem publicam” - Bullinger; “quae plurimum aedificationem valent - Kálvin). Ezt a föltevést erőteljesen támogatja a 14,1, ahol a prófétálást ajánlja, valamint a 14,12, ahol a gyülekezet építését helyezi előtérbe. Annál nagyobb egy kegyelmi ajándék, minél inkább az eklézsia építését szolgálja.

A kimondottan “**nagyobb**nak” nevezett “hit, remény és szeretet” (13,13) után szüntelenül vágyakoznia, igyekeznie kell mindenkinek. Ezeket nekünk ajándékozta Isten, s mégis állandó buzgósággal kell kérnünk: igyekeznünk, fáradoznunk kell

utánuk. Így eszne annak a lehetősége, hogy esetleg emberi mértékek alapján értékskálát állítsunk fel a kegyelmi ajándékok között, vagy hogy belső nyugtalansággal olyan sajátos (= szűkebb értelemben - 1,7 - vett) kegyelmi ajándékokra igyekezzünk, amelyekkel nem ajándékozott meg az Úr. A "test" hasonlata (12, 12-17) szintén ebbe az irányba mutat (?). Mégis valószínűbbnek tűnik a 14,1 miatt a reformátori felfogás, sőt, mintegy kizártnak látszik a másik - ti. a szeretetre vonatkozó és egyébként igen figyelemre méltó - megfontolás.

A gondolatsor a 14,1-ben folytatódik. Közben a szeretet himnusza van beiktatva. Nem azért, hogy a kegyelmi ajándékokat szembeállítsa a szeretettel; sem azért, hogy a szeretetet a sajátos kegyelmi ajándékok fölé helyezze, hanem azért, mert **a kegyelmi ajándékokkal való élésnek természetes és nélkülözhetetlen levegője, feltétele a szeretet.**

12, 31b-13,3: A SZERETET SARKÍTÁSA

(31b) És még mutatok nektek egy kiváltképpen való utat. (1) Ha embereknek vagy épp angyaloknak nyelvén szólnék, szeretet pedig nincs bennem, olyanná lettem mint a zengő érc vagy a pengő cimbalom. (2) És ha prófétálni tudnék, és minden titkot és minden tudományt ismernék, és ha teljes hitem volna, úgyannyira, hogy hegyeket tudnék elmozdítani, szeretet pedig nincs bennem, semmi vagyok. (3) És ha minden vagyonomat feléletném, és ha testemet átadnám, hogy megégessenek, szeretet pedig nincs bennem, semmit nem használ ez nekem.

31b) Itt különös fontosságú a szórend. Ugyanis az apostol nem két útról beszél. Nem azt mondja, hogy az eddigiekben megismertette az egyik utat, s most **“még”** egy másikat szándékozik leírni. A **“még”** szócska inkább azt fejezi ki, hogy az eddigiekkel nem zárta le az Ige üzenetét. **“Még”** következik valami, ami hozzátartozik a mondottakhoz. Nevezetesen - írja Pál -: **“mutatok nektek egy kiváltképpen való utat”**. Ezt az utat nem a korinthusbeliek építik, mégcsak nem is Pál apostol. Az ő szerepe mindössze az, hogy **“megmutatja”**, vagyis rámutat az útra, mint Isten küldöttje (1,1).

A mutatott út pedig nem egyszerűen út: köves vagy aszfaltos, városi vagy falusi, erdei vagy mezei, hanem **“kiváltképpen való, mértékfeletti út”**. Meghalad minden emberi képzeletet és mértéket. Ezért páratlan út, amelyhez hasonló nincs. Mintha Ésaías szava hangzana: “Amint magasabbak az egek a földnél, aképpen magasabbak az én útaim a ti útaitoknál” (És. 55,9). Rá kell lépni erre az útra. A “mutatásnak” ez az egyetlen célja. Nem én leszek úttá mások számára, mintha azonosulni tudnék az úttal (s ez valóban élesen kitűnik a 13. fejezetből), hanem rálépek, engedem, hogy hordozómmá váljak. Jól jegyezzük meg: nem a legalkalmasabb út a többi alkalmas között; nem a legkiválóbb (Czeglédy) a többi kiváló között; nem a legjárhatóbb a többi járható között, hanem “kiváltképpen”, minden emberi felső foktól függetlenül az egyedüli.

(1) **“Ha embereknek vagy épp angyaloknak nyelvén szólnék...”** Szó szerint: “Ha embereknek nyelvén szólnék és angyalokén...” Az **“emberek nyelve”** ugyanaz a nyelveken szólás, mellyel a 12,10-ben találkoztunk. Az **angyalok nyelve** fokozott kifejezése ugyanannak a nyelveken-szólásnak. Ezért használjuk a fordításban a **“vagy épp”** (sőt, sőt éppen) magyar megfelelőt. Lehetett olyan vélemény a gyülekezetekben, hogy a nyelveken-szóló az angyalok nyelvén beszél, mely emberi fülek számára érthetetlen. Az apostol nem emel kifogást, hanem maga is él a kifejezéssel, mégpedig mint különösen nagy értékű beszéddel. Mintha ezt mondaná: Ha nyelveken szólnék a vett kegyelmi ajándék szerint (12,10), vagy épp az angyalok nyelvén beszélnék, kétségtelenül nagy dolgot cselekednék; olyan dolgot, ami különös figyelmet érdemel márcsak pusztá léténél fogva is. A **“ha”** szócska (utána conjunktívusszal) jelzi, hogy feltételes állítással van dolgunk. Nem egy megtörtént adott esetre céloz Pál, hanem egy későbbi feltételezett bizonytalan (Bl. D. 272:1) esetre, mégpedig egyes számú első személyben. A feltételes állítás ilyenképp vonatkozik mind az apostolra, mind másokra. Ezt szükségképp maga után vonja az első

személyű általános alany. Tehát ha valóban előadódna az az eset, hogy nyelveken szólnék, ilyen nagy dolgot cselekednék, azonban **“szeretet nincs bennem, olyanná lettem, mint a zengő érc vagy a pengő cimbalom”**.

Ez azt jelenti, hogy szeretet nélkül nincs nyelveken szólás; vagy ha mégis lenne (s ez a feltételezett eset!), akkor azonos a hazugsággal, a csalással, a képmutatással, a tettetéssel, a “zengő érczel vagy a pengő cimbalommal” (szó szerint: zengő érc lennék vagy pengő cimbalom).

Az **“érc”** (réz, bronz, amiből különféle tárgyakat, bálványokat stb. lehetett készíteni) itt valami zene-szerszámot (Bauer), trombitát (?), kürtöt (?) jelent, mely különösebb zenei érték nélküli hangot ad. A **“cimbalom”** valami fémből készített zene-szerszám, melyet egy másikhoz hozzáütöttek, s eközben csengő-pengő hang keletkezett; tehát nem a mai cimbalom (áláládzó = hangosan kiáltok, miként a halottsirató asszonyok, artikulálatlan hangokat adok). Használták kultikus összejöveteleken, táncnál (Bauer, Rienecker). Mindkét hangszernél az a lényeges, hogy dallam helyett zenei érték nélküli erős hang keletkezik. Könnyen észrevehető, hogy Pál egyiket sem tartja fontosnak. Exegétikai szempontból annyi a jelentőségük, hogy hasonlat formájában mutatják a szeretet-nélküli nyelveken-szólásnak a haszontalanságát. Semmit nem ér a nyelveken-szólás, ha **“szeretet nincs bennem”**.

“Szeretet”! (ágapé). Azért nehéz róla írni, mert alapjában véve leírhatatlan, kifejezhetetlen. Pál apostol nem véletlenül nevezi **“útnak”** (12,31)! A szeretet nem én vagyok, sem senki ember. A szeretet nem az én lelki tulajdonságaimnak egyike, nem az én tevékenységem, hanem valóban tőlem függetlenül létező **“út”**, melyre szabad rálépni; levegő, melyet szabad belélegzeni; ajándék, melyet szabad elfogadni; életető, mellyel szabad élni (Bullinger olyannak látja, mint a szívet a testben); vezető, mely minden cselekedetünket kormányozza (*“omnium nostrarum actionum moderatrix”* - Kálvin). *Egyszóval a szeretet nem valami emberi lelkiség, szellemiség.* Ennélfogva a mi szótári és mindennapi szeretet fogalmunkat (ézelmlünk, ösztönünk stb.) teljesen ki kell kapcsolni, ha a “szeretetet” meg akarjuk érteni. Nem a görög “éroszból” kell kiindulni, sem a mi szeretet-fogalmunkból. Ezek legtovább azt mutathatják, hogy mit nem szabad “szeretetnek” nevezni.

Jellemző, hogy a **“szeretet”** főnévi alakjában biztosan nem mutatható ki a klasszikus görög nyelvben (Bauer). De ha kimutatható volna, akkor sem közelíthetnénk meg a nyelvészet segítségével. Az emberi szeretet valami fölöttébb gyúrható tág fogalom. Van szülői szeretet, mely egyformán lehet építő és romboló, életető és gyilkoló, igazmondó és csaló. Van népi, faji, osztályszeretet, mely egyformán lehet akár pusztító, akár alkotó. Van baráti szeretet, hazaszeretet, cinkostársi szeretet, sőt: bünszeretet is. Nincs külön szavunk, hogy ezt a szeretetet formailag megkülönböztessük az 1Kor. 13. fejezetének a “szeretetétől”. Ezért a gondos körülírás annál nélkülözhetetlenebb.

Az emberi szeretet alapvonása, hogy cselekvő alanya mindig a természeti ember: az anya, a barát, a honfi, a gyilkos, a gyűlölködő, a hitetlen, a zsidó, a görög, az úr, a szolgálta stb. Ezzel a szeretettel (pl. bünszeretettel) szemben, vagy ezt a szeretetet (pl. anyai szeretetet) áthatva, ennek a szeretetnek (pl. baráti szeretetnek) kormányzójaként jelentkezik föltétel nélküli igénnyel, teljes hatalommal a bibliai “szeretet”.

Isten "a szeretet" (1Ján. 4,8. 16). Tehát nem a szeretet szótári alakjából, sem nyelvtörténeti jelentkezéseiből ismerjük meg Istent, hanem Istenből ismerjük meg a szeretetet. Szeretet az, amit Isten cselekszik, akár kedvünkre, akár kedvünk ellenére. Istennek minden cselekedete az ő szeretetének a visszatükrözője, kifejezője, megvalósulása, főként pedig, hogy ő önmagát adta nekünk és érettünk tökéletesen indokolatlanul, emberileg érthetetlenül és alaptalanul az Úr Jézus Krisztusban. Ez az önzetlen önátadás, ez az érdeknélküli együttérzés, ez az életre (= nem halálra, nem rosszra) szóló közösségvállalás a szeretet. Így tehát a szeretet élő személy, tőlünk független hatalom: maga Isten.

A szeretetről a következőkben hallani fogjuk azt is, amit csinál, s azt is, amit nem csinál (13, 4-7). Ez az a szeretet, amely maradék nélkül csak az Úr Jézus szeretete, nem pedig a prófétáké, az apostoloké, a reformátoroké vagy épp a mienk. És mégis: beszélni szabad és kell a szeretetről mibennünk és "énbennem" (Károli), **"bennem"**, hiszen épp én magam méltóztattam (szó szerinti fordítással), hogy **bírtam ezt a szeretetet**. Más szóval: értsem meg "a szeretetet" (= Isten szeretetét), s engedjem, hogy éltessem (Bullinger), kormányozzon (moderáljon - Kálvin), vigyen a maga útján. Ez az én páratlan lehetőségem, ez az én szeretetem.

Isten szeretetétől áthatott új énem (mert régi énem, azaz őemberem csak Isten szeretetének az elfogadásáig létezett) gyökeresen más viszonyba jut mind Istennel, mind felebarátaival. Szó sem lehet arról, hogy "a szeretet" csak a felebarátokra (Bousset) vonatkozzék. Az Isten szeretete által meghatározott új élet mindig Istenre és a felebarátokra néz. A kettő együtt, és nem külön! A "gyökeresen más viszony" kifejezője az **én önzetlen, érdeknélküli, állandó, föltétlen önátadásom: Isten akarata szerint** (nem pedig érzelmeim, ösztöneim stb. szerinti ragaszkodásom), amint a 13. fejezet (13, 4-8) mutatja. Ez a "szeretet bennem". Így szeretem (kell szeretnem) Istent és embertársaimat. Ezt a szeretetet, mivel nem én vagyok a forrása és alanya, lehet parancsolni, amiként parancsolja Isten. Emberileg nem szerethetem sem Istent, sem felebarátomat, sem jótevőimet, sem ellenségeimet. De a szóban forgó szeretet az én utam, az én lehetőségem lehet, ha Isten szeretetét elfogadom. Viszont nyomban megszűnik, amikor Isten szeretetét megvetem. A részletekről majd a következő versek szólnak, de ennyit szem előtt kell tartani ahhoz, hogy úttalan utakon ne botorkáljunk.

(2) Ebben a versben - akárcsak az előbbiben - nagyon élesen a szeretet döntése (Isten döntése) elé vannak állítva a korinthusbeliek. Ők azok, akik között van **prófétálás** (12,10), van **titkoknak és tudománynak** ismerete (12,8) és van hit (12,9). Megannyi drága kegyelmi ajándék! Azonban vigyázzanak, hogy aki áll, ne hogy elessék! (10,12). Ne térjenek le a szeretet újáról, mert egyébként hazugsággá lesznek közöttük a kegyelmi ajándékok. Önvizsgálatot von maga után a versnek minden szava!

Vizsgálják meg magukat, mint a prófétaság kegyelmi ajándékával felruházottak, mert szeretet nélkül a prófétáló csak semmitérő nyomorult báb. Ismét általános alannal fejezi ki magát az apostol, mint aki először önmagára alkalmazza az Ige üzenetét: **"Ha profétálni tudnék"**, de szeretet nincs bennem, semmi vagyok. Jól figyeljük meg, hogy ez is feltételes mondat! (A "ha" tekintetében (l. a 13,1 exegézisét). Tehát nincs szó arról, mintha el lehetne képzelni egy szeretet nélküli

igaz prófétálást. Épp ellenkezőleg! Ha valaki szeretet nélkül **“prófétálna”** (12,10), prófétainak nevezett beszéde egyenlő volna a semmivel, a teljes értéktelenséggel. Minden szava látszat volna és ámitás: prófétai erőssége erőtelenség, s bizonyágtétele merő bizonytalanság.

“És - ha - minden titkot”... - szó szerint: az összes titkokat - ismernék, szeretet nélkül hasonlóképp **“semmi vagyok”**. Ismét a feltételes, az irreális eset! A **“titkok ismeretét”** nyelvtanilag egyaránt lehet vonatkoztatni a prófétaságra, vagy pedig ettől elválasztani. Előbbi esetben a titkok ismerete (ojdá = ismerék, itt conjunctivusban; a fordítók általában indikativusznak adják vissza formailag mind ezt, mind a paralel igéket: szólok - 13,3, ismerék, hitem van - 13,2 -, feléteitem - 13,3) a prófétasághoz tartozik, mert a próféta ismeri a titkokat (Bousset). Utóbbi esetben a titkok ismerete önállóan (= a prófétaságtól függetlenül) szerepel a versben. Inkább ez utóbbi látszik valószínűnek, mivel a **“titkok”** (1. 4,1 és 2,7 exegézisét) ismerete nem csak a próféták sajátja. Isten titkait - a kijelentett titkokat - az ismri, aki Isten kijelentett akaratát ismeri, legyen akár próféta, akár általában **“sáfár”** (4,1). Ha valaki ilyen ismerettel dicsekednék, de szeretet nincs benne, egészen bizonyos, hogy semmit sem ismer az Úr titkaiból, mert a legnagyobb kijelentett titok (misztérium) épp **“a szeretet”** (13,1). Szeretet nélkül nincs titkok ismerete, mivel a **“minden”** a teljességet jelenti (Bl. D. 275:3).

“És - ha - minden tudományt ...ismernék is, úgy, amint nem ismerék (feltételes mondat!), szeretet pedig nincs bennem, semmi vagyok. A **“tudomány”** (12,8) Isten bölcsességének és titkainak az anyagára, adataira vonatkozik. Hiába volna tökéletes, hiánynélküli a teológiai ismeretem, mert szeretet nélkül értéktelen ismeret-anyag lenne. Nincs - mert nem lehet - egy szorzótáblás, érdektelen, belső részvétel nélküli teológiai tudomány. Az igazi teológia éltetője a szeretet kiváltképpen való útja (12,31). Egyébként semmi vagyok, akár mint szobatudós, akár mint nyilvános előadó.

“És ha teljes hitem volna, úgyannyira, hogy hegyeket tudnék elmozdítani, szeretet pedig nincs bennem, semmi vagyok”. A **“hit”** ugyanabban az összefüggésben áll, mint a 12,9-ben. Itt azonban konkrét utalás történik a Jézus szavaira: **“Ha akkora hitetek volna, mint a mustármag, azt mondanátok ennek a hegynek: Menj innen amoda, és elmenne”** (Mt. 17,20; Lk. 17,6). Vannak, akik nyerik a **“hit”** kegyelmi ajándékát (12,9), a **“mustármagnyi”** hitet. Az apostol a végsőkéig élezi a kérdést, amikor **“teljes hitről”** beszél, amelyben semmi fogyatkozás noncs, s amelyet már nem lehet növelni. Szeretet nélkül nincs (hogyan is lehetne?) Isten iránti hiánytalan (teljes) bizalom. Ha pedig feltételesen mégis erről hallunk, az nem egyéb, mint hitetlenség, bizalmatlanság, amely egy szalmaszálat sem képes elmozdítani. Az ilyen feltételezett (irreális) **“hitről”** csak az mondható, hogy **“semmi”** (semmi, jelentéktelen, érvénytelen; a semlegesnem azzal magyarázható a hímnemű alany mellett, vagyis az **“én”**-Pál mellett, hogy ő általános alanyként szerepel - Bl. D. 131).

(3) **“És ha minden vagyonomat feléteném... szeretet pedig nincs bennem, semmit sem használ az nekem”**. Az eddigiek szellemében nyilvánvaló, hogy a hívőket tartja szem előtt Pál, nem pedig a pogányokat. Tehát nem az eklézsián kívüli emberberáti cselekedetekkel foglalkozik, hanem a hívők ilyenirányú tetteivel. Felteletezi, hogy valaki **minden vagyonát feléte**ti (pszomidzó = mindenemet feléteitem,

a nélkülözők táplálására fordítom; vagyis: darabokra osztom. A "feléltetném" szintén általános alany). Ez végeredményben ténylegesen megtörténhet pusztán emberi szeretetből (13,1). De ha az ilyen cselekedetből hiányzik a "szeretet", akkor az végeredményben nem keresztyéni szeretet. Nem mintha emberileg nem volna különösen elismerésre és dicséretre, sőt csodálatra méltó, hanem azért, mert Istentől függetlenül, "szeretet" nélkül történik.

A **"semmit nem használ ez nekem"** (ófeleó = használok, támogatok; itt passzívumban = hasznat húzok) kifejezést azért vettük föl a revideálatlan Károli szövegből (a "semmi hasznom abból" revideált fordítás helyett), mivel inkább kiküszöböli az anyagi (materiális) szempontot. A haszon itt lelki hasznat, épülést, meggazdagodást jelent. Az érdem gondolata széjjelfoszlik. Isten nélkül nem kedvesebb a szeretetnélküli vagyonsztogató, mint a szeretetnélküli fősvény. Ismét a tovább már nem fokozható **"semmi"**! Nincs mód arra, hogy kisebb haszonról, fél-haszonról beszéljünk. A hívők "szeretet"-nélküli bőkezősége az Úr előtt csak annyi, mintha egyáltalán nem is létezne.

"És ha testemet átadnám, hogy megégessenek, szeretet pedig nincs bennem, semmit sem használ az nekem". ime, a képtelenség legmagasabb foka. Szeretet nélkül nincs mártírium, vértanúság. Véleményünk szerint fölösleges keresni a **"vértanúság"** történelmi ágát. A levél írásakor még nem kezdődtek el a későbbi értelemben vett keresztyénüldözések. Ezeket tehát nem tartotta szem előtt az apostol. Esetleg a makkabeusok küzdelmeire gondolt? (Barth). Inkább csak példának okáért említi a tűzzel való megégetést. Ugyanannyi erővel hivatkozhatna a kereszthalálra, a mérgezésre, a kard általi halálra stb. A hangsúly azon van, hogy szeretet nélkül még az élet önzetlen feláldozása (Rom. 5,7) sem kedves az Úr előtt. Az érdemszerzésnek ez a páratlan lehetősége is elesik. "Szeretet" nélkül lehetnek vértanúi a tudomálynak, a nemzeteknek és sok egyébként (emberileg) jó ügynek, de nem lehetnek keresztyén vértanúk. Nincs mentségük sem a korinthusiaknak, sem másoknak. A szeretet "útja" (12,31) nélkül csak úttalanság létezhet, a szeretet levegője nélkül csak légüres tér, melyben a keresztyén gyülekezet nem élhet.

13, 4-7: AMIT A SZERETET NEM CSELEKSZIK, ÉS AMIT CSELEKSZIK

(4) A szeretet hosszútűrő, a szeretet szívélyes, nem irigykedik, a szeretet nem kérkedik, nem fuvalkodik fel, (5) nem cselekszik éktelenül, nem keresi a maga hasznát, nem gerjed haragra, nem rója fel a gonoszt, (6) nem örül az igazságtalanságnak, együtt örül az igazságnak; (7) mindent elfedez, mindent hiszen, mindent remél, mindent eltűr.

(4) **“A szeretet hosszútűrő”**; szó szerint: “a szeretet hosszan tűr. Nem mi vagyunk hosszútűrők, hanem a **szeretet**. Minket - embereket - inkább a türelmetlenség, a nyugtalanság, az idegesség jellemez. Még az ún. türelmes emberek is “kijönnek sodrúkból”, amikor a kedvük ellenére való dolgok rájuk nehezednek. A “szeretet” azonban mindig “hosszútűrő”. Nemcsak beszél a türelemről, hanem ténylegesen tűr, mégpedig hosszasan, kifogyhatatlanul. Tulajdonképpen csak maga Isten igazán hosszútűrő, aki végtelen türelemmel vár és elviseli az ember engedetlenségét. Mi annyiban lehetünk hosszan tűrők, amennyiben rálépünk a szeretet kiváltképpen való útjára, és elviseljük mind egymást, mind a kedvünk ellenére történő dolgokat. Ilyenképp hosszútűrésünk forrása és alapja Istennél van, Istennek nálunk elhelyezett szeretetében. Amire mi önmagunktól képtelenek volnánk, azt megcselekszi a bennünk lévő és munkálkodó szeretet.

A hosszútűrésre különös szükség van egyébként a pártoskodó, perlekedő korinthusi ekléziában. Istennek az az igénye a korinthusiakhoz, hogy gyakorolják, cselekedjék a hosszútűrést, miközben helyet adnak a szeretet aranyösvényének. Mindenesetre, ez a hosszútűrés nem áll rokonságban a Petőfi által (Aranyhoz intézett egyik levelében) “birkák és szamarak” erényének nevezett türelemmel. Nem, mert a “hosszútűrés” távol esik a pesszimista beletörődéstől, a lemondó várakozástól, valamint az összeszorított fogú és öklű ugrásra készüléstől.

“A szeretet szívélyes” (szívélyesen, jóságosan - Czeglédy -, kegyesen - Károli, Kecskeméthy - viselkedik), azaz kedvesen cselekszik. Ellentéte a zordságnak, s egyáltalán mindennek, ami zavarja vagy épp kizárja Krisztus tagjainak a “test” közösségében való együttlétét (Gal. 5,22). A szívélyesség olyan mint “egy darab kenyér”: élvezhető, használható. Aki a szívélyesség ösvényén jár: nem zárkózik el atyjafiaitól, hogy csak félve lehessen hozzája közeledni. Körülírással így is mondhatjuk: a szeretet barátságos, nyájas” (Vásárhelyi). A “kegyes” Károli fordítási lehetőségtől azért tanácsosabb tartózkodni, mivel ma már más a tartalma, mint volt egykor.

A szeretet **“nem irigykedik”** (dzéloó = egyfelől: igyekszem, buzgón törekszem, fáradozom - 12,31 -, másfelől, ti. rossz értelemben: irigykedem, valaki iránt tele vagyok féltékenységgel, irigységgel). Az ember a maga alaptermészete szerint irigykedik. Ez az ő veleszületett tulajdonságaihoz tartozik. Önmagában nincsenek irigységmentes emberek, mivel “az irigység az eredendő bűn által megrontott természetnek” a sajátja (Vásárhelyi). Az apostol nem azt írja, hogy - pl. - a jó ember, az okos ember, a kegyes ember “nem irigykedik”, hanem: a **“szeretet”** nem irigykedik. A hívők is csak akkor és annyiban nem irigykednek, amikor és amennyiben a szeretet kiváltképpen való útján vándorolnak. Ezt épp a hívőknek kell jól megtanulniok,

mint akik minden további nélkül szintén nincsenek bebiztosítva az irigységgel szemben. Egyetlen biztosíték a "szeretet".

A **"szeretet nem kérkedik"**, azaz nem úgy viselkedik, mint egy kérkedő, nyegle, hetvenkedő, fitogtató (csak itt fordul elő az Újszövetségben). Bizonyára a fellengzős, fitoktató, hetykélkedő beszéd áll az apostol szeme előtt. A kérkedő ember hetvenkedő hangon szokott szólni. Zabolátlanság jellemzi szavait, mivel nincs mértéke; alaptalanság ütközik ki beszédéből, mivel légüres térben képzelődik. A **"szeretet"** pedig **"nem kérkedik"**. Megmarad az Úr által adott fundamentumon: Isten mértéke szerint beszél. A kérkedés eltűnésével egyidejűleg megszűnnek a magukat fennhéjázón dicsérő korinthusi pártok. Az üres beszéd helyett szabad folyása lesz a szeretetnek.

A kérkedés rugója és táplálója a **felfuvalkodottság**, mellyel különféle formában már többször találkoztunk a levél eddigi részében (4,6; 4,18-19; 5,2; 8,1). Alapjában véve mindig az önhittséget, az önisádságot, a saját vélemény nagyratartását, a saját állásponttal, erővel, hatalommal, nagysággal, jósággal való elbizakodottságot és az ebből származó mások megvetését, lebecsülését jelenti. A felfuvalkodott ember mesterségesen felnagyítja magát, akár csak a bepréslt levegő a hólyagot. Egészségtelen felpuffadás a felfuvalkodottság. Jelentkezhet a beszéd "kérdésében" (amint láttuk), vagy akár az elzárkózó hallgatásban, elkülönülésben stb. Mindeképp igaz marad, hogy az ember igen, de a **"szeretet nem fuvalkodik"** fel.

(5) **"Nem cselekszik éktelenül"**, illetlenül, helytelenül, sőt gyalázatosan, csúfosan, lealázóan. Éktelen cselekedet mind az, ami miatt szégyenkezni kell, és ami valóban (= Isten akarata szerint) szégyellni való. Éktelen mind az, ami sérti a szép rendet, a jó szokásokat, a tisztességet (hazugság, paráznság stb.). Feltételezhető, hogy az apostol tág értelemben gondol az éktelenségre. Ennélfogva nekünk is szabad ugyanilyen tág fogalomkörrel éktelenségnek nevezni általában az Isten akarata tükrében rútnak minősülő összes cselekedetet. A korinthusiak - amint láttuk - gyakran cselekedtek éktelenül. Az apostol épp erre való tekintettel zengi fülükbe a szeretet himnuszának ezt a részét: a szeretet **"nem cselekszik éktelenül"**. Az éktelen cselekedeteknek csak a szeretet "útján" kívül van helyük.

"Nem keresi a maga hasznát". Természetesen nincs arról szó, hogy a keresztyén ember nem keresheti a maga lelki javát, vagy akár anyagi-, szellemi előmenetelét. Itt a mások rovására, kárára, megrövidítésére törő önzés ellen hangzik az Ige. A maga hasznát kereső ember a saját kényelmét, a saját anyagi helyzetét, egyszóval a saját érdekeit úgy munkálja, hogy nincs tekintettel, vagy esetleg nincs eléggé tekintettel felebarátaira. Bármilyen történet másokkal: fontos csak az egyéni önző vágyak kielégítése. Ez sem tartozik a "kiváltképpen való úthoz", mert a szeretet **"nem keresi a maga hasznát"**. Az "igehirdetésnek" arról is szabad és kell beszélnie, ami nem tartozik az exegézishez, nevezetesen: a szeretet a mások hasznát és javát keresi.

"Nem gerjed haragra", nem ingerkedik. Bizonyos, hogy az apostol a haragoskodásról, az idéttlen haragról beszél, nem pedig az igazságos haragról, mint a gonoszság gyűlöletéről. Az Újszövetségben csak még egy helyen találkozunk a szóban forgó igével (Csel. 17,16), aminek azonban (eltekintve attól, hogy nem a Pál tollából származik) semmi tartalmi köze nincs az emberek elleni hangoskodáshoz. Főnévi

alakban előfordul a Zsid. 10,24-ben, ami szintén nem ide tartozik. Legfennebb a Csel. 15,39-ben található főnévi alak esik a haragoskodás fogalomkörébe (?). Ez azonban azt erősíti meg, hogy nem az ember (akár Pál, akár Barnabás) "nem gerjed haragra", hanem kizárólag a "**szeretet**". Az ember elkeseredik, izgatott hangulatba jut (Bauer), elveszti belső nyugalma, "paprikás" lesz, vagy épp dühöng, de a szeretet nem. Szeretet után járni annyi, mint a haragra gerjedés sokféle útját elhagyni.

"**Nem rója fel a gonosz**". Körülírva így is mondhatjuk: A szeretet nem vezet nyilvántartást az ellene elkövetett gonoszságokról, hogy ezeket valakinek a számlájára felírja és szemére vesse. Az emberi természet sajátja, hogy a neki tartozók adósságát nem akarja és nem is tudja törölni a tartozás rovatból. Ugyanúgy nem tudja - mégha akarja sem - kitörölni szívéből az őt ért bántalmakat. Röviden: nem tudja gyökeresen levonni a megbocsátás következményét. Megbocsát, de - akarva nem akarva - magával hordozza - sokszor mint súlyos terhet - a gonosz nyilvántartását. Ne feledjük, hogy a "gonosz" fel-nem-róvása személyi vonatkozású. Tehát nincs arról szó, hogy a szeretet minden gonosz beszéd és cselekedet előtt szemet hűny, és szabad folyást enged ezeknek, hanem arról, hogy a szeretet útján járók elfedezik a személyesen vett bántalmakat, nyilvánvalóan a bántalmazó személy bűnbánata után. (Lk. 17,3).

(6) "**Nem örül az igazságtalanságnak**"; nem örül annak, hogy valakit igazságtalanság, jogtalan elbánás ér. Korok és helyek szerint úgy szólva végéremehetetlen sorozata van az igazságtalanságnak (hamisságnak - Károli). Pál nem az igazságtalanság általános meghatározását akarja nyújtani, sem felsorolást nem ad, hanem olvasóira bízva, hogy ők maguk lássák meg saját életükben és gyülekezetükben azt, ami igazságtalan. Ne legyenek örvendezők, ha látják a jogfosztottakat, a javaikból kivetkőztetetteket, a testileg vagy lelkileg igaztalanul bántalmazottakat. Mindenesetre, a szeretet "**nem örül**" - az ilyen és hasonló - "**igazságtalanságnak**", hanem ellenkezőleg: "együtt örül az igazságnak". "**Együtt örül**", az atyafiakkal együtt örül az igazság diadalának. Minthogy az "**igazság**" (álélthejá) értelme itt is ugyanaz, mint az 5,8-ban, azért utalunk az ott mondottakra. A szeretet annak a gondolkodásnak, beszédnek, cselekvésnek örvend, amely magát az Úr Jézust tündökölteti, aki maga az "igazság" (Jn. 14,6). Igaz az, amit Jézus igaznak mond. A szeretet útján járó hívők együtt örülnek, a gyülekezetben, a testvéri közösségben örvendenek az igazságnak.

(7) A szeretet "**mindent elfedez**", befed, hallgatással elfedez, elvisel. Hiányzik a biztos támaszpont annak eldöntésére, hogy melyik jelentést tartja szem előtt az apostol: a szeretet "**mindent elfedez**" vagy pedig "**mindent elvisel**"? A 9,12-re gondolva inkább ez utóbbi látszik valószínűnek, mivel a szóban forgó görög igét ott ilyen értelemben használja. Azonban a vers végén lévő "**mindent eltűr**" kifejezés arra int, hogy az első (tehát ne a rokon) kifejezés részesítsük előnyben. Így aztán a "**mindent elfedez**" azt mutatja, hogy a szeretet a maga palástjával beborítja (Bauer), azaz nem teregeti ki azokat a hátrányos, kedvezőtlen dolgokat, amelyeket a mások életében lát. Az észrevett privát hibákat sem felnagyítva, sem tárgyilagosan nem teszi közbeszéd tárgyává. Eközben nincs szó a nyilvános bűn és az igazságtalanság rejtegetéséről, csaló eltitkolásáról. Az orvoslásnak megvan a maga evangéliumi lehetősége. Álmélkodással olvassuk újra meg újra: "**mindent**" elfedez

a "szeretet". Nem én, és nem bárki ember, hanem kizárólag a szeretet. Én csak akkor, amikor engedem, hogy a "mindent elfedező szeretet - Krisztus - uralkodjék bennem. Pál apostol kétségtelenül azért ír, hogy olvasói ne csupán néha-néha: karácsonykor, nagyhéten vagy hasonló alkalmakkor, hanem mindig a "kiváltképpen való úton járjanak".

A szeretet "**mindent hisz**", elfogad, hitelt ad valaminek. A 13,13-ra figyelve eldöntöttnek kell tekinteni, hogy az apostol nem emberi beszédek iránti hiszékenységről, jóhiszeműségről, előítéletmentességről szól, hanem az Istenbe vetett hitről, Isten kijelentésének és gondviselő cselekedeteinek az elfogadásáról (1Kor. 1,21; 3,5). Az ember inkább kételkedik, hitetlenkedik; kételkedik Isten hatalma, gondviselése felől; kételkedik saját üdvössége, az imádság ereje stb. felől. A szeretet azonban "**mindent hisz**". Ismét a feszítő erejű "minden"! Ha valahol, akkor itt különösképpen a Heidelbergi Káté vonatkozó szakaszára kell gondolni (21 kérdés), mely az igaz hitről szól. A hit igaznak tartja "mindazt" (= mindent), amit Isten az ő Igéjében nekünk kijelentett". Nem én, hanem a bennem lévő szeretet "mindent hisz", semmi felől nem kételkedik, valamit csak Isten üzen az ő Szentlelke által.

A szeretet "**mindent remél**". Nem az ember - sem a hívő, sem a hitetlen -, **hanem** itt is a szeretet! A hívő csak akkor - de akkor igen -, ha a szeretet útján jár.

Most már harmadízben találjuk a "**minden**" határozó szót ugyanabban a versben. Ez azt jelenti, hogy nincs kivétel. A szeretet kiváltképpen való útján (12,31) nincs sem félreménység, sem csonka reménység, sem kettétört reménység. Természetesen a "**mindent remél**" -ből kiesnek az emberi vágyálmok, a kártyavárak, az alapos és alaptalan váradalmak. A **reménység** mindenestől a keresztyén reménység, az élő Istenbe vetett reménység. A szeretet jó reménységgel van "minden" iránt, amit Isten a jelenvaló világra nézve, az eljövendőre tekintve ígér. A reménység tárgya mindig valami láthatatlan, ami még nincs itt, ami a jövődő méhében rejtőzik (Róm. 8,24; a reménység a jövőbe tekint, a hit pedig már most valóságnak veszi a reménység szerint beteljesülendő ígéreteket - Zsid. 11,1; a reménységben tisztán áll pl. az örök élet mint eljövendő valóság, a hit pedig már most éli a reménység tárgyát; a reménység szerint szemtől szemben látjuk majd Krisztust, a hit pedig már most ugyanazt a Krisztust öleli át láthatatlanul). Ugyanakkor azonban a reménység tárgya mindig Isten akaratának a feltétele alatt áll. Más szóval: mindig abban reménykedik, amit vagy határozottan ígér (pl. örök élet), vagy megengedi Szentlelke által Isten, hogy a reménység tárgyául szolgáljon. Ha végigtekintjük a "**remélni**" igének (és főnévi alakjának) néhány újtestamentumi előfordulási helyét, könnyen meggyőződhetünk arról, hogy mi tartozik a keresztyén reménység körébe. Ebben a versben (akárcsak máshol) a Szentírás nem nyújt általános tanítást a reménységről (honnan és hogyan származik, milyen erős stb.). Az általános képet nekünk kell megalkotnunk az egész Biblia szem előtt tartásával (erre való a biblika és a dogmatika). Jelen esetben a kérdés súlypontja azon van, hogy mi lehet a reménység tárgya, mi tartozik a "**minden**" fogalmába.

Szabad és kell remélni az **élő Istent**, aki minden jónak a forrása (Rom. 15,13; Tim. 4,10; 1Pét. 3,5), **Isten kegyelmét** (Gal. 5,5) **Isten dicsőségét** (Rom 5,2), **Jézus Krisztust** mint megváltót ((Mt, 12, 21; Róm. 15,12; 1Kor. 15,19; Kol. 1,27; 1Thess.

1,3; 1Tim. 1,1; 1Pét 1,13), az **üdvösséget** (1Thess. 5,8), az **örök életet** (Tit. 1,2; 2,13; 3,7; 1Pét. 1,3; 1Ján. 3,3), a **feltámadást** (Csel. 23,6; 24,15) a **romolhatatlanságot** (2Kor. 3,12), általában az **ígérek beteljesedését** (Csel. 26,6; 26,1; 28,20; Róm. 4,18). Továbbá szabad és kell remélni, hogy Isten **gondviselése** a mindenkor holnapban is őrzi az ő gyermekeit (2Kor. 1,10); úgyszintén szabad remélni azoknak a mindennapi **terveknek, óhajoknak a beteljesedését**, amelyek egyfelől Szentlélek vezetése alatt születnek, másfelől függővé vannak téve Isten akaratától (1Kor. 16,7; Róm. 15,24; Fil. 2,19. 23; 1Tim. 3,14; Filem. 22; 2Ján. 12; 3Ján. 14; 2Kor. 1,13; 5,11; 8,5; 13,6; Csel. 27,2; 1Kor. 9,10; 2Kor. 1,7; 10,15; Fil. 1,20). Tehát a reménység magában foglalja mind ezt az életet, mind a halál utánit. Ha a szeretet "mindent remél", ebben semmi sem hiányozhat mind abból, amit Isten akarata szerint remélni szabad és kell. Egész biztosan és szemléletesen egyetlen mondatban foglalhatunk össze "minden" reménységet (halál előttit és utánit, a jelenvaló világra és az eljövendőre vonatkozót egyaránt), amikor ezt mondjuk: a szeretet reménykedik Jézus Krisztusban (1Kor. 15,19). A hamis, számító, önző reménységek (Lk. 6,34; 23,8; Jn. 5,45; Csel. 24,26; 1Tim. 6,17; Csel. 16,19), valamint a derékba tört reménységek (Lk. 24,21) csak Krisztuson kívül lehetségesek.

A szeretet "**mindent eltűr**" (hüpoimenó = visszamaradok, miközben mások előre mennek, helyben maradok, kitartok a nyomorúságban, szükségben, üldözésben és más bajokban - Bauer). Az ember, még a leghivőbb ember (Jób, Jeremiás, Péter) sem képes "**mindent** eltűrni". A botlások, szédülések, aláhanyatlások elkerülhetetlenek. De a "szeretet" valóban "mindent eltűr". Eltűrésének az útján hordozza azokat, akik reá állanak. A reménység tőlünk független, felülről jövő, sőt a magunk énjével szembefeszülő erőt kölcsönöz. Képesse tesz arra, hogy a kedvünk ellenére történő dolgokban - legyenek akár személyi vonatkozásúak, akár közösségi természetűek - békességes türéssel kitartsunk. Olyan tartást kölcsönöz a keresztyén életnek, mely például a Dániel biztonságtudatát hordozza, vagy közelebbről Pál apostol példás magatartását állítja szemeink elé (2Kor. 4. fejezet). Ismételten rá kell döbbsen: Nem a magunk szelíd, vagy fanatikus szeretete cselekszik így, hanem a bennünk levő és ajándékuul nyert **ágápé**, az Úr Krisztus szerinti **szeretet**.

13, 8-13: A SZERETET JÖVŐJE

*(8) A szeretet soha meg nem szűnik; de - legyenek - akár prófé-
tálások: eltöröltetnek, akár nyelveken szólások: megszűnnek, akár
tudomány: eltöröltetik. (9) Mert részlegesen ismerünk és részlegesen
prófétálunk; (10) mikor azonban eljön a teljesség, a rész szerint
való eltöröltetik. (11) Midőn gyermek voltam, úgy szóltam mint
gyermek, úgy ítéltam mint gyermek. Midőn férfivá lettem,
elhagytam a gyermekhez illő dolgokat. (12) Mert most tükrő által
relytélyesen látunk, akkor pedig szemtől szembe; most részlegesen
ismerek, akkor pedig úgy ismerek majd, amint én is megismertettem.
(13) Most pedig megmarad a hit, remény, szeretet, e három; ezek
közül pedig legnagyobb a szeretet.*

(8) **“A szeretet soha meg nem szűnik”**. **“Soha”**, a halál előtt éppúgy mint a halál után; sem a jelenvaló világban, sem az eljövendőben; sem háborúban sem békében. Nincs olyan idő, amikor kialudna, vagy kioltható lenne a szeretet. Tehát **“nem szűnik meg”** (piptó = elesem, leesem, esem; átvitt értelemben: tönkre megyek, megsemmisülök, érvényt vesztek, megszűnök). A fogalom jellegzetessége nem abban áll, hogy egy bizonyos mennyiség kifogyhatatlan, elfogyhatatlan, hanem abban, hogy nem ér véget, nem semmisül meg, nem tartozik a múlandósághoz, mindörökké tart (**“perpetuo durat”** - Kálvin.)

“De - legyenek - akár próféta-lások: eltöröltetnek”. A **“prófétálás”** (lásd 12,10 exegézisét) Istennek drága kegyelmi ajándéka az eklézsia építésére. Csak addig fog létezni, ameddig tart az eklézsia, ameddig lesz bűn és bűnből kihívó igehirdetés. Isten országában nem lesznek **“prófétálások”**, mert **“eltöröltetnek”** (kátargeó = megsemmisítetek, eltörölök, félretesztek, elhagyok). Nem lesz igehirdetés, mert Isten megszünteti az emberi szó gyámolító eszközét. Ebben a jövőben (futurum) a prédikálás segítsége nélkül, közvetlenül halljuk majd az Úr szavát.

“Akár nyelveken szólások” legyenek, azok is **“megszűnnek”**. A **“nyelveken szólás”** kegyelmi ajándékát hasonlóképpen láttuk az előbbieken (12,10). Bármely értékesek legyenek ezek ma (= a jelenvaló világban), szintén **“megszűnnek”** (futurum). Lesz egy idő, amikor örökké tartó szünet (pauza) áll be, amikor többé nem lesz szükség a Szentlélek munkájának erre a csodálatos külső jelére. Egyetlen nyelv lesz: az üdvözültek **“új éneke”** (Jel. 14,3; Ész. 42,10).

“Akár tudomány” legyen, **“eltöröltetik”**. Különösen komolyan kell venni a Kálvin tanácsát, nehogy többet (**“plus iusto”**) akarjunk mondani, mint amennyit szabad. A **“tudomány”** (lásd 1Kor. 12,8; 13,2 exegézisét) ismét csak a gyülekezet építésére adott kegyelmi ajándék. Magán viseli az emberi elesettség bélyegét, hiszen a tudomány birtokosai is tévedhetnek, botladozhatnak (gondoljunk a Péter esetére - Gal.2). A keresztyén egyház története világosan mutatja, hogy a keresztyén tudomány, vagyis mindaz, amit Isten Kijelentéséről mondunk és írunk, milyen keserves utat tett meg mind a mai napig. Ez a **“tudomány”** (tehát nem az **“ismeret”** - Károli -, amely a szemtől szembe való látáskor lesz igazán teljes) **“eltöröltetik”**, akárcsak a prófétálás vagy a nyelveken szólás (ugyanaz az **“eltöröltetik”**, mint a **“prófétálásnál”**). Isten eltörli, végét veti minden mi exegétikai, dogmatikai, történelmi,

kritikai stb. tudományunknak. Ma (= amíg tart a ma) még élünk vele, és alázatos szívvel állítjuk az Úr szolgálatába, de az új ég és új föld szolgálatában (Jel. 21,1) vége lesz, megszűnik, megsemmisül, eltöröltetik. Ott nem lesz sem biblia-kritika, sem tudományt ápoló teológiai intézet. Ott majd nem fog vitázni a tudomány afelett, hogy pl. az 1Kor. 13,13 vajon eschatologikus jellegű-e, vagy a jelenvaló világra vonatkozik. Egyszóval a "tudomány" szintén nem tart örökké.

A felsorolt példák (= prófétálás, nyelveken-szólás, tudomány) valóban csak példák. Tovább folytathatná az apostol, hogy eltöröltetik a gyógyítás ajándéka, a csodatevő erők, a lelkek megkülönböztetése, a nyelvek magyarázása (12,10) stb. Amit Isten e világhoz kötött: mind-mind eltöröltetik (ami pedig megmarad, azt a 13. versből látjuk).

(9) **"Mert részlegesen ismerünk"**. A **"részlegesen"** (rész szerint - Károli; töredékesen - Czeglédy; részlegesen - Kecskeméthy) ellentétje a teljességnek. Ismereteink egyfelől hiányosak azért, mert Isten csak azt jelentette ki, ami üdvösségünkre tartozik. Magában a Szentírásban is vannak - reformátori szóhasználatnál élve - misztériumok, amelyek csak Isten országában lesznek nyilvánvalókká. De másfelől azért is részlegesen, fogyatékosan ismerünk, mert véges elménkkal képtelenek vagyunk megragadni a végtelen Urat. A kijelentés nem bizonytalan és nem fogyatékos, de az ember ismerése még Isten kijelentett akarata tekintetében is a töredezettség és a bizonytalankodás bélyegét hordozza magán. A keresztyénség húsz évszázados dogmatörténetének úgyszólván minden fejezete a részlegességről tanúskodik.

Amilyen a megismerés, ugyanolyan a biznyságtétel, az igehirdetés is. Innen van, hogy **"részlegesen prófétálunk"**. Jól figyeljük meg: az apostol többes első személyben beszél. Tehát saját magát (Pál magát!) szintén a részlegesen prófétálók közé sorolja. Ő, aki közvetlenül az Úrtól vette (= nem emberektől - Gal. 1,1...) a Kijelentést, nem hivatkozik azzal, hogy prófétálása hiánytalan. Teljes hűséggel jár el apostoli tisztjében, miközben sem hozzá nem tesz, sem el nem vesz Isten beszédéből, de mégis részlegesnek tekinti biznyságtételét. Mindenestől törékeny cserépedényt lát önmagában (2Kor. 4,7), aki nem hivatkozik azzal, hogy a drága kincset éppoly drága edényben tudná megőrizni és továbbvinni. De bármilyen vonatkozásában ragadnánk is meg a részlegességet, bizonyos marad, hogy egyetemlegesen, az egész múltat és jelent felölelően és a föld végső határáig kiterjedően, rész szerint, töredékesen, **"részlegesen prófétálunk"**, részlegesen prédikálunk, beszélünk, hirdetünk.

(10) **"Mikor azonban eljön a teljesség, a rész szerint való eltöröltetik"**. A **"teljesség"** ellenpárja a részlegesnek, a rész szerint valónak. Nem hiányzik belőle semmi. Nincs benne fogyatkozás, minden részében tökéletes, teljes (a melléknév főnevesített alakja). Ez a **"teljesség"** kétségtelenül Isten országa, mely elközelített, kijelentetett ugyan Jézus Krisztusban, de még nem jött el. Még nincs itt a maga teljességében. Még van bűn, halál, betegség, könny, éhség és számtalan nyomorúság. Csak a hit számára van itt, de a maga teljességében akkor jön el, amikor "Isten eltöröl minden könnyet, és a halál nem lesz többé, sem gyász, sem kiáltás, sem fájdalom..., mert az első elmúltak" (Jel. 21,4...) "Még nem látjuk, hogy néki minden alávetetett" (Zsid. 2,8), de a teljességben "Jézus nevére minden térd meghajol:

mennyeieké, földieké és a föld alatt valóké, és minden nyelv vallja, hogy Jézus Krisztus Úr az Atya Isten dicsőségére” (Fil. 2, 10-11). Ez a “teljesség” akkor jön el, amikor Jézus Krisztus visszajön ítélni eleveneket és holtakat, beülve az ő dicsőségének királyi székébe (Mt. 25, 31). Akkor a **“rész szerint való eltöröltetik”**. Eltöröltetnek az időhöz kötött kegyelmi ajándékok és minden-minden, ami a romlandóssághoz tartozik. Nem az Ige törölteti el, akiről szól a prófétálás, hanem a prófétálás gyámolító eszköze, nem az Ige, akire néz a tudomány, hanem maga a tudomány. A hívőnek az Ige világosságánál tisztán kell látnia, hogy mi az, ami megmarad, és ami eltöröltetik; mi az, ami romlandó, és ami romolthatatlan; mi az, ami múlandó, és ami örökkévaló; egyszóval mi az, ami a “rész szerint valóhoz”, és ami a “teljességhez” tartozik. (Igaz, most példaként csak a kegyelmi ajándékok síkján mozog az apostol, de nem jár rossz úton az igehirdetés, ha a Szentírás egészét szem előtt tartva nézi a “rész szerint valót” és a “teljességet”).

(11) **“Midőn gyermek voltam, úgy szóltam mint gyermek, úgy gondolkodtam mint gyermek, úgy ítéltam mint gyermek”**. Nyilvánvalóan hasonlatról van szó. Tévedne az exegézis, ha ennek a versnek az alapján például a gyermek-kor lélektanával akarna foglalkozni. Pálnak nem állott szándékában semmiféle önértékű szakszerű megállapítást tenni a gyermek-kor lélektanáról. Tehát lényegtelen, hogy miért beszél először a **szólásról**, azután a **gondolkozásról**, majd pedig az **ítélésről**. Lehet, hogy tudatos a sorrend, de az is lehet, hogy esetleges. Önmagán túlmutat a hasonlat, amint mindjárt látni fogjuk. Mindazáltal találó a megjegyzés, hogy a gyermeket úgy kell nézni, mint gyermeket, nem pedig mint kicsiny felnőttet. A gyermek **beszéde** gyermeki. Engedni kell, hogy az maradjon. Aki pár éves gyermektől az idős ember szavait várja, felforgatja az élet rendjét, és rossz irányba viszi a nevelést. Ugyanaz az eset a **gondolkozással** és az **ítéléssel**, a mérlegeléssel, az értékeléssel (logidzomáj = felszámítok, számlára írok, értékelek, mérlegelek, megfontolok).

Amiként elválaszthatatlanul a gyermek-korhoz tartozik a gyermekes beszéd, gondolkozás és ítélet, ugyanúgy ehhez a jelenvaló múlandó világhoz, a megkegyelmezett bűnösök világához tartoznak a kegyelmi ajándékok (prófétálás, nyelveken szólás, tudomány - 13,8 - stb.). Amíg e testben járunk, ameddig a “teljesség” (13,10) előtti gyermek-korban vagyunk, mindaddig elválaszthatatlanul hozzánk tartoznak (akárcsak a gyermekhez a gyermekes beszéd) Istennek azok az ajándékai, amelyeket épp erre a korra nézve adott. Megannyi gyámolító eszköz a sok kegyelmi ajándék, hogy növekedhessünk a “teljesség” felé.

“Midőn férfiúvá lettem, elhagytam a gyermekhez illő dolgokat”. A hasonlat szellemében ez a **“férfiúvá”**-lélet aligha hozható tartalmi kapcsolatba az efézusi levél érett férfiúságával (Ef. 4,13). Itt a férfiúság a hasonlat célja szerint a “teljességre” mutat. Nem azt akarja mondani Pál, hogy a keresztyén élet első szakasza hasonlít a gyermek-korhoz, második szakasza pedig a felnőtt-korhoz. Ellenkezőleg: az egész keresztyén élet - ameddig tart a ma - a kegyelmi ajándékok segítségére szoruló gyermekkor. Viszont a “teljesség” beköszöntése utáni életben - Isten országában, az új Jeruzsálemben - nincs szükség a gyámolító eszközökre, amelyek eltöröltetnek (13, 10, 8). Ugyanezt a gondolatot viszi tovább a következő versben egy másik hasonlattal:

(12) **“Mert most tükör által rejtélyesen látunk, akkor pedig szemtől szembe”**
“Most” (időhatározó), vagyis a jelenvaló világban, az egyházban megvan a **látásunk** (látunk), hiszen Isten-ismerettel rendelkezünk és az Úr akaratát kutathatjuk. Látásunkat azonban az jellemzi, hogy **“tükör által”** történik. A bibliai korban a **“tükör”** valami tökéletlen eszköz volt, melyben az ember láthatta a saját képét. “A régiek még nem ismerték az üvegből készült tükröt, hanem csak a símára és fényesre csiszolt fémtükröket. E könnyen rozsdásodó és hamar elhomályosuló tárgyakat gyakran kellett csiszolni” (Bibl. Lexikon). Innen kiindulva általánosan elterjedt az a magyarázat, hogy az apostol a “látás” homályosságára, elmosódottságára, zavarosságára gondolt. Azonban - márcsak az előző (13,11) versre figyelve is - bizonyos, hogy a hasonlat célja nemcsak a homályosság előtérbe helyezése, mintha a keresztyén ember látása minden tekintetben zavaros, homályos volna, vagy még tovább menve: mintha Isten Kijelentése lenne hasonlatos a könnyen rozsdásodó és elhomályosuló tükrökhöz. A hasonlat célja az, hogy kifejezze a tükörkép közvetettségét. Bármilyen tökéletes tükör esetében is lényeges a különbség, ha valakit tükörben látok (= közvetve), vagy tükör nélkül (= közvetlenül). Épp emiatt a látás - bármennyire tiszta és biztos - mindig magában hordozza a **“rejtélyességet”** (aenigmá - talány, rejtély). Tehát a látás - éppen közvetettsége folytán - nem teljes. Hiszem - pl. - az örök életet, de csak a hit látásában bízom; hiszem a test feltámadását, de ezt is csak a hit látásában; hiszem, hogy Jézus Krisztus visszajön ítélni eleveneket és holtakat, de ismét csak a hit látásában. A **“rejtély”**, ami még hiányzik, amit még nem látok: a beteljesedés, a **“teljesség”** (13,10). Amikor majd itt lesz a **“teljesség”**, **“akkor szemtől szemben”**, tükör és rejtély nélkül látok; akkor szemtől szembe fogom ténylegesen látni az Urat, akiben most hiszek; látni fogom a feltámadotakat, az új eget és új földet, Istennek mindeneket betöltő dicsőségét, a bűn eltöröltetését, a halál megszűnését, Isten valamennyi ígéretének a beteljesedését; akkor látni fogok szemtől szembe, prófétálás nélkül, Biblia nélkül és tudomány nélkül, tükör nélkül.

“Most részlegesen ismerek, akkor pedig úgy ismerek majd, amint én is megismertettem”. A 9. versben láttuk, hogy mit jelent a **“részleges ismerés”** (13,9). Itt mindössze annyi a különbség, hogy bekapcsolódik az egyes szám első személyének (= én!) az ereje, sugárzó hatalma. A **“teljesség”** eljövetelekor, vagyis **“akkor”** Pállal együtt a **teljes ismeret** birtokába jutunk (epiginószkó = teljesen, egészen ismerek; az epi az intenzitást, a nyomatékot, az eredményt fejezi ki). Ezt a teljes ismeretet mutatja az **“amint én is megismertettem”** mondatrész. Isten most már ismer engem teljesen, hiánytalanul. Nála nincs egy tükör általi rejtélyes ismeret most, és egy tökéletes ismeret majd! Az ő ismeretének nincs egymástól különböző múltja és jövődjé, hanem csak változatlan, öröktől örökké tartó tökéletessége. Ez nem vezethet arra, hogy a **“teljességben”** az ember megistenül, Istenné lesz, minden ismeretnek a birtokosává. Az **“amint”** viszonzó nem az **“ismerés”** fokozatára (grádusára, isteniségére) utal, hanem arra, hogy amiképp Isten tökéletesen ismer, ugyanúgy az én emberi (= nem isteni) ismeretem is teljes lesz. Mindent teljesen és helyesen fogok ismerni (úgy, amint most nem ismerek teljesen és helyesen), valamit csak Isten az én ismeretem számára megenged.

(13) **“Most pedig megmarad a hit, remény, szeretet, e három”**. Az egész vers értelmezése jórészt azon fordul meg, hogy miképp értjük a **“most pedig”** kifejezést.

Az exegétikai irodalom két ellentétes útkeresztezésről számol be. Egyik szerint **időhatározóval** (nüni - most) van dolgunk (Kálvin, Bullinger, Harnack, Schlatter, Bousset). Ehhez képest a **“most pedig”** a jelenvaló világra vonatkozik, szembe helyezve az **“akkor pedig”** (13,12), **“amikor azonban”** (13,1) jövődő világra néző határozókkal. Ilyen felfogással eltűnik a sok exegétikai nehézség, amelyekkel a továbbiakban szembe kell néznünk. Csupán az a baj, hogy nagyon nehéz (csaknem lehetetlen) a **“most pedig”** időhatározói jellegét eredményesen védelmezni. Ugyanis alig elképzelhető, hogy a jelenvaló világban, az Anyaszentegyházban, a korinthusi és más eklézsiákban a kegyelmi ajándékok közül miért maradna meg csupán **“e három”**. Nem több és nem kevesebb, hanem csak **“e három”**. Éppen azt látjuk, hogy a kegyelmi ajándékok több-kevesebb különbséggel állandóan megvannak és meglesznek az Úr egyházában.

Sem a Pál szelleméhez, sem a 13. fejezethez viszonyítva nem látható be, hogy ebben a jelenlevő világban miért maradna meg csak **“e három”**? Igaz, hogy az Újszövetségben többször előfordul a hitnek, reménységnek és szeretetnek egymás melletti említése (Kol. 1,4-5; 1Thess. 1,3; 5,8; 1Ján. 4,16; Gal. 5,5-6; Róm. 12,6,9. 12 -?-), de sehol a kizárólagosság (= **“e három”**) igényével. Arra sem található támpont, hogy minden egyéb (prófétálás, bölcsesség beszéde stb.) belefoglalható lenne **“e háromba”**, vagy a három közül valamelyikbe, pl. a hitbe.

A szóban forgó felfogást képviselő exegétákat a mondottak ellenére is az az egyébként ellenállhatatlannak látszó szempont határozza meg (s e fölött nem szabad könnyedén napirendre térni, sőt újra meg újra jól át kell gondolni!!), hogy hitre és reménységre (a hit és reménység természetéből következőleg) csakis a **“teljesség”** (13,10) előtt lehet beszélni, amíg eljön a szemtől szemben látás ideje. **“Mert hitben járunk -”most”**-, **nem látásban - mint akkor -”** (2 Kor. 5,7). Ez a Szentírás egészét szem előtt tartó megfontolás a maga helyén tökéletesen igaz. Viszont ha az apostol a **“teljességre”** (13,10) nézve írja, hogy akkor megmarad a **“hit, remény és szeretet, e három”**, úgy engedelmesen alá kell vetnünk magunkat a Kijelentés konkrét igazságának, félretéve bármely egyéni látásunkat. Mivel a jelenvaló világban maga az apostol több más kegyelmi ajándékot ismer (= nemcsak e hármat), azért az előbbi exegétikai útkeresés bizonytalannak és indokolatlannak tűnik.

Mások szerint (Bachmann, Bauer, Stange, Barth) az 1. Kor. levél magyarázata az időiség ellen szól. Igaz, dogmatikájában - I/1.240. old. - Barth inkább az első megoldás felé látszik hajlani. Szerintünk a **“most pedig”** kifejezést nem szabad időhatározónak venni, vagy ha igen, akkor csak az eljövendő örök jelenre vonatkoztatva. A **“most pedig”** az időiséget alig érzékeltetve, a jövődőnek és a jelennek a szembeállítására szolgál. Mintha így szólana az apostol: **“most pedig”**, így hát, mert hát, vagyis amint az előző versek jelen-jövendő szemlélete után magától adódik. Vagy még kéznélfekvőbben: tudva azt, hogy minden rész szerint való eltöröltetik a teljesség eljövetelekor (13,10), a szemtől szembe látáskor (13,12), ennek az ismeretnek a birtokában, a dolgok ilyenén állása mellett (**“most pedig”**) tudni kell, hogy három dolog a teljesség eljövetelekor (13,10.12) sem töröltetik el, hanem érvényben **“marad”** (menő = tovább tartok, nem szűnök meg, maradok, megmaradok). Eltöröltetik a prófétálás, a nyelveken szólás, a tudomány (13,8) és általában a rész szerint való (13,10), de megmarad a **“hit, remény, szeretet, e három”**. Előbb

egyedül csak a szeretetről mondotta, hogy "soha meg nem szűnik". Nekünk így kell tudomásul vennünk a szövetséget a maga szó szerintiségében (litterájában és szellemében), amint az író előnk adja.

Ha teljesen figyelmen kívül hagynánk azokat az újtestamentumi részeket, amelyek formailag is a hit-remény-szeretet szoros egységére figyelmeztetnek (Gal. 5,5-6; Kol. 1,4-5; 1Thess. 1,3; 5,8; 1Ján. 4,16), az előttünk fekvő (13,13) vers önmagában elegendő ahhoz, hogy a felbonthatatlan kapcsolatot elménkbe és szívünkbe vesse. Az alábbiakban épp ennek az együvé tartozásnak a meghatározó és kényszerítő szempontja alatt kell néznünk "**e hármat**": a hitet, reményt és szeretetet.

Az Újszövetség a "**hitet**" (pisztisz) többféle értelemben használja (Bauer). Alapjelentése szerint annyi, mint **hűség**, mégpedig Istennek a hűsége, mellyel változatlanul hű marad az emberhez (szövetségi hűség; Róm. 3,3). De egyszersmind a bűn rabságából kiszabadított embernek a hűsége Isten iránt (2Tim. 4,7). Másodszor a hit jelenti az **Isten iránti föltétlen bizodalmat**. Mint ilyen: sajátos kegyelmi ajándék, mellyel csak párszor találkozunk (1Kor. 12,9; 13,2; Lk. 17,5 -?-). Harmadszor - szintén ritkán - jelentheti a **keresztyén tanítást, a hitről szóló tanítást** (Glaubenslehre - Bauer), vagyis az evangéliumot, Isten kijelentett akaratát (Jud. 3,6. 20; 1Tim. 4,6 -?). Azonban az **esetek túlnyomó többségében** úgy fordul elő, mint Isten megváltó akaratának az elfogadása és mind az, ami ebből az elfogadásból következik. Tehát Isten hatalmának, igényének az elismerése; a bűn mélységének a felismerése és megutálása; a szabadítás egyetlen lehetőségének (= Krisztusnak), az Igének, Istennek a megragadása; a szabadítás megvallása és a szívbeli bizodalom a szabadító Úr iránt; háládatosság mint engedelmes élet. Más szavakkal úgy is mondhatjuk, hogy az "apostoli hitvallás" tartalma, vagy a Heidelbergi Káté biztos tudása és szívbeli bizodalma. Ez az a hit amelyről most szó van az 1Kor.13,13-ban. De - ismételjük - itt kimondottan a reménységgel és szeretettel való összefüggésében áll a "hit". Ezt az összefüggést kell aláhúznia az exegézisnek, hogy valamiképpen a konkrét üzenetet szem elől ne tévessze.

A "**remény**" (elpisz) fogalma tekintetében utalunk a 7. versben (13,7) mondotakra. Ha összehasonlítjuk a "hitet" és a "reményt": mindkettőnek a tartalma **azonos**. A 13,7-ben felhozott bibliai példák nyomán haladva, a hitről elmondható ugyanaz, amit a reménységre nézve elmondottunk. Tehát: reménykedünk és hiszünk az élő Istenben; reménykedünk és hiszünk Isten kegyelmében, dicsőségében; reménykedünk és hiszünk Jézus Krisztusban; reménykedünk és hiszünk az üdvösségben, az örök életben, a feltámadásban, a romolhatatlanságban, az ígéretek beteljesedésében, Isten gondviselésében stb. Ami tárgya a hitnek, tárgya a reménységnek is; ami tárgya a reménységnek, tárgya a hitnek is, feltéve, ha tisztán látjuk a kettő közötti egészséges (= újtestamentumi) viszonyosságot. Kálvin kifejezőn adja előnk a hit és a remény közös tartalmát, amikor ezeket írja: "Mindenütt pedig, ahol ez a **hit** élő: lehetetlenség, hogy ne hordozza magával (= magával kell hordoznia) az örök üdvösség **reménységét**, mint elválaszthatatlan kísérőjét, illetve még inkább: szüli és kibocsátja magából a hit a reményt... A **reménység** nem más, mint azoknak a várása (expectatio eorum), amiket... a **hit** elfogadott (= hitt = credit). Így a **hit** hiszi, hogy Isten igaz (veracem credit), a **reménység** várja, hogy alkalmas időben a

maga igazságát megmutatja; a **hit** hiszi, hogy - Isten - a mi Atyánk, míg a **reménység** várja, hogy Ő mint ilyen - Atya - bizonyítsa meg nekünk magát; a **hit** hiszi a nekünk adott örök életet, míg a **reménység** várja, hogy ez az örök élet egykor kijelentetik (revelatur); a **hit** fundamentum, amelyre támaszkodik a **remény**; a **reménység** táplálja és fenntartja a **hitet**" (Kálvin Inst. III:2:42).

A "**szeretet**" (ágapé; lásd 13,1 exegézisét) "kiváltképpen való út" (12,31), melyen halad a hit és a reménység; levegő, amelyben él a hit és a remény; kormányzó, amely irányítja hitünket és reménységünket.

A súlyos kérdés az, hogy a fentiekben ismertetett "hit, remény és szeretet" miképpen "**marad**" meg Isten országában? A "**szeretet**" nem okoz nehézséget, mivel megmaradása természetes. Isten országában is szeretni fogja övéit az Úr, amiként az üdvözültek szintén szeretik az Urat. Nem lesz szükség a "szeretet himnuszára", mivel a megváltottak serege a bűn kísértése és tévelyedések veszedelme nélkül fog járni ezen az egyetlen lehetséges úton. Mindenesetre a szeretet élete, munkája különbözni fog a mostani világban tapasztalható megnyilvánulásaitól. A szeretetből nem kell feláldoznia magát senkinek; szeretetből nem kell szegényeket segíteni, beteget látogatni; nem kell szeretni az ellenséget, és nem kell mindent eltűnő. **Megmarad a szeretet**, de úgy, amint az örök életben egyáltalán lehetséges. A jelenvaló világhoz tartozó "szeretetmunkák" kiesése miatt nem vonható kétségbe a szeretet megmaradása.

A "**hit**" megmaradása első tekintetre ellenkezni látszik az Újtestamentum világos tanításával, mert a hit a "reménylett dolgoknak a valósága és a nem látott dolgokról való meggyőződés" az állandó földi jelenben. (Zsid. 11,1). A 2Kor. levélben maga Pál írja, hogy most "hitben járunk, nem látásban" (2Kor. 5,7). Márpedig Isten országa a szemtől szembe (1Kor. 13,12) való látásnak (2Kor. 5,7) az országa, ahol a most "reménylett dolgok" majd közvetlenül (13,12) lesznek a miénk. Ebben az értelemben kétségtelenül nem marad meg a hit, akárcsak a szeretet. A jelenvaló világgal együtt (ami számunkra a halál pillanata) megszűnik a hitben való járás. Isten országában nem hangozhatnak el a "Hiszek Uram, légy segítségül az én hitelenségemnek" (Mk. 9,24), sem a hit harcát nem kell folytatni, miként a földi életben. Elesik mindaz, ami a jelenvaló világhoz tartozik, de **megmarad a beteljesedett hit**, melynek "biztos ismerete" ott lesz igazán biztos ismeret, és szívbeli bizodalma" (Heid. Káté) ott lesz igazán zavartalan, végnélküli, közvetlen bizodalom. **Ha** az apostol által a hit megmaradását jelentette ki nekünk az Úr: Álljunk meg szilárdan e kijelentés mellett még akkor is, ha felfoghatatlan misztérium formájában tanít róla az Ige.

A "**remény**" megmaradása érdemileg ugyanazt a nehézséget rejti magában, amellyel a hitnél találkoztunk. Ugyanis a Róm. levelében az apostol írja: "A reménység pedig ha láttatik, nem reménység; mert amit lát valaki, miért reményli azt? (Róm. 8,24). Bizonyos, hogy a reménység céljához ér, amikor eljön a "teljesség" (13,10). Isten országában nem kell többé reménykedni az új égben és új földben, a bűn látszat-hatalmának végleges elsöprésében, a halottak feltámadásában stb. De reménykedni kell (és ott lesz igazán ingadozás nélküli reménység) abban, hogy ami beteljesedett, mindaz örökkön örökké megmarad. (Sokat töprengtem és tanulmányoztam, amíg saját szándékom ellenére és a Kálvin iránti tiszteletem

ellenére, valamint a megnyugtatóbb exegétikai lehetőség ellenére úgy döntöttem, hogy a "hit, remény és szeretet, e három" dolgában az eschatologikus beállítás mellett maradok. Segítségemre volt a már idézett néhány irodalmi bíztatás, miközben állandó ellenpólusosfigyelmeztető a reformátorokon kívül az "ortodox" és a liberális teológusok szava, akik ennél az egy versnél - az előzőknél nem! - az eschatotogikus szemléletet elejtették. A kérdés nyitottsága bizonyára nem számolható fel).

"Ezek közül pedig legnagyobb a szeretet." A **"legnagyobb"** (megász = nagy, itt felsőfok, mely a középfoktól formailag nem különbözik - Bl. D. 244:1) félreérthetetlenül a "legnagyobb". Álmélkodhatunk, csodálkozhatunk, **de csak akkor**, ha megfelelkezünk a 13,1-ben mondottakról, miszerint a "szeretet" nem az én emberi tulajdonságom, erényem, lelkiségem, hanem az egyetlen "kiváltképpen való út" (12,31), amelyen járnom szabad mind most, mind Isten országában. Nem ezért, vagy azért "legnagyobb" a szeretet, hanem egyszerűen mivel Isten "legnagyobb" mondja. Sehol sem olvassuk a Szentírásban, hogy Isten "a hit", vagy Isten a reménység". Viszont olvassuk, hogy Isten "a szeretet" (1Ján. 4,8.16). A szeretet azért a "legnagyobb", mert Isten "a szeretet".

14, 1-6: A SZERETET ÉS A LELKI AJÁNDÉKOK EGYÜVÉTARTOZÁSA

(1) Törekedjetek a szeretetre, de buzgón igyekezzetek a lelki - ajándékokra -, leginkább pedig, hogy prófétáljatok. (2) Mert aki nyelveken szól, nem embereknek beszél, hanem Istennek; mert senki nem érti, mivel Lélek által beszél titkos dolgokat. (3) Aki pedig prófétál, embereknek beszél építést, intést és vigasztalást. (4) Aki nyelveken szól, önmagát építi; aki pedig prófétál, az eklézsiát építi. (5) Akarnám ugyan, hogy mindnyájan szóljatok nyelveken, de még inkább, hogy prófétáljatok; mert nagyobb, aki prófétál, mint aki nyelveken szól, kivéve, ha megmagyarázza, hogy az eklézsia épülést nyerjen. (6) Ha már most, atyámfiái, hozzátok megyek és nyelveken szólok, mit használok nektek, hacsak nem beszélek nektek vagy kijelentés-, vagy tudomány-, vagy prófétálás - vagy tanítás formájában.

(1) **“Törekedjetek a szeretetre”**. Szó szerint: üldözzétek a szeretetet (dióketén ágápén; diókó = sietek, rohanok, üldözők utána futok, hogy megtaláljam, törekszem, igyekszem).

A **“törekedjetek”** éppúgy nem adja vissza az eredeti szöveg teljes értelmét, miként a “kövessétek” (Károli, Kecskeméthy). Azért vettük át a Czeglédy szóhasználatát, mivel közelebb áll az eredetihez: üldözzétek a szeretetet, lankadatlan kitartással és buzgósággal fussatok, siessétek utána, amíg eléritek. Isten parancsolja, hogy ilyen vállvetett igyekezettel keressük a “szeretetet” (13,1). A pályafutásnak nem az az értelme, hogy valahol mi magunk fedezzük fel a “szeretetet”, vagy éppen mi magunk teremtsük meg azt. A szeretet egyszersmindenkorra adva van, mert Isten adta miközénk. A “törekedjetek” igének inkább az az értelme, hogy az adott kincshez ragaszkodni kell és mindig arra kell menni, szaladni, amerre a “szeretet” halad, vagyis a szeretet “kiváltképpen való útján (12,31) maradni. Semmi fáradtság vagy egyéb akadály ne tántorítson el. Érződjék magatartásunkon az “üldözés”-nek, a célirányú futásnak a szorgos és buzgó tevékenysége. Immel-ámmal cammogni illetlen dolog. De illő a lángoló ügyszeretet, a “törekvés”, az “első szeretet” (Jel. 2,4) megtartása.

A szeretet útján aztán következik a második parancs: **“De buzgón igyekezzetek a lelki ajándékokra”**; szó szerint: “a lelkiekre”. Tartalmilag ugyanarról van szó, mint a 12,31a-ban “a kegyelmi ajándékoknál”, illetve a 12,1-ben a “lelkieknél”. A korinthusiaknak buzgó szívvel, megfáradás nélkül kell imádkozniok (a dzéloó ige egymagában, kifejezi mind a buzgóságot, mind az igyekezetet) azért, hogy Isten árássa ki reájuk kegyelmének ajándékait; jelenvaló Szentlelkével (12,4) cselekedje meg, hogy a gyülekezetben legyenek bölcsesség beszédei, tudomány beszédei, hit, gyógyítások, erők, lelkek megkülönböztetése, nyelvek nemei és magyarázása stb. (12,8-10; 28-30). Ezekre és más kegyelmi ajándékokra (1,7) igyekezni kell. Igyekezni kell **“pedig”** úgy is, hogy a hívők helyesen, hűséggel járjanak el a kegyelmi ajándékok gyakorlásában. Küszöböljék ki a lágymelegséget és a lustaságot, ami ellentétben áll az igyekezettel. Nehogy azt gondolják, hogy amiért a “szeretet” a legnagyobb (13,13), azért egyebeket elhanyagolhatnak. Súlyosan félreértenék az

apostolt, ha ilyen következtetésre jutnának. Ellenkezőleg: Igyekezzenek a lelki ajándékokra, és azok közül csak egyet is meg ne vessenek. A fordítás - sajnos - bizonyos ellentétre utal a szeretet és a lelki ajándékok között, jóllehet az eredeti szövegben a "szeretet" és a "lelki ajándékok" egymásmellettiisége és egymásutánisága nyer kifejezést. A "de" ezt nem zárja ki.

A lelki ajándékok közül különösképpen hangsúlyozza az apostol a prófétálást: **"leginkább pedig, hogy prófétáljatok"**. A következő versek összefüggéséből látszik, hogy a prófétálás kimondottan a nyelveken-szóláshoz való viszonyában nyer hangsúlyt. Feltételezhető, hogy a korinthusbelieknél a nyelveken szólás előtérbe nyomult a prófétálás rovására. Ezt, vagyis a prófétálás elhanyagolását helyteleníti Pál. Lelkükre köti, hogy különös gonddal vigyázzanak a prófétai beszédre (12,10. 28; 11,4). Innen és a fejezet további részéből nyilvánvaló, hogy a prófétálás valóban az értelmes igehirdetéssel, Isten akaratának a tolmácsolásával azonos. Amint Bullinger írja: "A prófétálás nem a jövődől dolgok prédikálása, hanem a Szentírás magyarázása", "a tannak és tanításnak módja" (doctrinae et institutionis modus"). Az alábbiakból fog kitűnni határozottan, de már most utalunk arra, hogy a prófétálást nem értéksorrendben állítja elől, mintha egyéb kegyelmi ajándékok csökkentértékűek lennének. Nem, hanem a gyülekezet-építés szempontjából, melynek alapgondolata meghatározza az egész fejezetet. A maga helyén minden lelki ajándék egyformán értékes, de az építés tekintetében leginkább a prófétálásra igyekezzenek. Ezek a prófétálók nem mai értelemben vett tisztséghordozók, akik a gyülekezet lelki gondozását végezték. A hívők közül némelyek nyerték a **prófétálás** ajándékát, és a Lélek indításakor szólottak - amikor épp a Lélek adta nekik szólókat - az összejöveteleken. Annál jobb, ha minél többen prófétálnak Korinthusban, minél többen a Szentlélek erejét sugárzóan tesznek bizonyosságot a testvérek közösségében (11,4). Vannak, akik nyelveken szólnak, anélkül, hogy a nyelveken szólás gyülekezeti tisztség lenne. (Külön kérdés, hogy volt-e és melyik volt az az állandó gyülekezeti tisztség, amely nélkül az I. századi keresztyén gyülekezet elképzelhetetlen. Valószínű, hogy nem volt egy ilyen mai értelemben vett meghatározott tisztség. Az evangélium prédikálásának mindenütt meg kellett lennie, de az elnevezések váltakoztak: apostolok, próféták, tanítók, pásztorok, püspökök, evangélisták, többkevesebb tartalmi eltéréssel.)

(2) **"Mert aki nyelveken szól, nem embereknek beszél, hanem Istennek"**. A nyelveken-szólást (12,10) az jellemzi, hogy a szóló **"nem embereknek beszél"**. Egyáltalán nincs olyan célja, hogy a körülötte ülő testvérek megértsék. Nem azért nem értik, mivel ismeretlen emberi nyelvet (pl. hébert, latint stb.) használ, hanem azért, mert nincs is szándékában az emberi beszéd eszközével gondolatokat közölni. Annnyira hatalmába ejtette a nyelveken-szólót Szentlélek, hogy teljesen kikapcsolódik az emberi közösségből; csak **"Istennek"** beszél. Istenen kívül **"senki nem érti"**; szó szerint: "senki nem hallja". Isten érti, de ember nem foghatja fel az emberi értelem számára értelmetlen hangokat, mivel **"Lélek által beszél titkos dolgokat", "titkokat"**, misztériumokat. Itt a "titkos dolgok" azonosak a rejtélyességgel, a hozzáférhetetlenséggel. A hallgatónak nem lehet tudomásuk a nyelveken-szólás tartalmáról, sőt maga a beszélő értelme is ki van kapcsolódva. Lényeges azonban, hogy mindezt a **"Lélek"** cselekszi, akitől származik a nyelveken-szólás kegyelmi

ajándéka. Bizonyára nagy áldással van dolgunk. Csodálkoznak és álmélikodnak a jelenlévők, hogy annyira tökéletesen hatalmába veszi Isten az embert. A nyelveken-szólás épp ezért az Úr végtelen erejének a jele, bizonyosága, amit az apostol a későbbiek rendjén sem vet meg. A prófétálást - amint már jeleztük - nem azért helyezi előtérbe, mintha a két kegyelmi ajándék között értéksorrendet akarna felállítani, hanem *kimondottan* a gyülekezet-építés szempontjából.

(3) **“Aki pedig prófétál, embernek beszél építést, intést és vigasztalást”**. A **“pedig”** a nyelveken-szólásnak és a prófétálásnak a szembeállítására szolgál a gyülekezeti haszon, hasznosság értelmében. Míg a nyelveken-szóló nem embereknek, hanem Istennek beszél (14,2), addig a prófétáló **“embernek beszél”** azért, hogy meghalgassák és megértsék. Üzenetet tolmácsol mint **“építést”** (ojkodomén; az ojkosz = ház, és a domeo = építék összetételéből). Építeni akarja a gyülekezetet, hogy a tagok élő kövekként beleilleszkedjenek Krisztus testébe, akárcsak a téglák és a kövek a ház épületébe. Növekedjenek és erősödjenek a tagok Jézus Krisztusban, ahogy növekedik, emelkedik és szilárdan áll az épülő ház.

Az **“építést”** közelebbről meghatározza az **“intés és vigasztalás”**. Sok más formája és lehetősége (tanítás, tanácsadás, meggyőzés stb.) is előfordulhat, de most csak az említett kettőt helyezi előtérbe az apostol.

Az **“intés”** annyi, mint figyelmeztető felhívás, rossz útaktól való óvás, helyes cselekvésre való buzdítás, egyszóval mind az, amit átvitt értelemben magában hordoz a pásztor örökődése, vagy az orvos tanácsa. Ilyen értelemben int a prófétáló, hogy a betegségeket eltávolítsa, és az egészséges életet biztosítsa.

A **“vigasztalás”** ugyanazzal a jelentéssel bír, mint a mi mindennapi szóhasználatunkban. Tehát nem szorul különösebb magyarázatra.

A prófétálásnak ezeket a tartalmi elemeit azért kell kiemelni, hogy tisztán láthassuk: a prófétának ugyanaz volt az érdemi kötelessége, ami az apostolnak, a tanítónak, az evangélistának, a lelkipásztornak. (Ezeket a szolgálatokat nem az eltérő üzenet, tartalom különbözteti meg, hanem más jellegzetességek. Az apostol pl. állandó szolgálatot végez más-más helyeken. A próféta csak időnként szól, amikor a lélek kényszeríti. A tanítónál inkább a csendes, nyugodt előadás a jellemző. A pásztor helyhez van kötve (?). Az apostol lehet egyben próféta, akárcsak a pásztor vagy a tanító. Nekünk nem szabad fennakadnunk az ősgyülekezet kifejezési formáin, hanem bárminek is nevezzük az igehirdetőket, keresnünk kell azt, hogy Isten kegyelmi ajándékai az építő szolgálatban érvényesüljenek. Szem előtt tartva a mai szóhasználatot, vigyázzunk arra, hogy a lelkipásztor legyen Isten küldöttje - apostola -, szolgálja, biztonságtevője, tanítója, prófétája, evangélistája, hirdetője).

(4) **“Aki nyelveken szól, önmagát építi; aki pedig prófétál, az ekléziát építi”**. Ha valaki azt állítaná, hogy a nyelveken-szólás haszontalan dolog, mely külső pogány hatásként honosodott meg a keresztyén gyülekezetben, erre az apostol határozott nemmel válaszol. Semmi nyoma a megbélyegző **“haszontalanságnak”**. A nyelveken-szóló is épít, csupán nem a gyülekezetet, hanem **“önmagát építi”**. Éppen ez az értelme és jelentősége. Tehát minden további nélkül (= magyarázás nélkül) nem gyülekezeti-, hanem privát-tevékenység. Miként a magán-imádkozás, mely a dolog természete szerint lényegesen különbözik a közösségitől, nem foglalhat helyet a közösségi összefüggéseken, ugyanúgy a magán-jellegű nyelveken szólás szintén

nem közösségi tevékenység. Aki nyelveken szól, saját magát építi bele Krisztus testébe; saját egyéni útján, saját kegyelmi ajándéka szerint ápolja, erősíti, mélyíti a maga hitét. Viszont, aki **“prófétál, az eklézsiaát építi”**. Nemcsak építő beszédet mond (14,3) építési szándékkal, hanem ténylegesen építi a hívők közösségét. A prófétálás kegyelmi ajándékához Isten hozzákapcsolja a valóságos épülést, növekedést, hitbeli gyarapodást. Miként a kövek egymásra helyezésével növekedik az épülő ház, vagy az eledel fogyasztása nyomán erősödik és gyarapodik a szervezet, ugyanúgy épül az eklézsia, az istentiszteletre összegyűlték közössége a prófétálás által. (Az **“eklézsia”** itt nem általánosságban jelenti az egyházat, hanem kimondottan az imádkozásra és Isten beszédének a hallgatására együtt levő egyháztagokat, az alkalmi gyülekezetet. Természetesen valami merev szétválasztás sem itt, sem máshol nem lehetséges, legfennebb a megfelelő jellegzetes vonásnak az aláhúzása. Az alkalmi gyülekezet szükségképpen Krisztus testében, az egyházban, az eklézsiaiban van. Krisztus testét, az eklézsiaát szükségképpen az alkalmi és helyi gyülekezeti közösségben tapasztaljuk meg.)

(5) **“Akarnám ugyan, hogy mindnyájan szóljatok nyelveken, de még inkább, hogy prófétáljatok”**. Az **“akarnám”** (szó szerint = akarom) irreális eset. Pál jól tudja, hogy a nyelveken-szólás kegyelmi ajándékát csak egyeseknek (= nem mindenkinek - 12,10) adja Isten. Nem az az akarata, hogy a korinthusbeliek **“mindnyájan”** nyelveken szóljanak. Az **“akarnám”** inkább azt mutatja, hogy értékeli és nagyrabecsüli a nyelveken-szólást. Ha mindenkinek lenne ilyen kegyelmi ajándéka, akkor mindenki Isten kiváltképpen hatalmának a bizonyágtéveje lenne. Ez az, amit akarna az apostol. Szeretné, ha az összes gyülekezeti tagban úgy tapasztalhatná Szentlélek erejét, jelenlétét, ahogyan a nyelveken-szólókban. Következésképp nem az a célja, hogy a levél olvasóit meggondolatlanul nyelveken szólásra ösztönözze, s ezáltal még nagyobb zűrzavart teremtsen az istentiszteleti összejöveteleken. Mindössze a nyelvbeszéd külön fontosságát és értékét fejezi ki. Ugyanez az eset a **prófétálásnál**. Itt sem lehet szó arról, hogy mindenkit prófétálásra ösztökéljen, mivel a prófétálás szintén kegyelmi ajándék, melyben csak egyesek részesülnek (12,10). Viszont a prófétálás a közösség számára nyújtott olyan kegyelmi ajándék, mely nem a magán-épülésre-, hanem az eklézsia építésére (14,2) szolgál. Ezért a gyülekezeti vonatkozásért akarná **“inkább”** az apostol, hogy mindnyájan **“prófétáljanak”**; hiperbólikus kifejezéssel élve: minél többen legyenek, akik Isten akaratáról személyesen bizonyosságot tesznek a testvérek között. Ezért a gyülekezeti (közösségi) vonatkozásért állítja, hogy **“nagyobb aki prófétál, mint aki nyelveken szól”**. (A **“nagyobb”**-ra nézve lásd a 12,31 exegézisét.) Tehát nem személyeket helyez más személyek fölé, hogy magukat nagyobbak érezzék, hanem egyszerűen a prófétálás ajándékának a közösségi - valóban nagyobb - értékét domborítja ki.

Hogy mennyire nem a fölé- és alárendelés szempontja vezeti az apostolt az egyes tagoknak egymás elé- és után helyezésével, illetve a kegyelmi ajándékoknak egymással szembehelyezésével, félreérthetetlenül tükrözi a vers záró része: **“kivéve, ha megmagyarázza, hogy az eklézsia épülést nyerjen”**. Mihelyt érthető módon megmagyarázzák a nyelveken-szólást, nyomban eltűnik a prófétálás előnye. A **“megmagyarázás”** kérdésében utalunk a 12,10 exegézisére, ahol a **“nyelvek magyarázásával”** foglalkoztunk. Itt új elem az, hogy a **“magyarázás”** ajándékával

rendelkezhetik maga a nyelveken-szóló. Tehát nem valamelyik jelenlévő testvér mondja el a nyelveken-szóló felfoghatatlan beszédének az értelmét, hanem maga a nyelveken-szóló. Kiérzik a vers szelleméből, hogy ez igazán **kivételes** (= kivéve) eset. Ha azonban a ritka kegyelmi ajándék érvényesül, és így **“az eklézsia épülést nyer”** (14,3-4), magától érthetően elenyészik a prófétálás és a nyelveken-szólás közötti különbség, mely az építés tekintetében egyébként fennáll.

(6) Hogy a mondottak (14,1-5) értelme még kézzelfoghatóbban álljon a korinthusiak előtt, az apostol saját személyén szemlélteti a nyelveken-szólás és a prófétálás közti különbséget: **“Ha már most, atyámfiai, hozzátok megyek és nyelveken szólok, mit használok nektek?”** Az **“atyafiaknak”** (1,10) szeretettel és testvéri bizalommal kell fogadniok az apostol sorait. Ezért **“atyafiak”** ők; ezért tartja szükségesnek az apostol, hogy ilyen bensőséges hangon szólítsa meg valamennyiüket. Saját levélírásainkból tudjuk, hogy amikor egy-egy mondatnak különös nyomatékot akarunk adni, akkor a kezdő megszólítást - vagy a címzettnek a nevét írás közben is - többször-kevesebbszer - megismételjük. Ez a helyzet most az apostolnál. Hangsúlyozza az **“atyafiak”** szép nevét, hogy így annál erőteljesebbé tegye a szemléltető képet.

A **“ha már most”** a szemléltető képben levő belső feszültséget (a nyelveken-szólás és a prófétálás közti különbséget) fejezi ki, akárcsak más vonatkozásban a 12,20-ban és a 13,13-ban (lásd 12,20 és 13,13 exegézisét). Innen magyarázható az előfordulási helyek természetéhez igazodó más-más fordítása ugyanannak a görög eredetinek. Mintha így szólna Pál: A mondottak szem előtt tartásával **“most már”** képzeljétek el, atyámfiai, hogy adandó alkalommal **“hozzátok megyek és nyelveken szólok”**. Nincs szándékomban ezt cselekedni (=“ha”), de mégis képzeljétek el. Felállanék a gyülekezetben és az érthetetlen hangok sokaságát hallatnám előttetek. Senki sem értene semmit, és senki sem épülhetne jelenlétem által. Vajon ezzel **“mit használok nektek?”** Hiába vagyok elhívott apostol, hiába vagyok lelkipásztorotok, céltalan erőlködéssé válna minden igyekezetem. Nem azért, mert a nyelveken-szólás haszontalan, hanem azért, mert helytelenül élek vele. A gyülekezetben csak azzal lehet egymásnak használni, ami építi a hallgatókat. Ennélfogva természetes, hogy csak akkor használhatok, ha **“vagy kijelentés-, vagy tudomány-, vagy prófétálás-, vagy tanítás formájában”** **“beszélek nektek”** (fogok beszélni - fut.). Különös jelentősége van annak, hogy a **“vagy”** (é) szócskával összekapcsolva egymás mellett találjuk a **“kijelentést”**, a **“tudományt”**, a **“prófétálást”** és a **“tanítást”**. Ugyanis a **“vagy”** viszonyzó (mely egyébként egyformán lehet akár összekapcsoló, akár szétválasztó, Bl. D. 446), itt összekapcsoló feladatot tölt be, amennyiben a rokonértelmű és hasonló dolgokat összeköti, illetve kiegészíti (Bauer). A szóban forgó négy kifejezés ugyanazt az egy tartalmat hordozza magában más-más formában, formai eltérésekkel. Ha napjainkban bizonyágtételről, prédikálásról, igehirdetésről, tanításról, Isten üzenetének a tolmácsolásáról stb. beszélünk, mindenik kifejezésnek megvan a maga jellegzetessége, de érdemileg mégis egyazon ténnyt foglalnak magukba: Isten Igéjének érthető szavakkal való elmondását a gyülekezeti közösségben. Így kell néznünk az apostol szóhasználatát is. Nála a **“kijelentés”**, **“tudomány”** és **“tanítás”** lényegileg megfelelője a prófétálásnak. Ha a **“vagy”** szócska figyelmeztetése nem lenne egészen világos, akkor is erre az ered-

ményre vezetne az a körülmény, hogy a nyelveken-szólás és a prófétálás viszonyának a vizsgálata rendjén ez utóbbit (= a prófétálást) több szinonim szóval együtt említi ugyanabban a beállításban.

Már az eddigiekben láttuk a **“tudománynak”** (12,8) és a **“prófétálásnak”** (12,10) a fogalmát. Magyarázatra szorul a **“kijelentés”** és a **“tanítás”**.

Egyes exegéták (bizonyos fenntartással Kálvin is) úgy látják, hogy a **“kijelentés”** (ápokálipszisz = kitakarás, a borító lepel levétele, kijelentés, Isten igazságának a kijelentése, kinyilvánítás, nyivánvalóvá tevés; Krisztus paruziája, visszajövelete) nem más, mint a prófétálás forrása. Ehhez képest a prófétálás annak a továbbmondása, ami a kijelentésből származik. Kétségtelen, hogy a Szentírás egészének figyelembe vételével a prófétálás valóban Isten ön-kijelentéséből táplálkozik. Azonban ezen a helyen a **“kijelentés”** mégsem ilyen értelemben áll. Értelme annyi, mint az Úr Jézustól, Isten Szentlelkétől vett beszédnek a hirdetése; egy beszédforma, akárcsak a prófétálás. Mind a **“kijelentésnek”**, mind a **“prófétálásnak”** a forrása magától érthetően Isten üzenete, kijelentése.

A hivatkozott exegéták a **“tanítást”** ugyanolyan viszonyban látják a **“tudomány-nal”**, mint a **“prófétálást”** a **“kijelentéssel”**. Tehát a **“tanítás”** (didakhé = oktatás, tanítás mint tevékenység, tan) a **“tudományból”** táplálkozik; azt adja tovább, amit a tudományból nyer. A **“tudomány beszéde”** (12,8), a **“tudomány”** (14,6) jelen esetben nem forrása a tanításnak, hanem a kettő két külön kifejezési formája az igehirdetésnek. **“Tanítás”** az, amit a **“tanítók”** végeznek (12,28).

Összegezve a mondottakat: a **“kijelentés”**, a **“tudomány”**, a **“prófétálás”** és a **“tanítás”** Isten Igéjének, üzenetének, akaratának más-más kifejezési formája. Csak példaképpen van feltüntetve épp ez a négy. A Pál szellemében hozzátehetjük akár az evangélium hirdetését, akár az igehirdetést. Mindeniknek forrása (amiről itt nincs szó) Isten kijelentése (Gal. 1,12).

14, 7-12: AZ ÉPÍTŐ BESZÉD ÉRTHETŐSÉGE

(7) *Hasonlóképp az élettelen - hangszerek -, melyek - bár - szólanak, akár fuvola, akár citera, ha a hangokat nem különböztetik meg, hogyan ismerhető meg amit fuvoláznak vagy citeráznak?* (8) *Mert ha a trombita bizonytalan hangot ad, kicsoda készül a harcra?* (9) *Így ti is, ha a nyelveken-szólással nem adtok jólérthető beszédet, hogyan ismerhető meg, amit szóltok? Tisztára a levegőbe fogtok beszélni.* (10) *Ki tudja, milyen sokféle nyelv van a világon, és - közülök - egyik sem érthetetlen;* (11) *ha azért nem ismerem a nyelv jelentését, a beszélő számára idegen leszek, és a beszélő - is - idegen az én számomra.* (12) *Így ti is, mivel a lelki ajándékokra igyekeztetek, azt keressétek, hogy az eklézsia épülésére bővülkjétek.*

(7) Saját személyének a példaképe (14,6) után egy másik képet használ az apostol annak szemléltetésére, hogy a magyarázat nélküli nyelveken-szólás helytelen a nyilvános istentiszteleten. **“Hasonlóképp”**, “éppen így” (Kecskeméthy) vagyunk az **“élettelen”** hangszerekkel is (ápszükhosz = élettelen, pszüché nélküli, amiben nincs lélek). Ezek kétségtelenül **“szólanak”**, szó szerint “hangot adók”, hangzanak. Az olvasók gondoljanak például a **“fuvolára”** (kifúrt nádból készült fúvós hangszer; alkalmas volt a gyász kifejezésére) vagy a **“citerára”** (húros hangszer, melynek húrjai derékszőgű favázra voltak kifeszítve (Bibl. Lex.). A szólás önmagában nem érték. Hiába szól akár az egyik, akár a másik hangszer, **“ha a hangokat nem különböztetik meg”** (szó szerint: ha a hangoknak nem adnak különbséget). Ha a “fuvolán” szüntelenül csak egy hangot fújnak, vagy ha a “citerán” az összes húrt egyszerre pengetik rendszertelenül, bizonyos, hogy a melódia hiányozni fog; nem lesz zenei különbség az egyes hangok (hangzás, hang, tónus) között. Így pedig az következik, hogy nem ismerhető meg, **“amit fuvoláznak vagy citeráznak”**. A maga helyén és a maga módján kezelt jó hangszerből haszontalan, élettelen eszköz lesz. Nincs zenei hang, nincs ritmus, nincs összhang, egyszóval nincs zene, hanem csak hangzavar.

(8) A “fuvola” és a “citera” mellett hivatkozik az apostol még a **“trombitára”** (fúvósszerszám - eredetileg - kosszarvból... Ez inkább a jeladásra és a nép üjjongásának erősítésére volt alkalmas. Később ökörszarvból készítették; különösen a fogság utáni papság körében kedvelt hangszer). Ha a trombitának a hangja **“bizonytalan”** (felismerhetetlen, bizonytalan), azaz annyira gyenge vagy szakadozott, hogy nem lesz nyivánvaló belőle a határozott és mindenki által észrevehető jeladás, akkor **“kicsoda készül a harcra?”** Ebben az esetben ugyanannyi, mintha nem is fújták volna meg, hiszen célját nem érheti el épp bizonytalansága miatt. Helyes kezelés mellett jó és szükséges, de egyébként nincs jelentősége, sőt káros, mivel a jeladásra váró harcosok készültségben maradnak.

(9) **“Így ti is”** korinthusbeliek! Olyanok vagytok, mint az említett “fuvola”, “citera” és “trombita”. Ha ugyanis a **“nyelveken-szólással nem adtok jól érthető beszédet, hogyan ismerhető meg, amit szóltok”**. A görög eredeti egyszerűen csak a “nyelvről” (nyelv a szájban, nyelv mint a beszéd eredménye - latin, magyar nyelv -) beszél. Azonban az 1Kor. levélben a “nyelv” mind többes számban, mind egyes

számban jelentheti a nyelveken szólást. Bár nincs teljességgel kizárva az egyszerű szóhasználat, az egész fejezetet szem előtt tartva mégis valószínűbb, hogy az apostol kimondottan a nyelveken-szólást említi. Egyébként sem keletkezik értelmezési zavar. Így tárgyyszerűbb és találóbb a fordítás. Ha "a nyelveken-szólással" (a nyelveken-szólás által, a beszédnek ezt a nemét használva) **nem adnak jól érthető beszédet** (eüszemosz = meghatározott jelekből jól felismerhető, jó szemantikájú, világos), akkor nem ismerhető meg amit szólnak. A beszéd síkján ugyanaz következik be, mint a hivatkozott hangszereknél. Az apostol kíméletlen szigorral levonja a következtetést: **"Tisztára a levegőbe fogtok beszélni"**; nem az Ige hallgatására összegyűlt tagoknak szólnak, hanem valóban a levegőnek. Levegőbe beszélni egyenlő az ilyen és hasonló közmondásokkal: "borsót hányni a falra", "lyukat fújni a levegőbe", "köveknek beszélni" stb. Egyszóval a megmagyarázatlanul elhangzó nyelveken-szólás semmitérő az atyafiak istentiszteleti közösségében. Máshol nem, de itt igen.

(10) A szemléltető képet (hang, nyelv) tovább taglalja az apostol. Meg kell érteniök az olvasóknak, hogy a nyelvnek sajátos a rendeltetése: a gondolatok érthető kifejezése. Ha ez elmarad, úgy csak visszasság és visszaélés származik.

"Ki tudja, milyen sokféle nyelv van a világon, és - közülök - egyik sem érthetetlen". "Ki tudja?" (tűnchánó = talállok, eltalálok, elérek valamit; ebből: ha talán, talán, mintegy, ki tudja?) Ki tudna választ adni arra, hogy **"milyen sokféle nyelv van a világon"** (= milyen sok fajtája van a nyelveknek). Tehát az emberi nyelveknek sokaságára és sokféleségére (genosz = nemzetség, nép, rokonság, itt: fajta, faj) céloz. Pál szem előtt tarthatta mind a különféle nyelveket, mind az egyes nyelvekben előforduló tájszólásokat (pl. a görögben is több a dialektus). Bizonyosnak látszik, hogy kimondottan az emberi nyelvekre tekint, amelyeknek a sokféleségét hangsúlyozza. De bármennyire sokfélék is a nyelvek, "közülök" (csak az apparátusban) **"egyk sem érthetetlen"**. Szabatos fordítás - Károli nyomán -, de helyessége vitatható. Szó szerint: "egyk sem hangtalan", "egyk sem néma". Talán (?) arra gondolt Pál, hogy nincs olyan emberi nyelv, amelyikben összefolynának a hangok, és így valami artikulátlan, hangok nélküli zűrzavar keletkezne. Tehát végeredményben az "érthetetlen" szó használata megfelel az író szándékának.

(11) **"Ha azért nem ismerem a nyelv jelentését..."** - folytatja a gondolatot az apostol. Az érthetőségből (14,10) következik a jelentés ismerete. Ha viszont hiányzik az ismeret, természetesen adódik a nyelv érthetlensége; nem lehet megérteni azt. A nyelveken-szólásra történik hallgatolagos célzás: **"nem ismerem a nyelv jelentését"**, szó szerint: "erejét", mivel hiányzik az ismerés természetes lehetősége. Eredményképpen előadódik az a visszás helyzet, hogy **"a beszélő számára idegen leszek, és a beszélő - is - idegen az én számomra"**. Az **"idegen"** (bárbárosz = barbár, aki idegen- és így érthetetlen nyelvet beszél; külföldi, nem görög) bizonyosan a nyelv érthetlenségét fejezi ki. Képtelen vagyok szellemi közösségben állni azzal, akit nem ismerek. **"Számára"** "idegen" leszek én, és **"számomra"** (en emoj = számomra, mivel ez némelykor dativus helyett szokott állni - Bl. d. 220:1. Szó szerint: a beszélőben = a beszélőnek (dat) idegen leszek, és a beszélő - is - idegen nekem) idegen lesz ő. Olyan lesz a viszony, mintha két egymást nem látott, nem ismert és nem értett külföldiről volna szó.

(12) **“Így ti is”**. Jelen esetben az **így** visszatekint az előbbiekre, és levonja az azokból adódó következtetést. Mintha ezt mondaná: olvastátok, amit a nyelvek természetéről és természetellenességéről írtam. Eközben az a szándékom, hogy az írottakat jól megfontoljátok. Értsétek meg Isten akaratát: **“minthogy lelki ajándékokra igyekeztek, azt keressétek, hogy az eklézsia épülésére bővülködjetek”**. Az eredeti szöveg szó szerint így hangzik: “minthogy lelkekre igyekeztek”. Azonban a **“lelkek”** itt a Szentlélek különféle hatásait, megnyilvánulásait (Bauer), a **“lelki ajándékokat”** jelentik. Közismert, hogy a korinthusiak “semmi kegyelmi ajándékban nem szűkölködnek” (1,7). A 12. fejezettel kezdődő hosszú szakasznak (12-14 fejezetek) a leírását éppen az tette szükségessé, hogy a kegyelmi ajándékokra való vágyakozással kapcsolatosan zavarok és rendetlenségek keletkeztek a gyülekezetben. Az apostol jóváhagyólag és elismerőleg veszi tudomásul a lelki ajándékokra való igyekezetet. De ebből nem származhat közösségrontó egyéni buzgólkodás, hanem ellenkezőleg: **azt kell keresniök**, arra kell vigyázniök, azon kell lenniök, hogy **“az eklézsia épülésére bővülködjenek”**. Jó az, hogy bővülködnek, gazdagok, gyarapodnak a lelki ajándékokban (1,7), de vigyázzanak, nehogy bővülködésükkel a tagok épülését (14,7) gátolják. Ellenkezőleg: kegyelmi ajándékaikkal az építés szolgálatát kell munkálniök. Minél bőségesebb a lelki ajándékok kiáradása, annál erőteljesebben valósuljon meg az eklézsia épülése, a Krisztusban való növekedés gazdagodása.

14, 13-19: A NYELVEKEN SZÓLÁS

(13) *Azért aki nyelveken szól, imádkozzék, hogy megmagyarázza.*
 (14) *Mert ha nyelveken-szólással imádkozom, a lelkem imádkozik, de értelmem gyümölcstelen.* (15) *Mit kell hát tennem? Imádkozni fogok lélekkel, de imádkozni fogok értelemmel is; énekelni fogok lélekkel, de énekelni fogok értelemmel is.* (16) *Mert ha - csak - lélekkel mondasz áldást, a gyülekezési helyen lévő avatatlan hogyan mond áment a te hálaadásodra? - mivel nem tudja amit beszélsz.*
 (17) *Te ugyan szépen adsz hálát, azonban a másik nem épül.*
 (18) *Hálát adok Istennek, hogy mindnyájatoknál inkább beszélek nyelveken; (19) de az ekléziában inkább akarok öt szót szólni értelemmel, hogy másokat is tanítsak, mint tízezer szót nyelveken.*

(13) Az **“azért”** az előző versekkel köti össze a következőket (tk. alárendelő kötőszó, de ez a jellegzetessége itt elesik - Bl. D. 451:5). Mivel értelmetlen beszédnek nincs helye a közös istentiszteletben, **“azért”** **“aki nyelveken szól, imádkozzék, hogy megmagyarázza”** A **“nyelvvvel könyörög”** (Károli) azonos a **“nyelveken szólással”** (Kecskeméthy, Czeglédy). Az ilyen gyülekezeti tag **“imádkozzék”** - mégpedig mielőtt egyáltalán szólana -, hogy nyelvbeszédét **“megmagyarázza”**, vagy az új fordítás szerint: **“hogyan magyarázatot is tudjon adni”**. Tehát csak akkor szóljon a gyülekezetben, ha Isten felékesíti a nyelvmagyarázást (12,10; 14,5) kegyelmi ajándékával.

(14) **“Mert ha nyelveken-szólással imádkozom, a lelkem imádkozik, de értelmem gyümölcstelen”**. Úgy látszik, hogy a nyelveken szólásnak (12,10) több változata volt Korinthusban (14,15). Egyik ilyen változata a **nyelveken-szólással való imádkozás**. Érdemileg csupán annyit tudunk róla, amennyit ebből a versből egyáltalán megtudhatunk. Nevezetesen: **“a lelkem imádkozik, de értelmem gyümölcstelen”**. Annaira világos szavak, hogy félreérthetetlenek. A **“lélek”** (pneüma) a test ellentétje; az a megfoghatatlan valami (alapjelentése szerint fuvallat, szél, lélegzet; megannyi megfoghatatlan kifejezés!) az emberben, ami megkülönbözteti az állatotktól. Pszüchéje (amit magyarul szintén léleknek fordítunk) az állatoknak is van, de **“lelke”** csak az embernek. Jelen esetben nem egyszerűen csak lélekkel van dolgunk, amely minden embernek a sajátja. Itt Szentlélektől telített **“lélekről”** beszél az apostol, vagyis a hívő ember **“lelkéről”**. Ez az a **“lélek”**, amelyben végbemegy Istennel való közösségünknek minden egyes mozzanata; rányomja a maga felismerhető bélyegét egész magatartásunkra.

A nyelveken szólóba olyan mértékfeletti módon árad be Isten Szentlelke, hogy a véges **“értelem”** (nús)z) kikapcsolódik. Ehhez nem lehet más szavunk, mint hogy álmélkodással csodáljuk Isten dicsőségét. Tehát nem azon kell töprengeni: vajon Szentlélek jelenléte megszünteti-e az értelem működését, sem azon, hogy vajon Szentlélek ellene van-e az **“értelemnek”** (10,1). Ezek a mi gondolataink (még ha ezerszer értelmesek is), nem pedig az Istenéi. Az **“értelem”** a Szentlélek áldott eszköze, de a nyelveken-szólás kegyelmi ajándékánál Isten nélkül, az egyébként áldott eszköz nélkül veszi igénybe az embert.

“Lelkem imádkozik, de értelmem gyümölcstelen”, gyümölcs nélküli, terméketlen. Így is tudnak, illetve így is kell imádkozniuk azoknak, akiket arra készítet a Szentlélek. Ez a tényleges helyzet, amihez sem hozzátenni nem szabad, sem belőle elvenni. Inkább újra meg újra csodálni kell az Úr nagyságos dolgát. Az apostol egyetlen szóval sem akar a nyelveken-szólással történő imádkozás ellen nyilatkozni. Engedelmességben mi sem tehetünk egyebet, akár van gyülekezetünkben nyelveken-szóló, akár nincs. Nem a **nyelveken-szólás** mint Isten kegyelmi ajándéka ellen folyik a harc, hanem annak engedetlen (= Isten akaratával nem egyező) használata ellen. Ugyanis a nyelveken-szólás - bármely formájában - nem minden további nélkül közösségi ajándék (14,5). Amiként a közösségi imádkozás nem cserélhető fel a magán imádkozással, ugyanúgy fordítva sem. Erről az engedelmességről van szó, amint a következő versben olvasható.

(15) **“Mit kell hát tennem?”**, vagy szó szerint: mi van tehát? Mi következik az előbbiekből? Vajon az, hogy eltöröljem a nyelveken-szólással való imádkozást? Vajon az, hogy egészségtelen (= beteges) belső szakadásnak minősítsem a “lélek” és az “értelem” (14,14) természetes kapcsolatának a hiányát? Vajon az, hogy a nyelveken-szólót korholjam? Nem! Legalább is az apostol más eredményre jut. Meg kell találnom Isten iránti engedelmességemnek az útját azáltal, hogy a hívők gyülekezetében úgy viselkedem - legyen akár nyelveken szóló, akár másvalaki -, ahogyan ott egyáltalán viselkedni szabad. Ez azt jelenti, hogy **“imádkozni fogok lélekkel, de imádkozni fogok értelemmel is”**. Tehát a nyelveken szólással való imádkozást (14.v.) nem számolja fel, de a gyülekezeti istentiszteletről eltávolítja. Isten előtti magányodban imádkozhatsz úgy is, hogy értelmed gyümölcstelen. Viszont a gyülekezetben csak olyan imádságnak van helye, amelyet a tagok megértenek. Az **“értelemmel”** való imádkozás kizárja mind a nyelveken-szólást, mind az idegen nyelveket, mind az érthetetlen könyörgések bármely formáját. Hiába szárnyalok a fellegekben, hiába használok régi vagy új tetszetős imaszöveget, ha a hallgatók akár részben, akár egészben nem értik, vagy félreértik szavaimat. A reformáció épp azért küszöbölte ki a **latin nyelvet**, mivel az a nyelveken-szólás analógiájára terméketlennek bizonyult.

Ugyanígy vagyunk a nyelveken-szólás egyéb jelentkezésével is. Lehetek Kotinthusban olyanok, akik **énekléssel** dicsérték az Urat, de éppoly érthetetlenül, ahogyan imádkoztak. Az ilyenekkel szmben sem tanúsít ellenséges magatartást az apostol. Mindössze az az igénye, hogy a gyülekezetből eltávolíttassék az értelem nélküli éneklés. Ezért mondja: **“Énekelni fogok lélekkel, de énekelni fogok értelemmel is”** (pszálló = pszálmuszt, dicséretet énekelek Istennek; itt futurum; lásd a 14,14 és 15 magyarázatát, mely értelemszerűen vonatkozik az “éneklésre”; ugyanis a nyelveken szóló éneklést tartja szem előtt az apostol, amely nem azonos a mi gyülekezeti éneklésünkkel).

(16) **“Mert ha - csak - lélekkel mondasz áldást, a gyülekezési helyen lévő avatatlan hogyan mond áldást a te hálaadásodra?”** Feltételes beszéd. Pál ismerteti, hogy mi történne abban az esetben, ha olvasói nem figyelnének intésére (14,15), s megmaradva korábbi magatartásuk mellett, a nyelveken-szólást továbbra is helytelenül gyakorolnák a közös összejöveteleken. Itt mindenesetre a nyelveken-szólásnak (az “imádkozás” és az “éneklés” után) egy harmadik formájával találkozunk: nyelveken szóló áldással.

Amiként volt nyelveken szóló **“imádkozás”** és **“éneklés”** (14,15), ugyanúgy találjuk most a nyelveken szóló áldást. Ez jelen összefüggésben megfelel az Urat dicsérő-magasztaló beszédnek (eülogeó = jót beszélek, dicsérek valakit, **áldást** mondok valakire; áldok, vagyis Isten áldását kívánom valakire vagy valamire, (1Kor. 10,6). **Áldást** mond ehhez képest az, aki élő szóval bizonyóságot tesz a gyülekezet előtt azokról a jótéteményekről, amelyek Istentől származnak, vagyis dicséri, magasztalja őt az elnyert javakért. Tehát ne gondoljunk se az ároni áldásra, se más áldásformákra, hanem a gyülekezetben elhangzó és Istent dicsérő beszédre, esetleg imádság formájában? Ezt a beszédet azon a **“helyen”** mondták el, amelyet összejövetelek rendjén **betöltöttek**. Mai szóhasználattal nevezhetnénk - szabatosan - akár templomnak, akár összejöveteli helyiségnek, gyülekezeti teremnek stb. A magasztaló beszéd **ámennel** végződött, mégpedig úgy, hogy a hallgatók fennhangon mondták a beszélő után az **“áment”** (ámén = bizony, igaz, igen, főnevesített határozó - Bl. d. 261:1). Ezzel az együttmondással hallhatóan kifejezték, hogy a beszédet megértették és személyesen magukévá tették; a beszélővel együtt ők is részt vettek Isten magasztalásában.

Ilyen kortörténeti helyzetnek a szem előtt tartásával kérdezi az apostol: **“ha - csak - lélekkel** (lásd 14.v. exegézisét) **mondasz áldást”**, ha érthetetlenül beszélsz nyelveken szólással, és így senki sem értheti szavaid értelmét, akkor **“a gyülekezési helyen lévő avatatlan hogyan mond áment a te hálaadásodra?”**

Elégé jelentős exegétikai nehézséget okoz az **“avatatlan”** (idiótész = laikus, idióta, ellentétben a szakemberrel, pl. az egyszerű ember a filozófussal, orvossal stb., a közkatona a magasrangú tiszttel). Kétféle (esetleg három) nyelvi talán egyformán lehetséges magyarázási út kínálkozik. Egyfelől **“avatatlan”** az, aki még nem rendes gyülekezeti tag. Úgy viszonylik a hívőkhöz, mint a laikus az orvoshoz. Még nem ismeri Jézus Krisztust; még nem fogadta el a kegyelmet, még nem gyógyult meg. Az ilyen ember nem hitetlen, hiszen pár verssel később (14,23) a hitetlenek külön vannak említve. Tehát érdeklődőkről lehet szó, akik eljárnak a keresztyén gyülekezetbe, és jó úton vannak, hogy keresztyénné legyenek. Ezt az elgondolást gyöngíti az, hogy a nyelveken szólást nemcsak az avatatlanok nem értik, hanem a hívők sem. Emellett pedig alig képzelhető, hogy az apostol úgy beszélne róluk (= az avatatlanokról), mint akik részben vagy egészben betöltik a gyülekezési helyet, ilyen nagy százalékban lennének jelen. Másfelől **“avatatlan”** lehet az egész keresztyén gyülekezet a nyelveken szólóhoz viszonyítva. Hiába gyűlnek egybe élő hittel, mert a nyelveken szólásból mégsem értenek semmit. Következésképpen avatatlanok, tudatlanok, tájékozatlanok maradnak, legyenek akár megkeresztelt gyülekezeti tagok, akár az előbbi értelemben vett érdeklődők. Mi inkább ezt a második exegétikai utat látjuk járhatónak, nem is beszélve a tisztségviselőkkel. (Az előbbieken mondtak egyáltalán nem zárják ki, hogy később - 14,23 - ugyanennek a görög szónak más alkalmazása érvényesüljön.) Kérdezzük tehát Pállal együtt: az **“avatatlan hogyan mond áldást a te hálaadásodra?”** Úgy van feltéve a kérdés, hogy csak egy válasz következhet: sehogyl! Az **“ámen”** mondása ki van zárva, **“mivel”** (az epejdé nem időhatározó - Károli -, hanem okhatározó - Bl. D. 456:3) az avatatlan **“nem tudja mit beszélsz”**. Áment mondani csak értelmes és megértett beszédre lehet. Ha ez hiányzik, úgy az **“ámen”** vagy elmarad, vagy hiábavaló formasággá lesz.

(17) Csaknem refrénszerűen ismétlődik más-más beállításban az a gondolat, hogy Pál óvatosan vigyáz a nyelveken-szólás kegyelmi ajándékának az értékére és a maga helyén való értékelésére. Ez történik most is: **“Te ugyan szépen adsz hálát, azonban a másik nem épül”**. Következésképp nem értékeli le, s még kevésbé veti meg a nyelveken-szólást. Ellenkezőleg: épp azt emeli ki, hogy a nyelveken szóló **“szépen”**, helyesen, kifogástalanul, jól cselekszik, hiszen él a vett kegyelmi ajándékkal. Itt a hálaadást nem az eülogeó ige fejezi ki, mint a 14,16 első felében, hanem az eücháriszteó, akárcsak a 14,16 második felében. Azonban a kifejezések váltakozása nem jelenti a tartalom változását is. Nyilvánvaló, hogy minden szóképnél ugyanarról a z egy dologról van szó - l. 14,16a exegézisét. - Bauer szerint az eücháriszteó ige a hálaadó imádságnak felel meg, nem a gyülekezetben elhangzó beszédnek. Kálvinnál: “Nunc ad publicas quoque orationes descendit”. Csupán az a baj, hogy ott és akkor él vele, ahol és amikor nem szabad. Innen van, hogy **“a másik nem épül”** (l. 14,4 exegézisét). A **“másik”** magában foglalja a nyelveken szólást nem értő összes avatatlant.

(18) **“Hálát adok Istennek, hogy mindnyájatoknál inkább beszélek nyelveken”**. Nincs nyoma, hogy a korinthusiak részéről vád érte volna Pált, azzal az indoklással, hogy a nyelveken szólást azért akarja visszaszorítani a gyülekezeti istentiszteletből, mivel ő maga nincs felruházva ezzel a kegyelmi ajándékkal. Azonban az apostol vagy számol ezzel a lehetőséggel, vagy legalább is felmerül benne a gondolat, hogy netalán valaki ilyen következtetésre juthat sorainak az elolvasása után. Ezért szívbeli megnyugvás tölti el, mikor önmagára tekint annak tudatában, hogy a nyelveken szólás ajándékával rendelkezik. Természetesen nem saját személyének a dicsfényében sütkérezik, mint aki fitogtatná egyéni adottságait, tehetségét. **Istennek ad hálát** (1,14), hogy összes olvasóinál **inkább** (mállon a málá határozó középfoka) **beszél nyelveken**. Annyira őszinte alázatossággal ismeri el Isten kegyelmi ajándékának a nagyságát, hogy hálaímádságban köszöni meg a nyelveken szólással való felékesített-ségét. Egyfelől nincs semmi öntetszergés, másfelől semmi nyoma a nyelveken-szólás lebecsülésének. Ez az egész pozitív hang viszont mégsem fordítja el attól az alapigazságtól, hogy a nyelveken szólás nem közösségi (l. 14,4 exegézisét) tevékenység.

(19) **“De az ekléziában inkább akarok öt szót szólani értelemmel, hogy másokat is tanítsak, mint tízezer szót nyelveken”**. Az **“inkább”** hiányzik az eredeti szövegből formailag. Úgynevezett **“elipszissel”** van dolgunk, vagyis a formailag hiányzó szó tartalmilag beletartozik a mondatba. Tehát úgy kell olvasni, mintha az **“inkább”** formailag is szerepelne (Bl. D. 480:5).

Az **“öt”** és **“tízezer”** szembeállítás a hiperbólikus (Kálvin) szójárás. Kielezve mutatja, hogy a nyelveken szólásnak nincs helye a közösségi gyülekezetépítésben. Az **“eklézsia”** itt alapjában véve az istentiszteleti összejövetelt, az alkalmi gyülekezetet jelenti: az imádkozásnak és az igehirdetésnek (14,15.16) a közösségi alkalmát. Ilyenkor csak **“értelemmel”** (14,14-15), értelmes és érthető szavakkal szabad beszélni. Csak így biztosítható az építés, mely ez esetben egyenlő a **“tanítással”**. A cél az, hogy **“másokat is tanítsak”** (kátékheó = kathekizálok, közlök, értesítek; oktatok, tanítok). A tanítás a vers összefüggésében (miként általában az Újszövetségben) nem azonos a későbbi **“kathekizálással”**. Nem **“vallás-oktatásról”**

beszél az apostol, hanem a gyülekezeti tagok tanításáról az igehirdetésben, prédikálásban. Tehát úgy kell prédikálni, hogy tanulni lehessen az értelmes beszédből. Azt is mondhatjuk, hogy a **“tanítás”** (Czeglédy: oktatás) az igehirdetés ismeretközlő sajátosságát fejezi ki, mely mindig **“másokra”** néz. Hiábavaló az a beszéd, amely egyébként talán mélyértelmű, de figyelmen kívül hagyja azt a sajátos gondolkozást, melyben a hallgatók élnek és egyáltalán érteni képesek.

14, 20-25: NYELVEKEN SZÓLÁS HELYETT ÉPÍTŐ BESZÉD

(20) Atyámfiai, ne legyetek gyermekek a belátásban, hanem a rosszaságra nézve legyetek gyermekek, belátás tekintetében pedig nagykorúak. (21) A törvényben meg van írva: "Idegen nyelveken és idegen ajka által fogok szólni a népnek, és így sem hallgatnak rám", mondja az Úr. (22) Ennélfogva a nyelveken szólás csodajelül van nem a hívőknek, hanem a hitetleneknek; a prófétálás pedig nem a hitetleneknek, hanem a hívőknek. (23) Ha tehát összegyűl az egész eklézsia ugyanarra a helyre, és mindnyájan nyelveken szólnak, bejönnek pedig avatatlanok vagy hitetlenek, nem azt mondják-e, hogy őrzöngtök? (24) Ha viszont mindnyájan prófétálnak, bemegy valaki hitetlen, vagy avatatlan, az mindenkitől meggyőző beszédet hall, mindenkitől megvizsgáltatik, (25) szívének titkai nyilvánvalókká lesznek, és így arcra borulva imádni fogja Istent, hirdetvén, hogy Isten valóban bennetek van.

(20) Az **"atyafiak"**, mint akik a közös hitben testvérek, ugyanolyan értelemben szerepelnek itt, mint a 6. versben (l. 14,6 exegézisét). Tehát hangsúlyozottan szívükre akar kötni valamit az apostol. Ezt a hangsúlyt fejezi ki a vers élén lévő **"atyámfiai"** bensőséges megszólítás. Úgy kell hallgatniok az apostolra, mint valóban javukat munkáló atyjukfiára, aki Krisztusba oltott életüket gyógyítja és erősíti. Se félreértés ne legyen, se meg ne bántódjanak, amiért az erősebb testvér ajkáról hangzik feléjük a felhívás: **"Ne legyetek gyermekek a belátásban"**.

A különféle fordítások hol **"értelmet"** (Károli, Kecskeméthy, Czeglédy), hol **"gondolkodást"** (Új ford.), hol általában **"érzéseket"** (Kálvin: in sensibus) írnak a **"belátás"** helyett. Az eltérések egyik fordításnak az erejét sem gyögitik. Mivel a megfelelő görög szó (frén, többes számban frenesz) csak itt fordul elő az Újszövetségben, nehéz eligazodni, hogy melyik jelentésárnyalat a helyesebb. Jelenti az értelmet, a belátást, az érzéseket, a szellemet, az akaratot. Azért választjuk a **"belátást"**, mert nyelvileg helytálló (Bauer), s tulajdonképp erre utal az apostol.

Ne legyenek a korinthusiak olyanok, mint a kis **gyermekek**, akik képtelenek megérteni az eklézsia építésének a fontosságát és helyes útját. Ne legyenek gyermekek, akik nem tudnak helyesen élni a náluk elhelyezett kegyelmi ajándékokkal. A gyermekes magatartást inkább a **"rosszaságra nézve"** gyakorolják. Ne értsenek a **"rosszasághoz"** (lásd az 5,8 exegézisét), hanem gyermeki együgyűséggel és tudatlansággal maradjanak távol mind attól, ami ellentétben áll Isten akaratával. Nem az a célja Pálnak, hogy gyermeki könnyedséget és felelőtlenséget ajánljon, ami a kicsinyeket jellemzi, a rossz véghezvitelében. A képes beszéd azt célozza, hogy távoztassák el maguktól a rosszat.

"Belátás tekintetében pedig nagykorúak" legyetek. Értsétek meg azt, amit eddig mondtam, és amit ezután fogok mondani a nyelveken szólásról. A **"nagykorú"** (befejezett, teljes, tökéletes; érett, nagykorú) képes gondolkodni és megkülönböztetni a jót a rossztól. Ilyen **"nagykorúak"** legyenek a belátásban. Ítélik meg helyesen, érett gyülekezeti tagokhoz illően: mikor és hol szabad nyelveken szólni. Egyébként olyanok lesznek, mint az éretlen (ízetlen) gyümölcs, vagy az éretlen (belátás nélküli) felelőtlen gyermek.

(21) Ótestamentumi idézettel világítja meg a nyelveken szólás helytelen használatának a gyülekezeti haszontalanságát. Amikor a **“törvényben meg van írva”** kifejezést olvassuk, gondolnunk kell az egész Ótestamentumra, melyet gyakran jelöl **“törvény”** névvel az Újszövetség (Rom. 3,19; Jn. 10,34 stb.). Tehát jelen összefüggésben a **“törvény”** magában foglalja az idézetet: **“Idegen nyelveken és idegen ajka által fogok szólni a népnek, és így sem hallgatnak reám”, mondja az Úr.** Érdemileg lényegtelen, hogy ez az idézet mennyiben szó szerinti megfelelője az ószövetségi alapszövegnek (És. 28,11; Jer. 5,15). Valószínűleg szabad idézéssel van dolgunk. Ennélfogva épp ezt az idézetet kell megértenünk (nyilvánvalóan Ésaías 28. részének a szem előtt tartásával), nem pedig az ószövetségi kéziratok alapján reánk maradt héber szöveget. Az **“úgy sem hallgatnak reám”** szükségképp maga után vonja, hogy az **“idegen nyelveken”** és **“idegen ajka által”** való beszéd különösen hathatós eszköz Isten részéről arra, hogy az ószövetségi népet magához térítse. Az értelmes prófétai szóra nem hallgattak. Ezért nyelveken szólással, **“idegen nyelvekkel és idegen ajka által”** akarta felébreszteni a bűn álmából Juda népét. Tehát az ószövetségi prófétáknak szintén élniök kellett a nyelveken szólás kegyelmi ajándékával (Barth), mint Isten útjainak ezzel a sajátos eszközével (heteroglósszosz az, aki idegen, érthetetlen nyelven beszél, más nyelven, mint amelyet a hallgatók ismernek; a heterosz itt = egy másik, másfajta, **idegen**, vagyis idegeneknek, más fajtáknak, érthetetleneknek a nyelvén). Ezt a maga módján és helyén hathatós megszólítást nem vették fülükbe. Nem figyeltek fel, nem gondolták meg, azaz: **“így sem hallgatnak reám, mondja az Úr”**. Az idézet lényege az, hogy az Ószövetségben is volt nyelveken szólás, mégpedig mint Istennek igénybevevő eszköze, melynek az a rendeltetése, hogy a keményszívűeket meggondolkoztassa, az alvókat felébressze, a tunyákat felrázza. Ezen van a hangsúly - amint a következő versből világosan kitűnik -, nem pedig a zsidó nép engedetlenségén, ami jelen összefüggésben csak az idézethez tartozó mellékkörülmény. Így, mint ilyen mellékkörülmény mégis fontos és nélkülözhetetlen figyelmeztetést hordoz.

(22) **“Ennélfogva a nyelveken szólás csodajelül van nem a hívőknek, hanem a hitetleneknek”**. Az idézetből az apostol levonja a következtetést. **“Ennélfogva”**, vagyis az ószövetségi példa alapján bizonyos, hogy **“a nyelveken szólás csodajelül van”** (szémejon = jel, ismertető jegy; **csoda**, mely ellentétben áll a dolgok természetes rendjével), hogy megragadja a **“hitetleneket”**, **“nem”** pedig a **“hívőket”**. Gyakran találkozunk mind az Ó-, mind az Újszövetségben azzal, hogy a hitetlen nemzetség **jelt** kíván. Elégedetlen a hallott igehirdetéssel. Rendkívüli dolgokat vár; egyébként nem ad hitelt Isten beszédének. Az Úr végéremehetetlen irgalmának a bizonyossága, hogy a nyelveken szólás kegyelmi ajándéka által, némelykor (pl. a 14,21 szerint is) figyelmeztető jelt mutat a **“hitetleneknek”**, hogy higgyenek, a csodajelek által őhozzá fordíttassanak, ráhallgassanak. Nem mindig ajándékoz jelt, hiszen a Sátánt visszautasítja az Úr Jézus, de mégis gyakori a Szentírásban a csodás elem, amihez tartozik a nyelveken szólás is. A **“hívőknek”** szintén nincs szükségük ilyen jelekre. Innen érthető, hogy a természetes érthető beszéd, vagyis a **“prófétálás nem a hitetleneknek, hanem a hívőknek”** van. Ezzel távolról sem állítja, hogy a prófétálás a hitetlenek között szükségképpen helytelen és erőtelen, vagy hogy a hívőkre egyáltalán nem vonatkoznak a jelek és a csodák.

Mindössze azt domborítja ki, hogy a hívők között érthető, világos beszéd szükséges, mivel ők az Úrral járnak, akit csodajelek nélkül ismernek, és engedelmesen őreá hallgatnak. Tehát ebből a szempontból a nyelveken szólást védelmezni nem lehet a gyülekezeti közösség építő munkájában. Helye van a hitetlen felébresztésére akkor, amikor Isten akarja (14,21), de nincs helye azokon a rendszeres összejöveteleken, amelyek a tagok építését szolgálják. Ez még abban az esetben is igaz, ha történetesen a hitetlenek szintén megjelenének a keresztyének istentiszteletén. Mindenesetre ebbe az irányba mutat a következő vers, amelyben számolni kell azzal, hogy a hívőkön kívül mások is ülnek az eklézsia tagjai mellett.

(23) **“Ha tehát összegyűl az egész eklézsia ugyanarra a helyre, és mindnyájan nyelveken szólnak, bemennek pedig avatatlanok vagy hitetlenek, nem azt mondják-e, hogy őrzöngtök?”** Együtt vannak a hívők a közös istentiszteleten. Fennforog annak a veszélye, hogy a nyelveken szólás kegyelmi ajándékával rendelkezők valamennyien gyakorolni akarják - egyébként jóhiszeműen - a maguk kegyelmi ajándékát közösségben, a nyilvános istentiszteleten: **“ahol összegyűl az egész eklézsia”** - a tagok mind. Az **“egész”** eklézsia azért különösen jellemző, mivel sejtetni engedi, hogy az első időben a közös összejöveteleken való hiánytalan megjelenés általános gyakorlat volt. Még a második században is (ti. az apostoli atyáknál) a kivételes esetekhez tartozik, hogy a hívők közül valaki távol maradjon. Ilyenkor, vagyis amikor **“ugyanazon a helyen”** vannak a tagok (nem mai értelemben vett templomban, hiszen a zsinagógáktól eltekintve, keresztyén templomok aligha léteztek; inkább tágasabb magánházakra kell gondolni), a közös istentiszteletre **“bemennek avatatlanok vagy hitetlenek”** is. Ez csak úgy lehetséges, hogy az összejövetelek nyilvánosak voltak a kívülállók számára. Az **“avatatlanok”** jelentése tárgyában utalunk a 14,16 exegézisére. Az ott mondottak szem előtt tartásával jelen összefüggésben **“avatatlanok”** az érdeklődők, akik még nem fogadták el az Urat, de látogatják az istentiszteleteket. A keresztyének örömmel veszik, hogy mellettük hallgatják az Igét. **“Hitetlenek”**, hit nélküliek viszont azok, akik vagy teljesen közömbösek, vagy épp ellenséges indulatúak. Ők is betévedhetnek mint szemlélődők vagy akár mint árulók (ti. az üldözések korában), kémlelők. (Egyesek - Bachmann - szerint a **“hitetlenek”** szó ugyanazt jelenti erősebb kifejezéssel, mint az **“avatatlanok”**. Nem két csoport, hanem csak egy). Bárhogyan legyen a dolog, bizonyos, hogy a gyülekezeti nyilvános istentiszteleten rendszeresített nyelveken szólással eredményt elérni nem lehet. Ahelyett, hogy az **“avatatlanok vagy hitetlenek”** Krisztushoz térnének, **inkább azt mondják: őrzöngenek** a keresztyének. Igen, mert csodajelül van a nyelveken szólás a hitetlenek számára (14,22), de (és ez a **“de”** nagyon fontos!) nem az eklézsia építésére szolgáló rendszeres istentiszteleteken. Ami másutt (pl. magánházaknál) engedelmes élés Isten kegyelmi ajándékával, az itt (= a nyilvános istentiszteleten) visszaélés. A **“mindnyájan”** (= akik nyelveken szólnak) kitétel nyilvánvaló fokozása annak, hogy sokan beszélnek nyelveken, és háttérbe szorítják vagy épp kiszorítják az érthető prófétálást. Ebben az esetben az **“avatatlanok vagy hitetlenek”** **oktalan bolondságnak** tekintik a keresztyének összejöveteleit. A kívülállók véleménye önmagában semmit nem számít, hiszen ugyanúgy vélekedtek az első pünkösdi gyülekezetről (Csel. 2,13) is. A baj inkább az, hogy Korinthusban a nyelveken szólás után egyfelől nem következik

a megmagyarázás, ahogyan az első pünkösdi alkalmával Péter értelmes szavakkal szólott az összesereglettekhez (Csel. 2,14...), másfelől fennforog a nyelveken szólás kizárólagosságának, vagy legalábbis túlsúlyba jutásának a veszélye. Tehát kitérő nincs. Az eklézsiában meg kell tartani a rendet. Hogy mikor és hogyan kerülhet sor a nyelveken szólásra, később fogjuk látni (14,26...).

(24) **“Ha viszont mindnyájan profétálnak, bemegy pedig valaki hitetlen vagy avatatlan, az mindenkitől meggyőző beszédet hall...”** Külső keretek szempontjából ugyanolyan istentisztelettel van dolgunk itt is, mint az előző versben (14,23). Ismét feltételezi az apostol a **“hitetlenek vagy avatatlanok”** esetleges (=“ha”) jelenlétét. A különbség mindössze az, hogy a nyelveken szólók helyett most a profétálók beszélnek. A **“mindnyájan profétálnak”** kifejezés éppoly fokozó beszédfordulat, mint a nyelveken szólásnál (14,23). Tehát nem az az értelme, hogy minden gyülekezeti tag rendelkezik a profétálás kegyelmi ajándékával. Már előbb láttuk, hogy Isten csak egyeseknek adja a “profétálást” (12,10). “Mindnyájan profétálnak”, profétai beszédet mondanak mindazok, akik a profétálás ajándékát nyerték és Szentlélek indítására a gyülekezetben megfelelő alkalommal szólnak. Ha ezeket hallják a “hitetlenek vagy az avatatlanok”, más hatás alá kerülnek, mint a nyelveken szólás esetében. Míg ott az „örjögés” benyomását keltő értelmetlen beszédet hallanak, addig itt **“mindenkitől meggyőző beszédet”**. (Czeglédy és Új ford.: “mindenki a lelkére beszél”; Kecskeméthy: mindnyájan meggyőzik; Károli: “mindenkitől megfeddetik”; Kálvin: “coarguitur ab omnibus”, Vulgata: “convincitur ab omnibus”; az egyes fordítások egyaránt az eredeti szövegre támaszkodnak azzal a különbséggel, hogy ugyanannak a görög igének más-más vonatkozását tükrözik; elenkhó = napfényre hozok, valakinek valamit bebizonyítok, valakit valamiről meggyőzők, megfeddek, megbüntetek, helyes irányba igazítok). A vers szellemében a görög igének a **“meggyőzés”** jelentése a valószínűbb. A jelenidő (praesens) jogot ad arra, sőt kötelez, hogy a befejezettség tényét magában foglaló “mindnyájan meggyőzik” (Kecsekeméthy) helyett, inkább a **“mindenkitől meggyőző beszédet hall”** fordítási lehetőséget válasszuk. Nem azt közli az apostol, hogy a “hitetlenek és avatatlanok” föltétlenül meggyőzetnek, hanem azt, hogy meggyőző beszédet hallanak, amelynek eredménye lehet egyébként a meggyőzés is. **“Vagy hallják, vagy nem hallják”**, de megtudják, hogy “proféta volt közöttük” (Ez. 2,5).

Másodszor a “hitetlen vagy avatatlan” **“mindenkitől megvizsgáltatik”** (Kecsekeméthy: “mindnyájan megítélik; Czeglédy: “mindenki ítéletet mond” a hitetlenre; Károli: “mindenektől megítéltetik”; Kálvin: “diuudicatur ab omnibus”, ugyanígy a Vulgata is). Ez azt jelenti, hogy a meggyőző profétai beszéd nyomán a hitetlen mintegy Isten kérdező, vizsgáló, ítélő szavának a mérlegén érzi magát (ánákrinó = megkérdeszek, kikérdeszek, kivizsgálók, kihallgatok, megítélek, megvizsgálók). Vagy elfogadja, vagy visszautasítja a szót, de mindenképp döntés elé állíttatik. Az apostol mindenesetre abban a reménységben beszél a profétálásról (hogyan is lehetne másképp beszélni? hogyan lehetne reménység nélkül hirdetni az Igét?), hogy a megvizsgálásban, a megítélésben (Károli) a hitetlen megismeri önmagát, és szabad folyást enged saját lelkében az Úr beszédének.

(25) A megvizsgálás (14,24) következményeként az eddig hitetlen vagy avatatlan ember **“szívének titkai nyilvánvalókká lesznek”**. Ha eddig nem volt tisztában bűnösségével, most egyszerre tudatosulnak a hitelenség bástyái között rejtőző bűnei,

akárcsak a samáriai asszonytól (Jn. 4, 18-19). Nincs megfelelő támaszpontunk annak eldöntésére, hogy vajon a **“nyilvánvaló”** szó a gyülekezet színe előtti bűnvallásra utal-e, vagy a bűnöknek Isten beszéde világosságában való felismerésére és tudatos beismerésére. Az egész Szentírás figyelembevételével valószínűbbnek látszik az utóbbi. Az utolsó ítéletkor mindenki szívének titkai nyilvánvalókká lesznek: hívőké és hitetleneké egyaránt. A hívők viszont már most az ítélő Úr előtt állanak, és így halálra ítéltetik bennük a bűn. A **“szív”**-re nézve lásd 2,9 és 4,5 exegézisét.

A prófétálásra végül az következik, hogy a meggyőző beszédet hallgató, a megvizsgált- (14,24) és bűneit (= a szív titkait) felismerő **“hitetlen vagy avatatlan”** **“arcra borulva imádni fogja Istent, hirdetvén, hogy Isten valóban bennetek van”**. Az **“arcra borulás”** nem jelképes cselekmény, hanem valóságos történés. Korabeli szokás volt, hogy előkelő személyiségek iránt a tiszteletet arcra borulással fejezték ki. Ez a kortörténeti vonás helyet talált az eklézsiában, mint az alázatosságnak az külső kifejezője. Ma talán a lehajtott fő a megfelelője. Jelentősége az, hogy a hívők külső magatartásán is látszania kell Isten iránti hódolatuknak. Csakis **“arcra boruló”**, alázatos emberek **“imádkozhatják az urak Urát, az élő Istent**. Mindenestől megszűnik a régi, büszke, keményszívű ember, s életre kel az alázatos, a hússzívű új ember: a hívő. Nem maradhat egyéb hátra, mint a bizonyágtétel: **“hirdeti, hogy Isten valóban bennetek van”**. Jó hírt visz szét a keresztyén gyülekezetről. Megszólás és ellenségeskedés helyett (14,23) nyíltan elbeszéli, mások előtt is feltárja, megjelenti, **“hirdeti”**, hogy a hívők istentiszteletén Isten jelenlétével találkozott. Nem szemfényvesztés az eklézsia, nem megbomlott elméjű férfiak és nők (nyelveken szólók) haszontalan együttléte, nem nevetségnek a tárgya, hanem **“valóban”** a személyesen létező Isten jelenlétének a bizonyossága. Igen, mert az igazi prófétálás (igehirdetés) Istennek tulajdon beszéde. Ahol hirdetik és hallgatják őt, ott **“a szívek titkai”** helyét ő maga foglalja el, hogy gyermekeit a helyes úton vezérelje mind az istentisztelet alkalmával (s most erről van szó), mind azon kívül.

14, 26-33a: AZ ÉPÍTŐ BESZÉD GYÜLEKEZETI RENDJE

(26) Mit kell hát tennetek, atyámfiai? Mikor összegyűltök, kinek-kinek zsoltára van, tanítása van, kijelentése van, nyelveken szólása van, - nyelvek - magyarázása van; mindenek épülésre legyenek. (27) Ha valaki nyelveken szól: egy alkalommal ketten, vagy legfennebb hárman egymás után, és valaki magyarázza meg. (28) Ha pedig nem volna magyarázó, hallgasson az ekléziában, de önmagának beszéljen és Istennek. (29) Próféták is ketten vagy hárman beszéljenek, és a többiek ítéljék meg; (30) ha azonban egy másik ott ülőnek adatik kijelentés, az előbbi hallgasson el. (31) Mert egyenként mindnyájan profétálhattok, hogy mindenki tanuljon és mindenki vigasztalást nyerjen. (32) És a proféták lelkei engedelmeskednek a profétáknak. (33a) Mert Isten nem a rendellenesség - Istene -, hanem a békesség.

(26) A nyelveken szólás és a profétálás helyes megvilágítása -, valamint a kapcsolatos kérdések tisztázása után rátér az istentiszteleti összejövétel rendjének a szabályozására. Felteszi a kérdést: **“Mit kell hát tennetek, atyámfiai?”** Szó szerint: “Mi van tehát, atyámfiai?” (1. 14,15). Mi következik a profétálásnak és a nyelveken szólásnak a gyülekezetépítés szolgálatába állításából? (14, 1-25). Mi az, amit szem előtt kell tartanotok mint **“atyafiaknak”**, akikhez én engedelmességetek felől való bizodalمام folytán szólok (lásd az “atyafiak”-ra nézve a 14,6 és 20 exegézisét).

“Mikor összegyűltök, kinek-kinek zsoltára van”. **“Mikor”** **“összegyűltök”** esetről esetre, meghatározott időközönként istentiszteletre: több alkatrészből tevődik össze az istentisztelet. Nem ad az apostol liturgiai sorrendet, hiszen pl. az imádságról már előbb említést tett (14,15). Nem szól az áldásról sem (1Kor. 16,23). Bizonyosra vehető, hogy az őskeresztyéneknél egyáltalán nem volt egy általánosan meghatározott istentiszteleti keret, amely minden gyülekezetben egyformán kötelező lett volna. Tehát a most következő alkatrészeket ebben a szellemben kell néznünk, mint példaként felhozottakat.

“Kinek-kinek zsoltára van”. A nyelveken szólással előadott éneklés ismeretes a 15. versből (14,15). Itt azonban értelmes és érthető “zsoltár” (pszálmosz = dicsérő ének, zsoltár, abban az értelemben, mint az Ószövetségben) éneklésével van dolgunk. “Az éneknek nem volt mai értelemben vett melódiája. Inkább éneklő beszéd, ahogy ez az éneklési mód a keleti egyház liturgiájában és a zsidóság zsinagógiai kultuszában mindmáig fenntartotta magát” (Bibl. Lex.). Az ősegyház történetének a kutatása lehetővé teszi, hogy a körülményekhez képest tiszta képet nyerjünk az első keresztyének zsoltáiról, amelyekről az 1Kor. 14,26-on kívül formailag is említést tesz az apostol az Ef. 5,19-ben és a Kol. 3,16-ban. “Több őskeresztyén zsoltárt ismerünk, melyeket az ótestamentumiak mintájára költöttek... Lukács evangéliumában (Lk. 1, 46-55. 68-79; 2, 29-32) három ilyen ének maradt reánk: Mária hálaéneke, a Zakariásé és a Simeoné. A Jelenések könyvében a himnuszok sorozatát találjuk (Jel. 4,8. 11; 15, 3-4; 11, 15. 17-18; 7,10.12...) Ezek nyilvánvalóan olyan himnuszok, amelyeket a görög diaszpóra-zsinagógákban használtak, és innen vették át a keresztyének. Ezen előképek nyomán aztán saját

keresztyén himnuszokat alkottak, miként azok a Jelenések könyvében is (Jel. 12, 10-12; 19, 1-2; 5, 6-8) meg vannak őrizve... Saját keresztyén költészet mutatkozik a hitvallásszerű fogalmazásokban is, amelyek az Úrról és az ő megváltásáról beszélnek (Fil. 2, 5-11; 1Tim. 3,16; 1Pét. 3, 18-22) (Lietzmann I: 152).

Érdemileg lényegtelen, hogy egyik-másik keresztyén **“zsoltár”** zsinagógiai hatást mutat, illetve zsinagógiai daraboknak az átvétele, vagy pedig eredeti keresztyén alkotás. Ilyen megfontolás lehet komoly irodalomtörténeti kérdés, de a hit szempontjából nincs érdemi jelentősége.

Az Újszövetség alapján nem állapítható meg, hogy akár a fentiekben hivatkozott zsoltárok, akár mások (Jel. 5,9. 12. 13; 19, 16) a közösségi éneklésben foglaltak-e helyet, vagy pedig egyes hívők énekére kell gondolnunk? Pliniusznak a II. sz. elején Traján császárhoz intézett leveléből az tűnik ki, hogy a keresztyének napfelkölte előtt **“Krisztushoz mint Istenhez zengenek himnuszokat”** (Bibl. Lex: Hymnus). Ebből arra lehet következtetni, hogy a zsoltáreneklés állandóan ismétlődő liturgiai aktus volt, mégpedig mint közösségi **éneklés**. Talán ebbe az irányba mutat a Csel. 16,15 is, mely szerint Pál és Silás a börtönben mindkettőjük által ismert (?) keresztyén zsoltárt énekelt. Ugyanide mutat talán (?) a Kol. 3,16 és az Ef. 5,19. Viszont a szóban forgó vers egész bizonyosan **nem** az együttes közösségi éneklésre céloz, hanem arra, hogy a gyülekezeti tagok közül többen vannak, akik dicsérő zsoltár éneklésével akarnak bizonyosságot tenni az Úrról. Ezek közül **“kinek-kinek”** (minden egyesnek, mindenkinek) megvan a maga ismert **“zsoltára”**, hogy azt az eklézsiában **“éneklő beszédben”** elénekelhesse.

Mindeneket egybevetve, valószínűnek látszik, hogy az ősegyházban helyet foglalt mind az együttes közösségi éneklés, mind a gyülekezeti összejöveteleken található egyéni zsoltáreneklés, melyet az atyafiak hallgattak. Minket természetesen a formák nem kötnek szolgailag. Ma másképp énekelünk - formailag -, mint az első században. Ám köt az a tény, hogy a mi közösségi éneklésünk is Isten-dicséret, zsoltár, akárcsak az Ószövetségben. Ennek a szempontnak kell érvényesülnie mind az egyéni-, mind a közösségi éneklésben, mind a régi-, mind az új formákban. Mindenesetre, nem szabad megfélekedezni arról, hogy az előttünk fekvő **“zsoltár”-éneklés** nem volt szükségképpen állandó alkatrésze az istentiszteletnek. Ha valakinek nincs **“zsoltára”**, vagy ha Szentlélek nem indítja éneklésre, magától érthetően elmarad az éneklés. Az 1Kor. 14, 26a, valamint az Ef. 5,19, a Kol. 3,16 inkább lehetőség, felhívás, mint liturgiai parancs. Ennyi azonban bőséggel elegendő ahhoz, hogy eklézsiái összejöveteleinken zsoltárokkal dicsérjük az Urat együtt; ha **“kinek-kinek zsoltára van”**, akkor ma is énekelhet egyénileg a közösségi összejöveteleken. Ebben a gondolatkörben mindenesetre nem fér el az öncélú, önmagát fitogtató templomi ének vagy zene, a Bullinger által **“teátrálisnak”** nevezett muzsika.

A **“zsoltár”** után halljuk, hogy kinek-kinek **“tanítása van”**. Ez nem úgy értendő, hogy az összes gyülekezeti tagnak **“tanítása van”**, hanem azoknak, akik nyerték a tanítás kegyelmi ajándékát. Ismétlések elkerülése végett utalunk a **“tanítás”** korábbi exegézisére (l. 14,6 és 12,28). Tény az, hogy Korinthusban többen voltak olyanok, akik az eklézsiában a **“tanítást”** gyakorolni tudták és akarták.

Harmadszor, kinek-kinek **“kijelentése van”**. Ugyanazzal a tartalommal bír a **“kijelentés”** ebben a versben, mint a 14,6-ban. Láthatjuk tehát, hogy a korinthusi keresztyének közül többen voltak, akik az Úr Szentlelkétől ihletve, Isten kijelentett

akarátát hirdették az atyafiak között. Talán a Szentírás szövegéhez nem kötött bizonyágtételről van szó, melynek rendjén pl. valaki vallást tett Jézus Krisztusról, a Lélek vezetéséről stb.

Végül kinek-kinek **“nyelveken szólása van”** és **“nyelvek magyarázása”**, amint láttuk a 12,10. 30 és 14, 1-25-ben.

Újlag és nyomatékosan hangsúlyozni kell, hogy az ősegyházban nemcsak valamennyi gyülekezetre nézve egyetemesen kötelező istentiszteleti (liturgiai) keret nem volt, hanem ugyanabban az eklézsiában is bizonyos kötetlenséggel találkozunk. Az Újtestamentumban nincs liturgiai szabvány-minta. Az egyháznak szabadságában áll saját eltérő istentiszteleti rendjét megállapítani. Sőt: nem is tehet egyebet annál az egyszerű oknál fogva, hogy az apostoli egyháztól liturgiát nem nyert. Az Újszövetség alapján beszélhetünk arról, hogy az egyes eklézsiákban körülbelül milyen elemek szerepeltek az istentiszteleteken, de nem tudjuk, hogy pontosan hogyan folyt le egy istentisztelet kezdettől-végig; annál inkább nem, mert nem minden istentisztelet volt egyforma, még ugyanabban a gyülekezetben sem. Jelen esetben pl. említve van a nyelveken szólás és a nyelvek magyarázása, holott nem tartozott szervesen minden istentisztelethez. Beszélhetünk pl. arról: vajon ugyanazon összejövetel keretében foglaljon-e helyet ma az igehirdetés, az urvacsora és a keresztelezés, de a kérdést az ősegyházi gyakorlattal sem pro, sem contra eldönteni nem lehet. Az apostol csak egyetlen meghatározó szempontot tartott szükségesnek a korinthusiak lelkére kötni: **“mindenek épülésre legyenek”**. Ami ezen kívül van (14,33. 40 stb.), mind-mind ebből az egyből táplálkozik, és erre az egyre tekint (14, 27-36).

Az **“épülés”** már többször előttünk állott a fejezet első felében (lásd 14, 3. 5. 12 exegézisét). Most a hangsúly a **“mindenek”** határozón van. Nem egyszerű felhívás, hanem határozott parancs, hogy **“mindenek épülésre legyenek”**. A **“mindenek”**-ből semmi sem hagyható ki: éneklés, tanítás, kijelentés. nyelveken szólás, nyelvek magyarázása, imádkozás, prófétálás, tudomány, áldás vagy bármi, ami egyáltalán szóba jöhet. Ami szemben áll az építéssel, annak távol kell maradnia, mégha a maga helyén a ritka kegyelmi ajándékok közé tartozna is (pl. a nyelveken szólás, 14,15...).

A következőkben az apostol a **“mindenek épülésre legyenek”** alapvető tanítást viszi át a gyakorlatba.

(27) **“Ha valaki nyelveken szól: egy alkalommal ketten, vagy legfennebb hárman - ti. szóljanak -, egymás után”**. A **“ha”** ebben a használatban csak itt található az Újszövetségben (máshol: akár-akár, vagy-vagy). Érzékelteti, hogy a **“nyelveken szólás”** valóban szükségképpen állandó alkatrésze is lehet a gyülekezeti istentiszteletnek. Mindazáltal csak akkor van helye, **“ha”** a Lélek indítására tényleg szólnia kell **“valakinek”**. Erőltetni és mintegy rendszeresíteni nem szabad. Kizárására szintén nincs lehetőség, mivel ez a Lélek megoltását jelentené.

Nyelveken szólás esetén irányadó, hogy **“egy alkalommal ketten, vagy legfennebb hárman”** szóljanak. Az egész istentiszteleti idő nem foglalható le nyelveken szólásra. Hiába vannak sokan akik szólnának, mert alkalmazkodniuk kell az eklézsiái rendhez. Egyesek szerint **“formalizmusnak”**, a **“Lélek megoltásának”**, az istentisztelet **“el-liturgizálásának”**, **“megcsontosodásának”**, a **“hivatalos**

egyház túltengésének”, a “misszió akadályozásának” stb. minősíthető az apostol korlátozó magatartása. Az ilyen megfontolások azonban - mégha a legtisztel-
 treméltőbb buzgóságból származnak is - nem gyöngíthetik az ékes és építő rendet.
 Tehát **“egy alkalommal csak ketten”** (a kátá accusativusszal itt felosztó, beosztó
 határozó). Az adott helyzet mérlegelése szerint (ha ti. többen vannak, vagy ha
 különös belső lelki kényszer alatt áll valaki “legfennebb (Bl. D. 60:2; 160) **“hármán”**
 beszélhetnek nyelveken, mégpedig kettős feltétellel. Egyfelől vigyázniok kell, hogy
“egymás után” (sorban, egyik a másik után - Bl. D. 204) szóljanak, ne egyszerre.
 Így elkerülhető a rendtelenség, a zűrzavar. Másfelől vigyázniok kell, hogy a
 nyelveken szólást **“valaki magyarázza meg”**. Gyülekezeti istentiszteleten kívül nem
 föltétlenül szükséges a magyarázat, de nyilvános összejöveteleken elengedhetetlen.
 A **“valaki”** (egy-valaki, aki a magyarázás kegyelmi ajándékát nyerte - 12,10) lehet
 akár maga a nyelveken szóló (14,5), akár más egyháztag. Fontos, hogy legyen(ek)
 ilyen(ek)! Bármely bizonytalankodás kiküszöbölése céljából még hozzáteszi:

(28) **“Ha pedig nem volna magyarázó, hallgasson az eklézsiában”**. Megtör-
 ténhetik, hogy senki sincs, aki érthető szavakkal el tudná mondani a hallgatónak
 a nyelveken szólás tartalmát. Ebben az esetben se hármán, se ketten ne szóljanak.
 A nyelveken beszélők legyenek eléggé alázatosak és fegyelmezettek ahhoz, hogy
 vessék alá magukat a közérdeknek, helyesebben az építés (14,26) mindenek felett
 álló szempontjának, és **hallgassanak**, azaz ne szóljanak nyelveken. Természetesen
 Szentleket megoltani nem szabad. Akit indít a Lélek, annak belső kényszer alatt
 szólania kell. Ezt nem vonja kétségbe az apostol. Mindössze utasítást ad, hogy az
 ilyen **“önmagának beszéljen és Istennek”**; **“önmagának”** azaz nem a gyülekezetnek!
 A beszélés csak úgy lehetséges, ha otthon szól nyelveken, vagyis az eklézsiái
 összejöveteleken kívül. Így saját magát kétségtelenül építeni fogja (14,4), és
“Istennek” beszél, aki megérti (14,2) még azt is, amit ő maga nem tud. Isten
 elfogadja a lélek kiadását akkor is, ha ki van kapcsolódva az értelem (14,14).

(29) Az értelmes prófétai beszédnél hasonlóképp nincs megengedve a csapongó
 szertelenség. **“Próféták is ketten vagy hármán beszéljenek, és a többiek ítélik
 meg”**. A **“próféták”** esetében Szentlélek indításából folyó rövid, keresetlen bizony-
 ságtételre gondoljunk (1. 12,28 és 12,10 exegézisét). Ezt a beszédet nem szabad
 megvetni (1Thess. 5,20), de arra nem nyújt lehetőséget az építés (14,26), hogy egy
 alkalommal többen prófétáljanak, mint **“ketten vagy hármán”**. Egyébként más
 síkon ugyan, de éppoly rendtelenség következik, mint a nyelveken szólásnál.
 (Értelemszerűen l. a 14,27 exegézisét). A **“többiek”**, akik a két vagy három beszélőn
 kívül szintén nyerték a prófétálás kegyelmi ajándékát, de nem szólhatnak a gyüle-
 kezetben, **“ítélik meg”** a beszélőket (diakrinó = helyesen megítélek, helyesen
 értékelek - Bauer; diiudico = eldöntök, megkülönböztetek - Vulgata). Feltételez-
 hetően arra gondol Pál, hogy a **“többiek”**, akik figyelemmel hallgatnak, helyesen
 ítélik meg (**ne ítélik el!**): vajon igaz volt-e a prófétai szó, vagy hamis; döntsék el,
 hogy mértéken felül hosszú volt-e, egyszóval helyesen értékeljék az **“építés”**
 meghatározó szempontja alatt (l. a lelkek megítélését a 12,10-ben). Nincs említés
 arról, hogy a **“megítélésnek”** a gyülekezet előtt kellene történnie a prófétálás után.
 Azonban mindenképp szó van arról, hogy a prófétálóknál kiküszöböltsék a Lélek
 indítására hivatkozó bármely egyénieskedés, csapongás, jóhiszemű hamisság. Ma
 így mondhatnók: az igehirdetést meg kell bírálni.

(30) **“Ha azonban egy másik ott ülőnek adatik kijelentés, az előbbi hallgasson el”**. A verskezdő **“ha azonban”** itt is arra figyelmeztet, hogy valami nem rendszeres, nem állandó dolog következik. Rendszeres az, hogy egy-kettő, legfennebb három prófétáló beszéljen. **“Ha azonban”** mégis előfordul, hogy egy **“másik”**, a kettőn-hármon kívüli prófétálónak **“adatik kijelentés”** (kijelentetik; az apokálüptő ige aor. conj. pass; l. 2,10), **“az előbbi hallgasson el”**. Tehát a prófétálásnál kivételes esetekben (= a kijelentés feltétele alatt) el szabad és el kell térni a szokásos és általánosságban kötelező istentiszteleti gyakorlattól. A beszélő, aki már egy ideig beszélt, uralkodjék önmagán, és gyorsabban fejezze be a kijelentés közlését, hogy így a prófétálás kegyelmi ajándékával felruházott és a Szentlélek által szólásra indított **“másik”** is alkalmat nyerjen. Ez érdemileg, a sajátos kortörténeti helyzettől eltekintve, azt tükrözi, hogy az ekléziában lehetőséget kell keresni és nyújtani a prófétai beszéd elmondására. A formák időről időre változhatnak, de az érdemi parancs elől kitérni nem szabad.

(31) **“Mert egyenként mindnyájan prófétálhattok”**. A **“mert”** (itt megengedő, lehetségesítő szócska = mert hát, mert bizony). Míg a kettőn-hármon felüli nyelveken szólókat, sőt: megfelelő magyarázás hiányában a kettőt-hármat sem engedi beszélni a gyülekezetben (14, 27-28), addig a prófétálók (14,28) az adott szükséghez képest (= **“ha”** kivételesen ilyen helyzet adódik) **“mindnyájan”** prófétálhatnak. Az **“egyenként”**, az egymás után való beszéd megóvjá az istentisztelet szép rendjét. Egyik nem szól bele a másik szavába, sem több prófétálónak egyidejű beszéde nem teszi éktelenné és gyümölcstelenné a közösségi épülést. Ellenkezőleg: munkálni fogják azt a közvetlen célt, hogy **“mindenki tanuljon és mindenki vigasztalást nyerjen”**. Itt a **“mindenki”** nem csupán a prófétálás kegyelmi ajándékának a birtokosait jelenti (miként a vers első felében), hanem a jelenlévő hívők összességét, az egész gyülekezetet, beleértve a prófétálókat is. Tehát senki előtt nincs elzárva - elvileg - a bizonyosságtevés útja. Anyanyelvünkön is szoktuk mondani: **“mindenki”**, bárki, aki csak akarja.

A prófétálásnak az a gyülekezeti jelentősége, hogy a hallgatók belőle **megtanulják** Isten kijelentett (14,30) akaratát. **“Mindenki”** olyan, mint a tanuló iskolás gyermekek; mindössze az a különbség a hasonlat keretében, hogy itt az élő Isten iskolájában vannak. Nem kivételek azok sem, akik a prófétálás kegyelmi ajándékát nyerték. Kálvin nyomatékka kiemeli, hogy az igehirdető szolgáltnak mindig készen kell állaniok a **tanulásra**; sohasem lehetnek annyira az ismeretek birtokában, hogy másoktól ne tanulhassanak.

Másfelől a prófétálás azért hangzik, hogy **“mindenki vigasztalást nyerjen”**. Az eredeti szöveg görög igéje (párakáleó) gazdag tartalmú. Mintegy a következő jelentésárnyalatokkal bír: hívok, segítségül hívok, meghívok; felszólítok, intek, kérek; bátorítok, biztatok, vigasztalok; jó szót mondok, barátságosan beszélek (Bauer). Bármiként szóljon a fordítás (**“mindenki figyelmeztetést vegyen”** - Czeglédy; **“ut omnes exhortentur”** - Vulgata), mindenképp ugyanarról a vigasztaló - buzdító - bátorító - figyelmeztető beszédéről van szó: a vigasztalásban buzdítás, a bátorításban vigasztalás, a figyelmeztetésben bátorítás. Az igehirdetés kidomboríthatja szent egyoldalúsággal valamelyik jelentésárnyalatot, de helyesebben jár el, ha akármelyik konkrét fogalom kapcsán együtt szólaltatja meg az együvé tartozó tartalmi vonásokat.

(32) **“És a próféták lelkei engedelmeskednek a prófétáknak”**. A vers helyes értelmezése érdekében szem előtt kell tartani a 29-31 verseket. Láttuk, hogy bizonyos körülmények között a próféták közül csak ketten-hárman beszélhetnek, s a többieknek hallgatniuk kell. Más adott helyzetben a kettőnek-háromnak kell elhallgatnia, hogy a többiek is szólhassanak. Joggal merül fel a kérdés: akár az egyik, akár a másik esetben lehet-e ellenállani a felindított léleknek, aki annyira telítve van Isten ajándékával (kijelentésével), hogy ki kell öntenie, mint tele edényből a kristályvizet. Hogyan hallgatna az, akinek prófétálással van színültig tele a lelke? Hogyan szakíthatná félbe prófétai beszédét az, akinek lelkéből kiárad a bizonyosgátétel? Erre mondja Pál, hogy a próféták lelkei **engedelmeskednek**, magukat alárendelik a prófétáknak. A **lélek** féktelen csapongását korlátok közé szorítja az építés szolgálatában álló **prófeta**. Az igazi **próféták lelkei** az engedelmisségben szabadok, önként alkalmazkodnak az építés mindenekét meghatározó szempontjához; vagy más szóval: a próféták lelkei szabadon engedelmeskednek arra nézve, hogy a gyülekezet építését munkálják.

(33a) **“Mert Isten nem a rendetlenség Istene, hanem a békesség”**. A **“mert”** szorososan hozzákapcsolja a verset az előbbihez (14,32-höz). Azért kell mindennek úgy történnie, amint láttuk, és azért kell engedelmeskedniök a **“próféták lelkeinek”** (32), **“mert”** végeredményében Isten akaratának vetik alá magukat; annak az Istennek, aki - szó szerinti fordítással - **“nem a rendetlenségé, hanem a békességé”**. Isten haragszik a **“rendetlenségre”**, melyben összevisszaság uralkodik; így nem lehet ráismerni az ő jelenlétére.

Érdekes és jellemző, hogy a **“rendetlenség”** ellentétje - itt - a **“békesség”**. Ez arra utal, hogy ahol rendetlenség van, ott hiányzik a békesség. Amikor az igehirdetők egymás útját keresztezik, egymásra nincsenek tekintettel, egymásért nem akarnak hallgatni, egymásban nem ismerik el ugyanazt a Szentlelket, fordítottját cselekedve a 29-32 verseknek, akkor tovaszáll a **“békesség”**, hogy helyét elfoglalja a rendetlenség. Ellenkező esetben viszont békességben élnek a próféták, s mind magaviseletükből, mind a többi gyülekezeti tag példás rendjéből a **“békesség”** tükröződik (ejréne = béke, rendezett viszonyok; ellentétje a háborúnak; békesség, üdvösség). Magától érthető, hogy a szóban forgó **“békesség”** idegen a hamis békességtől, a látszat-rendtől, az Isten jelenléte nélküli eklézsiái rendtől. Az eklézsiában legyen rend a **“rendetlenség”** helyett, de olyan rend, amelyet a **“békesség Istene”** hoz létre a neki való engedelmisség gyümölcseként.

14, 33b-36: AZ ASSZONYOK BESZÉDE A GYÜLEKEZETBEN

(33b) *“Miként a szentek összes eklézsiáiban, (34) az asszonyok a gyülekezetekben hallgassanak; mert nincs megengedve nekik, hogy beszéljenek, hanem legyenek engedelmesek, amint a törvény is mondja.(35) Ha pedig valamire nézve tanítást akarnak, otthon a tulajdon férjüket kérdezzék meg; mert szégyenletes dolog asszonymak beszélni a gyülekezetben. (36) Avagy töletek indult-e ki Isten beszéde? avagy csak hozzátok jutott-e el?”*

Ebben a szakaszban az apostol rátér a eklézsiai rendnek (14,33a) arra a kérdésre, hogy az asszonyok beszélhetnek-e a közös istentiszteleti összejöveteleken? Feleletét ahhoz méri, ami

(33b) **“a szentek összes eklézsiáiban”** történik (=van). Egyes kéziratok szerint a **“miként”** előtt vonás áll, míg a **“szentek eklézsiái”** után pont (lásd az apparátust). Ehhez képest a 33b a 33a folytatása, s egyszersmind az előző szakasz záró mondatához tartozik. A **“taxtus receptus”** és vele együtt a Károli-szöveg ezeken a kéziratokon nyugszik. Viszont a kritikai (Nestle) alapszöveg kéziratai a **“miként”** elé pontot tesznek, s a **“szentek eklézsiái”** után vesszőt. Ehhez igazodva a 33b a 34-hez símul, s egyszersmind az előttünk fekvő szakasznak a bevezetését képezi. Innen érthető a Károlihoz viszonyított fordítási eltérés.

Nyilvánvaló, hogy az apostol a korinthusiak figyelmébe ajánlja a **“szentek összes eklézsiáiban”** érvényes általános gyakorlatot. Amit a 34-35. versekben az asszonyokról ír, nem valami korinthusi páratlan sajátosság. Épp fordítva: egyetemes jellegzetesség. Valahol csak **“szentek”** (1. 1,2) élnek az **“eklézsiában”** (1 1,2), az **“összes”** eklézsiában, ugyanaz a rend, ugyanaz a szokás, az asszonyok tekintetében. Észrevehetjük, hogy míg bizonyos dolgoknál különbségek létezhetnek (pl. az istentiszteletek aprólékos liturgiai sorrendjénél), addig olyan kérdéseknél, amelyek mélyreható tartalmi jelentőséggel bírnak, az egyetemesség, az egyöntetűség különös súllyal esik latba. Ha egyszerűen későbbi betoldásnak tekintenénk a 34-35. verseket (lásd a kritikai apparátust), akkor jelentéktelenné válna az egész probléma. Mivel azonban a kéziratokra való figyelemmel nem látszik indokoltnak a hitelesség kétségbe vonása, meg kell maradnunk a textus receptusban és a kritikai kiadásban egyformán jó bizonyságok alapján álló hiteles szöveg mellett, amely így kezdődik:

(34) **“Az asszonyok a gyülekezetekben hallgassanak”**. Az **“asszonyok”** (güné = asszony, nő) kifejezésre nézve a 11,3-ban utalás történt arra, hogy miért nem tértünk át az általánosabb és egyébként helyesebb **“nők”** szó használatára (11,3 exegézise). Nevezetesen Pál apostol mind ott (=11,3), mind itt (14,35) elsősorban a *férjezett* nőkre gondol, és az **“asszonyok”** fordítás ezt érzékelteti. Ettől eltekintve azonban bizonyos, hogy jelen összefüggésben mind a házasságban élők, mind a házasságon kívüliek, vagyis az istentiszteletet látogató **“nők”** (Czeglédy) valamennyien benne foglaltatnak az apostol szavában: **“az asszonyok a gyülekezetekben hallgassanak”**. A **“gyülekezetek”** (szó szerint: eklézsiák; lásd 1,2 exegézisét) a nyilvános és rendszeres istentiszteleti alkalmak. Most ezeknek a rendjével (14,33a) foglalkozik az Ige. A rendhez tartozik, hogy az asszonyok az istentiszteleteken **“hallgassanak”** (szigáo = hallgatók, itt imperat.).

Az asszonyok társadalmi helyzetére és férjükhöz való viszonyára rávilágítottunk a 11. fejezet első felében (11,2-16), közelebbről a 11. fejezet 5. versében. Láttuk, hogy az apostoli korban a nők gyülekezeti (= nyilvános istentiszteleti) szolgálata ismeretes és bizonyos mértékben szokásos volt (11,5). Ezt tárgyilagosan elvitatni nem lehet és nem szabad. Itt viszont épp ellenkezőjét halljuk: az asszonyok **“hallgassanak”**. Annyira általánosan (= minden vonatkozást felölelően) hangzik a parancs, hogy gyöngítésére nincs lehetőség. Hallgatniok kell abban az értelemben, hogy nem szabad prófétálniok, tanítaniok, de abban az értelemben is, hogy a nyilvános beszédétől el vannak tiltva bármely más formában. Ha tehát feltételezzük (ti. nincs konkrét adat; 14,35?), hogy az őskeresztyéneknél az istentiszteleteken lehetőség nyílt hitbéli kérdések előadására és megválaszolására, úgy ebből is ki voltak zárva az asszonyok.

Nem látszik célravezetőnek akár a 11,5 segítségével elerőtleníteni a 14,34-et, akár a 14,34 segítségével elerőtleníteni a 11,5-t. Az a tény, hogy az ősegyházban az asszonyok prófétáltak (11,5), nem zárja ki a hallgatásra vonatkozó tiltást (14,34), amiként a hallgatásra vonatkozó tiltás (14,34) sem zárja ki, hogy az ősegyházban az asszonyok prófétáltak (11,15). Az ellentétet a maga teljes súlyával kell érvényesíteni, azaz mindkét vonatkozásban hűséggel fenntartani.

A maga helyén tisztáztuk, hogy a 11,5 nem a magán-imádkozásra és prófétálásra néz, hanem a közösségre. Az általános kötelező szabály az, hogy az **asszonyok hallgassanak** az istentiszteleti összejöveteleken (1Tim. 2,11-12). A prófétálás, a tanítás, egyszerűen az igehirdetés a nyilvános összejöveteleken a férfiak dolga. Az apostol tisztában volt azzal, hogy Mirjám próféta-asszony (2Móz. 15,20-21), Debora (Bir. 5), Hulda (2Kir. 22,3-20; 2Kron. 34,8-28), Anna (Lk. 2,36) és Filep evangélista leányai (Csel. 21,8-9) prófétáltak. Annak is tudatában volt, hogy az 1Kor. 11,5-ben ő maga szólott a nők prófétai beszédéről az eklézsiában. Szintén tudatában volt annak, hogy Jézus feltámadásának az örömhírért asszonyok vitték el a tanítványokhoz. S mégis áll a hallgatási parancs. Ez csak úgy lehetséges, hogy a férfi és a nő teremtszervi viszonya folytán (1Kor. 11,2-16), valamint az eklézsiái összejövetelek építésére való tekintettel, az apostol a férfiakra bízta a nyilvános szolgálatot, miként Jézus apostolai között sem találjuk az asszonyokat. Ez az általános rend, a parancs, a gyülekezetépítés kötelező szabálya. Ha azonban Isten az asszonyok közül választ el magának edényeket, és felruházza őket az Ige szolgálatához szükséges adottságokkal, akkor a Lelket megoltani nem szabad. Ebben a szellemben marad kötelező épségben a 11,5 és 14,34 ellentétje. Eközben a keresztyén szabadság döntése alá tartozik, hogy vajon a bármikori jelenben a **prófétálás kegyelmi ajándékával felékesített asszonyokra** rábízható-e a pásztori szolgálat, melyet egyébként a férfiak végeznek. “Egyenjogosításról” nem lehet szó, mert az nem teológiai kérdés. “Egyenlőtlenség” Krisztus egyházában nincs és nem volt. Azonban volt és van eklézsiái rend, melyet semmiféle társadalmi alakulás nem bonthat meg. Az asszonyok nem-gyülekezeti szolgálata már sokkal egyszerűbb kérdés, amire nem tér ki ez a vers, de aminek több példáját találjuk a Szentírásban (Róm. 16,3; Csel. 18,2. 26 stb.)

A vers második felében az asszonyokra vonatkozó parancsnak az indoklást találjuk. Azért kell hallgatniok **“mert nincs megengedve nekik, hogy beszéljenek, hanem legyenek engedelmesek”**. Az asszonyok prófétálásának, nyilvános és hivatalos

igehirdetésének törvényesítése, a prófétálás megengedése azt a veszedelmet hozná magával, hogy megszűnne a férfi és a nő közötti Isten akaratából folyó egészséges viszony (11,3). Az asszonyok kivonnák magukat a keresztyén családi rend kötelezettségei alól. Így aztán ahelyett, hogy a férfi a "fő" (l. 11,3 exegézisét), fejetlenség lenne úrrá a hívők otthonában. Az asszonyok **engedelmességgel tartoznak** férjük iránt, ti. az iránt a férj iránt, akinek feje maga az élő Krisztus. Az eltérő társadalmi rendek nem gyögitik a parancsot. Az ember (= férfi és nő) úgy él, amint éppen élhet a bűn nyomorúságában, de hallania kell az Úr akaratát, mely jelen esetben az asszonyok engedelmeskedését parancsolja, természetesen a 11,3 szellemében. Ehhez lehet a hiten kívül igent vagy nemet mondani, de hitben csak az igennek van helye. Emberi bölcsességgel korszerűtlenségnek is lehet minősíteni, de hitben csak az elfogadás lehetséges. Isten korlátlan hatalmának se múltbeli, se jelenkori, se jövőben kivételei (11,5) nem hatálytalanítják az alapvető igazságot, melyen az asszonyokra vonatkozó és helyesen értelmezett hallgatási parancs nyugszik.

Még hozzáadja Pál: **"amint a törvény is mondja"**. Tehát nem valamely "paulinizmussal" van dolgunk. Az apostol mindössze a törvényt (= az Ószövetséget: 1Móz. 3,16) magyarázza, amikor a már hallottakat a korinthusiak tudomására adja. Istennek az akarata kezdettől fogva változatlanul ugyanaz. A választott népnek és az eklézsiának csak történelme lehet, de Isten változatlan akaratának kizárólag története van, melyet az egyház történelme hol visszatükröz, hol megcsúfol.

(35) **"Ha pedig valamire nézve tanítást akarnak - az asszonyok -, otthon tulajdon férjüket kérdezzék meg, mert szégyenletes dolog asszonynak beszélni a gyülekezetben"**. Ez a vers a keresztyén szabadság keretei között mozog. Itt már nem Isten akaratára hivatkozik az apostol, hanem valóban a korviszonyokra. Az akkori felfogás szerint **"szégyenletes dolog"** volt **"asszonynak beszélni"** nyilvános gyűléseken (11,5). Ameddig fennáll ez a helyzet, mindaddig a **kérdés** (tehát **nem** a prófétálás) formájában sem szólhatnak az asszonyok az eklézsiái összejöveteleken. Tartaniuk kell magukat az érvényes társadalmi szokáshoz. Egyébként **"szégyenletes dolog"** történik a gyülekezetben. A társadalmi reformokat nem a nyilvános istentiszteleteken kell elkezdni, ahol egyetlen cél az építés. A feltűnést, zavart, visszatetszést, megbotránkozást okozó dolgok még akkor is helytelenek az eklézsiái összejöveteleken, ha máskülönből föltöbb helyesek és kívánatosak. Igen, mert ellentétben állanak az építés szempontjával (14,26). Innen érthető, hogy az asszonyoknak nem volt szabad kérdéseket intézniök az igehirdető(k)höz még akkor sem, amikor közös beszélgetésre (?) került sor (14,34).

Ha az asszonyok az igehirdetésben szereplő kérdések körében **"valamire nézve tanítást akarnak"**, szó szerint: "ha tanulni akarnak" - mondja Pál -, **"otthon tulajdon férjüket kérdezzék meg"**. Ismételjük - és ez fontos! -, hogy ebben a versben a keresztyén szabadság keretei között mozgunk, a gyülekezet építésének a feltétele alatt. Tehát az apostol csupán csak *példaként* említi a **"tulajdon férjüket"**. Ha nem lenne **"szégyenletes dolog"** a kérdés, akár nyugodtan kérdezhetnének is az ekléziában. Ezt nem tiltja az Úr. De mindenesetre szabadságukban áll kérdészködni hitben előrehaladott asszonytársaiktól, tanítóktól, prófétáktól vagy bárki mástól, csupán nem a nyilvános összejövetelen, hanem **"otthon"**: saját otthonukban vagy testvéreiknél.

(36) A korinthusbeliek a fenti tanítást már korábban hallották (szóban vagy írásban?). Nem nyugodtak bele. Bizonyos nyugtalanság, bizonytalankodás észlelhető a nő-kérdés miatt. Az I. században az emancipációs szellem jelentős teret hódított. Feltételezhető, hogy a korinthusiak kifogásokat emeltek az apostoli rendeléssel szemben. Nem értették meg, hogy miért kell hallgatniok az asszonyoknak, hiszen Krisztusban nincs se férfi, sem nő. Nem látták be, hogy a férfi főisége semmi kapcsolatban nincs az egyenlőtlenséggel, sem azt, hogy az eklézsia építéséhez miért szükséges a társadalmi bevett szokások tiszteletben tartása. Innen a nyugtalankodás és a kifogásolás.

Az apostol azzal válaszol, hogy a korinthusiak kérdés-beállításával szembe-helyezi: **“Avagy töletek indult-e ki Isten beszéde? avagy csak hozzátok jutott-e el?”** Más szóval: vajon ti vagytok-e Krisztus egyházának eleje és vége? vajon ti vagytok-e a középpont, akikhez másoknak igazodniok kell? vajon figyelmen kívül hagyhatjátok-e az egyetemes egyházi gyakorlatot? Távol legyen! Az imént mutattam meg nektek, hogy a **“szentek összes eklézsiáiban”** (14,33b) elfogadott és tiszteletben tartott gyakorlat szerint az asszonyoknak hallgatniok kell a közös istentiszteleteken (14,34-35). Ti talán túl akarjátok tenni magatokat ezen? Ti az összes eklézsiák elé és fölé akarjátok helyezni magatokat? Ti ennyire fennhéjázva gondoltok? A kérdésre csak nemmel lehet válaszolni. **Nem a korinthusiaktól indult ki Isten Igéje, és nem ők az egyetlen gyülekezet, ahova eljutott az Ige.** Az Ige hódító útja Jeruzsálemtől a föld végső határáig terjed (Csel. 1,8). A korinthusbeliek csupán egy eklézsia a sok között. Számukra nem lehet közömbös mind az, ami másutt történik. Krisztus által valamennyi eklézsia össze van kapcsolva, s mindenütt ugyanannak a Szentléleknek kell uralkodnia. A keresztyén szabadság határai között lehetnek eltérések, de alapvető dolgokban valamennyien ugyanazt a parancsot követik. Mivel pedig az asszonyok nyilvános istentiszteleti szolgálata Pál apostol tanítása szerint az alapvető dolgokhoz tartozik, azért a szolgálat tekintetében (11,5) az egyetemes egyház testében alkalmazkodniok kell az egyetemes parancshoz.

14, 37-40: MINDENЕК ÉKESEN TÖRTÉNJEK

(37) Ha valaki úgy véli, hogy ő próféta vagy lelki ember, ismerje el amiket nektek írok, hogy - ez - az Úr parancsolata; (38) ha pedig valaki nem ismeri, ő sem ismertetik el. (39) Ennélfogva, atyámfiai, igyekezzetek a prófétálásra, és a nyelveken szólást ne akadályozzátok; (40) mindenek pedig ékesen és renddel történjenek.

(37) Szembeszökően kitűnik, hogy Korinthusban voltak olyan gyülekezeti tagok, akikkel nehezen tudta megértetni az apostol Isten akaratát. Zavarosan gondolkodtak a „**lelkiek**” (12,1) felől. Hogy pontosan miben nyilvánulhatott meg zavaros gondolkodásuk, azt közelebbről nem tudjuk. Bizonyos azonban, hogy másként beszéltek, mint az apostol. A 12-14. fejezetekben látottakról (kegyelmi ajándékok, az eklészia belső egysége és szép rendje, nyelveken szólás, istentiszteleti összejövetelek stb.) épp azért kellett tanítást közölnie Pálnak, hogy a hibás magatartást helyreigazítsa. Úgy látszik, voltak közöttük olyanok, akik azt tartották magukról, hogy ők „**próféták**” (12,12), vagy „**lelki emberek**” (2,14). Az apostol nem akarja ezt mereven visszautasítani, de mégis kérdésessé teszi. Általánosságban céloz rájuk: „**ha valaki úgy véli**, hogy ő próféta vagy lelki ember” (dokej = véli = maga előtt úgy tűnik, de valóságban másképp van). Amíg nem változtatnak gondolkodásukon és magatartásukon, mindaddig csak **látszatról** (doketizmusról), az igazsággal ellentétben álló képzelgésről lehet szó. Az ilyen ember - ha valóban igényt tart a „**próféta**” és a „**lelki ember**” szép nevére - „**ismerje el amiket nektek írok**”. Ismerje meg és ismerje el a fentiekben (12-14 fejezet) mondottakat úgy, mint az „**Úr parancsolatát**”. Tehát nem egyszerű tudomásvételt kíván az apostol, sem engedelmesség nélküli megértést vagy megismerést, hanem **elismerést**, elfogadást, engedelmisséget. Megismerés nélkül ugyan nincs el-ismerés, de elismerés nélkül a megértés értéktelen. Kétkedésre, bizonytalankodásra nincs ok; nincs, mert az apostol nem valami egyéni teológiai rendszert közvetít, mely különféle vallási hatások alatt eltávolodott az Úr Jézus tanításától. Ellnkezőleg: amit írt, az az „**Úr parancsolata**”. Merő hamisság volna egymással ellenkező „jézusi” és „páli” teológiáról beszélni. Az apostol tényleg „elhívott apostol” (1,1), aki semmi egyébről nem akar tudni, mint az Úr „**parancsolatáról**” (lásd 7-10 exegézisét). Nem mintha Jézusnak egyik vagy másik mondását idézné, hanem mert őt szolgáljává, apostolává tette az „**Úr**”, s csak azt mondhatja, amire parancsot nyert. (Gal. 1,1).

(38) „**Ha pedig valaki nem ismeri el, ő sem ismertetik el**”. Megtörténhet, hogy lesznek makacs ellenszegülők, akik megmaradnak saját vélt próféciajuk vagy „lelkinék” képzelt véleményük mellett. Egyszerűen nem vesznek tudomást az apostoli bizonyoságtételről, mintha csak nem is tudnának róla. Helyes ismeret nélkül tévelyegnek. **Nem ismerik el**, hogy a Pál írásában az Úr kijelentett akaratával van dolguk (ágnoeó = nem ismerem, nem tudok, valamiről nem tudok, itt: nem ismerem el -Bauer). Az ilyeneknek tudniuk kell, hogy **ők sem ismertetnek el** (passivum); nem fogadja el gondolkodásukat, magatartásukat az Úr (14,37), aki iránt engedetlenek. Lehet, hogy megtévesztett emberek részéről meghallgatásra és követésre találnak, de hiányozni fog az egy szükséges dolog: az Úr elismerése, a Szentlélek

megerősítése. Az evangéliumi keresztyén ember beszédének és cselekedeteinek az ad különös szilárdságot, hogy Krisztus jóváhagyását, elismerését maga mellett tudja.

A textus receptus az "ágnoejtáj = nem ismertetik el" helyett az ágnoejtó = ne ismerje el - imperativus - olvasatot használja. Erre támaszkodik Károli, Kecskeméthy és maga Kálvin is, aki tudatosan elejti a kritikai szöveg olvasását. Mi nemcsak azért látjuk helyesebbnek a kritikai alapszöveget, mivel több kéziratra és jobb szövegkritikai alapismeretre támaszkodik, mint a textus receptus, hanem azért, mert tartalmilag inkább beleillik a 12-14. fejezetek nagy összefüggésébe. Mi lenne az "építési" szándéka Pálnak azzal, hogy az engedetlenségben való megmaradást parancsolja? Vagy esetleg kemény nevelői hangról - mintegy cinikus beszéd-fordulatról - lenne szó, mely által azt fejezi ki, hogy makacsságukkal sem gyöngíthetik Isten beszédének a tiszta hirdetését?!

(39) "**Ennélfogva**", abból kiindulva, hogy az Úr csak azokat ismeri el övéinek, akik az ő akaratát elismerik, ismételten a testvéri szeretet hangján fordul a botladozó korinthusbeliekhez. **Atyjafiainak** nevezi őket (lásd 14,6, 20 exegézisét), mint akikért apostoli felelősséggel fáradozik. Lelkükre köti, hogy egyfelől **igyekezzenek a prófétálásra. Igyekezzenek** (lásd 12,31 és 14,1 exegézisét) az igazi prófétálásra (14,1), s kerüljék a látszat-prófeciát (14,37). A kegyelmi ajándékok közül az eklézsiái összejöveteleken különösképp a prófétálásra, az igehirdetésre (lásd 12,10. 28; 11,4 és 14,1 exegézisét) vigyázzanak. Arra igyekezzenek: minél több értelmes beszéd hangozzék el az istentiszteleteken, hogy így a tagok épülhessenek (14,4). Ezzel természetesen nem zárja ki a nyelveken szólást. Sőt, ugyanazzal az apostoli felelősséggel inti olvasóit, hogy a **nyelveken szólást ne akadályozzák**. Az adott szabály betartásával (14,5. 13. 27) helyet kell adni a nyelveken szólásnak (lásd 12,10 exegézisét), nem szabad akadályozni. Valószínűleg azért tér vissza Pál a nyelveken szólásra, melyről kimerítően beszélt a 14. fejezetben, nehogy bárki is félremagyarázhassa a vett intelmeket (14,28. 19), és így akadályozni igyekezzék Istennek ezt a kegyelmi ajándékát.

(40) "**Mindenek pedig ékesen és renddel történjenek**". Ugyanolyan messzeteintő szavak, mint a 26. versben, a "**mindenek** épülésre legyenek" (14,26). A keresztyén szabadság keretei között az eklézsiák maguk gondoskodnak istentiszteleti összejöveteleik belső rendjéről. Szabadságukban áll szabályozni a prófétálók munkáját (14,29-31), a nyelveken szólók istentiszteleti beszédét (14,27-28), az asszonyok részvételét (14, 34-35), az urvacsorai rendet, a templomi öltözködést (11 fej.) stb. Csupán arra ügyeljenek, hogy a keresztyén szabadság körébe eső (6,12; 10,23) istentiszteleti kérdéseknél az építés (14,26) rovására semmit ne cselekedjenek. Ez gyakorlati megfogalmazással azt jelenti, hogy "**mindenek ékesen és renddel történjenek**". Az az építés és buzgólkodás (prófétálás vagy egyéb lelki munka 14,37), mely semmibe veszi a rendet, egyszerűen csak látszat-építés (14,37). Krisztus egyházában nincs helye a rendetlenségnek (14,33a). A "**mindenek**" felöleli az egész istentiszteletet kezdettől végig. Nem lehet, hogy a prófétai beszédre nagy gondot fordítsanak, de az imádkozásnál figyelmen kívül hagyják az ékességet és a rendet. Nem lehet, hogy az imádkozásra vigyázzanak, de az éneklésnél vagy a nyelveken szólásnál szabad utat nyissanak az egyénieskedésnek. A "**mindenek**" alól nincs kivétel.

Az **“ékesen”** határozó, alapjelentése szerint az illendőséget fejezi ki (tisztességes, honestus, kiváló, kellő, illő, előkelő). Mindenesetre az illendőség mértéke az Úr akarata. Illendő az, ami illik - főként szellemiekben és lelkiekben, beszédben, imádságban stb. - Isten akaratához. Ehhez képest mindenek **“ékesen”** történnek akkor, ha hozzáillenek Isten szent beszéde méltóságához. Hiába használ valaki az imádságban olyan szavakat, amelyek a mindennapi beszédben szokatlanul vagy épp bántóan hangzanak, vagy pedig a közfelfogás szerint nem illenek az imádság szövegéhez (**“paskolj meg minket Uram”**, **“a förtelmes koszoságunkat elődbe visszük, jó Atyánk, stb.”**). Ezekkel és hasonló kifejezésekkel, jóllehet hívő szívből fakadhatnak, megsértjük az ékességet. Az igehirdetésnél hasonlóképp sok minden történhet az ékesség rovására. Hiába beszél valaki túl hangosan - lelkesedésében - egy kis templom falai között, mert szavai éktelenné lesznek épp az ékességtől függetlenített buzgóság miatt. Hiába szól valaki nyelveken (ti. magyarázás nélkül), mert kegyelmi ajándékát nevetség tárgyává teszi az ékesség figyelmen kívül hagyásával. Minden éktelen ami nem illik.

Ékesen **“és renddel”** kell történnie mindennek - itt főként a külsőségekre nézve - az istentiszteleten. Ez természetesen nem vonja maga után, hogy istentiszteleten kívül rendetlenség is lehet (kátá táxin = renddel, rend szerint, rendesen, adverbális értelemben - Bl. D. 224:3). Zavarná az istentiszteleti rendet, ha pl. az igehirdetők egy időben többen beszélnének, vagy ha a hallgatók kérdésekkel szakítanák félbe a prédikációt. Zavarná továbbá a rendet, ha a résztvevők nagy késedelemmel jönnének, vagy ha a nyelveken szólók az apostoli szabály ellenére viselkednének. Hiába öltözik valaki sárga cipőbe és zöld ingbe a szószékhez, mert rúttá teszi a szolgálatot, jóllehet a ruhának nincs érdemi jelentősége. Tehát mind a hanyagság, mind a buzgóság okozhat rendetlenséget, ha az építés köteleztetését figyelmen kívül hagyják. Krisztus egyháza nem az álmodozás helye, hanem a céltudatos építő munkáé.

15, 1-11: A HALÁL - FELTÁMADÁS - MEGJELENÉS EVANGÉLIUMA

(1) Tudatotokra adom pedig, atyámfiai, az evangéliumot, melyet hirdettem néktek, melyet el is fogadtatok, melyben állotok is, (2) mely által meg is váltattok, ha megtartjátok úgy, ahogyan hirdettem néktek, hacsak nem hiába lettetek hívőkké. (3) Mert azt adtam előtökbe nektek főképpen, amit én is átvettem: hogy Krisztus meghalt a mi bűneinkért az írások szerint, (4) és hogy eltemettetett és feltámadott a harmadik napon az írások szerint, (5) és megjelent Kéfásnak, majd a tizenkettőnek; (6) azután megjelent több mint ötszáz atyafinak egyszerre, akik közül legtöbben mind mostanáig élnek, némelyek azonban elhunytak; (7) azután megjelent Jakabnak, majd valamennyi apostolnak; (8) utoljára pedig mindnyájuk között megjelent nekem is, mint torzszülöttnék. (9) Mert én vagyok a legkisebb az apostolok között, aki nem vagyok méltó, hogy apostolnak neveztessem, mivel üldöztem Isten ekléziáját; (10) de Isten kegyelméből vagyok, ami vagyok, és az ő irántam való kegyelme nem lett hiábavalóvá, hanem többet munkálkodtam, mint azok mindnyájan, nem én, hanem Istennek velem levő kegyelme. (11) Azért akár én, akár azok, így prédikálunk és így lettetek hívőkké.

(1) Az összefüggésből nyilvánvaló, hogy a **“tudtотokra adom”** (gnóridzó = tudtul adok, tudomásra hozok, kijelentek) kifejezés nem vonatkozik valami olyan dologra, amely eddig tökéletesen ismeretlen lett volna. Ezért a fordítások egy része (Károli, Czeglédy, Barth stb.) inkább az **“emlékeztetlek”** igét használja. A reformáció korában nem térnek el a szószerintiségtől, de jelzik, hogy tulajdonképpen már hallott dolgoknak az emlékezetbe idézéséről van szó (Kálvin, Bullinger). Bármiként is fordítsunk, bizonyos, hogy a levél olvasói nagyon fontos dolgokat nem tudnak. Akár feledékenységre, akár hanyagságra, akár megtévesztő beszédek hatása alatt, de nem tudják, amit tudniuk kellene, vagy pedig nem jól tudják. Ennélfogva ismét hallaniuk kell az apostoli tanítást. Többről van szó, mint egyszerű “emlékeztetésről”. A **“tudtотokra adom”** magában foglalja azt a határozott igényt, hogy valóban tudomásul kell venniük és a tudás tisztaságával **tudniuk kell** a számukra kijelentett ismeretet.

A tudtul-adás az **“atyafiaknak”** szól. Nem az eklézián kívül állókkal viaskodik az apostol (lásd 1,10 exegézisét). Ő szeretett testvéreknek ír, ideértve a korinthusi gyülekezetnek valamennyi tagját: hitben erőseket és gyengéket, nyelveken szólókat és prófétálókat, perlekedőket és a parázñaság bűnében vergődőket, húsevőket és növényevőket egyaránt. Az “atyafiaknak” mind szükségük van Isten kijelentésének a tudomásul vételére, hogy a betegek meggyógyuljanak, az egészségesek pedig fel legyenek vertezve a hit fegyverzetével.

Pál apostol tudtul adja az **“evangéliumot, melyet hirdetett”** a korinthusiaknak (= az atyafiaknak - **“nektek”**); azt az “evangéliumot”, mely által ő nemzette (4,15) az olvasókat. Az **“evangélium”** (jó üzenet, jó hír, örömmüzenet, megváltó üzenet) nem valami távoli eljövendő jónak a foglalata, hanem már meglevő páratlan kincs:

élet a halálban, szabadulás a rabságban, romolhatatlanság a romlandóságban, Jézus Krisztus a Krisztus-nélküliségben, feltámadás a halál völgyében. Egyszóval: valóban jó hír, megváltó hír, örömmüzenet. Ezt az "evangéliumot" (Gal. 1,6) már hírül adta Pál az atyafiaknak, már "hirdette". Most ismét hirdeti, ismét "tudtukra adja". Tehát nem közöl új "evangéliumot", mintha teológiai fejlődésen ment volna át, s az első alkalom óta szüksége lenne egy tisztultabb-, egy átalakított, egy korszerűbb, egy az igényeknek megfelelőbb "evangéliumra". Nem az evangéliumot kell megváltoztatni és a korinthusiak adott helyzetéhez szabni. Ellenkezőleg: az olvasóknak kell megváltozniuk, hogy tudják, amit nem tudnak, vagy nem jól tudnak; emlékezzenek arra, amit esetleg elfelejtettek. Az igehirdetésnek az a feladata, hogy ugyanazt az egyetlen "evangéliumot" vigye el a feledékeny hallgatókhoz. Az a célja Pálnak, hogy félreérthetetlenül megértesse: a hit számára csak egy örömmüzenet létezik. Ne várjanak új tanítást, ne térjenek el az egyetlen evangéliumtól.

Bármiként gondolkozzanak a korinthusiak, és bármilyen kételyek között botladozzanak (amikről esetleg értesült Pál akár élő szavakból - 1,11 -, akár levélből), tudniuk kell, hogy új megoldás, új evangélium nincs. Éppen ezért most is azt az egyetlen "evangéliumot" adja tudtukra, amelyet **"el is fogadtak"** (párálambánó = átveszek, elfogadok; itt: aor.) Már döntöttek az evangélium mellett; már beállott (aor!) életükben a döntő fordulat. Ez kötelezi őket. Ezért "atyafiak" ők. Már nem függetleníthetik magukat, sem át nem írhatják az egyszer elfogadott evangéliumot saját tetszésük szerint. Ez az evangélium, amelyben **"állanak"** (hisztémi = állók; itt praes. perfectum = múltban beállt és a jelenben is tartó cselekmény). Ez az a "szikla" (petra - bullinger), amelyen mint mozdíthatatlan fundamentumon nyugszik életük. Nincs más sziklaszilárd fundamentum (3,10), hanem csak ez az egy: a prédikált és Szentleke által jelenlevő és feltámadott Úr Jézus. Azért "atyafiak" a korinthusiak, mégha sok bűnnel viaskodnak is, mert még mindig ebben állanak (praes. perf.!).

(2) Az evangéliumról halljuk, hogy általa **"meg is váltatnak"** (szóddzó = kiszabadítok, kimentek, kiragadok, megváltak; itt pass. praes). Nemcsak egykor valamikor váltatnak meg, hanem épp most történik megváltásuk azáltal, hogy hallják az "evangéliumot", elfogadják és benne állanak. Az "örömmüzenet" nem azt jelenti, hogy majd jönni fog a megváltás ideje (mint az adott történelmi helyzetben Ésaíasnál), mely szabadulást hoz a nép számára. Maga az evangélium (= a Jézus Krisztusról szóló beszéd) jelenti a beállt új időt. Krisztusban már most itt van a megváltás, a romolhatatlan új élet, mely a jövőre tekint úgy, ahogyan az egész 15. fejezet a jövőre néz. Az ige szenvedő alakja (pass.) melyet a fordításban célszerű megtartani (akár a nyelvi szépség ellenére is), élesen szívünkbe írja: nem az ember váltja meg önmagát a halálból, a romlandóságból, a hitetlenségből, a bűnből, hanem az evangélium. Felülről és kívülről jön a megváltás, a szabadítás. Ottalmazó, mentő kéz ragadja meg a hívőt, és kiemeli abból a börtönből, amelyben természet szerint vergődik.

Mindenesetre a megváltás nem tekinthető úgy, mint amelynek birtokában kénye-kedve szerint cselekszik az ember. Senki se mondhatja, hogy elfogadta az evangéliumot, s ezáltal a megváltásra nézve engedelmes cselekedetek nélkül is bebiztosította magát. Igaz ugyan, hogy ember nem válthatja meg önmagát, de

állhatatossága nélkül nincs megváltás. Igen, mert itt van a kitörölhetetlen **“ha”**! Csakis abban az esetben váltattok meg **“ha megtartjátok” az evangéliumot, “úgy ahogyan hirdetem néktek”**. (Szövegkritikai szempontból eltekintünk a különféle olvasatok és magyarázási próbálkozások ismertetésétől. Lásd az apparátust és Bl. D. 478 paragr.-t. A Nestle-alapszöveget kritikainak tekintjük még a **“ha”** előtti vonás elhagyásában is). Szó szerinti fordítást adni képtelenség, mert az így hangzana: **“ha megtartjátok, amilyen - aminémű - beszéddel hirdetem néktek”** (Károli, Kecskeméthy). Könnyű észrevenni, hogy homályos ez a fordítás, mivel magyarul nem hangzik biztosan, nem vehető ki a pontos értelem. Czeglédy - akit e helyen követünk - szerencsésebben adja vissza az eredetit. Arról van szó, hogy **“ha”** az olvasók **“megtartják”** (kátekhó - visszatartok, feltartok, megtartok, megőrzök, szilárdan birtokomban tartok) az evangéliumot, nem fordulnak el tőle, akkor üdvözülnek.

A **“megtartás”** körül van írva azáltal, hogy épp abban a formában kell megtartani, **“amilyen beszéddel hirdette”** az apostol. Tehát ne legyen belőle se új evangélium, se más evangélium, se módosított (= bővített vagy szűkített) evangélium. Mihelyt egy másított evangéliumra térnek, nyomban elesik a **“megtartás”**, és vele együtt a megváltás. Krisztus nélkül nincs üdvösség. Dönteni kell az evangélium mellett vagy ellene. Harmadik út nincs. Az evangélium csorbítatlan **“megtartása”** a megváltás bizonyos jele (nem okozója, hanem jele!).

A mondottakhoz hozzáteszi az apostol: **“hacsak nem hiába lettetek hívők”**. Más szóval: eltekintve attól az esettől, kivéve azt az esetet, ha hiába lettetek hívők. Ha ugyanis mindjárt az első lépésnél **“hiába”** (alaptalanul, hiába, céltalanul, megfontolatlanul) lettek hívők, kezdettől fogva hamis volt a hitük, és megváltásuk szükségképp elesik. Ezzel a záró mellékmonddal arra figyelmezteti a korinthusiakat, hogy annak idején, amikor elfogadták az evangéliumot, nem valami céltalan és bizonytalan hiábavaló dologra vállalkoztak. Tudatában kell lenniük a felelősségüknek, mely hitükből származik és szilárd megállásra készíteti őket.

(3) **“Mert azt adtam előtökbe nektek főképpen, amit én is átvettem”**. A **“mert”** itt nyomósító értelemben áll. Mintha ezt mondaná az apostol: senki ne értsen félre engem; senki ne kételkedjék afelől, hogy én nem egyéni utakon járok. Kimondottan **“azt adtam előtökbe nektek főképpen, amit én is átvettem”**. A **“főképpen”** görögül =(en prótojsz = az időben első, rangban első, legtekintélyesebb, legfontosabb az első között, a fontos dolgok között, elsősorban) épp annyira többértelmű, mint magyarul. Nyelvileg egyforma eséllyel használható bármelyik jelentés. Az összefüggés azonban kényszerít, hogy a **“főképpen”** tartalmát belőle kiindulva állapítsuk meg. Az 1-2. versekben az **“evangéliumról”** szólt az apostol. Most ugyanarról az evangéliumról beszél, mégpedig úgy, hogy tömören összefoglalja tartalmát (3-5. versek). A **“főképpen”** ezt a tömör összefoglalást, a középpontot, a legfontosabbat jelenti; tehát nem az időben vagy a rangban első, hanem az egész evangélium tartalmát, fő-részét. (“praecipuum evangelii caput”, “fundamentum” - Kálvin).

Az evangéliumot **előadta**, amikor első alkalommal hirdette az Igét Korinthusban. Evangélium-hirdetésében nem volt semmi csalás. Prédikálta mindazt, **amit ő is átvett**. Se többet, se kevesebbet! Az **“átvétel”** történeti útját ma már nem lehet leírni, mivel hiányoznak a források. Ki tudhatná megmondani, hogy az apostol -

aki testben nem ismerte az Urat - milyen kézírásokból olvasta az evangéliumi történeteket? Ki mondhatná meg, hogy amit az Úrtól átvett (11,23), milyen eszközök felhasználásával (szájhagyomány? írásos hagyomány? evangéliumtöredék?) vette át? Ki mondhatná meg, hogy az "átvétel" említésekor milyen mértékben gondolt az Ószövetségre? Megannyi nyitott történelmi kérdés. Egy azonban egészen bizonyos, azaz nem nyitott kérdés: amit átvett, azt az **Úrtól vette át** (1Kor. 11,23), Isten Kijelentéséből vette át (Gal. 1, 11-12). Jézus Krisztus hatalmasan megbizonyította benne önmagát: saját magát egészen megismertette és elfogadtatta. Mindjárt látni fogjuk, hogy teljes egyezésben, egységben tudja magát Pál mind az Ószövetséggel, mind az újtestamentumi többi tanúval. A hangsúly mindazáltal azon van, hogy az egyező evangéliumot nem emberektől vette (Gal. 1, 11-12), hanem Jézus Krisztustól. Az "átvétel" lélektani (pszichológiai) útjának az ismerete éppoly jelentéktelen, mint az előbb említett történelmi útnak az ismerete. Lényeges, hogy Isten Kijelentésére támaszkodik; semmit se mond és ír önmagától. Csak azt írja és mondja, amit "átvett" az Úrtól ("nihil ex me tradidi, sed ex spiritu Dei omnia" - Bullinger).

Az átvett evangélium így kezdődik: **"Krisztus meghalt a mi bűneinkért az írások szerint"**. Szembetűnő - s ez az, aminek minden igehirdetésben első helyen kell állania -, hogy **Krisztus halála** "evangélium", öröm-üzenet (15, 1-2!). Jól jegyezzük meg: nem hősi halál, nem tragédia, nem feledhetetlen gyász, nem regényrészlet, nem költők kitalálása (mythosz), nem vallásos elbeszélés, hanem "evangélium", megváltó hír és - tegyük hozzá nyomban - bizonyoságtétel.

"Krisztus meghalt". Ugyanabban az ijesztő (mert valóban ijesztő), rettenetes értelemben használja az igét (aor.) az apostol Jézussal kapcsolatban, mint amennyire mérhetetlenül ijesztő és rettenetes az ember számára a halál. Eközben a **"halál"** nem azonos mind azzal, amit mi a halálról mondunk vagy egyáltalán mondhatunk. Számunkra (Krisztus nélkül szólva) a halál lehet egy félelmetes rém, amelytől rettegünk; lehet egy titokzatos valami, amit megadással, beletörődéssel várunk vagy nem várunk; de lehet várva-várt szabadulás a földi kínoktól, gyötrődésektől; lehet örömnél az oka, ha gyűlölt személy költözik el; lehet szívet tépő fájdalom, ha szeretteinket veszítjük el. Sok mindent mondhatunk és írhatunk a halálról aszerint, hogy miképpen gondolkozunk vagy nem gondolkozunk róla.

Az apostolnál a **"halál"** mindenestől Isten kijelentésének a tartalmát hordozza. Úgy beszél róla, ahogyan Isten mutatja. Ez azt jelenti, hogy *a halál a bűn zsoldja* (Róm. 6,23), Isten ítélete, büntetése az ember engedetlensége és lázadása miatt. Azóta van halál, amióta van bűn. Tehát egyáltalán nem tartozik a természetes dolgok közé. A halál véget vet bármely akarásnak, tervnek, s egyáltalán mindennek, amit akár fontosnak, akár kevésbé fontosnak tekintünk. Ugyanazon egyetlen sötét pont (mert valóban kibeszélhetetlenül sötét) felé rohan valamennyi élet: szépeké és csúfaké, okosaké és okatlanoké, erőseké és gyengéké, magyaroké és németeké, művelteké és műveletleneké, férfiaké és nőké (csak azt az egyet **nem** mondhatjuk: hívőké és hitetleneké). A halál tehát ítélet a bűn miatt! Beálltával kendőzetlenül és önámítás nélkül, halaszthatatlanul és menthetetlenül tisztába jön az ember (= minden ember!) azzal, hogy bűnei miatt egészen egyedül, magára hagyatva áll. Amit az életben nem tapasztal (mert önmagától sohasem juthat erre a tapasztalásra),

hogy ti. Isten nélkül lenni rettenetesebb valamennyi elképzelhető fájdalomnál és nyomorúságnál (ami miatt még várni is szokták vagy éppen választani - az öngyilkosok - a halált), azt, a halál pillanatában akarva nem akarva tapasztalni kell. Tehát a halál nem csupán a földi lét vége, hanem kikerülhetetlen találkozás Isten bűn miatti haragjával, ítéletével, büntetésével. Ezt a halált senki sem távolíthatja el magától, de rettenetességéről csak azok tudnak, akik Isten kijelentésének a világosságában látnak.

Amikor olvassuk, hogy Krisztus **“meghalt”**, a fentiekben vázolt halálra kell gondolnunk. Krisztus meghalt, de nem a maga bűneiért. Ő **egyfelől** tökéletes ember volt, akinek nem kellett hordoznia a bűn zsoldját, **másfelől** a testté lett Igében, Krisztusban az örökkévaló (= halál nélküli) Isten járt az emberek között. Ő a **“mi bűneinkért”**, a mi engedetlenségünkért halt meg. Vállalta a mi érdekünkben, a mi javunkra, a mi váltságunkra (15,2) azt a halált, amelyet nekünk kellene elhordozni. Vállalta, hogy őt, az örökkévaló Istent halottnak, végesnek, megszűntnek tekintse az ember. Mintegy kockáztatta azt, hogy őt egyáltalán Úrnak nevezze a világ. Önmagában egy pillanatra sem szűnt meg Istennek lenni, de reánk nézve, a világra nézve egészen, valósággal meghalt, megszűnt, amiként ezt tudomásul is vette a világ.

A **“mi bűneinkért”** tükrében oly mélyre ereszkedett le, annyira tökéletesen megüresítette magát, hogy ezáltal engedte és engedi mondani: **“meghalt”**. Jézus Krisztus valóságos halálában maga Isten vállalta a halálnak minden nyomorúságát. Ő maga ürítette ki a poharat, melyet az embernek kellett volna kiürítenie; ő maga viselte el azt a haragot, melyet az embernek kellett volna elviselnie. Egyszóval, önmagát tette a világ számára végessé és elhagyatottá, halottá a **“mi bűneinkért”**. Ismételjük: Isten megmaradt örökkévaló Istennek önmagában, de reánk nézve, a világra nézve Jézus Krisztus (a tökéletes Isten-ember) valóságos halálában vállalta a halált: a végességet és a haragot azért, hogy nekünk ne kelljen meghalnunk, Isten haragját elszenvednünk. Ezt jelenti, hogy **“Krisztus meghalt a mi bűneinkért”**. Egyszóval az ő halála váltság-halál (Mk. 10, 45), helyettesítő halál, bűneinkért való halál, (*“Morte expiata sunt peccata nostra”* - Bullinger). Kínosabb halála esetleg másoknak is lehetett, de váltság-halála senki másnak. Ezért páratlan (= pár nélküli, összehasonlíthatatlan) az Úr Krisztus halála; ezért **“evangélium”** - 15,1).

Amit Krisztus haláláról mondott Pál, semmi köze a vallásos fantázia szüleményéhez. Bizonyoságtétele mindenestől a Kijelentés igazsága. Így jelentette ki Isten az ő megváltó akarátát, és így hozza tudtára (15,1) az apostol a korinthusiaknak **“az írások szerint”** (2Móz. 12,7; Zsolt. 22; Ésaías 53; Dán. 9,26). Nem azért váltság-halál az Úr Krisztusé, mert Pálnak ez a véleménye, vagy éppen: mert nekünk így megnyugtató, hanem azért, mert Istennek ez a megváltó kegyelmi akarata **“az írások szerint”**.

(4) Nemcsak a Krisztus halála **“evangélium”** (15, 1.3), hanem merő **“evangélium”** az ő eltemettetése is. Jézus Krisztus **“eltemettetett”**! Életlen, halott anyag lett belőle, akivel az ember tetszése szerint cselekedhetett. **A temetés** szemmel látható bizonyosága, külső jele annak, hogy az elhantolt személy valóban meghalt. (In sepulcra melius exponitur mortis veritas - Kálvin). Egészen jelentéktelen, hogy az **“eltemettetett”** kifejezés melyik században került be az apostoli hitvallásba, amiként

az is, hogy Jézus nem közös temetőbe került, hanem magán-sírbeltba. Lényeges, hogy Isten Jézus Krisztusban alászállott ebbe a legnagyobb mélységbe. Engedte, hogy hívők és hitetlenek egyformán eltemessék őt. Egyesek szeretettel és keserves sírással, mások gyűlölettel és győzelmük örömeivel -, de mindnyájan az Urat, a zsidók királyát, az Atyával egyenlő Fiút temették. Isten vállalta, hogy a sírhoz hengerített kővel félreérthetetlenül megpecsételjék a halál valóságos beálltát. Nem mintha maga Isten halt volna meg, hanem (a tökéletes ember) Jézus Krisztus temetésében engedte önmagát is sírgödörbe tenni. Kockára tette saját dicsőségét, örökkévalóságát, királyságát. Engedte, hogy a bűn következménye ennyire érvényesüljön őrajta; vállalta, hogy a bűn büntetése az ember helyett őt magát érje. Maradéktalanul az ember helyére lépett a bölcsőtől a temetésig. Ennél nagyobb mélység és sötétség nincs. Egészen kiürítette a méregpoharat, hogy egyetlen csepp se maradjon az ember számára. Egészen magára vette a bűnnek minden következményét, amikor "eltemettetett". Engedte, hogy a halál (= a bűn zsoldja) tökéletesen úrrá legyen felette.

Azonban a halál és a temetés (= a bűn következményeinek a vállalása és elhordozása) a húsvéti diadalért van. Az emberek (a hívőket is beleértve) nem sejtették, hogy Isten kegyelmesen cselekszik, amikor saját istenségét (= hatalmát, dicsőségét, örökkévalóságát) egy szempillantásra prédául adja. De Isten kegyelmesen cselekedett. Miután ő maga elhordozta a bűn átkát, egyszerre nyilvánvalóvá tette, hogy nem tudta őt megsemmisíteni az átok. Nem, mert **"feltámadott a harmadik napon az írások szerint"**. Úgy viselte el a halált, hogy nem halt bele. Megmutatta (éppen a halál vállalásával), hogy ő Úr a halál felett. Bizonyosságát adta, nyilvánvalóvá tette hívők és hitetlenek számára, hogy legyőzte a halált. Ez akkor is igaz, ha nem hiszünk benne. Krisztus feltámadása nem az én hitem függvénye, hanem a Kijelentésnek = az írásoknak (Hós. 6,2; Jónás 2,1; 2Kir. 20,5; És. 54,7; Jób 19, 25-26; Zsolt. 16,10) az igazsága. Krisztus akkor is feltámadott Krisztus marad, ha senki sem hinne feltámadásában. Reám nézve, az én életem szempontjából kétségtelenül hit-kérdés a feltámadás, de a hitem vagy hitetlenségem nem erősíti, se nem gyöngíti a Kijelentés igazságát. Egészen jelentéktelen, hogy akár a történet-kritika, akár a természettudomány vagy egyéb emberi vállalkozás mit mond a feltámadásról. Az apostol nem hivatkozik történelmi forrásokra vagy más kézzelfogható bizonyosságokra. Nem azt mondja, hogy a feltámadott Urat látták ezek és ezek (5-9.v.), tehát feltámadott, hanem bármely indoklás nélkül hirdeti: **"feltámadott"**, hogy aztán ebből következzenek a megjelenések (5-8.v.). Feltámadott és az üres sírt hagyta maga után; félrehengerítette (és mindig félrehengeríti az újabb) követ. Feltámadott és mint diadalmas Úr él (állandóan tartó jelen, praesens!). Nincs többé büntetése (zsoldja) a bűnnek. Krisztus a zsoldot kifizette és feltámadásával nyilvánvalóvá tette, hogy a győzelem hiánytalanul teljes. Feltámadás (= győzelem) nélkül csak szomorúságot, vereséget, a halál aratását láthatnánk Krisztus halálában (miként ezt látták a tanítványok és a balzsamot vivő asszonyok). A feltámadás azonban új látást ad, miközben átvilágítja és "evangéliummá" formálja a nagypénteket. Isten nemcsak emberi segítség nélkül, hanem épp minden emberi akarás és váradalom ellenére győzte le a halált, és semmisítette meg a bűn hatalmát.

Ebben a versben csak Krisztus feltámadásáról van szó, de lehetetlen, hogy az

egész Újszövetség szem előtt tartásával bele ne értsük Krisztus feltámadásába a mi feltámadásunkat, Krisztus győzelmébe a mi győzelmünket. Ha hiszünk Krisztus feltámadásában, akkor az ő feltámadása a mi feltámadásunk is. Mégha ezerszer inkább botladozunk és engedetlenségből engedetlenségbe esünk is, biztosan tudhatjuk (15,1), hogy Isten nem a legyőzött bűnt nézi, hanem a Krisztus által szerzett új (= halál nélküli) életet, melyet nekünk tulajdonít. Krisztus **feltámadása** azért "evangélium" (15,1), nekünk szóló (15,3) örömmüzenet, hogy elfogadjuk és benne megálljunk, általa megváltassunk (15, 1-2). Tehát a kontextus összefüggése szerint Krisztus feltámadása valóban a mi új életünk, a mi győzelmünk, a mi örömünk (= nem különféle érzelmeiktől áthatott nagypénteki szomorúságunk, ősi hervadásunk stb.), a mi átok-nélküliségünk, a mi bűnből való kiragadtatásunk, a mi halál-nélküliségünk, egyszóval a mi feltámadásunk. Hogy mégis meg kell halnunk? Ez a halál már nem ijesztő, rettenetes halál (lásd 15,3 exegézisét), hanem emberi sötétségében az örök élet kezdete. Krisztus feltámadása "evangéliumának" az elfogadásával (15,1) már megkezdődött az örök élet hitben (15,2), hogy majd folytatódjék látásban (13,12; 2Kor. 5,7).

Pál írja, s nekünk akarva nem akarva olvasnunk kell, hogy a "**harmadik napon**" támadott fel Jézus. A harmadik napon tette nyilvánvalóvá az ő győzelmét az írásek szerint. Meddő vállalkozás számíthatni, hogy az evangéliumi leírások alapján hogyan adódik (egyáltalán adódik-e az I. század időbeosztásában?) a "**harmadik nap**". A feltámadás nem a változó és bizonytalan időbeosztás kérdése. Legyünk nagyon-nagyon együgyűek, azaz biblikusok! Isten a halál pillanatától egy bizonyos időt engedett, hogy a halál látszólagos diadalát ülje. Nem mintha Isten a harmadik napig halott lett volna, hanem a hívők és hitetlenek egyaránt a harmadik napig halottnak vélték Istent, mert nem láthatták az ő csak harmadnapon megnyilvánuló dicsőségét, győzelmét. A megüresítésnek (a "kenőzísznak") azonban vége szakad az eltemetetéssel. A "még ma este velem leszel a paradicsomban" már biztosan jelzi, hogy maga Isten mind a halálban, mind a három nap alatt megmarad dicsőséges Istennek; Ő maga nem hal meg Jézus Krisztusban egy pillanatra sem, csupán elhordozza, magára veszi az ítéletet, a halált.

A halál az eltemetetés utáni **harmadik napig** ugyan rejtve = láthatatlanul marad az élet, de már megkezdődik a győzelem felmutatása. Ehhez a győzelemhez tartozik a poklokra való alászállás, melyről itt nem beszél (legalábbis kimondottan nem) az apostol. Ezért az exegézisnek is hallgatnia kell. Maradjunk meg az egyszerű bibliai igazság mellett, hogy a harmadik napig rejtve volt a halál feletti győzelem = a feltámadás, anélkül, hogy Isten örökkévaló országában, paradicsomában megszakítás állott volna be. A **harmadik napig** meghalt hívők éppúgy a "paradicsomba" költöztek azonnal, akár csak a harmadik nap után elhunytak. Ne feledjük, hogy véges elménkkel sohasem tudhatjuk tér és időbeli keretünk között elhelyezni azt, ami meghaladja értelmünket és gondolkodásunkat. Mi csupán szavakat, fogalmakat keresünk ahhoz, hogy kifejezzük a kifejezhetetlent. Egyet viszont biztosan cselekedhetünk: bizonyosságot tehetünk arról, hogy a "**harmadik napon feltámadott**", és pedig egyszer és mindenkorra. Számunkra is feltámadott! Számunkra is vége a "harmadik napig" tartó sötétségnek. Hogy pedig Jézus mit csinált a harmadik napig, arról elegendő annyit - és úgy - tudnunk, amennyit és ahogyan olvasunk a Szentírásból. Többet tudni ne akarjunk, de kevesebbrel se elégedjünk meg. Ez a

teológia veszedelmes és mégis gyönyörűsége-, bizony: nem tévedések nélküli feladata.

(5) Ebben a versben (és a következőkben) minden eddiginél világosabban nekünk ajándékozza Isten a feltámadás örömét. Nem kell a mennybe hágnunk, hogy Krisztust aláhozzuk, sem a mélységbe szállanunk, hogy Krisztust felhozzuk (Róm. 10, 6-7). Szól az evangélium, az örömmüzenet, mely szerint Krisztus **“megjelent Kéfásnak”** (horáo = látok, itt ofthé, aor. pass. = megláttatta magát, megjelent, lásd Lk, 24,34). Micsoda végéremehetetlen kiáradása a kegyelemnek, és tápláléka a hitnek! Nemcsak az üres sír, nemcsak az angyali szó: Ne keressétek a holtak között, hanem látható, hallható, érzékelhető megjelenés! **Kéfás** elé, Péter apostol elé lépett a feltámadott Úr (s nem fordítva!). Hadd lásson szemeivel, és halljon füleivel. Annak a Péternek jelent meg, aki megtagadta. Így jelenik meg a feltámadott Krisztus azóta is egyeseknek, egyéneknek (talán nem véletlen, hogy először egyedül Kéfást említi Pál, nem pedig - például - a tizenkettőt együtt), személy szerint és külön az ő gyermekeinek. Igen, mert a feltámadott Krisztus személyeknek a személyes Ura. Ő az én Uram. Azáltal leszek az ő testének, az eklézsiának élő tagja, hogy személyesen elfogadom őt mint feltámadott Urat.

“Majd” (ejtá = majd, aztán, továbbá; ugyanaz az értelme, mint a következő versben az epejtának) megjelent **“a tizenkettőnek”** (Lk. 24, 36...; Mk. 16,14...; Mt. 28,16...; Jn. 20,19...). Az evangéliumi történetek **“tizenkettő”** helyett **“tizenegyről”** beszélnek, minthogy a Judás kiesése folytán eggyel kevesebben maradtak. Kálvin helyesen figyelmeztet arra, hogy a **“tizenkettő”** nem a hiánytalanságra vonatkozik, hanem közismert kifejezés az apostolok jelölésére. Ugyanannyi, mintha ezt írná: megjelent az apostoloknak (néhány olvasatok szintén csak tizenegyet említenek; lásd az apparátust).

A **“mikor”** és **“hol”** kérdése alig érdekli a bibliai bizonyosságtevőket. Őket sokkal inkább foglalkoztatta az ügy, a feltámadott Krisztus, semhogy földrajzi és idői adatok pontos megörökítésére törekedtek volna. De ettől függetlenül is tudjuk az evangéliumok keletkezési történetéből, hogy az idői-helyrajzi adatok leírásánál könnyen eshettek tévedések. Pál mégcsak nem is céloz a külső körülményekre. Fontos számára, hogy Jézus megjelent a **“tizenkettőnek”**, az apostoloknak, az elhívott szolgáknak. Az igehirdető akárcsak az apostolok, nem vakon prédikálnak homályos dolgokról. Beszédüknek az kölcsönöz szavahihetőséget, hogy Jézusról tesznek bizonyosságot, akit láttak és hallottak. A **“tizenkettő”** látása abban különbözik a mi látásunktól, hogy ők testi szemeikkel is látták, testi füleikkel is hallották, s érzékszerveikkel érzékelhették a feltámadott Urat. A mi látásunk az apostoli bizonyosságtételen nyugvó, de nem kevésbé valóságos látás, hiszen a feltámadott Krisztus a mennybemenetel után is velünk van és megjelenik Szentlelke által övéi között mind a világ végezetéig.

(6) **“Azután megjelent több mint 500 atyafinak egyszerre, akik közül legtöbben mind mostanáig élnek, némelyek azonban elhunytak”**. Tehát nemcsak egyeseknek (= Kéfásnak), nemcsak az apostoloknak (= a tizenkettőnek) jelent meg, hanem **“több mint 500 atyafinak egyszerre”**. Az evangéliumokban nincs nyoma ennek a megjelenésnek. Valószínűtlen a föltevés, hogy a pünkösdi sokaságra utalna az apostol (Csel. 2. fejezet). Történetileg tehát homályban maradunk, akárcsak sok

más esetben. De nem vagyunk homályban afelől, hogy a feltámadott Úr megjelent a nagyobb közösségnek, a gyülekezeti tagok sokaságának. Az **“egyszerre”** azt emeli ki, hogy a megjelenés nem külön-külön történt egyeseknek vagy kisebb csoportoknak, hanem több százan voltak összegyülekezve, amikor mind együtt láthatták Jézust. Ez a leírás előképe a gyülekezetek mindenkori Jézus-látásának.

Az időközben (= a levél írásáig) eltelt kerek három évtized alatt **“némelyek”** már **“elhunytak”**, de **“legtöbben”** (= a többség, a nagyobb rész) **“mind mostanáig élnek”**, életben maradtak. Nem azért bizonyos az Úr Jézus feltámadása, mert százan meg százan bizonyítják. Ő a biztonságtevők fellege nélkül is megmarad feltámadott Krisztusnak. Mivel pedig biztosan feltámadott és megjelent, s mivel a jövőben is megjelenik a hívők szívében, ezért mindig lesznek gyülekezetek, amelyek vallást tesznek az ő feltámadásáról és megjelenéséről. Az ötszáznak való megjelenés azáltal lesz létté az állandó jelenben, hogy Krisztus azóta is mindenhol megjelenik a gyülekezetekben.

(7) **“Azután megjelent Jakabnak”**, az ő testvérének, családjá egyik tagjának. Az evangéliumok nem beszélnek erről a megjelenésről sem. Ne kutassuk, hogy Pál miért emlékezik **Jakabról** külön. Talán azért, mert ő volt a jeruzsálemi eklézsia vezetője, és különös tekintélynek örvendett? Ezt nem tudjuk eldönteni. Bizonyos azonban, hogy a feltámadott Krisztus ígényt tart a családokra. Jakab hitetlen volt előbb, de Krisztus feltámadása után bekapcsolódott a tanúk közösségébe (Gal. 1,19). Ugyanígy fordítja magához a feltámadott Úr minden időkből a családtagokat, Jeruzsálemben éppúgy, mint városokban és falvakban bárhol.

“Majd” megjelent **“valamennyi apostolnak”**. Minthogy az imént már szólt Pál a tizenkettőről (15,5), azért Kálvinnal együtt valószínűnek vehetjük, hogy a **“valamennyi apostol”** kifejezés magában foglalja mind a tizenkettőt, mind azokat a tanítványokat, akik az evangéliumot hirdették (lásd 1,1 exegézisét). A **“valamennyi”** szem előtt tartásával állítható, hogy azok az igazi apostolok, akiknek személyesen megjelenik Jézus Krisztus. A feltámadásról csak azok tehetnek bizonyosságot, akik találkoztak a feltámadott Úrral.

(8) **“Utoljára pedig mindnyájuk között megjelent nekem is, mint torzszülöttnek!”** Az 5-7. versekre figyelve, mintegy kényszerítve van az exegézis, hogy a hangsúlyt a **“nekem is”** névmásra helyezze. A feltámadott Krisztus megjelent előbb egy személynek (= Kéfásnak), majd az apostoloknak (= a tizenkettőnek), azután egy nagyobb gyülekezetnek (= ötszáz atyafinak), azután egy családtagnak (= Jakabnak), majd pedig az evangélium szolgáinak mind (= az apostoloknak). Más megjelenései is lehettek és voltak (Mt. 28,9) a feltámadott Úrnak, de Pál csak az említetteket sorolja fel úgy, hogy felöleli az élet egész területét (= személy, család, igehirdető szolga, gyülekezet). De mit érne az egész felsorolás, ha nem tudná nyomban folytatni: **“nekem is”**. Mintha így beszélne: én nem gondos történelmi kutatásaimat adom előtökbe három évtized távlatából; nem valami tőlem idegen ismeretanyagot közlök; nem vita-kérdéseket írok, hanem az **“evangéliumot”** (15,1) adom át (15,3), amely személyesen épp énreám nézve evangéliummá lett, mivel **“nekem is”** megjelent a feltámadott Krisztus. Én nem a levegőből beszélek, nem önkívületi állapotban bekövetkezett emberi látomásokat, képzeleteket szólok. Személyesen találkoztam a feltámadott Úrral, akiről bizonyosságot tesznek az írások

(15,4) és az előttem járó tanúk (15, 5-7). Igaz, hogy időben később: **“utoljára”** láttam az Urat, de mindenképp én láttam, mert **“nekem is”** megjelent. A mindenkori húsvétnek az a kérdése: a késői tanúk el tudják-e mondani az apostollal együtt: **“utoljára” “nekem is”**? Pál nem akar újat hirdetni. Besorolja magát a bizonyágtevők közé (**“is”**), hogy így ugyanannak az egyetlen **“evangéliumnak”** legyen a tanúja. Sajátos vonás (és ebben különbözik tőlünk), hogy **“neki”** közvetlenül-, a tizenkettő bizonyágtételétől függetlenül jelent meg az Úr. Mi az apostoli bizonyágtétel alapján találkozunk az Úrral, míg Pál minden előzmény nélkül. Ő egykor nem volt megkeresztelve, nem volt benne az ekléziában, nem találkozott az apostolokkal; egyáltalán semmi kapcsolata nem volt a feltámadott Krisztussal. Ellenkezőleg: **“torzszülöttnak”** bélyegzi magát, mint akinek semmi köze nem lehetett az újjászülető Jézus Krisztushoz. **“Torzszülött”** (koraszülött, “abortívus” - Kálvin, Vulgata, Bullinger -, idéetlen, idéetlen szület - Károli, Kecskeméthy, Czeglédy) az, aki bármely oknál fogva életképtelen. Jóbnál olvassuk, hogy ő miért nem lett olyan, mint **“az anyaméhből eltávozó torzszülött, vagy mint a világosságot nem látó kisdedek”** (Jób 3,16 - Septuaginta). A koraszülött végeredményében lehet világosságot látó életképes gyermek is, míg a torzszülött a halál jegyese. Akár így csúfolták Pált (Bauer), akár ő maga alkalmazza ezt a hasonlatot, így is, úgy is az a lényege, hogy a feltámadott Krisztus megjelenése előtti életét a torzszülött, a halálra ítélt, a jövő nélküli ember életének tekinti, szemben a tizenkettővel, akik már előbb világosságot láttak és egészséges gyermekeként éltek az atyai házban. Mint ilyennek jelent meg neki az Úr közvetlenül, általtörve a torzszülöttség kiáltó nyomorúságát. Szemlélhetjük, hogy milyen feneketlen mélységből hoz fel Krisztus, valamint azt is, hogy milyen határtalanul őszinte és őszintén határtalan alázatosság tölti be a szívét annak, akinek személyesen megjelent és megjelenik az Úr. Kétségtelen, hogy a megjelenés a damaszkuszi úton történt, ahol világosság ragyogott fel a torzszülött naptalanságában.

(9) **“Mert én vagyok a legkisebb az apostolok között, aki nem vagyok méltó, hogy apostolnak neveztessem, mivel üldöztem Isten ekléziáját”**. A **“mert”** a **“torzszülöttségre”** mutat. Aki visszatekint a feltámadott Krisztus megjelenése előtti sötétségre, csak így beszélhet önmagáról: bűnbánattal és bűnvallással. Valószínűleg általánosan ismert volt a Pál apostol múltja. Némelyek (a pártoskodók közül - 1,12) lenézték, megvetették, lekicsinyelték. Ő nem mentegeti magát. Ha torzszülöttségének az idejére gondol, nincs mit mondania magáról egyebet, mint amit mások mondanak: **“én vagyok a legkisebb az apostolok között”**. Még tovább megy, mint az ellenség. Nemcsak **“legkisebb”** (a “kicsiny” felsőfoka) az apostolok között, hanem egyáltalán **nem méltó, hogy apostolnak neveztesse**. Az apostolságban nincs semmi egyéni érdem. A testi származás, a szellemi képességek, a buzgóság, a vallásos beállítottság stb. mind-mind polyvaként szétszórtnak. Az apostolságnak nincsenek ilyen támaszpontjai. A méltóság (hikánosz = elegendő, megfelelő, alkalmas, találó, méltó), az alkalmasság, a tisztséghez illő megfelelés nem indokolható semmiféle veleszületett vagy szerzett képességgel. Csak a **“torzszülöttség”** terhes öröksége az, amire egyáltalán gondolni szabad. Hogy ez valóban így van, tények bizonyítják: **“mivel üldöztem Isten ekléziáját”**. Pálnak az egyházüldözését ismerjük a Csel. könyvéből (Csel. 8,3; 9, 1-2). Nekünk természetesen azt is látnunk kell, hogy

miképpen üldöztük Isten ekléziáját mi magunk. A külső körülmények, az életviszonyok különböznek, de alapjában véve a feltámadott Krisztussal való találkozás előtt mindenki csak üldöző lehet (akár passzív, akár aktív formában). Ekléziát üldözni annyi, mint Krisztus ellen lenni, Krisztustól menekülni, Krisztus iránt hitetlenül engedetlenséget tanúsítani. Hogyan is nevezhetné magát "apostolnak" (Krisztus küldöttjének) az, aki ilyen szempontból tekint önmagára?!

(10) Most következik a mindeneket keresztül húzó nagy "de". A múltnak, az ekléziaüldözésnek (a Saul részéről), a feltámadott Krisztus nélküli életnek vége szakad. Immár új éneket énekel az apostol: **"De Isten kegyelméből vagyok, ami vagyok"**. A torzszülöttség örökre a múlté. A halálos beteg meggyógyult. Többé nem életképtelen Krisztus-ellenség, hanem apostol, vagyis **"az, ami"**-nek a levélkezdő versben nevezte magát (1,1). Apostol, mégpedig **"Isten kegyelméből"** (3,10). Mindent-mindent az őt elhívó (1,1), feltámadott **"Krisztus Jézusnak"** (1,1) tulajdonít, akiben Isten megváltó akarata (1,1) lett nyilvánvalóvá. Ő maga (= Pál) nem készült apostolságra, és mégis apostollá lett; Krisztus ellen indult, s mégis Krisztus mellé állott; az ekléziát üldözte, s mégis az eklézia építőjévé alakult; önmagában bízott, s mégis egyetlen bizodalma a bűneinkért meghalt (15,3), feltámadott (15,4) és megjelent (15,8) Úr. Ezt jelenti a nagy **"de"**: **"Isten kegyelméből vagyok, ami vagyok"**. Észrevehető a **"vagyok"** igét tartalmilag betöltő szilárdság és telítettség. Voltam, ami voltam, **"de"** most már **"vagyok"**, állok, Krisztusban élek és szolgálók. Így aztán (= Krisztusban, Isten kegyelmében) szabad mondani:

"És az ő irántam való kegyelme nem lett hiábavalóvá". Jól értsük meg, hogy az Isten **"kegyelme"** nem lett **"hiábavalóvá"**. Hiábavalóvá lett volna akkor, ha Pál lágyemelegen és hanyagul teljesíti apostoli tisztjét. **"Hiábavaló"** (kenosz = üres, tartalmatlan, eredménytelen) lenne az apostoli tisztséget ajándékozó kegyelem, ha nyomában üresség, engedetlenség, munkanélküliség, restség következne. Hiábavaló volt az Úr kegyelme Judásban és valamennyi hamis prófétában, mivel megvetették a nyert ajándékot. Pál azonban megvetés helyett **"többet munkálkodott, mint azok"** (= az apostolok) **mindnyájan**. Nem kell félni attól, hogy öndicséret homályosítja el a Pál szavait. Ettől megóv a vers záró része. Pál kényszer alatt áll. Neki az jutott osztályrészül, hogy **"többet munkálkodjék"**, többet fáradozzon, mint a többi apostol. Nincs arról szó, hogy munkájának az eredménye, értéke lett volna több és nagyobb, hanem a fáradozása. Többet kellett utaznia, több veszedelmet kiállania, több kudarccal kellett megküzdenie stb., mint a többi apostolnak. És mindezt kész szívvel végezte. Nem hivatkozott arra, hogy másoknak könnyebb a sorsuk, kisebb területen kevesebb a törődésük, saját hazájukban, saját nyelvtérületükön, saját honfitársaik között (a fennálló veszedelmek ellenére is) mintegy kellemesebb a szolgálatuk. Egészen azonosította magát küldő Urával (ezért "apostoll"), és így munkálkodott, fáradozott. Hogy pedig az öndicsékvés félreértését még inkább kizárja, hozzáteszi: **"nem én, hanem Istennek velem levő kegyelme"**. **"Nem én"** vagyok az, akire dicsőség sugárzik a fáradozásból. **"Nem én"** vagyok, akit elismerés, nagybecsülés illet, amint ez szokás sok egyházi embernél. **"Nem én"** vagyok, aki bejártam az akkor ismert egész világot. **"Nem én"** vagyok, aki az ekléziák hosszú sorát alapítottam. **"Nem"** és újra csak **"nem én"**, hanem Istennek velem levő kegyelme" (a szün = -val, -vel, a khárisz-hoz tartozik; tehát nem = Istennek a kegyelme fáradozott

velem, mellettem, hanem Istennek a velem lévő kegyelme, mint a munka alanya) Döbbenetesen megszegyenítő szavak a mindenkori egyház személyi kultusza ellen.

(11) **“Azért akár én, akár azok, így prédikálunk és így lettetek hívőkké”.** Mivel mind a többi apostolban, vagyis **“azokban”**, mind Pálban, vagyis **“én”**-bennem ugyanaz a kegyelem munkálkodik, teljesen mindegy, hogy kik hirdették és hirdetik az evangéliumot. Ennélfogva az olvasók ne tegyenek érdemi különbséget az engedelmes igehirdető szolgák között. Ne részesítsék előnyben a **“tizenkettőt”** Pállal szemben, sem Pált a **“tizenkettővel”** szemben. **“Akar én, akár azok”**, így is, úgy is Isten kegyelmének a munkájáról van szó. Különbségtétel helyett inkább arra az egységre gondoljanak, mely az evangéliumhirdetőket összekapcsolja: valamennyien egyformán prédikálnak, azaz = **“így prédikálunk”**. Az **“így”** a 3-8 versekre vonatkozik. Minden igehirdető beszédje azon alapul, hogy Jézus Krisztus meghalt, eltemetett, feltámadt és megjelent (15, 3-8). Ettől eltérő prédikálás nincs. Amelyik igehirdetés a feltámadt Úr Jézus nélkül vagy épp ellenére tart igényt a **“prédikáció”** névre, az már nem evangéliumhirdetés hanem okos vagy oktalan-, csiszolt vagy csiszolatlan-, de mindenképp csak emberi beszéd. Az apostolok valamennyien egyeztek abban, hogy a megfeszített és feltámadott Krisztusról tettek bizonyosságot, azaz **“így”** prédikáltak. A korinthusbeliek ezt a beszédet fogadták el, **így lettek hívőkké**. **“Így”**, és nem másképp. Senki sem állíthatja, hogy kezdetben más evangéliumot hallott, vagy hogy az **“apostolok”** másképpen tanítottak, mint Pál. Nem volt és nincs más evangélium. A prédikálás szempontjából bezárulnak a kapuk ahhoz, hogy esetleg másként is gondolkozhassanak a levél olvasói, mint ahogyan tudtukra adja (15,1) a feltámadás evangéliumát az apostol.

15, 12-19: FELTÁMADNAK-E A HALOTTAK?

(12) Ha tehát hirdettetik, hogy Krisztus feltámadott a halottak közül, miképpen mondják közületek némelyek, hogy nincsen halottak feltámadása? (13) Ha ugyanis nincs halottak feltámadása, akkor Krisztus sem támadott fel; (14) ha pedig Krisztus nem támadott fel, akkor üres a mi prédikálásunk, üres a ti hitetek is; (15) sőt, Isten hamis tanúinak is találtatunk, mivel bizonyosságot tettünk ellenére, hogy feltámasztotta Krisztust, akit nem támasztott fel, ha csakugyan nem támadnak fel a halottak. (16) Mert ha a halottak nem támadnak fel, akkor Krisztus sem támadott fel. (17) Ha pedig Krisztus nem támadott fel, hiábavaló a ti hitetek, még bűneitekben vagytok. (18) Tehát azok is elvesztek, akik Krisztusban elhúnytak. (19) Ha csak ebben az életben reménykedünk Krisztusban, minden embernél nyomorultabbak vagyunk.

(12) **“Ha tehát hirdettetik...”** Ugyanaz az igehirdetés mint az előző (15,11) versben; ugyanaz az evangélium (15,1) és ugyanaz a feltámadott Krisztus (15, 2-11). A **“tehát”** erre az azonosságra mutat. Valahányszor **“hirdettetik”** Krisztus feltámadása, mindig ugyanaz az evangélium hirdettetik, amelyet a korinthusiak már elfogadtak és amelyben állanak (15,1). Tehát mint olyan hívőkhöz szól az apostol, akik nincsenek kétségben afelől, hogy **“Krisztus feltámadott (15,4) ”a halottak közül”**. A Kijelentés szerint az emberek önmagukban valamennyien halottak; a bűn zsoldját szenvedik, Isten igazságos ítéletét hordozzák, tőle távol vannak, s ettől a nyomorúságtól megszabadulni képtelenek (lásd 15,3 exegézisét). Csupán az Úr Jézus kivétel, aki feltámadott a halottak közül

Krisztus feltámadásával együttjár a **“halottak feltámadása”**, amiben kételkednek a korinthusbeliek. Erre céloz az apostol kérdése: **“Miképpen mondják közületek némelyek, hogy nincsen halottak feltámadása?”** A vers szellemében meg kell maradni amellett, hogy Pál kimondottan az örök életre való feltámadásról beszél. Tehát most nem foglalkozik az örök kárhozatra való feltámadással. Krisztus feltámadásából indul ki, és hirdeti, hogy az Úr Jézus feltámadása kivétel nélkül minden ember számára kezessége az örök életre való feltámadásnak. Krisztus azért halt meg és támadott fel, hogy vele együtt mindenki meghaljon a bűnnek, és feltámadjon az örök életre. Ezt a teljes **“evangéliumot”** (15,1) nem szabad gyöngíteni azzal, hogy nem mindenki támad fel az örök életre, ami a maga helyén kétségtelenül igaz (Mt. 25. f.). A korinthusiak (erősek és gyöngék, erkölcsösek és erkölcstelenek, nyelveken szólók és prófétálók stb.) hisznek Krisztus feltámadásában. Tudniuk kell, hogy Krisztus feltámadása a **“halottak feltámadásának”** a kapuja. Ez az evangélium, de ebben nem hisznek **“némelyek”**; kétségbe vonják és képtelenségnek állítják.

Nem a kívülvalók részéről merül fel a kétség, hanem magában az eklézsiában. Épp **“közületek”** valók azok, akik ezt **“mondják”**, akik így beszélnek. A pogány bölcséletek (vonatkozzanak akár a lélek halhatatlanságára, akár a halandóságára, itt figyelmen kívül maradnak. A fejezet összefüggésében jelentéktelen dolog, hogy a nem **“közületek”** valók mit képzelegnek. Fontos azonban, hogy mi van belül

“közöttetek”: a szószékeken, a teológiai szaklapokban, a keresztyének közötti beszélgetésekben. Épp itt, belül vannak olyan keresztyének (teológusok), akik vagy tagadják, vagy vita tárgyává teszik, hogy vajon Krisztus feltámadása lelkünk és testünk feltámadásának biztos záloga-e? Az őskeresztyénség korában vagyunk, s mégis egészen a XIX-XX. században. A kérdések más és más formában, de érdemileg ugyanúgy jelentkeznek. Hogyan lehetséges a feltámadás, miközben a porladó csontok egyebet mutatnak? Hogyan lehetséges a feltámadás, miközben ennek ellene mond mind az egyszerű tapasztalat, mind a tudomány? Hogyan lehetséges a feltámadás, miközben semmi pozitív ismeretre nem lehet hivatkozni ebben a tekintetben? Mi jó keresztyének vagyunk, mondják sokan, de ezen a ponton nem haladhatunk együtt atyáinkkal és a “bizonyágtevők fellegével”. Elfogadjuk, hogy Krisztus feltámadott, hiszen sokaknak megjelent, de a halottak közül még senki sem jött vissza, hogy örömhírt hozzon az örökéletre való feltámadásról. Lázár is meghalt (Jn. 12), akárcsak az előtte és utána élők. Mi hiszünk - mondják - Krisztus feltámadásának a csodájában, de tagadjuk, hogy volna **“halottak feltámadása”**. Magunkévá tesszük “a kijelentést”, az “evangéliumot”, de csak felerészben, ti. amennyiben a Krisztus feltámadására vonatkozik; azonban a “halottak feltámadásától” mentesítjük a keresztyén hitet, amely nem függvénye a halottak feltámadásának.

(13) Az Ige egyszerre visszautasítja a tévelygést: **“Ha ugyanis nincs halottak feltámadása, akkor Krisztus sem támadott fel”**. Nincs keresztyénség ott, ahol húsvétot ünnepelnek a feltámadott Krisztus emlékezetére, de nem akarnak tudni a **halottak feltámadásáról**. Az ilyen Krisztus annyira nem az “evangélium” Krisztusa, hogy ő maga sem **támadott fel**. Csak kitalált Krisztus, de nem Megváltó, nem Úr a halál felett. A halottak feltámadásának a visszautasítása esetén önmagától kizáródik a Krisztus feltámadása is. Az így visszamaradó és elképzelt Krisztus végeredményében nem igazi Krisztus, nem élő Úr. Ennyire szétválaszthatatlanul összefügg a Krisztus-hit és a halottak feltámadásába vetett hit! (Kálvin nyitva hagyja, hogy vajon csak a test feltámadásáról van-e szó, vagy a lélekéről is - “an de animae quoque immortalitate”, de az a meggyőződése, hogy Pál a testi feltámadásra gondol).

(14) Az apostol folytatja a hit “nemes harcát”: **“Ha pedig Krisztus nem támadott fel, akkor üres a mi prédikálásunk, üres a ti hitetek is”**. Ahol hiányzik a feltámadott Krisztus, ott haszontalanná válik mind a prédikálás, mind a hit. Pál sajátos kifejező erővel **“üresnek”** (kenosz = üres, semmis) mondja a feltámadott Krisztus nélküli igehirdetést. Olyan “üres” minden szó, minden mondat, mint a tartalom nélküli edény. Jöhetnek szóáradatok a megújuló tavaszi természetről, a gyermekekben folytatódó szülőkről, vagy akár az ugrásszerűen megelevenedő vallásos életről. Mindezek és hasonló vallásos gondolatok következhetnek, sőt megnyugvást is okozhatnak, de az ilyen **prédikálás** (kérügmá a “kérüszó = hirdetek, ünnepélyesen kihirdetek” igéből) egyszerűen “üres” = Krisztus-nélküli, tartalmatlan. A Krisztus részleges prédikálása, vagyis ahol hirdetik pl. a születését és a halálát, de mellőzik a feltámadását, egyenlő a nem-hirdetéssel. Hiábavalóvá lesznek mind a szónoki fogások, mind az áhitatos szavak, mert a feltámadott Krisztust nem helyettesíthetik. Szükségképp adódik (Isten Kijelentéséből), hogy nemcsak a prédikálás üres, hanem **“üres a ti hitetek”** is. A “hit” (1Kor. 13,13) Isten megváltó akaratának az elfogadása

a maga teljességében; igent-mondás mind arra, amit Isten örömmüzenete ad. Természetes, hogy a feltámadott Krisztus nélkül nem lehetséges "Isten megváltó akarátának az elfogadása", hiszen így épp a feltámadott Úrra mondunk nemet; éppen ő hiányzik, aki a hitet hitté teszi. Egyszóval **"üres"**, semmitmondó a hit, melyhez nem érdemes ragaszkodni. A feltámadott Krisztus nélkül lehetnek vallásos nézeteink és érzéseink, vagy akár önfeláldozásunk és magas erkölcsiségünk, de nem lehet igaz hitünk.

(15) Nemcsak az igaz, hogy a feltámadott Krisztus nélkül üres a prédikálás és a hit (15,4), hanem - csípős kiélezéssel fogalmazva - a prédikálók **"Isten hamis tanúi" lesznek**. Tehát a feltámadott Krisztusról tudni nem akaró prédikátor nem valami közömbös személy, aki történetesen üres beszédet mond. Sokkal súlyosabb ítéletről van szó! Az ilyen igehirdetőt Isten úgy **találja**, úgy minősíti, mint az ő **"hamis tanúját"**. Az emberek esetleg szerethetik és elismeréssel beszélhetnek róla, de Isten hamisnak "találja", mivel az ő akarata **ellenére tesz bizonyosságot** arról, hogy Isten **feltámasztotta Krisztust, akit nem támasztott fel**. Isten nem támasztott fel olyan Krisztust, akit el lehet vonatkoztatni a halottak feltámadásától. Az ilyen ál-krisztus feltámadásáról csak Isten akarata **ellenére** lehet beszélni, csak hamis tanúskodással. Eközben ismét hangsúlyozza az apostol: **"ha csakugyan nem támadnak fel a halottak"**. Mintha így szólana: amit a 13-15a. versekben írtam, mind-mind ítéletes igazság reátok - korinthusiakra - nézve, ha tagadjátok a halottak feltámadását. Ha azonban kiküszöbölődik a halottak feltámadására vonatkozó hitetlenség és tudatlanság, úgy eltűnnek a hamis és halott krisztusok, az üres prédikálók, az üres hit és a hamis tanúk is. "Ha" pedig **"csakugyan"** azt mondjátok (ti. közületek némelyek - 15,12), hogy nincs halottak feltámadása, akkor változatlanul hallanotok kell a kemény beszédet (13-15a).

(16) A kemény beszédet még keményebbé teszi az ismétlés: **"Mert ha a halottak nem támadnak fel, akkor Krisztus sem támadott fel"**. A külső forma más, de a tartalom ugyanaz mint a 14. versben. Pál nem felejtette el, hogy pár verssel előbb ugyanazt írta. Szándékosan ismétli a mondottakat. Kényszeríti az evangéliumot neki átadó (15,3) és személyesen megjelent (15,8) Úr Krisztus. Ha pedig Isten szükségesnek tartja másodszor is hirdettetni ugyanazt a kemény beszédet, akkor mi se áttaljuk meghallgatni és elfogadni. Másodszor mondja, azért, hogy a süket fülek se térhessenek ki előle. Ne lehessen mentségül felhozni sem azt, hogy "nem hallottam", sem hogy "másképp hallottam". **"Ha a halottak nem támadnak fel"**, azaz ha nem hisztek (az apostoli hitvallással együtt) a halottak feltámadásában, a lélek és a test örök életében, akkor végeredményében **"Krisztus sem támadott fel"** számotokra, mert nem hisztek a feltámadott Krisztusban. Nincs jogotok Krisztus-tanítványoknak nevezni magatokat; csak halott krisztusotok van. A fél-megoldás nem megoldás. A Krisztus-talan beteg keresztyéneknek (hiszen még így is "atyafiak" ők - 15,1) meg kell gyógyulniuk. A hamis gondolkozást el kell takarítani, hogy helyébe léphessen az igaz, a hamisítatlan.

(17) **"Ha pedig Krisztus nem támadott fel, hiábavaló a ti hitetek"**. Ismételjük (15,13): Páltól teljesen idegen a gondolat, hogy akár mellel is számoljon Krisztus fel-nem-támadásával. Erre nem nyújt indokot sem az első századi haladó gondolkodás, sem az állandóan alakuló-változó életnek egyéb mozzanata. Hasonló

megalkuvások a hitben elképzelhetetlenek. Csupán a hitetlenségben fér el a **“Krisztus nem támadott fel”**. Erre a hitetlen egyházi “hitre” vonatkozik, hogy **“hiábavaló”**, semmis, erőtelen. Az ilyen hitnek nincs értelme. Nemcsak haszontalan és erőtelen, fölösleges és értéktelen, hanem továbbmenőleg káros, csaló, megtévesztő, romboló. Nemcsak nem segít, hanem árt. Eltakarja a betegséget, s az egészséges képzelgésében ringatja a tévelygőket. Az ilyen “hiábavaló” hit alapján véve hitetés, mely életre csalogat, de halálba vezet, szabadságot ígér, de rabságba visz.

A mi fülünkben talán erőtelenül hangzik, de Pálnál erős kifejezés a **“még bűneitekben vagytok”**. Számunkra a bűn fogalma elmosódott és gyakran pusztá “erkölcsi” magatartásnak a kifejezőjévé válik. Pálnál a vers összefüggése szerint **az a bűnös** (= bűnben van), aki még nem szabadult meg a bűn zsoldjától: a haláltól, Isten igazságos ítéletétől; más szóval: aki még nem nyert bűnbocsánatot és örök életet. Bűnben lenni - itt - annyi, mint a meghalt, eltemetett, feltámadott és megjelent Krisztus nélkül élni, az örök életet megvetni, és a romlandóságot - múlandóságot elfogadni. **“Még bűneitekben vagytok”**, azaz Isten megváltó üzenete nélkül szűkölködtek, saját “hiábavaló” hitetek homokfundamentumán állotok. Ezek a “bűnök” valóban a **tietek**, mert saját birtok-állományotokhoz, saját szerzeményetekhez tartoznak. Ez az, amire képesek vagytok, de csak erre vagytok képesek.

(18) A bűnös állapot (15,17) súlyos következménnyel jár mind a halál után (15,18), mind a halál előtt (15,19). Ezt a következményt vezeti be a **“tehát”** szócska. **“Még bűneitekben vagytok”** (15,17), amiből az következik (= “tehát”), hogy **“azok is elvesztek, akik Krisztusban elhunytak”**. Az egérutak vizsgálatára elessik. Hitben állva nem mondhatják az olvasók, hogy kitartanak meggyőződésük mellett, mivel az látszik ésszerűbbnek, és egyébként sem jár veszedelemmel. Nem mondhatják, hogy a halállal mindennek vége, hiszen a sátorház szétomol, s így a feltámadás kérdése magától elenyészik; nem, mert a halottak feltámadásának az ellentétje nem a halottak fel-nem-támadása, amint ezt a korinthusiak képzelik. Aki tagadja a halottak feltámadását, hamisan ringatja magát abban a hiábavaló hitben (15,17), üres hitben (15,14), hogy a halállal mindennek vége. Azért “hiába”, mert a halottak feltámadásának ellentétje a **veszedelem**, a kárhozat. Elvesznek (ápollümi = megrontok, megsemmisítek, elveszítetek; mediumban = romlásba jutok, örök halálra jutok, elveszek - Bauer) azok, akik az örök életből kizáratnak, végképp elveszítve az élő Istent. Ilyenképp a **“veszedelem”** a megváltásból folyó üdvösségnek az elveszítése. Tehát nem csak az a veszedelem, hogy betegségek és különféle nyomorúságok vesznek körül. Mégcsak nem is a halál pusztá ténye az igazi veszedelem. Mindezek előfutárjai az örök kárhozatra vivő halálnak, a bűn zsoldjának. Az ideig-óráig tartó veszedelmeket hordozhatja az ember gyáván vagy hősieken, reménykedve vagy reménytelenül, de közöttük igazában mégsem tapasztalja, hogy mit jelent Isten nélkül lenni. Az élő Istentől való elszakíttóságnak a megtapasztalása a halál pillanatában következik be. Ahol nincs feltámadásba vetett hit, ott következik a “veszedelem”, az Istentől való elszakíttóság (Lk. 16,19 sk).

Ha igazuk volna a korinthusiaknak, akkor elvesztek volna **“azok is... akik Krisztusban elhunytak”**, már meghaltak (kojmáo, az Újszövetségben csak passivumban = alszom, elalszom, meghalok; itt aor. part. pass., vagyis a meghalás tényét

fejezi ki, hogy ti. a halál egy adott időpontban már bekövetkezett, megtörtént). Az "elhunyini" igében ne keressünk különösebb értelmet, mivel ugyanazt jelenti - akárcsak magyarul - mint a meghalás, az elköltözés, az elalvás. Tehát a szónak nincs dogmatikai jelentősége. Nem olyan elalvás, amelyből esetleg következhetne a felébredés. Krisztusban meghalni nyereség (Fil. 1, 21-23), ha a feltámadott Krisztusba vetett élő (= nem üres, nem hiábavaló - 15, 14. 17) hittel költözik el valaki. Egyébként viszont, vagyis a feltámadott Krisztusba vetett élő hit nélkül meghalni veszedelem. Rettenetes arra gondolni, hogy ilyen "veszedelembé" jutottak azok, akik az eklézsia tagjai közül már elhunytak. Ez lenne a bűnös állapot (15,17) vigasztalansága.

(19) Nemcsak halál utáni veszedelem származik a halottak feltámadásának a megvetéséből. A veszedelem már a földi létben elkezdődik. Ennek érzékeltetésére az apostol olyan kifejezést használ, mely nála páratlanul áll keménységében és kíméletlenségében: **"Ha csak ebben az életben reménykedünk Krisztusban, minden embernél nyomorultabbak vagyunk"**. Nem a pogányok a legnyomorultabbak tehát, nem az istentagadók, nem az Úr Jézus ellenségei, hanem azok a keresztyének, akik a halottak feltámadásában vetett hit nélkül hisznek (egy elképzelt) Krisztusban. Az ijesztő szóhasználatból arra lehet következtetni, hogy mintegy a következőképp okoskodtak: Nem tudjuk ugyan biztosan, hogy igaz-e a Krisztus feltámadása és a halottak feltámadása, vagy akár az örök élet, de ez a körülmény nem zavarja keresztyén gondolkodásunkat. Lehetséges, hogy nincsen halottak feltámadása, sem örök élet, de mégis megmaradunk a keresztyénség mellett. A halottak feltámadásába vetett hit nélkül is érdemes azt a magas erkölcsiséget hirdetni és hallgatni, mely az Úr Jézus tanaiban le van fektetve. Mi **ezt az életet**, a földi életet - mondják a korinthusiak - úgy látjuk szépnek, ha **Krisztusban reménykedünk**, tanaihoz alkalmazkodunk, útvesztőinkben az ő tanácsai szerint járunk, gyermekeinket megtanítjuk parancsolataira, Istent az ő tanítása alapján fogadjuk el, stb. Azzal nem foglalkozunk, hogy mi lesz a halál után, mert a halállal mindennek vége szakad. Fontos, hogy "ebben az életben" úgy rendezkedjünk be, amint tanítja a Tízparancsolat, a Hegyi beszéd és sok más szentírási bizonyosságtétel. Józan megfontolással az lehet a benyomás, hogy ez a keresztyén bölcsélet szép és megnyerő, mivel csak jót akar és jót ígér. De nem így Pál apostol, aki épp az ilyen keresztyének szem előtt tartásával írja: **"minden embernél nyomorultabbak vagyunk"**. A **"mindent"** szó szerint kell érteni. A feltámadás hite nélkül **"nyomorultabbak"**, sajnálatra méltóbbak, elesettebbek vagyunk, mint bárki más. A forrás mellett állunk, s mégis szomjan halunk; az orvos mellett fekszünk, s mégis betegségben gyötrődünk; az örök élet kapuja tárva nyitva, s mégis fénytelen vakságban tengetjük napjainkat. Ez a végső következménye a halottak feltámadása elvetésének.

15, 20-28: A FELTÁMADÁS BIZONYOSSÁGA

(20) Ámde Krisztus feltámadott a halottak közül, - mint - első zsengeje az elhunytaknak. (21) Mivel ugyanis ember által van a halál, szintén ember által van a halottak feltámadása. (22) Mert miképpen Ádámban mindnyájan meghalnak, azonképpen Krisztusban mindnyájan megelevenültek; (23) és pedig ki-ki a maga rendjén: első zsenge Krisztus, aztán a Krisztuséi az ő eljövetelekor; (24) akkor - lesz - a vég, amidőn átadja az országlást Istennek és az Atyának, eltöröl minden uralmat és minden hatalmasságot és erőt. (25) Mert uralkodnia kell neki mindaddig, amíg ellenségeit mind lába alá veti. (26) Mint utolsó ellenség töröltetik el a halál. (27) Mert mindent az ő lába alá vetett! Mikor pedig azt mondja, hogy minden alája van vetve, nyilvánvaló, hogy azon kívül, aki alávetett neki mindent. (28) Mikor aztán minden alá lesz vetve, akkor maga a Fiú is alávetetik annak, aki alávetett neki mindent, hogy Isten legyen minden mindeneken.

(20) Több fordítással (Kecskeméthy, Czeglédy) szemben helyes megmaradni a Károli és az Új fordítás **“ámde”** (nüni de, szó szerint = most pedig) kifejezése mellett. A görög szó (lásd 13,13) nem időhatározó, hanem azt az ellentétet fejezi ki, mely a “némelyek” (15,12) véleményére támaszkodó hamis felfogást (15, 12-19) elkülöníti és szembe állítja a Kijelentés igazságával (15, 20-28). A hamis felfogás szerint nincs halottak feltámadása, sem Krisztus feltámadása (15, 12-19), holott Isten Kijelentése (15, 20-28) épp a halottak feltámadására tanít. Ezt az ellentétet mutatja az **“ámde”** (revideálatlan “de”): **“Ámde Krisztus feltámadott a halottak közül”** (15,4 és 15,12). Más szóval: Krisztus üres sírt hagyott maga után, testestől-lelkestől úrrá lett a sír szájához hengerített kő felett éppúgy, mint az ún. “örök természeti rend” felett;

megsemmisítette a bűn zsoldját (= a halált - 15,3), melyet fizetni kell(ene) minden halandónak. A meghaltak (= **halottak**) közül senki sem támadott fel, csak egyedül Krisztus; az igazságos ítéletet senki más nem tudta úgy elhordozni, hogy egyszersmind megszabaduljon a következményétől: az örök kárhozattól, az Istentől való örök elszakítottságtól. Egyedül **“Krisztus”** az, aki mindezt megcselekedte, amikor feltámadott a halottak közül.

Krisztus feltámadása nem szemlélhető önmagában, függetlenül az emberektől, akiknek a bűneiért (15,3) halt meg. A korinthusiak megkísérelték a függetlenítést (15,12), de helytelenül, mert a feltámadott Krisztus **“első zsengeje az elhunytaknak”**. Az **“első zsenge”** a termények és állatok első gyümölcse (4Móz. 15, 18-21); első a többiek között, itt átvitt értelemben. A választott nép Istennek áldozta termésének (kenyér, gyümölcs, gyapjú, olaj stb.) elejét, az első termést. Tette pedig ezt Isten parancsára, “abban a tudatban, hogy a föld minden termése voltaképp Istené” (Bibl. Lex.). Tehát az “első zsenge” azt fejezi ki, hogy Istenhez tartozik minden, amiből a zsenge származik. Ezt a belső tartalmat juttatja szóhoz az apostol, amikor Krisztust az elhunytak első zsengejének nevezi. Más szóval: Krisztus feltámadása maga után vonja, hogy mindazok az **elhunytak** feltámadnak és Istennél, Isten

közelségében (= nem a kárhozatban, az Isten-nélküliségben) lesznek, akik Krisztus testéhez tartoznak, benne hisznek (15, 1-2). Itt az **“elhunytak”** szónak az a tartalmi vonatkozása, hogy a hívők halála végeredményében nem az örök kárhozat kezdete, hanem csak olyan elalvás (sokkal enyhébb kifejezés!), melyből van felébredés, feltámadás. Az elhunytakat természetesen nem szabad Krisztus előttiekre és utániakra szétosztani. A feltámadott Krisztus első **zsengéje** Ábrahámnak, Izsáknak és Jákobnak éppúgy, mint Péternek, Jánosnak és Pálnak; Jeremiásnak és Dánielnek éppúgy, mint Luthernek és Kálvinnak. A történelemnek egy adott idejében Krisztus egyszer és mindenkorra: múlt, jelenre és jövőre nézve feltámadott. A mi időszelemlétünkben származó zavaró körülményeket mellőzni kell. Tehát nem szabad fennakadni azon, hogy Krisztus miképp lehet első zsenge, holott előtte halt meg Ábrahám. Krisztus feltámadása nyilvánvalóan olyan történés, melynek gyümölcseit valamennyi elhunyt a maga idejében élvezte és élvezi. Aki a halál utánra átviszi a jelenvaló idő fogalmát, sohasem értheti meg, hogy a feltámadott Krisztus miképp lehet **“első zsengéje az elhunytaknak”**, ti. az összes (= Krisztus előtti és utáni) elhunytak. Az apostoli bizonyoságtételt szó szerint kell venni, fenntartás nélkül, és idő-fogalmunk bilincseitől szabadon elfogadni az Úr Jézust úgy, mint **valamennyi elhunyt** (hitben elhunytak, Krisztusban elhunytak -15,18-) **első zsengéjét**.

(21-22) Ez a két vers arra tanít, hogy miképp kezdődött a halál, mi volt az oka, és hogyan szűnik meg.

“Mivel ugyanis ember által van a halál, szintén ember által van a halottak feltámadása. Mert amiképpen Ádámban mindnyájan meghalnak, azonképpen Krisztusban mindnyájan megeleveníttetnek”. A **“mivel ugyanis”** (időileg miután, de itt = mivel, minthogy - kauzálisan -) a **halál** okát vezet be. A halál oka az **emberben** található. Még nem mondja az apostol, hogy egy emberben (Ádám), hanem általában **“az emberben”**. A halál okozója maga az ember, nem Isten! Isten életre-, saját magával való állandó közösségre teremtette az embert, nem pedig halálra. Ő nem oka a halálnak. Ezt konkrét formában (= nem általában) írja le a 22. vers, amikor az ember általános fogalma helyett egy emberről beszél: **“Ádám mindnyájan meghalnak”**.

Az első ember engedetlensége miatt következett be a halál. Szembehelyezkedett Isten akaratával, amiért Isten kiűzte a **“paradicsomból”**; megszüntette a teremtés rendje szerinti közelséget és közösséget, a szemtől szembe való látást, s ugyanakkor átok alá helyezte és a halál büntetésével sújtotta. Többé nem ehetett az **“élet fájáról”** (1Móz. 2,9). Átkozott földön, keserves munkával ette kenyerét, míglen **“visszatért a földbe”**, azaz meghalt (1Móz. 3, 17-19). Így halt meg először **Ádám**, s utána az Ádám-utódok **“mindnyájan”** (Róm. 5, 12-18). Kivétel nincs! Hogy miképp vélekedik a mindenkor ember a bűneset leírásáról, vagy az eredendő bűn átörökléséről, érdemileg nem érinti a Kijelentést. Maga a történelmi kép - ha éppen ezen akad meg valaki -, lehet nagyon rész-szerinti - akárcsak minden emberi leírás -, de a Kijelentés igazságát még az sem veszélyezteti, ha kimondott **“legendával”** volna dolgunk. Számunkra az a döntő, hogy Isten ebbe a ruhába öltöztette bele a maga beszédét, s így adja tudtunkra testünk és lelkünk (et animae, et corporis - Bull.) **halálának** az okát.

A halál forrásának a megmutatásával egyidejűleg elénk adja a szabadulás útját. A halál egyetlen kiútja a **feltámadás**. Tehát nem a beletörődés, nem az eljelentéktelenítés, nem a hősies vállalás, nem a sírás-rívás, hanem a **feltámadás**! Amiként ember által van a halál, **“szintén ember által van a halottak feltámadása”**. Kell lennie valaki embernek, aki feltámadt a halálból, hogy nyomában, (előtte és utána) mindenki számára szabad legyen a feltámadás útja. Így akarja az Úr! Amit elrontott az ember, ugyanazt **embernek** kell jóvá tennie. Lennie kell valaki olyan **embernek**, aki nem osztozott a halált szerző Ádám-ivadékok engedetlenségében, bűnében. Isten épp ezen az úton állítja helyre az elveszett paradicsomot, az “élet fáját” (1Móz. 2,9), az Istennel való közösséget, a szemtől-szembe való látást, a halál-nélküliséget. Nem angyalnak, hanem épp **embernek** kell lennie, aki által mindez végbement. A hit számára ez az isteni cselekedet nem minősíthető se jónak, sem rossznak, se lehetségesnek, sem lehetetlennek, se korszerűnek, sem korszerűtlennek. A döntés útja nyilvánvaló: hitben csak igent lehet mondani, s hit nélkül csak nemet.

Az ember, aki által a helyreállítás megtörténik: Jézus Krisztus. Amiként Ádámban mindnyájan meghalnak **“azonképpen Krisztusban mindnyájan megeleveníttetnek”**. **Krisztus** az az ember, akiben Isten testté lett, miközénk jött. Nem emberi akaratból született, s így nem örökölte az Ádám bűnét. Engedelmes volt a kereszt haláláig; gyönyörködött benne (azaz nem haragudott) az Atya. **Krisztus** az az ember, aki paradicsomi romlatlanságában, tisztaságában és szentségében arra rendeltetett, hogy új teremtésnek a kezdete legyen; ő az az ember, akiben maga az élő Isten jött emberek közé, hogy saját magára vegye a bűn zsoldját, s ezáltal elhordozza és megszüntesse a bűn miatti ítéletet anélkül, hogy úrrá lehetne felette is a halál; egyszóval ő az, aki meghalt és feltámadott és feltámadásával legyőzte, megszüntette a halált.

Krisztusban **“mindnyájan megeleveníttetnek”**. Szó szerint: “mindnyájan meg fognak eleveníttetni” (dzóopojeó = élővé teszek; futurum pass.). Jól jegyezzük meg, hogy **“mindnyájan”**, mert Krisztus mindenkiért meghalt és mindenkiért feltámadott. Ő mindenkitől döntést kíván! Ez nem jelenti, hogy mindenki meg is eleveníttetik, feltámad az örök életre; de föltétlenül jelenti, hogy az út “mindenki” számára nyitva áll! Ime a kettős predestináció: életre és halálra **Krisztusban**! Isten a világ teremtése előtt elhatározta, hogy Krisztusban szabadon nekünk ajándékozza a maga kegyelmét. Krisztusban dől el, hogy életre vagy halálra vagyunk-e elválasztva. Krisztusban és nem Krisztus előtt! A hívás, a lehetőség, a reménység egyetemes. Senki sincs kizárva. **Megeleveníttetés**, életre való feltámadás azonban csak **“Krisztusban”** (= **nem** Krisztus nélkül), nem valami Krisztuson kívüli őскеzdetben lehetséges. Csak azok támadnak fel, eleveníttetnek meg, akik **“Krisztusban”** vannak, a hirdetett “evangéliumot” elfogadják, és benne megállnak (15,1). Ezek tartoznak az **“első zsongéhez”** (15,20), mint az életre való feltámadásnak, a megeleveníttetésnek boldog várományosai. Így értjük meg a Bullinger örömtől áradó szavait: “Ezek azok a mennyei kincsek, amelyeket Krisztusban nekünk ajándékozik a végtelen kegyelmű (clementissimus) Atya”.

(23) **“Ki-ki a maga rendjén”** támad fel. Nincs semmi zűrzavar. Nincsenek előnyös és hátrányos helyzetben lévők. A **“ki-ki”** által jelzett csoportba beletartoznak mind azok, akik megeleveníttetnek, az örök életre feltámadnak (15,22b). Isten

elrendelte, megszabta az időt, amikor “ki-ki” feltámad. Tehát “ki-ki” a “**maga rendjén**” (tásszó = rendelek, elrendelek; ebből: tágmá = rend, csoport), a maga megszabott, elrendelt helyén.

“**Első zsenge Krisztus**”. Ezt mintegy közbeveti az apostol. Krisztus már föltámadott (15,4) és utat nyitott a halálból az életbe. Nélküle nem beszélhetünk a hívők feltámadásáról: sem az Ábraháméről, sem a mienkről. Mintha így szólna az apostol: Mindenki a maga rendjén támad fel, de eközben ne feledkezzetek meg arról, hogy Krisztus már mindenki számára feltámadott, mivel ő az “**első zsenge**” (15,20. 23); a ti feltámadásotok “rendjéről” csak az Úr Jézus feltámadása alapján lehet beszélni. Tehát ne ezután várjátok az Úr feltámadását, mint az Isten által megszabott rendnek a jövőben bekövetkező első tagját. Ilyen föltevésre nem készítet (csak kísért) a grammatika, de mindenképp ellene mond az egész Kijelentés. Az “**első zsenge**” már feltámadott, megelevenítettetett Isten örök rendelése szerint az emberi történelemnek egy adott időpontján, de mégis úgy, hogy - csodálatosképp - “**első zsengeje**” (15,20) mind az utána-, mind az előtte elhunytaknak. A Krisztus előtt évezredekkel elhunytak is csak azért támadhattak fel (Lk. 16,19 sk.), mert Krisztus feltámadása lehetővé tette. Ismételjük: Krisztus bármely idői korláttól függetlenül az “**első zsenge**”.

“**Azután a Krisztuséi az ő eljövetelekor**”. Krisztus “**eljövetelének**” a görög megfelelője a **paruzia** (jelenlét, jelenvalóság, eljövétel, megérkezés). A Csel. 1,9 arról értesít, hogy az a Jézus, aki felviteték a mennybe, “aképpen jó el, amiképpen láttátok őt felmenni”. Az evangéliumok több helyen arról beszélnek, hogy a mennybe ment Jézus eljövetele a közeljövőben bekövetkezik (MK. 9,1; Mt. 16,28; Lk. 9,27; Mt. 10,23). A Mt. 24,34-ben azt olvassuk, hogy a Kr. u. 30-as években élő nemzetség nem múlik el addig, “amíg nem látja az embernek Fiát eljöni az ég felhőiben” (Mt. 24,30). Ilyen alapon természetes, hogy az apostoli kor hirdette és várta az Úr Jézus közeli eljövetelét (1Kor. 11,26; 7,29-30; 1Thess. 1,10; 3,13; 1Kor. 15,51; 1Thess. 4,15-17; Jel. 22,20 stb.)

Ezzel az ígérettel és váradalommal szemben tény az, hogy a paruzia nemcsak az apostoli korban, hanem a későbbi századokban sem következett be. A teológusok (Schweitzer stb.) sokat fáradoztak a kellő magyarázat megtalálása végett. E helyen csak egy magyarázatra hivatkozunk: “az eszkatológia úgy tartozik a bibliai tanúk világképéhez, ahogyan a mienkhez nem tartozik” (Fr. Buri 71.). Tehát az Úr Krisztus visszajövetele pusztá kortűnet, amivel ma nincs mit kezdeni. Ezzel szemben a 2Pét. 3,5-9 így tanít: “Az utolsó időben csúfolódók támadnak, akik **saját** kívánságaik szerint járnak és ezt mondják: hol van az ő eljövetelének az ígérete? Mert amióta az atyák elhunytak, minden azonképpen maradt a teremtés kezdetétől fogva... Ez az egy azonban ne legyen elrejtve előttetek, szeretteim, hogy egy nap az Úrnál olyan, mint ezer esztendő, és ezer esztendő, mint egy nap. Nem késik el az ígérettel az Úr, amint némelyek késelemnek tartják, hanem hosszan tűr érettünk, nem akarván, hogy némelyek elvesszenek, hanem hogy mindenki megtérésre jusson”. Mindazáltal a régi kérdés állandóan hallható: “miért nem jön el az ő napja? A Biblia így válaszol: mert Isten türelmes mihozzánk”. (Thurneysen, 25.). Ezzel tulajdonképpen feleletté válik az elmaradt pauzia. De nemcsak a Péter levele, hanem maga Jézus és az egész apostoli irodalom fenntartja a paruzia későbbi bekövet-

kezésének (nem elmaradásának, sem késésének) a lehetőségét. Jézus mondja: "Arról a napról és óráról pedig senki sem tud, az ég angyalai sem, hanem csak az Atya egyedül" (Mt. 24,36). Ily módon Isten szabad kegyelme nyilvánul meg abban, hogy Krisztus még nem jött el ítélni eleveneket és holtakat. Isten nem köti meg saját magát! Ő némelykor megváltoztatja akaratát, sőt még arról is tudunk, hogy megbánja, amit cselekedni akart. Nem mintha hibás lett volna az ő szent akarata, hanem kimondottan azért, mert minden útja kegyelem, mert "hosszan tűr". Így kell megértenünk, hogy a megígért paruzia még nem következett be.

A paruzia mélyreható megértése végett föl kell áldoznunk szokásos idői beállítottságunkat. Mi ugyanis - emberileg nagyon érthető módon - Isten beszédének a történést is beállítjuk a magunk "tér-idő" fogalmának a keretébe. Csak úgy tudunk gondolkodni, hogy a Krisztus előtti ezer vagy millió esztendőktől haladunk Krisztusig. Krisztustól pedig ezer vagy millió esztendővel tovább, előre: mindig ugyanabban a vízszintes vonalban. (Kr. e. 1000, Kr. u. 1000, 10000 stb.). Ez a mi tér-idő fogalmunk. Ehhez képest a paruzia a legtávolabb esik a Krisztus előtti legrégibb időhöz, s legközelebb a Krisztus utáni legújabb időhöz. Ebben az idői beállításban természetesen adódnak a kérdések: mi történik időközben azokkal, akik már évezredekkel ezelőtt meghaltak? Hogyan lehet mondani, hogy Krisztus eljövedele egészen közel van, ha esetleg millió esztendőig fog fennállni a jelenvaló világ? stb. A bibliai tanúk másképpen gondolkodtak. Ők nem a vízszintes időszemlélet szerint közeli vagy távoli jövőből (= Kr. u. 50-ből, 100-ből, 1.000-ből, 10.000-ből) várták az Urat, hanem **felülről**, az ég felhőiből. Komolyan vették, hogy aképpen jő el **felülről**, amiképpen látták őt felmenni (Csel. 1,9). Krisztus eljövedele most közelebb van hozzánk, mint amikor hívőkké lettünk, de nem azért, mert azóta eltelt 50-1000-10000 esztendő, hanem azért, mert Krisztus éppoly közel jött hozzánk (felülről!), akárcsak az apostolokhoz és a reformátorokhoz. Krisztus "felülről" betört a mi életünkbe. Az apostoli kor hívői éppoly közel voltak eljövedeléhez, mint mi magunk. Az apostoli kor nem a fogalommal vált "időhöz" viszonyította Krisztus eljövedelét, hanem saját magát állította az Úr Jézus közeli (= felülről való) jövedelének az eseménye alá. Ezért tudott élő hittel várni. Ebben az értelemben "minden idő" utolsó idő. Minden időt... az örökkévalóság váltja fel. Nemcsak az utolsó hullám, hanem minden hullám (= idő hullám) az örökkévalóság határához ütődik" (Barth: Das Wort Gottes... 172). Ezen nem változtat egyetlen olyan megállapítás sem, mely szerint "az újtestamentumi eszkatológiára nézve elengedhetetlen az idő kategóriája" (Buri 28). Az "idő" fogalmának a bilincset le kell rázni, és így **nem** az "időhöz", **hanem** magunkhoz viszonyítani a paruziát. Krisztus még nem jött el, mert Isten kegyelmesen vár, de **éppoly közel van a paruziája, mint atyáinkhoz**. Ebben a tekintetben figyelemre méltó, hogy az I. század közepén és végén, tehát más-más generációkban **ugyanazzal** az erőteljes váradalommal viszonyultak az őskeresztyének Krisztus eljövedeléhez, és kerek félszázad elteltével **egyformán** közelinek tekintették a paruziát.

A paruzia helye éppoly sok gondot okozott a teológusoknak, mint az ideje. A kérdés így hangzik: a mi történelmi világunkban játszódik-e le a Krisztus eljövedele, vagy pedig ezen kívül? Vannak, akik a történelmi paruzia mellett szállanak síkra. Felfogásuk szerint Krisztus erre a földre jön vissza, és ezen a "tér és idő" által

meghatározott történelmi színpadon fog lejátszódni az utolsó ítélet. "Nem valami történelemfeletti légüres térben valósul meg - olvassuk - a nagy fordulat, hanem a pillanatnyi történelmi helyzet "most"-jában és "itt"-jében (Buri, 81). Ugyanis "a bibliai eszkatológia eredetileg mindenestől történelmi váradalom volt" (uo.) Tehát Krisztus erre a földre jön el és itt látnak napvilágot a paruziával kapcsolatos történetek, ideértve a feltámadást is.

A Biblia igazi levegőjében élő teológusok (a részletkérdésektől eltekintve) megegyeznek abban, hogy Krisztus eljövetele nem az emberi történelemnek egy része, mégha záró része is. "A történelmi paruzia nem egyéb, mint önmagában való ellenmondás. A történelem értelme nem juthat kifejezésre a történelemben" (P. Althaus: 151). A történelmi paruzia mögött az "örökkévaló idő" hamis fogalma rejtőzik. Márpedig örökkévaló idő nincs. Az "időnek (= a mi időnknek) egyszer vége kell hogy legyen" (A. Schlatter, 561). Krisztus visszajövetelének a napja nem a mi napjaink sorában az utolsó. Valóban utolsó nap, de nem a mi jelenvaló világunkban foglal majd helyet. Az a nap "ennek az egész időnek és ennek az egész világnak a vége, és egy egészen más időnek a kezdete; egy olyan időnek - a kezdete -, melynek lezárásához hiányoznak a szavaink és fogalmaink, mert ez az idő nélküli (ti. ember-idő nélküli) idő: az örökkévalóság" (E. Thurneysen, 27). Mindez röviden azt jelenti, hogy Isten országának Krisztus eljövetele által való megvalósulása nem a szokott értelemben vett történelmi esemény, nem az emberi történelem utolsó felvonása, hanem a történelem felszámolása. A paruzia nem a két világ határpontján áll, hanem ez "maga a határ", túl minden mi emberi végső határunkon. Kétségtelen, hogy "az utolsó nemzedék az emberi történelem végét fogja átélni. Hogy nekünk ezt - a véget - ... egy rettenetes kozmikus katasztrófa formájában -, vagy pedig a földnek fokozatos forrósodása vagy kihülése által kell elgondolnunk, arról a teológia nem illetékes dönten, de nincs is rá szükség" (Althaus, 153). Ez a probléma valóban nem központi jelentőségű. A vonatkozó bibliai részek nem természettudományi leírást nyújtanak, hanem élénk színekkel rajzolják meg a jelenvaló világ végsőségét.

Amikor Krisztus eljön, akkor feltámadnak azok, akik a **Krisztuséi**. Már láttuk, hogy Krisztus eljövetele nem a közeli vagy a távoli emberi jövőből közeledik, **hanem** felülről. Krisztus paruziája éppoly közel van hozzánk, amilyen közel volt az apostolokhoz és a pátriárkákhoz. Mintha egy nagy boltozat (Isten országa) borítaná felülről az időben és térben elhelyezkedő világot. Egyszer a boltozat fölött rejtőzködő, de Krisztusban elközelített örök élet megszünteti a múltó, jelenvaló világot, amikor Krisztus eljövetele bekövetkezik. Bizonyos azonban, hogy reánk nézve Krisztus eljövetele, paruziája halálunk pillanatában valósággá lesz, amiképp az elköltözött hívők számára már valósággá lett. Így lehetséges, hogy Ábrahám az Úrnál van; így lehetséges, hogy a Krisztus mellett keresztre feszített gonosztevő "még ma" vele lesz a paradicsomban; így lehetséges, hogy először azok támadnak fel, akik meghaltak Krisztusban (1Thess. 4,16). Az "**azután**" (epejtá, az "első zsenge" után) "**az ő eljövetelekor**" nem kényszerít arra, hogy az évezredekkel ezelőtt elköltözött hívő atyákat úgy képzeljük, mint akik várják feltámadásukat. Nem, mert rájuk nézve Krisztus paruziája halálukkal egyidejűleg megtörtént. Ezek azok, akik részesei az első feltámadásnak (Jel. 20,5), míg a többi halott, akik nem Krisztuséi, csak később elevenednek meg. (Jel. 20,5). Vonatkozik pedig a feltámadás **mind a lélekre, mind a testre**. Kétségtelen, hogy a romlandó testtől elválí a lélek, de a

lelki testtel egyesülve feltámad. A Heidelbergi Káté 57. tételében - főként a hivatkozott lókusokra figyelve - nem világos az az egyébként elfogadott gondolat, hogy a halál után csak a lélek támad fel, míg a test, amaz utolsó napig vár a feltámadásra. A Szentírásban az a csodálatos és értelemmel utólérhetetlen, hogy egyetlen paruzia van, egyetlen ítélet, egyetlen feltámadás, de ez az egyetlen paruzia, ítélet és feltámadás kinek-kinek a halálakor (= "még ma") és mégis egyszerre következik be mindenki számára, jöllehet az emberi időszámításban évezredek választhatják el egyik hívő halálát a másiktól. Röviden így lehet megfogalmazni a feltámadás idejét: **Krisztus eljövetelekor támadnak fel azok, akik a Krisztuséi, de Krisztus eljövele a hívők számára egybeesik haláluk idejével; akár holnap, akár évezredek múlva jön el Krisztus az emberi időszámítás szerint, mégis egyidejűleg és pedig nyomban haláluk után találkoztak vele a pátriárkák, a próféták és a hitben őseink.** Így igaz, hogy "mi, akik élünk, akik megmaradunk az Úr eljöveteleig, éppen nem előzzük meg azokat, akik elaludtak, mert... feltámadnak először, akik meghaltak... azután mi, akik élünk" Krisztus eljövetelekor (1Thess. 4, 15-17).

A reformáció-korabeli exegéták (gondolunk Kálvinra és Bullingerre) szűkszavúan foglalkoznak ezzel a verssel, de egybehangzóan. A kérdés fontosságára való tekintettel ismertetjük a Bullinger exegézisét, mely valamivel részletesebb a Kálvinénál.

"Mondhatná valaki: ha Krisztus feltámadása a mienk, és ha ugyanúgy támadunk fel, mint Krisztus, minthogy ő harmadnapon támadott fel, szükségképpen következik, hogy vagy harmadnapon támadjunk fel mi is, vagy - egyébként - nincsen feltámadás. Erre feleli - az Ige -: a feltámadásban rend van, nevezetesen az a rend, hogy az első zsenge Krisztus ..., akiben látjuk, hogy miképpen fogunk feltámadni, egészen, vagyis mind lélekben, mind testben... Krisztusnak azért kellett feltámadnia mint első zsegenek épp harmadnapon, hogy megajándékozzon az eljövendő feltámadás csálhatatlan reménységével, nem pedig azért, hogy a feltámadás napját elénk adja (non ut resurrectionis diem statueret). Ami pedig testünk feltámadását illeti, mi, akik Krisztuséi vagyunk, akik Krisztusba vetett hittel halunk meg és temettetünk el, Krisztus eljövetelekor támadunk fel azon módon, ahogyan egykor Krisztus feltámadott". Eddig Bullinger, Kálvin szerint "elegendő nekünk, hogy most Krisztusban első zsegenk van, míg a feltámadás ideje az ő eljövetelekor lesz. Addig pedig el van rejtve a mi életünk (ti. új életünk) ővele, mivel még nem lett nyilvánvalóvá (quia nondum apparuit)". Észrevehetjük, hogy mind Kálvinnál, mind Bullingernél az a fő-igény, hogy a mi feltámadásunk most még el van rejtve; csak Krisztus eljövetelekor lesz nyilvánvalóvá. Mi annyiban térünk el (ha ugyan eltérünk) a reformátori exegézistől, hogy Krisztus eljövetelelől úgy beszélünk, mint olyan történésről, amely ma még rejtve van ugyan előttünk, (s ezért csak hitben bírjuk), de halálunk órájával bekövetkezik. Halálunk napján kiszakadunk az emberi időből és térből, és bekapcsolódunk **épp abba** az örökkévalóságba, mely emberi-idői keretek között esetleg évezredek múlva fog bekövetkezni. Röviden: az emberi-időszámítást nem visszük át a halálon túlra, mely semmiképp nem férhet el a mi gondolkozási kereteink között. Amennyire indokolt és szükséges az Úr Jézus eljöveteleig terjedő időről szólni ezen a földön, éppoly indokolatlan ezt a közbeeső időt átvinni a halál

utánra, mely egyszerűen nem a mi jelenvaló időnk folytatása. Amennyire indokolt a Krisztusban elrejtett új életünkről beszélni ezen a földön, éppannyira nem indokolt rejtettségéről szólni a halál után, a szemtől-szemben való látásban.

(24) **“Akkor - lesz - a vég, amidőn átadja az országlást Istennek és az Atyának, eltöröl minden uralmat és minden hatalmasságot és erőt”.** Ezzel elérkeztünk a sokat vitatott **ejtá**-hoz, melynek értelmezése lényegesen meghatározza a magyarázat irányát. Jelentése: akkor, azután, továbbá (Bauer). Az írásmagyarázók és fordítók nagyobb része (Luther, Kálvin, Bullinger, Vulgata, Károli, Czeglédy, Kecskeméthy stb.) az **“azután”**, **“aztán”** fordítási lehetőséget választja. Ilyenképpen az **ejtá** egy hármas felsorolásnak a harmadik tagja, éspedig a feltámadásnál **első** Krisztus, mint első zsenge, **másodszor**, vagyis **“azután”** következnek a Krisztuséi (15,23), **harmadszor**, vagyis **“aztán”** (**ejtá**) jön a **“vég”** vagy esetleg a **“maradék”**, ti. a hitetlenek, akik nem Krisztuséi. Bizonyos, hogy nyelviileg (s talán teológiailag is?) járható út. Nyersen kifejezve az van benne, hogy Krisztus visszajövelete ebben a mostani világban történik meg. Krisztus visszajön erre a földre, ebbe a bűnnel telt világba, ahol van (és akkor is lesz) engedetlenség, betegség, gyilkosság stb. Ekkor, az ő visszajöveletekor feltámadnak ugyan a Krisztuséi, de mégis tovább tart a világ. Még nincs itt a **“vég”**, a világ vége. A **“vég”** csak **“azután”**, Krisztus eljövetele után (**ejtá**) fog következni, mint több-kevesebb idő múlva beálló esemény. Ismételjük: nyersen kifejezve ezt jelenti az **“azután”**. Ebben a merevségben nem találjuk se Kálvinnál, se Bullingernél. Viszont teljes következetességgel mégis ide jutunk. Ebben az esetben megfontolandó, hogy nem jogos-e azoknak (Bousset) a föltevése, akik Krisztus 1000 éves uralmát helyezik bele a **“vég”** előtti jelenvaló világba. Azt állítják, hogy a késői zsidóság apokaliptikus váradalma szerint a **“vég”** előtt lesz a közbevetett állapot, az ezeréves uralom, s majd **“azután”** a vég.

Mi magunk szívesebben követjük azokat, akik **“azután”** helyett az **“akkor”** időhatározóval fordítanak (Bachmann, Barth). Ezt a formai eltérést indokoltá teszi az a tartalmi szempont is, mely szintén ezt a fordítást támogatja (pl. Bullingernél). Ugyanis az eltérés indoka az, hogy értelmezésünk szerint a **“vég”** **nem Krisztus eljövetele után következik, mint harmadik esemény, hanem Krisztus eljövetele már a véget és a kezdetet jelenti.** Krisztus eljövetelel együtt következik be a világnak és a világhoz tartozó dolgoknak a vége (finis mundi et rerum mundanarum). Krisztus eljövetelel a régi földnek és égnek visszavonhatatlanul vége van. Az már nem a mi jelenvaló időnk és világunk, melyben még nem látszik Krisztus hatalma. Most még úgy tűnik, hogy Krisztus csak a hívők magánügye, de nem Istené az **“ország és a hatalom és a dicsőség”**. Most csak a bölcső Gyermekeit látjuk, akinek nem vala helye a vendégfogadó háznál; most csak az Egyiptomba menekülő gyermek-Jézust látjuk; most még úgy tűnik, hogy Krisztusnak nincs se madárfészke, se róka-barlangja, ahová fejét lehajthassa; ma még úgy látszik, hogy Pilátusnak hatalma van felette. Eljövetelel azonban a látszatnak **“vége”** szakad. **“A nap elsötétedik és a hold sem fénylik, és a csillagok az égről lehullanak és az egeknek erősségei megrendülnek. És akkor feltetszik az Ember Fiának jele az égen. És akkor sír a föld minden nemzetsége”** (Mt. 24, 29-30). Nem az a fontos, hogy ezek a természeti jelek miképpen fognak megvalósulni - lassú kihűléssel vagy izzással -, hanem az a tény, hogy Krisztus eljövetelet nem lehet sem észre nem venni, sem

vele szemben a régi állapotot fenntartani, sem előle menekülni. **“Akkor”** nemcsak a betlehem-i pásztorok és a keleti bölcsek fogják meglátni, hanem azok is, akik átalszegezték (Jel. 1,7). Az Úr riadója senkit és semmit nem hagy érintetlenül az ég egyik aljától a másik aljáig (Mt. 24,27); 1Thess. 4,16). **“Akkor”** meghajlik előtte minden térd, mennyieieké, földieké és a föld alatt valóké (Fil. 2,10.). Ezt jelenti a **“vég”**, a jelenvaló világnak a **“vége”**, a történelemnek, a tudománynak, a hitetlenségnek, az engedetlenségnek a vége. Ez az a **“vég”**, amelyről nem fognak oknyomozó, hiteles történelem-könyveket írni a historikusok. Ez az a **“vég”**, amelyben látszatja sem marad annak, hogy Istenen kívül még más, önálló hatalom is létezhet. A **“vég”** előtt úgy tűnik mintha a látható és láthatatlan hatalmasságok sikerrel szállanának szembe Jézus Krisztussal. A **“vég”** azonban valóban **“vég”**, minden réginek, bűnösnek a vége, megszűnése. Ez lesz az az idő (már nem a jelenvaló világ ideje) **“amidőn átadja az országlást Istennek és az Atyának”**.

A **“vég”** előtt nem látszik nyilvánvalóan, mindenki számára (hanem csak a hit számára), hogy Jézus Krisztusban maga Isten lett testté és ugyanő uralkodik, ő **országol**, ő gyakorolja királyi hatalmát a világban. Ma még kétségbe lehet vonni, hogy Jézus Krisztusban az Atya Isten **országol** az egész mindenség fölött. Ma még lehet mondani, hogy Krisztusnak nincs **országálása** (királykodása - Bauer), föltétlen királyi hatalma. Őt egyszerűen meg lehet fosztani (a hiten kívül) az országlás dicsőségétől; akár úgy, hogy Krisztus-mithoszról beszélünk, akár úgy, hogy egynek, egy valakinek mondjuk őt a próféták közül, stb. Mikor azonban elkövetkezik a **“vég”**, akkor Krisztus **“átadja az országlást Istennek és az Atyának”**. Bármely félreértést kizáróan megmutatja, hogy őbenne, a karácsonyi Gyermekekben, a keresztre szegzett Jézusban maga az élő **“Isten”** országol. Tehát az **“átadásnak”** nem az az értelme, hogy a **“vég”** előtt az országlás nem **“Istené”**, hanem azé a Krisztusé, aki valaki más volna, mint a **“testté lett Ige”**. Nem, mert az **“átadás”** éppen azt teszi nyilvánvalóvá, hogy Krisztusban maga Isten országolt és országol. Minden szem meg fog győződni arról, hogy egyfelől Krisztus valóban országol, másfelől az ő országálása **“Istennek”** az országálása. Luther a maga szokott szemléletességével fejezi ki ugyanezt, amikor a nap és a fény hasonlatát használja. Mi most Krisztus országálása alatt élünk, melyben **“Isten uralkodik az Ige által, de nem láthatóan nyilvánvaló módon, hanem úgy, ahogyan a napot látjuk a fellegeken át. Látjuk a fényt, de magát a napot nem. Ha azonban a fellegek eltűnnek, mindkettő látható: a nap és a fény, egyszerre mint egyetlen létező”** (zugleich in einerlei Wesen - Barthnál). Tehát Krisztus úgy viszonylik Istenhez, mint fény a naphoz. A fellegek eltakarodásával szembetűnik, hogy a fény a naptól van, s a napnak fénye van. **“Isten nem egyszerűen Isten, hanem **“Atya”**, aki a Fiúban lett a mi fényességünk; a Fiúban, Jézus Krisztusban ajándékozta nekünk önmagát (Bullinger Augustinus nyomán). Az országlás átadását az eklézsiára vonatkoztatja: átadja **“a Fiú az Atyának az ekléziát, vagyis a kiválasztottak egész seregét”**.**

A **“vég”**-hez tartozik, hogy benne **“eltöröl minden uralmat és minden hatalmasságot és erőt”**. Az **“országglást”** tehát semmi sem fogja zavarni. Amíg bekövetkezik a **“vég”**, nem álmódíthatnak a korinthusiak, sem más hívők valami Krisztus-királyságról, valami **“teokráciáról”**, sem ezer évre, sem egy pillanatra. Merő képzelgés, hogy akár ugrásszerű-, akár fokozatos tökéletesedéssel megszűnik majd

a bűn nyomorúsága. Nincsenek sem "ideális" országok, sem "ideális eklézsiák". A tökéletessé fejlődő emberiség éppoly rögeszme, mint a bűntelen keresztyén ember. Igen, mert az "uralmat", "hatalmat" és "erőt" még nem törölte el Krisztus. Még léteznek ezek egyfelől mint a bűn fékezői, másfelől, mint a bűn véghezvivői és eszközei.

Az **"uralom, hatalmasság és erő"** értelmezése körül jelentős különbséget mutat az exegétikai irodalom. Bullinger (és legtöbben mások) úgy véli, hogy a tûránának minden fajtát szem előtt tartja az apostol, mint szintén az örvöngő haragot, a hitetlenséget és magát a Sátánt és Krisztusnak valamennyi ellenségét. Kálvín viszont az Istentől rendelt törvényes hatalmasságokra gondol (potestates legitimas a Deoque ordinatas comprehendo). Főlöské a két álláspont közötti egyeztető kísérlethez folyamodni. A szótári elemzés, valamint a vers szó szerinti szövege is arra kényszerít, hogy ide értsük mind az ellenséges hatalmakat, mind a törvényes hatalmasságokat. Figyeljük meg, hogy **"minden"** uralmat, **"minden"** hatalmasságot és erőt eltöröl! **"Mindent"**, kivétel nélkül mindeneket! Az **"uralom"** (árkhé = kezdet, ősz, felettes hatóság, angyal-hatalmak), a **"hatalmasság"** (exúziá = szabadság, jog, képesség, hatalom, hatalmasság, láthatatlan hatalmasságok) és az **"erő"** (dünámisz = erő, hatalom, képesség, csodaerő, megszemélyesítve: erős szellemek) kifejezések megegyeznek abban, hogy egyfelől természet feletti láthatatlan erőket jelentenek, másfelől e világhoz tartozó hatalmasságokat. Mindhárom szónak a jelentésében megtaláljuk a két tartalmi elemet. Jelen összefüggésben *rokon-szavaknak kell vennünk*, amelyek ugyanazt az egyetlen tartalmat tükrözik több-kevesebb árnyalati eltéréssel. Ez a föltevés annál inkább alapos, mert egyes kutatók szerint a "hatalmasság" kifejezés "a jelenvaló világ valamennyi szellem-hatalmának az összesítése" (Dibelius, 127). Ilyenképp gondolnunk kell egyfelől azokra a láthatatlan démonikus hatalmasságokra, amelyeket a 2,6-ban "e világ fejedelmének" nevez az apostol. Ezek megszállva tarthatják a felelős államvezetőket (egykor Diocletiant, Hitlert stb) éppen úgy, mint más embereket. A megszállottság eredményeként Krisztus ellenségeivé válhatnak a földi hatalmasságok, s vérengzéseket és más gonosz cselekedeteket művelhetnek. Másfelől azonban gondolnunk kell azokra a hatalmasságokra, hatóságokra, amelyek Isten rendelése szerint viselik a kardot (Róm. 13,1sk.), hogy a bűn féktelenségének gátat vessenek. Ezek a hatalmasságok - legyenek akár engedetlenek, akár engedelmesek, akár láthatatlanok, akár láthatók - mindenképp a jelenvaló világhoz tartoznak. Amikor eljön a "vég", Krisztus eltörli őket, kivétel nélkül mindeniket. **Eltöröltetnek**, megszűnik az a hatalmuk, amelyet jól vagy rosszul, de Krisztus eljöveteleig gyakorolnak. **Eltöröltetnek**: többé nem szállhatják meg az embert; **eltöröltetnek**: többé nem lesz szükség államhatalomra, sem katonaságra, sem rendőrségre, sem hasonlókra.

(25) A zsoltárból (110,1) vett idézettel fejezi ki az apostol, hogy Krisztus addig **gyakorolja az ő királyi hatalmát** (bázileüő = királykodom, királyi hatalmat gyakorolok, uralkodom) **"amíg ellenségeit mind lába alá veti"** (Mt. 22,44; Lk. 19,27). Most is ő uralkodik (15,24), de uralma még nem nyilvánvaló. Még folyik a harc a hit és a hitetlenség, az engedelmesség és engedetlenség között; még harcolniok kell Krisztus gyermekeinek, de ez a harc nem valami bizonytalan kimenetelű küzdelem. Krisztus már győzött. Az ellenség csak céltalanul erőlködik.

Azonban mindez akkor lesz nyilvánvalóvá, amikor eljön a "vég", amidőn a szétvert ellenség utolsó puskalövése is elhallgat. A győzelem biztosítéka eközben nem a hívők harciassága, felkészültsége (tudománya, szilárdsága, kegyessége stb.), hanem maga az uralkodó Krisztus. Így a keresztyének győzelme nem a megnyert vallásháborúkban, nem a világnézeti diadalokban és a "harcoló egyház" más fegyvertényeiben van, hanem - még a leverettetés idején is! - a dicsőséges királyban: Jézus Krisztusban. Már most kész a győzelem, de a "vég" fogja nyilvánvalóvá tenni. Ez azt jelenti, hogy **"uralkodnia kell neki mind addig, amíg ellenségeit mind lába alá veti"**.

(26) **"Mint utolsó ellenség töröltetik el a halál!"** Tehát a **"halál"** nem tartozik az élethez; (15,21), annyira nem, hogy megrontója, **"ellensége"** az életnek. Nincs benne semmi természetesség, semmi megnyugtató. Éppoly nyugtalanító, akárcsak az életünkre törő személyes "ellenség". Ezen a tényen nem változtat sem az, hogy egyesek a természet rendjéhez sorolják, sem az, hogy mások az utódokban való továbbélés kapujának tekintik, sem az, hogy némelyek hősiessé bátorsággal vállalják, és az sem, hogy mások rettegnek tőle. Akik nem veszik komolyan mint ilyen félelmetes rémet, hasonlítanak a gyilkos ellenség karjába rohanó boldogtalan emberhez, aki barátot, testvért, vigasztalást, nyugalmat, örök csendet és boldogságot remél ott, ahol csak gyötrellem van. Reményik írja az Örök béke c. költeményében:

"Négy deszkafal, egy hant, egy fakereszt:

Örök békének ezt hívják, csak ezt".

Igen, de csak Krisztusban lehet "örök békének" kapuja a halál. Krisztus nélkül, Krisztuson kívül a "halál" így is, úgy is "ellenség", mégpedig **"utolsó"** ellenség. Az **"utolsó"** (eszkhátosz) kétségtelenül azt fejezi ki, hogy utána már nincs más. A győzelem tökéletesen befejezett győzelem. Amit képtelen elvégezni az évezredekig tartó emberi tudomány, azt egyedül Krisztus cselekszi meg. Többé nem lesz "halál" (Jel. 20,14; 21,4), sem a vele járó "gyász, kiáltás, fájdalom", sírgödör, temetés, elválás, síremlék. Nem, mert Krisztus eltörli a halált. Kálvin joggal teszi fel a kérdést: "miképpen töröltetik el utolsó ellenséggként a halál, holott "már eltöröltetett Krisztus halála által, de mindenesetre a feltámadás által, mely a halál feletti győzelmet" jelenti. Miért csak a "vég" eljövetelekor töröltetik el a halál, holott Krisztus már győzött felette? A halál legyőzetett, de *mint legyőzött ellenség* még mindig pusztít azok között, akik nincsenek a győzedelmes Úr mellett. Még mindig gyászt és fájdalmat és félelmet okoz, amit csak a győzedelmes Krisztusba vetett hit oszlat szét. Még mindig harcolni kell ellene, de a biztos győzelem tudatában. Még mindig meg kell halni, de többé nem a bűn zsoldja a halál (ti. hitben), hanem általmenetel az örök életre, mivel a zsoldot Krisztus lefizette. Még hitben járunk = a hit harcát vívjuk, s nem látásban; de ha jön a "vég", bekövetkezik a látás: a legyőzött halál utolsó nyomainak az eltöröltetése. Krisztus gyermekeinek (= Krisztuséinak) a feltámadása (15,23) számukra az utolsó ellenség eltöröltetése! A "vég" - bármikor lesz vége az emberi időnek - számomra halállalommal bekövetkezik. Addig pedig hitben győzedelmeskedem - akár mint igehirdető, levélíró, akár mint igehallgató, levélolvasó - a legyőzött utolsó ellenség felett (1Kor. 3,22).

(27) **"Mert mindent az ő lába alá vetett"**. Ismét a zoltárból idéz az apostol. Akár tetszik, akár nem tetszik, akár lehetségesnek, akár kizártnak tartjuk: Krisztusra vonatkoztatja az ószövetségi idézetet (Zsolt. 8,7). Krisztus azért töröl el **"minden"**

uralmat és **“minden”** hatalmasságot (15,24), azért törli el magát a halált is, mert **“mindent”** = mindezeket **“az Ő lába alá vetette”** Isten. Jézus Krisztusban (és egyedül őbenne) láthatjuk meg, hogy Istené minden hatalom mennyen és földön. A karácsonyi gyermekben, a Golgotha keresztféjére szegzett és harmadnapon feltámadott Jézus Krisztusban kell felismernünk, hogy Isten hatalmasan cselekszik miérettünk és mivelünk. Ő a maga hatalmát Krisztusban mutatja meg, amiként a fellegek mögött rejtőzködő napot az átszűrődő világosságból ismerjük meg. **“Mindent”** Krisztus lába alá vetett hiánytalanul. Mi csak annyit bírunk, amennyit Krisztus által bírunk; az által az ember-Krisztus által, akiben az Atya kijelentette magát.

A **“mikor pedig azt mondja”** kifejezéssel kapcsolatosan nem látszanak eléggé meggyőzőnek ezek az indokok (Bachmann), amelyek kétségbe vonják, hogy itt a **“mert mindent az ő lába alá vetett”** (27a) rövid ismételteséről van szó. Inkább valószínű, hogy az **“azt mondja”** egyszerűen az ószövetségi idézet megismétlését vezeti be: **“minden alája van vetve”** (Barth szerint a **“minden neki van alávetve”** az ő = Krisztus országának az elért célját és végét jelenti. Gondolni szabad a Jn. 19,30 **“elvégeztetett”** kifejezésére, mint megfelelőre). Pál szükségesnek tartja megmagyarázni a korinthusiaknak, hogy a **“minden alája van vetve”** (ószövetségi idézet) **“nyilvánvalóan”** úgy értendő, hogy **“azon kívül, aki alávetett neki mindent”**. Istennek minden hatalma kijelentetett Jézus Krisztusban. Maga Isten gyakorolta és gyakorolja örök dicsőségét és uralmát őbenne. Az ember-Jézus Krisztus nem ura, hanem hordozója, megtestesítője Istennek. Mi csak rajta keresztül láthatjuk Isten hatalmát. Nehogy második Istenről képzelődjünk, aki mintegy úr lenne az Atya felett! Ellenkezőleg: Jézus Krisztusban Isten teljes hatalma, a **“minden alája van vetve”** ragyog előttünk anélkül, hogy akár mellesleg is ellentét vagy különbözőség mutatkozna. Isten Krisztusban cselekszik hatalommal anélkül, hogy önmagát veszélyeztetné. Úgy lett testté, hogy senki se érthesse félre (még Krisztus javára se!) az ő (= Isten) örök felségét. Egészen egyszerű szavakkal ezt jelenti a szóban forgó vers: **Isten úgy mutatja meg a testté lett Igében, az ember Jézus Krisztusban önmagát és a maga páratlan hatalmát, minden ellenséget eltörlő királyságát, uralmát, hogy ez az ő ön-kijelentése, alászállása mégse veszélyeztesse örök fenségét.** Más szóval: Krisztus úgy uralkodik, hogy benne mindenestől maga Isten uralkodik; Krisztus úgy győz, hogy benne mindenestől maga Isten győz. Újra meg újra érezzük, hogy a véges emberi szavak nem fejezhetik ki hiánytalanul a végtelent. Lényeges, hogy **Jézus Krisztusban az élő Isten teljes hatalommal győzedelmeskedik “mindenek felett”**. Mi ezt a teljes hatalmat csak az Úr Krisztusban szemlélhetjük, nem pedig egy Krisztus nélküli ködös, élettelen Isten-fogalomban.

(28) **“Mikor aztán minden alá lesz vetve, akkor maga a Fiú is alávetetik annak, aki alávetett neki mindent, hogy Isten legyen minden mindenkben”**. Ebben a versben még a bárányfelhők is eltűnnek az égről, hogy teljes dicsőségében nyilvánvalóvá legyen az éltető nap ragyogása. Lesz egy olyan isteni idő, amikor hírmondó sem marad Krisztus ellenségei közül. Lesz egy olyan isteni idő, amelynek leírásához nincsenek fogalmaink, s amelyről csak annyit mond az Ige, amennyit föltétlenül szükséges tudnunk. Ez az idő mindenestől különbözik a mi jelenvaló

világunktól. A különbség abban tűnik ki, hogy **“neki (= Krisztusnak) minden alá lesz vetve”**. Nem mintha most nem lenne alávetve, hanem még nem látszik az ő hatalma, csupán a hitben. Hit nélkül még mindig állítható, hogy Krisztus nem úr a halál felett, nem úr az emberi történelem felett, nem úr a roppant mindenség felett. Hit nélkül még népek lázadozhatnak ellene, és egyének csúfolhatják meg az ő szent nevét. Egyszerűen hit nélkül még függetlenítheti magát az ember, el egészen addig a pontig, hogy tagadja az Úr Jézust, mint a testté lett Igét. Ennek a jelenvaló állapotnak a megszűnését jelenti, hogy **“neki minden alá lesz vetve”**. Akarva nem akarva, el kell ismerni barátnak és ellenségnek, gyöngének és hatalmasnak, hívőnek és hitetlennek, keresztyénnek és pogánynak, hogy egyedül ő az Úr **“mindenek”** felett (= alá lesz vetve...). Akkor majd senki se mondja, hogy Krisztuson kívül más megváltók (személyek, eszmék) is lehetségesek.

Amikor pedig mindez megtörténik, akkor **“maga a Fiú is alávetetik annak, aki alávetett neki mindent”**. Ezt a verset egyes kutatók (Bousset) úgy értelmezik, hogy Pál apostol még nem ismerte teljes mértékben Krisztus istenségét. Bizonyos (és ezt nem lehet eléggé gyakran és kellő nyomatékkal hangsúlyozni), hogy erőteljes emberi fogalmaink csak töredezetten adják vissza a visszaadhatatlan igazságot. Úgy vagyunk, mint a fénylő nappal, hogy **“szemünk bele nem tekinthet”**. Érezzük melegét, életet fakasztó- és életet kioltó hatalmát, de csak közvetve, sugarain át. Ugyanígy vagyunk Istennel. Az az ő kegyelmi akarata, hogy az üldözött, az Egyiptomba menekülő, a kigúnyolt, megostorozott és keresztre szegezett ember-Jézuson keresztül (mintegy napsugáron át) lássuk az ő teljességét. És nekünk nincs más látási lehetőségünk, bolondságul a görögöknek, és botránkozásul a zsidóknak. Ma még fennforog a kísértése annak, hogy Krisztusban valami másodlényt gyanítsunk. De mikor eljön a **“vég”**, akkor a kísértésnek és tudatlanságnak vége szakad. Az ember-Krisztus többé nem lesz botránkozás tárgya. A **“Fiú”** megszűnik összetéveszthető, félremagyarázható, megvethető Fiúnak lenni. Hitben már most így van (de hol van a teljes hit? ki imádkozhatna másként, mint így: Uram jöjj segítségül az én hitetlenségemnek, Uram növeljed a mi hitünket, Uram homályosan látok, de akkor (= mikor eljön a vég) minden szem látni fogja, hogy a **“Fiú”** nem külön (= más) hatalom, mint Isten; nem második Isten, hanem őbenne maga a teremő, élő, gondviselő, kegyelmes Atya jött az emberek közé. Többé nem lesznek fellegek, melyek a napot eltakarják. Többé nem lesz sem bűn, sem halál, sem más ellenség, mely felhőként elválasztja Istent és a Fiút. Ebben a **“végben”** **“Isten lesz minden mindenkben”**. Isten továbbra is Krisztus marad: kegyelmes, könyörülő, megváltó Isten a hívők számára, ítélő, a meg nem bocsátott bűnt örök kárhozattal sújtó Isten a hitetlenek és gonosz hatalmasságok (15,24) számára. Azonban egyetlen, osztatlan ragyogásban fog tündökölni Isten anélkül, hogy önmagát megüresítené, lealacsonyítaná, keresztre adná az ember Jézusban. Többé nem lesz szenvedő Krisztus, akinek nincs hová lehajtania fejét, hanem csak a dicsőséges Isten, úgy, **amint Krisztusban megmutatta magát**. Többé nem lesz se valóságos-, se látszólagos ellenség, hanem csak legyőzött ellenség. Többé nem lesz kereső hit, harcoló és igehirdető egyház, teológia, Szentírás, várakozás és halál, hanem valóban **“Isten lesz minden mindenkben”**, akit szemtől szemben látnak és hallanak a **“Krisztuséi”** (15,23), és távollétének az átkát tapasztalják ellenségei.

15, 29-34: A FELTÁMADÁS SZEMÉLYI TEKINTETE

*(29) Különben mit cselekszenek azok, akik a halottakért keresz-
telkednek meg? Ha a halottak egyáltalán nem támadnak fel, miért
is keresztelkednek meg értük? (30) Mi is miért veszélyeztetjük
magunkat minden órában? (31) Naponta meghalok: oly igaz ez
atyámfiai, mint a veletek való dicsekedésem, mely megvan számom-
ra a mi Urunk Jézus Krisztusban. (32) Ha emberi módon
viaskodtam a vadállatokkal Efézusban, mi hasznom abból? Ha a
halottak nem támadnak fel, akkor együnk és igyunk, mert holnap
úgy is meghalunk. (33) Ne tévelyegjetelek: Jó szokásokat megrontják
a rossz gyakorlatok. (34) Jőzanodjatok ki igazán, és ne vétkeztek;
mert némelyek tudatlanok Isten felől; megszegyénítésül mondom
nektek.*

(29) A **“különben”** (epej = miután, időleg; mert, mert hát, egyébként különben) visszavezet a 19. verssel (15,19) végződő szakaszhoz. A közbeiktatott magyarázó rész (15,20-28) után ismét azzal foglalkozik az apostol - akárcsak a 15,12-19-ban -, hogy a halottak feltámadása nélkül a keresztyén hit és élet a maga egészében értelmetlen és nyomorult. Tehát **“különben”**, vagyis ha nincs halottak feltámadása, ha nem igaz mind az, amit a 15,20-28 magyarázó versekben írt, akkor **“mit cselekszenek azok, akik a halottakért keresztelkednek meg?”** Tekintettel arra, hogy az egész Újszövetségben nem találjuk nyomát ennek a sajátos gondolatnak, szükséges bővebb irodalmi anyag bevonásával megvizsgálni a kérdést.

Aquinoi Tamás lehetségesnek tartja a halottakért való megkeresztelkedést, mivel a hívők jócselekedetei a halottaknak is használhatnak. Ez a szokás gyakoroltatott Korinthusban is. **Kálvin** a régiek (Chrisostomus, Ambrosius stb.) műveiből ismeri a föltevést, hogy amikor “valakit a hirtelen halál megfosztott a keresztelkedéstől (= nem keresztelkedhetett meg), akkor az egykorú szokás szerint a halottat valaki élővel helyettesítették, aki a halott sírjánál megkeresztelkedett”. Ezt Kálvin lehetetlennek tekinti Korinthusban, márcsak azért is, mivel hihetetlen, hogy így cselekedjenek azok, akik tagadják a halottak feltámadását. De éppily elképzelhetetlen, hogy az apostol ne helytelenítette volna a babonás gyakorlatot. “Én - folytatja Kálvin - úgy magyarázom, hogy nem ilyen hamis kereszteleőről van szó, hanem a - kereszteleés - helyes használatáról”. Nevezetesen, voltak olyan katekumenusok, akik lelkükben már elfogadták a keresztyén hitet. Mivel közeli halálukat látták, részben saját vigasztalásukért, részben a testvérek épüléséért megkeresztelkedtek. Ilyen értelemben beszél Pál apostol a halottakért való megkeresztelkedésről. **Bullinger** szerint az apostol a pogányok vallási gyakorlatából (ex ritu gentiliūm) veszi érvelését. Ezzel a példával nem cselekedetüket helyesli, hanem a feltámadásba vetett szilárd hitet teszi nyilvánvalóvá”. Más szóval az apostol a pogányoktól vett hamis példával szemlélteti a feltámadás igazságát. **Bachmann** hosszas fejtegetés után megjegyzi, hogy inkább helyesebb lemondani a vers értelmezéséről, semmint a halottakat helyettesítő keresztelkedésre gondolni, mivel ez paralel nélküli az I-II. századi keresztyén irodalomban, és összeegyeztethetetlen a keresztyén tanítással.

Nem marad más kiút, mint hogy a megkeresztelkedőkben lássuk a halottakat. Ez némi eltéréstől eltekintve ugyanaz, mint a Kálvin értelmezése. **Bousset** korabeli szokásnak tekinti, hogy a hívők a halottak helyett megkeresztelkedtek. Eközben olyan halottakról van szó, akik Krisztust megismerték, de még nem részesültek keresztelezésben. Hogy pedig az életben maradtak a keresztelezés áldását biztosítsák elköltözött rokonaik számára, ezért mintegy helyettesítő keresztelezést vállaltak a halottakért. Pogány hatást tükröző varázserejű keresztelezési hittel van dolgunk, melyet Pál nemcsak nem helytelenít, hanem bizonyítékkul használ. Látszik, hogy maga Pál is saját korának a hatása alatt állott. **Barth** tudomásul veszi a helyettesítő keresztelezés lehetőségét (ti. ebben a versben), és a következő magyarázatot adja. Pál úgy szól a korinthusiakhoz: "Ti ismeritek és némelyek közületek gyakorolják is az ismert szokást. Lényegtelen a jogosság kérdése, amihez Pál nem mond sem igent, sem nemet... Ezáltal a korinthusiak a halottak feltámadására igent mondtak... és Jézus Krisztus mellett tettek vallást, mint életnek és halálnak az Ura mellett. Vagy ez az értelme a bevett szokásnak, vagy egyébként nincs értelme; nem más, mint csak világi, csak pogány, csak érzelmi-szokás".

Utolsó helyen utalunk még a lehetséges összes szokásokat szem előtt tartó **Lietzmann-féle** egyháztörténet idevonatkozó szakaszára: "Hogy a korinthusiak mennyire varázserővel ruházták fel a sákramentumokat, mutatja a különös gyakorlat, melyet Pál egyszer mellesleg említ. Ha egy megtért - keresztyén - meghalt mielőtt a keresztelezésben részesült volna, ebben az esetben egy másik - keresztyén - keresztelekedett meg érte. Nem tudjuk, hogy milyen formában történt ez, de a későbbi időből hasonló szokásról biznyságunk van. Megkeresztelték a holttestet, és egy más valaki felett a halott helyett a liturgiai kérdésekre; egyes helyeken még úrvacsorát is adtak a halottnak... Pál apostol teljes erővel védekezett ez ellen, és az ellentétes célt megmutatta" a keresztségről vallott felfogásában (Lietzmann: Kirchengeschichte I:143-144).

A jelzett exegetikai útkeresések közül legelfogadhatóbb a Bullingeré. Ha nyelvtanilag járható volna a Kálvin ösvénye (mellyel Bachmannál is találkozunk), akkor magától oldódna meg a csomó. Azonban kivihetetlennek tűnik a "**halottakért**" kifejezést a közvetlenül haláluk előtt álló betegek elköltöztetésére vonatkoztatni és úgy képzeln, hogy akik megkeresztelkednek, azok önmagukért mint jövőbeni "**halottakért**" keresztelekednek meg. A vers második felében található "**értük**" (nem önmagukért, hüper = ért, érdekében ti. genitivusszal; a genit. által jelzett érdekében, javára, helyett, miatt, rájuk tekintve) határozó még inkább lehetetlenné teszi a Kálvin egyébként megnyerő útkeresését. Így az autó helyett, heautón, következne = önmagukért. Igaz, az apparátusban és a textus receptusban, azaz a Kálvin által is használt görög szövegben "**értük**" helyett a "**halottakért**" áll, akárcsak a vers első felében. Tehát induljunk el Bullingertől, akit (bár nem hivatkozik rá) lényegileg követ, jóllehet merészebben, Barth is.

Pál egyetlen szóval sem említi, hogy a korinthusi eklézsiában általánosan gyakorolták volna a halottakért történő keresztelekedést. Erre az I. századból nincs adatunk. Az "**azok, akik**" beszédforma inkább csak bizonyos személyekre mutat, akiket nem ismerünk. Mindenesetre ezek a személyek **kizárják, hogy apostoli korbéli általános gyakorlatot tételezzünk föl**. Az apostol egyszerűen számol a

fennálló szokással, de **annyira kéznélfekvő a helytelensége**, hogy fölöslegesnek véli ezt magyarázni, jöllehet más esetekben jelentéktelenebb tévedéseket is helyreigazít (Kálvin). Mindenesetre szem előtt tartandó, hogy itt csak mellesleg szerepel a keresztelés, mint a feltámadás külső bizonyága (nem bizonyítéka!), nem pedig elsődlegesen, mint a levél elején a pártoskodás. Tehát olyan **“a pogányok vallási gyakorlatából (Bullinger) vett példával van dolgunk**, amelyet a korinthusi keresztyének közül némelyek átvettek (?). Ezzel a példával az apostol **nem a gyakorlatot helyesli**, hanem **arra használja fel, hogy “a feltámadásba vetett hitet nyilvánvalóvá tegye”** (Bull.). Mintha így szólna: Ti a halottak feltámadását tagadjátok, jöllehet keresztyéneknek valljátok magatokat. Vegyétek észre, hogy még a pogányos szokások is a halottak feltámadásának az igazsága mellett tanúskodnak. **Ha ugyanis egyáltalán nem támadnak fel a halottak, amint ti állítjátok, akkor mi értelme van az egyébként hamis szokásnak?** Láthatjátok, hogy még a hitetlen pogány szokások is a ti oktalanságotokat olvassák reátok. A halottakért való megkeresztelkedésen nem botránkoztok meg, s a feltámadást mégis elvetitek? Mi lett a ti ítélő képességetekkel? Térjetez helyes belátásra (15,34), mert egyébként minden embernél - még a pogányoknál is - nyomorultabbak vagytok (15,19).

Teljesség kedvéért felhívjuk a figyelmet arra, hogy a **“cselekedni”** ige jövő időben áll. Ehhez képest a szó szerinti fordítás így hangzik: “különben mit fognak cselekedni...” Ha a **“cselekedni”** igét vonatkoztatjuk a “halottakra”, akkor a következő értelmezési-fordítás adódik: **“Különben mit fognak cselekedni a halottakért**, mit érnek el a halottak javára, vagy miért vannak tekintettel a halottakra (kegyelet?) azok, “akik megkeresztelkednek”. Ismételjük, hogy csak teljesség kedvéért jelezzük ezt a fordítási próbálkozást (Bachmann nyomán), mert magát a megértést nem viszi előbb.

Hogy a halottakért való megkeresztelkedés mennyire **nem** bevett és az apostol által jóváhagyott gyakorlat, szembetűnően jelzi a 29. vers **“azok, akik”**, és a 30. vers **“mi is”** alanyai közti különbség. Előbbi esetben **“azokról”** van szó, akik közé **nem** tartozik Pál apostol. Egészen másképp hangzana a vers, ha Pál magát is **“azok”** közé számlálná mintegy ilyenképpen: Különben mit cselekszünk mi, akik a halottakért keresztelkedünk meg”. De Pál nem ezt írja, bizonyágát adva annak, hogy tőle és az eklézsiától idegen dologról van szó.

(30) **“Mi is miért veszélyeztetjük magunkat minden órában?”** Itt már nem “azok, akik” (29. v.), hanem **“mi is”**! Ez a vers éppúgy a feltámadás hitének a szolgálatában áll, mint az előző (= 15,29). Ezt kifejezésre juttatja az **“is”** kötőszócska. A **“mi”** személyes névmás érzékelteti, hogy a hivatkozott személyek nem akármik, valakik; nem “azok, akik”, hanem másoktól épp magatartásuk által különböző hívők (= a feltámadásban hívők). Az összefüggésből adódik, hogy az apostol elsősorban önmagára gondol, hiszen a következő versben már egyes első személyt használ. De nemcsak önmagára! Úgy beszél önmagáról, hogy egyidejűleg felöleli mindazokat, akik hozzá hasonlóan veszélyeztetik magukat. Tehát ilyen tágabb körben kell hallgatnunk a kérdést: **“Miért veszélyeztetjük magunkat minden órában?”** Mi értelme van annak, hogy kisebb-nagyobb veszedelmeknek tegyük ki magunkat: gúnyolódástól kezdve a megkövezésig, a megveretéstől és a börtöntől kezdve a kivégzésig? Mi indokolja ezt a magatartást? Hogy annál szembetűnőbb legyen a

kérdésben lüktető erő, még hozzáteszi: **“minden órában”**. A hívő nem a pillanatnyi felbuzdulásoknak, sem az időnkénti hősiessé fellángolásoknak, vagy a veszedelmek keresésének az embere. Inkább a keserű pohár elmúlásáért és a gonosztól való szabadulásért könyörög. Egyszóval nem teszi ki magát meggondolatlanul a veszedelemnek, úgyannyira, hogy adott esetben inkább a Damaszkuszból való menekülés útját vállalja, semmint az ellenség uralmát. Azonban (és ez a fontos!) **“minden órában”** készen áll Isten akarataért tűrni és szenvedni. Nem álmodozik valami zavartalan szélcsendről, próbák nélküli nyugodt életről. Igen: szélcsendet, békét, rendet, nyugalmat akar, de úgy, hogy készen áll a veszedelmek fogadására is, lelkileg és testileg egyaránt. Miért lehetséges ez? Mi értelme van ennek? Mi magyarázza a veszedelmek vállalását? Semmi más, mint az, hogy a halottak feltámadnak! A feltámadásra néz a keresztyén élet! A veszedelmek lehetnek fölöttébb retteneteseek, de nem veszélyeztethetik a feltámadást, a romolhatatlanságot, az örök életet, melyben többé nem lesznek veszedelmek.

(31) **“Naponta meghalok”**. Ez a főmondat. Mutatja, hogy az előző versben jelzett veszedelmeket az apostol a saját életében ténylegesen hordozza. Nem kegyes tanácsokat ad olvasóinak, miközben ő maga biztonságban pihen. Nem, mert **“naponta meghalok”**. A revideált szövegnek a **“halál révén állok”** kifejezése helyett térjünk vissza a revideálatlan Károli szöszerintiséghez: **“naponta meghalok”**. Nyilvánvalóan nem az egyszeri testi halálról van szó úgy, amint akarva, nem akarva mindnyáján meghalunk. Nem, hanem ennek az egyszeri halálnak a vállalásáról, a halálra való **naponkénti** készenlétről, az utolsó (legyőzött!) ellenséggel (15,26) való szembenézésről! Csak az tud így meghalni naponta, aki napról-napra tapasztalja, lelkében éli, tudja, hogy a **“Krisztuséi”** (15,13) feltámadnak. Ez nem hősiesség, nem fellángolás, nem ún. halált megvető bátorság, a halál lekicsinyítése, hanem ismét csak a feltámadás hite, a legyőzött halál ismerete, Krisztus halálának és feltámadásának az elfogadása (15,1-4). Az **“oly igaz ez”** (Czeglédy) tulajdonképp bizonyító szócska, mely csak itt fordul elő az egész Újszövetségben (Bl.D.107). Anyanyelvünkön is szokás a **“becsületesemre”**, az **“égre”**, **“egészségemre”**, **“gyermekemre”**, **“Istenemre”** stb. többé-kevésbé meggondolt szólás. Az ember általában arra hivatkozik, ami drága neki. Az **“oly igaz ez”** a **“ra-re”** hivatkozási képzőnek a megfelelője. Eredetileg mellette állott az **“esküszöm”** ige (Bl.D.149). Az apostol számára drága érték a korinthusiakkal való dicsekedése = **“a veletek való dicsekedésem”**. Tehát nem arról van szó, hogy a korinthusiak dicsekednek Pállal, vagy hogy neki jó hírve van a korinthusiaknál. A dicsekedés alanya az apostol, tárgya pedig (gen. obj.) a korinthusiak. Nagyjelentőségű dolognak tekinti, hogy dicsekedhetik a korinthusiakkal; azzal, hogy ő vitte el hozzájuk az evangéliumot (4,15). Ez olyan boldogságot és örömet jelent neki, amire szabad hivatkoznia mint drága kincsre. Saját szavainkkal a vers értelme ez lenne: Éppoly bizonyos és igaz az, hogy **“naponta meghalok”**, amennyire bizonyos és igaz, hogy szabad nekem veletek dicsekednem; veletek mint **“atyafiakkal”**, akik az én munkám nyomán lettetek keresztyénekké, az egy Atya fiaivá (1,10). Nagy ajándék, ha Isten ígéhirdető szolgálói dicsekedni tudnak gyülekezetükkel. Szabad látniuk a végzett munkát, és szabad gyönyörködniük a gyümölcsökben, mégha olyan súlyos kísértések között hánykódnak is az **“atyafiak”**, mint a korinthusiak. De félreértés ne legyen: a dicsekedésben nincs semmiféle

öntetszelgés, öndicséret! Nincs, mert a dicsekedés egyedül a **“mi Urunk Jézus Krisztusban”** van. Szó szerint: “melyet bírok a Krisztus Jézusban, aki a mi Urunk” (1,3). Az apostol azzal dicsekszik, hogy a feltámadott Krisztus Jézus hívott elő magának népet Korinthusban; ő ajándékozott szabadítást a bűn rabságából; ő uralkodik az atyafiak felett; ő a feltámadás záloga; ő és újra csak ő cselekedett mindeneket, és ugyancsak ő az, aki a jövőben szintén hatalmasan (“Úr”-ként) fog cselekedni. Így néz ki a Pál dicsekedése!

(32) **“Ha emberi módon viaskodtam a vadállatokkal Efézusban, mi hasznom abból?”** A **“vadállatokkal viaskodtam”** jelentése tisztázva van: büntetésből vadállatokkal küzdeni. Azonban a római jog intézkedéseiből tudjuk, hogy szabad és polgárjoggal bíró embereket nem lehetett ilyen ítélettel sújtani. Mi volt tehát a Pál apostol esetében a helyzet?

Kétféle megoldás lehetséges: vagy irreálisnak vesszük a **“ha”**-val bevezetett mondatot, s akkor ezt jelenti: “ha emberi mód szerint” vadállatokkal harcoltam volna”, ami nyelvtanilag nincs kizárva; vagy képletes értelemben magyarázzuk a leírást. Az utóbbi mellett szól az, hogy a 2Kor. 11,23-29 v. szenvedéslistája és a Csel. könyve semmit sem tud ilyen küzdelemről, és az apostol római polgárjogának sértetlen fennmaradása is valószínűtlenné teszi azt. A képes értelmezés valószínűségét megerősíti Ignatius Róm. 5,1 verse, ahol ez áll: “Syriától Rómaig vadállatokkal küzdök... tíz leopárdhoz hozzákötve, ez a katonasors” (Ifj. Varga Zs. 123). Ilyenképpen a jelképes szóhasználat azokra az életveszéllyel járó küzdelmekre céloz, amelyeket az apostol Efézus városában kiállott (2Kor. 1,8) az evangélium ügyéért. Mivel a részletek ismeretlenek, fölösleges találgatni, hogy kifejezetten mire gondol az apostol. A “vadállatokkal való küzdelem” erőteljes hasonlata eléggé szemlélteti önmagában is, hogy nem **“emberi módon”** fáradozott és szenvedett. Emberi módon az lett volna természetes, hogy saját hasznát keresse: mindazt, ami kényelmére, nyugalmára, anyagi előmenetelére, emberek tetszésére stb. szolgál. De a **“mi hasznom abból”** kérdés világosan bizonyítja, hogy a “haszon” szempontja távol állott tőle. Egyéb hajtotta ellenállhatatlan erővel: a halottak feltámadásának a reménysége. Kétségtelen volt számára, hogy a vállalt szenvedések érdemileg nem árthatnak. A Krisztus által szerzett romolhatatlan új élethez viszonyítva (15,23) minden egyéb jelentéktelenné válik. Egyetlen igazi **“hasznót”** ismer: a feltámadást az örök életre, amelyért érdemes “vadállatokkal küzdeni”, nélkülözni, szenvedni (2Kor. 11,23-29).

“Ha a halottak nem támadnak fel, akkor együnk és igyunk, mert holnap úgy is meghalunk”. Ez más szóval azt jelenti, hogy a feltámadás hite nélkül a pusztá testiségen kívül más életfelfogásnak nincs értelme. Egyetlen szempont marad: mit kíván a test, miben gyönyörködhetik a test. Bármely ún. erkölcsiség éppoly értéktelenné válik, mint a különféle értékeszmék. Az “arany középút” a Kant-féle “categoricus imperativus”, a mindenkori “társadalmi erkölcs” stb. mind-mind üres értéktelenségek, mégha ezerszer inkább jelentkezne is bennünk a “világmegvetés”, az “önmérséklet”, a “tisztesség” és hasonló régi vagy új célkitűzések. A társadalmi élet szempontjából mindezek a gondolkozási rendszerek és életgyakorlatok lehetnek különösen fontosak és szépek, de Istennél végeredményben hiábavaló erőlködések. A feltámadás hite nélkül Isten előtt érdemileg nem kedvesebb az “erkölcsös” em-

ber, mint az élvezeteknek hódoló testi ember. Hiába hivatkoznak a korinthusiak arra, hogy ők - bár tagadják a feltámadást - igyekeznek távol tartani magukat a részegségtől, kicsapongástól, paráznaságtól. Ha nem támadnak fel a halottak, úgy akár le is mondhatnak nagyra értékelt erkölcsi felfogásukról. Életszabályul fogadhatják el: **“együnk és igyunk, mert holnap úgy is meghalunk”**. Ez az idézet az Ószövetségből van véve (És.22,13), de megfelel az első században is divatos epikureus (Kálvin) bölcséletnek. Ha a halállal mindennek vége, akkor a természeti élet kiélése a legmegfelelőbb életbölcseesség. Az **“együnk és igyunk”** természetesen lehetőséget nyújt a testi élvezetek széleskörű érvényesülésének is. Erre nem gondoltak a korinthusiak. Ők a maguk módján - a kivételektől eltekintve - szép életet folytató erkölcsös emberek voltak. Az apostol épp ezért hivatkozik az ószövetségi prófétai szóra, hogy általa húzza ki az elképzelt biztos talajt a lábuk alól. Vagy hisznek a feltámadásban, s akkor értékes az erkölcsi életrendjük, vagy nem hisznek, s akkor értéktelenné válik - Isten előtt - bármely ún. keresztyén erkölcsiség. Nem hivatkozhatnak arra, hogy még a feltámadás hite nélkül is kedvesebb az Úr szemében a mértékletes élet, mint az evő-ivó könnyelműség. Mi ezt (talán épp a múlt századi bölcséletek időbeli közelsége miatt) nehezen értjük, de meg kell értenünk, mert nincs más **“evangélium”** (15,1), hanem csak a feltámadás evangéliuma.

(33) **“Ne tévelyegjete!”** (plánáo = tévútra vezetek, ámtok; passzivumban: önmagamat engedem megcsalni, tévútra vezetni). Vigyázzatok, mert veszedelmes mélységek közelében jártok! Ügyeljete, nehogy végzetes nyomorúságba jussatok! Ne menjete egyetlen lépéssel se tovább, mert egyébként a veszedelemnél vagytok. **“Ne tévelyegjete!”** Isten akaratát ne cseréljéte föl saját elképzeléseitekkel vagy akár nagyon ésszerű gondolataitokkal, becsületes szándékaitokkal. Legyetek résen, nehogy valaki vagy valami törbe csaljon és az egyetlen helyes útról letérítsen.

Az óvó felhívást egyik akkor általánosan ismert közmondás ruhájába öltözteti az apostol: **“Jó szokásokat megrontják a rossz gyakorlatok”**. Tisztázott dolog (amit már Kálvin is tudott), hogy Menander Athén-i komédia írótól (Kr.e. 342-290 - Preisker) származik a szóban forgó mondás (Menadernek **“Thais komédiája”** c. darabjából jutott a közmondások sorába - Bauer). Valószínűtlen, hogy Pálnak a klasszikus irodalom iránti mélyreható érdeklődésére kellene következtetni, mintha ő rendszeresen tanulmányozta volna a filozófusok és az irodalmárok írásait. Bizonyosabb, hogy nyitott szemmel és nyitott füllel járt az emberek között. Mindkét lábával benne élt az I. századi (= saját korabeli) életben. Tudomása volt arról, hogy a korinthusiak között általánosan ismeretes az említett közmondás. Ezért felhasználja annak megértésére, hogy az Istennek tetsző életrendet = **jó szokásokat is megrontják a rossz gyakorlatok**. Azok a **“szokások”** (éthosz = szokás, etika, törvények, pl. a zsidók törvényei), amelyeket nagyrabecsülnek és általában gyakorolnak (erkölcsösség stb.) a korinthusiak, nem eshetnek kifogás alá. Nem, mert ezek valóban **“jó”** szokások (khrésztoz = használható, alkalmas, jó), amelyek alkalmasak a helyes életfolyatra. A jó szokásokból és azok betartásából azonban nem következik a jó gyakorlat, a jó forgolódás, az igazi keresztyén életgyakorlat. Ellenkezőleg: a korinthusiaknak jó szokásaik vannak, de mellettük és bennük megférnek a **“rossz gyakorlatok”**, vagyis a feltámadás hite nélküli lélektelen

erkölcsiség, a hiábavaló hit (15,17), az "üres hit" (15,14). Ez a "rossz gyakorlat" (homiliá = együttlét, forgolódás, életfolytatás, egyházi beszéd, prédikáció) azt a veszélyt hordozza magában, hogy az egyébként "jó szokásokat" **megrontja**, értéktelenné teszi, tönkreteszi. Csak egy lépés szükséges ahhoz, hogy az általuk nagyrabecsült külső életkeretek megszűnjenek és valóban az "együnk és igyunk, mert holnap úgy is meghalunk" szempontja érvényesüljön. Tehát: "Ne tévelyegjetek!" (Czeglédy a homiliá szónak a "beszéd" jelentését veszi. Így jut el a "rossz fecsegés sokszor a jó erkölcs megrontója" fordításhoz, mely tartalmilag nem állja meg a helyét, de formailag sem tartható, mivel a Menander-féle idézetnek nem ez az értelme. Vagy talán feltételezhető, hogy Pál a közmondást nem a mindennapi értelemben használja? Több mint valószínűtlen.)

(34) "**Józanodjatok ki igazán, és ne vétkezzetek**". A kijózanodás erősebben hangzik, mint a józanságra való egyszerű felhívás. Józanságra figyelmeztetni lehet az egyébként józan embert is, míg a ki-józanodás csak attól kívánható, aki már elvesztette józanságát. Ehhez képest az apostol egyszersmind azt is tudomásul adja, hogy az olvasók elvesztették józan ítélő képességüket. Nem testi ittasságból kell kijózanodniok, sem testi álmukból felébredniök, hanem lelki háborúságuktól, tompultságuktól kell szabadulniok. El kell hagyniok azokat a mindenestől emberi gondolatokat, amelyek fogva tartják és a feltámadás hitének útját állják. Innen, ebből a rabságból kell ki-jönniök, "ki-józanodniok". Ne hallgassanak se érzelmeikre, sem elméjük kételyeire, hanem a bilincseket lerázva, egyedül az "evangélium" (15,1) tiszta beszédére. A kijózanodáshoz kapcsolt "**igazán**" határozó közelebből szabja meg a ki-józanodás irányát. Úgy kell ki-józanodniok, amint Isten akarata parancsolja: helyesen, igazán, megfelelően, törvényszerűen. Ha nem "igazán" józanodnak ki, akkor legfennebb egyik tévútról a másikra jutnak. Jellemző, hogy az apostol épp a ki-józanodni ígét használja. Valószínű, hogy a korinthusiak sajátmagukat képzelték józanoknak, mivel ők nem hisznek abban, amit nem látnak. Ugyanakkor a halottak feltámadásában hívőket álmodozóknak, misztikusoknak képzelik, mint akik figyelmen kívül hagyják a józan ész szavát. Ezt látja és tudja az apostol. Megfordítva a fegyvert: ti nem vagytok józanok, mert letértetek Isten kijelentett akaratának az ösvényéről, és csalo gondolataitokat követitek. Megittasodtatok saját emberi gondolataitoktól. Ez a ti bűnötök, a ti engedetlenségetek, szakadásotok, lázadásotok. Figyeljetek Istennek engedelmességet követelő felhívására, azaz "**ne vétkezzetek**". Az a ti vétkeitek, hogy - a már jelzett módon - elhagytátok a józanságot. Akkor nem fogtok vétkezni, ha ki-józanodtok, mégpedig "igazán"! A bűn tehát (jelen összefüggésben) nem valami ilyen vagy olyan cselekedet, testi részegség stb. hanem a feltámadás tagadása. Ebből kell ki-józanodniok.

A vers második fele még félreérthetlenebbül jelzi, hogy a lelki ittasság igazi tartalma Isten akaratának a mellőzése. A "mert" szócska magyarázó jellegű. Mintha így írna az apostol: "Józanodjatok ki és ne vétkezzetek", "**mert**" az a ti ittasságotok és bűnötök, hogy "**némelyek tudatlanok Isten felől**". Szó szerint a "**tudás-nélküliek**" úgy gondolják, hogy helyes ismerettel rendelkeznek, igaz tudás alapján beszélnek. Esetleg meg is vannak elégedve önmagukkal. Sőt, a tiszta evangélium beszédét vélik tudatlanságnak. Isten azonban rávilágít a tudatlanságra. Nála nincs személyválogatás. Nem zavarja és nem tartja vissza őt igaz ítéletében, hogy vajon

jó néven veszik-e üzenetét. A **“némelyek”** (15,12) úgy kapcsolódik a “józanodjatok ki” általános felhíváshoz, hogy az egész gyülekezetet felelőssé teszi. Igaz, hogy csak “némelyek” tagadják a halottak feltámadását (15,12), de mégis mindenkinek ki kell józanodnia. Valamiképpen mindenkit érint a “némelyek”. A hívőknek állandó önvizsgálatban kell járniuk. Abban telik el zarándok életük, hogy Isten Igéje újra meg újra tudást ajándékozzon a tudatlanság helyére. Ami saját birtok (ekhá-bírok), az csak a tudatlanság lehet, melytől Isten szabadít meg.

“Megszégyenítésül mondom nektek” - záródik a szakasz. Isten azt akarja, hogy álmodásukat, bűneiket, tudatlanságukat éppúgy **szégyelljék**, mint mezítelenségüket. Más szóval bűnbánatra való felhívás a megszégyenítő beszéd. Látniuk kell, hogy **“nekik”** (“nektek”) szól, s nem másoknak; látniuk kell, hogy rosszul volt úgy ahogyan volt, s másként kell lennie, mint ahogy van. Aki Isten Igéje nyomán megszégyenül, az mentegetőzés helyett “Isten szerint megszomorodik” (2Kor. 7,9) és üdvösségére Istenhez tér (2Kor. 7,10). Ezt a megszégyenülést várja az Úr a korinthusiaktól és tőlünk. **Ő beszél, mond, szól**, hogy mi reá hallgassunk.

15, 35-44a: A FELTÁMADÁS MISZTÉRIUMA

(35) De mondhatná valaki: Hogyan támadnak fel a halottak? Milyen testtel jönnek ki? (36) Balgatag! Amit te elvetsz, nem elevenedik meg, hanem ha meghalt; (37) és amit elvetsz, nem a leendő testet veted el, hanem a puszta magot, talán búzáét, vagy valami egyébét. (38) Isten pedig testet ad neki, amint akarta, és pedig minden egyes magnak a maga saját testét. (39) Nem minden test ugyanaz a test, hanem más az embereké, más a barmok teste, más a madarak teste, és ismét más a halaké. (40) És vannak mennyei testek és földi testek; ámde más a mennyiek dicsősége, és megint más a földieké. (41) Más a nap dicsősége, és más a hold dicsősége, és más a csillagok dicsősége; mert csillag a csillagtól különbözik dicsőségben. (42) Így van a halottak feltámadása is: elvetetik romlandóságban, feltámasztatik romolhatatlanságban; (43) elvetetik gyalázatosságban, feltámasztatik dicsőségben; elvetetik erőtelenségben, feltámasztatik erőben; (44a) elvetetik természeti test, feltámasztatik lelki test.

(35) **“De mondhatná valaki”**, szó szerint: “de mondani fogja valaki” (Bl. D. 385:1). Pál számol az ellenvetések lehetőségével. A feltámadásról beszélt az előbbieken, de az ember természetéhez (bárkiéhez) hozzátartozik a kételkedés. Én vagyok (bárki legyenek) a valaki, aki gondolkozom, és pedig emberileg (= nem Isten akarata szerint). Én a felvilágosult ember vagyok - akárcsak a korinthusiak -, aki nem engedem egykönnyen meggyőzni magam. Képtelen vagyok minden további nélkül elfogadni a feltámadás “evangéliumát” (15,1). Felteszem a kérdést: **“Hogyan támadnak fel a halottak?** Hogyan lehetséges, hogy a halálból élet legyen? Minden emberi tudás és józan megfontolás arra vezet, hogy a szív dobogásának a megszűnésével és a temetéssel mindennek visszavonhatatlanul vége szakad. Jézusról elhisszük, hogy feltámadott, de magunkról tudjuk, az esetek millióiból, hogy nem támadunk fel. Még senki sem jött vissza a halálból. Nem vagyunk hajlandók elfogadni, hogy bármikor is megtörne ez a természeti rend. Ha az apostol egyebet állít, akkor válaszoljon a mi “hogyan” kérdésünkre. Mondja meg: **“milyen testtel jönnek ki”** a halottak. Ugyanis az elhalt test felbomlik, szétesik, és egy idő múlva porrá lesz, amelyből vétetett (1Móz. 3,19). Nem akarunk elzárkózni az elől, hogy megvitassuk a feltámadás kérdését, sőt el is fogadjuk a bizonyágtételt, de előbb tudni akarjuk az értelmes, meggyőző és elfogadható magyarázatot.

Nehéz - sőt lehetetlen - tételesen kimondani, hogy az apostol vaskövetkeztetéssel vigyáz a **szómá** és a **szárksz** görög szavak használatára. Magyar szókincsünkhöz igazodva mindkettőt **testnek** fordítjuk, mert a kettőt nyelvünkben nehéz megkülönböztetni. Mindazáltal bizonyos, hogy a szárksz alapjelentése szerint = hús, az emberi és állati szervezetnek hús-vér része, az ember mint hús-vér lény, mint földi lény, mint a bűn fészke. A szómá viszont kevésbé utal a test-vérre; inkább általánosabban foglalja magában a testet. Úgy is mondhatnók, hogy amikor bűn nélküli testről - pl. a feltámadott testről - szól az apostol, akkor inkább a szómát használja, ami viszont nem zárja ki, hogy ez másutt ne a szárksz értelmében

szerepeljen (Kol. 2,11; Róm. 6,6 stb.). Tehát alaptalan lenne szabályként felállítani, hogy a szárszr mindíg a hús-vér test, a bűn fészke és eszköze, míg a szómá kizárólag a feltámadáskor eljövő test. Esetenként fontos ismerni az alapjelentés közti eltérést, de általános szabályról beszélni nem lehet. Mindezt azért jegyezzük meg: senkinek se okozzon érdemi nehézséget, hogy a két görög szót ugyanúgy fordítjuk. Az exegézis feladata, hogy esetről esetre rámutasson - a szükséghez képest - a görög eredeti sajátos tartalmára.

(36) **“Balgatag”**, balgatag ember! Ilyen kevésbé megnyerően és kevésbé megnyugtatóan kezdődik az apostol felelete. Az értelmes magyarázatot keresők tehát balgatagok, értelmetlenek (á-frón = értelmetlen, balgatak, ész-nélküli; itt alanyeset, de felszólító értelemben). Pedig a maguk módján nagyon is értelmesek, eszesek, okosak, csupán Isten igazságának a felfogására okatlanok, tudására képtelenek, valóságos Ádám-ivadékok. Jelen esetben nem a keményszívűség ellen irányul az Ige éle, hanem az emberi tehetetlenség, a veleszületett képtelenség ellen. A természet (növények) életéből vett egyszerű hasonlattal (similitudo = Kálvin) szemlélteti a feltámadás kifejezhetetlen csodáját. A hasonlat csak rámutat a feltámadás igazságára, de nem pontos tükörképe annak, mintha vele - mintegy észérvekkel - be lehetne bizonyítani a halottak feltámadását. Ilyen értelemben írja az apostol: **“Amit te elvetsz, nem elevenedik meg, hanemha meghal”**. Halál nélkül nincs új élet a növények világában (a hasonlat értelmében). Előbb meg kell **“rothadnia”** (Károli) az elvetett magnak ahhoz, hogy kikelhessen az új növény. Micsoda ésszerűtlen dolog! Micsoda szembekerülése az ellentéteknek: halálból élet! Pedig így van, és ezen nem csodálkoznak a korinthusiak, hanem magától érthetőnek veszik. Márcsak a hasonlat hallatára is gondolkozóba kell esniök.

(37) **“És amit elvetsz, nem a leendő testet veted el, hanem a puszta magot, talán a búzáét vagy valami egyébét”**. Más szavakkal ez azt jelenti, hogy az új élet **“nem”** a halál és a rothadás megelevenítése. A halál, a romlandóság és a múlandóság sohasem változik életté, romolhatatlansággá, múlhatatlansággá. Ami porból vétetett, annak porrá kell lennie, mégha ezerszer kedves arcokról-, vagy épp a saját féltett arcomról volna is szó. Röviden: **“amit elvetsz”**: a romlandó mag elpusztul, meghal. Nem a kikelt **“búzáét”** vagy **“egyéb”** növénynek a **“testét”** veted el, hanem azt a **“puszta magot”**, amelynek meg kell halnia. **“Puszta”** mag, amiért kizárólag csak a halál, a rothadás lehet a sorsa. Nem több, mint csak mag, csak jövő nélküli jegyese a halálnak. A hasonlat célja, hogy megmutassa: *a halál nemcsak nem zárja ki az új életet, hanem annak szükségképpen előfeltétele.*

(38) Új élet nincs halál nélkül, **de** az új élet titka mégsem a halál. A halál nem alakul új életté, a romlandóság romolhatatlansággá. A **“pedig”** szócska ezt az igazságot emeli ki. Nem a halál teremt új életet, hanem (= pedig, de) a halálból Isten hozza elő: **“Isten pedig testet ad neki”**. Az új teremtetést tehát Isten végzi. Itt van (és csak itt) az új élet titka. Emberi gondolatainkkal akár egybehangzóan, akár azok ellenére, de egyedül Isten adja az új testet, **“amint akarta”**. Mint fordítás aligha megfelelő, de mint exegézis helytálló a Kecskeméthy “elhatározott” kifejezése. Isten teremő akarata határozta el (1Móz. 1,11), hogy milyen testet hoz elő az egyes magokból. Ő **“minden egyes magnak a maga saját testét”** adja. Más teste van a búzának, és újra más a többi növénynek. Isten teremő akaratának végére-

mehetetlen gazdagsága tükröződik a növények sokféleségében. Amiképpen ő testet alkot a növényeknek, ugyanúgy új testet alkot az embernek is. Tehát a hasonlat valóban túlul magán. Az apostol nem mezőgazdasági ismereteket nyújt, hanem Istennek a halottak feltámadására vonatkozó kijelentését példázza. Isten a feltámasztásban minden egyes embernek a "maga saját testét" adja. A magasak nem lesznek alacsonyak, a szőkék nem lesznek barnák, a csúnyák nem lesznek tündérszépek stb. Kinek-kinek a maga saját teste lesz, amely azonban már nem a régi, romlandó test, melynél különös szerepet játszik a szépség és a csúfság, a fehérbőrűség és a színesbőrűség, a nőiség és a férfiúság. Ezekkel a szavakkal mindössze szemléltetni kívánjuk, hogy az új test valóban nem a régi lesz, hanem **az Isten által adott új test**, mindenestre saját, egyéni, új test.

(39) A 39-41. versek ugyanazt a gondolatot fejezik ki, amit a 42-44a. versek a feltámadásra alkalmaznak. Nevezetesen: **amennyire bizonyosan különböznek egymástól a szerves és a szervetlen testek nemei** (márpedig feltűnően különböznek!), **éppúgy különbözik egymástól a jelenvaló földi test és a feltámadott test**.

"Nem minden test ugyanaz a test, hanem más az embereké, más a barmok teste, más a madarak teste, és ismét más a halaké". Bárki számára nyilvánvaló, hogy az **emberi test** különbözik a **barmokétól** (kténosz = házi állat), a barmoké a **madarakétól**, a madaraké a **halakétól**. Csak különös "balgasággal" (15,36) állítható, hogy érdemileg mindenik esetben ugyanarról az egy testről van szó.

(40) Ugyanilyen szembeszökő a különbség a mennyei és a földi testek között. Ugyanis "**vannak mennyei testek és földi testek**". A **mennyei testek** a szakasz összefüggésében az égi testek (= csillagok), nem pedig az ún. mennyei lények (angyalok). A **földi testek** viszont a földi élő lények, akikről és amelyekről az előző versben szólt. A mennyei és a földi testek közti különbséget az mutatja, hogy "**más a mennyeiek dicsősége, és megint más a földieké**" (Czeplédy: "más az égi testek fényessége, s megint más a földieké"). Valószínű, hogy itt a "dicsőség" (doxa) nem fényességet, hanem tisztességet, értéket jelent, akárcsak a következő versben:

(41) "**Más a nap dicsősége, más a hold dicsősége, és más a csillagok dicsősége; mert csillag a csillagtól különbözik dicsőségben**". A **napnak** különös dicsőséget kölcsönöz egyfelől fényessége, de másfelől melegsége, világossága, nagysága, életet fakasztó ereje, gyújtó hatása stb. Viszont a **kevésbé** fényes holdnak újra más dicsőséget kölcsönöz az éjszakai világossága (1Móz. 1,16) és tüneményes hatalma. Harmadszor említetnek a **csillagok**, amelyek különböznek mind egymástól, mind a holdtól és a naptól. A hangsúly azon van, hogy az egyes testek dicsősége egyrészt kisebb-nagyobb, másrészt a nagyságtól-kicsiségtől függetlenül "**más**", nem egyforma, nem egy síkon mozgó.

(42) "**Igy van a halottak feltámadása is**". Amiképpen összetéveszthetetlenül különböznek az emberek az állatoktól (15,39), a mennyeiek a földiektől (15,40), és az égi testek egymás között (15,41), ugyanolyan összetéveszthetetlenül különbözik a **feltámadott test a földi testtől**. Tehát a többszörös hasonlat célja az éles különbségtétel. A kettőt nem szabad összetéveszteni. "**Balgatag**" (15,36) módjára érdeklődnek a korinthusiak, ha a földi testből akarják megérteni a feltámadás csodáját (15,35). A kettő között viszonyosság van (15, 36-38), de a földi testből nem

magyarázható a feltámadás. Nem, mert az egészen **“más”** feltámadott testhez nem vezetnek földi utak. Az **“így van”** kifejezés mindössze a 39-41 versek hasonlatának az alkalmazására szolgál. A hasonlat nem bizonyítja, hanem megvilágítja, a balgatagok (15,36) számára közel hozza, szemlélteti a **“halottak feltámadását”**. Úgy is mondhatjuk, hogy a kifejezhetetlent és kibeszélhetetlent kifejezhetővé és kibeszélhetővé teszi, a feltámadás hitét emberi szavak ruhájába öltözteti. A szakasz további részében (42b - 44a) a földi test és a feltámadott test közötti különbséget látjuk részletezve:

“Elvettetik romlandóságban, feltámasztatik romolhatatlanságban”. A földi test tehát **“romlandóságban”** vettetik el (fthorá = megromlás, elmúlás, megsemmisülés, tönkremenetel). A bűneset óta (15,22) nincs nekünk itt maradandó városunk (Zsid. 13,14). Földi sátorházunk éppúgy szétbomol, akárcsak az elvett mag. Nincsenek örök emberi testek, sem örök szellemek. A romlandóság, az elmúlás végeredményében az egész emberre vonatkozik, minden alkotásával, teljesítményével együtt. A legnagyobbak éppúgy meghalnak, mint a legkisebbek (Ésaiás 40, 6-7). Az **“emlék”** fennmaradása sem változtat a helyzeten. Évezredek és milliók keretei között gondolkozva, egyszer még a legjelentősebb történelmi emlékek is meghalnak és eltemetettnek. Gyökeres exegézissel így kell nézni a romlandóságot, beleértve a magunk emberi jövődjét is. **“Romolhatatlansága”** csak a feltámadott, az új életre támadott testnek van. Jellemző, hogy míg a **“romlandóság”** a kárhozattal van összekapcsolva, addig a **“romolhatatlanság”** az örök élettel (Gal. 6,8). Romolhatatlan az, amiben nincs romlandóság, ami örökkévaló, aminek nincs vége, amit többé nem veszélyeztet a halál. A feltámadás ennek a halál nélküli örök életnek az Istentől vett kezdete.

(43) **“Elvettetik gyalázatosságban, feltámasztatik dicsőségben”**. A **“gyalázatosság”** görög megfelelője (átimiá = tisztesség-nélküliség, lenézés, megvetés, **“becsétvesztettség”** - Czeglédy -, gyalázat) éppoly nehezen érthető, mint a magyarra fordított mása. Gyalázatosak pl. az istentelen szenvedélyek (Róm. 1,26); gyalázatosság az, ami miatt szégyenkezik az ember (1Kor. 11,14), ami csúfságot jelent az életben (Rom. 9,21). Csak feltételesen mondhatjuk, hogy jelen összefüggésben mire gondolhatott az apostol. Talán helyesebb a gyalázatosság ellentétéből, vagyis a **“dicsőségből”** magyarázni a szót. Így a felsorolt szótári jelentések közül az utolsóelőttinek a tartalma szélesedik ki. Nevezetesen: **“gyalázatosság”** az, ami miatt Isten orcája előtt szégyenkeznünk kell. Szégyenkeznünk kell egész ó-emberünk miatt, mivel bűnben fogantattunk és születünk. Ennek az ó-embernek nincs tisztessége Isten szemében. Ilyen gyalázatos, szégyellnivaló testben jár születésétől kezdve bárki ember. Amióta van bűn, azóta van **“gyalázatosság”**. Ettől a **“gyalázatosságtól”** csak a feltámadás szabadít meg úgy, hogy **“dicsőséget”** ajándékozik. A feltámadás által hasonlatosakká leszünk az Úr Jézus dicsőséges testéhez (Fil. 3, 20-21). Nem marad semmi szégyellnivaló, mivel szerelmes fiainak nevez az Úr. Ilyenképp **“dicsőségben”** feltámadni annyi, mint a **“gyalázatosságot”** okozó bűnök nélkül élni, Isten képét hordozni, az ő szentségét tükrözni.

“Elvettetik erőtelenségben, feltámasztatik erőben”. Az **“erőtelenséget”** itt a lehető legtágabb értelemben használja az apostol. Benne van a testi és a lelki gyöngeség egyaránt. Míg a testben járunk, szüntelenül betegségek vesznek körül. Ezek az orvost és az orvosoltat egyaránt figyelmeztetik arra, hogy nagyobb az ellen-

ség, semhogy legyőzhetnénk; olyan terhek nehezednek reánk, amelyekre nézve tehetetlenek vagyunk; nincsen feleletünk számtalan kérdésre. Képtelenek vagyunk megmagyarázni életünknek épp a legkínzóbb kérdéseit. A hívő is osztozik az erőtelenségben (Róm. 8,23). Reá is vonatkozik a prófétai szó: "Elfáradnak az ifjak, és meglankadnak, megtántorodnak a legkülönbek is (És. 40, 30). Legfennebb csálni akarhatjuk önmagunkat, ha megfélemlünk erőtelenségünkéről, de az Ige teljes bizonyossággal és kivételt nem ismerve hirdeti: "Elvettetik erőtelenségben".

Azonban az erőtelenségnek megszabott a határa. Nincs végtelen lehetőség. A feltámadással vége szakad az erőtelenségnek, mert **"feltámasztatik erőben"**. A feltámadottak **"erőben"** vannak. Az "erő" (dünámisz = erő, hatalom) alapján véve Istennek az ereje és hatalma. Nekünk annyi erőnk van, amennyit tőle nyerünk. Most is erősek vagyunk, de csak hitben, csak bűneink megbocsátása által, csak a betegségek és a próbák között hányattatva. A feltámadás Isten erejének zavartalan érvényesülését hozza magával. Eltűnnek a betegségek, fogságok, természeti csapások, a kínzó kérdések és a bűn folytán reánk nehezedő nyomorúságok. Az lesz a mi erőnk és biztonságérzésünk, hogy szemtől-szemben tapasztaljuk Isten erejének korlátlan érvényesülését, amit a földi életben csak hitben látunk, csak a keresztre feszített Krisztusban elrejtve szemlélünk

(44a) A földi test és a feltámadott test ellentétjét mutató párhuzamnak utolsó tagjához értünk: **"Elvettetik természeti test, feltámasztatik lelki test"**. A **"természeti"** (pszükhikosz = lelki, a keresztyén irodalomban mindig azt fejezi ki, ami a világi élethez tartozik = emberi - lelki - természeti), nem azonosítható az **"érzékivel"** (Károli), hiszen az **"érzékiség"** csak egyik megnyilvánulása a **"természetinek"**. Természeti mind az, ami a hús-vér testből következik: érzékiség, végesség, fös-vénység, nagyravágyás, pártoskodás, katonáskodás, hitetlenség, Istentől függetlenített erkölcsösség, legkülönbébb szép és csúf emberi akarások, cselekedetek. **"Természeti test"** az Istentől elszakadt, a bűnök közt járó, az önmagát megváltani nem tudó ember. Ebben a **"természeti testben"** telik el rövidebb-hosszabb életünk. Ellentétje a **"lelki-test"** (szómá pneümátikon). Milyen sajátos (Pál előtt senki által nem használt - Bousset) kifejezés! **"Lelki"**, és mégis **"test"**; **"test"** és mégis **"lelki"**. Főlöszleges kutatni és leírni, hogy emberi elképzeléseink szerint milyen lehet a **"lelki test"**. Ilyen útra csak a kíváncsiság vezethet. A Szentírás nem nyújt emberi értelemben vett élettant sem a **"természeti"**-, sem a **"lelki testről"**. Egyetlen dolgot mondhatunk csupán: a **"lelki test"** olyan, mint az Úr Jézus feltámadott dicsőséges teste. Nincs hatalma felette sem Pilátusnak, sem a zsidóknak; nincs benne semmi a **"természeti"** ember romlandóságából, gyalázatosságából és erőtelenségéből; nincs benne semmi, ami a bűnre emlékeztetne. A **"lelki test"** Isten Szentlelkének (pneümá) bűn nélküli temploma, melyet nem kell többé kisöpörni (mert örökké szent), nem kell ellenségtől óvni (mert nincs ellensége), nem kell elmúlástól féltetni (mert romolhatatlan).

15, 44b-49: TERMÉSZETI ÉS LELKI TEST

(44b) Ha van természeti test, van lelki - test - is. (45) Így van megírva is: Lett az első ember, Ádám, élő lény; az utolsó Ádám megelevenítő Lélekké. (46) De nem a lelki az első, hanem a természeti, azután a lelki. (47) Az első ember földből való földi, a második ember mennyből való. (48) Amilyen a földi, olyanok a földiek is, és amilyen a mennyei, olyanok a mennyiek is; (49) és amint hordoztuk a földinek képét, hordozni fogjuk a mennyeknek a képét is.

(44b) Pál apostol a kételkedő korinthusbeliekre tekintve beszél Isten kijelentéséről, jelen esetben a halottak feltámadásáról. A korinthusiak külön magyarázat nélkül tudják, hogy **“van természeti test”**. Minden embernek teste van, melyben jár, gondolkodik, vétkezik, szeret, eszik-iszik kenyeret és úrvacsorát; teste van, melyről tudja, hogy romlandó, gyalázatos és erőtelen (15, 42-43). Ez a test “természeti” test (pszükhikosz = érzéki - Károli -, animalis, az **anima**-tól - Kálvin, természeti, mivel magában foglalja az egész jelenvaló világbeli létet) a maga Krisztus-nélküliségében, bűnösségében, láthatóságában. Fontos, hogy a **“természeti test”** (bármiként fordítsuk) ugyanannyi, mint a rabszolgatársadalomban, a jobbagyság korában, vagy az új korban élő ember, minden velejárójával együtt. A “természeti test” az, amelyikről könyvtárakat írunk és olvasunk. Ez az, amit tudnak a korinthusiak. **“Ha”** ezt tudják, akkor meg kell tudniok azt is, amit nem tudnak és önmaguktól sose tudhatnak, hogy **“van lelki-test”** - is. Mintha így szólana Pál: “Ti nagyon tisztában vagytok “természeti testeteknek a valóságával”, úgyannya, hogy rajta kívül egyébről hallani sem akartok. De én Isten üzeneteként tudomásotokra adom: **“van lelki-test is”**. Nem ok nélkül beszéltem a “romolhatatlanságról”, “dicsőségről”, “erőről” és “lelki testről” (15, 42b-44a)). A hangsúly a **“van”** ígére esik. Van, mert úgy jelentette ki Isten; van, mert így prédikálom nektek; van, mert Krisztus harmadnapon feltámadott és lelki testben megjelent övének (15,4 - 11); van, mert Isten ilyen testet ad a feltámadásban (15,38). A “lelki test” megértéséhez utalunk a 44a magyarázatára. Ez a “lelki test” hitben már bennünk van; ez a lelki test nem fog rothadást látni.

(45) **“Így van megírva is”**. Nem mond új dolgot. A “természeti” és a “lelki test” igazsága kezdettől fogva megvan. Az apostol egynek tudja magát a pátriárkákkal és a prófétákkal, akik ugyanannak az önmagát kijelentő Úrnak a hatalmas keze alatt éltek. A hivatkozott ószövetségi (1Móz. 2,7b) vers (a Szeptuagintában) így hangzik: **“És lehelt az ő arcába” életnek leheletét** (szelét, lélegzetét), és **lett az ember élő lényé**. A Pál szövege pedig: **“Lett az első ember, Ádám, élő lényé, az utolsó Ádám megelevenítő Lélekké”**. Ha megfigyeljük az ószövetségi idézet görög szavait, könnyen észrevehető, hogy az apostol **nemcsak** a kövér betűs részt (ejsz pszüchén dzószán) idézi, **hanem** (nyilván szabad idézettel) az ezt követő részt is (ejsz pneümá dzóopojón). Isten az **“embert” “élő lényé”** teremtette úgy, hogy **“életnek leheletét”** adta belé. Az 1 Mózes. 2,7 szerinti **“élő lény”** (= az első ember) még rendelkezik az “életnek leheletével” (= Isten Szentlelkével). Ez az az **“első ember, Ádám”**, aki mi nem vagyunk születésünknel fogva. Ez az az “első ember,

Ádám”, aki az “életnek leheletét” elveszítette, megtagadta, hogy így az “életnek lehelete” (= Isten Lelke) nélkül maradjon. Az apostol most erről az üresen maradt “**első emberről**”, az “életnek lehelete” nélkül maradt Ádámról beszél. Ő az, aki él, mozog; fáradságos munkával szerzi kenyerét, de immár a paradicsomon kívül, az “életnek lehelete” nélkül (pszükhé = lélek, mint a földi élet emberi központja; minden lélek = minden ember Csel. 2,43 stb.). Kecskeméthyvel együtt “**élő lényt**” írunk az “**élő lélek**” (Károli) helyett, mivel kifejezőbbben adja vissza, hogy az “**első ember**” valóban csak “**élő lény**”, akiben már nincsen “életnek lehelete”, hanem romlandóság, gyalázatosság és erőtelenség (15, 42-43).

Az “**utolsó Ádám**”, Jézus Krisztus “**megelevenítő Lélekké**” lett, vagyis az elveszített “**élet lelkét**” ő adja vissza. A szójáték igen szembeütő. Szó szerinti fordítással: az “**életet teremtő Lélek**” (Újszövetségben) megfelelője az “**élet lelkének**” (az ószövetségi idézetben). Tehát Jézus Krisztus az, aki a “**lelki testet**” (15,44) ajándékozza azáltal, hogy az elveszített “életnek lelkét” visszaadja.

Jézus Krisztusban hozzánk jött Isten, és belénk leheli az elveszített “életnek Lelkét”. Ez a helyreállítás, megújítás (instauratio - Kálvin). **Ezt jelenti, hogy ő “megelevenítő Lélek”**. Ebben van a “lelki test” (15,44) egyetlen magyarázata. Most csak hitben nyerjük a Lélek megelevenítő ajándékát, de mindenesetre nyerjük. Most csak hitben bírjuk a “megelevenítő Lélek” által adott “lelki testet”, de mindenesetre bírjuk. Most csak hitben létezik a “megelevenítő Lélek” által adott új emberünk, de megvan, hogy majd az “utolsó Ádám” megdicsőült “lelki testéhez” hasonlatosak lehessünk. A következő versek (46-49) azt írják le, hogy az “**első Ádám**” ivadékaik miképpen lesznek az “utolsó Ádám” ivadékaivá, miképpen nyerik el a “lelki testet”, a feltámadás testét.

(46) Félreértés ne legyen! Senki se igyekezzék szépítgetni a dolgokat. Az elveszített paradicsom óta (nincs mit félni ettől a kifejezéstől) “**nem a lelki az első, hanem a természeti, azután a lelki**”. A tökéletes szentségben, jóságban teremtett embernek menthetetlenül vége van. Nincsenek ártatlanságban született gyermekek, sem pneumatikus emberek. Nincsenek, mert “**az első**” egyszersmindenkorra a “**természeti**”. Önmagától mindenki csak ilyen “**első**” lehet, csak ilyen “**természeti**” (15,44). Az álmok kergetése ki van zárva. A megnemesült vagy megnemesülő, a megistenült vagy megistenülő, a tökéletes vagy tökéletesedő ember csak kongó üresség. “**Az első**”, Ádámmal együtt, a mindenkori ember. A született fiak és leányok egyszerűen természetiek, akikből hiányzik az “életnek lehelete” (15,45). A feltámadás hite ezt nemcsak nem homályosítja el, hanem épp kiélezi. Kiélezi azt, hogy “**az első**” Ádám, az ember a maga eszességében vagy esztelenségében, műveltségében vagy műveletlenségében, egyszerűen “romlandó”, “gyalázatos” és “erőtlen” (15, 42b-43). Ez az ő “**természeti teste**” (15, 43b). Csak “**azután**” az első után következik a “**lelki**”. Aki nem fogadja el ezt a sorrendet, vagyis nem látja a bűnt, a mélységet, az első Ádámot, az sohasem fogja látni azt, ami “**az első**” után (= azután) következik: a “**lelki**” test reménységét, Jézus Krisztust, a halottak feltámadását. Előbb fel kell ismerni, hogy Ádám-ivadékok vagyunk, hogy “**azután**” Krisztus-ivadékok lehessünk. Ugyanezt még szemléletesebben mutatja a következő vers:

(47) “**Az első ember földből való földi, a második ember mennyből való**”. Két ember van, mégpedig olyan két ember, akiktől nem függetleníthetjük magunkat (amint a 15, 48-49-ből kitűnik). “**Az első ember**” (= Ádám = az ember mint olyan)

“földből való földi”. Nem mintha ilyennek teremtette volna az Úr. “Isten a maga képére teremtette, akiről csak azt lehetett mondani, hogy “ímé igen jó” (1Móz. 1,27. 31), mivel “életnek lehelete” (1Móz. 2,7) volt benne. Azonban a bűneset utáni “első emberről” most már csak az mondható, hogy **“földből való földi”** (1Móz. 2,7). Ez, és csak ez! Már el van szakadva az égtől. Többé nincs út a magasságba. Immár a kert fái közt rejtőzködik Isten elől (1Móz. 3,8). Az a jövődje, hogy visszatér a földre, amelyből vétetett (1Móz. 3,19). Egyszóval “földből való földi”, a halálnak, a romlandóságnak a gyermeke, minden ún. jó és rossz tulajdonságával, alkotásával és akarásával együtt. Viszont **“a második ember mennyből való”**. Ez azt jelenti, hogy Istentől szállott alá miközénk, miközben az “Ige testté lett” (Jn. 1,14), a karácsonyi gyermek megszületett. Emberi testbe öltözött ugyan, de tökéletesen más, tökéletesen nem “az első”, tökéletesen nem földből való, nem emberi akaratból való (Lk. 1,35), tökéletesen nem romlandó, nem gyalázatos, nem erőtelen. Mindezt magára vette, hiszen **“emberré”** lett, de felülről jött. Istentől jött, **“mennyből való”**. Mint egy ellenállhatatlan harsona, úgy szól az Ige: nem az első az utolsó szó, nem a bűné és a halálé, nem a romlandóság és erőtelensége. Van tovább, van második, van “életnek lehelete”, mert van Krisztus. Isten akarata iránti engedelmisségben nincs világúnt borúlátás (pesszimizmus - 15,47), sem határtalan emberi derúlátás (optimizmus 15,46). Egyiket és másikat is derékba törí a feltámadás evangéliuma. Nincs új élet Krisztus nélkül (15,46), de nincs halál se Krisztussal (15,47). Az írásmagyarázás mindig a belemagyarázás veszélye mellett halad, de vigyáznunk kell, hogy az elővigyázatossággal valamiképpen a “mennyből való” “második embert” ne takarjuk el.

(48) **“Amilyen a földi, olyanok a földiek is”.** Más szóval: amilyen Ádám, olyanok Ádámnak az utódai is. Ádámról, a **“földiről”** két központi jellemvonást ad elénk az Ige. Egyik az, hogy Isten akarata iránt engedetlen, másik pedig, hogy engedetlensége miatt a halálnak, Isten igazságos ítéletének a várományosa. Minden egyéb benne van ebben a kettőben. Engedetlenségében benne van hitetlensége, keményszívűsége, lázadása, békételensége, félelme, egyszóval minden bűne. Halálában benne van végessége, romlandósága, erőtelensége, rabsága, örök elvettetése, Isten kárhoztató ítéletének teljes tartalma. **Ilyenek a földiek is:** engedetlenek és halálfiak. Jellemző, hogy az apostol nem azt mondja: ilyenek a földiek közül egyesek, **hanem:** ilyenek **“a földiek”**, mindenki: a pátriárák, a próféták, az apostolok és a reformátorok éppúgy, mint mi. Az ember - minden ember, minden Ézsau és minden Jákob - önmagában csak “földi” lehet, csak az első Ádámhoz hasonló. Ebből a mélységből: az engedetlenség és a halál mélységéből nincs kivezető emberi út. Mindössze arról lehet szó, hogy a pátriárákkal, a prófétákkal és az apostolokkal együtt elismerjük ezt a feneketlen mélységet. Az apostol mindenesetre azért ír és beszél, hogy a korinthusiakkal együtt mi is elismerjük, és öncsaló álmodozásunk helyett a szigorú és szomorú valósággal számoljunk. De nemcsak ezzel az emberileg menthetetlen helyzettel kell számolni. Egyébként értelmetlen volna az egész 15. fejezet, az egész egyház, az egész evangélium. Hitben nincs, mert nem lehet önmagában álló, elszigetelt mélység, vigasztalás nélküli szomorúság, szabadítás nélküli fogság, bűnbocsánat nélküli bűnbánat, élet nélküli halál.

A vers második fele sötétségből a világosságba visz, amikor hirdeti: **“amilyen a mennyei, olyanok a mennyeiek is”**. Más szóval: amilyen Krisztus, az utolsó Ádám (15,45), a “második ember” (15,47), olyanok Krisztus gyermekei, a Krisztusban beoltottak, a Krisztusban hívők, azaz a “mennyeiek” is. Krisztusról, a mennyeiről szintén két központi jellemvonásban lehet összefoglalni mindent. Egyik az, hogy bűn nélküli, másik pedig, hogy romolhatatlan, örök. Bűn-nélküliségében van a mennyből származó valósága, engedelmessége, szentsége, békessége, szeretete és ami csak ide tartozik. Romolhatatlanságában van a halál legyőzése, feltámadása, örök dicsősége és mindaz, ami megváltó művéhez tartozik. A halált csak ő tudhatta legyőzni, aki feltámadása által úrrá lett a halál felett. Ilyenek a **“mennyeiek is”**. Tehát bűn nélkül valók a bűnbocsánat által, engedelmesek Jézus Krisztus szabadtámasának az elfogadása által, szentek Krisztus érdeméért, békesség fiait Krisztus békességének az átölelése által, egyszóval Isten szerelmes gyermekei hit által. Nem második Krisztusok, hanem részesei a mennyei Krisztusnak; nem önmagukban igazak, hanem igazak az ingyen kegyelemből nekik tulajdonított, betudott igazság által. Másfelől romolhatatlanok, örök életűek, haláltól mentesek a Krisztus feltámadásában való részesedésük, azaz saját feltámadásuk által. Most még hitben és reménységben ilyenek, de kétségtelenül ilyenek. Most még csak hitben támadtak fel, de hitben kétségtelenül feltámadtak. Most még csak reménységben a romolhatatlanság gyermekei, de reménységben kétségtelenül azok. “Még nem lett nyilvánvaló, hogy mivé leszünk. De tudjuk, hogy ha nyilvánvalóvá lesz, hasonlókká leszünk őhozzá, mert meg fogjuk látni amint van” (1Ján. 3,2).

(49) **“És amint hordoztuk a földinek képét, hordozni fogjuk a mennyeknek a képét is”**. A **“kép”** (ejkón = ikon, kép, az eredeti mása) természetesen a bűneset utáni **“földre”**, Ádámra vonatkozik. Ugyanis az Isten teremtető kezéből kikerült Ádám az ő teremtető Istenének a **“képét”** hordozta; nem volt **“földi”**, hanem **“életnek leheletét”** bíró mennyei. A bűneset után azonban csak **“földi”**, romlandó, halálba hulló. Ennek **“a földinek a képét”** **“hordoztuk”** (hordozok, viselek, pl. ruhát) földi életünkben; éppoly **“romlandók”**, **“gyalázatosak”** és **“erőtlenek”** (15, 42-4) voltunk, mint az első **“földi”**. Sajátos, hogy az apostol múlt időben beszél a képhordozásról. Nem azt mondja, hogy **“hordozzuk”** (jelen időben), hanem **“hordoztuk”** (múlt időben). Az egész földi életet egyetlen egésznek veszi születésünktől halálunkig. A **“hordoztuk”** ígét erre az egész életre vonatkoztatja: a földi holnapra éppúgy, mint a múltra és a jelenre. Úgy hordozzuk (ma és holnap is) a **“földinek a képét”**, mintha már nem is hordoznánk, mintha már múlttá lett volna számunkra. Hitben lehet, szabad és kell múlt időben beszélni, mintha már vége lenne a **“földi”** hordozásának. Valóságban még nem hordozzuk a **“mennyeknek a képét”** (hanem csak hordozni fogjuk, jövő időben), de a **“földi”** képét sem hordozzuk (hanem már elhordoztuk, múlt időben). Hitben járni annyi, mint ebben a feszültségben élni, ebben a **“már nem”**-ben és a **“még nem”**-ben, ebben a **“hordoztuk”**-ban (múlt idő), és ebben a **“hordozni fogjuk”**-ban (jövő idő). Ismételjük: hitben szabad és kell írni és mondani az apostollal együtt, hogy a **“földinek képét”** nem hordozzuk (jelen idő), hanem **“hordoztuk”** (múlt idő). Még reánk nehezedik a romlandóság és erőtelenség nyomasztó súlya, még előttünk van a halálunk és eltemetetésünk, de már úgy beszélünk minderről, mintha már nem is lenne, hiszen hitben már mienk a szabadulás.

És “hordozni fogjuk a mennyeinek a képét is”. Még nem “hordozzuk” (jelen időben), sem nem kell hordoznunk holnap vagy a jövő évben, hanem **“hordozni fogjuk”** a feltámadás után, a szemtől szemben való látásban. Önámítás lenne azt gondolni, hogy már itt van a teljesség, mintha hívő életünk már szabad lenne a romlandóságtól és erőtelenségtől, mintha a hívőt nem bántanák a betegségek, a bűn, vagy épp a halál. De önámítás lenne az is, ha földi életünk azutáni szakaszától várnánk a beteljesedést, mintha kitartó és buzgó hitéletünkkel és egyházépítő munkánkkal Isten országát erre a földre hozhatnánk. Mind Kálvin, mind sok más engedelmes írásmagyarázó joggal figyelmeztet arra, hogy egyes kéziratoknak a “hordoznunk kell” (aor. conj.) olvasata helytelen. Az apostol nem buzdítani akar a teljességre, sem felszólítani arra, hogy a “mennyeinek a képét” hordozzuk ezen a földön, hanem kijelentő formában (jövő idő) bizonytságot tesz, vallást tesz, tudtul adja, kijelenti, hogy **“hordozni fogjuk”** (fut.!). Még nem hordozzuk, hiszen még ebben a testben járunk, még viaskodunk a bűnnel, még sírunk a koporsónál, még félünk a haláltól, de **“hordozni fogjuk”** a feltámadás után. Hitben már hordozzuk, már örök életben járunk, már új életre támadtunk, de ez még nem a szemtől szemben való járás ideje. “Még nem lett nyilvánvalóvá, hogy mivé leszünk” (1Ján. 3,2), de nyilvánvalóvá **lesz!**. “Hordozni fogjuk” a mennyei képet, azaz Krisztus dicsőséges testéhez hasonlatosak leszünk.

15, 50-53: TEST ÉS VÉR NEM ÖRÖKÖLHET

(50) Azt pedig állítom, atyámfiai, hogy test és vér Isten országát nem örökölheti, sem romlandóság nem örököli a romolhatatlanságot. (51) Ime titkot mondom nektek: Mindnyájan nem fogunk elhunyni, de mindnyájan elváltozunk, (52) nagy hirtelen, egy szempillantás alatt, az utolsó trombitaszóra; mert trombitálni fog, és a halottak majd feltámadnak romolhatatlanságban, és mi elváltozunk. (52) Szükség ugyanis, hogy ez a romlandó romolhatatlanságba öltözzék, és e halandó halhatatlanságba öltözzék.

(50) A 7,29 magyarázatában már foglalkoztunk az **“azt pedig állítom, atyámfiai”** értelmezésével. Most csak utalunk az ott mondottakra. Az apostol azonosítja magát Isten kijelentésével. A hit biztos tudásával és a szívbeli bizodalom erejével állítja az atyafiaknak, hogy **“test és vér Isten országát nem örökölheti”**. A **“test”** (szárksz = hús, test, 15,39) jelen összefüggésben kimondottan a **“húsnak”** (Kecskeméthy) felel meg. Csupán azért tanácsosabb a Károli-fordítást megtartani, mivel a **“test”** szó mélyen belegyökerezett az egyházi szóhasználatba. A hagyományos magatartásból egyébként félreértés nem származik, mert a **“hús”** és **“vér”** együtt megszokott kifejezése annak, amit közönségesen **“testnek”** nevezünk. **“Test és vér”** annyi, mint az emberi szervezet érzékelhető és romlandó elemei a maguk egységében. Azonosítjuk a *természeti emberrel* úgy, amint mozog, gondolkodik, akar, lemond, reménykedik stb. Ami **“test és vér”**, vagy ami a **“test és vér”**-embernek az akarata, gondolata, mindaz Isten országát nem örökölheti; szó szerint: **“nem képes örökölni”**. Nincs az az emberi **“képesség”**, hatalom, mely ezt a helyzetet megváltoztathatná. A **“test és vér”** egyetlen kilátása a sírgödör, a széthullás, hívóknél és hitetleneknél egyaránt. Igen, feltámad a test, de nem a **“test és vér”**-test, hanem a **“lelki test”** (15,44). A kettő nem függetleníthető egymástól (ezt eléggé szemléltette az elvetett mag hasonlata), de a szoros kapcsolat semmiképp nem jelenti a **“test és vér”** feltámadását (15, 42-43). Más szavakkal ugyanezt hirdeti a vers további része: **“sem romlandóság nem örököli a romolhatatlanságot”** (l. 15,42 exegézisét). Pálnak oka van arra, hogy a 42. (15,42) versben mondottak után ismét visszatér a **“romlandóság”** (fthóra) kérdésére. Eddig is hirdette (15,33-44) és ezután is hirdeti (15, 52-53), hogy a **“test”** támad fel. **“Hiszem... testünk feltámadását”!** De ebből az **“evangéliumból”** ne legyen más evangélium; ne a romlandóságnak tulajdonítson romolhatatlanságot a korinthusi gyülekezet. Ami romlandó, annak meg kell romlania. Nyelvünk kifejező erejét meghaladja, amiről itt szó van. A feltámadás **“lelki testét”** még nem látjuk; nem tudjuk sem leírni, sem lefényképezni. **Tudjuk**, hogy a mi testünk támad fel (s nem egy másik test), de **azt is tudjuk**, hogy nem a **“romlandó”** támad fel; a **“lelki test”**, nem a **“természeti test”** (15, 44-50). Pál állítja a múlandónak és a halandónak (53-54)... a lelki testtel, az Isten tulajdonában lévő emberrel való azonosságát. Azonban ez az azonosság nem kézzelfogható adottság. Közte és a természeti test között... áll Istennek a csodája: a legsúlyosabb és megsemmisítő ítélet a természeti testre nézve, és a legkibeszélhetetlenebb reménység a lelki testre nézve (Barth).

(51) Ha “test és vér” (15,50) nem örökölheti Isten országát, mi lesz azokkal, akik az Úr Jézus eljövetelkor a “test és vér” szerinti testben lesznek? Mi lesz azokkal, akik még nem haltak meg? Erre a kérdésre tekint az Ige: **“Imé titkot mondok nektek”**. “Titok” (műstérion - 2,7; 4,1; 13,2) alatt értendők “Istennek titkos gondolatai, tervei, rendelései, amelyek az emberi értelem számára hozzáférhetetlenek” (Bauer). Hogy mi lesz azokkal, akik még életben lesznek az Úr eljövetelkor, ezt (miként Istennek bármely titkát) emberi elme föl nem érheti. A titkot azonban Isten kijelentette, tudtul adta az ő szolgálóinak (4,1), hogy sáfárkodjanak vele. Ezt a sáfárkodást teljesíti az apostol, amikor a “titkot” elmondja a korinthusiaknak:

“Mindnyájan nem fogunk elhunyni, de mindnyájan elváltozunk”. Kétségtelen, hogy az őskeresztyének saját földi életük idejére várták Krisztus eljövetelét. Az élő hit azóta is mindig a maga idejében várja (kell várnia) az Úr eljövetelét. Nem határoz meg napokat és esztendőket, de úgy él, mint az adventi ember. Jelen összefüggésben az Úr eljövetelének időpontja csak a sorok mögött szerepel, de így egész súlyával jelentkezik (15,23). Lesznek, akik emberileg az utolsó nemzedékhez tartoznak, amely nemzedék után nem következik többé a fiak és a leányok későbbi nemzedéke. Ezekre nézve szól az apostoli biznyságtétel (és velük együtt reánk nézve, akik úgy élünk - úgy kell élnünk, mint utolsó nemzedék); **“Mindnyájan nem fogunk elhunyni”**. Lesznek (vannak), akik nem halnak meg a szó általános értelme szerint. Ez azt jelenti, hogy sem betegségben, sem végelgyengülésben, sem más szokott halálneemben nem hunynak el (lásd 16,6 exegézisét). Nem lesz halotti anyakönyvelés, sem siratás, sem a vigasztalás prédikálása. Tehát a szokásos értelemben **nem fognak (fogunk) elhúyni**. Azonban a halálnak csak a formája más, hiszen mindenkinek meg kell halnia (Róm. 6,23; Zsid. 9,27). Nem úgy fogunk elhunyni, mint atyáink, **“de mindnyájan elváltozunk”**, mássá leszünk: (fut. pass.). A “természeti ember” számára bekövetkezik a vég. Kivétel nélkül mindenki beletartozik a **“mindnyájunk”** csoportjába, a hívők éppúgy mint a hitetlenek. Amaz utolsó napon senki se hosszabbíthatja meg az életét. Kálvinnak igaza van, hogy most csak a Krisztuséival foglalkozik az Ige, ami azonban nem gyöngíti a “mindnyájan” fogalmát. Mindnyájan **“elváltozunk”**, beáll a halálnak és a feltámadásnak a története. A “természeti test” helyett “lelki testet” nyerünk. Ezt jelenti az elváltozás, a “mássá” levés. Mindenesetre bizonyos, hogy nem mi változtatjuk el önmagunkat, vagy másokat, hanem velünk és másokkal cselekszik majd az Úr. Szó szerint: el fogunk változtatni (fut. pass.).

(52) Az elváltozás **“nagy hirtelen”** (átomosz = oszthatatlan) történik, **“egy szempillantás alatt”**. Mindkét határozó Isten végtelen hatalmát jelzi. Egy percre és másodpercre nem osztható, oszthatatlan időben; nem a mi ilyennek vagy olyanak nevezett időnkben, “nagy hirtelenséggel, egy szempillantás alatt” fog megvalósulni a nagy történet. Egyetemesen vége lesz annak a kegyelmi időnek, mely **számomra** halálom szempillantásnyi idejével befejeződik. Kinek lehetne fogalma erről a páratlan időről, mely többé nem a mi időnk, nem az emberi történelem ideje, nem a teológiai tanulmányok és igehirdetések ideje; már nem is a hit döntésének az ideje. A “nagy hirtelen”-ben és “egy szempillantásban” a Mt. 24,31, az 1Thess. 4,13-19 és a Jelenések könyve 19, 11-20 verseit kell látni, beleértve

az "ezeréves uralmat" is. Ez az idő az **"utolsó trombitaszónak"** az ideje. Az ige hirdetés trombitája nem hangzik többé, hogy bűnbánatra hívjon és bűnbocsánatot hirdessen. A "szempillantásban" még harc van (kemény harc! - Jel. 19,11 - 20,15), de már nem a mi harcunk, nem a hit harca. A harci riadó már nem a próféták és az apostolok bizonyágtételén nyugvó emberi beszéd, hanem angyalnak, arkangyalnak a trombitája. Jézus Krisztus hatalma immár nem téveszthető össze a gyengeséggel. A "szempillantásban" és "az utolsó trombitaszóban" a Golgotha keresztyén legyőzött ellenségről bebizonyosodik, hogy valóban legyőzött. Valóban az történik, amit veszített csaták után a hatalmához ragaszkodó, a bukásába bele nem törődő ellenség szokott cselekedni. A döntő csata eldőlt a Golgothán, de az ellenség megsemmisített csapatai még utolsó erőfeszítésükkel céltalanul és kilátástalanul lövöldöznek (Jel. 19, 11-20). A győzelmet azonban félreérthetetlenül véghez viszi és hirdeti az "utolsó trombitaszó". **"Mert trombitálni fog"** úgy, hogy hallják a győzők és a legyőzöttek egyaránt. Isten saját trombita-szava ez, mely immár nincs helyekhez és időkhöz kötve, eredményhez és eredménytelenséghez viszonyítva, rest és hű szolgálkra bízva. "Trombitálni fog" (képes kifejezés a kibeszélhetetlen evangélium elmondására) **"és a halottak majd feltámadnak romolhatatlanságban, és mi elváltozunk"**. Csak a "szempillantás" keretei között beszélhetünk arról, hogy "először" (1Thess, 4,16) akik meghaltak, s "azután" (1Thess. 4,17) mi, akik élünk. A **"halottak majd feltámadnak romolhatatlanságban"** = a Krisztusban elhunytak mind, Ábél-től kezdve az utolsó nemzedékig. Az eltelt évmilliók és az elképzelt következő évmilliók **nem zárják ki, hogy mind egyszerre támadjanak fel a halottak, s mégis kinek-kinek a maga halálakor következze be a feltámadás**. A számunkra összeegyeztethetetlen "ma velem leszel a paradicsomban" (Lk. 23,43) és "Uram... meddig nem ítélsz még" (Jel. 6,10), vagy: "a többi halottak meg nem elevenednek, míg nem betelik az ezer esztendő (Jel. 20,5), vagyis az évmilliók mind az egyetlen szempillantásban sűrítődnek, Isten országa "felülről" jön. Amaz utolsó nap felülről jön úgy, hogy minden emberi időt egyszerre ér el, minden emberi időt egyszerre töröl el; mindenki egyszerre támad fel, és mégis azonnal halála után. Erre a jövőre vár a hívő. Magamhoz és az emberi időhöz viszonyítva kétségtelenül **először** támadnak fel a halottak, de ugyanabban az utolsó időben, ugyanabban az egyetlen "szempillantásban", ugyanannak az "utolsó trombitának a szavára". Ebben a páratlan isteni időben lesz, hogy **"mi" (= az utolsó nemzedék) elváltozunk"** (l. 15,51 magyarázatát). Barth találóan jegyzi meg, hogy érdemileg a "feltámadás" és az "elváltozás" helyett egyszerűen azt lehetne mondani: "Mi valamennyien feltámadunk" (= feltámasztatunk). Csupán azért használja az apostol az "elváltozás" kifejezést, mivel a "feltámadás" szó "az élőkre alkalmazva rosszul hangzana". Mind a feltámadottak, mind az elváltozottak "romolhatatlanságba" (15,42) öltöznek, "lelki testet" nyernek".

(53) Kikerülhetetlen **szükségből** történik a feltámadás. Mindenesetre Isten által meghatározott szükségről van szó (Czeglédy: "kell"). Semmi helye a kételkedésnek, bizonytalankodásnak. Kizárt dolog, hogy a Krisztus követői (= Krisztuséi) számára egy más jövődő következze, mint a "feltámadás" vagy az "elváltozás" (15,52). **"Szükség ugyanis", kell ugyanis, "hogy ez a romlandó romolhatatlanságba öltözzék"**. A **"romlandó"** és **"romolhatatlan"** fogalmát már láttuk (15,42). Ebben

a versben az **“öltözzék”** ige vezet mélyebbre a feltámadás **“titkának”** (15,51) a megértésében. Épp **“ez”** a mostani, ez az Isten országát örökölni nem képes (15,50) **“romlandó”** test **“öltözik”** romolhatatlanságba, hogy Isten országát örökölhessen. Bizonyos, hogy a ruha felöltésének a hasonlatával van dolgunk, de érezhető, hogy a **“romlandó”** és a **“romolhatatlan”** kifejezések szétfeszítik az öltözni ige szokott értelmét. Nem úgy van, hogy a romlandó **“test és vér”** (15,50) új külsőt, új ruhát nyer, s így régi tartalommal, de új külalakkal tovább él. A fejezet előző szakaszai után ilyen gondolatok ki vannak zárva. Az **“öltözzék”** ige erőteljesen bár, de azt fejezi ki, hogy a régi romlandóból, mint elvetett magból kikél az új, a romolhatatlan. A romlandó megrothad, de belőle feltámad a romolhatatlan. **Ugyanaz** a test, de többé nem romlandó; ugyanaz a test (= **“e halandó”** test), de többé nem halandó, mert szükség, hogy **“a halandó test halhatatlanságba öltözzék”**. A **“romlandó”** és **“halandó”** test **nem magára ölti** (Czeplédy, Károli) ruhaként a **“romolhatatlanságot”** és **“halhatatlanságot”**, hanem mintegy kicseréli magát, leveti, eldobja a romlandót és halandót, és beleöltözik az Istentől adott (15,38) romolhatatlanba és halhatatlanba. A **“lelki test”** (szóma) el van rejtve a **“természeti testben”** (szárksz). Véges, rész-szerű gondolkodásunk nem tudhatja maradék nélkül tükrözni Isten igazságát, de a feltámadás hite érdemileg mégis világos: a mi romlandó és halandó testünket romolhatatlanságba és halhatatlanságba öltözteti Isten, hogy Krisztus feltámadott testéhez hasonlatosak legyünk. Más szóval: hiszem testünk feltámadását, valamint a romlandóság és halál nélküli örök életet.

15, 54-58: A HALÁLNAK NINCS FULLÁNKJA

(54) Mikor pedig ez a romlandó romolhatatlanságba öltözik, és ez a halandó halhatatlanságba öltözik, akkor beteljesül az Ige, mely meg van írva: Elnyeletett a halál diadalra. (55) Halál, hol a te diadalod? Halál, hol a te fullánkod? (56) A halál fullánkja pedig a bűn, a bűn ereje pedig a törvény. (57) De Istennek legyen hála, aki adta nekiünk a diadalt a mi Urunk Jézus Krisztus által. (58) Ennélfogva, szeretett atyámfiai, szilárdak legyetek, mozdíthatatlanok, buzgólkodván az Úr dolgában mindenkor, tudván, hogy a ti fáradozásotok nem hiábavaló az Úrban.

(54) Lesz egy idő, amelyet most még várunk és csak hitben bírunk. Lesz egy idő, egy Isten által adandó idő, amely most még rejtve van számunkra, bár hitben már a mienk. Lesz egy idő, minden mi időszámításunktól független idő, mely az Úr Jézus eljövételével köszönt reánk (15,23). Ez az az idő, **“amikor”** az előző vers (53) evangéliuma megvalósul: **“ez a romlandó romolhatatlanságba öltözik, és ez a halandó halhatatlanságba öltözik”** (lásd a 15,53 exegézisét). Ebben a páratlan időben, vagyis **“akkor beteljesül az Ige, mely meg van írva”**. A feltámadás evangéliuma nem az első -, vagy valamely más századnak a találmánya, hanem Isten ó- és újszövetségi kijelentése. Pál apostol nagyon csodálkozna, ha azt kellene hallania, hogy az Ószövetségben ismeretlen a **“feltámadás gondolata”**. Isten gyermekei minden időben a feltámadás ígéretével jártak, akárcsak az első keresztyének és utánuk a bizonyágtevők fellege. Jellemző, hogy amikor az apostol a feltámadás igazságának a beteljesedéséről beszél, épp az ószövetségi kijelentésből vett idézetekkel fejezi ki magát (Ésaiástól és Hóseástól). Az ószövetségi kéziratok és fordítások több-kevesebb formai eltérést mutatnak, de tulajdonképpen üzenetük ugyanaz: **“Elnyeletett az halál diadalra”**. **“Elnyeletett”** (kátápinó = elnyeiek, lenyeiek - pl. ételt -, megsemmisíték, felemésztek, itt. aor. pass.) **“a halál”**. Más szóval: megsemmisítettett, megszűnt. Most még napról-napra temetünk, amíg egyszer minket is eltemetnek. Most még félünk a haláltól, amíg a romlandóság testében járunk. De mégis úgy tudunk beszélni a halálról, mint amely már **“elnyeletett”**, már megsemmisítettett (múlt időben!). Hitben már tökéletesen vége a halálnak, de ez az igazság akkor lesz nyilvánvaló, amikor romlansó testünk romolhatatlanságba öltözik, s halandó testünk halhatatlanságba. Amaz utolsó napra, mely számomra halálommal következik be, félreérthetetlenül nyilvánvalóvá lesz mindaz, amit most hitben látok és tudok, hogy ti. **“elnyeletett a halál”**. (A halálra nézve lásd 15, 21-22 exegézisét). A halál itt meg van személyesítve, mintha élő személy lenne, akárcsak a 26. versben. Tekintettel azonban arra, hogy csak az 1Kor. 15. fejezete alapján beszélhetünk egész bizonyossággal a halálról úgy, mint láthatatlan szellemi lényről (M. Dibelius, 118), azaz személyről (Bauer szerint másutt is: Róm. 5,14. 17; 6,9; Jel. 1,18; 6,8a. 20; 21, 4), inkább a halál rettenetes voltának a kidomborítását látjuk a megszemélyesítésben. Olyan a halál, mint valami személyes ellenség. Anyanyelvünkben is vannak megszemélyesített fogalmak: **“Oh természet... mely nyelv merne versenyezni véled”**. Ugyanígy beszélhetünk az **“éj homályában”** késő **“dicsőségről”** stb. Tehát Pálnak a szóhasználatában a halál megszemélyesítése

erőteljes kifejezése annak, hogy mennyire rettenetes valóság; nem szabad valami természetes folyamatnak tekinteni. Ellenkezőleg: kegyetlen ellenség (15,26), de elnyelte az Úr Jézus győzelme. Szó szerint: "Elnyeletett a halál a **győzelembé**" (**győzelemre**, - ejsz nikosz). A "győzelem" nyelte el, enyészttette el, semmisítette meg a halált. Krisztus "győzelme", urasága, királysága megszűntette, midőn feltámadott harmadnapon (15,4), és feltámadásával nekünk is halhatatlanságot (15,53) ajándékozott. A "győzelem" mindig az erősnél van, amiért Krisztusnak a halál feletti győzelme az ő végtelen hatalmának a bizonyása.

(55) "**Halál, hol a te diadalod? Halál, hol a te fullánkod?**" Dicsőséges győzelmi kiáltása ez a győzőnek a legyőzött felett. Ismét csak a "megírt" őszövségi próféciaának a szavait használja az apostol (Hós. 13,14 - l. 15,54 magyarázatát). Isten népe közösségében a halál mindig legyőzött hatalom. Csak ott tud győzedelmeskedni, ahol Krisztus győzelméből, "diadalából" nem akar részesedni az ember. A feltámadás "evangéliumával" (15,1) azonban csak ennek a diadalkiáltásnak van helye: "**Halál, hol a te diadalod?**" Kijelentő módban pedig: Halál, nincs többé diadalod, nincs többé felettem hatalmad, nincs többé aratási területed (Jel. 21,4). Vége a korai halálnak éppúgy, mint a késői természetes halálnak. Még közelebb hozza a diadalt a vers második fele: "**Halál, hol a te fullánkod?**" (töviséd, tuskéd, fullánkod, ostort helyettesítő ősztokéd - Csel. 9,4 - állatok megfékezésére). A fullánkkal kapcsolatban mérges kígyófajtnak a fullánkjára kell gondolnunk (Jel. 9,10). Ilyen mérges fullánkja van a halálnak az élet kioltására. Krisztus diadalának az elfogadása után azonban már nincs halált okozó fullánk, mert nincs immár halál (Jel. 14,4 - a Textus receptusban "halál" helyett "pokol" - hádesz = hádesz, alvilág, a halottak tartózkodási helye - Bauer. A következő vers is amellet tanúskodik, hogy a kritikai szöveg olvasata a helyes, hiszen itt a kéziratok egyöntetűen a "halál fullánkjáról" beszélnek).

(56) "**A halál fullánkja pedig az bűn**". A Római levélben a "bűn zsoldjának" (Róm. 6,23) nevezi az apostol a halált, míg itt a "halál fullánkjának" a bűnt. Valóban úgy van, hogy más és más képet használ az Ige (Kálvin), de érdemileg ugyanazzal az igazsággal van dolgunk. Azért van életet kioltó fullánkja a halálnak, mert van bűn és a bűnnel együtt a betegség, a gyilkosság, a háború, a természetes halál és egyebek, amik csak a halál szolgálatában állanak. Amióta bűn van, azóta van fullánkos halál. Amióta van Isten elleni engedetlenség (= bűn), azóta van romlandóság és halál. "**Bűn**" nélkül érthetetlen a "halál fullánkja", és a "halál fullánkja" a bűnre figyelmeztet.

"**A bűn ereje pedig a törvény**". Ugyanis Isten igazságos "törvénye" mondja ki a halálos ítéletet a bűnre (Bachmann). Nem mintha a bűn eszköze volna a törvény, hanem a bűn miatt van a törvény, hogy a bűnt igazságos büntetéssel sújtsa. A bűn halált okozó **erejét**, hatalmát teszi nyilvánvalóvá a törvény (Róm. 7,13). Isten törvénye, Isten igazságos akarata mutatja meg, hogy menthetetlenül a halál elsőpró ereje következik a bűnből; olyan erő, mely ellen nincs emberi hatalom. És mind ennek immár vége! Krisztus győzelmével elnyeletett a halál, megszűnt a diadal, vége lett fullánkjának, **vége lett a bűnnek**. Itt van a feltámadás csúcspontja: Nincs többé bűn, s ezért nincs többé romlandóság és halál. Krisztusban már most nincs bűn, de amaz utolsó napon (mely rám nézve az én halálommal jön el) lesz nyilvánvalóvá, hogy a halál fullánkja (a bűn) a halállal együtt elnyeletett.

(57) Mi egyéb következhetne a fentiek után, mint az Úr Jézus győzelmét, diadalát elfogadó, arra igent mondó hitnek a kiáradása: **“De Istennek hála, aki adja nekünk a diadalt a mi Urunk Jézus Krisztus által”**. Valami finom különbség van az **“Istennek legyen hála”** és a **“hála Istennek”** (Károli, Kecskeméthy, Czeglédy) között. A **“legyen”** parancsoló módú ige hiányzik a szövegből, akárcsak a klasszikus görögségben (Bl. D. 128:6), mivel külön leírása nélkül is ide értendő. A hangsúly nem azon van, hogy hálát kell adni Istennek, hanem azon, hogy **Istennek kell hálát adni**. A halál legyőzéséért való hálaadás elmaradhatatlan velejárója a keresztyén életnek. Ezt talán mondani sem kell. Most azonban azt köti az apostol az olvasók szívére, hogy egyedül Istennek adjanak hálát. Igaz, hogy az Ige sáfárai prédikálták az evangéliumot, és tőlük vették át a korinthusiak (15,15); igaz, hogy a feltámadás tanúi megannyi drága eszköz Isten kezében (15, 5-8), de a hála mégis egyedül **Istennek szól**. Nem Pálnak vagy másoknak (1,12), hanem ismét csak egyedül Istennek. Neki kell hálaadó imádságot mondani, neki kell élő hálaáldozatul odaszentelni életünket, **“aki adja a diadalt”**. Nem a tudomány, nem a fejlődés vívja ki, hanem Isten adja; Ő pedig nem adni fogja, hanem **“adja”**, éppen most adja. Krisztus eljövételének a győzelme már most a mienk. Amaz utolsó napon nem történik valami új dolog (pluszban) a golgothai kereszt és a feltámadás után, hanem a kereszt és a feltámadás győzelme lesz nyilvánvaló. Innen van, hogy már most **“adja”**! Már e földi életben a **“diadal”** részesei vagyunk **“a mi urunk Jézus krisztus által”** (1,2). Isten **“Urunkká”** lett Jézusban; olyan Urunkká, akinek teljes hatalma van a halál felett. Isten **“Jézusunkká”** (= Szabadítónkká) lett, aki a halál fullánkjától: a bűntől (15,6) megszabadult. Isten **“Krisztusunkká”** (= felkent Királyunkká) lett, aki örökkön örökké uralkodik rajtunk, és megtart minket romolhatatlanul az ő örök királyságában: az örök életben. Ezt jelenti, hogy a **“mi Urunk Jézus Krisztus által”** már most nekünk adja a diadalt. Hitben már beteljesedett, aminek beteljesedését reménységben várjuk. Csak így, csak ebből a már elnyert diadalból érthető a halottak feltámadásáról szóló 15. fejezet utolsó verse:

(58) **“Ennélfogva, szeretett atyámfiai”**. A feltámadás hitének és reménységének mindhalálig tartó következménye van. Az **“ennélfogva”** kötőszó erre a viszonyosságra hívja fel a figyelmet. az Úr Jézus által ajándékozott **“diadal”** kötelezi a részesedő **“szeretett atyafiakat”**, akik a feltámadással kapcsolatos kételyeik ellenére is **“szeretett atyafiak”**. Minden tévelygésük, erőtelenségük és balgatagságuk sem szakíthatja ki őket az édes Atya házának fiai és leányai közül. Bizonyos, hogy tudniuk kell a **“ha megtartjátok”** (15,2) intésről, de tudniuk kell az értük égő szeretetről is. Egész horderejében érezniök és ismerniök kell az életükért, megtartásukért munkálkodó atyafiúi szeretetet, mely Isten szolgáján keresztül árad feléjük. Tisztában kell lenniük, hogy a szeretet harca folyik érettük, romolhatatlanságukért, halhatatlanságukért, diadalukért. Ha megtapasztalták az Atya fiainak a közösségét, az eklézsia valóságát, mely a feltámadás hitének (egyedül csak ennek!) az eredménye, akkor vállalniuk kell a féltve szerető és szeretve féltő felhívást: **“szilárdak legyetek”** és **“mozdíthatatlanok”**! Bármely kétséget kizárólag bizonyos, hogy ez a **“szilárdság”** nem az emberi erők összeszedése és felfokozása, mintha emberi erőlködéstől függene a keresztyén élet. Sokkal inkább szilárdságnak minősül a feltámadás diadalához való kapcsolódás, a biztos fundamentumon való állás. Szilárd az, aki önmaga ereje

helyett az egyetlen igazi erőre támaszkodik: az Úr Jézus feltámadására, a romlandóság és halál feletti diadalára, a bűnöket eltörlő hatalmára (15, 54-56). Röviden: szilárd az, aki a feltámadott és amaz utolsó napon eljövő Krisztus közösségében él.

És legyetek **“mozdíthatatlanok”**. Hogy milyen sok veszedelem fenyegeti Krisztus tagjait a megingatással, a szilárdságukból való kimozdítással, láthattuk az egész levélből, közelebbről pedig a 15. fejezetből. Ezekkel és hasonló veszedelmekkel szemben hangzik a féltő szeretet felhívása: legyetek **“mozdíthatatlanok”**; egyetlen lépéssel se tágítsatok, mert az életből csak a halálba lehet lépni, Krisztustól csak a Krisztus-nélküliségbe, a szentségből csak a bűnbe, a szabadságból csak a szolgaságba.

A **“szilárdság”** és **“mozdíthatatlanság”** abban nyilvánul meg, hogy **buzgólkodnak az Úr dolgában mindenkor**. Jól jegyezzük meg: a buzgólkodás nem más, mint jel, bizonyásgtétel, vallástétel a Krisztusban való szilárdságról és mozdíthatatlanságról. Vagyis nem a buzgólkodás segítségével leszek szilárddá és mozdíthatatlanná, mintegy saját erőim felhasználásával verekedvén ki magamnak az apostoli parancs teljesítését. Ellenkezőleg: a Krisztustól nyert lehetőség (= szilárdság és mozdíthatatlanság) birtokában **buzgólkodom**, szó szerint: mérték felett bővülködöm, mégpedig **“az Úr dolgában”** (ergon = munka - a tétlenség ellentétje -, foglalkozás, feladat, hivatás teljesítése). **“Az Úr dolgán”** értenünk kell mind azt, amit keresztyéni hivatása folytán végez az ember. Tehát nemcsak az imádság, az evangéliumhirdetés, a szeretetszolgálat, hanem ide tartozik az egész keresztyén élet. Az **“Úr dolga”** mind az, amit ő vár és elvár tőlem egyénileg, családomban és munkahelyemen éppúgy, mint az ekléziában. Szabatosan talán így lehetne mondani: buzgólkodván, mérték felett bővülködven az Úr iránti engedelmisségben. Olyan legyen a buzgólkodás, mint a buzgó víz, mely kiömlik az edényből. (Helyes értelmezéssel ugyanide mutat a Kecskeméthy fordítása is: **“bővülködven az Úrért való munkában”**).

“Mindenkör”! A halállal együtt megszűnik az alkalmi és ünnepi keresztyénség. Minden időben, szünet nélkül kell tartania az engedelmisség bővülködő gyakorlásának. Nincs felelőtlen fiatalság és Istenre néző öregkor, nincsenek komoly nagyhetek és könnyelmű farsangi hetek. Egyetlen **“mindenkorra”** lesz az egész élet: Isten félelmének, az új életnek, a romolhatatlanság reménységének, a hit örömének, a bizonyágtevésnek a **“mindenkorává”**.

“Tudván, hogy a ti fáradozásotok nem hiábavaló az Úrban”. Nem csinál titkot az apostol abból, hogy az Úr dolgában való buzgólkodás **“fáradozást”**, terhet, erőfeszítést, munkát jelent. A buzgólkodásnak megvan tehát ez a vonatkozása is. Isten szolgálata igénybe veszi emberi erőnket, akaratunkat, képességeinket. A buzgólkodás útja nem a kényelemnek, jólétnek, dologtalanságnak a széles útja. Az Úr dolgában csak vigyázva, óréa figyelve szabad járni, harcolva a bűnnel és halállal **“mindenkör”**. Olyan fáradozás ez, mely a világ szemében oktalanúság és bolondság, üresség és hiábavalóság.

A **“szilárdan”** és **“mozdíthatatlanul”** állók az Úrra néznek, és **“tudják”**, hogy fáradozásuk **“nem hiábavaló az Úrban”**. Nem sejtik, képzelik, vélik, hanem biztosan **“tudják”** magatartásuknak az értelmét, hogy **“nem hiábavaló az Úrban”**. **“Hiábavaló”**, **“üres”** (15,14) akkor volna, ha Krisztus feltámadása hazugság lenne. Minthogy azonban Krisztus feltámadott, az ő feltámadásával és a halottak feltámadásával

van telítve a fáradozásuk. Tudják, hogy a feltámadott és az élő Úr ad tartalmat magatartásuknak. Üresség helyett Krisztus jelenléte tölti ki fáradozásukat. Ezért “nem hiábavaló”, nem üres! Hiábavalóság csak ott lehet (ott pedig csak hiábavalóság van - 15,17), ahol az Úr feltámadása és a halottak feltámadása nélkül akarnak buzgólkodni, fáradozni. Ebben az esetben az egetverő buzgóság és kegyesség sem szüntetheti meg az ürességet. **“Az Úrban”** azonban **“a ti fáradozásotok nem hiábavaló”**, nem kilátástalan, nem céltalan, nem üres, hanem a halhatatlanságnak, az örök életnek a reménységével teljes.

16, 1-4: ADAKOZÁSRA HÍVÁS

(1) A szentek részére való gyűjtés ügyében pedig ti is úgy cselekedjete, ahogy Galácia eklézsiáinak rendeltem. (2) A hét első napján mindenitek tegye félre magánál - az adományt -, összegyűjtve amennyit sikerül, hogy ne akkor történjék a gyűjtés, amikor odamegyek. (3) Mikor pedig megérkezem, akiket alkalmasnak tartotok, azokat fogom küldeni, hogy levél kíséretében elvigyék a ti szeretetadományotokat Jeruzsálembe; (4) ha pedig méltó lesz, hogy én is elmenjek, velem együtt fognak menni.

(1) A korinthusi ekléziában kérdések merültek fel **“a szentek részére való gyűjtés ügyében”**. Hogy mik voltak a kérdések, arra legfennebb az apostol feleletéből következtethetünk. De nem is a kérdések ismerete a fontos, hanem az adott válasz. Könnyen megtörténhet, hogy egyáltalán nem is kérdeztek, csupán bizonyos vonatkozásban előfordult a gyűjtés ügye. Való és fontos, hogy az egyházban van **“gyűjtés”** (logeja - pénzgyűjtés, kollekta), amivel egyébként a pogány vallásokban is találkozunk. A gyűjtés sajátos jellegzetessége, hogy a **“szentek részére”** történik. A **“szentek”** jelen összefüggésben a jeruzsálemi ősgyülekezet tagjai, vagy esetleg szélesebb körben a judeai keresztyének általában. Nekik gyűjtenek a korinthusiak. Az apostol most erre nézve ad utasítást.

Az utasításból kitűnnek egyfelől a tartalmi vonatkozások, másfelől a formaiak. Tartalmi szempontból ugyanazt ismételi, amit a Galácia-belieknek írt, s amit - úgy látszik - szintén ismernek a korinthusiak: **“Ti is úgy cselekedjete, ahogy Galácia eklézsiáinak rendeltem”**. Következésképp ennek a versnek a megértéséhez azt szükséges tudni, amit a Galáciabelieknek írt a gyűjtésről az apostol. Nekik szól a felhívás, hogy a “szegényekről megemlékezzenek”. A “szegények” és a “szentek” más-más kifejezéssel ugyanazokra vonatkoznak. Szokott dolog, hogy **“szenteknek”** nevezik az eklézia tagjait. Itt a “szentek” - amint említettük - a jeruzsálemi keresztyének, vagy esetleg a judeaiak általában. Judeában született Jézus, ahonnan elindult hódító útjára az evangélium. Ezért Judea iránt kötelezve voltak a pogánykeresztyének. A jeruzsálemi-judeai szentekről való megemlékezés elsősorban nem kenyérkérdés, nem az anyagi megsegítés kérdése, hanem elismerése annak, hogy Betlehemből született az Úr Jézus. A pogányságból lett keresztyéneknek adakozásukkal kellett jelét adniok háladatosságuknak, hogy részesültek az evangélium áldásaiban (Róm. 15, 27). Bizonyos, hogy a szeretetadományok valóban rászorult szűkölködőkhöz jutottak és így kenyérgondot enyhítettek. Azonban mégis érvényben marad, hogy az igazi háttér az evangélium áldásáért való hála kifejezése. Annál inkább így van, mivel a jeruzsálemi ősgyülekezet “szegények” szülekezetének nevezte magát, függetlenül attól, hogy jómódúak is voltak a “szentek” között (Lietzmann, I:191). Az apostol állandóan napirenden tartja a jeruzsálemi szentek ügyét. Ismételten igyekezett adományokat küldeni (Csel. 11,29). A többszöri küldésről írásos bizonyosságaink vannak (Róm. 15, 25-28; 1Kor. 16,1 sk.).

Ugyanide tartozik a Galáciabelieknek adott másik utasítás: **“Azért tehát míg időnk van, cselekedjünk jót mindenkivel, kiváltképpen pedig a hit cselédeivel”** (Gal. 6,10). Az egyház ideje: amíg tart a ma, amíg napok adatnak napjainkhoz. A

“jó cselekvése” felőleli egyebek között az anyagi támogatás nyújtását is. Mindenek iránt gyakorolni kell ezt a segítő szeretetet. Nincs helye pl. a pogányok kivételezésének, mintha lennének olyan embercsoportok, akikkel kapcsolatosan az utasítás alól fölmentve érezhetnék magukat a hívők. Ők a világban élnek, s kötelezve vannak, hogy mindenkivel való viszonyukban felmutassák engedelmességüket. Mindenkiel jól kell cselekedniük, de “kiváltképpen a hit cselédeivel”, az atyafiakkal. A **“mindenkik”** sorában legközvetlenebb kapcsolatban áll a keresztyén ember a saját hit-testvéreivel. Velük találkozik leggyakrabban; az ő életüket és nyomorúságukat ismeri legközelebről. A **“kiváltképpen”** azt jelenti, hogy Isten elkerülhetetlenül egymás gondjaira bízta az atyafiakat. Mindenkiel jól kell cselekedni, valahányszor rablók által kifosztatnak és támasz nélkül maradnak (Lk. 10, 30). Mindenkiről azonban nem tudhatnak a keresztyének, és mindenkit (beláthatatlan tömegeket, elzárkózókat stb.) nem segíthetnek számos rajtuk kívül álló ok miatt. De tudniuk kell hitük cselédeiről, a “szentekről”, akiket ismerniük és segíteniük kell (Gal. 2,10).

Röviden összefoglalva: a Galácia eklézsiáinak adott rendelkezés értelmében a “szentek részére való gyűjtés” **elsősorban** az evangélium ajándékaért történő keresztyéni hálaadás, **másodsorban** az atyafiak testi szükségének az együtt-hordozása. Így kell gondolkozniuk és ehhez képest kell cselekedniük a korinthusbeli keresztyéneknek. Az egyház szeretetszolgálat nem emberi rokonszenvenek vagy ellenszenvenek, közösségtudatnak vagy elzárkózásnak a kérdése (- nem “filantrópia”, nem “szocializmus” stb.), hanem bármely emberi megfontolástól független hitbeli elkötelezés. A mindenkori egyháznak épp a maga sajátos viszonyai között kell megkeresnie az útját, hogy mit jelent reá nézve **úgy cselekedni, ahogy Galácia eklézsiáinak rendelte** az első században - nyilván Isten kijelentése iránti hűségben - az apostol.

(2) Ebben a versben a gyűjtés formai vonatkozásáról értesülünk, hogy mindenek szép rendben menjenek végbe.

“A hét első napján mindenitek tegye félre magánál - az adományt”, a maga adományát - **“összegyűjtven amennyit sikerül”**. A hónapnak vagy a hétnek az első napját az Újszövetség, akárcsak a Szeptuaginta, nem próté-val, hanem miá-val jelöli; például... Mt. 28,1; 4Móz. 1,1. (Bl. D. 247:1). Így adódik a **“hét első napja”**, vagyis a hét napból álló hét elseje. (Lásd “hetenként kétszer” Lk. 18,12; a “hét első napján”; Mk. 16,9; Mt. 28,1; Mk. 16,2; Lk. 24,1; Jn. 20,1. 19; Csel. 20, 7 - Bauer). A zsidók ugyanis a hét első, második, harmadik stb. napjainak mondták az egymás után következő napokat. Ezt a heti napbeosztást Augustus császár hivatalos gyakorlattá tette a római birodalomban. Következésképpen a **“hét első napja”** az ószövetségi szombatra virradó első nap, azaz a mi **vasárnapunk**. Ez volt az őskeresztyének ünnepnapja mint “az Úr napja”, amikor összegyűltek a kenyér megtörésére és az úri szent vacsora kiszolgáltatására, s általában istentiszteletre. Ezt az “első napot” kétségtelenül a szentek összejövele (s nem a munkaszünet) teszi az Úr napjává, vagyis az Úr tiszteletére rendelt gyülekezési nappá, anélkül, hogy a “szent napok” babonás fogalma érvényesülne (Róm. 14, 5-6).

Az adakozás szép rendjéhez tartozik, hogy a hét első napján **“mindenitek tegye félre magánál”** a saját adományát. A **“magánál”** azt jelenti, hogy otthon, a maga házában. A formák másodlagos jelentőséggel bírnak. Keresztyén templomok (ti.

mai értelemben) nem voltak az ősegyházban. Az adakozás szintén nem a mai templomi perselyezés alakjában történt. De irányadó, hogy történt, megvolt! Az is csak formai kérdés, hogy pénz képezte az adakozás eszközét vagy a természetbeni adományok. Ki-ki félretett **annyit, amennyit sikerült összegyűjtenie**, szó szerint: „összegyűjtven, amennyit sikerül”. Nincs meghatározva az összegyűjtendő összeg. Ellenben fel van tételezve, hogy ki-ki legjobb tehetsége szerint annyit ad, amennyire képes, amennyi tőle telik, amennyit jó igyekezettel össze tud rakosgatni (2Kor. 8, 11-15).

“Hogy ne akkor történjék a gyűjtés, amikor odamegyek”. Ez a megjegyzés is a gyülekezet szép rendjét tartja szem előtt. Semmi helye a kapkodásnak, az esetlegességnek, a tervszerűtlenségnek. Aki úgy véli, hogy az ősegyházban nem volt közigazgatás (“adminisztráció”), tervszerű munka, előrelátó gondoskodás mind a lelkiek, mind az anyagiak tekintetében, az nagyon téved. Keresztyénnek lenni távolról sem azonos a lélek szabados csapongásával. Külön ideje van az adományok előkészítésének, s ismét külön ideje az előkészített adományok összeadásának. Jelen esetben az apostol korinthusi látogatásához van kapcsolva az összegyűjtés, de nem az egyének által való félretevés. Csak zavar származhat abból, ha az apostol odamenetelekor jut eszükbe, hogy **“gyűjtés történjék”**, és ki-ki akkor igyekezzék a maga adományáról gondoskodni. Addig be kell fejeződnie a “félretevésnek”.

(3) **“Mikor pedig megérkezem, akiket alkalmasnak tartotok, azokat fogom küldeni, hogy levél kíséretében elvigyék a ti szeretetadományotokat Jeruzsálembe”**. A korinthusi gyülekezetet nem szabad úgy képzelni, mint a mi anyae gyházainkat, amelyek életfogytig tartó hatállyal betöltik a lelkeszi állást. Az első fejezetben láttuk, hogy az igehirdető szolgák jöttek-mentek, s csak rövidebb ideig tartózkodtak a nagy világvárosokban. Az eklészia tagjai csoportokba különültek, ami súlyos lelki betegségnek a tünete. Magától érthetődően az apostol a kapcsolatok fenntartásának minden lehetőségét megragadja, hogy az I. századi nehézkes közlekedési viszonyok között irányítani tudja a beteg eklészia gyógyulását. Már találkoztunk az apostolnak egy elveszett levelével, melynek tartalma ismeretlen (1Kor. 5,9). Hasonlóképp találkoztunk a korinthusiak válaszlevelével is (1Kor. 7,1). A levélváltás mellett küldöncök is összekötik Efézust Korinthus-sal, és Pált a korinthusiakkal. Így Kloénak az emberei felkeresik Pált (1Kor. 1,11). Az apostol Timóteust Korinthusba küldi (1Kor. 4,14; 16,10). Ilyen előzmények után kerül sor az előttünk fekvő levél megírására, mely arról tájékoztat, hogy a levelek és küldöncök után maga az apostol személyesen akarja meglátogatni olvasóit. Erre a látogatásra utal a verskezdő **“mikor pedig megérkezem”**. Erre az időre a korinthusiaknak megbízható embereket kell kiválasztaniok: olyanokat, akiket előbb megvizsgáltak és úgy találták, hogy alkalmasok lesznek az összegyűjtött adományok továbbvitelére. Ezeket, vagyis **“akiket alkalmasnak tartotok”**, mondja az apostol, **“azokat fogom küldeni, hogy levél kíséretében elvigyék a ti szeretetadományotokat Jeruzsálembe”**. Észerevehető, hogy a textus receptus és a kritikai szöveg között pontozási különbség van, aminek folytán a “levél által” (Károli), a **“levél kíséretében”** kifejezés az elküldésre vonatkozik, nem pedig a javallt személyek kiválasztására. Jelentéktelen dolog, de mégis helyesebb a biztosabb olvasatra támaszkodni (= levél kíséretében, levél által, levél közvetítésével; diá genitivusszal = által, közvetítésével, eszközével - Bl. D. 223). Tehát nem arról van szó, hogy a korinthusiak “levél által” javasolják

Pálnak a kiküldendő személyeket (Károli), hanem arról, hogy Pál apostol levél kíséretében küldi el a szeretetadományokat Jeruzsálembe a kiválasztott személyek által. A **“szeretetadomány”** (khárisz = kedvesség, jóság, jóakarátú gondoskodás, hála, kegyelem) tulajdonképp azt fejezi ki, hogy a gyűjtés eredménye a korinthusiak Isten iránti hálájának és atyjokfiái iránti jóakarátú gondoskodásának a jele. Talán helyesebb volna - ha nem hangzana idegenül a kifejezés - hálaadományról beszélni. Így inkább érzékelhetnénk nyelvileg is, hogy a gyűjtés eredménye, az **“ajándékok”** (Károli), a **“hálaadományok”** annak a **“hálának”** (khárisz, 1Kor. 15,57) a részét képezik, amely a feltámadás hitéből fakad. Egyébként alig érthető, hogy a hálaadományok jelölésére miért használja az apostol a khárisz görög szót, holott megmaradhatna a logejá (16, 1.2.) mellett.

(4) **“Ha pedig méltó lesz, hogy én is elmenjek, velem együtt fognak menni”.** Itt a **“méltó”** szó okoz valamely nehézséget (áksziosz = egy bizonyos dologhoz vagy személyhez méltó, illő, érdemes, megfelelő). Kéznélfekvő az a szokásos magyarázat, hogy az apostol a maga jeruzsálemi utazását a szeretetadományok nagyságától teszi függővé. Ha sok pénz gyűl össze, akkor ő maga is utazik, de egyébként csak a korinthusi kiküldöttek. Ez a magyarázat valószínűtlen. Kétezer esztendő távlatából és a közelebbi adatok ismerete nélkül aligha szabad a **“méltó”** szót kizárólag a gyűjtési eredmény nagyságára vonatkoztatni. Ki tudhatná megmondani, hogy milyen szempontokra gondolt az apostol?! Inkább úgy látszik helyesnek, hogy a **“méltót”** magára az ügyre vonatkoztassuk, ne pedig kimondottan az összeg nagyságára. Kicsi összeghez éppúgy **“méltó”** lehet az apostol utazása, mint a nagyhoz. Tehát, ha a hálaadományok ügye bármely tekintetből azt vonja maga után, hogy az apostol is jelen legyen akár útközben, akár Jeruzsálemben az átadásnál, akkor ő szintén **elmegy, s vele együtt fognak menni** a gyülekezet által kiválasztott atyafiak.

16, 5-9: SZEMÉLYES VISZONYULÁS

(5) Elmegyek pedig hozzátok, amikor Macedónián átutaztam. Mert Macedónián utazom át, (6) de nálatok lehetőleg ott maradok, vagy át is telelek, hogy ti küldjétek tovább, ahova csak megyek. (7) Mert nem csupán átutazóban akarlak látni titeket; remélem ugyanis, hogy bizonyos ideig nálatok maradok, ha az Úr megengedi. (8) És Efézusban maradok pünkösdig, (9) mert nagy és ígéretes kapu nyílt nekem, és az ellenség sok.

Isten hív szolgájának az útiterve áll előttünk. Szabad és kell munkatervet készítenie. A megfontolatlan ide-oda kószálás nem illik az ügy méltóságához. Feltűnő az a józanság, amellyel az apostol előkészíti, eltervezi korinthusi látogatását.

(5) **“Elmegyek pedig hozzátok, amikor Macedónián átutazom”.** Nem akar meglepetésszerűen rajtaütni a korinthusiakon. Inkább azt a benyomást kelti, hogy készenlétben igyekszik tartani olvasóit. Hadd tudják meg, hogy az Úr apostola megy hozzájuk, és vegyék komolyan ezt az alkalmat. Szedjék össze magukat, vigyázzanak forgolódásukra, álljanak szilárdan és mozdíthatatlanul, s buzgólkodjanak az Úr dolgában (15,58). Gondolják meg, hogy életüket számon tartja az Úr. Az apostol **elmenetelével** is jelzi, hogy érettük történik minden. Ne érezzék magukat elhagyatva, sőt inkább lássák meg Isten szolgájának irányukban való gondoskodását.

De a korinthusiakon kívül máshol is vannak keresztyén gyülekezetek, akik iránt éppoly felelősséget hordoz az apostol. Ezt tudniuk kell az olvasóknak. Ezért jegyzi meg: akkor megy hozzájuk, **“amikor Macedónián átutazott”.** Az **“átutazásban”** nincs semmi lekicsinylés, lebecsülés, mintha azt fejeznék ki, hogy a macedóniai ekléziákat, mint kevésbé fontosakat, csupán futólag akarja látni. Sőt, óriási kerülőt állal Efézustól Korinthusig a rövid tengeri út helyett, csakhogy meglátogathassa Filippitől kezdve az atyafiakat (Thesszalonika, Bérea, Athén és közben mások). Az ilyen kerülő utak az evangéliumi szolgálat nyílegyenes útjai: mert az áldozatoságnak, a felelősségnek, az Ige hirdetésének, a gyülekezetek erősítésének, a nyáj elrelgetésének az útjai.

“Mert Macedónián utazom át”. Ne kérdezze senki, hogy miért nem választotta sokkal rövidebb utat. A kétszeri leírással nyomatékosan értésükre adja, hogy a öbbi ekléziát is föltétlenül meglátogatja. Ettől a tervétől épp szolgálati érdekből nem tér el. Hogy viszont a Korinthusba való későbbi érkezése mennyire nem jelenti a korinthusiak elhanyagolását, kitűnik a következő versből:

(6) **“De nálatok lehetőleg ottmaradok, vagy át is telelek”.** Tehát Korinthusban rugalmasabb ideig akar időzni, mint a mai Görögország északi - macedóniai - területén fekvő ekléziákban. Korinthusban nagyobb a munkaterület, nagyobb a betegség, és nagyobbak a kísértések. Nem mintha a korinthusiak kedvesebbek és fontosabbak lennének pl. a thesszalonikaiaknál, hanem az evangéliumi szolgálat igye (= akár az előbb jelzett szempontok, akár egyebek szerint) vonja maga után öbb hónapi ottlétének a szükségességét. Az **át-telelés** mindenképp magában foglalja a téli időszakot. Szükségtelen - jelen összefüggésben - a tartózkodási idő kezdő és áró dátumainak a kiszámításán fáradozni. Lényeges, hogy az ügy érdekéhez képest ell beosztaniok szolgálati idejüket az egyházi munkásoknak. Világosan fel kell

ismerniök a való helyzetet, hogy gyorsabban végezzenek Macedónia gyülekezeteiben, s tovább időzzenek a korinthusiakban. Manapság talán a városi és a falusi környezetre kellene gondolni (?). Mindenesetre az időzés tartalmának tulajdonképpen eldöntése a helyszínen fog megtörténni. Egyelőre csak a **“lehetőleg”** (talán, lehetőleg, ha úgy talál, ha úgy adódik - Bl. D. 424 -) keretei között készül a munkaterv.

“Hogy ti küldjeteK tovább, ahová csak megyek”. A **“továbbküldés”** a gyülekezetek kötelessége. Valószínűtlen, hogy csupán a búcsúzással járó kikísérési formaságról lenne szó. Ruhával és eledellel látni el az utazót, valamint egy bizonyos útszakaszig elkísérni, ajánló levéllel ellátni stb., mind a továbbküldés fogalmához tartozik. Szép szokás, mely a szolgák és a gyülekezetek közötti szeretet-viszonyt tükrözi, úgyszintén az ügy iránti buzgóságot és ragaszkodást. Nincs kikötve, hogy csak akkor küldik tovább, ha pl. Jeruzsálembe utazik.

“Ahová csak megy”, bármely irányba utazik az apostol, mindenképp továbbküldik a korinthusiak.

(7) **“Mert nem csupán átutazóban akarlak látni titeket; remélem ugyanis, hogy bizonyos ideig nálatok maradok, ha az Úr megengedi”.** Ez a vers az előbbiekhöz viszonyítva nem tartalmaz új adatot. Van azonban két olyan tartalmi vonása, amire figyelemmel kell lenni. **“Remélem”** - mondja az apostol - egyfelől, és **“ha az Úr megengedi”** - másfelől. Tervekkel, jól megfontolt szolgálati tervekkel van dolgunk, de csak az Úr akaratának a feltétele alatt. (Jakab 4,13-15). Nemcsak egyéni életét, hanem szolgálatát is az Úr kezében tudja. Elbizakodottság helyett alázatosság, tétlenkedés helyett reménykedő munkaszándék tapasztalható. És erről tudniok kell a korinthusiaknak. Jó reménységgel kell várniok az apostolt, s mindent úgy végezniök, mintha egész biztosan hozzájuk érkezne. Azonban az Úr akaratát ne próbálják megkötni. Semmi neheztelés vagy elkeseredés ne legyen abból, ha Isten másképp végez, mint ahogyan Pál tervez. (Formailag más beállításban, de lényegileg idevágóan hangzik a 2Kor.1, 15-18, ahol a korinthusiak neheztelnek egy beígért látogatás elmaradása miatt).

(8-9). Jelenleg és továbbiakig **Efészus** városában kell munkálkodnia az apostolnak. Közelebbről meghatározva **“pünkösdig”** szándékozik ott maradni, ahonnan levelét írja. A **“Pünkösöd”** (pentekosztész - 50, melyből származik Bod Péter szerint ügyetlen alkotással a mi “pünkösöd” magyar szavunk) minden bizonnyal a zsidók pünkösdje. “Más néven hetek ünnepe, az izraelita évi ünnepek másodikika. Háttérül az Ószövetség semmi üdvtörténeti eseményt nem említ. A hagyomány szerint azonban ez az ünnep a Sinainál történt törvényátadásra való visszaemlékezés. Alapjellegét... az aratás áldásaiért való hálaadás adja (2Móz. 23,16). Ezért nevezik aratási ünnepnek, zsongék ünnepének is (4Móz. 28,26). Húsvétól (páskától) hét teljes hétre terjedt. Innen a hetek ünnepe elnevezés. A törvény pontosan meghatározza az idejét (3Móz. 23,15... és (5Móz. 16, 9-11. 16...)) A pünkösöd tehát nem mozgó, hanem naptári ünnep volt. Csak egy napig ülték” (Bibl. Lex.). A hangsúly mindenesetre nem az időpontra van, hanem azon a tényen, hogy **“nagy és ígéretes kapu nyílt meg”** az apostolnak Efészusban. Ezért kell továbbmaradnia, ahelyett, hogy mindjárt Korinthus felé tartana, az ottani bajok orvoslására. Úgy látszik, hogy egyelőre szükségesebb az ügy érdekében Efészusban hirdetni az evangéliumot.

Minden városi bástya erősödést jelent a többi gyülekezet számára is. Márpedig Efézus bástyavár, ahonnan erő sugárzik mind keletre, mind nyugatra. A "nagy kapu" (Csel. 14,27) nyilvánvalóan az evangélium hódító útjára mutat a pogányok között. Sokaknak megnyílt a szíve, hogy az Úr Jézus dicsőséggel bevonulhasson. Mindez pedig az apostol szolgálata által.

És "ígéretes" (hathatós, munkalehetőséget és eredményt ígérő) kapu nyílt. Pál tele van reménységgel, hogy Isten ebben a városban szintén vezeti, és senki sem árthat neki, mert az Úrnak sok népe van ezen a helyen is (Csel. 19,20). Egyrészt tehát az építő munka gazdag lehetőségei tartják Efézusban, másrészt pedig az a körülmény, hogy "az ellenség sok". Jól figyeljük meg: nem a közömbösök, nem a hitetlenek, hanem az "ellenség", szó szerint az "ellenségek". A Csel. könyvéből ismerjük Demeter ötvös lázadását (Csel. 19,23...), ami azonban csupán az egyik példa arra, hogy milyen nehéz küzdelmet kellett vívnia az ellenséggel. Innen is látjuk, hogy az Ige szolgálata emberileg nem valami napfényes út. A "nagy" és "ígéretes kapu" sokféle veszedelem között tárul fel.

16, 10-12: MUNKATÁRSÁK

(10) Ha pedig megérkezik Timóteus, vigyázzatok, hogy félelem nélkül lehessen nálatok; mert az Úrnak dolgát cselekszi, miként én is. (11) Senki azért őt meg ne vesse, hanem küldjétek tovább békességben, hogy hozzám jöjjön; mert várom őt az atyafiakkal együtt. (12) Ami pedig Apollós atyafit illeti, igen kértem őt, hogy menjen el hozzátok az atyafiakkal; és semmiképp nem akarta, hogy most elmenjen, de el fog menni, amikor jó alkalmatossága lesz.

(10) A 4,17-ben olvastunk **Timóteusnak** Korinthusba való elküldéséről. A levél írásakor még nem érkezhetett oda, hiszen úgy beszél róla az apostol, mint aki **érkezőben** van. Figyelmezteti a korinthusiakat: **vigyázzanak**, gondoskodjanak, hogy Timóteus **“félelem nélkül lehessen náluk”**. Ezzel nem arra int, hogy szolgatársát megvédelmezzék, és számára biztonságot nyújtsanak a külső ellenséggel szemben. Erre a hatalom-nélküli gyülekezeti tagok képtelenek. A figyelmeztetés inkább arra néz, hogy maguk a korinthusi keresztyének tegyék lehetővé Timóteusnak a közöttük való bátorságos lakozását. Vigyázzanak, nehogy pártoskodó magatartásukkal és ellenséges indulatukkal megbántsák, nyugtalanítsák, fölösleges nehézségeket okozzanak. Tegyék lehetővé, hogy tartózkodás nélkül, közvetlenül, bizalommal töltse el körükben a rendelkezésére álló időt, s így szolgálja az evangéliumot. Ugyanis Timóteus nem udvariassági látogatásra megy Korinthusba, sem pihenő szabadságra, hanem **“az Úrnak dolgát cselekszi - írja Pál -, miként én is”**. Az **“Úrnak dolga”** ugyanabban az értelemben szerepel itt, mint a 15,58-ban, csak kimondottan az igehirdetői és pásztori szolgálatra vonatkoztatva. Timóteus követségben jár, akárcsak Pál; Krisztust prédikálja, akárcsak Pál; a feltámadás evangéliumát hirdeti, a pártoskodók ellen küzd, a szeretet kiváltképpen útját készíti, egyszerűen az ekléziát építi Isten parancsa szerint, akárcsak az apostol. A mai életben beszélni szokás munkásokról, akik dolgoznak, az igehirdetőkről, akik nem termelő “munkások”. Az apostol szóhasználatából az tűnik ki, hogy az Ige szolgái “munkások”, akik dolgoznak. Olyan munkát végeznek, mely igénybe veszi testi erejüket, akaratukat, kitartásukat, bátorságukat, vagyis összes testi és szellemi képességüket. Aki az “Úrnak dolgát cselekszi”, az szó szerinti fordítással “dolgozik”, **“munkálkodik”**. Emberileg nézve, közte és más dolgozó között csak a munka természete és mezeje (= “az Úr dolga”) jelent különbséget. A lélek bányájában szorgoskodik, a lélek ruháját varrogatja, a lélek betegségeit gyógyítgatja, a lélek szántóföldjén szánt új ugart, a lélek kenyéréért és életéért fáradozik.

(11) **“Senki azért őt meg ne vesse”**. Éppen **“azért”**, mert ilyen nagy és fontos munkát végez (16,10), éppen **“azért”**, mert télenkedés helyett lelkiismeretesen dolgozik, vigyázzanak, hogy **“senki őt meg ne vesse”**, szó szerint: “nehogy valaki őt megvesse” (lásd 6,4 és 1,28 magyarázatát). **“Senki”** se legyen, aki bármely oknál fogva őt semmibe veszi, lekicsinyli, megveti. Az Ige szolgáit - ha valóban azok - tisztelettel és gondoskodó szeretettel kell körülvenni. Nem személyükért, hanem munkájukért, az általuk képviselt ügyért. Egy pillanatra se feledkezzünk meg arról, hogy valóban az **“Úr dolgát cselekvő”** munkásokról van szó (16,10). Az apostol a henyélők és lelkiismeretlenek, a hamis próféták számára nem kér megbecsülést.

De kér a hűséges Timóteusok számára! Ugyanolyan elbánásban kell részesíteniök, mint magát az apostolt (16,6). Ugyanúgy **küldjék tovább békességben** (16,66), mint magát Pált. Az **Úr békessége** (7,15 és 14,33) legyen közöttük, s ennek a békességnek a lelkével viszonyuljanak Timóteushoz. Szeretettel készítsék az útra, és küldjék tovább, hogy **“hozzám jöjjön”**. Az apostol nyilvánvalóan visszavárja Efézusba Timóteust. Beszámolója alapján akarja látni a korinthusi viszonyokat, hogy feladatait, szolgálatát a való helyzethez szabhassa.

“Mert várom őt az atyafiakkal együtt”. Pál mellett **“atyafiak”** vannak, akikkel megosztja gondjait, terveit; akikkel együtt imádkozik és reménykedik a korinthusiak felől. Ezekkel az atyafiakkal együtt, azaz közösen várják a Timóteus érkezését. Ismét egyik beszédes biznysága annak, hogy az Ige sáfárai nem magánosan tépelődő, vergődő munkások, hanem az **“atyafiak”** támogatásával megajándékozott szolgáló személyek.

(12) **“Ami pedig Apollós atyafit illeti, igen kérem őt, hogy menjen el hozzátok az atyafiakkal”**. Ebből a versből nem állapítható meg, vajon **“Apollós”** (1,12) jelenleg Pál mellett van-e Efézusban, vagy máshol munkálkodik. De ennek az ismerete, illetve nem-ismerete a megértést nem befolyásolja. Bizonyos, hogy az egyik korinthusi pártnak a kedvenc igehirdetőjéről van szó, akit **“atyafinak”** nevez az apostol. Nem ő szervezett magának pártot, s egyáltalán nem voltak ellenséges viszonyban. Együtt tusakodhattak a korinthusi gyülekezetért. Pál helyesnek látta volna, hogy Apollós korinthusba utazzék, hiszen **“igen kérte őt erre”**. Az **“atyafiakkal”** együtt szándékozott utazásra készteni. Ezek az **“atyafiak”** lehetnek esetleg a 16,17-ben említett átfutó látogatók. Azonban Apollós **“semmiképp nem akarta, hogy most elmenjen”**. Fennforog a nyelvi lehetősége a következő tudósításnak: **“Semmiképp nem volt - isteni - akarat”** (Bachmann), **“hogy most elmenjen”**. Ehhez képest nem Apollós döntötte el a kérdést, hanem Isten határozott így. Mi úgy látjuk, hogy Apollós nem akart elmenni, mégpedig azért, mert nem érzett belső indítást. Eltérő véleményen volt ugyan, mint Pál, de azért ellenséges nézeteltérésre aligha került sor. Az apostol egyszerűen tudomásul vette szolgatársának a magatartását. Továbbra is a közös ügy kötelei tartották együtt őket. Mindenképp erre enged következtetni a vers befejező része: **“de el fog menni, amikor jó alkalmatossága lesz”**. Föltétlenül Apollósnak és Pálnak az egyező gondolatával van dolgunk. Abban állapodhattak meg, hogy egy későbbi időben **“el fog menni”**, csupán bevárja az Úr által adandó alkalmas időt, a **jó alkalmatosságot**, miután talán egyéb munkáját ellátja, és egyéb szolgálatok nem gátolják.

A szóban forgó versek pusztán irodalomtörténeti értékénél nagyobb jelentősége van annak, hogy betekinthe-tünk az apostoli kor evangéliumi munkásainak a gondolkodásvilágába. Látjuk őket, amint égnek a reájuk bízott gyülekezetekért, amint munkatársaikkal megbeszélik feladataikat, ellentétes vélemény mellett is békességben élnek, terveiket közlik egyes atyafiakkal, leveleket és küldötteket várnak és küldenek, az utazás külső feltételeiről gondoskodnak, szállást készítenek stb. Sok nyomorúság volt, de bizonyos, hogy Szentlélek csodálatosan dolgozott közöttük és bennük.

16, 13-18: VIGYÁZZATOK!

(13) Vigyázzatok, álljatok meg a hitben, legyetek férfiasak, legyetek erősek. (14) Minden dolgokat szeretetben történjék. (15) Kérlek pedig titeket, atyámfiai, mint akik tudjátok Sztefánász házanépéről, hogy Akhája első zsengeje és a szentek közötti szolgálatra rendelte magát; (16) ti is engedelmeskedjétek az ilyeneknek és mindenkinek, aki velük együtt dolgozik és fárad. (17) Örvendek pedig a Sztefánász, Fortunátusz és Akhaikosz eljövetelének, mivel ők a ti távolléteketért kárpótolnak; (18) mert felüdítették az én lelkemet és a tiéteket. Megbecsüljétek azért az ilyeneket.

(13) Mielőtt a levélzáró üdvözlést leírná az apostol, elhangzik ajkáról a felelősség ólomsúlyú felhívása: **“Vigyázzatok!”** (gréгорео = örködöm, őrt állok, szememet nyitva tartom, egyszóval: vigyázok). A levélből tudják, hogy mire kell vigyázniuk. Küszöböljék ki a pártoskodást, az elbizakodottság és a dicsekedés szellemét; járjanak szentekhez illő magatartással, nem fajtalankodva és nem pereskedve; úgy vigyázzanak testükre, mint a Szentlélek templomára; családi életükben engedelmesen kövessék az Úr rendelkezését; keresztyén szabadságukban arra figyeljenek, hogy távol tartsák magukat a szabadosságtól; istentiszteleti összejöveteleiken és általában a gyülekezeti munkákban a szép rendről és az építésről meg ne feledkezzenek; haladjanak a szeretet kiváltképpen útján; várva az Úr eljövetelét, hogy örökölhessék a romolhatatlanságot, melyre hit által elhívtak egy testben, a Krisztus Jézusban, az ekléziában; végezetül gyakorolják magukat a szeretetszolgálatban. Ezek azok az összefoglaló figyelmeztetések és bizonyságok, amelyekre vonatkozik a felhívás: **“Vigyázzatok!”** Örködjének, hogy senki és semmi el ne ragadj a náluk elhelyezett drága kincset. Tartsák nyitva szemüket, hogy idejében észre vegyék az elalvásnak, a közömbösségnek, a helyes útról való letérésnek a veszedelmét. Legyenek éberek, azaz nem vigyázatlanok, nem szunnyadozók, nem ittasok és kábultak, nem lankadók. Amint az Úr Jézus mondta: “Vigyázzatok és imádkozzatok” (Mt. 26,4).

A másik felhívás: **“Álljatok meg a hitben”**. Hiábavaló minden vigyázás, ha a döntés pillanatában lesiklanak az egyetlen biztos alapról (1Kor. 3,11). Akkor szükséges igazán a szilárdság, amikor igent vagy nemet kell mondani, amikor Krisztus mellett vagy ellene kell cselekedni. Megállni a hitben annyi, mint az igaz hitet el nem hagyni. Ének-irodalmunknak egyik gyöngyszeme az idevágó konfirmációi dicséret: “Sorsunk boldog vagy mostoha, ez a szent hit lesz velünk... Amit Jézusról vallunk, abban élünk és halunk”. Hiten kívül állani annyi, mint nem állani, elesni, hitetlenségben tévelyegni. “Álljatok meg a hitben”, vagyis szilárdan ragaszkodjatok az Úr Jézus által szerzett váltságához és a nektek ajándékozott halhatatlansághoz. “Álljatok meg a hitben”, azaz háládatos éltetekkel tegyetek bizonysgot arról, hogy valóban biztos fundamentumon állotok, melyet nem kezdhetnek ki a viharok (Mt. 7,24-29).

A megálláshoz biztonság szükséges. Ezért: **“legyetek férfiasak”**, legyetek férfiak (rev. Károli), “úgy cselekedjétek, mint férfiak” (rég Károli). Végeredményében mindenik fordítás egyaránt jó és egyaránt rossz (ándridzomáj = férfiasan viselkedem, férfi vagyok). Rossz annyiban, amennyiben azt a félreértést keltheti, hogy az ún.

férfias magatartásra támaszkodik a hit, és a férfiasság, a férfiúi erő és bátorság őriz meg az eleséstől. Márpedig erről nincsen szó. A gyöngébb női nemhez tartozók sokszor szilárdabban állanak, mint a nagyobb testi erővel rendelkező férfiak. De mindenik fordítás jónak nevezhető abban az értelemben, hogy a férfiasság csak példaképpen, hasonlatképpen szerepel. A hitben oly szilárdan kell megállani, amilyen szilárdan áll a bátor katona az ütközetben a bástyán, vagy a versenypályán viaskodó a küzdelemben. "Legyetek férfiasak", ne tántorodjatok meg, mégha a "hegyek a tengerbe omlának" is, mégha "vadállatokkal" kellene viaskodnotok (1Kor. 15,32).

És **"legyetek erősek"**. Azért különösen szembetűnő ez a felhívás, mivel a "legyetek férfiasak" kifejezés után következik. Mintha azt mondaná: a "férfias" magatartás nem egyenlő az erősséggel, a megerősődéssel. Erőt érdemíteni és erősen állani csak úgy lehet, ha onnan merítünk erőt, ahol minden erőnek a forrása van: az "erős Istentől", az "uraknak Urától". A Szeptuaginta ószövetségi fordításból idéz az apostol, ahol így folytatódik a mondat: "mindnyájan, akik az Úrban reménykedtek". Tehát kimondottan az Úrhoz kapcsolódik a megerősödés. "Legyetek erősek", azaz a véghetetlen hatalmú Uratoktól vegyétek az erőt, hogy erősen állhassatok hitetekben.

"Minden dolgokat szeretetben történjék". A "szeretettel" részletesen foglalkoztunk a 13. fejezetben. Pál itt arra hívja olvasóit, hogy a szeretet kiváltképpen való útján (12,31) járjanak; erről se jobbra, se balra ne térjenek le. **"Minden dolgokat"** ezen az úton történjék. Nem úgy, hogy a család a szeretet helye legyen, de azon kívül feloldódjanak a kötelezettségek; nem úgy, hogy a kedvük szerint cselekedőket szeressék, míg másokhoz a szeretet parancsán kívül viszonyuljanak; nem úgy, hogy a velük jóltevőket szeressék, de ellenségüket gyűlöljék. Az Úr Jézus parancsa megmásíthatatlan: "Szeressétek ellenségeiteket" (Mt. 5,44). A **"minden"** alól tehát nincs kivételezés. Életünk egyetlen zugát se mentesíthetjük Isten rendelése alól. A keresztyén ember életében nem lehetnek szeretet nélküli idők és helyek, sem szeretet nélküli kivételes alkalmak. Szeretni az Urat, és szeretni felebarátainkat! Ez a szeretet nagy parancsa, melyről dicséretet énekelt az apostol (1Kor. 13). Azért hívja fel a korinthusiakat és velük együtt minket, mivel valamennyien ebből az állandó felhívásból élünk, s mivel önmagunktól képtelenek vagyunk "minden dolgunkat szeretetben" végezni. Nekünk legfennebb egyes dolgaink történnek szeretetben, ami viszont még sürgetőbbé és égetőbbé teszi az Igét: "Minden dolgokat szeretetben történjék", falun és városban, templomban és templomon kívül, családban és családon kívül, jó sorsban és mostoha körülmények között egyformán. Igaz, a **"szeretet"** nem a mi emberi érzelmünk, hanem az Úr ágapéja, az ő akarata iránti magatartás! Semmi köze a szokott értelemben vett és világszerte hangoztatott szeretethez.

(15) **"Kérlek pedig titeket, atyámfiai, mint akik tudjátok..."** (párakáleó = hívok, segítségül hívok; felhívok, intek, felszólítok; bátorítok, vigasztalok). **Kérő, intő, hívó** szóval fordul olvasóihoz az apostol. Együtt kell érvényesíteni a görög szó jelentésárnyalatait. Kérést lássunk az intésben, intést a kérésben, hívást és felszólítást a kérésben és intésben. Egyáltalán nem lehetetlen, sőt bizonyos, hogy mindenik sajátosság együtt érvényesült az apostol parázsló szívében. **"Atyafiakhoz"** (1,12)

beszél, akikhez bizalommal, jó reménységgel és testvérekhez illő közvetlenséggel fordulhat. Úgy tekint rájuk, **“mint akik tudják”** azt, amiről megemlékezik, szó szerint: **“tudjátok”**. Tudják **“Sztefánász házanépéről, hogy Akhája első zsegeje és a szentek közötti szolgálatra rendelte magát”**, szó szerint: **“rendelték magukat”**. Az eklézsiában Isten kegyelméből mindig voltak és vannak olyan tagok, akik példaképpen említhetők. Nem mintha Isten előtt értékesebbek volnának a test (12, 12-27) többi tagjainál; sem azért, mintha személyi kultusznak lenne helye az elhívott szentek közösségében; s legkevésbé azért, hogy hiúságukat legyezgessék. Említésüknek egyetlen oka, hogy őket az egész közösség építésére szolgáló ajándékkal ruházta fel Isten. **Sztefánász** (1,16) és **házanépének** tagjai a korinthusi gyülekezet legrégibb hívői közé tartoznak. Készen voltak a hallásra, és az elsők között fogadták be az evangéliumot. Ezért ők **“Akhája”** tartomány (melynek Korinthus a fővárosa) **“első zsegeje”**. Tehát régi Krisztus-követők, akik kezdettől fogva szilárdan állanak a hitben. Oszlop-emberek, akik az élő hit tapasztalatával járnak. Nemcsak, hanem a **“szentek közötti szolgálatra rendelték magukat”**. Hogy miben állhatott szolgálatuk, azt mi legfennebb találgathatjuk, de nem ismerjük olyan pontosan, ahogyan **“tudták”** a korinthusbeliek. Vajon gyülekezési helyet bocsátottak az összejövelek rendelkezésére? Vajon a vendégszeretet gyakorlásával tűntek ki? (Bachmann). Honnan dönthetnénk el mindezt? De ha ismernénk szolgálatukat, akkor is csak példákat ismernénk, bizonyos szolgálati eseteket a sok lehetőség között. A **“hangsúly”** nem az adott szolgálaton van, hanem **“a szolgálaton”**, a diakónián. A szolgálat itt mindenesetre nem azonos a gyülekezeti tisztséggel, miként a 12,5-ben. Általánosabb értelemben beszél az apostol arról a közérdekű szolgálatról, mellyel a tagok bármely formában egymás javát munkálják külön tisztség viselése nélkül. Márcsak azért sem lehet szó külön tisztségről, mivel a háznépben többen vannak. Ettől eltekintve azonban Sztefánász háznépének a szolgálata önkéntességen alapul. Ők **rendelték magukat** szolgálatra, nem pedig sajátos közösségi megbízás alapján végzik munkájukat.

(16) Ismétéljük: csak példaképpen utal az apostol a Sztefánász háznépére (15,15). Rajtuk kívül mások is vannak, **akik velük együtt dolgoznak és fáradszók**, a **“szentek közötti szolgálatra rendelték magukat”**. Az élő szó bizonyágtételével, adakozással, a pogányok közti céltudatos forgolódással vagy másképp dolgoznak és fáradszók az evangélium ügyében. Nem mindenkinek ad Isten ilyen kegyelmi ajándékot, de némelyeknek épp ezt adja. A gyülekezeti rendhez tartozik, **hogy engedelmeskedjenek az ilyeneknek**; szó szerint: **“ti is rendeljétek alá magatokat az ilyeneknek”** (hüpotásszó - passzívumban = alárendelem magam, mégpedig itt a **“szeretetteljes engedelmeség”**, ráhallgatás, tanács-elfogadás formájában - Bauer). Hallgassák meg a tanácsukat, intésüket. Legyenek illő tisztelettel irántuk. Tekintsék előjáróiknak, példaadóiknak, gyülekezetük erősségének, akikhez bármikor bizalommal fordulhatnak. Erre a tisztelettudó magatartásra vonatkozik a 15. vers elején a **“kérlek pedig titeket, atyámfiai”**.

(17) Maga az apostol is a szeretetteljes megbecsülés hangján emlékezik meg az előbbi Sztefánászról és még két társáról, amikor így ír róluk: **“Örvendek pedig a Sztefánásznak, Fortunátusnak és Akhaikosznak eljövételének”**. Milyen emberileg kis dolgok jelenthetnek örömet az eklézsiában! Az apostol, a páratlan egyházszerző, a

lankadatlan ígéhirdető, sok gyülekezetnek a szemefénye, egy óriási szolgálatnak a végzője gyermeki módon tud **örvendeni** azon, hogy egyik gyülekezetnek (= korinthusinak) három egyébként ismeretlen tagjával találkozik és átmenetileg együtt lehet velük. Milyen igazi megbecsülése a dolgozó és fáradó (15,16) testvéreknek! Nem tudjuk, hogy mikor és miért utaztak Korinthusból Efézusba az említett atyafiak. Feltételezhetően valami magánügyük lehetett, hiszen a hivatalos kiküldöttnek a Kloé emberei (1 Kor. 1,11), akiket név szerint nem jelöl meg az apostol. Lényeges, hogy felkeresik Pált, és lehetővé teszik, hogy **“eljövetelüknek”**, jelenlétüknek örvendjen. A vers kétségtelen bizonyosság mellett, hogy a korinthusi gyülekezet dolgairól kimerítően beszélgetnek. Nemcsak az időjárással, az anyagi kérdésekkel, a politikai eseményekkel foglalkoznak, amelyek az első századi viszonyok között szintén napi beszédtemák voltak, hanem átbeszéli az eklézsia dolgait. Egyébről is lehet és kell beszélgetni, de ezt sem szabad elhagyni. Ez az, ami **örömet** jelent, mégha sok olyan szomorú tünet is van a gyülekezetben, mint Korinthusban volt. Pál mindenestre örvendett az “eljövetellel” járó találkozásnak **“mivel - amint írja - ők a ti távolléte-tekért kárpótolnak”**; szó szerint: “a ti hiányzásotokat - hiányotokat? - kitöltik”. Ennél a kifejezésnél két magyarázási lehetőség kínálkozik úgyis szólva egyforma eséllyel. Esetleg arra céloz az apostol, hogy számára a korinthusiak **távolléte** kitöltendő ürt jelent. Ez egészen természetes a gyülekezetért tusakodó szolga életében. Ehhez képest a látogatók kitöltötték az ürességet, azaz a korinthusiak távollétéért kárpótolták Pált. A másik magyarázási lehetőség szerint az apostol a korinthusiak közötti sokféle fogyatkozásra, **hiányosságra** céloz. Ezeket magában hordozza, és levelében bőséggel foglalkozik velük. A hiányosságok szomorúságra adtak okot, de a kedves látogatók jelenléte mintegy kárpótolja az apostolt. Inkább az első lehetőség a valószínűbb, de biztos szót mondani aligha lehet. Akár így, akár úgy: A Sztefánász, Fortunátusz és Akhaikosz eljöveteléhez kapcsolódik az öröm. Pál így is, úgy is drága ajándékot lát az atyafiak jelenlétében.

(18) **“Mert felüdítették az én lelkemet és a tiéteket”**. A testvéri közösségnek, a hit közösségének a tapasztalása mindig üdítő és megnyugtató. Kétségtelen, hogy örvendeztető dolgokat is tudtak elbeszélni a korinthusi ekléziáról; olyan dolgokat, amelyek jó reménységgel és hálaadással töltötték el az apostolt. De mindenképp üdítő és megnyugtató, hogy a pártoskodó gyülekezetben vannak olyan tagok, akik példás magatartást tanúsítanak; a közvetlen kapcsolat rendjén hitük szilárdságát szemlélheti, velük együtt imádkozhat és beszélgethet.

A beszélgetésből meggyőződött az apostol, hogy az említett atyafiak otthonlétük alatt a korinthusiak lelkét (= a **“tiéteket”**) is felüdítették. Szilárd jellemükkel, ép hitükkel, bölcsességükkel fellegetek oszlattak szét a gyülekezet egén, tanácstalanokat igazítottak el, heveskedőket mérsékeltek, sebeket kötözgettek, egyszóval nyugalmat és derűt sugároztak. Valóban üdítő, ha “ilyenekről” (15,16) hallhatunk az Úr ekléziájában. Így aztán természetes a kapcsolódó intelem: **“Megbecsüljétek az ilyeneket”**, szó szerint: “Ismerjétek el az ilyeneket”, legyetek elismeréssel irántuk. Más szavakkal ugyanaz, mint a 16. versben az “engedelmeskedjetek”. Itt azonban az üzenet súlypontja azon van, hogy kellőképp értékeljék szavaikat és cselekedeteiket. A 16. vers az “ilyenek” iránti “engedelmességre” buzdít, míg ez a vers az engedelmeskedést megelőző elismerésre, “megbecsülésre”, mint az engedelmesség előfeltételére.

16,19-24: LEVÉLZÁRO KÖSZÖNTÉS

(19) Köszöntenek titeket Ázsia eklézsiái. Sokszor köszönt titeket az Úrban Akvilla és Priscilla, a házuknál levő ekléziával együtt. (20) Köszöntenek titeket az atyafiak mindnyájan. Köszöntésétek egymást szent csókkal. (21) A köszöntés a saját kezemmel: a Páléval. (22) Ha valaki nem szereti az Urat, legyen átkozott! Máráná thá. (23) Az Úr Jézus kegyelme veletek! (24) Az én szeretetem mindnyájatokkal, a Krisztus Jézusban.

(19) A **“köszöntés”** mind a közvetlen érintkezésnél, mind a levelezésnél általánosan gyakorolt búcsúzási forma. Mint ilyen: a szeretetnek, a megbecsülésnek, a ragaszkodásnak, az együvértartozásnak a jele. Köszönteni szokták egymást a pogányok is, de csak akkor, ha a köszöntés feltételei (ismeretség, barátság stb.) megvannak. Pogány módra azt várnánk, hogy a köszöntésből kimaradjanak, vagy pedig kevésbé meleg köszöntésben részesüljenek azok, akik Pállal szembe-helyezkedtek (1,11). Azonban az Úr Jézus parancsa határozza meg az apostolt: “Ha csak a ti atyátokefiait köszöntitek, mit cselekesztek másoknál többet?” (Mt. 5,47). Nem csupán a hozzá ragaszkodókat, a barátokat, a hitben szilárdan állókat köszönti ugyanazzal a féltő szeretettel, hanem kivétel nélkül mindenkit belefoglal a **“titeket”** személyes névmásba. Köszöntésében vele együtt szólnak **“Ázsia eklézsiái”**. Ha ez nem pusztá formáság - aminthogy nem az -, akkor bizonyos, hogy **“Ázsia eklézsiái”** tudnak a korinthusiakról, és ismerik helyzetüket, kérdéseiket. Az öskeresztyénség talaján az igehirdető szolgák beszámoltak a testvérgyülekezetek életéről és munkájáról. Az ökumenicitásnak egyik bizonyossága, hogy Krisztus eklézsiái összeköttetésben állanak egymással a szolgáktól vett hírek alapján. Érdeklí őket, hogy mi történik a közelebbi és távolabbi vidékek egyházaiban; egyszersmind akarják, hogy róluk is tudjanak a többiek. Jelen esetben az **“Ázsia”** elnevezésű római tartományban (a mai Kisázsia nyugati része) lévő eklézsiákról van szó (Bauer - Kolossé, Smirna, Pergámum stb.).

“Sokszor köszönt titeket az Úrban Akvilla és Priscilla”. Akvilláról és Priscilláról csak annyit tudunk, amennyit maga az Újszövetség közöl róluk (Csel. 18,1. 18. 26; Róm. 16,2; 1Kor. 16,19; 2Tim. 4,19). Szőnyegkészítéssel foglalkozó zsidó házaspár. Claudius császár zsidóellenes rendelete folytán távoztak Rómából, és letelepedtek Korinthusban. Náluk talál az apostol munkalehetőséget, hogy saját maga gondoskodhassék önfenntartásáról. Korinthusból Efézusba költöznek, majd ismét Rómába térnek vissza (Róm. 16, 3-5). Igazi példái a hűséges keresztyén életnek. Lakásukon istentiszteleti összejöveteleket tartanak. Ez kitűnik abból, hogy **“a házuknál levő ekléziával együtt”** köszöntik a korinthusiakat. Mind Akvilla és Priscilla, mind a velük közvetlen gyülekezeti közösséghez tartozó efézusiak **“sokszorosán”**, szívesen, felette igen köszöntik az olvasókat. Ma is használatos pl. a **“sokszor köszönt”, “sokszor üdvözl”, “sokszor csókol”, “sokszor gondol reád”** stb. levélzáro forma: kiváltképpen együvértartozás és a közvetlenség kifejezője.

(20) **“Köszöntenek titeket az atyafiak mindnyájan”**. Tehát nemcsak Akvilla és Priscilla, nemcsak a házuknál levő eklézsia (16,19), hanem **“az atyafiak mindnyájan”**, az efézusi keresztyének mind. A közös Atya fiai és leányai (1Kor. 1,10) **“mindnyájan”** testvéri szeretettel gondolnak a korinthusiakra. Más vidéken, más

országban, más külső körülmények között élnek, de ugyanaz a Lélek dolgozik bennük, és ajkukra adja az apostol által kifejezett köszöntést.

“Köszöntések egymást szent csókkal”. A **“csókkal”** való köszöntés általános szokás a nem-keresztyének között is. Barátok, közeli hozzátartozók között van helye ennek az üdvözlésnek (Bauer). De a csókkal vissza is lehet élni: Judásnál az árulás eszközévé lett (Lk. 22,48). Az apostoli korban nem egyszerűen a megcsúfolható csókkal, hanem a makulátlan **“szent csókkal”** (Róm. 16,16; 2Kor. 13,12; 1Thess. 5,26), a **“szeretet csókjával”** (1Pét. 5,14) köszöntenek. A **“szent”** jelző kizárja mind az árulást, mind a tettetésnek, mind az érzékiségnek a megnyilvánulásait.

(21) **“A köszöntés saját kezemmel: a Páléval”.** Az apostol általában tollba mondta leveleit; csak a záró üdvözlést írta sajátkezűleg (Kol. 14,18; 2Thess. 3,17). Talán a Gal. és Filem. levelet egészen ő írta? (Gal. 6,11; Filem. 19). Érdemileg tökéletesen mindegy, hogy az írásnak melyik lehetőségével élt. A sajátkezűségnek csupán az a jelentősége, hogy csalhatatlanul visszamutat a szerzőre. Hitető hamis levéllel csak úgy lehet megtéveszteni az olvasót, ha nem ismeri a szerző kézírását. Pál kétszeres nyomatékkal jelzi, hogy az 1Kor. levél tőle származik. Egyfelől azt mondja, hogy **saját kezével** írta az üdvözlést, másfelől még hozzáteszi, hogy a saját kéz épp az ő keze: a Pálé. Szó szerint így hangzana a fordítás: **“A köszöntés az én tulajdon kezemmel, Pálé”.** Üzenete így is, úgy is ugyanaz: csak Isten igazi követői, szolgálói hirdethetik a tiszta evangéliumot. És erre vigyázniuk kell a keresztyéneknek, nehogy hamis forrás vizét igyák a maguk veszedelmére. A szolga személyes hite, életfolytatása és munkássága kezesség mellett, hogy ő valóban **“elhívott apostol”** (1,1), **“Isten titkának a sáfára”** (4,1). A szentek közössége pedig mindig megvizsgálja, hogy az igehirdetés mögött az elhívott és kiküldött sáfár áll-e, vagy a juhoknak ruhájába öltözött hamis próféta. Mindenesetre ez a célja a sajátkezű köszöntésnek.

(22) **“Ha valaki nem szereti az Urat, legyen átkozott”.** **“Átkozott”** (1. 13,2 magyarázatát), szó szerint **“átok”** az, aki Isten kárhoztató ítélete alatt áll, akitől Isten elfordítja kegyelmét, aki Isten-nélküliségben él, az Úr Jézus testén kívül. Ezt a rettenetes szót írja le az apostol. Jól jegyezzük meg: nem egy Pál nevű valaki írja, hanem az elhívott apostol, Isten titkainak a sáfára (1,1; 4,1). Mint személy hordozhat megindító együttérzést és sajnálatot, sírást és szomorúságot, de tisztségében járva, hirdetni kell Isten kárhoztató ítéletét (Róm. 9, 1-4). Vagyis nem az igehirdető személyes kívánságáról, átokszaváról van szó, hanem a bűn ellen haragvó Istennek a bűnnel önmagát azonosító ember elleni igazságos ítéletéről. Tetszik vagy nem tetszik, minden időben szólania kell az **“átok”** szavának. Hirdetni kell az apostol könnyhullatása mellett is: **“ha valaki nem szereti az Urat, legyen átkozott”.** Hogyan is lehetnénk mentesek az átoktól, ha **“nem szeretjük az Urat?”**! Hogyan maradhatna Krisztus testében az, aki nem szereti az Urat? Nyilvánvaló, hogy nem a **“tudatlanságban”** járó pogányokra gondol az apostol, hanem azokra, akik az egyházhoz tartozóknak tüntetik magukat, s közben az **“Úr”** Jézus ellenségei. Bizonyos fenn-tartással ugyan, de gondolni kell a **“szeretek”** ige eredetijének (fileó = szeretek) a sajátos jelentésére, mely a vérrokonok közötti természetes viszonyra emlékeztet. Mihelyt az egyházban vagyunk, az Úr iránti szeretetnél egy magától jövő, önzetlen, erőltetés nélküli szeretetre kell gondolni: életre-halálra menő kiolthatatlan, mesterkéletlen szeretetre; a Szentlélek által újjá szült embernek immár a váltság

elfogadása, az átok eltörlése utáni szeretetére. Ha valaki hívőnek vallja magát, lehetetlen, hogy ne szeresse az Urat. Ha pedig mégis lenne valaki, aki megtagadja a szeretetet, azaz Krisztust átkozottnak mondja (12,3), az ilyen "legyen átkozott".

"Máráná thá". A kritikai lábjegyzetből látható, hogy a fennmaradt kéziratok háromféle olvasatot őriznek. Egyesek mindkét szót összeírják, aminek folytán a **"máránáthá"** adódik. Bullinger Theodosusra támaszkodva káld eredetűnek említi. Kálvin úgy tartja, hogy általánosan ismert átok-szóval van dolgunk, ami megfelelője az "átkozott legyen"-nek. Mindössze nyomatékosabbá teszi az átkot. Ezt az olvasatot a régiek közül többen, de az újabb írásmagyarázók úgyszólván mind kizártnak tartják. A kéziratok másik része a **"márán áthá"** olvasatot nyújtja. Ezt találjuk a II. századi ún. apostoli tanításban (Didaché X:6), a textus receptusban, valamint Hieronymusnál (Bullingernél?), a latin Vulgatában, Kecskeméthy-nél, Czeglédynél és a Bibliai Lexikonban. Jelentése: az Úr eljött. Ehhez képest az átok már azonnal meg is kezdődik, hiszen az Úr eljött és már most megítéli azokat, akik nem szeretik őt. A **"márán áthá"** tehát "megerősíti" (Bousset) az átokban szóló ítéletet. A kritikai görög szöveg alap-olvasatában a **"máráná thá"**-t találjuk. Jelentése: Urunk jöjj el (Bauer, Lietzmann, Bachmann). Kálvin ezt azért tartja valószínűtlennek, mivel érthetetlen, hogy a görögül beszélő korinthusiak között az apostol miért mondotta idegen (= szír) nyelven azt, amit görögül is jól ki tudott volna fejezni.

Nincs irodalmi támaszpont annak határozott állítására, hogy a **"máráná thá"** ("Urunk jöjj el") az ősegyházban általánosan használt rövid imádság volt. Egyedül az ún. apostoli tanításban találkozunk vele az urvacsorával kapcsolatosan: Jöjjön a kegyelem és múljék el ez a világ. Hozsánna Dávid Istenének. Aki szent, jöjjön (ti. az Úr asztalához); aki nem-szent -, térjen meg; márán áthá". Ámen" (Didaché 10:6). Mi azon a véleményen vagyunk, hogy a szóban forgó kifejezés egy arám nyelvű (Bauer) imádság, mely külön mondatot képez a versben; ugyanaz, mint a Fil. 4,5-ben "az Úr közel", vagy a Jel. 22,20-ban a "jövel Úr Jézus". Mind arámul, mind görögül ismeretes volt az ősegyházban, amit egyáltalán nem zár ki a bizonyító irodalmi anyag szűkossége. Az apostol befejezte levelét, s mindenek végén a 22-24. versekben előttünk fekvő záró szavakat mondotta. Az Úr Jézus eljövételét (15,23) váró léleknek a kiáradása. Minden-minden az Úrra néz: "Urunk jöjj el", "az Úr közel", "jövel Úr Jézus". Ezzel a biztos tudással és égő reménységgel van telítve a keresztyén élet. Ezzel az imádsággal lehet építeni, ítéletet hirdetni, vigyázni, inteni, örvideni, a bűnre és a halálra nézni, egyszóval hitben és reménységben járni, Krisztus gyermekeihez méltón élni.

Teljesség kedvéért jegyezzük meg egyes kutatóknak (Hommel, Bruston, Dölger - Bauernél és Bachmannál) azt a próbálkozását, mely szerint a **"márán áthá"** kifejezésnek a második szava (= áthá) jelkép. Nevezetesen a héber álef az alfa görög kezdőbetűt, a táu az omegát jelenti, azaz Jézus Krisztust. Így a **"márán áthá"** - imádságról ismerhető meg, hogy valaki szereti-e az Urat. Ebben az esetben a **"márán áthá"** szorosan összefügg a vers első felével. Ez lenne az a jel, melyet a zsidók kívánnak (1Kor. 1,22).

(23) **"Az Úr Jézus kegyelme veletek"**. Változó formában ugyan, de több más esetben is ezzel kezdette, illetve folytatta levelét az apostol (1Kor. 1,3; Gal. 1,3; 6,18; 2Kor. 13,13 stb.). Feladatának eleget tett. A korinthusi eklézsia gyógyulásáért

és hitben való épüléséért való szolgálatát ellátta. Most pedig befejezésül: "az Úr Jézus kegyelme veletek". Az Úrra bízva a hitben szilárdan álló és mégis botorkáló elhívott szenteket. Isten meg tudja és meg is akarja őrizni övét. Nála biztos kézben vannak és lesznek életben és halálban egyaránt. A **"kegyelem"** előtt nincsen gát, mit ne törne át. Ne Pálra, Apollósra, Kéfásra (1,12) vagy másokra és sajátmagukra támaszkodjanak, hanem egyedül az **"Úr Jézus"** kegyelmére (lásd 1,3 magyarázatát).

(24) **"Az én szeretetem mindnyájatokkal a Krisztus Jézusban"**. Tehát nem az egyikkel vagy a másikkal, nem - például - a Pál-pártiakkal (1,12), hanem "mindnyájatokkal"! A **"szeretet"** mindent elfedez és mindent remél. Pálnak személy szerint is meg kellett bocsátania, hiszen - amint a levélből láttuk - bőséggel lett volna oka a neheztelésre. Sértődés helyett azonban "szeretetét" küldi. Bizonyosságát adja, hogy nemcsak kéri az Úr kegyelmét az olvasókra (16,22), hanem ő maga személy szerint a **"Krisztus Jézusban"** van. Az a Pál beszél, aki a "szeretet" kiváltképpen útjára lépett (12,13...), mert "Krisztus Jézus" lehetővé tette ezt számára. Pál ír, az ember, de úgy, mint "elhívott apostol" (1,1), aki "Krisztus Jézusban" új életet nyert, és egészen őbenne van, az ő testében (12, 12-27); csupán tükrözi, visszhangozza soraival **"Krisztus Jézust"**. Az egész levélben azt az egyet akarta, hogy elől, közbül és a végén, mélységekben és magasságokban (mindkettő volt a levélben), magánéletben és istentiszteleti összejöveteleken, mindenben és mindenütt **"Krisztus Jézus"** legyen az Úr, akit vár (16,23), de akinek "kegyelme" már itt van. Tőle nyerte ajándékképpen a "szeretetet", hogy most reá emelt tekintettel mondhassa: "Az én szeretetem" (= a szeretet, melyet elfogadtam) **"mindnyájatokkal Krisztus Jézusban"**.

IRODALOM

- Althaus, Paul:** Die letzten Dinge, Güttersloh 1926
- Aquinoi, Tamás:** Super primam epistolam S. Pauli ad Corinthios (S. Thomae Aquinatis in omnes S. Pauli Apostoli epistolas commentaria, Taurini 1929)
- Bachmann, Philip:** Der erste Brief an die Korinther, Leipzig 1921
- Barth, Karl:** Erklärung des Philipperbriefes, München 1928
- Barth, Karl:** Die Auferstehung der Toten, München 1926
- Bauer, Walter:** Griechisch-Deutsches Wörterbuch, Berlin 1937
- Bibliai Lexikon** (Czeglédy-Hamar-Kállay), Budapest 1931, és más lexikonok, valamint segédkönyvek, szótárak
- Blass und Debrunner:** Neutestamentliche Grammatik, Göttingen 1931
- Bod Péter:** Szent Írás értelmére vezető Lexikon, 1746
- Bornhauser, Karl:** Tage und Stunden im N.T., Güttersloh 1937
- Bonwetsch, Nathanael:** Grundriss der Dogmengeschichte, Güttersloh
- Bousset, Wilhelm:** Der erste Brief an die Korinther, Göttingen 1908
- Bullinger, Henrik:** In omnes apostolicas divini videlicet Pauli XIII et VII canonicas comentarii 1544
- Bultmann, Rudolf:** Jesus (Deutsche Bibliothek Berlin)
- Buri, Fritz:** Die Bedeutung des NT. Theologie, Zürich 1935
- Cullmann, Oscar:** Urchristentum und Gottesdienst, Zürich 1950
- Dibelius Martin:** Die Geisterwelt im Glauben des Paulus, Göttingen 1908
- Gebhardt-Harnack-Zahn:** Patrum apostolorum opera, Lipsiae 1920
- Heidelbergi Káté és II. Helvét Hitvallás
- Jubileumi Kommentár:** A Szentírás magyarázata, Budapest 1981
- Kálvin János:** A keresztyén vallás rendszere, Pápa 1909
- Kálvin János:** Commentarius in epistolam Pauli ad Corinthios (Corpus Reformatorum vol. LXXVII)
- Kecskeméthy István:** Új testamentum és más magyarnyelvű bibliafordítások
- Kiss Sándor:** A Korinthusiakhoz írt első levél magyarázata (a Jubileumi Kommentár korábbi kiadásában 1969)
- Kittel, Gerhard:** Theologisches Wörterbuch zum N.T., Stuttgart
- Konzelmann, Hans:** Der erste Brief an die Korinther, Göttingen 1969
- Werner de Boor:** Der erste Brief des Paulus an die Korinther, Wuppertal 9. Auflage 1986
- Kovács, Károly:** Hellenizmus, Róma, zsidóság, Köln-Bécs 1969
- Lietzmann, Hans:** Geschichte der alten Kirche, Berlin und Leipzig 1937
- Presiker, Herbert:** Neutestamentliche Zeitgeschichte, Berlin 1937
- Rienecker, Fritz:** Sprachlicher Schlüssel zum Griechischen Neuen Testament, Neumünster 1938
- Schlatter, Adolf:** Das christliche Dogma, Stuttgart, 1923
- Stange, Erich:** Der erste Korinthebrief, Leipzig und Hamburg 1936
- Thurneysen, Eduard:** Kreuz und Wiederkunft Christi (Theol. Existenz Heute, 60 sz.)
- Varga, Zsigmond:** A hellenisztikus papyrusok, feliratok, ostrakák világa és az Újtestamentum, Debrecen 1942
- Vásárhelyi, János:** A szeretet iskolájában, Kolozsvár 1940
- Wendland, Heinz-Dietrich:** Die Briefe an die Korinther, Göttingen 1968

